

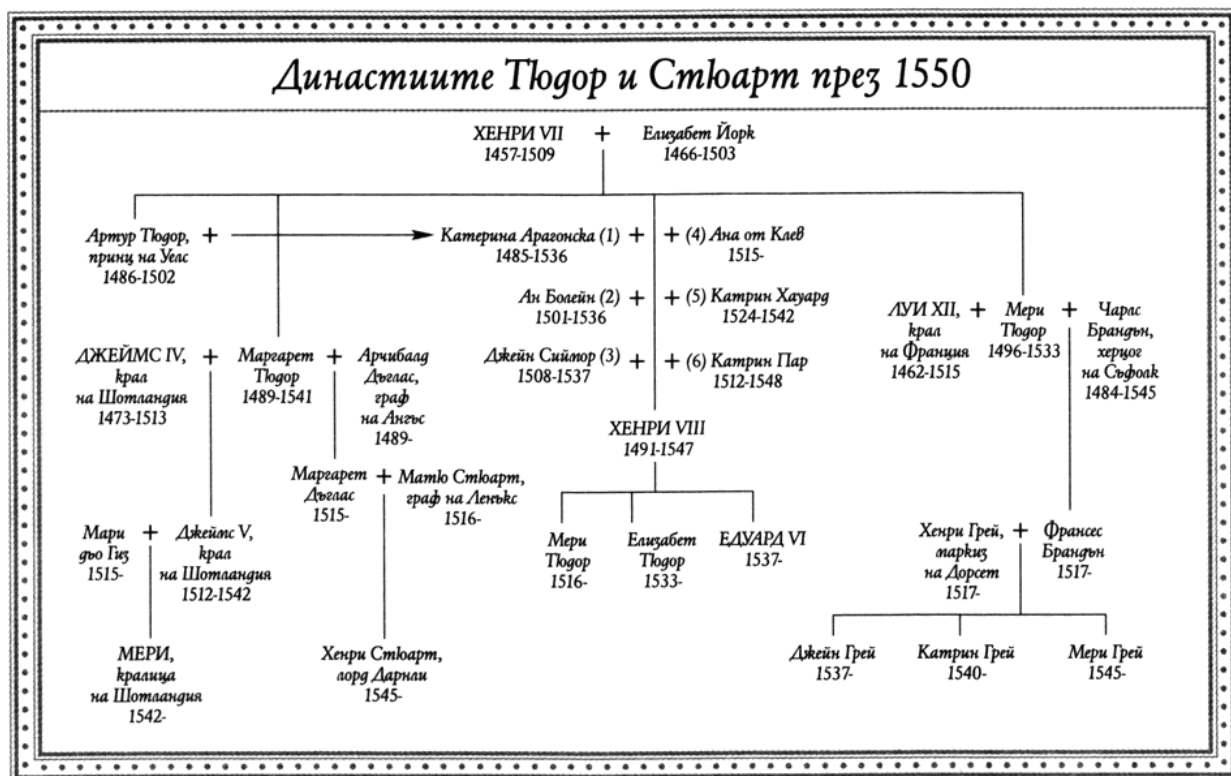
ФИЛИПА ГРЕГЪРИ ПОСЛЕДНИТЕ ТЮДОРИ

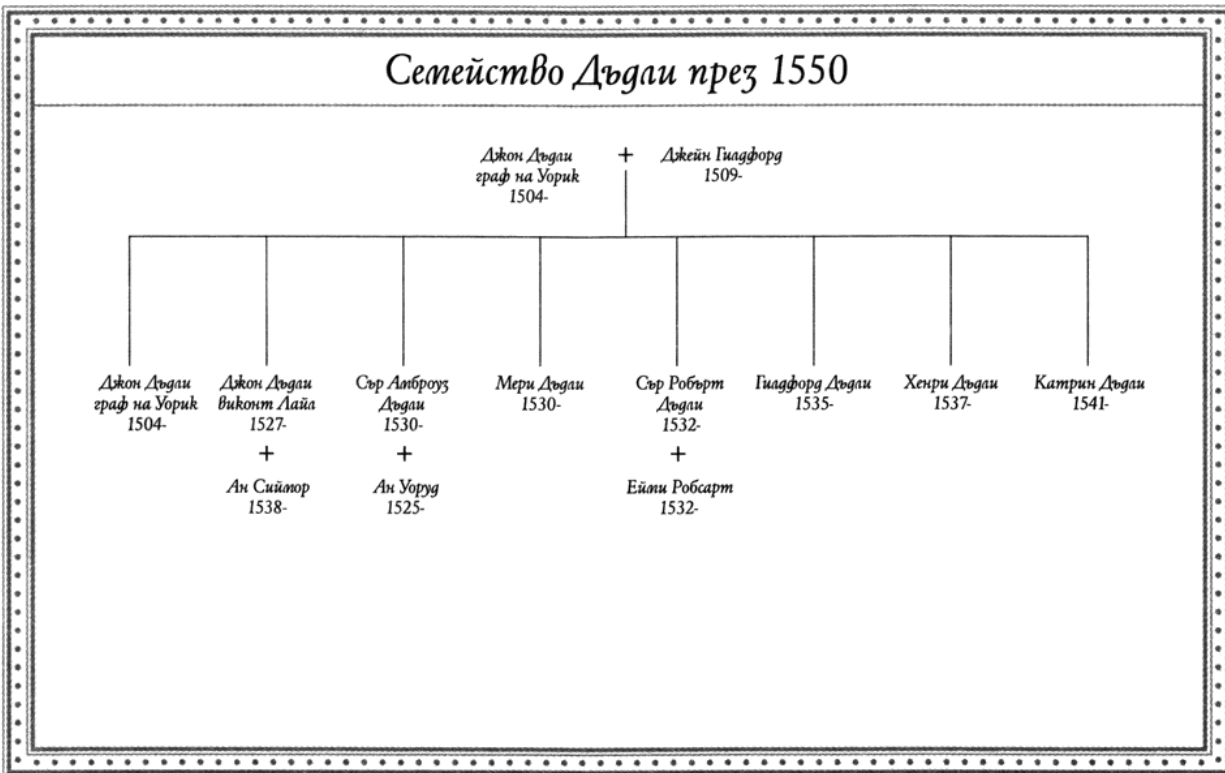
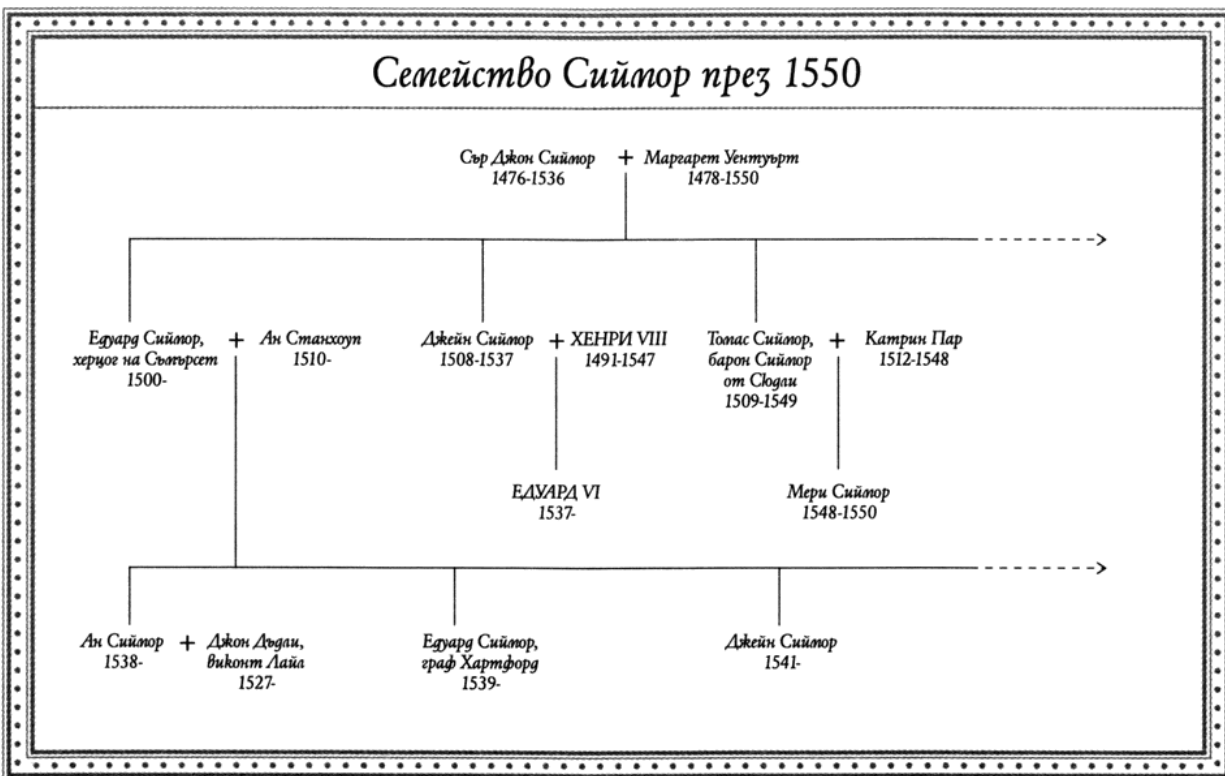
Част 15 от „Тюдорите“

Превод от английски: Деница Райкова, 2017

chitanka.info

На сестра ми

КНИГА ПЪРВА

ДЖЕЙН

БРАДГЕЙТ ХАУС, ГРОУБИ ЛЕСТЪРШИР, ПРОЛЕТТА НА 1550 Г.

Обичам баща си, защото зная, че никога няма да умре. Нито пък аз. Ние сме избрани от Бог и вървим по Неговите пътища, и никога не се отклоняваме от тях. Не се налага да си печелим място в Рая, като подкупваме Бог с дела или литургии. Не се налага да ядем хляб и да се преструваме, че е плът, да пием вино и да го наричаме кръв. Знаем, че това са глупости за невежите и капан за папистките глупци. Това знание е нашата гордост и слава. Ние разбираме, както все повече и повече хора напоследък: спасени сме веднъж завинаги. Не изпитваме страх, защото никога няма да умрем.

Вярно, баща ми е светски, греховно светски човек. Искане ми се да ми позволи да се преборя за душата му, но той се смее и казва: „Върви, Джейн, и пиши на нашите приятели, швейцарските реформатори. Дължа им едно писмо — можеш да го напишеш вместо мен.“

Погрешно е от негова страна да избягва разговорите по религиозни въпроси, но това е само грехът на небрежността — зная, че е предан от сърце и душа на истинската религия. Трябва също да помня, че той е мой баща и че дължа покорство на баща си и майка си — каквото и да е личното ми мнение за тях. Бог, който вижда всичко, ще бъде техен съдник. А Бог вече е видял баща ми и му е простил: баща ми е спасен чрез вярата.

Боя се, че майка ми няма да бъде спасена от огньовете на ада, а сестра ми Катрин, която е три години по-малка от мен, деветгодишно дете, почти със сигурност ще умре и никога няма да възкръсне отново. Тя е невероятно глупава. Ако бях суеверна глупачка, наистина щях да помисля, че е обладана от бесове: напълно безнадеждна е. Невръстната ми сестра, Мери, не може да надрасне първородния грях, в който е родена. Съвсем мъничка е. Красива е като миниатюрна версия на сестра ни Катрин, мъничка като кукла. Почитаемата ми майка искаше да я отпрати още като бебе, за да бъде отгледана далече от нас, и да ни спести срама, но баща ми изпитваше твърде голямо състрадание към последното си недорасло дете, и затова тя живее с нас. Не е слабоумна

— справя се добре с уроците си, умно малко момиче е, — но не усеща Божията милост, не е една от избраните като баща ми и мен. Човек като нея — чието израстване е сякаш прокълнато от Сатаната — би трябвало да се стреми особено пламенно към спасение. Предполагам, че едно петгодишно дете е твърде малко, за да се отрече от света — но аз учех латински, когато бях на четири, а Нашият Господ е бил на същата възраст, на която съм аз сега, когато отишъл в Храма и проповядвал на мъдреците. Ако не усвоиш пътищата Божии още от люлката, кога ще започнеш?

Уча още от дете. Аз съм най-вероятно най-начетената млада жена в цялата страна, възпитана в реформираната религия, любимка на великата кралица и учена жена Катрин Пар. Аз съм вероятно най-изтъкнатата млада образована жена в Европа, със сигурност най-образованото момиче. Не смятам братовчедка си, принцеса Елизабет, за истински отдадена на науката, понеже мнозина са звани, а малцина — избрани.^[1] Горката Елизабет не показва признаци да е избрана, а заниманията ѝ с наука са много светски. Тя иска да я смятат за умна, иска да угоди на възпитателите си и да се изтъкне. Дори аз трябва да внимавам да не изпадна в греха на гордостта, макар майка ми да казва грубо, че главната ми грижа би трябвало да е да не ставам крайно смешна. Но когато ѝ обясня, че изпада в грех, тя ме хваща за ухото и заплашва да ме набие. С радост бих приела един побой в името на вярата си, точно както светицата Ан Аскю, но смятам за по-богоугодно да се извиня, да направя реверанс и да седна на масата за хранене. Освен това за вечеря има пай от круши с крем брюле, който ми е любимият.

Наистина не е лесно да бъдеш сияйна пътеводна светлина в Брадгейт. Това е светски дом, а ние сме голямо домакинство. Брадгейт е голяма постройка, тухлена къща, червена като Хамптън Корт, портата с къщата на вратаря се извисява, голяма колкото онзи дворец, и е разположена в огромната гора Чарнуд. Имаме пълно право на това кралско великолепие. Майка ми е дъщеря на принцеса Мери, която беше кралица на Франция, любимата сестра на крал Хенри VIII, следователно майка ми е една от наследниците на престола на Англия, след децата на покойния крал, моите братовчедки принцесите, Мери и Елизабет, които пък са наследници на по-малкия си брат, крал Едуард. Това ни превръща в най-видната фамилия в Англия, и ние никога не го

забравяме. Държим пълна къща слуги, повече от триста, за да обслужват петима ни; притежаваме конюшня, пълна с прекрасни коне, и целия парк около къщата, и ферми и села, реки и езера в самото сърце на Англия. Имаме собствена мечка за боеве между мечки и кучета, затворена в клетка в конюшните, собствена яма за бой на мечки с кучета, собствен манеж за бой с петли. Домът ни е един от най-големите в Централна Англия; имаме голяма зала с галерия за музиканти в единия край и подиум за кралските особи в другия. Най-красивите земи в Англия са наши. Израснала съм със съзнанието, че цялата тази земя ми принадлежи, точно както ние принадлежим на Англия.

Разбира се, между почитаемата ми майка и трона стоят трите кралски деца: Едуард, кралят, който е само на дванайсет като мен, и затова управлява с регент, а после — по-големите му сестри принцеса Мери и принцеса Елизабет. Понякога хората не броят двете принцеси за наследници, тъй като и двете бяха обявени за незаконородени и отхвърлени от собствения си баща. Дори нямаше да се числят към кралското семейство, ако не беше християнската доброта на моята наставница Катрин Пар, която ги доведе в двора и издейства да бъдат признати. Нещо по-лошо, принцеса Мери (да ѝ прости Господ) е отявлена и открита папистка и еретичка, и макар да съм длъжна да я обичам като братовчедка, за мен е ужасно да се озовавам в дома ѝ, където се спазват литургичните часове, сякаш живее в манастир, а не в реформирано кралство, понеже сега цяла Англия е протестантска под управлението на крал Едуард.

Не говоря за принцеса Елизабет. Никога не говоря за нея. Нагледах ѝ се предостатъчно, когато и двете живеехме с кралица Катрин и нейния млад съпруг, Томас Сиймор. Ще кажа само, че Елизабет би трябвало да се срамува от себе си и ще трябва да отговаря пред Бог за онова, което направи. Видях го. Бях там, когато се ухажваха, закачаха и лудуваха със съпруга на собствената ѝ мащеха. Тя тласна Томас Сиймор — един забележителен човек — към неблагоприятие, а после и към смъртта му. Провини се в похот и прелюбодеяние — в сърцето си, ако не в леглото му. Тя е също толкова виновна за смъртта му, както ако го беше уличила като коварен заговорник и го бе отвела до ешафода. Със силата на волята си го застави да мисли за себе си като за неин любовник и неин съпруг, а за

тях двамата — като за наследници на трона. Може и да не е казала чак толкова много; не беше нужно да казва много. Видях как се държеше с него и знам какво го накара да направи.

Но — не — не съдя. Няма да съдя. Никога не съдя. Това е работа на Бог. Аз трябва да съхраня смирена мисъл, да отклонявам поглед, и да проявявам състрадание като един грешник към друг. И съм сигурна, че Бог също няма да помисли за нея, когато тя се озове в огньовете на ада, умолявайки твърде късно за опрощение, задето не се държа целомъдрено, прояви невярност и амбиция. Бог и аз ще я съжалим и ще я оставим да изтърпява вечното си наказание.

Във всеки случай, тъй като и принцеса Мери, и Елизабет бяха обявени за незаконородени, и явно и двете са неподходящи за трона, тези полусестри на крал Едуард имат по-малко законно право, отколкото дъщерята на любимата сестра на крал Хенри, кралица Мери, тоест майка ми.

И това е именно причината, истинската причина, поради която е толкова важно тя да се задълбочи в изучаване на реформираната вяра и да отхвърли блестящите труфила. Би трябвало да избягва пиршествата и пиенето, би трябвало да танцува само с най-целомъдрените дами от домакинството си, а не да язди по цял ден из околността на онзи свой едър кон, ловувайки какъвто там дивеч има през съответния сезон, сякаш е някакъв гладен полски звяр. Големите гори около нашата къща отекват от нейните ловни рогове, прислугата обхожда ливадите, за да сплаши дивеча и да го накара да се покаже. Кучета умират в ямата за бой с мечки, пред готварницата за месо се колят юници. Толкова се страхувам, че е похотлива (Тюдорите са ужасно похотливи), знам, че е горделива (всички Тюдори са родени тирани), и всеки може да види, че е разточителна и обича светската показност.

Би трябвало да я укоря, но когато казвам на възпитателя си, че събирам смелост да кажа на майка си, че се е провинила най-малкото в гордост, гневливост, лакомия, похот и алчност, той ми казва притеснено: „Лейди Джейн, наистина: по-добре недейте“, и зная, че се страхува от нея, както се страхуват всички — дори баща ми. Това само идва да покаже, че тя има вина за неприсъщата си за една жена амбиция, както и за всичко друго.

Бих била боязлива като всички други слаби създания, но ме крепи вярата ми. Наистина. Това не е лесно, ако си последовател на

реформираната вяра. Куражът е лесна работа за папистите — всеки глупак има дузина предмети, които да го наставляват и окуражават: иконите в църквата, стъклописите на прозорците, монахините, свещеникът, хорът, тамянът, опияняващият вкус на виното, което, както сами си внушават, има соления вкус на кръв. Но всички тези неща са суета и празнота. Знам, че съм възвисена от вярата си, защото безмълвно падам на колене в хладен бял параклис, а после чувам Божия глас да говори само на мен, благо като любящ баща. Чета сама Библията си, никой не ми я чете, и тогава чувам Словото Божие. Моля се за мъдрост и когато говоря, знам, че тя е в словата на Библията. Аз съм Негова слугиня и говоря с Неговия глас — и именно затова е толкова ужасно греховно майка ми да крещи: „За Бога, махай се оттук с навъсеното си лице и върви на лов, преди лично да съм те изпъдила от библиотеката!“

Много греховно. Моля се Бог да ѝ прости, както ѝ прощавам аз. Но зная, че Той няма да забрави оскърблението срещу мен, Неговата слугиня, нито пък аз. Вземам кон от конюшните, но не отивам на лов. Вместо това яздя със сестра си Катрин, а един от конярите язди зад нас. Можем да яздим цял ден във всички посоки, без изобщо да излезем от земите си. Яздим в лек галоп през ливади и заобикаляме ниви, където расте овесът, зелен и гъст; прецапваме през бродове и оставяме конете да пият бистрата вода. Ние сме децата на английското кралско семейство, най-щастливи сред тези английски села, благословени с наследството си.

* * *

Днес по някаква причина майка ми постоянно се усмихва и ми нареждат да облека новата си рокля от наситеночервено кадифе, която пристигна от Лондон миналата седмица, с пищна черна шапчица и богато надиплени ръкави, тъй като имаме важни гости за вечеря. Питам нашия лорд-шамбелан кой ще идва и той казва, че очакваме бившия лорд-протектор, Едуард Сиймор, херцог на Съмърсет. Той беше в Тауър за държавна измяна, но сега е освободен и се връща в Тайния съвет. Такива са опасните времена, в които живеем.

— И води сина си — казва шамбеланът и се осмелява да ми намигне, сякаш съм някакво безгрижно момиче, което би било глупаво развълнувано от новината.

— О, колко вълнуващо! — възкликва безгрижната ми сестра Катрин.

Въздъхвам търпеливо и казвам, че ще чета в спалнята си, докато стане време да се обличам за вечеря. Ако затворя вратата между спалнята си и общите ни покои, може би Катрин ще схване намека и няма да влезе.

Нищо подобно.

След миг на резбованата врата се потропва, тя подава светлокосата си глава в личната ми стая и възкликва: „О! Учиш ли?“ Сякаш някога правя нещо друго.

— Със сигурност такова беше намерението ми, когато затворих вратата.

Тя не долавя иронията.

— За какво според теб идва тук херцогът на Съмърсет? — пита тя, вмъквайки се в стаята без покана. Мери се влачи зад нея, сякаш покоите ми са кралска зала за аудиенции и всеки може да мине покрай портиера, ако е достатъчно добре облечен.

— Нима водиш тази отвратителна маймуна тук вътре? — срязвам я, когато виждам животното да седи на рамото ѝ.

Тя изглежда потресена.

— Разбира се, че да. Господин Носльо ходи с мен навсякъде. Освен когато посещавам бедната мечка. Страх го е от горката мечка.

— Е, не може да влиза тук и да ми съсипва листовете.

— Няма. Ще седи на скута ми. Той е един много добър господин Носльо.

— Изведи го.

— Няма.

— Изведи го: заповядвам ти.

— Не можеш да ме накараш.

— Аз съм най-голямата, а това са моите покои...

— Аз съм най-красивата и те посещавам от любезност...

Намръщваме се една на друга. Катрин ми показва сребърната верига, която опасва мършавия му черен врат.

— Джейн, моля те! Ще го държа здраво! — обещава тя.

— Аз ще го държа — предлага Мери, така че сега двете се сборичкват да хванат маймуната, която така или иначе не би трябвало да бъде в покоите ми.

— О, просто си вървете! — възкликвам раздразнено. — И двете.

Но вместо това Катрин се обръща и вдига Мери на един стол, където детето сяда, не по-голямо от кукла, и ми се усмихва с неотразим чар.

— Седи изправена — напомня ѝ Катрин и Мери изпъва рамене назад и — изправя гръб.

— Не! Просто си вървете!

— Ще го направим, веднага щом ти задам един въпрос — Катрин е доволна, защото постига своето, както обикновено. Тя е нелепо красива и горе-долу толкова разумна, колкото господин Носльо.

— Много добре — казвам строго. — Задай въпроса си, а после си върви.

Тя си поема дъх.

— Защо според теб херцогът на Съмърсет идва тук?

— Нямам представа.

— Защото аз знам. А защо ти не знаеш? Мислех, че уж си много, много умна?

— Не искам да знам — казвам простичко.

— Мога да ти кажа. Ти знаеш само разни неща от книгите.

— Разни неща от книгите — повтарям думите на невежото дете.

— Наистина. Действително знам „неща в книгите“, но ако исках да науча светски новини, щях да попитам баща си, който щеше да ми каже истината. Нямаше да се навъртам да подслушвам родителите си и да слушам клюките на слугите.

Тя скача върху голямото ми дървено легло, сякаш възнамерява да остане до вечеря, а после се обляга на възглавниците, като че ли ще спи тук. Маймуната се разполага удобно до нея и прокарва кльощавите си пръстчета през собствената си коприненогладка козина.

— Има ли бълхи?

— О, да — казва тя с безразличие. — Но не и въшки.

— Тогава го махни от леглото ми!

В отговор Катрин го взема в скута си.

— Не вдигай шум за дреболии, когато всичко е толкова вълнуващо. Идват за годежа ти! — обявява тя. — Ето на! Помислих си,

че това ще те накара да подскочиш.

Трепвам толкова леко, че здраво задържам единия си пръст в книгата, за да си отбележа докъде съм стигнала.

— И откъде разбра?

— Всички знаят — казва тя, което означава, че това са клюки на слугите, както предполагах. — О, такава си късметлийка! Мисля, че Нед Сиймор е най-прекрасният млад мъж на света.

— Да, но ти харесваш всичко живо, което носи панталони.

— Има такива мили очи.

— Със сигурност има очи, но те нямат способността да изразяват чувства, а само да виждат.

— И прекрасна усмивка.

— Предполагам, че се усмихва като всеки друг, но не съм си направила труда да погледна.

— И язди прекрасно и има красиви дрехи, и е син на най-влиятелния човек в Англия. Няма по-изтъкнато семейство от Сиймор. Няма никой по-богат. По-заможни са от нас. Дори са по-близо до трона от нас.

Помислям си, но не казвам, че величието на семейството не успя да предпази Томас Сиймор, който беше обезглавен само преди година заради Елизабет, и дори по-големият му брат не успя да го спаси. После братът, самият лорд-протектор, изпадна в немилост, и сега се опитва да се добере отново до властта.

— Красивият син на лорд-протектора — прошепва тя.

Както обикновено, оплита конците.

— Той вече не е лорд-протектор, постът му беше премахнат — поправям я. — Съветът се управлява от лорд-регента, Джон Дъдли. Ако искаш съюз със силните на деня, това са семейство Дъдли.

— Е, той все още е чичо на краля, а Нед все още е граф на Хартфорд.

— Едуард Сиймор — поправям я.

— Едуард или Нед! Кой го е грижа?

— И всички ли казват, че ще бъда сгодена за него? — питам.

— Да — казва тя простишко. — А когато се омъжиш, ще трябва отново да заминеш. Ще ми липсваш. Макар че постоянно се оплакваш, че съм глупава, е много по-хубаво, когато си тук. Липсваше ми, когато живееше с кралица Катрин. Честно, направо се зарадвах, когато тя

умря — макар да ми беше много жал за нея, разбира се, — защото се надявах, че ще се прибереш у дома за постоянно.

— Не си отивай, Джейн — проплаква внезапно Мери, която едва успява да следи разговора.

Макар да знам какво е казано в Библията — че един ученик трябва да остави дома си, или братята, или сестрите си, или баща си, или майка си, заради Словото Божие, аз съм доста трогната от това.

— Ако бъда призвана за високо положение в света, ще трябва да отида — казвам й. — Нашият братовчед крал Едуард има благочестив двор, и би трябвало да съм щастлива, че ще живея там, а ако Бог ме призове за високо положение в света, тогава ще бъда пример за подражание за онези, които се упоават на мен. А когато дойде вашият ред, ще ви покажа как да се държите, стига да правите точно каквото ви казвам. Всъщност, ще ми е мъчно за теб, и за малката Мери, ако трябва да замина.

— Ще ти бъде ли мъчно за господин Носльо? — пита Катрин с надежда, като се промъква надолу по леглото и вдига господин Носльо към мен, така че тъжното му лице да бъде близо до моето.

Внимателно избутвам ръцете й.

— Не.

— Е, надявам се, когато дойде моят ред да се омъжа, женихът ми да е красив като Нед Сиймор — казва тя. — А и не бих имала нищо против да бъда графиня на Хартфорд.

Осъзнавам, че това ще бъде новото ми име и титла, а когато бащата на Нед умре, Нед ще стане херцог на Съмърсет и аз ще бъда херцогиня.

— Да бъде волята Божия — казвам, представяйки си ягодовите листа на коронката на една херцогиня, и меката тежест на хермелина върху яката ми. — За теб, както и за мен.

— Амин — казва тя замечтано, сякаш още си мисли за усмивката на Нед Сиймор. — О! Амин.

— Много се съмнявам, че Бог ще те направи херцогиня — изтъквам.

Тя ме поглежда, с разширени сини очи, с кожа, бледа като моята, сега порозовяла:

— О, моли се за мен — казва доверчиво. — Можеш да ми издействаш херцог, ако се помолиш за мен, Джейн. Нали си толкова

благочестива: със сигурност можеш да убедиш Бог да ми даде херцог. Помоли Го да е красив.

* * *

За да бъде справедлива към Катрин, трябва да призная, че Нед Сиймор е чаровен като всички от семейство Сиймор. Напомня ми за чичо си Томас, който беше най-милият човек, когото съм познавала някога, съпруг на моята наставница кралица Катрин, преди Елизабет да разруши щастието им. Нед има кестенява коса и пъстри очи. Никога преди не съм забелязвала, че тези очи са мили, но сестра ми е права: той се отличава с приятна сърдечност и твърде неустоима усмивка. Надявам се зад онзи многозначителен блясък да не се таят греховни мисли. Той е възпитан в двора, близък е с моя братовчед, краля, затова се познаваме, яздехме заедно и се учехме да танцуваме заедно, и дори учехме заедно. Той мисли също като мен — както мислим всички ние — всички умни млади хора са протестанти. Бих го наричала приятел, доколкото изобщо някой е приятел в мечата яма, каквато е един кралски двор. Той е голям поддръжник на реформираната вяра, така че ни свързва и това, а зад веселостта си има сериозен, вгълбен ум. Братовчед ми, крал Едуард, е посветен на учението и сериозен като мен, затова обичаме да четем заедно. Но Нед Сиймор кара и двама ни да се смеем. Никога не се държи непристойно — братовчед ми, кралят, не търпи около себе си глупаци, — но е остроумен и има чар, притежава онзи силен чар на семейство Сиймор, който му помага да създава приятелства, където и да отиде. Той е момче, чийто вид ви кара да се усмихвате, такова момче.

На вечеря седя с дамите на майка си, той седи с хората на баща си. Родителите ни седят на господарската маса, на подиума над всички нас и оглеждат стаята, гледайки ни отвисоко. Когато виждам накланянето на горделивата брадичка на майка си, си спомням, че „тъй ще бъдат последните първи, а първите — последни, защото мнозина са звани, а малцина избрани“^[2]. Сигурна съм, че специално тя никога не може да бъде избрана, а когато стана херцогиня, ще стоя по-високо от нея и вече никога няма да има правото да ми крещи и да ме ругае.

Когато масите са разчистени, музикантите засвирват и ми е наредено да танцувам с дамите на майка си и със сестра си Катрин. Разбира се, Катрин кокетливо размята пола и я повдига твърде високо, за да покаже красивите си обувки и проблясващите си крака. През цялото време се усмихва към господарската маса, където Нед е застанал зад стола на баща си. Съжалявам да отбележа, че той ни намигва. Казвам си, че намигването е предназначено за двете ни, а не насочено към Катрин. Доволна съм, че ни гледа как танцуваме — но ми пада в очите с това намигане.

После има общи танци и майка ми нарежда да танцувам с него. Всички отбелязват колко добре изглеждаме заедно, въпреки че той е с цяла глава по-висок от мен. Аз съм много дребна и бледа: никое от нас, момичетата Грей, не е с едър кокал; но се радвам, че съм дребна и изящна, а не едро и набито същество като принцеса Елизабет.

— Танцувате прекрасно — казва ми Нед, когато заставаме един до друг и чакаме друга двойка да завърши своята част от танца. — Знаете ли защо сме тук двамата с баща ми?

Движението на танца ни разделя и ми дава време да измисля изпълнен с достойнство отговор.

— Не, а вие? — това е всичко, което успявам да кажа.

Той улавя ръцете ми, докато преминаваме покрай редицата от други танцьори. Изправяме се и образуваме свод с ръцете си, а той ми се усмихва, докато другите свеждат глави и си проправят път.

— Искат да се оженим — казва той весело. — Уредено е. Ще бъдем съпруг и съпруга.

Трябва да застанем един срещу друг, докато друга двойка танцьори минава надолу покрай редицата, така че той може да види как приемам тази негова новина. Чувствам как бузите ми се обливат в топлина и се опитвам да не се усмихна до уши като нетърпелива глупачка.

— Редно е баща ми да ми го съобщи, не вие — казвам сковано.

— Ще бъдете ли доволна, когато го направи?

Свеждам поглед, за да не може да види какво си мисля. Не искам кафявите ми очи да греят като неговите.

— Обвързана съм от Словото Божие да се подчинявам на баща си — казвам.

— Ще бъдете ли доволна да му се покорите и да се омъжите за мен?

— Напълно.

Родителите ми очевидно смятат, че аз съм последният човек, до когото би трябвало да се допитат, защото ме викат в покоите на майка ми едва на следващия ден, когато Едуард и баща му се готвят да потеглят и конете всъщност вече стоят пред отворената входна врата, а уханието на английската пролет полъхва в къщата с възторженото чуруликане на ухажващите се птици.

Чувам как слугите ни изнасят багажа в преддверието долу, докато аз коленича пред родителите си, а майка ми кимва на слугата да затвори вратата.

— Ще се омъжиш за Едуард Сиймор — казва майка ми рязко. — Обещана си, но годежът не е утвърден писмено. Първо трябва да разберем дали баща му ще може да се върне в съвета и да работи с Джон Дъдли. Сега Дъдли е важният човек. Трябва да се уверим, че Сиймор ще се сработи с него и ще се издигне отново.

— Освен ако няма никакъв шанс по другия въпрос... — казва баща ми и поглежда многозначително майка ми.

— Не, той със сигурност ще се ожени за принцеса от чужбина — казва майка ми.

Разбирам веднага, че говорят за крал Едуард, който заяви открито, че ще се ожени за чуждестранна принцеса с достойна за кралица зестра. Аз самата никога не съм мислила нещо различно, макар някои хора да казват, че от мен би станала чудесна кралица, и че ще бъда светлина и пътеводен лъч на новата реформирана религия и ще задвижа религиозната реформа в една страна, която е болезнено колеблива, дори сега. Внимавам да си държа главата сведена и не казвам нито дума.

— Но те толкова си подхождат — изтъква баща ми. — И двамата толкова начетени, и двамата — толкова благочестиви. А нашата Джейн би била такава достойна наследница на Катрин Пар. Отгледахме я за това; кралица Катрин я обучи за това.

Чувствам как очите на майка ми ме оглеждат внимателно, но не вдигам поглед.

— Тя би превърнала двора в манастир! — казва тя през смях.

— Би дала светлина на света — отвръща сериозно баща ми.

— Съмнявам се, че това ще се случи някога. Във всеки случай, лейди Джейн, можете да се смятате обещана за невеста на Едуард Сиймор, докато не ви кажем друго.

Баща ми пъхва ръка под лакътя ми и ме повдига от коленопреклонната ми поза.

— Ще бъдеш херцогиня или нещо по-добро — обещава ми той. — Не искаш ли да знаеш кое може да е по-добро? Какво ще кажеш за престола на Англия?

Поклащам глава.

— Взорът ми е прикован в небесна корона — отвърщам и пренебрегвам вулгарния изблик на смях на майка ми.

[1] Мат. 20:16. — Б.пр. ↑

[2] Мат. 20:16. — Б.пр. ↑

СЪФОЛК ПЛЕЙС

ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1553 Г.

Толкова по-добре, че не вземам присърце мисълта за красивия Нед Сиймор като мой съпруг. Завръщането на баща му на власт е краткотрайно и завършва със смъртта му. Уличен е в заговор срещу Джон Дъдли, арестуван, обвинен, а след това екзекутиран за измяна. Главата на семейството е мъртъв, а семейството — отново съсипано. Съпругата му, прочутата с гордостта си Ан Станхоуп, която веднъж прояви престъпната гордост да избути моята наставница, вдовстващата кралица Катрин, настрана, за да може да влезе първа на вечеря, е овдовяла и затворена в Тауър. Нед изобщо не се появява в двора. Имах късмет да избегна женитбата с един млад мъж, който — колкото и да са мили очите му — сега е опозорен син на предател.

Толкова по-добре и че никога не допускам амбицията на баща ми да се промъкне в молитвите ми, макар че няма как да не знам, че всички подкрепящи църковната реформа духовници, всички убедени протестанти, всички праведници в Англия, искат да се омъжи за краля и да отведе цяло кралство от пилигрими в небесния ни дом. Не че братовчед ми крал Едуард казва нещо подобно — той настоява, че ще се ожени за принцеса от чуждестранна кралска фамилия: но явно не може да понесе мисълта за папистка принцеса. От всички момичета-протестантки аз съм най-подходящата, предана на религията, която двамата с него споделяме, приятелка от детинство, и дъщеря на принцеса по кръв.

Многозначително е това, че баща ми е наредил да ми преподават реторика — кралско умение; а аз избирам да изучавам арабски и иврит, както и латински и гръцки. Ако някога бъда призвана да поема короната, ще бъда готова. Живях с кралица Катрин Пар: знам, че една жена може да бъде едновременно учен и кралица. Всъщност съм по-добре подготвена, отколкото беше тя. Но няма да изпадна в грях, ламтейки за короната.

Полусестрите на краля не следват примера ми нито в учението, нито в религиозната отдаденост. Искат ми се да го правеха. Те правят

всичко по силите си, за да запазят положението си в двора и местата си в очите на света, но не и пред Бог. Никоя от братовчедките ми от кралското семейство не крачи в светлината така, както аз. Принцеса Мери е непоколебима папистка, а един Бог знае в какво вярва Елизабет. Другата пряка наследница, Мери Шотландска, е папистка, отглеждана в греховен лукс в двора на Франция, а се говори, че Маргарет Дъглас, дъщеря на моята пралеля Маргарет, която се омъжила за шотландец, живееща на някакво затънтено място в Йоркшир, също е папистка.

Но принцеса Мери е най-пряката наследница на трона и трябва да ѝ оказваме всяко възможно уважение, каквото и да мислим за религиозните ѝ убеждения. Собствената ми майка и съпругата на Джон Дъдли яздят в свитата на принцеса Мери, когато тя влиза в Лондон с ярка демонстрация на могъщество, сякаш за да напомни на всички, че тя е наследницата на краля и че всички те са най-добри приятели.

Аз единствена от нашето семейство отказвам да се нагиздя в натруфени дрехи и да яздя в свитата на Мери. Няма да се перча като паун с богато избродирана шапчица. Но тя ми изпраща рокли, сякаш се надява да купи роднинската ми обич, а аз казвам на придворната ѝ дама Ан Уортън колко ми е непоносимо да чуя, че суетно създание като принцеса Елизабет е възхвалявано за това, че се облича по-скромно от мен. Няма да нося нищо друго освен най-сдържано и строго облекло. В Англия ще има само един теолог с кралска кръв, една наследница на протестантската кралица Катрин Пар, една девойка, която да води реформираната църква, и това ще бъда аз. Няма да ме видят да се обличам по-ярко от Елизабет, и няма да следвам пъстра папистка свита.

Това беше краят на братовчедската обич. Бездруго не вярвам принцеса Мери да е изпитвала голяма привързаност към мен, тъй като веднъж се изказах оскърбително за огромната кристална дарохранителница, съдържаща нафората за литургията, върху олтара в параклиса ѝ, като попитах придворната ѝ дама защо прави реверанс пред нея. Имах намерение да се преборя за душата ѝ — да я въвека в разговор на религиозни теми, в който би могла да обясни, че тя, като папистка, вярва, че хлябът е самото тяло на Иисус Христос. Тогава щях да ѝ покажа, че той не е нищо, освен хляб — че самият Иисус е искал учениците да разберат, че по време на Тайната вечеря Той им дава

хляб, истински хляб, като в същото време ги приканва да се молят за Него. Той не е искал да каже, че това е Неговото тяло. Не говорел буквално. Със сигурност всеки глупак може да разбере това, нали?

Мислех, че това би била изключително интересна дискусия, която би я довела до истинско осъзнаване. Но за нещастие, макар да знаех точно какво възнамерявам да кажа, тя не отвърна, както очаквах. Изобщо не каза това, което мислех, че ще каже, а само, че се кланяла на Онзи, който е създал всички ни — напълно безсмислен отговор.

— Как? — попитах, малко объркана. — Как може тук да е Той, който е създал всички ни, а хлебарят да е създал Него?

Изобщо не стана както трябва и Бог трябва да ми прости, че не подготвих почвата за спора, повтаряйки довода си три пъти, както в уроците ми по реторика. Справих се много по-добре в спалнята си, отколкото в паписткия параклис в Болийо, и това може да е само защото дяволът закриля своите, а Ан Уортън е под косматото му копито.

Върнах се в стаята си, за да произнеса отново речта пред огледалото. Видях бледото си лице, меднозлатистата си коса, дребните си черти и ситните лунички, разпръснати по носа ми, които, боя се, развалят деликатната ми хубост. Бледата ми кожа е като най-фин порцелан, с изключение на тези ситни точици, които обсипват лицето ми през английското лято като семенца от върбите. Бях невероятно убедителна, когато изпълнявах сама и двете роли в спора; блестях като ангел, когато се борех за душата на въображаемата Ан Уортън. Но истинската Ан Уортън не подлежеше на убеждаване.

Наистина намирам, че хората са много трудни за обръщане към нова вяра: толкова са глупави. Трудно е да издигнеш грешници до Божията благодат. Упражнявах няколко реплики насаме и те звучаха убедително като думи на проповедник, но докато репетирах спора ни, Ан Уортън отиде при принцеса Мери и ѝ каза какво съм казала, и така принцесата разбра, че съм заклет враг на вярата ѝ, което е жалко, защото преди винаги беше мила и се държеше с мен като със своя любимка. Сега ме презира заради вярата ми, на която гледа като на заблуда. Моята изключителна вяра — заблуда! Ще трябва да простя и това.

Знам, че тя едва ли ми е простила това, нито го е забравила, затова не се чувствам удобно, като следвам майка си и яздя в свитата

на принцеса Мери, но поне принцеса Елизабет е в по-лошо положение. Тя не може дори да дойде в двора след изпадането си в немилост заради Томас Сиймор. Ако бях на нейно място, щях да мисля, че съм страшно опозорена. Всички знаят, че тя му е била почти любовница, а след смъртта на съпругата си той призна, че планирал да се ожени за Елизабет и да отмъкне короната. Бог да пази Англия от невъздържана жена като Елизабет! Бог да пази Англия от папистка кралица като Мери! Бог да е на помощ на Англия, ако Едуард умре без мъжки наследник и страната трябва да избира между папистката, кокетката, френската принцеса или майка ми!

Принцеса Мери не остава дълго. В кралския двор на брат ѝ не цари веселие. Братовчед ми, крал Едуард, страда от кашлица, от която не може да се отърве. Чувам хриптене, когато седя до него и му чета от произведенията на Платон — философ, когото и двамата обичаме, — а той се уморява бързо и трябва да си почива. Виждам спотаената усмивка на баща ми, когато забелязва, че чета на гръцки на краля на Англия, но всички други само се тревожат, че изглежда толкова болен.

Едуард успява да присъства на откриването на заседанията на парламента, но после се разболява. Членовете на съвета и правниците влизат и излизат от спалнята му и мълвата твърди, че той се кани да посочи наследник и пише завещанието си. Трудно ми е да повярвам това. Той е само на петнайсет — на една и съща възраст сме, — не мога да повярвам, че прави завещание. Твърде млад е, за да се готви да умре. Със сигурност лятото ще дойде, той ще тръгне на кралските си обиколки и в топлото време ще се отърве от кашлицата си и ще оздравее, нали? Мисля си, че ако само се съгласи да дойде в Брадгейт, да седи в градината и да се разхожда край реката, да излиза с лодка в нашите обширни, прекрасни езера, със сигурност ще оздравее. Завещанието му може да бъде съхранено при всички важни документи на съвета и забравено. Той ще се ожени и ще има син, и всички пресмятания кой наследник чия подкрепа може да привлече ще бъдат забравени. Той ще се ожени за някоя принцеса от Европа с огромно състояние, а аз ще стана нейна приятелка и видна придворна дама, вероятно херцогиня. Може да се омъжа за Нед Сиймор въпреки изпадането в немилост на баща му. Той може да си върне титлата; все още мога да бъда прочута с начетеността си херцогиня и светлина пред недостойните.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ПРОЛЕТТА НА 1553 Г.

Дворът заминава за Гринич, любимият дворец на всички, надолу по реката, далече от шума и миризмите на Лондон, чийто кей от златист камък, измиван от прилива два пъти на ден, блести като райски бряг. Този дворец би бил огледален образ на царството небесно, стига да не беше почти пълното отсъствие на благочестие. Баща ми и аз пътуваме с краля в кралската баржа, но Едуард лежи на възглавничките, увит в кожи, сякаш го тресе, и когато от Тауър се разнася ревът на топовете и корабите на котва стрелят с оръдията си, той трепва от шума и извъръща бледото си лице.

— Той ще се оправи, нали? — питам тихо баща си. — Изглежда ужасно болен; но нали ще се оправи през лятото?

Баща ми поклаща глава, лицето му е мрачно.

— Той направи завещание — казва. Дочувам как вълнението потрепва в гласа му. — Избра наследника си.

— Не е ли редно короната да отиде при най-близкия сродник?

— Разбира се. Би трябвало да е принцеса Мери. Но как може тя да бъде кралица, когато се е заклела да се подчинява на епископа на Рим? Как може да бъде кралица, когато със сигурност ще се омъжи за чужденец-папист и ще го постави да ни управлява? Не, кралят постъпи правилно, подчини се на Божията воля и я изключи от престолонаследията — точно както направи баща му.

— Може ли кралят да посочи наследника си? — питам със съмнение. — Законно ли е това изобщо?

— Ако тронът му принадлежи, тогава, разбира се, може да назове наследника си — казва баща ми. Гласът му е тих, за да не го чуе момчето, което трепери, увито в кожите, но в тона му се долавя остра нотка, която показва, че няма да търпи възражения. Това са доводи, които се репетират грижливо във всяко кътче на двора. — Короната е имущество, точно както всички притежаваме имущество. Един мъж трябва да бъде свободен да се разпорежда с имуществото си, всеки мъж може да избере наследника си: Хенри VIII избра наследниците си.

И което е най-важното — един млад мъж като Едуард, възпитан в реформираната религия, в чиято глава никога не е имало и една папистка мисъл, няма да остави трона си на слуга на Рим. Никога не би приел това — а Джон Дъдли ще се постарее това да не стане.

— Тогава кой? — питам, мислейки си, че вероятно знам отговора.

— Кралят — и неговите съветници — биха предпочели най-близкия в линията на наследяването, изповядващ реформираната религия, някой, който вероятно ще има син, за да наследи трона.

— Трябва да има момче, което да наследи престола на Тюдорите?

Баща ми кимва. Това е като проклетие, стоварено върху това семейство. Тюдорите трябва да имат синове, които да заемат трона, а такива се намират необичайно трудно. От шестте си съпруги крал Хенри се сдобил само с един син: Едуард. По-голямата му сестра, Маргарет, имала само един син, Джеймс, който има само едно момиче: кралица Мери Шотландска, която живее във Франция и е сгодена за дофина. Дъщерята на Маргарет беше от шотландски лорд и е както папистка, така е и вероятно незаконородена; братовчедката Маргарет Дъглас, така че нейният син, Хенри Стюарт, едва ли влиза в сметките. Любимата сестра на крал Хенри, кралица Мери, беше моя баба, и кралят посочи нейния род като наследници; а дъщеря ѝ, моята майка, е още жива. Майка ми има само нас, трите момичета, и със сигурност никога няма да има друго бебе. За принцеса Елизабет не се предвижда годеж — кой би взел кралско копеле с несигурен произход и толкова малко зестра? Принцеса Мери е обещавана и отказвана на почти всеки крал в Европа. Явно сред всички нас не само че няма момче за фамилията на Тюдорите, но няма и изгледи да се появи такова.

— Но никоя от нас не очаква дете — казвам, мислейки си за всички нас, братовчедите от кралската фамилия. — Ако искат тронът да бъде зает от момче от фамилията на Тюдорите, няма такова. Никой от нас, петимата наследници, дори не е сгоден. Никой от нас не е женен.

— Именно затова ти ще бъдеш — казва той рязко.

— Омъжена?

— Незабавно.

— Аз ли?

- Всички.
- Принцеса Мери и Елизабет?
- Не те. Ти, Катрин и Мери.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ПРОЛЕТТА НА 1553 Г.

Катрин изобщо не помага да се защитим от този внезапен план. Почитаемата ми майка ѝ нарежда да дойде незабавно в двора, и Катрин се вълнува от покоите и слугите, храната и роклите си. Облича господин Носльо в жакет в зеления цвят на Тюдорите и купува чисто бяло котенце с парите си за панделки. Кръщава го „Рибън“^[1], разбира се, и го разнася навсякъде в джоба на пелерината си. Съжалява единствено, че е далеч от конете в Брадгейт и от мечката. Надяваше се да опитоми мечката с доброта, за да може да бъде танцуваща мечка, вместо убиваща. Не е ужасена, както подобава на една девица, от внезапната перспектива за брачен съюз: в пълен възторг е.

— Ще ме омъжват? О, хвала на Бога! Благодаря на Бога! Най-сетне! За кой? За кой?

— За кого — поправам я студено.

— О, кой го е грижа? Кого би трябвало да го е грижа? За кого ще се омъжвам? Кажи ми!

— Хенри лорд Хърбърт — казвам кратко. — Синът на графа на Пемброук.

Тя почервява като роза.

— О! Такъв красавец! — прошепва. — И е млад, на нашата възраст, не някоя стара купчина кокали — на пръста ѝ е кацнало красиво птиче, и тя го повдига към лицето си и го целува по клюна. — Ще се омъжвам! — казва му. — И то за красив млад лорд! — птицата изчуруликва, сякаш я разбира, а Катрин я слага на рамото си, където тя разперва опашка, за да запази равновесие и накланя глава на една страна да ме погледне, със същия блеснал и любопитен поглед като сестра ми.

— Да — казвам с равен тон. — Напълно приемлив е.

— И е благочестив — казва тя, за да ме ободри. — Племенник е на Катрин Пар. Със сигурност трябва да ти хареса.

— Всъщност го харесвам.

— Колко щастливи ще бъдем! — тя се завърта леко на място, сякаш краката ѝ искат да затанцуват от радост. Птичето плясва с криле и продължава да се държи за пръста ѝ. — И ще бъда графиня!

— Да — казвам сухо. — А баща му ще бъде здраво обвързан в съюз с баща ни и с Джон Дъдли, херцога на Нортъмбърланд.

Тя не мисли за това: как тримата най-могъщи мъже в страната, тримата водачи на реформираната вяра, се сплотяват и женят децата си, за да се подсиgurят срещу предателство. Имат толкова малко доверие един на друг, толкова са неверни в общата си вяра, че използват децата си като разменна монета, за да утвърдят споразумението си, като Авраам, отвеждащ Исаак на върха на планината с купчина дърва и нож, за да го изгори като жертва за Бог.

— О, но ти за кого ще се омъжиш? — тя прекъсва за миг самодоволния си танц. — Кого имат предвид за теб? Още ли държат на Сиймор? — тя ахва: — О! Не и кралят? Каж ми! Каж ми, че няма да се омъжиш за краля и да бъдеш кралица Джейн?

Поклащам глава и хвърлям поглед към вратата.

— Тихо. Всичко това е, защото кралят е толкова болен. Най-голямата им надежда е да могат да му покажат, че една от нас има син, за да може той да направи това момче свой наследник. Искат двете да се омъжим веднага, да забременеем, и да му предложим момчето за негов наследник.

— Мога да стана майка на краля на Англия? — изписква тя. — Аз? Не ти? Ако родя момче преди теб?

— Може би.

Тя склучва ръце и се засмива от удоволствие.

— Е, за кого ще трябва да се омъжиш?

— Гилдфорд Дъдли — казвам кратко.

Сестра ми се заковава на място.

— Не за Нед Сиймор в крайна сметка? Правят промяна в плана? Ще получиш младия Дъдли?

— Да.

— Онзи високият, русият?

— Да, разбира се.

— Маминото синче?

— Да, Гилдфорд.

— Е, това е разочарование — злорадства тя. — Няма да ти хареса! Предпоследният син на новоизлюпен херцог? Няма да получиш от него ягодовите листа на херцогиня!

Ръката ме засърбява да я зашлевя през глупавото лице.

— Не става въпрос за харесване или нехаресване — казвам спокойно. — Желанието на баща ми е да се съюзи с лорд председателя на съвета. Баща ни е твърдо решен да се омъжим и да споделим легло, за да може да покаже на краля наследниците му, които да бъдат възпитани в реформираната религия. Дори малката Мери ще бъде сгодена — за Артър Грей, сина на барон Уилтън.

Тя надава писък:

— Баронът с белязаното лице? Грозният?

— Да.

— Но Мери е само на осем! А Артър сигурно е на двайсет!

— На седемнайсет е — казвам мрачно. — Във всеки случай Мери е твърде малка, за да се омъжва, и е прекалено дребна. Ако не порасне, как би могла да роди? Има това изкривяване на гръбнака; не мисля, не би могла да роди. Всичко е напълно объркано. Тя е твърде дребна, а ти си прекалено млада, а аз съм обещана пред Бог на Нед Сиймор. Родителите ни са дали нашата дума. Не виждам как някоя от тези сватби може да се състои. Не вярвам, че това може да е Божиата воля. Трябва да се съюзиш с мен и да възразиш.

— Не и аз! — възкликва тя енергично. — Няма да се противопоставя на почитаемата ни майка. Ако господин Носльо може да е с мен, ще застана зад теб, докато спориш, но не мога да се изправа срещу нея сама.

— За да не те омъжат за непознат? За да не те омъжат, докато си още дете? — възкликвам.

— О, мога да се омъжа за Хърбърт — уверява ме тя. — Не съм твърде малка. Това може да стане. Не възразявам. Вие, останалите, можете да откажете, ако искате, но аз искам да се омъжа.

— Някоя от нас не може да се омъжи за никого — заявявам.

Настъпва мълчание: Катрин се нацупва.

— О, Джейн, не разваляй всичко! О, моля те, недей! — тя стисва ръцете ми, а птицата изчуруликва насърчително.

— Ще се помоля за това. Трябва да се вслушам в Бог.

— Но ако Бог се съгласи с теб? — проплаква тя. — Кога изобщо Той иска нещо хубаво за нас?

— Тогава ще трябва да кажа на баща ни, че имам съмнения.

* * *

Той не ме приема насаме: това само по себе си ме предупреждава, че няма да благоволи да ме изслуша. Бои се от красноречието ми.

— О, за Бога, не й позволявайте да говори до безкрайност — казва винаги майка ми.

Влизам в кралската зала за аудиенции като Даниил, влизащ при лъвовете.^[2] Крал Едуард не е в двора си. Той е зад затворените врати на малката си приемна, а може дори да се е оттеглил в стаята отзад — негов кабинет и спалня. Тук, навън, дворът се занимава с делата си, сякаш не се е случило нищо лошо. Маркизът на Нортхамптън, Уилям Пар, и съпругата му, Елизабет, ми кимват с особена усмивка, сякаш знаят всичко за всичко — и вероятно е така. Забързано правя малък реверанс и изпитвам още по-голямо смущение.

Майка ми и баща ми играят карти със сър Уилям Кавъндиш и съпругата му, Елизабет, добрата приятелка на майка ми, нашата леля Бес. Масата е в прозоречната ниша, така че разполагат с известно уединение в оживената стая. Родителите ми вдигат погледи, когато влизам през тълпата от хора. Забелязвам, че хората ми правят път. Новината за годежа ми със сина на най-видната личност в кралския съвет сигурно вече се е разнесла, а с нея е нараснала и важността ми. Всички показват уважение към семейство Дъдли. Те може и да са нови в двора, но явно притежават уменията да завземат властта и да я задържат.

— Двойка — казва майка ми, сваляйки една карта, и прави разсеян жест на благословия над главата ми със свободната си ръка, докато й правя реверанс.

Леля Бес ми отправя топла усмивка. Аз съм й любимка и тя разбира, че една млада жена трябва да намери сама пътя си в света, водейки се от собствените си светлини.

— Имам дама — казва баща ми, като разкрива картите си.

Майка ми се засмива.

— А навярно и те се броят, в крайна сметка — тя се обръща към мен, много мило: — Какво има, Джейн? Да поиграеш ли идваш? Огърлицата си ли ще заложиш?

— Не я дразнете — намесва се баща ми припряно, когато отварям уста да се отрека от греха на комарджийството. — Какво има, дете, какво искаш?

— Бих искала да говоря с вас — поглеждам майка си. — Насаме.

— Можеш да говориш тук — заявява тя. — Приближи се.

Сър Уилям и съпругата му тактично се изправят и застават малко встрани: нейна светлост — все още с картите в ръка, за да може да се върне към греховната игра без миг забавяне. Баща ми прави знак на музикантите да засвирят и половин дузина дами се подреждат за танц. Мъжете веднага се покланят и се присъединяват към тях, и в шума на танца никой не ме чува, когато казвам:

— Почитаеми татко, почитаема майко, смятам, че не мога да се сгодя за Гилдфорд Дъдли. Помолих се на Бог за напътствия и съм сигурна в това.

— Защо не, за Бога? — пита майка ми. Вниманието ѝ дотолкова не се е отклонило от играта, че продължава да си гледа картите и плъзва няколко крони през масата към купчината в средата, само отчасти съсредоточена върху думите ми.

Лейди Бес поклаща глава, сякаш мисли, че е редно майка ми да ми обърне внимание.

— Обвързана съм с предишен брачен договор — казвам твърдо.

Баща ми хвърля поглед нагоре към бледото ми лице.

— Не, не си.

— Мисля, че съм — казвам. — Всички казахме, че ще се омъжа за Нед Сиймор. Дадохме устно обещание.

— Няма нищо писмено — отбелязва майка ми. На баща ми казва: — Вдигам залога с една корона. Казах ви, че ще се държи така.

— Една дума е толкова обвързваща, колкото и едно писмо — говоря на баща си, чиято дума, като на реформиран християнин, трябва да бъде равна на клетва. — Сключихме споразумение. Вие сключихте споразумение. Нед разговаря с мен, както заръча баща му. Дадох съгласието си.

— Обеща ли? — пита майка ми, внезапно заинтригувана. — Даде ли дума? Каза ли „Да“?

— Казах „напълно“.

Тя се размива високо, а баща ми става от масата, улавя ръката ми, пъха я в сгъвката на лакътя си и ме отвежда от майка ми и от танцуващите.

— Слушай сега — казва кротко. — Говореше се за годеж и ние се съгласихме, че той може да се състои. Но всички знаеха, че той зависи от завръщането на Сиймор на власт. Всяко от моите момичета ще се омъжи единствено в полза за семейството.

— А сега всичко се промени. Сиймор е мъртъв, съпругата му — все още затворена за измяна, а синът му изгуби наследството си. Няма полза от каквато и да е връзка с тях. Вие сте умно момиче, сама виждате, че тук всичко е в ръцете да Джон Дъдли. Кралят няма да доживее до старост. Тъжно е, но трябва де приемем този факт. Той ще остави трона си на онази своя братовчедка от реформираната вяра, която роди син, за да заеме мястото му. Една от вас ще роди син, и ще бъде кралица регент, докато нейното момче навърши пълнолетие, а после момчето ще се възкачи на трона. Разбирате ли?

— Ами Елизабет? — питам, макар че ми е неприятно да я предлагам. — Тя изповядва реформираната религия. И е следващата поред близка роднина.

— Не и тя. Няма планове за нейната женитба, а и със сигурност не биха ѝ позволили да си избере съпруг сама, не и след историята с Томас Сиймор. Тя, струва ми се, показва на всички ни, че далеч не е благоразумна девица — баща ми си позволява да се подсмихне леко. — Искаме момче за Тюдорите: едно момиче не ни върши работа. Кралят — Бог да го благослови — се надява да живее достатъчно дълго, за да види наследника си, кръстен в реформирана църква. Не очаквахме това, не се подготвихме за това, но той не е добре и иска въпросът да бъде уреден сега. Ти можеш да направиш това за него. Ще бъде богоугодно дело да успокоиш тревожната му съвест. Омъжи се за Гилдфорд Дъдли, родете дете и кралят ще знае, че има във ваше лице двама млади хора възпитани в лоното на реформираната църква с двама опитни бащи, които да ги съветват, и момче в люлката което да се възкачи след него на трона. Разбираш ли?

— Нима е толкова зле? — не мога да повярвам.

— Така или иначе държи да знае кой ще го наследи, ако умре, преди да успее да се ожени и да се сдобие със собствен син.

— Бебето ще бъде негов наследник?

— Ако няма собствен син.

Това ми се струва като далечна перспектива.

— Но аз дадох дума — казвам. — Вие дадохте вашата. На Нед Сиймор.

— Забрави — съветва ме той кратко. — Едуард Сиймор е мъртъв, а неговото момче Нед е поверено на настойник, който ще постъпи с него така, както намери за уместно. Нито дума повече за това. Трябва да бъдеш покорна дъщеря, Джейн, или ще бъдеш заставена да се покориш.

Майка ми, отегчена от чакане, пристъпва и идва до него.

Събирам смелост.

— Моля, простете ми — казвам на двамата. — Но се помолих на Бог да ми даде напътствия по този въпрос, и смятам, че не мога да се омъжа за никого, без да бъда освободена от обещанието си към бившия граф на Хартфорд. Дадох ви думата си, а вие дадохте вашата на семейство Сиймор. Нямах обети, но Бог вижда и чува всичко. Не мога просто да се престоря, че никога не съм изричала обещание — почти докарана до сълзи от собствената си дързост, отмествам поглед от колебливия си обичен баща към майка си, чието лице е твърдо и сурово като кремък.

— Не можеш да ни откажеш — заявява майка ми, — защото сме твои родители и ще те принудим.

[1] *Ribbon* (англ.) — панделка. — Б.пр. ↑

[2] Пророк Даниил е четвъртият от „големите“ пророци (Исаия, Йеремия, Йезекиил, Даниил). След като бил хвърлен на лъвовете от цар Дарий, той оцелява по Божие чудо. — Б.пр. ↑

ДЪРАМ ХАУС ЛОНДОН, МАЙ 1553 Г.

Тя е права, разбира се. И сякаш за да подчертая важността на семейство Дъдли, аз трябва да отседна в големия им лондонски дворец, Дърам Хаус, където ще се състои и сватбата ми. Ще бъде обща сватба, ще има три булки: аз, сестра ми Катрин и момичето на Дъдли, Катрин, която се омъжва за Хенри Хейстингс, осемнайсетгодишния син на графа на Хънтингдън. Малката ми сестра Мери ще бъде публично сгодена, но сватбата ѝ и споделянето на легло ще почака, докато стане по-голяма. Всички изглеждат много доволни от това, макар че сигурно виждат, както виждам и аз, че така изтъкнатите мъже на Англия подписват сключването на съюз с кръвта на децата си. Питам се дали съм единствената, която се моли на Бог да ми каже защо тези трима мъже имат такава нужда да бъдат така сигурни един в друг. Каква опасност мислят, че ги застрашава, ако не се обвържат взаимно с брак? Защо трябва шестимата да се женим веднага, на една и съща церемония? Сестра ми Катрин мисли, че това ще ѝ е от полза, тъй като е несъмнено най-красивата от нас, трите булки. Това е единствената ѝ тревога.

Всекидневно пристигат дрехи от кралския гардероб, дават ни назаем накити от кралската съкровищница, подаряват ни скъпоценни камъни. Моят братовчед, кралят, е твърде болен, за да присъства на сватбата, но ни изпраща топове плат: черно-сребрист тънък плат, украсен с бродирани рози, тънък бял и пурпурен плат, златен и сребърен брокат, украса за шапчицата ми от тринайсет плоски диаманта, седемнайсет големи перли, златен колан. Арената за турнири е белосана и окичена със знамена: ще има турнир. Всеки в Лондон, който има поне рицарско звание, ще присъства на пищната вечеря, която готвачите приготвят цели дни предварително. Ще има дузини блюда, от шадравана в централния вътрешен двор ще се лее вино, стотици ще седнат на вечеря, пременени в най-хубавите си дрехи, и ще изядат десетки блюда, а хиляди ще ги гледат. Аз ще бъда в

центъра на вниманието: наследница на Тюдорите, облечена богато като принцеса, омъжваща се за едно от момчетата на Дъдли.

— Това е истински рай — казва Катрин, като вдига шал от виолетова коприна към поруменялото си лице.

— Не, не е — казвам ѝ. — И е ерес да говориш така.

— По-хубаво е от Великден — казва Мери: говорът ѝ е неясен заради сладкиша, който тъпче в устата си.

— Това няма нищо общо с теб — казвам. — Ти ще бъдеш сгодена, но няма да се омъжваш. Няма оправдание за лакомията; и се изправи.

Тя послушно изправя гръб, а Катрин се върти, увита в сребърен брокат, докато чакаме шивачките. Отговорникът за кралския гардероб е изпратил още големи топове кадифе и коприна, и Катрин вече е метнала на главата си като воал парче скъпа дантела.

— Няма оправдание и за суетата — казвам кисело.

— Вече съм наполовина влюбена в него — бъбри оживено Катрин. — Вчера дойде да ми поднесе златна верижка, а като си тръгваше, ми стисна ръката. Какво според теб е имал предвид?

— Майка също ми стисна ръката — казвам, показвайки ѝ синините по китките си. — И тя ми казва, че това е любов.

— Това е майчина любов — заявява Катрин.

Мери поглежда сериозно синините. Майка ни, бавачката ни, гувернантките ни и баща ни са били всяка от нас, по едно или друго време. Възпитателят ми Джон Ейлмър единствен сред хората, които имат власт над мен, никога не е прибягвал до пръчката. Казвам му, че точно затова обичам да уча.

— Това е най-доброто, което би могло да ни се случи — Мери повтаря като папагал, каквото са ѝ казали. — Това ни осигурява място сред наследниците на трона.

— Едва ли е най-доброто за теб — казвам ѝ. — Ти не можеш да родиш краля на Англия.

Тя поруменява леко и казва:

— Аз съм момиче като всяко друго. Сърцето ми е голямо колкото твоето, и не се съмнявам, че ще стана висока.

Упоритият кураж на Мери винаги ме кара да се разтапям. Протягам ръце към нея и се прегръщаме.

— Във всеки случай не можем да покажем непослушание пред тях — казвам над светлокосата й глава.

— Не го ли обичаш? Поне мъничко? — прошепва Катрин.

— Ще го обикна когато се оженим — казвам студено. — Тогава ще трябва да го обичам, защото ще съм обещала така пред Бог.

* * *

Сестрите ми са разочаровани от сватбената литургия: надявали са се, че ще бъде на латински, изпълнена с церемониалност и неразбираеми обети, с музика и ек на фанфари, удавена в знаци на кралска власт, пропита със светена вода и задушлива от тамян. Вместо това тя се отличава със семплата правдивост на моята религия и дълбоко се радвам, че Дъдли са благочестиво семейство, обърнало се към реформираната религия, веднага щом кралят даде на своя народ Библията и проповедниците разпространиха словото. Чистотата на нашата сватба е жив укор към папистката принцеса Мери, която многозначително не присъства — нито на церемонията, нито на последвалите двудневни разточителни празненства. Братовчедка ни Маргарет Дъглас също не е поканена. Тя е в Шотландия, гостува на онзи незначителен човек, когото нарича свой баща. Тъй като Джон Дъдли лично й даде писмено разрешение да напусне кралството, предполагам, че е искал тя да му се махне от пътя.

Въпреки заявените си желания, не съм облечена скромно, както следва да се облича една протестантка. Нося рокля в кралско пурпурно, а над нея — връхна дреха от златен бродат, обшита с диаманти и перли. Разпускат кестенявата ми коса по раменете и тя се спуска надолу до кръста ми. За последен път ще я нося пусната, като девица. Аз съм несъмнено най-бляскавата булка, а Катрин, със златистата си коса и с роклята си от сребърен бродат е несъмнено най-прекрасната. Но не й завиждам за радостта й от роклята и външността й. Ако имаше някакъв разум, щеше да знае, че това е просто светска показност. Има танци и турнирни двубои, две театрални трупи, едната — от мъже, другата — от жени, всякакви артисти и музиканти. Семейство Дъдли канят цялото, си домакинство да присъства и разтварят широко портите на голямата си къща, така че всички в

Лондон могат да дойдат и да видят нашето великолепие. Всичко това продължава цяла вечност и е помрачено само от неприятност с храната. Някое ястие е било развалено и в резултат на много гости им прилязва и повръщат, а други изпразват неконтролируемо червата си. Мнозина, които са преяли и препили в първия ден, са принудени да изпратят извиненията си и да не дойдат през втория. Лейди Дъдли, моята новоизлюпена свекърва е напълно покрусена че е трябвало да прекара половината ден, пъшкайки в покоите си заради разбунтуваните си вътрешности. Не мисля, че това е било поличба, понеже Бог говори чрез Своето Свещено Слово — а не чрез звезди, епидемии от потна болест или урагани. Но наистина приемам като силен укор към майка ми и баща ми това, че сватбата ми кара стомасите на гостите да се преобръщат — точно както отвращава мен.

Ние сме разнородна група. Годеникът на недораслата ми сестра Мери, Артър Грей от Уилтън, се извисява над нея. Той вече е млад мъж и смята себе си за компаньон и приятел на баща си. Прекалено стар е, за да бъде другар в игрите на Мери; тя е прекалено малка, за да му бъде съпруга. Разбира се, тя е прекалено дребна, за да се омъжи и да сподели легло, и мисля, че никога няма да може да легне с мъж и да роди дете, с изкривения си по рождение гръбнак. Разбира се, Артър Грей сигурно тайно я презира. Благодаря на Бог, че ще живеят отделно един от друг няколко години и че тя ще остане у дома с майка ни. Предполагам, че ще уредят разтрогването на брака, преди да ѝ се наложи да отиде при съпруга си.

Новата ми зълва, Катрин Дъдли, е суетно създание. Дали са я на Хенри Хейстингс, високообразован учен и придворен. Той гледа как малката му невеста щъка насам-натам, с търпелива усмивка, която скоро ще излинее. Съпругът на сестра ми Катрин, Хенри лорд Хърбърт, младият син на графа на Пемброук, не казва нито дума на никого през целите два дни. Блед е като смъртник и му е толкова зле, че едва може да стои. Казват, че го извели от смъртното му ложе, макар да се кълнял, че не може да отиде до олтара. Едва петнайсетгодишен е. Надявам се да не направи сестра ми вдовица, преди да е станала съпруга. Със сигурност не могат да консумират брака, докато тя е толкова млада, а той е толкова болен, затова ѝ е спестено изпитанието, което натрапват на мен. Тези три съюза, които не могат да бъдат консумирани, само ме карат да се чувствам по-зле.

Аз съм единственото момиче, което трябва да бъде както булка, така и съпруга, както на думи, така и на дело.

— Не разбирам защо правиш такава мрачна физиономия — казва Катрин, моята лекомислена сестра. — Знаеше, че ако се омъжиш, бракът ще трябва да е истински и напълно консумиран. За мен щеше да е съвсем същото, ако той не беше болен...

— И за мен — казва Мери.

— За теб не би било същото — казвам на Мери.

— Не виждам защо не — заявява тя упорито.

Прекалено изтощена съм, за да споря с нея.

— Ти си твърде млада — казвам на Катрин.

— Не, не съм — казва тя. — А във всеки случай ти със сигурност не си — тя подръпва леко воала, който нося върху косата си, за да покажа, че вече съм омъжена жена. — Хайде, ти ще си първата, която ще отиде в брачните си покои. Късметлийка.

Чувствам се нечестно принудена, когато майка ми, новоизлюпената ми свекърва и всичките им дами се появяват на вратата, а после идват с мен до булчинските покои, гледат как дамите ми ме събличат, а после рязко ме оставят с моя жених.

Не че е неприятен, нищо подобно. Той е красив млад мъж, светлокож и светлокос, с приятно, открито лице и яркосини очи. Доста по-висок е от мен. Темето ми не стига дори до рамото му, и трябва да изпружа врат, за да погледна нагоре към него, но въпреки високия си ръст има бързи крака — казват, че е добър танцьор — и язди, ловува, участва в турнирни двубои, точно както подобава. Отгледан е в благочестиво домакинство и е начетен. Ако не бяхме женени, не бих могла да кажа нищо против него, освен че търси мнението на майка си за абсолютно всяко нещо. Като някакво голямо бебе, поглежда към нея дори преди да си отвори устата, преди да седне или да се изправи.

Не е мой избор, не би бил мой избор, и се страхувам, че в Божиите очи не съм свободна да се омъжа за него. Но тъй като сме женени, не мога да кажа нищичко против него. Една благочестива съпруга е покорна. Той е поставен над мен, както Адам е бил поставен над Ева. Ще трябва да му се покорявам, каквото и да мисля за преценката му.

Първата ни брачна нощ е толкова смущаваща и болезнена, колкото съм очаквала. Дори не мисля, че щеше да е кой знае колко по-

добре, ако се бях омъжила за Едуард Сиймор, макар че той може би щеше да е по-уверен от Гилдфорд и навярно нямаше да ме накара да се почувствам като чак такава глупачка, задето не знам какво трябва да се прави. Трудното е, че никоя от моите книги не ми казва нищо за любовта, освен в най-отвлечен смисъл. В никоя от моите книги не се казва нищо за болката, освен за болката на греха. Никоя от тях не ме предупреждава, че най-лошото от всичко е мъчителното преживяване един напълно непознат мъж да се мъчи да направи нещо с мен — което никой от двамата ни не знае точно как да се направи, а когато всичко се обърква, да обвинява мен. Дори не знаех, че нещо не е както трябва, освен че първо болеше, а после беше отвратително. Той не е подтикван от страст или обич, нито пък аз. Изчаквам, докато заспива, а после ставам и се моля за сили да понеса това, както трябва да понасям всичко друго в тази долина на плача, на мястото, което Той ми е определил.

Най-сетне гостите се сбогуват, Катрин отива в новия си семеен дом в замъка Бейнардс, за да настани бледия си, болен съпруг отново в постелята му и да се грижи за него като майка, тъй като собствената му майка е мъртва. Баща ми и майка ми се прибират у дома в Съфолк Плейс с малката Мери; но аз съм оставена в чужда къща, докато слугите разчистват бъркотията от двудневно празненство, със свекърва, заключена в стаята си, и жених, навъсен и мълчалив сега, когато нея я няма, за да му нарежда какво да казва или да върши.

* * *

На сутринта ми позволяват да отида у дома, при семейството си, но само в Съфолк Плейс. Копнея за летните поля на Брадгейт, но трябва да остана в Лондон.

— Почитаемата ми майка казва, че можеш да си отидеш у дома, ако искаш — казва грубо младият ми съпруг. — Но казва, че трябва да вечерям с теб другиден и да прекарам нощта в къщата ви.

— Всичките ми книги са там — казвам, опитвайки се да се оправдая. — Трябва да се прибера у дома да уча.

— Почитаемата ми майка казва, че можеш.

Не го питам дали очакват да се върна скоро. Мисля си, че е по-добре да не знам. Навярно ще успея да проточа едно гостуване в лондонската ни къща до лятото, а после, ако кралят тръгне на лятно пътуване, Джон Дъдли и синовете му може да присъстват без съпругите си, а аз може да успея да отида в Брадгейт. Мисълта, че бих успяла да отида там, да яздя в гората и да видя как прибират реколтата, да се разхождам под ягодова луна и да излизам с лодка по езерото, е единственото нещо, което ме поддържа спокойна през първите дни на брака ми. Това и книгите ми, разбира се. Винаги мога да отворя книга и да се скрия в онзи вътрешен, съкровен свят.

Представата, че бих искала да отида в Брадгейт, че бих потърсила при майка си убежище от един дом, по-негостоприемеен дори от нейния, ме кара да проумея за пръв път това, което Бог казал на Ева: „Ще умножа и преумножа скръбта ти, кога си бременна; с болки ще раждаш деца; и към мъжа си ще тегнеш, и той ще господарува над тебе“.^[1] Наистина, скръбно е да бъдеш жена, а Ева ни показва, че да си съпруга е още по-лошо.

Лейди Дъдли и майка ми са се споразумели, че мога да живея при родителите си в Съфолк Плейс, стига да посещавам семейство Дъдли редовно и да вечерям често с тях. Така прекарвам първите седмици от брака си. Но лейди Дъдли нарушава тази уговорка, като влиза в личните ни покои преди вечеря, докато Гилдфорд и аз седим в неловко мълчание, и казва:

— Сега трябва да изпратите да донесат дрехите и всичките ви вещи, Джейн. Трябва да останете тази вечер и след това. Вече ще живеете тук.

Изправям се и ѝ правя реверанс.

— Мислех, че ще си отида у дома — казвам. — Майка ми ме очаква у дома тази вечер.

Тя поклаща глава.

— Всичко ще се промени. Негова светлост ми писа, че трябва да бъдете тук. Трябва да останете тук, с нас. Трябва да бъдем готови.

Гилдфорд, изправил се на крака още щом зърва майка си, коленичи пред нея и тя полага длан за благословия върху къдравата му глава.

— Трябва да бъдем готови? Той е по-зле? — пита той възбудено.

Премествам поглед от жената към коленичилиия ѝ син.

— Кой е по-зле?

Тя леко цъква с език, раздразнена от невежеството ми.

— Оставете ни — казва на дамите, които са влезли с нея. — Седнете, Джейн. Гилдфорд, скъпи синко, елате тук при мен.

Той застава зад нея, като господин Носльо, когато се вкопчва в Катрин, и наблюдава лицето ми, докато майка му ми казва:

— Кралят, Бог да го благослови, е по-зле. Предполагам, поне знаете, че беше болен?

— Разбира се, че знаех това. Често седя с него.

— Сега е по-зле. Неговите лекари казват, че няма да изкара лятото.

— Лятото ли? — това е невъзможно скоро. Мислех, че може да живее достатъчно дълго, за да се ожени и да има дете. Нямах представа какво се говори — че може да го изгубим, преди да е изтекла годината. — Бог да пази негова светлост — прошепвам, потресена. — Не знаех. Но как е възможно? Мислех, че той само...

— Това не е важно — прекъсва ме рязко тя. — Най-важно е завещанието му.

Всъщност най-важна е безсмъртната му душа. Но не мога да ѝ кажа това сега.

— Той го промени — казва тя. В гласа ѝ прозвънва нотка на триумф. — Промени го, а целият съвет се закле да спази промените — тя хвърля поглед нагоре към Гилдфорд, докато той свежда усмихнато лице към нея. — Баща ви се погрижи за това — казва тя. — Подготвен е за всичко — обръща се обратно към мен. — Кралят изключи полусестрите си от линията на престолонаследието — казва рязко, без да обръща внимание на изненаданото ми ахване.

Изправям се на крака, сякаш трябва да стана, за да намеря смелост да ѝ възразя.

— Не може да бъде — казвам бавно. Знам, че принцеса Мери е следваща поред в списъка на престолонаследниците: каквото и да мисля за религията ѝ, няма как да отрека правото ѝ. Наследниците не могат да бъдат назовавани безразборно. Тронът не бива да бъде отстъпван. Моят братовчед, кралят, знае това, народът знае това. Каквото и да казва баща ми, няма как кралят да може да избере наследника си. Няма момче от династията на Тюдорите. Той не може да предпочете една братовчедка пред друга.

— Ще бъде — казва лейди Дъдли. — И тя ще го разбере със сигурност, когато той умре.

Внезапно ме обзема страх, че това е държавна измяна. Нима не е измяна да се говори за смъртта на краля, нима не е измяна да се говори против принцесите?

— Мисля, че е по-добре да си отида у дома — казвам.

— Ще останете тук — отсича тя. — Сега не е моментът да бягате при майка си.

Презрително поглеждам сина й, на когото явно никога не му се налага да бяга при майка си, понеже винаги е под крилото й.

— Трябва да бъдете тук, за да може съпругът ми да ви отведе в Тауър — обяснява тя.

Ахвам. Последният човек, отведен в Тауър от съпруга й, свърши с глава на дръвника: Едуард Сиймор.

— Не, глупачко такава — казва тя раздразнено. — Ще трябва да отидете в Тауър при смъртта на краля. Ще трябва да бъдете видяна в Тауър. Съпругът ми ще иска да бъдете на сигурно място.

Просто е твърде невероятно, и твърде нелепо, за да го обмисля. Знам, че баща ми и майка ми никога няма да допуснат Джон Дъдли да ме отведе в Тауър.

— Прибирам се у дома — казвам твърдо и отивам до вратата. Никога няма да участвам в това. Баржата ми ме чака на кея, дамите ми ме чакат в галерията. Никой не може да ме спре да си отида у дома, при майка ми, с новината, че семейство Дъдли са полудели, че си мислят, че могат да променят линията на престолонаследие и че искат да ме отведат в Тауър.

— Спрете я — нарежда майката на Гилдфорд.

Той пристъпва напред и хваща китката ми. Нахвърлям се върху му.

— Пусни ме — процеждам, а той трепва и се дръпва назад, сякаш котенцето на Катрин внезапно го е нападнало и му е изподрало лицето.

Не чакам втора възможност. Измъквам се от стаята и си плюя на петите. Тичам през двореца, прекосявам с тропот дървеното мостче.

— Потегляйте! — изричам задъхано, а после се разсмивам, защото съм свободна.

[\[1\]](#) Битие 16:10. — Б.пр. [↑](#)

СЪФОЛК ПЛЕЙС ЛОНДОН, ЮНИ 1553 Г.

Разбирам, че майка ми е бясна, още преди да съм влязла в стаята или да успея да ѝ кажа колко лошо се е държала с мен лейди Дъдли. Тя крачи нагоре-надолу из личния си кабинет, баща ми седи до масата и я наблюдава мълчаливо, с вдигнати и преплетени пръсти, с предпазливо изражение. Тя се обръща рязко, когато влизам, а после вижда побелялото ми лице.

— Значи са ти казали.

— Лейди Дъдли ми каза — казвам тихо. — Но не разбирам. Тръгнах веднага, татко.

— Кажете ѝ! — нарежда му майка ми. — Кажете ѝ какво направи Джон Дъдли и как всички се съгласихте!

— На краля и на всички нас е ясно, че той няма да доживее да има собствени деца — казва с усилие баща ми. — Неговите лекари се съмняват, че ще доживее дори да види раждането на твоя син.

— А щом принцеса Мери и Елизабет са отстранени, тогава аз съм следващата наследница — заявява високо майка ми.

— Лекарите казват, че му остават седмици, дори не месеци.

— Мили Боже! Толкова скоро? — прошепвам.

— На мен се полага да наследя трона, и то след броени седмици, не след месеци! — изписква майка ми.

— Но кралят беше твърдо решен да си осигури наследник от мъжки пол колкото е възможно по-скоро — продължава баща ми, пренебрегвайки недоволното ѝ сумтене. — И затова пожела да пренебрегне майка ти — за доброто на страната — и да предаде наследството на следващото поколение, на теб и сестрите ти — и на поколението след това: на твоя син, Джейн.

— Но вие казахте...

— Затова посочи теб за кралица, а синът, който родиш, ще бъде крал след теб. Той не може да посочи едно все още неродено момче, затова посочва теб.

— И целият съвет, включително и баща ти, прие това! — възкликва майка ми. — Като изключиха мен! Отхвърлиха ме! И очакват да се съглася! Отиват при краля и писмено ме лишават от правото ми!

— Не виждам какво друго можехме да направим — казва търпеливо баща ми. — Застъпих се много настоятелно за теб, но това беше решение, измислено от самия Едуард, за да се сдобием с крал в рамките на едно поколение.

— То поставя внука на Джон Дъдли на трона! — избухва гневно майка ми. — Затова той запозна съвета с желанието на краля! Джон Дъдли е подготвял това от самото начало: Джейн — коронована за кралица вместо мен, и Гилдфорд Дъдли редом с нея, а онази пасмина, братята Дъдли, стават херцози от кралската фамилия! Докато аз — дъщеря на кралицата на Франция, племенница на краля на Англия — съм подмината. А вие ми казвате, че трябва да се съглася на това!

Баща ми я поглежда кротко.

— Никой не отрича кралската ви кръв — казва той. — Именно това преди всичко накара краля да посочи Джейн. Вашето право преминава към нея, а вие ставате нейна светлост майката на кралицата, най-важната жена в двора след нея.

— Ще трябва да се помоля на Бог за напътствия по този въпрос — казвам му. — Това не може да е правилно. Кралят има сестри.

— Кралят се помоли за Божие напътствие по този въпрос, всички се помолихме — казва той. — Бог му каза, че това е единственият начин да възкачи на трона момче от династията на Тюдорите.

— И аз трябва да го родя? — питам, мислейки си за неумелото, болезнено суетене на Гилдфорд. — Трябва да зачена наследник за Тюдорите, и да родя момче за Тюдорите, след като пет съпруги не са успели?

— Ако такава е Божията воля — напомня ми баща ми. — И ще бъдеш глава на Англиканската църква. Помисли си за това, Джейн. Помисли за това.

* * *

Отивам да се моля. Малката ми сестра Мери ме намира в параклиса, на колене, докато се взирам с празен поглед в бялата стена зад голата маса на олтара. Навсякъде около нас като призраци се мяркат сенчестите очертания на рисуваните изображения на светците, показващи се през варосаните стени: фрески, които са били ярки и вдъхновяващи, когато параклисът е бил построен най-напред и хората са имали нужда от такива залъгалки, защото не са имали достъп до Библията и не им е било позволено да се молят пряко на Бог. Трябва да направя всичко, за да спася страната си от ново затъване в онези времена, да робува на някакъв далечен папа, с кралица-папистка, която проповядва лъжи на невеж народ.

— Свекърва ти, херцогинята на Нортъмбърланд, изпрати да те повикат — прошепва Мери. Застава до мен, както съм на колене, и главата ѝ е на същата височина като моята. — Изпрати една от придворните си дами да каже на почитаемата ни майка, че трябва да се върнеш в дома им веднага. Каза, че си проявила непокорство и че всички ще пострадаме, ако не си там, когато се нуждаят от теб.

Вдигам поглед, но упорито не помръдвам.

— Няма да отида.

— Мама каза, че няма да отидеш, каза, че можеш да останеш тук, а лейди Дъдли каза, че в такъв случай щяла да задържи Гилдфорд в дома си, а за теб щели да разгласят, че си непокорна и напуснала мъжа си съпруга.

Неразбиращо поглеждам малката си сестра.

— Трябва да се покорявам на съпруга си. Заклех се да бъда негова съпруга — казвам нещастно.

Очите на Мери изглеждат огромни на бледото ѝ лице.

— Така каза и мама.

— Тя настоява да се върна?

— Трябва да отидеш — Мери кимва. — Мама казва, че такова е желанието ѝ.

Изправям се на крака. Чувствам се толкова изтощена, колкото и братовчед ми, кралят, който се бори за живота си, докато всички се препират за наследството му.

— Тогава ще отида — казвам. — Бог знае какво предстои.

Стомахът ми се бунтува, докато баржата ме откарва обратно към къщата на семейство Дъдли. Виждам високия си съпруг да ме чака на кея, и когато баржата се приближава успоредно на кея, поклащайки се, той се покланя леко. Когато спускат подвижното мостче на брега и гребците привързват здраво лодката към въжетата, той ми подава ръка, за да ми помогне да сляза на кея. Хвърлям поглед нагоре, към празните прозорци на къщата, които сякаш се взират над градината и реката, като че ли ме наблюдават и не са твърде доволни.

— Да, баща ми ме изпрати да ви посрещна — казва той. — Наблюдава ни от прозорците си. Исква да ви види в покоите си веднага.

— Не съм добре — казвам. — Лошо ми е.

— Това няма да ви избави — казва той без капка съчувствие. — Той дойде у дома от Уестминстър в мига, когато научи, че сте отишла в Съфолк Плейс. Против желанията му, против молбата на майка ми, против моите заповеди.

— Наистина ми е лошо — казвам му. — Ще трябва да отида в стаята си. Не мога да се виждам с никого. Помолете баща си да ме извини, кажете му, че трябва да легна.

— Ще съобщя на почитаемата си майка — казва той, — но тя вероятно просто ще дойде в стаята ви и ще ви принуди — поколебава се, като едно нещастно дете, което предупреждава друго. — Не може да заключвате вратата си, знаете. Няма ключ. Ако си легнете, тя просто ще дойде и ще ви измъкне.

— Не може да ме бие — казвам с мрачен хумор.

— Всъщност може.

Той се извъръща от мен и ме оставя там, в градината, сама, ако не се броят дамите ми, докато една от тях се приближава, хваща ме под ръка и ми помага да стигна до стаята си.

След броени мигове, точно както е предрекъл синът й, лейди Дъдли отваря вратата, влиза, без да почука, и се надвесва застрашително над мен, с хищно изражение.

— Прилошава ли ви сутрин преди службата в параклиса? — пита тя.

— Да — казвам. Опитвам се да се надигна и да седна, но за моя изненада тя ме натиска обратно на възглавницата.

— Не, лежете, почивайте си. А усещате ли да ви се замайва главата?

— Да.

— Гърдите ви чувствителни ли са на допир?

Намирам този въпрос за толкова интимен от страна на свекърва към снаха, към която не е проявявала досега никакъв интерес, че поруменявам и не отговарям.

— Кога трябва да започне цикълът ви?

Никога нямам представа — понякога закъснява, понякога не идва изобщо.

— Мисля, че е тази седмица, а може да е било миналата седмица.

Ядосаното ѝ лице се присвива в странна конвулсия: разбирам, че е развълнувана. Улавя ръката ми.

— Ще си почивате — казва с внезапно благ тон. — Почивайте си, скъпа.

Пред прозореца ми се разнася тропот от вътрешния двор, когато конниците от семейство Дъдли влизат вкупом в двора и крещят, за да повикат конярите и стражите. Шумът блъска силно в главата ми и аз извърщам лице от ярката светлина на прозореца.

— Можете да отидете в имението в Челси и да си почивате — предлага тя. — Там ви харесва, нали?

Живях там с кралица Катрин, когато беше току-що овдовяла и пишеше книгата си. Това е най-любимото ми място в целия свят.

— Обожавам това място — казвам. — Но мислех, че съпругът ви настоява да бъда тук?

— О, не, не, не. Можете да отидете там, докато чакаме новини — казва тя. — Гилдфорд ще ви посещава, а съпругът ми ще ви изпраща новини. Дамите ви могат да ви придружат — усмихва се, потупвайки студената ми ръка. Никога преди не е била толкова внимателна с мен. — Там можете да сте спокойна и да се храните добре. Родила съм тринайсет бебета — казва поверително тя. — Знам всичко за тези неща.

Нима тази луда жена мисли, че очаквам дете? Че нося в утробата си внука ѝ? Е, каквото и да има предвид, нямам намерение да споря с нея, ако ме изпраща в Челси без Гилдфорд.

— Ще поръчам да приготвят покоите ви в Олд Манър — казва
тя. — Можете да отидете с нашата баржа, веднага щом я подготвят за
вас. Вижте колко добре се грижа за вас! Но засега си почивайте.

Затварям очи, а когато ги отварям, нея я няма.

ОЛД МАНЪР ЧЕЛСИ, ЮЛИ 1553 Г.

Трудно ми е да повярвам, че моята приятелка, моята наставница, моята почти майка кралица Катрин не е с мен тук, в Челси. Всеки път, щом вдигна очи от страницата, очаквам да я видя до масата ѝ, как чете и си води бележки.

Това беше нейният дом, а аз бях любимата ѝ повереница, малко момиче, което тя извайваше по свой образ и подобие, обичана като дъщеря. Разхождахме се заедно в градините, играехме в овощната градина, седяхме край реката, и всеки ден, неизменно, учехме в прекрасните стаи, от които се разкрива гледка към градините и по-нататък, към реката. Ако са ѝ липсвали тълпите и вълнението в кралския двор, то тя никога не показва това. Тъкмо напротив, живееше, както винаги бе искала: като начетенa, отдадена на науките дама, откъсната от един греховен свят, щастлива с мъжа, когото обичаше, най-сетне свободна да се посвети на учение и молитва. Именно от тази библиотека изпрати книгата си на печатарите. Тук канеше най-изтъкнатите учени на нашето време да изнасят беседи. Сега имам чувството, че просто е отишла в градината или е тръгнала да се разходи по галерията, и че всеки момент може да я видя, и това ме утешава. Животът, който тя си създаде тук, е животът, който искам за себе си: този покой, който носят заниманията на ума.

В този период на тишина и спокойствие избирам да прочета всичко, каквото намеря, за джуджетата, тъй като мисля, че сестра ми Мери не е просто с тънки и крехки като на птиче кости, или с по-малко от нормалното тегло, или расте бавно — баща ми е използвал всички тези оправдания, за да я задържи у дома. Боя се, че тя може никога да не стане по-едра или по-висока, и се питам каква ли е причината за подобно нещо. Не научавам почти нищо от гръцките философи, но в древен Египет е имало богове-джуджета и някои джуджета-придворни с високо потекло. Пиша, за да разкажа подробно на Мери за това, но не коментирам поведението на джуджетата в римските императорски дворове. Не е подходящо млада жена, която е дъщеря на наследница на

трона, да узнава такива неща. Всъщност, изненадана съм изобщо да го намеря в библиотеката на Катрин Пар.

Живея тук почти сама, ако не се броят дамите ми. Гилдфорд идва на кон през ден да ме види, съобщава ми новините, които са му известни — а те никога не са кой знае колко — и после се връща в двора, където продължават себичното си бдение над горкия ми братовчед, умирация крал. Понякога Гилдфорд се храни заедно с нас, но обикновено вечеря с родителите си и спи в тяхната къща. Дамите ми ме питат дали ми липсва — такъв красив съпруг, при това сме женени отскоро — а аз им се усмихвам леко и казвам „не особено“. Никога не казвам, че е огромно облекчение да съм свободна от тежкото му присъствие в леглото ми, когато се поти под дебелиите завивки, а неговата страна от леглото увисва надолу под тежестта му. Той е длъжен да ме посещава, точно както аз съм длъжна да го търпя: по закона на Църквата и по нареждане на родителите си ние сме длъжни да лягаме заедно; но не мога да си представя защо една жена би правила това за удоволствие или дори би го търсила.

Но все пак си спомням, че кралица Катрин беше най-щастлива в сутрините, когато Томас Сиймор излизаше бос от покоите ѝ. Знам, че майка ми се наслаждава на времето си с баща ми, а лейди Дъдли очевидно е абсурдно отдадена на свекър ми. Навярно това е нещо, с което ще свикна, когато стана по-висока и по-силна. Навярно, понеже това е плътско удоволствие, трябва да имаш много плът, за да изпиташ насладата. Ако не ми прилягаше така и не бях така трескава, навярно щеше да е по-добре. Но не мога да си представя да бъда толкова охранена и здрава, че да копнея за неумелите тласъци на Гилдфорд или да се кикотя, когато ме плесне по задника.

Това е единственият път, в който откривам, че книгите ми ме предават. Има някои гръцки писания за зачеването на деца, но в тях се говори все за фазите на луната. Има някои ужасяващи рисунки, изобразяващи как разрязват тялото на мъртва майка, за да извадят бебето, и много теология за това, как девица заченала нашия Господ от Светия дух — а има и някои задълбочени автори, които оспорват вероятността на това. Но изглежда, че никой не е писал нищо за истинска жена. Сякаш аз и представителките на моя пол съществуваме единствено като символ. В книгите не се казва нищо за странната смесица от болка и срам, която Гилдфорд и аз понасяме заедно,

неловко и без нито дума. Там не пише нищо за това как от болезненото съвкупяване се създава бебе. Не мисля, че някой е съвсем наясно, а, разбира се, не мога да попитам.

Гилдфорд говори с мен на сутринта: казва ми, че болестта на краля е оповестена пред парламента и в църквите се молят за оздравяването му. Принцеса Мери и принцеса Елизабет са поканени в двора, и двете чакат новини в домовете си в провинцията.

— Ще дойдат ли? — питам.

— Не знам — казва той. — Баща ми сигурно знае.

— Какво ще стане? — питам го.

— Не знам. Баща ми сигурно знае.

— Не можеш ли да го попитаеш?

Той прави странна, леко смръщена гримаса:

— Не. Ти питаеш ли баща си какви са планове му?

Поклащам глава.

— Той говори с Джон, Амброуз или Робърт — Гилдфорд изрежда имената на по-големите си братя. — Говорят помежду си, знаят какво става. Но те са много по-големи от мен; били са в двора и са участвали в битки. Могат да го съветват, той ги слуша. Аз съм само... — млъква, без да довърши.

— Какво си?

— Стръв за улавянето ти — казва той, със суров тон, сякаш иска да обиди и двамата ни. — Тлъста муха за глупава пъстърва.

Поколебавам се, пренебрегвайки грубостта и болката в гласа му.

— Но как ще разберем какво да правим?

— Някой ще ни съобщи — казва той. — Когато им потрябваме, ще ни повикат. Мъртвата муха и пъстървата, заедно.

За пръв път го възприемам като млад мъж, още ненавършил двайсет години, който е длъжен да се подчинява на семейството си, както аз съм длъжна да се подчинявам на моето. За пръв път го виждам да се безпокои, питайки се какво ни готвят. За пръв път си мисля: ние сме в едно и също положение, заедно. Ще имаме общо бъдеще, ще съзреем заедно, заедно трябва да се изправим пред онова, което ще се случи, каквото и да е то. Отправям му лека, свенлива усмивка.

— Просто трябва да чакаме?

Изненадващо, той докосва пръстите ми със своите, сякаш споделя чувството ми, че съм затворена в клетка, като мечката в

Брадгейт, в очакване кучетата да дойдат.
— Трябва да чакаме — съгласява се.

* * *

Мери Сидни, по-голямата сестра на Гилдфорд, е тази, която идва един следобед, загърната в наметало и с нахлупена качулка, като героиня в някоя от поемите, които обича толкова много, с блеснали от възмущение тъмносини очи, с треперещо слабо тяло.

— Трябва да дойдете! — казва тя: шепне, въпреки че сме сами в личния ми кабинет, ако не се броят дамите ми, седнали в прозоречната ниша, за да може последната светлина на залязващото слънце да пада върху книгите, които четат.

— Баща ви ли ви изпрати да ме повикате?

— Да! — възкликва тя възбудено. — Трябва да дойдете незабавно.

— Не съм добре — казвам й. — Постоянно ми прилошава, сякаш ме тровят.

— Разбира се, че не ви тровят. Трябва да дойдете сега.

Поколебавам се.

— Вещите ми, книгите ми...

— Хайде, само за едно посещение. Няма да ви трябва нищо. Елате сега.

— Както съм? Без нищо?

— Да! Да!

Дамите ми донасят пелерината и шапката ми. Няма време да си сменям роклята. Вземам една кожа, с която да се загърна в баржата, защото над потъмняващата вода духа студен вятър.

— Хайде! — възкликва Мери Сидни. — Побързайте.

Баржата на Дъдли ни чака, но херцогските вимпели и щандартът са сгънати и завързани. Качваме се на борда без нито дума и гребците отблъсват безмълвно баржата от кея и започват да гребат, бързо и гладко. Веднага си помислям, че са сбъркали и се движим в грешна посока — нагоре срещу течението, на запад, отдалечаваме се от града. Не разбирам. Ако горкият ми братовчед е по-зле, би трябвало да отиваме при него в двореца Гринич, надолу по реката. Но нахлуващият

прилив е с нас и лодката се изстрелва като пружина напред с всеки плясък на веслата във водата, така че Мери и аз, седнали една до друга на седалката под навеса, се полюляваме напред-назад при всяко движение. Допирам ръка до корема си, където усещам спазъм на страх, или гадене, или и двете.

— Къде отиваме? — питам.

— Сион Хаус — казва тя.

Ахвам леко. Сион Хаус е мястото, където държаха Катрин Хауард, преди да бъде отведена в Тауър и обезглавена.

— Сега това е къщата на баща ми — казва Мери нетърпеливо, сякаш се досеща, че се страхувам. — Той просто иска да се срещне с нас там.

— За какво?

Тя поклаща глава.

— Не знам — обляга се назад, пъхва скръстените си ръце под наметката и се взира над главите на усърдните гребци, над потъмняващата река, докато гористите брегове и полята се плъзгат покрай нас. Минаваме покрай заливани от водата ливади, където чаплите се издигат с бавно пляскане на криле от потъналата във влага земя и се скриват във високите дървета; минаваме покрай мокро пасище, където джапащите в калта говеда ни поглеждат укорително, сякаш ние, а не собствените им тежки копита, сме виновни, че сме размътили мръсната им вода за пиене. Минаваме покрай земи, обрасли с гъста гора, където дърветата се огъват и се свеждат към собствените си отражения, и единственото, което виждам, е клон, срещащ се с отразен клон, и зелени листа, свеждащи се към по-зелени водорасли. Последният отблясък на слънцето помръква, Мери оправя кожената наметка около раменете ми, а зад нас изгрява тънка, намаляваща луна, която хвърля по гладките като стъкло води бледа жълтеникава светлина като блуждаещ огън, примамващ ни нататък към гибелта ни.

— Наистина ли не знаеш защо са ме повикали? — питам Мери много тихо, сякаш притъмняващото небе не трябва да чуе.

Тя поклаща глава, като че ли също не смее да наруши мълчанието, а една кукумявка надава своя вопъл и после я виждам, светла като призрак, с разперени рошави криле, докато прелита с лъкатушене от едно дърво до друго, а после чуваме отново скръбния й

зов. Чак след часове Мери възкликва: „Ето!“, и виждам светлините.
Това е Сион Хаус.

СИОН ХАУС АЙЗЪЛУЪРТ, ЮЛИ 1553 Г.

Закотвят внимателно лодката на кея, привързват я здраво, спускат дъсченото мостче и ни се покланят, докато слизаме. Слуги с факли осветяват дългата алея нагоре до голямата къща. Почитаемият ми свекър е преустроил старото абатство в частна къща, но е оставил цели стени и каменната ажурна украса на прекрасните прозорци, които стоят мрачни и бледи на лунната светлина, така че почти мога да доловя тихо като шепот църковно песнопение и напевните молитви на монахините около скелета на някогашния им дом.

Минаваме покрай камъните, сякаш са без значение: зъбите на череп на старо бойно поле. Не обръщаме внимание на падналите статуи, една златна стрела в тревата, парче камък, издялано във форма на бръшлянова клонка, горната част на саркофаг. Мери Сидни не поглежда нито надясно, нито наляво, аз също, докато вървим през отломките на старата вяра, нагоре по малко стълбище, през голямата входна врата, и навътре и все по-навътре, докато се озоваваме в дълго помещение, мрачно заради тъмната дървена ламперия, навярно тук е седяла абатисата сред другите благочестиви жени. Сега стоята е отекваща и празна, в огромната каменна решетка на огнището има студени въглени, а единствената светлина идва от канделабър от ковано желязо с поклащащи се пламъчета на свещи, поставен до тежък стол. По дървените стени се виждат избелели правоъгълници на местата, където са били свалени изображенията на свещени сцени: и правилно, защото Проклет да е, който направи издялан или излят кумир, Гнусота пред Господа^[1]; но на една мрачна стая това придава окаян вид.

Поглеждам Мери и питам:

— Къде са всички? Защо дойдохме тук?

— Не знам — казва тя, но вече съм сигурна, че лъже.

Тя отива до вратата и я отваря, за да се послуша. От далечната кухня дочуваме тракане на тенджери и звука на гласове, но в големите стаи, в които се влиза от огромното преддверие, цари тишина. Мери

затваря вратата и ме поглежда, сякаш се пита какво да прави с мен. Увивам наметката по-плътно около слабото си тяло и отвърщам на погледа ѝ.

— Очите ти са огромни — казва тя ни в клин, ни в ръкав. — Не се плаши толкова. Трябва да бъдеш смела.

— Не съм изплашена — лъжа.

— Приличаш на заловена кошута.

Вратата ми би трябвало да ме крепи така здраво сега, както и когато съм на сигурно място в леглото си в Брадгейт. Зная, че Бог е с мен.

— Господи, Боже мой, виках към Тебе; и Ти ме изцели.^[2] — казвам тихо.

— О, за Бога — казва Мери нетърпеливо. — Дошла си само да вечеряш със свекъра си! — довлича едно столче до масивното огнище. След миг колебание следвам примера ѝ и сядаме като две стари клюкарки от двете страни, а тя хвърля върху жаравата подпалки и един малък пън. Огънят не излъчва топлина, а потрепваща светлина, която изтласква тъмните сенки в ъглите.

— За краля ли става дума? — прошепвам.

— Да — казва тя.

— Посочил ли ме е за кралица?

Тя стиска устни, сякаш за да задържи думите в устата си.

— Скоро... ли ще бъде?

Тя кимва, сякаш това е твърде ужасно, за да го изрече, и след това седим в мълчание, а после вратата се отваря и влиза един лакей, облечен в ливреята на семейство Дъдли.

— Негова светлост желае да ви види в голямата зала — казва той.

Мери и аз го следваме надолу по стълбите, той разтваря широко двойните врати, и влизаме в ярко осветената зала. За миг съм заслепена от свещите и светлината на огъня: стаята е препълнена с видни благородници на кралството и многобройните им придружители. Богатството пламти ярко от скъпоценните камъни по шапките им и от дебелите златни верижки, обточили дузина широки гърди, тлъсти като гърдите на охранени, гушести гълъби. Разпознавам половин дузина от тях. Болнавият съпруг на сестра ми Катрин отсъства, но баща му, Уилям Хърбърт, е тук, неговият шурей, Уилям

Пар, маркиз на Нортхамптън, стои до него. Франсис Хейстингс и Хенри Фицалан разговарят, доближили глави, но замлъкват, когато ни виждат. Влизането ни възцарява внезапна тишина в залата и моят свекър, Джон Дъдли, кимва на Мери, сякаш за да ѝ благодари за някаква услуга, а после, един след друг, всички до един смъкват шапките от главите си и застават мълчаливо. Оглеждам се, почти очаквайки да видя, че зад мен е влязъл кралят, или може би принцеса Мери. Но после самият Джон Дъдли, херцогът на Нортъмбърланд, най-важният човек в съвета, отривисто смъква обшитата си с перли шапка и ми се покланя много ниско.

— Кралят е мъртъв — казва той. — Бог да приеме безсмъртната му душа. Той ви посочи за своя наследница. Вие сте кралица, Бог да благослови и да пази Ваше Величество.

Гледам го неразбиращо и си помислям глупаво, че всичко това сигурно е сън: вечерното плаване по реката, безмълвната къща в края на дългото пътуване, студеното огнище, а сега тези видни личности, които ме гледат, сякаш би трябвало да зная какво да правя, докато те ми прикачват титлата, с която ме правят предател.

— Какво? — изричам само. — Какво?

— Вие сте кралица — повтаря Джон Дъдли. Оглежда стаята. — Бог да пази кралицата!

— Бог да пази кралицата! — изревават всички, с широко отворени усти, с внезапно поруменели лица, сякаш, като изкрещят нещо в един глас, то ще стане истина.

— Какво? — повтарям. Мисля си, че след миг ще се събудя и това ще ми се струва нелепо. Ще бъда в леглото си в Челси. Навярно ще разкажа на Гилдфорд ужасния си сън и той ще се смее.

— Доведете съпругата ми — казва тихо Джон Дъдли на мъжа пред вратата, и ние чакаме в неловко мълчание. Никой не среща погледа ми, но всички ме гледат. Не спирам да се питам какво искат да направя. Изричам кратка молитва: „Свети Отче, кажи ми какво да правя. Изпрати ми знак.“ После влиза свекърва ми, лейди Дъдли, и майка ми е с нея. Това би трябвало да ме успокои, но когато виждам тези две съперничещи си неприятелки, сплотени във внезапна решителност, това ме изплашва по-силно отпреди. Елизабет Пар също влиза и застава до съпруга си, маркиза на Нортхамптън, а изражението ѝ е възбудено и сурово.

Майка ми улавя студените ми ръце в груба хватка.

— Джейн, моят братовчед, кралят, е мъртъв — казва тя високо, сякаш оповестява кралското си потекло пред стаята.

— Едуард — мъртъв?

— Да, и назова теб като новата кралица — не успява да се сдържи и добавя: — Пренебрегвайки правото ми.

— Горкият Едуард! О! Едуард! — възкликвам аз. — Спокоен ли беше краят му? Болестта му ли го погуби? Имаше ли свещеник при себе си?

— Няма значение — казва свекърва ми, без да губи време за душата на братовчед ми. — Назова вас за следваща кралица.

Поглеждам я в решителното лице.

— Не мога да бъда кралица — казвам простичко.

— Но си — настоява майка ми. — В крайна сметка той назова нашия род. Вие наследявате чрез мен.

— Но какво ще стане с принцеса Мери?

— Собственият ѝ баща я обяви за незаконородена в завещанието си, а освен това ние никога няма да приемем папистка кралица — намесва се лейди Дъдли. — Никога.

— Принцеса Елизабет? — прошепвам.

Този път никоя от тях не си прави труда да отвърне. Дори не назовавам Мери, кралицата на шотландците, въпреки че нейното право е също толкова валидно, колкото и нашето.

— Не мога да го направя — прошепвам на лейди Дъдли и хвърлям изкосо поглед към пълната с мъже стая. — Наистина не мога.

— Длъжна сте.

Един по един членовете на съвета падат на колене, докато всички се озовават на височината на раменете ми и аз се чувствам като обсадена от решителни гномове, не по-високи от малката ми сестра.

— Недейте — казвам нещастно. — Милорди, умолявам ви, недейте — чувствам как сълзите се стичат по лицето ми — за клетия ми братовчед, издъхнал толкова млад, и за мен, сама в тази ужасна стая с тези ужасяващи мъже, паднали на колене, и тези жени, които не искат да ми помогнат. — Недейте. Не мога да го направя.

Сякаш не съм казала нищо, сякаш са глухи за моя отказ, те се скупчват по-близо, както са на колене. Кошмарно е. Изправят се; идват един след друг да се поклонят ниско и да ми целунат ръка. Искат ми се

да отдръпна ръцете си, но майка ми ме крепи с една ръка около гърба ми и хватка под мишницата. Лейди Дъдли държи ръката ми протегната, за да могат тези именити, непознати мъже да притискат месестите си устни към стиснатия ми юмрук. Давя се с риданията си, сълзите се леят по лицето ми, но никой не обръща внимание на това. — Не мога — проплаквам. — Принцеса Мери трябва да наследи трона. Не аз.

Извивам се в хватката им. Мисля си, че ще ме завлекат на ешафода. Проявих неподчинение към братовчедка си Мери веднъж, когато оскърбих вярата ѝ. Не се осмелявам да го направя отново. Да предявиш претенции към трона е акт на държавна измяна, наказуема със смърт. Не смея да го направя. Няма да го направя.

Вратите на голямата зала се отварят и баща ми и Гилдфорд влизат заедно.

— Татко! — проплаквам, сякаш зова Спасителя. — Кажете им, че не мога да бъда кралица!

Той идва до мен и аз изпитвам неимоверното облекчение на спасено дете. Мисля си, че той ще ме спаси от тази мъка и ще каже на всички, че не мога да бъда кралица. Но той също ми се покланя ниско, както не е правил никога преди, а после казва с най-строгия си глас:

— Джейн, вие бяхте посочена за наследница от нашия покоен обичен крал. Негово право беше да ви посочи: ваш дълг е да приемете наследството, което той ви даде. Това е ваш вменен от Бога дълг.

Надавам лек писък:

— Не! Не! Не, татко! Не!

Майка ми затяга хватката си върху раменете ми и ме разтърсва леко.

— Тихо — изсъсква полугласно. — Родена си за това. Би трябвало да се радваш.

— Как бих могла? — задавя ме ридание. — Не мога! Не мога!

Като обезумяла оглеждам строгите лица, търсейки някой, който може да разбере и да поеме ролята ми. Гилдфорд се приближава до мен и улавя ръката ми.

— Бъди смела — казва. — Това е огромна възможност за нас. Това е прекрасно. Толкова се гордея с теб.

Гледам го неразбиращо, сякаш говори на руски. Какво има предвид? Какво казва? Той се усмихва със своята усмивка на красиво

дете, а после ме пуска и се отправя към майка си. Никой не се интересува от отказа ми, никой не чува, че не искам да заема трона. Ще ме короноват с или без мое съгласие. Аз съм като хванат натясно заек с оплетен в примка крак. Мога да се извивам и обръщам, мога да пицця, но нищо няма да ме спаси.

[1] Второзаконие 27:15. — Б.пр. ↑

[2] Псалтир, пс. 29:3. — Б.пр. ↑

ТАУЪР ЛОНДОН, ЮЛИ 1553 Г.

Нося нова рокля от зелено кадифе със златна бродерия. Сигурно тайно са поръчали да я ушийт по мой размер, в очакване на този ден. Когато завързват корсажа на кръста ми, си казвам, че е стегнат като примка около врата ми. Именно тогава разбирам със сигурност, че това не е изненадващо наследство от умиращия ми братовчед, моментен акт; това е план, съставян от доста време: мерките на талията ми са били съобщени на шивачката преди много месеци. Моят свекър Джон Дъдли, главата на съвета, сигурно е ръководил и подготовката на одеждите, и на коронацията, баща ми е дал съгласието си, а всички лордове от съвета са се заклели да го подкрепят, а после бедният ми, изтощен от болестта братовчед Едуард го е приел като свое и им е наредил да се обърнат срещу неговата полусестра Мери, законната наследница.

Майка ми се е съгласила да бъде подмината в моя полза. Сигурно се е борила с гордостта си в продължение на седмици. Всички са имали месеци да успокоят съвестта си — ако някога са имали такава. Но аз трябва да се обърна със страховете си към Бог и да се преборя с вменения си от Бога дълг само в рамките на няколко дни, а сега трябва да облека новата си украсена със златна бродерия зелена рокля, да се кача в кралската баржа, да седна на трона под златния балдахин, и да бъда откарана с развяващите се кралски вимпели в Тауър, за да се подготвя за коронацията си.

Пътувала съм в кралската баржа само като спътница на братовчед си, но сега седя в средата, на трона, и чувствам как студеният вятър появява от реката към това изложено на показ място. Когато се изравняваме с кея, виждам стотици хора по цялото протежение на речния бряг и вътре в Тауър, взиращи се в мен, и се чувствам засрамена, когато слизам от баржата и отивам към Лъвската порта под знамената, които не мога да приема за свои. Изненадва ме радостта, която буди у мен присъствието на Гилдфорд — придружител в самотния ми ужас. Той улавя ръката ми, за да върви с мен, а после

отстъпва назад, за да ме пусне да мина пред него, така красиво, сякаш танцуваме на сватбата си. Радвам се за балдахина над главата си, сякаш той ще ме защити от Божия взор, докато вървя към измяната. Майка ми върви зад мен и държи шлейфа ми, дърпа го наляво и надясно, като орач, който насочва инатлив кон и го пляска с поводите, за да го принуди да прокарва бразди в тежката пръст.

Когато влизаме зад закрилящите стени на Тауър, виждам, че тук има още тълпи от хора, които чакат да ме поздравят. Сред групата от дами е и сестра ми Катрин. Обърканият ѝ поглед среща моя.

— О, Джейн — казва тя.

— Наричай я „ваше величество“ — процежда майка ми и мята встрани шлейфа на роклята ми, сякаш хвърля поводите на кон.

Катрин свежда покорно златокосата си глава, но поглежда към мен със зашеметени сини очи, докато минавам покрай нея. Тръгва зад мен, бледият ѝ съпруг се мъкне унило редом с нея. Отиваме в кралските покои и аз поруменявам от смущение, когато нахълтваме грубо в личните покои на Едуард, в кралския параклис, в кралската спалня. Не виждам как бих могла да остана тук: със сигурност няма да спя тук — как бих могла да спя в леглото на краля! Всичко, което му е принадлежало, е било набързо изнесено, а подът — преметен и покрит с нови тръстики, сякаш е мъртъв вече от месеци, а не от четири дни. Въпреки това имам чувството, че може да влезе всеки момент и ще бъда посрамена, задето ме е хванал да се перча в стола му.

Но това вече не са покоите на Едуард, неговите лични стаи: те трябва да бъдат мои, и докато стоим там, смутени от чувството, че не сме на мястото си, вратата се отваря с трясък и цяла процесия от служители на кралския гардероб тежко внасят безброй големи сандъци с рокли и накити от гардероба и съкровищницата. Всички прекрасни рокли, носени от Катрин Пар, са тук. Спомням си я облечена в тях. Наметките, които принадлежах на Ана от Клев, перлите на Сиймор, френските шапчици на Ан Болейн, испанската златна бродерия на най-първата кралица, починала още преди да се родя. Единствените рокли, които ми стават, са малките, красивите одежди, принадлежали на Катрин Хауард, обезглавена за държавна измяна, когато е била само с няколко години по-голяма от мен, принудена да встъпи в брак като мен, станала кралица, преди да се е научила да бъде зряла жена.

— Прекрасни обувки — казва Гилдфорд и ми показва бродерията и диамантите по носовете на обувките.

— Няма да нося обувките на мъртво момиче — казвам, потръпвайки.

— Тогава изрежи диамантите и ги дай на мен — Гилдфорд се засмива. Тършува в раклите като кученце, което измъква играчки. Майка му се усмива снизходително, докато той закрепва обшита със скъпоценни камъни шапка върху русата си глава и намята кадифена пелерина на раменете си.

Катрин ме поглежда с широко разтворени сини очи.

— Добре ли си? — пита тя.

— Оставете ги — казвам раздразнено на Гилдфорд. — Няма да нося стари кожи и накити.

— Защо не? — пита настоятелно той. — Това са кралските вещи. Защо да не изглеждаме възможно най-добре? Кой има по-голямо право на това от нас?

Обръщам се към Катрин.

— Мисля, че съм добре — казвам неуверено. — А ти?

— Казват, че съм твоя наследница — изрича тя със слаб глас. — Казват, че съм следващата кралица след теб.

Не успявам да се сдържа и се разсмивам на глас.

— Ти ще заемеш трона, ако умра? — питам.

Лицето ѝ е като на кукла, застинало и красиво, безизразно, без никаква мисъл.

— Надявам се това да не стане — казва тя безпомощно. — И заради двете ни.

Ръката ѝ посяга към джоба на пелерината ѝ.

— Котето Рибън ли държиш там? — питам.

Тя поклаща глава.

— Не ми позволяват.

Уилям Полет, престарелият маркиз на Уинчестър, пристъпва напред с кожена кутия, поръбена със злато по ъглите и затворена със златна закопчалка. Поглеждам го, сякаш ми носи отровна змия.

— Мислех си, че е добре да пробвате короната — казва той с беззъба усмивка. — Пробвайте!

— Не я искам! — възкликвам с внезапно отвращение. Това е короната на Едуард: за мен няма и капка съмнение, че би трябвало

принцеса Мери да е следващата, която да я носи. — Не я искам!

— Аз ще я нося — казва внезапно Гилдфорд. — Дайте ми я. Ще я пробвам.

— За вас ще намерим друг размер — казва маркизът и се усмихва на съпруга ми. — Тази е твърде малка за вас. Ан Болейн я носеше на коронацията си.

Как може подобна вещ да не бъде прокълната? Последната кралица, която я е носила, умряла, преди да са изтекли и три години, откакто я нахлупили на главата ѝ. Хващам Гилдфорд за ръка и го издърпвам встрани от отворената кутия и златната корона, натежала от скъпоценни камъни.

— Не може да бъдеш коронован за крал — казвам му тихо. — Само ако парламентът го поиска, а аз те удостоя с кралската титла. Ти не си посочен като наследник на Едуард. Аз съм наследница. Ако ще бъда кралица, ти трябва да бъдеш мой съпруг, а не крал.

— Гилдфорд е крал-консорт — прекъсва ме майка му, идвайки зад нас. — Той ще бъде коронован за крал редом с вас.

— Не — чувствам, макар и объркана, че това е по-лошо от моята узурпация. Аз поне съм Тюдор. Аз поне съм в линията на престолонаследиято. Моят род поне бе назован в завещанието на крал Хенри. Но Гилдфорд е син на събирач на данъци, екзекутиран за измяна. Не може да заеме престола, дори мисълта за това е нелепа. Това е оскърбление към кралската линия. — Моят братовчед кралят назова мен, като дъщеря на майка ми. Ако Гилдфорд бъде коронясан, става очевидно, че не действаме като хора с кралска кръв, а водени от греховна амбиция. Братовчед ми беше богопомазан в кралски сан. Аз наследявам трона от него. Аз съм Тюдор и кралица. Гилдфорд е просто представител на семейство Дъдли.

— Ще разберете, че Дъдли са най-важното семейство в страната! Ще научите, че моят съпруг е човекът, който издига и сваля кралете! — нахвърля се яростно майка му върху ми. — Ние ви направихме кралица, и ще направим нашия Гилдфорд крал.

— Не е така! Аз предадох на Джейн наследственото си право! — майка ми надига глас и идва бързо до мен. — Джейн трябва да заеме трона. Не синът ви.

— Виж какво предизвика сега! — прошепва ми яростно Гилдфорд. — Такава си глупачка! Аз съм ти съпруг! Защо отказваш да

ме короноваш? Аз съм твой господар, ти се закле да ми се покоряваш, как мога да бъда нещо друго освен крал, когато ти си кралица? А виж сега! Разстрои майка ми.

— Не мога да променя това! Помолих се за Божие напътствие, Гилдфорд. Бог ме призова на това високо положение. Не го искам, но виждам, че Той ме е призовал, за да изпита вярата ми. Но не е призовал теб. Той не призова теб. Ти не си кралски наследник: аз съм.

Пребледнял от гняв, той не може да намери подходящи думи, за да ми отговори.

— Непокорна съпруга! — изсъсква ми. — Противоестественно създание! Дори само това е измяна! Да не говорим за останалото!

— Не изричай тази дума! — изсъсква майка му, когато той се завърта на пета и изхвърква от стаята. Сподиря го с яростен поглед и се втурва след него. Оставят ме трепереща от гняв и скръб, с отворената кутия с короната на Ан Болейн на масата пред мен, а сестра ми се взира в мен с широко разтворени очи.

Маркизът на Уинчестър, който постави началото на всичко това с лъжливото си обещание за корона пред Гилдфорд, се обръща към чичо ми Хенри Фицалан, граф на Аръндел, и Уилям Хърбърт, свекъра на Катрин, повдигайки вежди, сякаш за да попита как страната ще се управлява от такова враждуващо помежду си семейство.

— Мислех, че всичко това е уговорено? — пита лукаво.

— Уговорено е — казва бързо свекърът на Катрин. Той поне не иска трудности: този заговор е и негов. Синът му до него кимва, сякаш знае всичко по въпроса.

— Не беше уговорено с мен — казвам. Внезапно усещам как Божията десница се разперва над мен. Внезапно разбирам какво искам. Не съм глупачка и знам как е правилно да постъпя сега. Вече не се давя в страх: виждам пътя си. — Ще приема короната, тъй като Божията воля е да го направя, понеже мога да върша Божието дело. Но за Гилдфорд не е предопределена такава съдба. Аз съм тази, която наследява короната от крал Едуард, Бог да приеме душата му, а Гилдфорд, моят съпруг, заема трона редом с мен.

По-скоро усещам, отколкото виждам, че сестра ми Катрин се е промъкнала малко по-близо, сякаш за да каже, че е тук като моя наследница, че ние сме момичетата с кралска кръв, определени за

наследници. Не сме глупачки или пионки. Съпругът ми няма да бъде коронован за крал; нейният съпруг няма да бъде коронован за крал.

— Но той трябва да има титла — отбелязва свекърът на Катрин замислено. — Кралска титла. В крайна сметка...

Не довършва, но всички знаем какво би казал — в крайна сметка херцогът на Нортъмбърланд едва ли би направил всичко това, само за да постави на трона дъщерята на Хенри Грей. Кой го е грижа за мен, в края на краищата? Как моето възкачване на трона би облагодетелствало семейство Дъдли? Поне Гилдфорд трябва да се сдобие с титла в резултат от извършеното през този ден: семейството му ще си поиска дължимото. Не връзвай устата на вол, който вършее^[1], а семейство Дъдли са лакоми волове.

— Ще го направя херцог — предлагам. — Това е титла за член на кралското семейство. Ще бъде херцог Кларънс.

Последният херцог Кларънс е бил удавен в бъчва с малвазия точно на това място, заради самонадеяната си амбиция. Не ме е грижа дали ще направят сравнението.

* * *

Спя със сестра си Катрин в кралското легло, а една от дамите ми спи на стъгаемо легло на пода до нас: копринено гладките чаршафи са затоплени за мен със златна грейка, дюшекът — прободен с меч, за в случай, че там има скрит убиец. Гилдфорд не идва при мен, а на сутринта болката в стомаха ми е по-силна и когато се събуждам, откривам, че месечното ми неразположение е настъпило и кървя.

Катрин изскача от леглото и смъква завивките.

— Колко отвратително! — възкликва тя. — Защо направи това? Не знаеше ли, че цикълът ти идва?

— Не — казвам. — Невинаги идва по едно и също време. Откъде да знам, че ще дойде сега?

— Не можеше да избереш по-лош момент или място.

— Не можеш да твърдиш, че съм го избрала! — разбира се, това не се е случвало никога преди в покоите на краля: никога не е имало кралица в тези покои, в това легло. Всички кралици живеят в апартаментите на кралицата. Ние с Катрин трябва да изнесем

изпоцапаните чаршафи до пералното помещение, и отговорникът за бельото изглежда отвратен. Толкова ужасно съм посрамена. Трябва да поискам да ми донесат чисто бельо и леген, за да се измия, и слугите внасят кани с гореща вода и ароматизирани кърпи. Чувствам се толкова опозорена, че когато най-накрая стигам до параклиса, обронвам лице в ръцете си и се моля на Бог да кървя до смърт и да бъде освободена от този ужасен дълг.

Веднага щом стигам до залата за аудиенции и сядам на трона, получавам съобщение от свекърва си. Една от нейните дами влиза и прави нисък реверанс — като пред кралска особа, — изправя се и ми казва, че нейна светлост херцогинята на Нортъмбърланд няма да бъде в двора тази сутрин, и че тя и синът ѝ лорд Гилдфорд се връщат в къщата си в Сион.

— Понеже отказвам да го направя крал? — питам направо.

Искреността ми я кара да примигне.

— Милорд Гилдфорд казва, че не е достатъчно да бъде херцог, и ако не е крал, тогава явно не може да бъде съпруг на кралицата.

— Той ме оставя? — питам стъписано.

Тя се изчервява, съзнавайки, че това е ужасно оскърбление. Отново се снишава в реверанс и остава така, забила поглед в пода.

Отново ме обзема яростната решителност, която сега разпознавам като силата на Бог, действащ чрез мен. Той ми дава сила. Дава ми яснота. Обръщам се към чичо си Хенри Фицалан, графа на Аръндел, застанал до мен:

— Моля, отидете при милорд съпруга ми и му кажете, че неговата кралица заповядва той да остане в двора — казвам през зъби. — И съобщете на нейна светлост майка му, че очаквам и нея тук. Никой от тях не може да си тръгне без позволение. Те знаят това.

Той ми се покланя и излиза от стаята. Оглеждам другите лордове: някои от тях крият усмивките си. Зная, че ще бъде посрамена от кръвта, която ще се просмуче и ще изцапа роклята ми, ако не отида веднага в нужника. Поглеждам Катрин за помощ, а в отговор тя ме поглежда неразбиращо. Няма представа какво да прави.

— Не съм добре — казвам. — Отивам в личните си покои.

Всички се отпускат на колене и аз минавам покрай тях, следвана от дамите си. Едва мога да си стоя на краката от болката в корема, и вървя със странна походка, промъквайки се с едното рамо напред, като

се опитвам да не позволя на кръвта да се процеди, но се заставям да стигна до кралските покои и не заплаквам от болка и ярост, докато вратата не се затваря и не оставам сама.

Никога не съм кървила толкова обилно.

— Тровят ме — прошепвам на камериерката си, докато тя изнася окървавените парчета плат и водата с цвят на ръжда. — Нещо ужасно се е объркало.

Тя ме поглежда със зяпнала уста. Не знае какво да прави. Внезапно се е оказала на служба при кралицата на Англия, а сега ѝ казвам, че ме убиват. Никой не знае какво да прави.

[1] I Коринтяни 9:9. — Б.пр. ↑

ТАУЪР

ЛОНДОН, ЮЛИ 1553 Г.

Вместо да се подобрява, положението се влошава. Моят девер, греховно красивият Робърт Дъдли, не е успял да арестува принцеса Мери — или лейди Мери, както следва да я наричаме сега всички. Той препуска из цял Норфолк, сменяйки постоянно конете, за да е сигурен, че никой няма да ѝ помогне: но не я е задържал.

Половината лордове ми казват, че тя със сигурност ще избяга в Испания, а това трябва да се предотврати на всяка цена, защото тя ще ни нападне с папистка армия, за наша собствена гибел и вечно проклятие над цяла Англия. Другата половина казват, че трябва да ѝ бъде позволено да замине, така че да е във вечно изгнание и да няма кой да поведе бунт срещу мен. Вместо някое от тези две неща обаче тя прави именно онова, което е най-лошо за нас, онова, което никой не е предвидил, че една жена може да направи: издига знамето си в големия си замък в Кенингхол, пише на членовете на моя съвет и им заявява, че е законната кралица и че ще бъдат помилвани за измяната си, ако незабавно я допуснат в Лондон, за да заеме престола.

Това е най-лошото нещо за праведната кауза на реформацията. Зная, че Бог не иска тя да заеме трона, и че всичките ѝ обещания, че ще разреши всички вероизповедания и няма да натрапва ереста си на добрите християни на Англия, които толкова наскоро видяха светлината, са част от дяволското дело за отхвърляне на всичко, в което Катрин Пар вярваше, което Едуард постигна и което се заклех да продължа. Принцеса Мери не бива да върне страната към Рим и да унищожи шанса ни да създадем кралство от праведници. Длъжна съм пред Бог да ѝ се противопоставя, затова настоявам някой да събере армия и да отиде да я залови. Ако трябва да бъде затворена в Тауър за измяна, така да бъде. Тя имаше всички шансове да постигне добро разбиране на Словото Божие: учеше с Катрин Пар, точно както и аз, но упорстваше в заблудата си. Ако я заловим и съветът заяви, че тя трябва да умре за държавна измяна, измяна срещу мен, така да бъде. Ще намеря куража да я изпратя, и нея, и всички еретици, на ешафода.

Няма да бъде слаба брънка в могъщата армия на Бог. Аз съм призвана, избрана съм, ще понеса страданието като добър войник на Иисус Христос, няма да се покажа недостойна, след като съм избрана.

Прекарвам часове на колене в покоите си, сестра ми Катрин коленичи до мен, докато се моля за напътствие, а сестра ми Мери — до нея. Катрин не е постигнала духовно единение със светците. Виждам, че дреме и я смущавам с лакът в ребрата, а тя се сепва и казва: „Амин“. Няма значение. Трябва да бъде непоколебима и вярна. Катрин е моя другарка и моя сестра. Може да спи, точно както Свети Петър спял, докато Иисус страдал духом: дори така ще правя стъпка след стъпка към ореола на святост.

В отговор на претенциите на принцеса Мери, че е законната наследница, съветът ме провъзгласява за кралица, и лордовете-наместници са разпратени в графствата си, за да се погрижат всички да узнаят, че кралят е мъртъв, а аз съм посочената от него наследница. Из цял Лондон са разлепени прокламации, свещениците оповестяват новината от амвоните си.

— Някой противопоставя ли се? — питам нервно баща си.

— Не, не, не се чува нито дума — успокоява ме той. — Никой не иска испанците да ни нападнат, никой не иска да се връщаме към върховенството на папата.

— Принцеса Мери със сигурност има поддръжници в страната — казвам неспокойно.

— Лейди Мери — поправя ме той. — Човек би предположил, че е така — но никой не се застъпи за нея, каквито и да са съкровенията им убеждения. Разбира се, страната сигурно гъмжи от паписти, но те не се обявяват в нейна защита. Джон Дъдли се разпорежда от толкова време, подготви почвата. Стига испанците да не се опитат да се месят.

— Трябва да свикаме армия — нямам представа как се събира армия.

— Правим го — казва той. — Аз ще ги водя.

— Не — казвам внезапно. — Наистина, татко, не мога да се справя с това без вас. Не ме оставяйте при семейство Дъдли, с Гилдфорд и ужасните му родители. Не ме оставяйте тук само с майка ми и момичетата и без никой, който да се застъпи за мен в съвета. Мама не казва нищо против лейди Дъдли, с Катрин все едно че

нямам никого край себе си, Мери е прекалено малка. Трябва да имам някого тук.

Той се поколебава.

— Зная, че майка ви би предпочела да не тръгвам срещу нейната братовчедка принцеса Мери. А и не съм човек на военното дело...

— Джон Дъдли трябва да отиде! — възкликвам. — Всичко това е негова идея. Този план е негов. Освен това той потуши бунта на Робърт Кет само преди четири години. Би трябвало той да отиде.

— Не се разстройвай — казва баща ми, спирайки предпазливо поглед върху избилата руменина по лицето ми и повишения ми тон. Поглежда дамите ми и кимва на майка ми, сякаш да я подкани да дойде и да ме успокои.

— Не съм разстроена — казвам бързо. Трябва да успокоявам всички, постоянно. — Просто имам нужда близките ми да бъдат около мен. Гилдфорд има своите: братята му работят за него, майка му е тук, баща му направи всичко това за него. Защо дворът да е пълен с членове на семейство Дъдли, а вие да бъдете отпратен, така че само Катрин, Мери и мама да са тук с мен?

— Ще остана, не се безпокой. Бог е с нас и ти ще бъдеш кралица. Армията на Джон Дъдли ще залови принцесата, дори тя да стигне до замъка Фрамлингъм и да издигне кралския си флаг там.

— Лейди — напомням му. — Лейди Мери. И кралският флаг не е неин. Мой е.

* * *

Джон Дъдли организира голяма прощална вечеря, преди да потегли от Лондон: странно съчетание от греховно перчене и греховен страх. Речта му не е героична. Чела съм достатъчно история, за да знам, че един мъж, готвещ се да потегли в поход, за да защити вярата си и своята кралица, би трябвало да говори войнствено. Вместо да изтъкне праведността на каузата си и сигурността на победата си, той предупреждава всички, че рискува живота и репутацията си, предава им истинско безпокойство вместо лъжлива увереност.

Гилдфорд и аз седим един до друг, вперили поглед в залата: балдахинът от златен брокат е над моя стол, не над неговия, столът ми

е издигнат по-високо от неговия, докато баща му заплашва членовете на съвета, че ще ги предаде, ако те го предадат. Това не е реч, каквато би държал Цезар, преди да потегли в поход под всеобщи акламации, и аз го казвам на Гилдфорд.

— Но и тези хора тук едва ли са предани римски трибуни — отвръща той с унищожителен тон. — Нито един от тях не е достоен за доверие. Всеки от тях би изменил, ако сметне, че е застанал на губещата страна.

Каня се да обясня защо не е прав, когато баща му внезапно се обръща към нас, прави един от претенциозните си ораторски жестове, и заговаря за мен. Казва им, че съм наложена от тях кралица, поставена на трона принудително, вместо по свое искане. Ние с Гилдфорд примигваме един към друг като две бухалчета в гнездо. Ами предопределената ми от Бога съдба? Ами правото на братовчед ми да ми завещае трона си? Ами законното право на майка ми, утвърдено от завещанието на Добрия крал Хенри и предадено на мен? Бащата на Гилдфорд представя възкачването ми на трона да изглежда по-скоро като заговор, отколкото като Божие дело, а ако е имало заговор, това е държавна измяна.

* * *

Джон Дъдли потегля на североизток към Съфолк, а онези от нас, останали в Лондон, се заемат с делата по управлението на държавата, но докато не узнаем, че лейди Мери е заловена, си остава усещането, че това е по-скоро маскарад, отколкото истинско управляване. Гилдфорд не оспорва името или титлата си, но всеки ден вечеря сам, тържествено, седнал на трон като крал под балдахин от златен бродат, и му поднасят по петдесет блюда, които той после разпраща на многобройните придворни, които е поканил в двора, за да създаде у тях впечатление за величие. Понякога изпитвам безумното чувство, че той узурпира моята узурпация: заговор в заговора, грях върху грях. Той и неговата свита от негодници прекаляват с пиенето и се държат буйно, грубо и шумно. Чувам крясъците и песните, докато се храня с дамите в покоите си. Това би било достатъчно лошо, тъй като лакомията е

скрита опасност за спасението, но по-лошото е, че Гилдфорд получава вести от баща си и брат си, преди новините да бъдат съобщени на мен.

Брат му, лорд Робърт, е човекът, който събира войска срещу лейди Мери в Норфолк, баща му, Джон Дъдли, е човекът, който потегля срещу нея от Лондон към Фрамлингем. Съвсем естествено дворът на Гилдфорд е мястото, където мъжете отиват да питат за новини: моят двор се състои от дами и сме лесни за пренебрегване. Не че съобщенията не стигат до мен: вестоносците наистина идват, всеки знае, че трябва да докладва на монарха. Но първо отиват да кажат на мъжете. Разбира се, дворът на една кралица със сигурност е обитаван предимно от дами, но как ще бъде властваща кралица, ако не съм в центъра на съветите на мъжете?

За мен това е загадка, която не бях предвидила. Мислех, че щом се заставя да приема короната на краля на Англия, ще разполагам с властта на английския крал. Сега разбирам, че поемането на властта като кралица е различно нещо. Мъжете са ми се заклели във вярност, прегъвайки коляно, но не демонстрират мъжка преданост към една жена, а — честно казано — аз съм много дребна и крехка, и дори с Божията подкрепа не съм внушителна.

А тези мъже са вероломни. Още същата нощ, след като Джон Дъдли потегля в поход, научавам, че Уилям Полет, маркизът на Уинчестър, който така лекомислено прибърза да предложи короната на Гилдфорд, се е изнесъл в собствения си дом в Лондон без позволение, а свекърът на Катрин, Уилям Хърбърт, също се опитва да замине. Нямам намерение да приема това несъобразяване с Божията воля, веднага повиквам маркиза и му нареждам да се върне на поста си.

Свиквам членовете на Тайния съвет и им казвам, че ще нареда да заключват портите на Тауър всяка вечер по здрач и очаквам по това време всеки лорд от съвета да е вътре. Очаквам всички дами да са на мое разположение, както и сестрите ми, майка ми и свекърва ми, както и съпругът ми. Те ме поставиха на трона в Тауър, и ще трябва да останат до трона и в Тауър с мен. Само ако се държим заедно, със светците в небето, ще възтържествуваме, докато Джон Дъдли препуска към лейди Мери като дявол, отправил се да си прибере дължимото.

Уилям Хърбърт се вмъква обратно в залата ми за аудиенции преди полунощ. Стоя будна до късно заедно с майка си и свекърва си, лейди Дъдли. Дори Гилдфорд е с нас, трезвен като никога. Синът на

Хърбърт, все още блед и болнав, влиза в стаята зад него: сестра ми Катрин върви на половин крачка зад младия си съпруг.

— Трябва да останете тук, милорд — казвам рязко. — Имаме нужда от вас тук, в случай че има новини. По всяко време може да се наложи да свикаме съвет.

Той ми се покланя, но не казва нищо. Няма как да се защити.

— Освен това очаквам сестра ми да ми прави компания — казвам. — Не можете да я отведете без мое позволение.

Не мога да се възпра и хвърлям поглед към майка си, за да видя дали е съгласна с мен. Тя кимва: дори лейди Дъдли прави лек жест на съгласие. Всички знаят, че трябва да се държим заедно.

— Никой не може да си тръгне — казва Гилдфорд, сякаш вече не съм казала това достатъчно ясно. — Такова е желанието на баща ми.

* * *

Трябва да работим заедно: не може да изглеждаме разединени. Ние сме Божии войници — трябва да маршируваме в крак — затова съветът се събира и всички се споразумяваме да пишат на лорд Ричард Рич, който ми се закле във вярност, но сега е изчезнал, и да му напомнят, че трябва да ми остане верен. Графствата от Норфолк се колебаят, а Изтокът става несигурен. Възникват опасения, че моряците на корабите в пристанището ще се обявят в подкрепа на Мери. Провеждат срещата, изпращат писмото, но по-късно сутринта Катрин идва в покоите ми и ме дръпва за ръкава, докато пиша, и аз правя петно върху хартията.

— Виж какво направих заради теб! Какво има? — питам я.

— Заминаваме — изрича тя с едва доловим шепот. — Трябва да тръгна още сега. Свекър ми казва така — тя ми показва маймуната, седнала в сгъвката на лакътя ѝ. — Трябва да прибера господин Носльо в клетката му. И той трябва да дойде.

— Не можете да заминете. Казах му. Казах на всички. Ти беше там, чу. Всички трябва да останете.

— Знам, че им каза — отговаря тя. — Именно затова дойдох при теб сега.

Поглеждам я. За пръв път в живота ни, когато я поглеждам, я виждам не като леко дразнеща по-малка сестра, част от познатия пейзаж на Брадгейт, като бледа роза в градината, покрай която минавам всеки ден, а като истинско момиче, истинско като мен, млада жена, страдаща така, както страдам аз. Поглеждам бялото ѝ лице и тъмните ѝ, пламенни очи, усещам напрежението, което излъчва, и изпитвам не съчувствие, а силно раздразнение.

— Какво ти става? Защо изглеждаш толкова посърнала?

— Всички заминават с нас — казва тя нещастно. — Много от тях, във всеки случай. Твоят съвет — Тайният съвет — идва с нас в замъка Бейнардс. Разбраха се със свекър ми, Уилям Хърбърт, да се срещнат там. Изоставят те и отиват с него. Съжалявам, Джейн. Не мога да ги спра... — тя млъква, без да довърши, с леко свиване на рамене. Очевидно не може да попречи на най-видните лордове в страната да постъпят, както намерят за уместно. — Наистина казах, че не бива да... — подема тя немощно.

— Но аз им заповядах да останат тук! Какво си мислят, че ще правят във вашия дом?

— Боя се, че ще провъзгласят за кралица лейди Мери.

Аз само я гледам, потресена.

— Какво?

Тя отвърща на погледа ми и казва:

— Аз също трябва да тръгвам.

Очевидно е длъжна да се подчини на младия си съпруг и всесилния му баща.

— Не можеш.

— Можем ли да попитаме някого?

Толкова е нелепа.

— Да попитаме кого? Да попитаме какво?

— Как да постъпим? Можем ли да изпратим вест и да попитаме Роджър Ашам?

— Учения? Какво мислиш, че би могъл да направи той? Сега, когато моят Таен съвет ме напуска заедно с твоя свекър и провъзгласява за кралица една папистка?

— Не знам — подсмърква тя.

Разбира се, че не знае. Тя никога нищо не знае.

— Татко трябва да им каже — прошепва Катрин. — Татко трябва да каже на членовете на Тайния съвет да не идват в замъка Бейнардс и да не се обръщат срещу теб. Аз не мога.

— Е, кажи му да им каже! Доведи го тук веднага!

— Отказва. Вече го молих. Почитаемата ни майка отказва.

За миг мълчим, усещайки се повече като сестри, отколкото някога преди, сплотени в страха, и тогава ми става ясно, че невинаги става онова, което е редно, че светците невинаги маршируват неудържимо към небето, че благочестивите не триумфират задължително, че ние двете имаме не по-голям авторитет от малката Мери. Маймуната, господин Носльо, измъква кърпичката на Катрин от джоба ѝ и я пъхва в ръката ѝ.

— Ами аз? — питам.

За пръв път виждам, че в очите ѝ има сълзи.

— Дали би могла да дойдеш и ти? — казва Катрин. — Да дойдеш в замъка Бейнардс с всички? — тя преглъща мъчително. — Да кажеш на лейди Мери, че съжаляваш? Че е било грешка? Да дойдеш с мен?

— Не ставай глупава — казвам рязко.

— Ами ако ти и аз кажем, че всичко е било грешка? Ако те подкрепя и кажа, че не си го направила умишлено? Че са те принудили?

Виждам я как стисва по-здраво жакета на маймуната, сякаш животното също може да даде показания.

— Невъзможно.

Тя поклаща глава и казва:

— Така си и мислех — подава ми влажната си кърпичка и излиза от стаята без нито дума повече.

Оглеждам се. Сега виждам, че някои от дамите ми ги няма и си давам сметка, че не са присъствали и на молитвите тази сутрин. Покоите ми опустяват: хората ме изоставят.

— Никоя от вас да не си тръгва оттук — казвам рязко, и те внезапно вдигат глави, сякаш са се канели да избягат от Тауър в мига, щом изляза от стаята. Това е невярност, това е вероломство. Мисля си, че жените са особено склонни към безчестие. Мразя ги за това, но не мога да направя нищо срещу тях сега. Не мога да си представя как могат сами да понасят себе си, как могат да се молят. Бог ще им плати за неверността им към мен, Неговата дъщеря. Божиите мелници мелят

бавно, но затова пък изключително ситно, както тези знатни дами и техните безчестни съпрузи ще научат.

* * *

Отправляме се на вечеря както обикновено. Гилдфорд седи до мен на по-нисък стол, балдахинът от златен брокат се простира над мен. Оглеждам залата — не се носи жужене на разговори, сякаш никой няма апетит. Почти ми идва да свия рамене. Нали всички искаха това — защо биха съжалявали за собствените си действия? Нима не знаят, че този свят е долина на сълзите и всички ние сме нещастни грешници?

Голямата врата в края на залата се отваря и влиза баща ми, вървейки сковано, сякаш го болят коленете. Вдигам поглед, но той не ми се усмихва. Тръгва към мен: разговорите замират и стаята утихва, докато той се приближава.

Застава пред мен, като отваря и затваря уста, но все така не казва нищо. Никога преди не съм го виждала такъв. Изпитвам смразяващия страх, че предстои да се случи нещо ужасно.

— Татко? — питам. Тогава той внезапно вдига ръка, улавя единия край на балдахина от златен брокат и дръпва толкова силно, че прътите, които го крепят над стола ми, падат настрана като отсечени дървета, с тракане, а платът се разкъсва.

— Татко! — възкликвам, а той се обръща рязко към мен.

— Това място не ви принадлежи. Трябва да се предадете на съдбата — казва той внезапно.

— Какво?

— Трябва да свалите кралските одежди и да се задоволите с живота на обикновена жена.

— Какво? — повтарям, но сега се опитвам да печеля време. Предполагам, че сме изгубили, и той е избрал това странно поведение — говори по-скоро като на сцена, отколкото като баща, говорещ на обичната си дъщеря, — за да може да бъде съобщено, че е смъкнал балдахина от златен брокат със собствените си ръце. А може би думите му изневеряват: но не изневеряват на мен; на мен те никога не ми

изневеряват. — Свалям ги много по-охотно, отколкото ги сложих — казвам. — От покорство към вас и майка ми извърших тежък грях.

Той изглежда зашеметен. Сякаш е проговорил плющиящият балдахин, или онзи тромав глупак Гилдфорд, който стои със зяпнала уста до мен.

— Трябва да се откажете от короната — казва баща ми отново, сякаш споря и искам да я задържа, и излиза от стаята, преди да мога да отговоря. Не се покланя.

Надигам се от трона и се отдалечавам от разкъсания балдахин. Отивам в личните си покои, а дамите ми ме следват. Виждам, че една от тях се спира да говори с прислужника на баща ми.

— Ще се помолим — казвам веднага щом вратата се затваря.

— Простете — обажда се жената от дъното на стаята. — Но баща ви изпрати съобщение да каже, че можем да си тръгнем сега. Мога ли да си събера нещата и да си отида у дома?

* * *

В тишината на опустелите стаи дочувам ликуването отвън, пред портите на Тауър. Първенците на града са наредили от фонтаните да се лее червено вино и всеки глупак и нехранимайко се напива и крещи: „Бог да пази кралицата“. Отивам да потърся баща си. Той ще знае как да постъпя. Навярно ще ме отведе у дома в Брадгейт.

Отначало не мога да го намеря. Не е в тронната зала, нито в кралските покои зад нея. Нито в залата за аудиенции, нито в личните покои. Няма го в апартаментите на Гилдфорд, които са тихи като никога. Дори Гилдфорд е потиснат, играейки карти само с половин дузина приятели. Изправят се на крака, когато ме виждат, аз питам Гилдфорд дали е виждал баща ми и той отговаря отрицателно.

Не спирам да попитам защо е толкова блед и напрегнат, защо буйните му приятели са така необичайно тихи. Искам да намеря баща си. Няма го в Бялата кула и затова излизам навън и изтичвам през моравата до параклиса „Сейнт Питър“ — мисля си, че може да се моли сам пред малкия безмълвен олтар, но го няма и там. Отнема ми доста време да отида до конюшните, и точно когато влизам, чувам камбаните на „Сейнт Пол“ да бият, отново и отново — силен, оглушителен шум,

не звънтенето, което отброява часа, а неспирен звън, отново и отново; после се присъединяват всички други камбани — какофония, сякаш всички камбани на Лондон звънят едновременно. Отвъд стените на Тауър чувам хората да крещят и ликуват. Гарваните изхвърчат рязко от дърветата в градините на Тауър и от скритите си места за кацане навсякъде из Тауър и се издигат с кръжене нагоре сред шума като тъмен облак, злокобен, буреносен облак, и аз затискам ушите си с длани, за да пропъдя шума от неспирните викове, камбаните и внезапно обзелия ме страх от грачещите птици. Чувам се как казвам раздразнено: „Нямам представа за какво е този шум!“ Но всъщност знам.

Изтичвам в двора на конюшната като бедно момиче, с изкаляни поли, притиснала ръце към главата си, и откривам, че баща ми е стъпил на издигнатото стъпало за възсядане на коня, и се качва на седлото. Отивам до коня и слагам ръка върху поводата му.

— Какво става, татко? — налага се да крещя, за да надвикам шума от камбаните. Портата на конюшната се разтваря с трясък, когато половин дузина конярчета изведнъж изтичват навън и я оставят незалостена. — Какво, в името Божие, става сега?

— Изгубихме — казва той и се навежда ниско от седлото да положи длан върху главата ми, сякаш ме благославя за сбогом. — Бедно дете. Това беше огромен риск, и ние загубихме.

Продължавам да не разбирам. Струва ми се, че не разбирам нищо. Не чувам. Това е проблемът: че не чувам какво казва. Звънът на камбаните е толкова силен, гарваните — толкова шумни. Сигурно съм го чула погрешно.

— Какво сме изгубили? Разбрах, че се оттегляме. Знаех, че тя защитава Фрамлингъм. Битка ли е имало? Войската на Джон Дъдли победена ли е?

— Никаква битка. Тя спечели, без дори един меч да бъде изваден от ножницата. Лондон провъзгласи Мери за кралица — казва той. — Въпреки всичко, което направих за теб. Затова бият камбаните.

Свалям ръка от поводите и се отдръпвам със залитане назад от големия кон, и баща ми моментално приема това като сигнал да потегли. Без нито дума повече пришпорва коня си към отворената порта и двора на конюшните. Затичвам след него.

— Но какво правите? — изкрещявам към него. — Татко! Къде отивате?

— Аз съм просто човек — казва той, сякаш това обяснява всичко.

— Къде отивате?

— Ще се присъединя към онези, които провъзгласяват Мери за кралица, а после ще отида да я помоля за прошка.

Тичам до коня му, докато той язди към портата, но не мога да се движа в крак с него. Изоставам. Портата е широко разтворена и виждам как отвън хората танцуват на улицата и се прегръщат, други хора, надвесили се навън от прозорците, съобщават с викове какво виждат на онези на улицата, и през цялото време — ужасният шум на камбаните на стотици църкви, звънтящи и биещи едновременно из цял Лондон.

— Татко, спрете! Чакайте ме! Какво да правя?

— Ще те спася — обещава ми той, а после пришпорва коня си, минава в лек галоп през отворената порта и през тълпата, преди някой да успее да разпознае в него бащата на момичето, което беше кралица в продължение на по-малко от две седмици.

* * *

Стоя като глупачка, загледана след него. Той ще ме спаси: това трябва да ме утешава. Потегли оттук, за да ме спаси. Настъпи огромен обрат, но баща ми отиде да оправи нещата. Трябва да чакам тук, той ще се върне и ще ми каже какво трябва да правя сега. Каквото и да сме правили тук — а сега то ми се струва като сън, след който се събуждаш и едва не се разсмиваш, и благодариш в молитвата си на Бог, че те е избавил от кошмара, защото той е бил толкова странен и безумен — каквото и да сме правили тук, то е свършило. Или поне аз предполагам, че е свършило. Освен ако обратът не е временен и не бъдем върнати на власт.

Баща ми ще ме спаси, както обеща, че ще стори. Джон Дъдли сигурно има план. По-добре ще е да се върна в покоите си и да се погрижа никой друг да не си тръгне. Не искаме да изглеждаме непокорни. Не искаме да бъдем като лаодикийците — хора, осъдени за

безразличие, защото се колебаят^[1], не искаме да посраим Нашия Господ, когато зърнем враговете Му. По-добре да изглеждам така, сякаш съм толкова сигурна в земния си баща, колкото и в моя Отец на небето.

* * *

Започвам да си мисля, че са ме направили кралица за един ден, както правят на коледните тържества, глупачка с хартиена корона, която си мисли, че е истинска кралица, че скиптърът ми от блестящи гирлянди е тежък, а задълженията ми — важни. Започвам да си мисля, че ставам за посмешище. Страхувам се, че хората ми се присмиват.

Ще умра от смущение, ако наистина е така: мога да понеса всичко, но не и да бъда смешна, и затова трябва да остана в покоите си и да наредя на дамите си да останат с мен, а на свитата на Гилдфорд — да остане край него. Собственият ми баща смъкна балдахина от златен брокат и аз не нареждам на никого да го вдигне отново. Тронът е отнесен без нито дума, големият държавен печат е изчезнал някъде, ключовете на Тауър са изчезнали от куката, а покоите ми са празни.

А сега откривам, че съм пропуснала момента да задържа дамите си при мен. Както в края на лятото, когато в Брадгейт забелязвам, че лястовиците кръжат около купичките все по-бързо и по-бързо, а после изведнъж няма никакви, а аз дори не знам в кой ден са си тръгнали. Точно като лястовиците, и моите дами са изчезнали от покоите ми. Не знаех, че ще си отидат, не ги видях да си тръгват. Дори майка ми я няма, изчезнала като черен бързолет. Отишла си е, без да ми каже, вземайки Мери със себе си. По-ядосана съм на нея, отколкото на Катрин, защото тази пречупена тръст^[2] поне дойде при мен да каже, че ще трябва да си тръгне. Единствените жени, останали в Тауър, са няколко съпруги на незначителни благородници, прислужниците, съпругата на коменданта на Тауър, която живее тук, и свекърва ми, лейди Дъдли. Изоставена тук, тя изглежда ужасно, като кит, заседнал на студен бряг, случайно изхвърлен на сушата. Седи на столчето си с празни ръце, без Библия за четене, без ризи за шиене, бездействаща жена с рухнали планове.

— Имате ли вест от съпруга си? — питам настойчиво.

— Предал се е — изрича тя задавено, с дрезгав от мъка глас. — В Кеймбридж. Предал се на онези, които едва предния ден се гордееха, че е техен предводител.

Кимвам бързо, сякаш думите ѝ ми звучат смислено, сякаш изобщо я чувам, но всичко това далеч надхвърля възможностите ми да разбера. Никога не съм чела нищо, което да ме подготви за обрат като този. Не мисля, че някога е имало обрат като този, не и в някоя история, която съм изучавала. Пълно поражение без битка? Никаква защита? Голяма армия, събрана и потеглила в поход, но после обърната кръгом, за да си тръгне кротко? Прилича повече на вълшебна приказка, отколкото на исторически летопис.

— Е, ще си отида у дома — решавам. Говоря решително, но тайно се надявам, че тя ще ми нареди да отида в къщата ѝ в Лондон или ще ми заповяда да чакам тук баща ми да ме спаси.

Тя поклаща глава:

— Не можете. Затвориха портите на Тауър — казва. — Нима мислите, че щях да съм тук с вас, ако можех да си тръгна? Вие бяхте кралица, но сега сте затворничка. Вие залостихте портите, за да задържите хората си вътре: сега те са залостени, за да не пуснат вас да излезете. Никога повече няма да видите дома си. Дай Боже аз да успея.

— Аз ще отсъдя това! — процеждам и се обръщам, излизам от стаята и отивам в големия апартамент на Гилдфорд.

Почти празен е. Спирам за миг пред вратата, когато от мириса на старо печено месо ме връхлита вълна от гадене. Няколко души са се събрали до огнището, в далечния край. Няколко слуги събират бокали и мръсни блюда. Гилдфорд е сам, седнал на големия си стол, прътите на натруфения му балдахин от златен бродат, символ на тщеславието му, са се килнали пиански на едната и на другата страна. Той прилича на шут, който се преструва на крал, но без двор.

— Всички си отидоха — казвам му, когато се изправя и ми се покланя.

— Ще си вървим ли? — пита той. — Майка ми каза ли, че вече можем да си отидем у дома?

— Каза, че са залостили портите, за да ни попречат да излезем, и са арестували баща ти.

Той придобива ужасено изражение и казва:

— Трябваше да го предупредя. Трябваше да отида с него. Само да бях тръгнал с него, редом с него, като негов син.

— Пиян си — казвам злобно. — И не знаеш нищо.

Той кимва, сякаш това са интересни сведения.

— Права си — казва ми. — Права и по двата въпроса. Наистина съм пиян. И не знам нищо — надава лек кикот. — Можеш да си съвсем сигурна, че половин Лондон ще е пиян тази нощ, и всички до един няма да знаят нищичко. Най-вече няма да знаят нищо за нас: за нас, семейство Дъдли.

* * *

Гилдфорд пиянства с дни, в новите си покои в кулата Бийчам, където е затворен, без свитата си, без приятелите си, само с двама слуги, които го измъкват от леглото сутрин и го натикват в него вечер. Не му е позволено да излиза извън покоите си, затова предполагам, че е затворник, докато лейди Мери ни помилва. Майка му се е отдала на мълчаливо бдение в покоите ми. Много лоша компания е.

Ровя се в книгите си. Странно, но нямам нищо за правене. Не ми позволяват да напускам Тауър, портите са затворени, но зад високите стени мога да ходя, където поискам — през моравата до параклиса, до помещенията с архивите, до градините, до конюшните. Обичам вечер да се разхождам по крепостните валове между кулите, от които се открива гледка към реката. По-хладният въздух успокоява разбунтувания ми стомах. Още кървя, още ми е лошо. Нещо ме трови. Не мисля, че ще се оправя, докато баща ми не ме отведе обратно в Брадгейт. Започнах да сънувам, че съм в спалнята си у дома, с изглед към езерото, но после се събуждам и чувам шума на града, виждам безцветните утринни небеса и осъзнавам, че все още съм далече от дома си.

Чувам тропот откъм портата при кулата Байуърд и надзъртам от стената, за да видя кой влиза. Затворници са, обградени са от стража, има половин дузина мъже. Чувам дюдюкането на тълпата отвън пред портата, заглушено, когато портата се затръшва и резетата са спуснати. Едва различавам лицето на затворника, който върви най-отпред. Господи, това е свекърът ми, Джон Дъдли, пристъпва гордо с вдигната

глава и шапка в ръка, а сега разпознавам синовете му сред групата изпаднали в немилост. Благодаря на Бог, че баща ми не е сред тях. Семейство Дъдли са арестувани, а баща ми е свободен. Сигурно ще се срещне с нашата братовчедка принцеса Мери и ще обясни как се е стигнало дотук, застъпвайки се за освобождаването ми. Благодаря на Бог, че семейство Дъдли са тези, които ще бъдат обвинени за всичко това. Планът беше техен и всички го знаят. Те хранят големи амбиции от години: сега ще бъдат принизени, и така им се полага.

Затворниците са разделени. Моят свекър отива в кулата „Сейнт Томас“ над шлюза, а синовете му са отведени в кулата Бийчам, за да споделят стаите на брат си Гилдфорд. Гледам ги как слизат по стъпалата, като навеждат глави, за да влязат през ниската врата, и не изпитвам нищо — нито съчувствие, нито страх за тях. Възниква кратка схватка, когато Джон Дъдли се опитва със сила да слезе по стъпалата, за да бъде със синовете си. Виждам, че най-младият, Хенри, плаче. Предполагам, че Гилдфорд ще се радва да бъде с братята си, но ще разбере, че пиянството и незнанието на нищо няма да го спасят сега, когато баща му е арестуван.

Помислям си, че е по-добре да се върна в покоите си, но когато стигам там, откривам, че дрехите и книгите ми са преместени; сега ще живея в къщата на господин Натаниъл Партридж, надзирател на онази част от Тауър, която е отделена за затвор на високопоставени благородници. Къщата е красива, гледа навътре, към градините, с изглед към Бялата кула. Стаите ми са достатъчно големи и удобни. Все още имам три придворни дами и един лакей. За мен е все едно: казвам на госпожа Партридж, жената на тъмничаря: „Външната показност не значи нищо за мен. Докато имам книгите и учението си и мога да се моля, не ми трябва нищо друго.“

Тя прави малък реверанс — не дълбок и почтителен, както преди да влязат арестуваните мъже от рода Дъдли. Намирам това за много дразнещо, но после си спомням, че става дума за външна показност, за която изобщо не ме е грижа.

— Оставете ме — казвам тихо. — Ще пиша.

Мисля си, че ще запиша разказа си за тези дни и ще го изпратя на моята братовчедка принцеса Мери. Мисля си, че би трябвало да ѝ обясня как всичко случило се не е било мое дело, и, ако предсмъртните желания на моя братовчед краля трябва да бъдат пренебрегнати, тогава

съм доволна отново да стана поданица, а тя отново да бъде наследницата: всъщност, доволна съм тя да бъде коронована за кралица. Бог знае, че като Тюдори сме се нагледали на промени. Родната ѝ майка бе отхвърлена и бракът ѝ бе обявен за невалиден, а титлата ѝ — отнета. Самата тя е била принцеса, а после е ставала „лейди Мери“ два пъти в живота си. Именно принцеса Мери ще разбере, че титлата може да бъде отнета така лесно, както и да бъде натрапена, и че съвестта ми е чиста.

* * *

На следващия ден чувам суматоха под прозореца на спалнята си. Като притисна лице към студеното стъкло на прозореца, мога едва-едва да различа фигурата на младия Хенри, лорд Хейстингс, слабоватият съпруг на Катрин Дъдли; той сякаш напуска кулата Бийчам, където са задържани момчетата Дъдли. Смее се, разтърсвайки ръката на друг мъж, който явно е дошъл със заповедта за освобождаването му. Комендантът на Тауър, сър Джон Гейдж, стои отстрани с шапка в ръка. Явно младият Хенри отново е важна личност, вече не е обвинен предател като новите си шуреи. Разбира се, принцеса Мери със сигурност ще бъде милостива към приятелите си, а Хенри е роднина на нейната гувернантка, Маргарет Поул, която умря точно на същото място, където те сега така безгрижно си разменят комплименти. Хенри сигурно се радва да напусне Тауър, който е такова злополучно място за семейството му. Докато го гледам как си отива, насочил се с едри крачки към главната порта, виждам, че влиза друг мъж.

Разминават се без дори най-малък жест на разпознаване, затова решавам, че сигурно е някой непознат, а после осъзнавам, че, разбира се, Хенри Хейстингс няма да покаже, че е познал човек, който влиза вътре. Подобно на моя съпруг, който твърди, че бил пьян и не знаел нищо, през тези дни никой няма да знае нищо и да разпознава никого. Всеки, който е бил свързан със семейство Дъдли, ще иска да покаже, че не знае нищо и не разпознава никого. Хенри Хейстингс ще приема за непознат всеки, който влиза в Тауър: но собственият му баща е оставен тук, напълно пренебрегнат. Сега не е безопасно да познаваш когото и да е. Ето как се прави — Хенри подминава този новодошъл,

без да хвърли дори един поглед към него, само леко отдръпване, леко извъръщане на глава, за да не се срещнат очите им.

Усмивайки се на тази печална жива картина, аз го изпращам с поглед, а после насочвам вниманието си към новодошлия. Отначало не го разпознавам. Главата му е сведена, стъпките му са бавни, изглежда като всички мъже, които влизат тук сега: сякаш някой им е изкарал въздуха с юмрук, смалени са до ръста на гномове, както изглеждаха, когато до един коленичеха пред мен.

Но кой все пак е този новодошъл мъж, който влиза в затвора, влачейки крака? Кой от моите многобройни самозвани съветници е принуден сега да се изправи лице в лице със стореното зло? Виждам само темето и тила му, но изпитвам увереност, че го познавам — нещо в позата на приведените му рамене, нещо в тътрещите се крака. Извиквам. Внезапно заблъсквам по дебелото стъкло на прозореца, наранявайки дланите си, когато ги стоварвам върху обкованите с олово стъкла. Крещя, но той не може да ме чуе. Този сломен човек е единственият, на когото мога да се доверя.

— Баща ми! Татко! Татко!

Искам позволение баща ми да бъде настанен в моите покои. Това е глупаво от моя страна: той не е гост в кралския дворец, аз вече не съм кралица, за да разпределям покоите. Намирам се под домашен арест, а той е затворник в килиите. Осъзнавам, че всичко се е променило: всичко. Той не само не може да живее с мен: не ми е позволено дори да го виждам. Настоявам да видя майка си.

— Тя дори не е в Лондон — казва неловко главният надзирател на Тауър, господин Партридж. — Съжалявам да ви го съобщя, ваше... — запъва се с титлата ми. — Както и да е, няма я.

— Къде е тя? — питам. — У дома ли е?

— Не е в дома ви — казва той. Говори бавно, подбирайки внимателно думите си. — Отиде при кралицата да моли за помилване.

Изпитвам такова облекчение, че почти ми идва да заплача. Разбира се! Ще говори с братовчедка си, за да издейства помилване за баща ми. Хвала на Бога!

— Тя ще повика мен и баща ми. Ще се приберем у дома в Брадгейт.

— Наистина, надявам се.

— Къде е кралицата?

Той изглежда несигурен, сякаш мисли, че е по-добре да не знам.

— Идва насам — казва. — Пътува към Лондон, с чести почивки. Придвижва се бавно.

— Искам да видя и нея — казвам дръзко. В края на краищата, тя ми е братовчедка. Някога бях нейната малка любимка. Тя знаеше, че не съм от нейната вяра, и въпреки това ми предлагаше красиви рокли. Сега ми се иска да бях по-вежлива в противопоставянето си на нейното погрешно мислене. Но въпреки това ние все още сме сродници. Редно е да говоря с нея. Би било по-добре да обясня направо на нея. Съчинявам оправдание, но навярно би трябвало да ѝ се извиня лично.

Той гледа към пода, към носовете на ботушите си, не вдига очи.

— Ще съобщя, че молите за аудиенция с нейно величество кралицата — казва. — Но ми казват, че няма да бъдете освободена.

— Докато кралицата не ме повика — казвам.

— Дотогава — но той не говори толкова уверено като мен: а аз се преструвам.

[1] Откровение от Йоана 3:14-19. — Б.р. ↑

[2] „... пречупена тръст няма да строши, и тлеещ лен няма да угаси; ще произвежда съд по истина.“ — Исаия 42–3. — Б.пр. ↑

ТАУЪР

ЛОНДОН, АВГУСТ 1553 Г.

Гледам през прозореца, като осиротяло дете, но никога повече не виждам баща си, макар да виждам как още много мъже от кратко просъществувалия ми съвет биват арестувани. После, с течение на дните, виждам как те, един по един, излизат отново. Всички са освободени. Разбира се, кралицата е милостива. Защо да не бъде? Тя срази този зле обмислен бунт и спечели чрез всеобщо одобрение онова, което, като еретичка, никога не би могла да заслужи. Би трябвало да благодари на враговете си, вместо да ги наказва, защото те сплотиха народа зад нея. Тя ги кара да плащат огромни глоби — всеки от тях ще ѝ плати цяло състояние.

Помислям си иронично, че не ѝ остава друго, освен да прояви милосърдие — ако екзекутира всеки член от своя Таен съвет, прегънал коляно пред мен, изобщо няма да разполага с Таен съвет. Всеки благородник в Англия настояваше да бъде коронована за кралица: тя няма друг избор, освен да ги освободи. Вместо да ги обезглави, ще събере средства, точно както правеха навремето баща ѝ и дядо ѝ: взема пари от тях и ги обвързва да ѝ служат, налагайки ужасни глоби върху имуществото им.

— Баща ви е бил освободен — подхвърля придворната ми дама след сутрешните молитви.

— Какво? Откъде знаете?

— Тръгнал си е през нощта, малката прислужница на семейство Партридж ми каза.

— Избягал ли е? — изричам със запъване. Не мога да разбера какво е станало.

— Не. Бил е освободен. Но предпочел да си тръгне без много шум, преди портите да се отворят на разсъмване. Малкото момиче предположи, че ще искате да знаете, че той е в безопасност. Тя почита реформираната религия като вас. Гордеела се да му носи ейл от кръчмата и пайове от фурната. Смятала, че за нея е чест да служи на човек, рискувал живота си за реформираната вяра.

Кимвам като малка кукла, която се поклаща, когато я потупате с пръст. Кимване, кимване, кимване. Отивам до ъгъла, който съм си отделила за молитва и за четене на Библията. Коленича и благодаря на Бог, задето баща ми е в безопасност, за милостта на кралицата и за убедителността на онази велика жена, майка ми. Сигурно е обещавала луната и звездите, за да издейства кралско помилване за съпруга си. Би трябвало да се радвам много, че е била така убедителна и че е работила в полза на баща ми. Баща ми е в безопасност. Това е най-важното. Би трябвало да се радвам много. Не си позволявам да се запитам защо не е дошъл да ме види, преди да си тръгне, нито защо не съм освободена заедно с него. Знам, че родителите ми, които винаги са изисквали послушание от мен, ще ме повикат при себе си в мига, когато им потрябвам. Знам, че отново ще бъдем всички заедно. Знам, че ще бъдем у дома, в Брадгейт. Никой няма да ни го отнеме, никой няма да ме прогони от малката ми спалня, от изящната градина, полята, горите, библиотеката със стотици книги. Единствено Бог в Своята милост знае колко ще се радвам да се озова там.

* * *

Лятото става все по-горещо. Стаята ми е студена и влажна нощем, и задушна в два следобед. Позволяват ми да се разхождам в оградената градина пред къщата на семейство Партридж, а понякога двете с госпожа Партридж се разхождаме по стените, откъдето се открива изглед към реката. По здрач откъм морето полъхва свеж вятър. Когато усещам мириса на сол, носен от прохладния въздух, се чувствам внезапно възвисена, сякаш мога да се издигна и да се рея по него като крякащите чайки. Чувствам се така, сякаш мога да разперя криле и да полетя с тях. Градът ми се струва тих. Изненадана съм. Бих предположила, че благочестивите не биха понесли кралица-папистка, бих предположила, че ще въстанат срещу нея, но изглежда, че съчетанието от принцеса Мери, прикритата власт на Испания и ужасяващата мощ на Антихриста направиха онова, което моите съветници се кълнях, че не може да бъде направено — поставиха една жена-папистка на престола на реформирана Англия и никой не каза и една дума против нея.

Прекарвам следобедите си в четене, а вечерите си — в писане. Не възразявам срещу малката къща, срещу градината под нея, с портата към моравата и Бялата кула на Тауър, открояваща се отсреща. Мога да живея в собствен свят, като монах в килията си. Работя по нов превод на псалмите, а също и по писмото си, провъзгласяващо невинността ми пред кралицата. Сигурно се налага да ѝ обясня, че щом е освободила всички освен старшите ми съветници — Джон Дъдли и синовете му, — тогава може да освободи и мен. Простила е на майка ми, по силата на чийто произход бях поставена на трона, която всъщност е по-близо от мен до короната, освободи свекърва ми, лейди Дъдли, която настояваше да пробвам короната. Може да ме освободи. Безсмислено е да не го стори.

— Свекърва ти отиде при кралица Мери — прошепва ми сестра ми Катрин по време на едно от редките си посещения, когато ми носи чисто бельо и лекарство, тъй като все още имам спазми в корема и още кървя малко. Маймуната господин Носльо се крепи на рамото ѝ и скрива тъмното си лице в ръцете си. — Херцогинята лейди Дъдли отиде при кралица Мери, но кралицата дори не пожела да я приеме.

— Нима! — забавлявам се като някоя развратница на рибарски кей, на която са съобщили дребна клюка. Разпознавам недостоеен проблясък на семейна гордост. — Нима! Наистина ли! Тя знаеше ли, че кралицата се е срещнала с почитаемата ни майка?

— Да, но разбира се, почитаемата ни майка е от кралското семейство и любимка на нашата братовчедка, кралицата. Семейство Дъдли от кралско потекло ли са? — тя се усмихва.

— Не, разбира се, че не, но той е херцог.

Катрин поклаща глава:

— Не за дълго. Мисля, че ще му отнемат състоянието и титлата.

— Но защо? След като кралицата прости на толкова много други?

— Той направи нещо ужасно — изтъква Катрин. — Знаеш какво имам предвид...

Тя млъква, без да довърши, и ме поглежда, разтваряйки широко очи, сякаш аз, толкова по-начетена и по-добре образована от нея, трябва да знам думите, които тя отказва да изрече. Подава пръст на седналия на рамото ѝ господин Носльо, и той го хваща, сякаш за да се успокои.

Поглеждам я с каменно изражение, а после виждам как сълзите с лекота избликват в сините ѝ очи.

— Джейн! Знаеш!

— Кълна ти се, че не знам какво имаш предвид, а ококореният ти поглед не ми казва нищо.

— Той се държа като предател — прошепва тя. — Опитва се да постави мнима кралица на трона. Това е грях срещу короната, страната и Бог. Всички казват, че той трябва да умре. Защото е бил предател. Не говорим за това, че е разпрацал призиви или е писал писма, както правеше баща ни. Не са били думи, а дела. Поведе истинска армия срещу кралицата, а синовете му провъзгласиха мнима кралица със силата на оръжието. Всички ще бъдат екзекутирани. Трябва да бъдат.

Все още я гледам неразбиращо.

— Да умрат? Момчетата Дъдли?

Струва ми се невъзможно тези петима красиви млади мъже да умрат. Не е възможно баща им — такъв пресметлив, лукав мъж — да стигне до ешафода. Момчетата са твърде жизнени, баща им е твърде умен. Никой от тях не може да умре.

— Ти също, Джейн — казва тя, говорейки бавно, сякаш обяснява нещо на малката ни сестра, Мери. — Всъщност разбираш, нали? Понеже ти беше мнимата кралица, която издигнаха. Мъжете Дъдли трябва да умрат, задето са провъзгласили мнима кралица, а ти беше тази кралица. Затова казват, че ти също ще трябва да умреш.

Поглеждам красивата си сестра, единствената, осмелила се да изрече тази ужасна лъжа.

— О, не, не могат да ме убият — потресена съм, че тя изобщо би казала нещо подобно.

— Знам! — тя е напълно съгласна с мен. Господин Носльо кима сериозно с глава. — И аз си мисля, че не могат. Със сигурност не могат, нали? Но, Джейн, въпреки това казват, че ще стане така.

* * *

Катрин е глупачка и аз знам това от цяла вечност. Дори не споря с нея, защото какъв е смисълът да изтъквам авторитети и да ѝ давам страници, които тя просто не може да прочете? Със същия успех мога

да говоря на маймуната или на котенцето й. Знам, че не съм сторила нищо друго, освен да се подчиня на баща си и майка си, а после да се подчинявам на съпруга си и на неговите баща и майка. Това не е измяна. Изобщо не е престъпление. То е вменен от Бога дълг: „Почитай баща си и майка си, за да живееш дълго на земята, която Господ Бог твой, ти дава“.^[1]

Кралица Мери, която учеше също като мен с кралица Катрин Пар (ние четирите — Катрин, Мери, Елизабет и аз — се привеждахме заедно над книгите), ще знае това така добре, както го зная аз. Ще „живея дълго“ на земята, защото съм почитала баща си и майка си. Би било против Божиите заповеди, ако ме екзекутират, задето съм се подчинила на родителите си. Това би означавало отхвърляне на истинността на Библията, а това е недопустимо.

Завършвам обяснението си за кралицата, и когато оставам напълно удовлетворена от него по отношение на реториката, граматиката и чистотата на страниците, й го изпращам. Очаквам да го прочете, да проследи доводите ми и да се разпорежи да ме освободят. Давам й ясно да разбере, че не съм имала представа защо Мери Сидни ме е отвела в Сион Хаус, и че самата Мери вероятно също не е знаела. Самата аз не съм искала короната, и все още не я искам. Когато са ме убедили в законността и правилността на това деяние, съм направила най-доброто, което съм могла. Не виждам какво друго би могъл да иска някой от мен. Трябваше да се подчиня на родителите си и да последвам логиката на един довод. Всъщност, мислех, че това е правилната постъпка — но не мога да бъда обвинявана, задето мислех, че Божието дело ще се върши най-добре от кралица, която изучава Словото Му и следва законите Му, а и не е обвързана с Рим. Не обяснявам това на кралицата, защото знам, че няма да се съгласи, а една праведна дума невинаги е приятна, въпреки че аргументът е неоспорим.

Пиша подробно, казвайки на новата кралица, че съм получила съвет — всъщност заповед — да приема короната, от онези, които са били поставени над мен като по-възрастни и по-мъдри. „Прегрешението, което ми се приписва, не произтичаше изцяло от самата мен“, пиша — казвам го възможно най-тактично, предвид факта, че целият й двор и всичките й сегашни съветници преди бяха мои. Не се колебая да назова Джон Дъдли, или съпругата, или

сина му: всъщност изтъквам, че от момента, в който бях принудена да заживея с тях, се чувствам зле, вероятно съм била тровена.

Докато чакам отговора ѝ, продължавам с учението си и с работата по превода. Поръчвам още книги. Трябва да се допитвам до авторитетите, докато работя, и е изключително дразнещо, че някои от тези книги не са на мое разположение сега, защото папата е постановил, че те са забранени и никой няма право да ми ги носи. Забранени! Забраняват книги, писани за Библията от задълбочени тълкуватели на Словото Божие. Ето как Антихристът си проправя път в умовете на мъжете и жените. Така религията подкрепя политическата тирания. Не съм изненадана, когато не успявам да се добера до изследванията, които ми трябва, и затова трябва да цитирам по памет и да си отбележа в полето на листа да ги проверя, когато ме пуснат да се върна на свобода в собствената си библиотека в Брадгейт, където мога да чета всичко, което искам.

Опитвам се да не се разсейвам от носещите се откъм Сити гръмки звуци — ликуване, ек на фанфари и звън на черковни камбани. Подострям перото си и обръщам страницата на гръцката граматика, която изучавам. Сега чувам виковете на чираците и жените, които пищят от радост. Не се качвам на стените да погледна надолу: мога да предположа защо е целият този шум. Всъщност не искам да виждам как братовчедка ми влиза триумфално в Лондон през Тауър Гейт и освобождава фаворитите си от затвора. Просто се надявам скоро да ме повика.

* * *

Разбирам, че първо виновните трябва да бъдат съдени и екзекутирани, преди кралицата да ме помилва. Но ми се иска да ми беше спестена гледката как мнимите свещеници и дори самият онзи стар антихрист, Стивън Гардинър, врагът на реформата, обвинителят на кралица Катрин Пар, влиза в параклиса на Тауър да отслужи литургията за пребоядисалите се изменници. Вземам възглавничката си, за да коленича на нея, опирам гръб в прозореца и облягам чело на студената каменна стена, за да се помоля за безсмъртната си душа, докато проклетият старец изнася проповед и вдига нафората и в общи

линии прави магия и практикува езичество в параклиса, където толкова неотдавна се молах пряко на Бог, без да е нужно някой да се върти насам-натам в шумолящи одежди пред скрития олтар, като размахва кадилница с тамян или пръска вода.

Не всички мислят като мен. Моят свекър Джон Дъдли се отрича от вярата си, прави признания и се самобичува пред приготвения от пекаря хляб и направеното от лозарите вино, преструвайки се, че те са тялото и кръвта Божии с надеждата да угоди на кралицата и да си спечели няколко години окаян живот в замяна на загубата на цялата слава небесна. Хляб от хлебаря, вино от избата — клетият еретик се кълне, че това са истинската кръв и тяло на Бог. Това не е вяра като нашата. Това е суеверие и магия. Той е изгубил безсмъртната си душа в жалкия си опит да откупи живота си.

Извеждат него и сър Джон Гейтс, който му служеше, и сър Томас Палмър, който не е сторил нищо повече от стотина други като него, извеждат тримата на Тауър Хил и ги обезглавяват като обикновени престъпници.

Дълбоко съм потресена. Не мога да жала за Джон Дъдли. Нямам причина да скърбя за него. В последния си час моят свекър се превърна в папист и затова загина от ужасна смърт, предавайки истинската реформирана вяра на братовчед ми, краля, и моята — далеч по-ужасно предателство от измяната, която призна. Накрая смяташе да замени сигурността на вечността за няколко дни греховен живот, и тогава направи грешния избор, както постъпи и с мен.

— Аз съм съвсем млада — казвам на сестра си Катрин, която идва да ме посети без покана, — но не бих изоставила вярата си от обич към живота! Но ти може би ще кажеш, че неговият живот беше сладък и той копнееше да го запази...

— Не, не бих казала това...

— Следователно, може да кажеш, той сигурно е мислел, че заради това си струва да пожертва спасението на душата си...

— Наистина, не бих...

— Не го беше грижа какво му струва. Всъщност причината е основателна, защото този, който би живял дори в окови, само и само за да бъде жив...

Тя е останала без дъх от опитите да ме прекъсне:

— Не бих казала нищо от това! — възразява. — Но мога да разбера защо един съпруг и баща на такива красиви момчета не би искал да ги остави, защо би положил всякакъв обет, за да запази живота си.

— Бог казва, че който се отрече от Него пред човеците, и Той ще се отрече от него в царството на Своя Отец небесен^[2] — заявявам.

— Но когато кралицата ти прости, ще трябва да се молиш с нея — напомня ми Катрин. — Аз вече го правя. Седя зад нея и подражавам на всичко, което прави. Наистина, Джейн, за мен няма значение. Изправяне и навеждане, поклон и прекръстване. Защо е толкова важно? Не би се обявила против литургията, нали? Би правила всичко, което искат от теб, би се покланяла, когато издигнат причастието...

— Това е помия. Причастието, както го наричаш сега, е помия — заявявам, а тя закрива лицето си с длани и ме поглежда сериозно през пръстите си.

— Джейн... — прошепва.

— Какво?

— Тези приказки ще те отведат до ешафода.

— Никога няма да се отрека от Господ, моя Бог — заявявам.

— Джейн... — повтаря тя.

— Какво?

— Не искам да те изгубя.

Разсейва ме движещата се издутина в джоба на наметката ѝ.

— Какво държиш там?

— Котенцето Рибън. Донесох го. Помислих си, че може да го искаш за компания.

Тя измъква от джоба си бялото котенце със сини очи. То отваря уста в мъничка розова прозявка и размърдва миниатюрно розово езиче. Има остри зъбки, а лапите му висят отпуснато от съня.

— Не искам котенце — казвам.

Тя изглежда нелепо разочарована:

— Няма ли да ти бъде добра компания? Сигурна съм, че изобщо не е еретик.

— Не ставай глупава.

[1] Втора книга Моисеева, Изход, 20:12. — Б.пр. ↑

[\[2\]](#) „... а който се отрече от Мене пред човеците, Аз ще се отрека от него пред Моя Отец небесен.“ — Мат. 10:33. — Б.пр. [↑](#)

ТАУЪР ЛОНДОН, НОЕМВРИ 1553 Г.

Така наречената милостива кралица нарежда ние, затворниците, които отрекохме нейните ереси и следваме възкръсналия Бог, да вървим точно като Него пред хората. Знам, че тя, а не аз, е опозорена от този театър. Не се боя да бъда съдена за измяна: радвам се за това. Мога да дам показания от подсъдимата скамейка, мога да бъда като Даниил, който се явява пред съда. Готова съм. Ще бъда съдена с шепата останали затворници в Гилдхол — най-публичния позор, който тя може да измисли.

Тя не осъзнава, че за мен това е нещо свято. За мен е чест да вървя от Тауър до Гилдхол за процеса си. За мен това не е по-голям позор, отколкото е било позор за Иисус да носи кръста Си. Тя мисли, че ще ме изложи на оскърбленията на тълпите, но това ще бъде моето мъченичество. Радвам се да го направя.

По улиците от Тауър до Гилдхол се редят гвардейци: нашето затворническо шествие се предшества от секирата на палача, а след нея върви архиепископ Томас Кранмър, благочестивият свещеник, който ни даде английския молитвеник и който преведе псалмите с моята скъпа кралица Катрин. Той е в Тауър, откакто се противопостави на кралицата за въвеждането на папистката литургия. Той беше мой учител заедно с кралица Катрин, познавам го добре: имам пълна вяра, че щом той върви след брадвата, Господ върви пред нея. Горда съм да вървя зад такъв добър човек. Бих го последвала до портите на рая.

Но за нещастие аз не вървя точно по стъпките му, защото непосредствено след него върви съпругът ми, Гилдфорд, блед и явно уплашен, и едва тогава идвам аз, ескортирана от две придворни дами. Зад нас идват двама други членове на семейство Дъдли: Амброуз и Хенри. Поне те изглеждат изпълнени с достойнство и гледат дръзко.

Нося черна рокля, черна шапчица, поръбена с кехлибар, и черна наметка, украсена с кожа. Държа в ръце отворен молитвеник и го чета, докато вървя, макар че дребният шрифт танцува пред очите ми, и, честно казано, не виждам нищо. Няма значение: зная молитвите

наизуст. Важното е, че го нося, че привидно го чета: всеки, който ме погледне, може да види, че се уповавам на Словото Божие, както е изречено от Неговия Син, както е написано в Неговия завет, както е преведено от кралица Катрин и мен. Не се уповавам на мънкането на някой свещеник или продължителната служба на латински, която ме посреща в Гилдхол. Спасена съм от вярата си в Словото, не от кръстенето и помазването, от пищните одежди и размахването на кадилницата, което продължава, докато съдиите влизат, прекръстват се и прошепват: „Амин“, а после правят всичко по силите си, за да покажат, че това е противопоставяне на папист срещу реформатор, лъжи срещу истина, ерес срещу Бог, овце срещу кози, те срещу мен.

* * *

Процесът се оказва просто рецитиране на безсмислици от мъже, които знаят прекрасно какво е станало, но не смеят да го кажат сега на онези, които го знаят също толкова добре, но чието бъдеще зависи от отричането му. Всички лъжат. Аз не съм подканена да говоря, а само да направя признание. Нямам възможност да обясня силата на Словото Божие.

Съдиите, които са също толкова виновни, колкото и обвиняемите, осъждат всички мъже да умрат така: да бъдат завлечени до мястото на екзекуцията си, а там — обесени и след това съсечени, коремите им — отворени и вътрешностите им извадени, а след това ръцете и краката им да бъдат отсечени. Това е обесване, изкормване и разсичане на четири, и е точно като разпъване на кръст. Екзекуцията ще се състои на Тауър Хил, който би трябвало да прекръстят на Голгота. Слушам присъдата и дори не трепвам, защото просто не мога да повярвам. Най-скъпият приятел и ментор на кралица Катерина да бъде изкормен заради ерес? Именно Томас Кранмър извърши последно миропомазване на умиращия крал Хенри. Написа „Общия молитвеник“. Как може да е еретик? Как може дъщерята на неговия приятел да го изкорми?

Що се отнася до мен, моето положение е по-лошо и също толкова противоречиво. Осъждат ме на смърт или чрез обезглавяване, като изменница, или чрез изгаряне на Тауър Грийн, като еретичка.

Слушам лъжите, които изричат и смъртните наказания, с които заплашват, и изражението ми остава каменно. Ан Аскю, една обикновена жена, беше изгорена жива на кладата в Смитфийлд заради нашата вяра. Нима мислят, че Нашият Спасител, който я подкрепяше, ще измени на мен? Нима мислят, че не дръзвам да стана мъченица като нея? Осмелявам се — а те ще се осмелят ли?

Имам вяра. Мисля, че ще произнесат присъдата, но ще отлагат отново и отново, а след като всички се успокоят и забравят за нас, ще пуснат всички по домовете ни: Томас Кранмър, момчетата Дъдли, мен. Смъртната присъда е заплаха, която да всее страх у другите и да ги накара да си мълчат и да се покоряват. Това не е участието ми. Ще чакам, ще уча, няма да се боя. Времето ще отmine, и аз ще бъда освободена, за да се прибера у дома в Брадгейт, ще седя на писалището си под отворения прозорец и ще чувам птиците в дърветата и ще усещам уханието на сеното, носещо се от полъха на летните ветрове, и заедно с Катрин и Мери ще играем на криеница в гората.

* * *

— Не ме е страх — обяснявам на Катрин.

— Тогава си луда!

Улавям ръцете ѝ, които подръпват роклята ѝ и пълната с плодове кошница, която е закрепил на коленете си и я полюшва като бебе, като племенника, с когото никога няма да се сдобие от мен.

— Не ме е страх, защото зная, че този живот е просто една долина на скръбта, през която минаваме — казвам ѝ пламенно. — „Блажен човек, чиято сила е в Тебе, и чиито пътеки в сърцето са насочени към Тебе. Като преминават долината на плача, те намират извори в нея, и дъжд я покрива с благословия.“^[1]

— Какво? — пита тя объркано. — За какво говориш сега?

Притеглям я да седне до мен на пейката в прозоречната ниша.

— Готова съм — казвам ѝ. — Няма да се посрамя.

— Помоли кралицата за прошка! — казва тя внезапно. — Всички други го сториха. Не е нужно да отхвърляш религията си, просто трябва да кажеш, че съжаляваш за бунта. Тя прочете писмото ти. Знае, че вината не е била твоя. Пиши ѝ отново и ѝ кажи, че знаеш, че си

сгрешила, че ще анулираш брака си, че ще ходиш на литургия, и тогава можеш да живееш спокойно в Брадгейт, а аз ще живея с теб и можем да бъдем щастливи.

*Нека никога странно не ти се струва,
макар и сега да ме спохождат беди.
Защото завърти ли се колелото на съдбата,
същото може и тебе да сполети.*

Сестра ми надава лек писък.

— Какво искаш да кажеш? Какво говориш пък сега?

— Това е стихотворение, което написах.

Тя кърши разтревожено ръце. Опитвам се да я хвана, но тя скача на крака и отива до вратата.

— Мисля, че си луда! — възкликва. — Луда си, щом не се опитваш да си спасиш живота!

— Умът ми е насочен към небесата — казвам спокойно.

— Не, не е — казва тя с хапливо сестринско остроумие. — Мислиш си, че тя ще ти прости, без да се извиниш. Мислиш си, че ще спечелиш там, където Джон Дъдли се провали. Мислиш, че ще провъзгласиш вярата си и всички ще ти се възхитят за нея, както прави Роджър Ашам, учителят, и онзи смешен човек в Швейцария.

Улучва болното ми място. Бясна съм заради оскърблението към моя духовен наставник, Хайнрих Булингер^[2].

— Завиждаш! — изсъсквам й. — Назоваваш изтъкнати мъже, но никога не си разбирала учението им.

— За какво да завиждам? — тя повишава тон. — За това ли? — жестът ѝ обхваща свързаните помежду си стаи с ниски тавани, гледката към оградените градини, стените на Тауър отвъд тях. — Ти си в тъмница, осъдена на смърт, съпругът ти е затворник, осъден на смърт. Тук няма нищо, за което бих завиждала! Искам да живея. Искам да се омъжа и да имам деца. Искам да нося красиви рокли и да танцувам! Искам живот. И знаей, че ти също го искаш. Никой не би могъл да иска да умре за вярата си на шестнайсет години. В Англия! Когато на трона е собствената ти братовчедка? Тя ще ти прости! Тя прости на баща ни. Просто я помоли за прошка и си ела у дома в

Брадгейт и нека бъдем щастливи! Помисли си за спалнята си там, за книгите си. Помисли си за пътеката покрай реката, където яздим!

Извързвам се от нея, сякаш ме изкушава. По-лесно е, ако мисля за нея като за светско изкушение, малко създание с лице на гаргойл, а не красивата ми руса сестра с нейните простовати вкусове и глупавите ѝ надежди.

— Не — казвам. — *„Защото който иска да спаси душата си, ще я погуби; а който изгуби душата си заради Мене, ще я намери.“*^[3]

Чувам как тя тихо изхлипва, когато се обръща с лице към вратата и потропва по нея, за да я пуснат да излезе. Не е научена да спори, както съм научена аз още от невръстна възраст: тя е образована, но не и начетена. Много невероятно е някога да успее да ме убеди в каквото и да е, тази моя глупава малка сестра. Но съм трогната от сълзите ѝ. Бих я утешила, ако можех, но нали съм призвана. Не се обръщам към нея, но ѝ напомням:

— *„Защото дойдох да разлъча човек от баща му, и дъщеря от свекърва ѝ.“*^[4]

— Майка — казва тя с приглушен шепот иззад ръкава си. Попива стичащите се сълзи.

Толкова съм изненадана, че я хващам за рамото и я обръщам с лице към мен:

— Какво?

— Майка — повтаря тя. — Трябва да е син от баща му и дъщеря от майка ѝ, не от свекървата. Сбърка го, защото мразиш лейди Дъдли. Това просто показва теб, Джейн. Това не е Словото Божие. Това е твоят опит да си отмъстиш на семейство Дъдли. Надяваш се, че кралицата ще ти прости, без да промениш вярата си, и тогава Джон Дъдли, който умря, отричайки се от вярата си, ще изглежда като страхливец и еретик, а ти ще изглеждаш по-смела от него.

Пламвам от гняв заради наивността ѝ.

— Мъченица съм на твоята глупост! Не разбираш нищо. Удивена съм, че познаваш Писанието, но го използваш погрешно, за да разклатиш увереността ми. Сега си върви и не се връщай.

Тя се обръща към мен и сините ѝ очи пламтят от гнева, присъщ на Тюдорите. Тя има гордост, също като мен.

— Не заслужаваш обичта ми към теб — казва, със собствената си глупава логика. — Но въпреки това я имаш, когато най-малко я

заслужаваш. Защото виждам бедата, в която си изпаднала, дори ако ти си твърде умна, за да разбереш.

[1] Псалм 83:6-7. — Б.пр. ↑

[2] Хайнрих Булингер (1504–1575) — швейцарски реформатор, наследник на Хулдрих Цвингли като глава на Цюрихската църква, считан за един от най-влиятелните теолози на протестантската реформация от XVI век. — Б.пр. ↑

[3] „Защото който иска да спаси душата си, ще я погуби, а който загуби душата си заради Мене, ще я намери.“ — Мат. 16:25. — Б.пр. ↑

[4] Неточно, Мат. 10:35. — Б.р. ↑

ТАУЪР ЛОНДОН, ФЕВРУАРИ 1554 Г.

Мислех, че кралицата ще ме освободи за Коледа, но дванайсетте празнични нощи идват и отминават, и докато останалата част от страната чества Божието рождество с литургия на латински, аз славя Нашия Господ, както подобава на една добра християнка, с молитви и размишления, без езическо внасяне на зеленина, без маскарад или идолопоклонство, без излишък на пиене или храна. Всъщност не мисля, че съм отбелязвала някоя Коледа толкова правилно преди — денят ми беше изцяло посветен на молитва и размишления върху раждането на моя Спасител, и четене на Библията ми. Нямаше подаръци, нито пиршество, и именно така винаги съм искала да прекарвам Коледа, а никога преди не са ми позволявали такава уединена чистота. Толкова се радвам, че съм сама и постя.

— Колко напълно окаяно! — проплаква Катрин. Тя идва от лондонската ни къща, с подаръци от майка ми и баща ми и нова шапчица от собствения си гардероб. — Джейн, не можа ли да намериш една клонка бодлива зеленика? Няма дори бъдник в огнището?

Тя пуска малка питомна червеношийка, която е донесла със себе си, и птичката кацва на празната каменна полица и чурулика, сякаш и тя се оплаква, че няма зеленина и музика.

Дори не отговарям на Катрин: само я гледам настойчиво, докато виждам как устната ѝ потреперва и тя казва безпомощно:

— Нима не си ужасно самотна?

— Не съм — казвам, макар истината да е, че съм.

— Сигурно ти е мъчно за нас, сестрите ти, дори ако не ти липсва почитаемата ни майка.

— Имам науките си — но те не заместват разговора, дори безгрижния, лекомислен разговор на невежи момичета.

— Е, ти ми липсваш — казва тя упорито, сгушва се в обятията ми и заравя мокрото си лице във врата ми и хлипа силно в ухото ми. Не я отблъсквам, а я прегръщам по-здраво. Не казвам: „И ти ми липсваш“, защото какъв би бил смисълът и двете да се разплачем?

Освен това, аз водя живот като ученичка на Бога. Не би трябвало да ми липсва нищо. Ако имам Библията си, не се нуждая от нищо друго. Но я прегръщам здраво, сякаш държа кученце: успокояващо е, макар и безсмислено.

— Имам да ти кажа една тайна — казва тя, притиснала влажната си буза към ухото ми.

— Казвай — не сме сами, но придворната ми дама седи на известно разстояние, до прозореца, за да има светлина за ръкоделието си. Катрин може да ми шепне на ухото, и жената ще си помисли, че плачем заедно.

— Татко събира армия — изреченото достига едва-едва до слуха ми.

Чувам я с усилие. Постарavam се да държа лицето си скрито.

— За да ме спаси ли?

Давам вид, че плача на закръгленото рамо на Катрин, макар че трябва да се сдържа да не заподскачам и запищя от възторг. Винаги съм знаела, че баща ми няма да ме изостави тук. Винаги съм знаела, че ако почитаемата ми майка не успее да убеди кралица Мери да ме освободи, тогава баща ми ще ме вземе със сила. Винаги съм знаела, че никой от тях няма просто да ме остави тук. Аз съм най-голямата им дъщеря, наследница на кралицата на Англия. Не е като да съм нищожество, което би могло да бъде лесно забравено.

— Не е ли ужасно опасно? — питам.

— О, не мисля така — прошепва сестра ми в отговор. — Вече никой не иска кралица Мери. Не и сега, когато ще се омъжва за испанския принц.

Умът ми се върти вихрено. Не знаех нищо за това.

— Тя се омъжва?

— За Филип Испански.

— Ще има бунт срещу него? Ще ме поставят на трона на нейно място?

— Така мисля — казва уклончиво Катрин. — Мисля, че това е планът.

— Не е бунт в подкрепа на Елизабет, нали? — питам, внезапно обзета от подозрение.

— О, не — казва тя. — Елизабет е станала папистка. Помоли кралицата да ѝ изпрати разпятия и потири за собствения ѝ параклис, и

облече капелана си в епитрахил и филон.

Дори празноглаво същество като Катрин не може да е разбрало погрешно подобни знаци.

— Във всеки случай, ти си сигурна, че баща ни идва за мен?

Тя кимва. Схванала е поне този факт.

— Сигурна съм.

Разделяме се и очите ѝ блестят, а бузите ѝ са поруменели.

— Вземи птицата, когато си тръгваш — предупреждавам я. — Знаеш, че не ги харесвам.

* * *

Да чакаш избавление, знаейки, че небесният и земният ти баща не са забравили преданата си дъщеря, да бъдеш на прага на приключението. Това осветява дните ми и прави молитвите ми пламенни и изпълнени с надежда, вместо изпълнени с оправдания в очакване на помилване. Знаех, винаги съм знаела със сигурност, че хората на Англия, бидейки свободни да четат, свободни да мислят и свободни да се молят пряко на своя Спасител, никога не биха се върнали към робството за ума и душата, което предлага папистката Църква. Винаги съм знаела, че ще се вдигнат срещу Антихриста веднага щом им стане ясно, че вярата им бива предавана. Беше въпрос на време, беше въпрос на вяра. Трябва да чакам и да бъда търпелива, както е търпелив Той.

Нещо повече: можех да предупредя кралица Мери, че всеки съпруг би поискал да вземе короната — защото именно това се случи с мен. Именно това направи Гилдфорд веднага щом ме провъзгласиха за кралица. Сигурно и нашата братовчедка, единайсетгодишната Мери, кралица на шотландците във Франция, ще открие, че обещаният ѝ съпруг също ще узурпира властта ѝ, веднага щом стане достатъчно възрастен. Бог е поставил съпрузите над техните съпруги. Те ще предявят права за мястото си, дори ако съпругата е кралица и следва да бъде поставена над тях. Кралица Мери може да е достатъчно възрастна, за да ми бъде майка, но смятам, че аз бих могла да ѝ кажа: така правят мъжете. Женят се за жена, която ги превъзхожда, и моментално започват да ѝ завиждат за положението, и незабавно

узурпират властта ѝ. Ето защо в тази страна никога не е имало управляващи кралици, само регенти в отсъствие на краля. Ето защо в Тайния съвет няма херцогини. Ако един мъж спечели почести, те му принадлежат; спечели ли ги жена, тогава те принадлежат на съпруга ѝ. Ето защо кралицата ексекутира Джон Дъдли, но пощади мен. Прочела е онова, което написах, видяла е, че тронът е наследен от мен, но пожелан от Дъдли за сина му. Разбрала е веднага, че аз може да съм вярна, но Гилдфорд е алчен. Можех да я предупредя, че всеки съпруг би отмъкнал властта ѝ и че английският народ никога няма да приеме крал-испанец. Тя е на власт от няма и осем месеца, а вече се самоунищожи. Жал ми е за нея, но не изпитвам угризения, че баща ми вдига оръжие срещу нея.

Така трябва да бъде: така може да умрат всички еретици.

* * *

Чакам часа на избавлението си, но той не настъпва. Чакам Катрин да дойде и да ми каже какво става, но изведнъж и тя престава да ме посещава. Вече не ми позволяват да се разхождам в градината или по плоските покриви на постройките на Тауър, но никой не иска да ми каже причината. Дните са тъмни, с мъгла, носеща се откъм реката, и надвиснали облаци. Казвам на госпожа Партридж, че бездруго не искам да се разхождам в градината. По това време на годината не расте нищо, дърветата са без листа, самата морава е просто едно кално петно. Няма нужда някой да ми забранява. Зимното време, а не волята на кралицата, ме държи затворена. Госпожа Партридж стисва устни и не казва нищо.

Отнякъде в Сити чувам викове и изстрели. Без съмнение това е баща ми, който идва за мен начело на армията си. Книгите ми са спретнато подредени на масата ми, листовете хартия — вързани заедно. Готова съм да си тръгна.

— Какво става? — питам тихо госпожа Партридж.

Тя се прекръства, сякаш това е естествен жест за прогонване на лошия късмет.

— Да ви прости Господ! — възкликвам веднага при този ужасен жест. — Що за нелепо ръкомахане е това? Каква полза според вас ще

донесе то на някого? Защо не вземете направо да плеснете с ръце, за да сплашите и прогоните Сатаната, като така и така сте започнали?

Тя ме поглежда право в очите.

— Моля се за вас — е всичко, което отвърща, и излиза от покоите ми.

— Какво става? — изкрещявам. Но тя затваря вратата зад гърба си.

ТАУЪР, ЛОНДОН ЧЕТВЪРТЪК, 8-МИ ФЕВРУАРИ 1554 Г.

Имам посетител. Джон Фекнам, чието идолопоклонство ясно личи от дългото му кремаво вълнено расо, пристегнато на кръста с кожен ремък, и бялата качулка, която отмята назад от квадратното си, поруменяло лице. Бенедиктински монах, дошъл да посети мен, бедната глупачка.

Задъхал се е от изкачването по стълбите до покоите ми.

— Стръмно — успява да изрече, а после свежда глава в поклон. — Лейди Дъдли, дойдох да говоря с вас, ако се съгласите да ме приемете — говори с грубоватия акцент на касапин или млекар, нищо подобно на изтънчения изговор на моите получили образованието си в Кеймбридж домашни учители. Кара ме да се усмихна — сякаш краварят изнася проповед.

— Нямам нужда да ме напътства слепец в тъмнината — казвам тихо.

— Имам тежки новини за вас — наистина изглежда доста съкрушен от онова, което има да ми съобщи. Помислям си за баща си, който идва към мен сега, начело на армията си, и усещам спазъм на страх в чувствителния си стомах. Надявам се нищо да не се е объркало. Но нима, ако нещо се беше объркало, биха изпратили непознат еретически свещеник да ми го съобщи? Охранен еретически свещеник с кръгло лице и груб акцент? Това е оскърбление спрямо мен.

— Кой ви поръча да ми съобщите тези новини? — питам. — Кой натовари вас, един пълен и тежък човек, с такива тежки новини?

Той въздъхва отново, сякаш е не само уморен, но и тъжен.

— Не съм дошъл да споря с вас — казва. — Съветът ми нареди да ви съобща новината, а кралицата лично ми заповяда да ви освободя от суеверието, в което сте израсли.

— Да ме освободите от суеверието, в което съм израсла? — повтарям студено.

— Да.

— С колко време разполагате? — усмихвам се насила.

— Не дълго — казва той много тихо. — Потвърдиха смъртната ви присъда. Толкова съжалявам. Ще бъдете обезглавена утре. Изобщо нямаме много време, лейди Дъдли.

Изпитвам чувството, че самите му думи са ме убили с един удар. Не мога да дишам, стомахът ми, постоянно присвиван от болезнени спазми, внезапно се укротява. Струва ми се, че сърцето ми престава да бие.

— Какво? Какво казахте?

— Наистина съжалявам, дете мое — казва той кротко.

Вглеждам се в широкото му поруменяло лице.

— Какво?

— Вие и вашият съпруг, Гилдфорд Дъдли, ще бъдете екзекутирани. Утре.

Виждам, че в очите му има сълзи. Сълзите и неловкото му държание, поруменялото му лице, хрипкавото му дишане ме убеждават повече от думите му.

— Какво казахте? Кога?

— Утре — казва той тихо. — Може ли да поговоря с вас за безсмъртната ви душа?

— О, твърде късно е за това — казвам. Не мога да мисля ясно: ушите ми шумят и осъзнавам, че това е от учестеното биене на сърцето ми. — О, няма достатъчно време да се обърне внимание на толкова много неща. Не мислех... не мислех... — честно казано, не мислех, че братовчедка ми, кралицата, ще се превърне в хищник: но виждам, че фалшивата ѝ религия я е подлудила, както подлудява толкова много хора.

— Бих могъл да помоля да ми дадат повече време да се преборя за душата ви — казва той с надежда. — Ако бих могъл да им кажа, че разговаряме. Ако можех да ги уверя, че има надежда да се разкаете.

— Да — казвам. — Добре — дори един ден може да даде на баща ми време да стигне до мен. Трябва да остана жива, за да може да ме спаси. Той се приближава с всеки изминал ден, знам това. Няма да ме предаде; аз не трябва да го предавам. Дори сега може би води битка на юг от реката. Трябва да бъде тук, когато прекоси моста.

ТАУЪР, ЛОНДОН

ПЕТЪК, 9-ТИ ФЕВРУАРИ 1554 Г.

Джон Фекнам идва призори, както обеща, и носи със себе си своята кутия с фокуси — хляба и виното, потира и епитрахила, свещи и тамян, и всички принадлежности и дрънкулки, които може да събере, за да заблуди наивниците като селски шарлатанин, който създава забавления за глупавите деца. Поглеждам дървената му кутия, поглеждам и честното му лице.

— Няма да сменя религията си, за да запазя главата на раменете си — казвам. — Мисля за душата си.

— Аз също — казва той кротко. — А кралицата ни даде три дни да говорим по религиозни въпроси.

— Винаги съм обичала да уча и да споря.

— Тогава говорете с мен сега — казва той. — Обяснете ми какво разбирате под тези свети думи... *„Вземете, яжте — това е Моето тяло, което за вас се дава; това правете за Мой спомен.“*^[1]

Едва не се засмивам.

— Не мислите ли, че съм оспорвала смисъла на това почти през целия си живот?

— Зная го — казва той овладяно. — Знам, че сте възпитана в заблуда, бедна моя сестро.

— Не съм ваша сестра — поправам го. — Имам само две сестри. Ако имахме брат, нямаше да бъда тук сега.

Чувам тропота на стражи при Лъвската порта и шум от много мъже, влизащи в Тауър. Чувам вик: „Стой!“ и шум от стъпките на много мъже, на които посочват килиите. Знам, че изглеждам стресната.

— Бих искала да видя...

Той не помръдва от мястото си, затова предполагам, че знае кого водят арестуван в Тауър. Отивам забързано до прозореца и поглеждам през градината. Разпознавам баща си, клетия си баща, и разнородна група мъже, обезоръжени, със спуснати знамена, без коне, явно разгромени.

Обръщам се обратно към Фекнам и питам:

— Баща ми е арестуван отново? Дойдохте тук със съвети, но не ми казахте това, едничкото нещо, което не знаех, което трябва да знам?

— Той отново извърши измяна — казва той безцеремонно. — Той и сър Томас Уайът се опитаха да влязат в Лондон начело на армията си.

— За да ме спаси! — възкликвам с внезапен гняв. — Кой би могъл да го вини, задето се опитва да ме спаси, когато съм осъдена на смърт, а той ме е обичал през целия ми живот? Аз съм любимата му дъщеря, благочестива като него, отдадена на науките като него. Как би могъл такъв човек да остави дъщеря си да умре, без да си помръдне пръста да я спаси? Никой не би могъл да иска това от него.

За миг мълчим. Гледам го в лицето, поруменияла и със сълзи в очите, а той изглежда изпълнен с негодувание, като касапин, търгуващ със свинско месо, когото са измамили на пазара за месо с цената на надениците. Свежда глава и бързо избиващата руменина се разлива по бузите му.

— Не се е вдигнал на бунт заради вас — казва кротко, и думите му отекуват като погребален камбанен звън. — Не за вас, скъпа моя. Вдигна се на бунт, за да постави принцеса Елизабет на трона. Но именно защото той се вдигна в нейна защита, ще екзекутират вас. Съжалявам, дете мое.

— Събрал е армия за Елизабет? — не мога да повярвам. Казвала съм на баща си що за момиче е Елизабет. Защо би се вдигнал на бунт за нея, толкова податлива във вярата си и толкова ненадеждна като гостенка в нечий дом?

— Да.

— Но защо да убиват мен, ако баща ми се е вдигнал на бунт в подкрепа на Елизабет? — прошепвам. А после, като човек на познанието, каквато съм, допълвам: — Няма смисъл. Няма логика.

Кривата му усмивка ми подсказва, че е съгласен.

— Испанските съветници на кралицата искат да покажат, че никой не може да оцелее след бунт срещу тях... — поправя се, — срещу нейно величество.

Това не ме интересува особено. Грижа ме е само за баща ми.

— Не е идвал за мен? Изобщо не е възнамерявал да ме спаси? Всичко е било заради Елизабет, а не заради мен?

Фекнам разбира, че това е най-лошото.

— Щяхте да бъдете освободена, сигурен съм — вижда как устните ми се извиват надолу и гневните сълзи в очите ми. — Не можем да знаем какъв е бил планът на заговорниците, докато не признаят. Да се помолим ли на вашия Отец в небесата, който ви обича? Винаги имате Него.

— Да — казвам унило и коленичим заедно, за да изречем на английски молитвата *Pater Noster*, молитвата, на която сам Иисус ни е научил, в която се казва на всички ни, че Бог е „Отец наш“. Имам Баща на небето, дори да нямам такъв на земята. Брат Фекнам се моли на латински. Аз изричам думите на английски. Не се съмнявам, че съм чула. Не се съмнявам, че той също е чул.

[1] Лука 22:19. — Б.пр. ↑

ТАУЪР, ЛОНДОН СЪБОТА, 10-ТИ ФЕВРУАРИ 1554 Г.

Повдигат обвинение срещу баща ми и той ще бъде изправен на съд за участието си в заговора. Било е голяма, изменническа конспирация и като нищо е можела да успее. Смятали са да поставят Елизабет на престола и да я омъжат за Едуард Кортни, нашият братовчед от рода на Плантагенетите, човек от нашето семейство и от нашата вяра. Елизабет отрича да знае каквото и да било за това, разбира се. За толкова добре образовано момиче тя съумява да бъде забележително невежа, когато ѝ изнася. Но тази конспирация означава, че нашата братовчедка кралица Мери трябва да гледа на всичките си сродници като на заплаха. Елизабет, аз, Катрин, дори малката Мери, Маргарет Дъглас и Мери, кралицата на шотландците, във Франция — всяка от нас би могла да бъде провъзгласена за кралица на Англия, измествайки нея. Всички имаме еднакво право и еднакви основания, всички сме заподозрени.

Толкова съм измъчена, че за мен е истинско облекчение, когато на вратата се потропва и влиза Джон Фекнам: едрото му червено лице е нагънато в предпазлива усмивка, русите му вежди — вдигнати нагоре, сякаш се страхува, че не е добре дошъл.

— Можете да влезете — казвам нелюбезно. Поемам си дъх и произнасям подготвената си реч: — След като ми бяха отпуснати тези дни живот, за да разговарям с вас, макар тъй малко да скърбя за тежкото си положение, че го смятам за по-явна проява на Божието благоволение към мен, отколкото Той е показвал към мен във всеки друг предишен момент.

— Подготвили сте се — казва той, разпознавайки начаса началните думи за дебат, и оставя книгите си на масата и сяда, сякаш знае, че преборването за душата ми ще е трудна работа за един заблуден еретик като него.

ТАУЪР, ЛОНДОН

НЕДЕЛЯ, 11-ТИ ФЕВРУАРИ 1554 Г.

На почитаемата ми майка и Катрин е позволено да посетят баща ни: а Катрин оставя баща ни и майка ми насаме — както винаги искат да бъдат — и идва в стаята ми.

Не знае какво да ми каже, а и аз нямам какво да ѝ кажа. Седим в неловко мълчание. Тя поплаква малко, заглушавайки хлиповете си с ръкава на роклята си. Докато седи толкова близо, взирайки се в мен с изпълнените си със сълзи очи, не мога да уча, да пиша или да се моля. Не мога да чувам дори собствените си мисли. Просто съм уловена във вихъра на нейните угризения, страх и скръб. Все едно, че съм натъпкана в буталка за масло: чувствам как започвам да гранясвам. Не искам да прекарам последния си ден така. Искам да опиша своята дискусия с Джон Фекнам с мен, триумфа си над погрешното му мислене. Искам да подготвя речта си за ешафода. Искам да мисля, не искам да чувствам.

Чуваме шума от каруците, които карат дървото за построяването на ешафода, и работниците, които викат да им дадат инструментите и насочват каруците към моравата. При всеки тътенещ звук от стоварването на дърво върху камъните на настилката, при всеки стържещ звук на триона и удар на чук Катрин трепва: красивото ѝ лице е бяло като суроватка, очите ѝ са с цвета на мастило.

— Ще умра за вярата си — казвам ѝ внезапно.

— Ще умреш, защото баща ни се присъедини към бунт срещу коронованата кралица — избухва тя. — Дори не беше заради теб!

— Може и така да казват — отвърщам спокойно. — Но кралицата обърна гръб на онези, които вярват в истинския път към Бог, наруши обещанието си, че хората могат да изповядват вярата си така, както им диктува съвестта, и хвърля страната под властта на епископа на Рим и испанските благородници. Следователно се обърна срещу мен заради вярата ми и затова ще умра.

Катрин затиска ушите си с ръце.

— Няма да слушам изменнически думи.

— Ти никога нищо не слушаш.

— Заради баща ни изгубихме всичко — казва тя. — Всички сме съсипани.

— Земни блага — казвам. — Те не значат нищо за мен.

— Брадгейт! Брадгейт не значи нищо за теб! Защо говориш така? Домът ни!

— Би трябвало да обърнеш ума си към дома на нашия Небесен Отец.

— Джейн — умолява ме тя, — кажи ми една мила дума, една сестринска дума, преди да се сбогуваме!

— Не мога — казвам простичко. — Трябва да съсредоточа ума си върху пътуването си и радостната му крайна цел.

— Ще се видиш ли с Гилдфорд, преди да умре? Той помоли да те види. Съпругът ти? Ще бъдете ли заедно за един последен път? Той иска да се сбогува.

Нетърпеливо поклащам глава пред мъчителната й сантименталност.

— Не мога! Не мога! Не искам да виждам никого освен брат Фекнам.

— Бенедиктински монах! — изписква тя. — Защо би се видяла с него, а не с Гилдфорд?

— Защото брат Фекнам знае, че съм мъченица — избухвам. — От всички вас единствено той и кралицата разбират, че умирам за вярата си. Ето защо искам да видя само него. Ето защо той ще дойде с мен до ешафода.

— Ако просто склониш да признаеш, че тук не става въпрос за вярата ти, че това няма нищо общо с вярата ти — а само за бунта на баща ни в подкрепа на Елизабет, — тогава изобщо няма да се налага да умираш!

— Именно затова не искам да говоря с теб или Гилдфорд — казвам във внезапен бурен изблик на недостоеен за една светица гняв. — Няма да слушам никой, който иска от мен да гледам на това като на каша, забъркана от един глупак, която води до смъртта на дъщеря му, една пионка. Да! Татко трябваше да ме спаси, но вместо това потегли в подкрепа на друга пионка и провалът му ме обрече на смърт! — връхлитат ме гняв и скръб. Повишила съм тон, крещя й, задъхвам се. Чувствам, че трябва да се добера отново до душевното равновесие, до

спокойствието. Именно затова не мога да споря за земни неща със светски хора. Затова не мога да понеса да я виждам, да виждам когото и да е от тях. Затова трябва да мисля, а не да чувствам.

Тя ме поглежда с отворена уста и разширени очи.

— Той стана причина за нещастieto ни — прошепва.

— Няма да умра с мисълта за това — изсъсквам й. — Аз съм мъченица за вярата си, а не заради някаква глупава случайност. Никога няма да умра, и баща ми също никога няма да умре. Ще се срещнем на небето.

* * *

Пиша на баща си. Винаги съм знаела, че няма да умре, а сега се отправям на пътуване и не се съмнявам, че ще го видя в края на пътуването.

Дано Бог утешава Ваша Светлост... и макар че на Бог беше угодно да прибере две от децата Ви — моя съпруг и самата мен — все пак смирено умолявам Ваша Светлост, не мислете, че сте ги изгубили, а вярвайте, че ние, напускайки този тленен живот, спечелихме вечен. Аз от своя страна ще се моля за Ваша Светлост и в следващия живот, както Ви почитах в този.

ТАУЪР, ЛОНДОН

ПОНЕДЕЛНИК, 12-ТИ ФЕВРУАРИ 1554 Г.

Две от дамите ми, госпожа Елън и Елизабет Тилни, стоят с мен до прозореца в очакване на новината, че моят съпруг от осем месеца и половина е мъртъв. Отдръпват ме от прозореца, улавяйки в здрава хватка ръцете ми, раменете ми, все едно съм дете, сякаш не бива да виждам истината. Комендантът на Тауър, Джон Бриджис, стои на вратата, със сурово изражение на лицето, и се опитва да не чувства нищо.

— Мога да гледам — отърсвам ги от себе си. — Не ме е страх от смъртта — искам да знаят, че дори в долината на смъртната сянка съм напълно безстрашна. Искам да го забележат.

Бог ме подкрепя, но въпреки това съм ужасно потресена, когато каруцата минава покрай прозореца ми, връщайки се с трополене от ешафода на Тауър Хил. Знаех, че е бил обезглавен, но не бях мислила, че тялото ще бъде с една глава по-късо, отколкото си го спомням. Истинската му глава е търкулната в кошница до окървавеното тяло. Окаяна гледка е, като в кланица, където животните вече не са красиви зверове, а само нарязани, одрани части. Ето го единственият мъж, когото някога съм приемала в леглото си, и който беше за мен такава заплаха, такава сила. Ето го, посечен, като забранена книга с откъснати страници. Тялото му е безглаво: изглежда толкова странно. Пуснали са красивото му лице в кошница и са хвърлили трупа му в окървавена слама. Това е ужас, за който не бях подготвена. Винаги съм мислила за смъртта като за сияйния бряг, никога — като за заклано животно, вкочаняването на познато тяло, късове от тялото на момче в мръсна каруца.

— Гилдфорд — прошепвам, почти за да си напомня, че това е той, а не някаква актьорска измама.

Палачът, в черни одежди, с висока черна качулка, която прави безликата му глава гротескно висока, върви с тежки стъпки зад каруцата. Закарват я до параклиса, а палачът отива да застане до новопостроения ешафод на моравата, скръстил ръце върху брадвата

си, със сведена глава. Сепнато осъзнавам, че е тук не като част от процесията за Гилдфорд, а със съвсем друга цел. Дошъл е да ме обезглави. Макар да мислех, че съм подготвена, това така ме стряска, че сърцето ми спира. Времето ми настъпи. Колкото и да е несправедливо — всъщност, колкото и да е нелогично и неправилно — аз също ще бъда смалена, скъсена, обезглавена.

Спирам, за да напиша нещо в молитвеника за Джон Бриджис. Пиша подробно, вглъбена в този последен миг. Аз съм себе си. Думите никога не умират. Помислям си: „В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото.“^[1] Мисля, че разбирам това: тялото ми ще умре, но думите ми ще живеят. Окървавените останки от тялото на Гилдфорд ме потресоха — но все така се уповавам на думите, които никога не умират. Моята учителка и наставница Катрин Пар разбираше това. Тя посрещна смъртта без страх. Аз ще направя същото.

„Имайки предвид, че пожелахте една толкова незначителна жена да пише в толкова ценна книга, добри ми господин комендант“, започвам.

Толкова много ми харесва това „имайки предвид“. Мисля, че притежава неподправено достойнство. Написвам един абзац, после втори, след това се подписвам, а брат Фекнам ме поглежда и казва кротко:

— Не може да пишете повече. Време е.

Готова съм. Длъжна съм да бъда готова. Няма нищо повече за писане. Написах описание на дискусиите си с брат Фекнам, писах на кралицата, на баща си, на Катрин. Сега, най-накрая, написах сбогуване и довърших работата си. Облечена съм в черната си рокля и държа в ръце молитвеника си, отворен.

— Готова съм — казвам и усещам скръбно присвиване, от което ми се прииска да възкликна: „Чакайте! Само почакайте за миг! Трябва да направя още нещо! Един миг, една секунда, един удар на сърцето още...“

Джон Фекнам тръгва начело, а аз държа молитвеника си — английския си молитвеник — пред себе си и се опитвам да чета от него, докато слизаме по тесните стълби, през малката градина, излизаме през градинската порта и бавно се отправяме към ешафода на моравата. Разбира се, не мога да виждам наистина думите, докато слизаме по стълбите и вървим по градинската пътека: никой не би

могъл. Но това отново показва на всички, че вървя към ешафода с молитвеник пред мен. Кралица Катрин Пар написа тези молитви, преведе ги от латински. Ето ме и мен, вървяща към ешафода с това доказателство за праведността си в ръка. Това е нашето дело. Готова съм да умра за него. Ще умра с него в ръцете си.

Дамите зад мен хълцат ли, хълцат, в сподавен, мъчителен плач. Надявам се всички да могат да видят, че не плача като тях. Надявам се всички да виждат, че се моля, докато вървя, с молитвеника пред себе си, и цялото ми излъчване е дълбоко благочестиво, показващо, че съм сигурна във възкресението. Всички се изкачваме по стълбата към ешафода и се събираме на платформата. Много малко хора са дошли да видят как ставам мъченица. Изненадана съм колко са малко. Заговарям им.

Страхувах се, че гласът ми ще трепери, но не трепвам. Моля се за Божията милост и казвам ясно на всички, че Божията милост ще ме спаси — не молитвите на някой свещеник, не платените литургии в издигнат в памет на душата ми параклис. Моля хората да отправят молитви за мен, докато съм жива, искам да разберат, че нямам нужда от молитви след смъртта си, защото ще отида право на небето. „Няма чистилице“, иска ми се да добавя, но всички знаят, че именно това имам предвид.

Чета „Помилуй ме, Боже“ на английски, защото Бог може да разбира английски и е суеверие да мислим, че трябва да се обръщаме към Него на латински. Джон Фекнам ме следва, изричайки думите на латински, и си помислям колко прекрасен език е това, и колко сладко звучи днес, звънлив и преплитащ се с английските думи във влажния, наситен с мокра мъгла въздух, с чайките, крякащи над реката. Спомням си, че съм само на шестнайсет и никога повече няма да видя реката. Не мога да повярвам, че никога повече няма да видя хълмовете на Брадгейт, или пътеките, където двете с Катрин се разхождахме под дърветата, или старото си пони в полето, или затворената в клетка стара мечка в ямата. Молитвата продължава странно дълго време, безвременно, и аз съм изненадана, когато свършва и трябва да предам нещата си: ръкавиците и кърпичката си, молитвеника си. Дамите трябва да ме подготвят за това, за моята последна поява като кралска особа. Свалят шапчицата ми — черната ми, поръбена с кехлибар шапчица — и яката ми. Внезапно времето направо започва да

препуска, а има неща, които искам да кажа, които съм искала непременно да видя преди този момент. Сигурна съм, че има последни думи, които би трябвало да изрека, спомени, които би трябвало да извикам отново в паметта си. Сега всичко се случва прекалено бързо.

Коленича. Чувам въздържания глас на брат Фекнам. Слагат ми превръзката на очите, преди да съм зърнала за последен път чайките. Искан да погледна облаците, исках непременно да зърна за последен път небето. Внезапно опознавам страха и ме връхлита бялата слепота от нахлузената посред бял ден превръзка на очите.

— Какво да правя? Къде е? — изпищявам, обзета от паника, а после някой насочва ръцете ми към дървника и плътният допир до солидната му, груба квадратна повърхност ми подсказва, че участието ми е неизбежно. Това наистина е материалният свят: това е най-материалното нещо, което някога ще докосна. Осъзнавам, че е последното нещо, което някога ще докосна. Вкопчвам се в дървника, дори усещам зърнестата повърхност на дървото. Трябва да положа глава върху него. Усещам, че превръзката на очите е мокра от сълзите ми, меки и топли по затворените ми клепачи. Сигурно плача. Но поне никой не може да види, а каквото и да стане после, зная, че не е смъртта, защото никога няма да умра.

[1] Йоан 1:1. — Б.пр. ↑

КНИГА ВТОРА

КАТРИН

ЗАМЪКЪТ БЕЙНАРДС ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1554 Г.

Изпратих ти, моя добра сестро Катрин, една книга, която, макар да не е украсена отвън със злато, вътре съдържа нещо по-скъпо от скъпоценните камъни. Това, скъпа сестро, е книгата на Божиите закони: Това е Неговият Завет и Последна Воля, които той оставя на нас, клетниците, и които ще те отведат до пътя на вечната радост, и ако ти, с благочестив ум, го прочетеш, и с искрено желание го следваш, ще ти донесе нетленен и вечен живот.

Ще те научи да живееш и ще те научи да умреш... ще ти донесе по-голяма облага, отколкото би спечелила от притежаването на земите на твоя злочест баща... такива богатства, които нито алчният ще ти отнеме, нито крадецът ще откъдне, нито молецът ще разяде...

И колкото и печална да е смъртта ми, ликувай, както ликувам аз, и помисли, че ще бъда избавена от тази поквара и ще приема непоквареността и нетленността, понеже съм сигурна, че в замяна на загубата на един тленен живот ще намеря нетленно щастие.

Сбогом, добра ми сестро, уповавай се само на Бог, който единствен трябва да те подкрепя.

Тоя любяща сестра,
Джейн Дъдли

Чета с нарастващо стъписване тази проповед — единственото сбогуване с по-голямата си сестра, което някога ще имам. Прочитам го отново, само че този път съм бясна. Наистина не знам какво според нея ще правя с това ужасно писмо. Не знам каква полза според нея ще имам от него. Трябва да кажа, че ако аз бях тази, на която ѝ предстоеше да умре, нямаше да напиша подобно писмо на малката Мери. Що за

писане! Как изобщо би я утешило? Чета го и го препрочитам, макар очите ми така да се възпаляват от плач, че не разчитам грижливия ѝ, отработен почерк. Няма нищо задраскано, няма мастилен петна. Не е плакала, докато го е писала, както плача аз, докато го препрочитам. Не го е надраскала отчаяно, в пламенно желание да се сбогува с мен, своята малка сестра, която се уповава на нея и я обича толкова много. Не е жадувала да ми каже, че ме обича, че мисли за мен, че е сломена, задето няма да пораснем заедно. Вече никога няма да бъдем две придворни дами, обсъждащи с кикот почитателите си, никога няма да бъдем учени стари дами, четящи на децата си. Тя е премислила тези елегантни абзаци и ги е написала така, както са ѝ дошли на ума, с изящна начетеност, без колебание. И все за Бог. Бог! Както обикновено.

Разбира се, знам точно какво ще направя с него веднага след като свърша с четенето и препрочитането. Няма да го смачкам на топка и да го хвърля в огъня в пристъп на яростна скръб, какъвто беше първият ми порив. Ще направя това, което тя е искала да направя. Дори не беше нужно да ми казва: знаела е, че ще се досетя. Не беше нужно да разваля святата си безпристрастност с практически наставления. Знам какво иска, без да го казва. Трябва да изпратя това писмо, това безчувствено, неподобаващо за една сестра писмо, до нейните тъй наречени важни приятели в Швейцария, а те ще го отпечатат, ще го публикуват и ще го разпратят до всички. И всички ще го прочетат и ще кажат какво прекрасно, благочестиво писмо е това, каква светица е било това момиче, какви мъдри съвети дава на малката си сестра, колко сигурно е, че нейната вяра я е отвела в рай. Какъв късмет имаме всички, че сме били благословени с присъствието ѝ.

Тогава всички ще се възхитят на Джейн и вечно ще цитират това проклето писмо. Ще го отпечатат в Англия и Германия, и Швейцария като прослава на прекрасната начетеност на Джейн Грей, доказателство, че тя е била изключителна млада жена, споменът за която ще бъде вечен, чийто живот ще бъде проповед за младите. А ако някой изобщо се сети за мен, ще си каже, че съм твърде глупаво и лекомислено момиче, за да бъда избрана да получа последното писмо на една мъченица. Ако, пристигайки сутринта на Великден при празната гробница, Мария Магдалена не бе забелязала възкръсналия Христос, мислейки го първоначално за градинаря, и така бе провалила

завинаги чудото на Великден за всички, тя би била като мен: второстепенна участничка в най-великата сцена, която напълно се проваля в ролята си. Ако Мария Магдалена се спъваше в някой едър камък и започваше да подскача насам-натам, стиснала палеца на крака си, би приличала на мен. Всички ще запомнят Джейн-светицата. Никой няма да се сети втори път за мен — глупавата сестра, получила последното й значимо писмо. Никой няма да помисли, че съм искала и заслужавала едно последно писмо, истинско писмо, лично писмо. И никой няма и да се сети да помисли за малката ни сестра Мери, която не получава дори една мизерна проповед.

Ако Джейн не бе мъртва, щях да ѝ бъда наистина много сърдита заради това. „Ще те научи да умреш.“ Що за думи, написани до сестра, която винаги я е обичала? Ако беше жива, щях да отида в Тауър начаса и да бутна от главата ѝ черната шапчица и да ѝ оскубя косата, задето е написала такова безсърдечно писмо на малката си сестра, задето ми е написала — на мен! — че би трябвало да се радвам, задето сме изгубили всичките си пари, че би трябвало да съм радостна, задето сме изгубили дома си, че би следвало да изпитвам радост, че имам Библия вместо накити. Сякаш някога бих предпочела да имам стара Библия вместо прекрасния си дом, Библия вместо Брадгейт! Сякаш някой би се радвал на мое място! След като обичам накитите и красивите неща и ги ценя повече от всичко друго на света! Сякаш тя не знае това, сякаш не ми се е присмивала за глупавата ми суетност стотици пъти!

А после си спомням, с ужасено, мъчително преглъщане, като лед в корема ми, че шапчицата ѝ така или иначе вече е свалена от главата ѝ, а главата е отделена от тялото ѝ, и ако дръпна плитката ѝ, главата ѝ ще се люшне като топка на въже в ръката ми, и откривам, че крецям и покривам с ръце тежко дишащата си уста, сподавяйки разтърсващите си ридания.

Заспивам от чисто изтощение в леглото си в тихата къща. Съпругът ми, Хенри, не идва да легне с мен. Предполагам, че никога няма да го направи. Мисля, че вероятно му е забранено дори да ме вижда. Със сигурност не са ни оставяли насаме, откакто кралица Мери се завърна триумфално в Лондон. Предполагам, че семейство Хърбърт отчаяно искат да уредят анулиране на брака и да го освободят от ужасно неблагоприятното положение да има съпруга, чиято сестра е обезглавена за държавна измяна. Сигурно ще пишат признания и ще се

кълнат, че почти не са ни познавали — нас, семейство Грей. Само преди девет месеца това бе такъв бляскав брак: тогава бях добър улов, сега съм човек, чието присъствие е смущаващо. Стоя в покоите си, а когато отивам на вечеря, сядам на масата на дамите, свеждам глава и се надявам никой да не ме заговори, защото дори не зная как е името ми: все още ли съм Катрин Хърбърт? Или отново съм Катрин Грей? Не зная коя се предполага да бъда, не знам какво се очаква да кажа. Мисля, че е по-безопасно да не казвам нищо.

Бих се молила за баща си, но не зная кои молитви са позволени. Знам, че вече не бива да се молим на английски, и че е категорично забранено да правим нещо, което не е част от старата литургия. Разбирам латински достатъчно добре — не съм напълно невежа, — просто ми се струва странно да се моля на език, който повечето хора не могат да разберат. Свещеникът обръща гръб на паството си и отслужва литургията, сякаш това е тайна между него и Бог, и това е толкова странно за мен, израснала с масата за Господнята вечеря при олтара, където всички идваха да се причестят с хляб и вино. Хората мънкат отговорите, без да са сигурни в непознатите думи. Никой не знае кое е свято, никой не знае кое е правилно, и никой — дори аз самата — не знае коя съм.

Изправят баща ми на съд и отново го намират за виновен. Мисля си, че тъй като кралицата го помилва веднъж преди, със сигурност ще повтори помилването? Тъй като провинението е същото? Защо да не го стори? Ако измяната не е била счетена за твърде сериозна първия път, толкова по-лошо ли е да бъде извършена отново? Не мога да се видя с майка си, за да я попитам дали се надява да спаси съпруга си, както направи миналия път, защото не ходя никъде. Не излизам от замъка Бейнардс. Не зная дали ми е позволено да излизам. Мисля, че не.

Никой няма да ме попита дали бих искала да отида на гости: никой не ме води никъде с баржата, дори не ме канят да изляза с тях. Никой не ме пита дори дали искам да изляза на езда. Абсолютно никой не говори с мен, освен слугите. Нямам представа дали пазачите на външната порта биха ми отворили големите врати, ако тръгна към тях. Доколкото мога да преценя, съм затворничка в къщата на съпруга си. Доколкото зная, намирам се под домашен арест, самата аз заплашена от обвинение в държавна измяна. Никой не ми казва нищо.

Всъщност никой не ходи никъде. Никой не излиза изобщо, освен свекър ми, който надява най-хубавата си дреха и забързва към съда, за да съди публично многобройните мъже, които бяха негови съюзници само преди броени седмици. Сега те са обвинени в държавна измяна и ги бесят един след друг на всеки кръстопът в града. Самата Елизабет, полусестрата, наследницата, и, доколкото знам, най-добре скритата участница в заговора, е заподозряна в държавна измяна, и аз не мога да кажа, че особено ме е грижа дали ще обезглавят и нея. След като можах да обезглавят Джейн, която преди всичко никога не е искала трона, не виждам защо да се колебаят за Елизабет, която винаги го е искала толкова силно и е много противно момиче, толкова суетна и такава сплетница.

Не мога дори да виждам малката си сестра Мери, която е с майка ми в лондонската ни къща, Съфолк Плейс. Не виждам никого освен свекър си и така наречения си съпруг на вечеря и в параклиса, където се молим по четири пъти на ден, шепнейки непознати думи отново и отново, в осветения от свещи полумрак. Тогава те не ми говорят, а свекър ми ме гледа така, сякаш е изненадан, че съм още там и не може да си спомни точно защо.

Не му давам повод за оплакване. Благочестива съм като затворена в манастир монахиня — затворена против желанието ѝ в манастир монахиня. Вината не е моя! Родена съм и съм възпитана в реформираната религия и учех латински заради учебните си занимания, а не за да мънкам с някой свещеник. Зная граматиката, но никога не съм учила молитвите наизуст. Затова псалмите и благословиите са толкова безсмислени за мен, колкото ако бяха на иврит. Държа главата си сведена и шепна нещо с благочестив вид. Коленича и се изправям, и се кръстя, когато го правят и всички останали. Ако не бях толкова ужасно тъжна, щях да се отегчавам до смърт. Когато ми съобщават тихо, точно преди литургията, че баща ми е бил обезглавен заедно с другите предатели, се чувствам по-скоро изтощена, отколкото нещастна, и не зная какви молитви следва да бъдат казани за него. Мисля си, че след като кралица Мери е на трона, той сигурно е отишъл в чистилището и е редно да плащаме литургии за душата му, но не зная къде следва да се плащат литургии, след като абатствата са все още затворени, и дали за него би имало полза от тях,

щом Джейн каза, че така или иначе не съществувало такова място като чистилице.

Чувствам само колко много, много уморително е всичко това, и единственото, което всъщност ме интересува, е кога ще мога да изляза и дали някога ще бъда отново щастлива. Според мен това сигурно означава, че съм, както каза Джейн, изцяло лишена от дара на Светия Дух, и за момент си помислям, че ще й кажа, че има право и съм една много светска и разглезена глупачка, но ме обзема необяснима тъга, а после си спомням, че никога няма да й кажа нищо, никога вече, и си спомням, че точно затова съм тъжна.

* * *

Невероятно е, но майка ми — най-неправдоподобният ангел на света — извършва истинско чудо. Тя постоянно посещава двора, умолявайки кралицата на нас, невинните жертви на бащината ми амбиция, на тримата оцелели от неговото семейство, да ни бъде простена неговата измяна. Почитаемата ми майка преследва благосклонността на кралицата, както ловец преследва охранен елен, и в крайна сметка хваща плячката си натясно и прерязва косматото й гърло. Щом Джейн вече я няма и не може макар и неволно да се превърне в център на какъвто и да е бунт, щом баща ми е мъртъв и погребан, кралицата ни връща една от нашите къщи, Боманър, близо до Брадгейт Парк, и целия прекрасен парк Лъфбъроу, пълен с наш дивеч, и отново ни е позволено да живеем охолно.

— А мечката? — питам майка си, когато ми съобщава за това необичайно опрощение.

— Каква мечка?

— Мечокът от Брадгейт. Опитомявах го. Ще го преместим ли в Боманър?

— За Бога, бяхме на косъм от ешафода, а ти ми говориш за някаква мечка? Изгубихме я заедно с Брадгейт, а също и хрътките и конете. Всички ще отидат при някой фаворит на кралицата. Животът ми е съсипан, аз съм съкрушена вдовица, а ти ми говориш за някаква мечка?

Джейн би ѝ се противопоставила и би настояла мечката да дойде с нас в Боманър. Аз не мога. Нямам думи и не мога да ѝ кажа, че според мен мечката, подобно на господин Носльо, подобно на всяко живо същество, заслужава внимание и грижа, и е достойна за обич. Искан ми се да ѝ кажа, че аз също съм сломена: но не мога да намеря думите за това, а и тя така или иначе не се интересува.

— Върви у семейство Хърбърт — процежда тя. — Донеси вещите си от дома им.

БОМАНЪР

ЛЕСТЪРШИР, ПРОЛЕТТА НА 1554 Г.

Съзнавам, че се прибрахме у дома благополучно, че успяхме да снишим глави, когато сърпът мина над нас. Мери, майка ми и аз, господин Носльо и котето Рибън, конете и хрътките (но не и мечката) сме у дома, но не в истинския си дом, а близо до парка, достатъчно наблизно, за да виждаме високите комини на старата ни къща, тъгувайки за нея — но във всеки случай живи, и живеещи заедно в състояние на постоянен тих раздор, което ни подсказва, че можем да говорим, че можем да чуваме, че сме в безопасност.

И че имаме късмет — далеч по-голям късмет от другите. Баща ми така и не се прибра у дома, няма да видя сестра си никога повече. Погребват я на парчета в параклиса, а братовчедка ни Елизабет влиза в Тауър като затворничка, заподозряна за измяна в бунта, предвождан от Томас Уайът и баща ми. Само кралицата може да каже дали Елизабет ще излезе или още от кръвта на Тюдорите ще напои моравата, а тя не казва. Аз със сигурност никога няма да отида там, ако мога да го избегна. Никога. Никога.

Радвам се, че съм на безопасно разстояние от Лондон, но ми се иска да бяхме успели да се върнем в Брадгейт Хаус. Липсва ми стаята на Джейн и библиотеката ѝ с книги, а на господин Носльо му е мъчно за спалнята ми и за малкото му легло на пейката в прозоречната ниша. Мъчно ми е за клетата мечка. Облекчение е да съм далече от мразовитата тишина в дома на семейство Хърбърт, и скоро научавам, че бракът ми е анулиран и може да бъде забравен, сякаш никога не се е състоял. Мери, майка ми и аз живеем заедно, трите оцелели от видно петчленно семейство, а Ейдриън Стоукс, нашият началник на конюшната, идва с нас в Боманър, реже месото на вечеря и е грижовен към майка ми и добър и мил към Мери и мен.

Поне мога да седя под дървото, където двете с Джейн седяхме и четяхме, и да слушам славей високо в клоните по здрач, а майка ми може да обикаля в галоп наоколо и да ловува, сякаш нищо от това

изобщо не се е случвало, сякаш не е губила съпруг и дъщеря, сякаш никога не съм имала по-голяма сестра.

Толкова за загубата на „земите на твоя злочест баща“ — сещам се за писмото на Джейн и си помислям как ще я дразня, че сме си върнали повечето земи, злочести или не. Ще я попитам кое е по-ценно сега — една стара книга или стотици акри? — а после си спомням, както си спомням сепнато всеки ден, че не мога да ѝ кажа, че е сгрешила, че земята непременно винаги ще струва повече от една стара Библия. Че никога повече няма да ѝ кажа каквото и да е.

Мери почти не е пораснала през месеците, откакто сме в Лондон. Все още е миниатюрно създание, красиво дете. Научила се е да стои изправена, преодолявайки лекото изкривяване на гръбнака си, така че поне раменете ѝ са на едно ниво, и ходи и танцува като грациозна миниатюра. Мисля си, че навярно просто е спряла да расте от скръб и никога няма да остарее, също както и Джейн никога няма да остарее. Сякаш двете ми сестри са застинали във времето, едната — булка, а другата — дете. Но не казвам на Мери нищо за това, тъй като тя е само на девет години, не казвам нищо на и на майка си, която е давила най-дребните и слаби животни от всяко потомство, което нейните хрътки някога са имали.

БОМАНЪР

ЛЕСТЪРШИР, ЛЯТОТО НА 1554 Г.

Към средата на лятото майка ми постига още повече: урежда на Мери и мен назначения в двора, така че трите ще бъдем постоянни компаньонки на кралицата, която екскутира сестра ми и баща ми. Връщаме се в двора като добре приети сродници и никой от нас, дори малката Мери, не проявява дори за миг каквито и да било евентуални съмнения в това. Напълно прогонвам подобни мисли от ума си. Ако мисля за тези неща, ще полудея. Почитаемата ми майка демонстрира всеки ден верността си и близкото си родство с обичната си братовчедка кралицата, постоянно повтаря „моята прескъпа братовчедка“, старее се никой дори за миг да не забравя, че сме роднини: с кралска кръв, но не претендираме за наследство.

Никой не забравя дори за миг другите братовчедки: незаконородената Елизабет, понастоящем под домашен арест в Удсток, Мери Стюарт, чужденката във Франция, сгодена за френския дофин, и Маргарет Дъглас, омъжена за граф и обсипвана от кралицата с по-висше благоволение, отколкото която и да било от нас, останалите, заради гръмко провъзгласяваната си папистка вяра.

По-хубаво от всяка поетична драма е да се види какво възмущение настава, когато ние, братовчедките, се готвим да се отправим в процесия за вечеря. Елизабет би трябвало да бъде тук и да върви зад своята полусестра. Тя е посочена за наследница в завещанието на крал Хенри и кралица Мери не може да промени това. Посъветва се относно обезнаследяването на Елизабет, но ѝ казаха, че парламентът никога не би го подкрепил. Защо членовете на парламента са били склонни да подкрепят убиването на Джейн, но не и обезнаследяването на Елизабет, това само те, по време на страховитите си заседания, могат да кажат. Но така или иначе Елизабет е все още под домашен арест и навярно няма да се върне в двора никога вече.

Така че кралицата заема мястото си, сама начело на всичките си дами — дребна, набита фигура, скъпо облечена, със сбърчено от тревоги добродушно, ъгловато лице. И — чакай малко! Ето я майка ми,

окичена с бижута, винаги в рокля от зелен бродат (която провъзгласява подкрепата ѝ за Тюдорите така гръмно, че и най-глухите техни привърженици да го разберат). Тя е следващата на опашката за трона след Елизабет — и понеже Елизабет не е тук, тя би трябвало да върви точно по петите на кралицата. Но, момент! — никой не смее да оформи процесия, докато не бъдат заети тези първи места — последна, затичала се непристойно, влиза лейди Маргарет Дъглас, известна по-рано като незаконородената дъщеря на Маргарет, кралицата на шотландците, и нейния съпруг — двуженец. Но само известна по-рано като такава, защото сега е законородена — кралица Мери го постанови, папата го постанови. Фактите не са важни, важно е какво казват всички. А ако тя е законородена и е дъщеря на шотландската кралица Маргарет (по-голямата сестра на Хенри VIII), тогава превъзхожда по сан майка ми, която е законородена и е дъщеря на Мери, кралицата на Франция (по-малката сестра). Но в завещанието си той посочва нашата линия на рода, а същото гласеше и завещанието на крал Едуард... така че кой знае кой би трябвало да е следващият наследник? Кой знае кой би трябвало да върви непосредствено зад кралицата? Не и аз, със сигурност. Както и никой от онези, които чакат да влязат на вечеря.

Влизането се превръща в прикрито боричкане. Лейди Маргарет Законната се бута грубо пред мен, а аз отстъпвам назад с престошена почителност и престошено добри маниери. Тя е фаворитка на кралица Мери, вярна на Рим, гръмно обявява предаността си към братовчедка си сега, когато последната е кралица. Тя е едра жена с гъста посивяваща коса, натикана под старомодна шапчица. Прекарала е живота си, ту губейки, ту възвръщайки си благоволенieto на стария крал, също влизайки и излизайки от Тауър, и е свикнала да се бори със зъби и нокти за мястото си. До нея аз приличам на прелестна нейна дъщеря, може би внучка. Светлокожа и руса съм, с деликатни черти, тринайсетгодишна, истинска и законна внучка на прочутата с красотата си кралица на Франция от династията на Тюдорите. Отстъпвам назад с тиха, търпелива въздишка: изглеждам сто пъти по-царствена, отколкото тя, докато се вмъква вътре със сумтене.

Те двете с майка ми вървят плътно една до друга, лакът до лакът, почти юмрук до юмрук. По-хубаво е от схватка по борба на селския мегдан, всяка вечер. Кралица Мери поглежда назад и подхвърля по

някоя усмивка, по някоя дума на един или друг, и редът е приет. Можем да влизаме на вечеря.

Мери, най-дребната почетна дама на света, върви заедно с мен, сякаш си партнираме в танц. Изглеждаме толкова красиви заедно, та никой не отбелязва, че тя е миниатюрна в сравнение с всички останали. Те ѝ се усмихват и я милват, и казват на майка ми, че трябва да я храни с дивеч и печено месо, за да може да порасне. Никой не мисли, че с нея може нещо да не е наред, а майка ми не казва нищо. Сега, когато най-прекрасната ѝ дъщеря е изгубена за нея, няма да подцени двете, които са ѝ останали. Виждам как понякога Мери оглежда дворцовото джудже, Томазина, така, както злонравно коте предизвиква малка котка. Томазина, която след спирането на растежа си е висока по-малко от метър и двайсет, и изключително горда, показва пълно пренебрежение към Мери.

Когато най-напред срещам двамата Хърбърт, баща и син, имам чувството, че сме непознати. Бракът ми е анулиран, сякаш никога не е бил сключван, и никой от тях не ми казва дори една дума. Графът на Пемброук се покланя, сякаш не може да си спомни напълно коя съм, синът му Хенри свежда глава с престорено съжаление. Пренебрегвам и двамата.

Не ме е грижа за тях, не ме е грижа за нищо в двора. Отново станах млада дама от кралската фамилия. Възстановена съм на мястото си. Едва успявам да повярвам, че изобщо някога съм имала сестра Джейн, защото никой въобще не я споменава. Не съм имала баща, не съм имала сестра Джейн. Малката Мери и аз сме предани почетни дами на кралица Мери, а майка ми я придружава навсякъде като нейна предпочитана братовчедка и старша придворна дама. Имам собствени покои в апартаментите на кралицата, докато Мери спи в стаите за придворните дами заедно с другите момичета. Признати и почитани сме като братовчедки на кралицата, създаваме си нови приятелства и си намираме нова компания.

Аз се запознавам с Джейни Сиймор, която е сестра на Нед Сиймор, красивото момче, което бе дошло да се сгодява за Джейн преди толкова много време. Веднага харесвам Джейни. Тя е умно момиче, отдадена на учението като Джейн: дори пише римувана поезия и въпреки това е закачлива и забавна. Веднага откривам в нея идеална приятелка: тя е красива като мен и начетена като Джейн.

Надявала се е да стане зълва на Джейн и е единствената в двора, която говори за нея. Споделили сме една загуба, а сега можем да бъдем приятелки.

Двете сме единомисленици за всичко, показваме безмълвно неодобрение, когато кралицата приема предложение за брак от мъж, по-млад от нея с цели единайсет години и хиляда пъти по-привлекателен: ослепително красивият принц Филип Испански, който идва в Англия със свита от прекрасни, смугли приятели и се заема да подлуди от страст всички нас, момичетата, да ни накара трескаво да търсим възхищението им.

Те всички са толкова богати, те са неопишимо, невъобразимо богати! Едно момиче не може да бъде обвинявано, задето потайно научава няколко думи на испански и се моли някой от доновете, почти без значение кой от тях, да я забележи. Тъмните им плащове до един са избродирани със златни или сребърни нишки — истинско злато, истинско сребро. Носят наниз от злато и верижки от злато на раменете си, праметнати на шиите им като шалове. Шапките им са обшити с перли, носят рубини така небрежно, сякаш са обикновени червени гранати, и всеки един от тях носи нелепо огромно разпятие, което или виси под долните му дрехи, или е окачено на видно място на шията му. Не мога да не се усмихна, като си помисля как би потръпнала Джейн при тази демонстрация както на богатство, така и на ерес само в един суетен акт. Изведнъж усещам липсата ѝ отново, съвсем като в началото, когато си спомням широко отворените ѝ пръстри очи, скандализираното ѝ изражение, присвиването на устните ѝ в знак на неодобрение.

Момичетата от покоите на кралица Мери обсъждат шепнешком дали биха искали да се омъжат за някой от красивите благородници и да заминат за Испания завинаги, и аз си помислям — да, бих искала. Бог ми е свидетел, че искам. Не бих се притеснявала за ерес и праведност: искам да танцувам и да нося на пръстите си цяло малко състояние. Искam някой да ме обича, искам да се чувствам жива, искам да се чувствам лудешки жива във всеки миг от всеки ден, тъй като видях колко бързо може да умре едно момиче. „Ще те научи да умираш!“ Научих се, и искам само да живея. Джейни Сиймор казва, че сърцето ми препуска бурно точно като нейното, че и двете сме момичета, които трябва да живеят живота в галоп. Ние сме млади и

трябва да имаме всичко веднага, наведнъж. Тя казва, че това е да бъдеш млада и красива — не като кралицата, която е почти на четирийсет и е мудна като дебела стара кобила, оставена твърде дълго на пасището.

Кралицата се омъжва за принц Филип Испански в Уинчестър, но не изглежда никак добре на сватбата си. Пребледняла е от нерви, а дребното ѝ, квадратно лице приема смръщеното изражение на злонравния ѝ баща, когато е неспокойна. Стойката ѝ е като неговата на ужасните портрети, с разтворени крака под плътната ѝ рокля, на вид като свадлива кокошка. небеса! Каква решителна стара жена е тя! Зная, вината не с нейна — не съм такава глупачка да мисля, че една жена би трябвало да бъде обвинявана, задето не е млада и красива, — макар, разбира се, да предпочитам младите и красивите, тъй като самата аз съм една от тях. Но поне изглежда възможно най-добре в сватбения си ден, облечена е както подобава, носи златна рокля на венчавката, ръкавите ѝ са избродирани с диаманти — а след това, затаили дъх, започваме очакването, за да разберем дали ще може да му роди син.

ДВОРЕЦЪТ ХАМПТЪН КОРТ ЛЯТОТО НА 1555 Г.

Докато понася уморителна бременност в горещо време, кралица Мери се решава да прости на упоритата си полусестра и отстъпва пред увещанията на съпруга си, принц Филип, да освободи Елизабет от двореца Удсток. Нашата сродница идва в двора, облечена много скромно, с шапчица върху рижавата си коса, в протестантско черно и бяло, очарователна и въодушевена като всяка стара мома, която скоро ще стане леля.

Присъствието ѝ само добавя още един „състезател“ в галопиращата надпревара коя дама да върви първа зад кралицата. Но нали, въпреки че може да се състезава за старшинство, не е възможно Елизабет наистина да си мисли, че има някакъв шанс да бъде посочена за наследница на кралицата? Дори самото ѝ присъствие напомня на всички за религиозното разделение, защото всички знаят, че Елизабет е подкрепяната от протестантите наследница, каквато беше и сестра ми.

Когато дворът се премества в Оутландс, майка ми се прибира у дома в Боманър и, без да съобщи предварително на мен или Мери, сваля траура и се омъжва за своя началник на конюшните, Ейдриън Стоукс, който ни служи и се грижи за конете и хрътките, откакто се помня. Мери казва, че почитаемата ни майка не можела да си позволи да му плаща, а не можела да се лиши от грижите му за конете ѝ, но аз си мисля, че тя се радва да се отърве от името Грей, изписано с огромни ярки букви във всеки незаконен протестантски памфлет и прочуто из целия християнски свят. С Ейдриън Стоукс тя може да погребее предателското си име заедно със своя съпруг-изменник и своята дъщеря-привърженица на реформираната църква, и да се престори, както го правят всички други, че те никога не са съществували.

За нея всичко се нарежда много добре. Тя става госпожа Стоукс (макар да зная, че винаги ще настоява да я наричат лейди Франсес и да ѝ се покланят дълбоко като на кралска особа), но аз все още съм лейди Катрин Грей. Мери все още е лейди Мери, и няма начин да променим

имената си, освен ако някой не се ожени и за нас. Няма как да скрием, че ние, редом с Елизабет, Мери Шотландска и Маргарет Дъглас, сме последните останали Тюдори, всички до една с право на трона на кралицата, всички — навъртащи се в кралския двор в очакване на изхода на това бързо зачеване. Една от нас със сигурност ще наследи престола, освен ако кралицата не роди здраво бебе — нещо, което майка ѝ е успяла да направи само веднъж.

ДВОРЕЦЪТ ОУТЛАНДС СЪРИ, ЛЯТОТО НА 1555 Г.

Бог — но не и аз — знае защо нищо никога не се нарежда добре за нас, Тюдорите. Кралица Мери не се сдобива със сина, за когото копнее. Оттегля се в уединение преди раждането с добре оформен и закръглен корем и всички ние, почетните дами, изглеждаме много очарователно, когато седим с нея и шием бебешки дрешки, а когато излизаме, отмятаме глави и казваме, че наистина не можем да обсъждаме интимни женски въпроси с красивите испански придворни. Ясно давам да се разбере, че девойка като самата мен (никога не се споменава, че съм била изоставена съпруга, чийто брак бе анулиран само след броени седмици) не може да коментира състоянието на кралицата днес: такива неща са мистерия за девица като мен. Поддържахме това поведение — абсолютно възхитително е — от седмия месец до изпълването на деветия, а после (вече не толкова убедено) през десетия. Сега изглежда това като че ли се превръща в загадка за всички ни — в еднаква степен за придворните дами и за акушерките. Прикриваме растящото си безпокойство възможно най-добре и казваме, че тя е объркала датите, и раждането ще настъпи вече всеки момент, но дори аз мисля, че това е малко преувеличено.

* * *

През това време на очакване Елизабет е олицетворение на подмазвачеството, очарователна към всички дами, грижовна и внимателна към лордовете, силно и показно загрижена за здравето на обичната си полусестра, и прелъстителна като изпъдена от манастир монахиня към съпруга на сестра си, Филип Испански, който явно я възприема като гарант за безопасността му, ако старата му съпруга почине при раждане.

Питам почитаемата си майка какво става с кралицата и защо не получава родилни болки и не ражда детето си като нормална жена — а

тя ми се сопва и ми казва, че от всички глупави момичета на света аз би трябвало да съм последната, която да пита къде е престолонаследникът, тъй като тя е първата законна наследница и следователно с всеки ден, в който не настъпва раждане, положението ми се подобрява все повече и повече. Прошепвам: „Елизабет?“ и почитаемата ми майка казва остро: „Обявена за незаконородена от собствения си баща?“ и ме перва по кокалчетата на пръстите с камшика си за езда. Приемам, че няма да получа от нея полезен майчински съвет и не я питам нищо повече.

Отминава още месец и коремът на кралицата просто спада, сякаш е било просто подуване на корема, като на лакома стара овца, преяла с детелина, и сега всички си мълчим, когато тя излиза от уединението и се присъединява отново към двора, сякаш изобщо нищичко не е ставало.

За нея това е истинско страдание, разбира се, защото е лудо влюбена в крал Филип, а той е толкова любезен и търпелив, колкото може да бъде един мъж с по-възрастна съпруга, която си е въобразила, че е бременна и е накарала и двамата да изглеждат като глупаци; всъщност обаче е много смущаващо за всички ни: всички английски придворни, които така се перчихме с плодовитостта на нашата кралица, всички ние, придворните дами, които се суетяхме около нея, придавайки си важност. Най-лоша от всички е Елизабет: прелива от съчувствие, но влиза на вечеря зад кралицата, по петите ѝ, сякаш вниманието на Филип към нея доказва, че тя е наследница, и всички напълно забравят за правата на майка ми и за мен.

При тези обстоятелства — нелепи, непредсказуеми и просто типични за глупостта на всички — откривам, че съм имала злощастieto да наследя амбицията на майка си. Всъщност бих очаквала да презра тази амбиция, като се има предвид докъде ни доведе до този момент. Но не мога да се сдържа, неприятно ми е някой да намеква, че не съм наследницата, и започвам да се включвам в боричкането за старшинство всяка вечер.

Въпросът не е толкова в убеждението ми, че би трябвало да съм кралица — нямам желание да изместя кралица Мери, — но наистина искам да бъда нейна наследница. Просто не смятам, че някой друг е достоен за короната. Не мога да бъда щастлива при мисълта Елизабет да бъде кралица, не мога да си я представя на мястото на Джейн, никой

не би могъл да си я представи. Толкова е недостойна! Във всяко отношение, от ужасната жълта коса — изобщо не е златиста като моята — до кожата, жълтеникава като на испанка, тя е неподходяща да бъде кралица на Англия. Охотно бих отстъпила заради един малък принц, който е наследник на Испания и Англия, роден в брачен съюз на двама управляващи монарси. Но никога няма да отстъпя заради незаконната дъщеря на моя прачичо — особено след като никой не знае дали Елизабет е дори това. Майка ѝ е била уличена в прелюбодеяние с петима мъже! Елизабет като нищо би могла да е дъщеря на кралския свирач на лютня — кой знае?

Но през това тягостно време на неловко съжаление, без Уелски принц в люлката и с малко изгледи за нова бременност, аз не съм единствената, която мисли за моите права. Изглежда, че съм се превърнала в обект на голям интерес за двама души — всъщност на двама мъже. Единият е бившият ми съпруг, Хенри, лорд Хърбърт, който постоянно обръща глава и ми отправя леки потайни усмивки, когато ние, дамите, минаваме покрай него. Не може да се каже точно, че отвърщам на усмивката: отправям му поглед с изражение, малко подобно на онова, което Джейн придобиваше, когато четеше нещо, което смяташе за неправдоподобно: скептично повдигната вежда, малко надменно изражение. Мисля, че е твърде очарователно и плясвам сестра си, Мери, когато отбелязва, че зяпам Хенри Хърбърт с отворена уста и увиснала челюст, сякаш ми се иска още да сме женени.

Казвам, че едва ли приляга на нея, чиято глава стига само до горната част на корсажа ми, да коментира външността ми.

— Не си по-висока от джуджето на кралицата — казвам с унищожителен тон. — Не ми казвай, че зяпам.

— Не съм джудже — заявява тя твърдо. — Родена съм дребна, но с кралско потекло. Съвсем различна съм от Томазина. Всички така казват.

Не мога да се опълча на дребничката ѝ, излъчваща достойнство фигура.

— О, и кои са всички тези хора, които казват така?

— Аз го казвам — заявява тя с огромно достойнство. — А аз съм тази, която е от значение.

Винаги е оставала напълно необезпокоявана от факта, че е толкова ниска и вече не расте. Джейн ѝ каза веднъж, че джуджетата в

някаква езическа страна били почитани като богове, и това я изпълни с гордост. Тя има много високо мнение за себе си, предвид факта, че ръстът ѝ е толкова нисък. Струва ми се много странно да имам една сестра, която е презирала тленния свят, и друга, прекалено дребна, за да желае този свят, а ето ме мен, родена между двете, висока и красива, най-жадуващото за светски удоволствия момиче в целия двор.

— Предполагам, че искаш да се омъжиш отново за него — казва Мери сериозно. — Бих предположила, че начинът, по който се отнесоха с теб, би те отблъснал от семейство Хърбърт завинаги.

Казвам ѝ: нищо подобно! Нищо подобно! Никога не сме били женени, съвсем не! Точно както и тя никога не е била сгодена. Онзи брак е отречен и забравен, и аз нямам представа защо той ми се усмихва така очарователно. Трябваше да ме задържи като своя съпруга, щом ме харесва толкова много, ако бе имал достатъчно разум да се противопостави на нарежданията на семейството си и да последва сърцето си. Но той допусна грешката да ме остави да си отида, и аз предполагам със задоволство, че съжалява за това, сега, когато вижда, че съм център на внимание в двора.

Но другият джентълмен — всъщност благородник, — който проявява интерес към мен, буди още по-голяма изненада: испанският посланик, граф Де Фериа.

Не съм глупачка. Не мисля, че се е влюбил в русата ми красота, макар че е достатъчно любезен да казва, че приличам на статуетка от алабастр, с толкова чиста кожа и с коса, руса като на ангел. Казва ми, че в Испания биха се прекланяли пред красотата ми, че приличам на картина върху рисувано стъкло, изобразяваща ангел — сияйно прекрасна. Наслаждавам се на всичко това, разбира се, но зная много добре, че не външността ми — дори да съм най-хубавата в двора — е това, което го интересува. Разбира се, че става дума за роднинските ми връзки с кралицата, за близостта ми до трона. А ако испанският посланик проявява интерес към мен, не означава ли това, че престолонаследникът на Испания — самият крал-консорт на Англия — също се интересува от мен? Дали не прикрива колко е привлечен от мен чрез един безсъдържателен флирт с Елизабет? Нима всъщност папистите ме подготвят за трона, точно както Джейн беше насилва поставена на него от реформаторите? Дали испанците не се надяват, че

когато кралицата умре, могат да обявят мен за предпочитана от тях наследница, а Филип да се ожени за мен и да управлява чрез мен?

Не задавам този въпрос открито на испанския посланик: твърде умна съм за това. Естествено, разбирам как трябва да се играят тези игри на власт. А той не казва нищо направо, освен че крал Филип ми се възхищава, и ме пита дали храня топли чувства към Испания? Дали съм непреклонна реформаторка като клетата си сестра или клоня към истинската Църква?

Свеждам скромно поглед, усмихвам се, забила очи в краката си, и казвам, че човек не може да не се възхищава на крал Филип. Не казвам нищо, което би могло да прозвучи еретично или дори спорно, но се заклевам пред себе си, че няма да бъда ничия марионетка. Никой никога няма да ми заповядва отново. Ако някой се кани да ме постави насила на трона, както поставиха сестра ми, ще открие, че съм достойна за кралица сама по себе си: ще открие, че ако поставят короната на главата ми, ще я задържа и ще си запазя и главата. Никой няма да ме изкуши да се съглася на една несигурна узурпация. Никой няма да ме изкуши да настоявам за наследството си. Грижливо и благоразумно ще служа на собствените си интереси. Няма да рискувам нищо за вярата си. Ако Бог иска да заема английския престол, тогава ще трябва сам да положи усилие, за да ме постави там.

Но слушам внимателно, когато испанският посланик отива отвъд ласкателството и се насочва към кроежите. Ако испанците убедят кралица Мери да ме посочи като наследница, а после да ме подкрепя в тази ми роля, със сигурност ще успея.

— А въпреки вярата на сестра си, имате ли естествена склонност към старата религия? — пита ме граф Де Фериа, сладък като мармалада, който изсипва с лъжица в чинията ми.

Вдигам поглед към него изпод ресниците си, когато ме подканва да се отрека от мъртвата си сестра и всичко, в което е вярвала.

— Разбира се, следвам религията на кралицата — казвам непринудено. — Трябваше да науча всичко от самото начало, и да науча и литургията на латински, тъй като съм отгледана в домакинство на реформатори, които се молеха на английски. Но се радвам да уча и да откривам истината — поколебавам се. — Не съм еретичка.

Разбира се, че не съм. Братовчедка ми, кралицата, която се възкачи на трона, уверявайки всички ни в добрите си намерения да

позволи на всеки да открива Бог по свой начин, ексекутира сестра ми заради вярата ѝ, а сега въвежда Светата Инквизиция, за да изтезава и други и да гори на клада онези, които споделят религиозните убеждения на Джейн. Не и мен! Не смятам да отида в затвора заради някакъв начин на изразяване. Не смятам да бъда обезглавена, задето съм пропуснала да се поклоня пред нафората или съм забравила да потопя пръсти в купела, или каквото и да било друго нещо, което днес е въпрос на живот и смърт, а вчера дори не е ставало дума за него. Сега олтарите са скрити зад преградата между хористите и нефа на църквата, така че всички действия на свещеника са мистерия. Сега има статуи във всяка ниша и свещ пред всяка от тях. Сега има дни, определени за почитане на светците, когато никой не работи, и дни за пости, когато не бива да ядем нищо освен риба. Има всевъзможни части от ритуала, които трябваше да науча, за да не изглеждам като еретичка, сестра на опасна еретическа мъченица. Свеждам глава и падам на колене и вдъхвам тамяна заедно с най-благочестивите. Няма да допусна някой да меzakлейми като еретичка, понеже обръщам гръб на скрития олтар и не се изправям и коленича точно когато трябва.

Твърдо решена съм на това. Ще бъда покорна. Ще получа цяло състояние от тази изключително благочестива кралица, а после тя ще ми намери някой красив мъж, за когото да се омъжа и от когото да имам прекрасни синове. Тогава ще бъда папистката престолонаследница с предан на вярата поданик в люлката, и не се съмнявам, че ще ме избере за следваща кралица. Това е съдбата ми. Ще подпомогна осъществяването ѝ, но няма да поемам рискове. Затова се усмихвам на посланика на нейния съпруг, който на практика ме пита дали искам да бъда кралица, и се постарavam той да разбере, че в Англия няма никоя по-подходяща.

С изключение, разбира се, на Маргарет Дъглас, която смята, че кралица би трябвало да бъде тя, с изключение на малката Мери, кралицата на шотландците, в нейните дворци във Франция, която си мисли, че това би следвало да е тя, съпътствана от френски войски, които да утвърдят правата ѝ. С изключение на Елизабет, най-малко вероятната наследница на своята полусестра, обезправена от закона, от религията, от нрава си и по рождение.

Елизабет Нещастната идва в двора и въздиша по ъглите, сякаш сърцето ѝ се къса за хвърлените в затвора духовници и мъчениците,

които горят в Смитфийлд. Елизабет, лъжкинята, се облича много скромно, сякаш не обича красивите дрехи и скъпите накити. Тя е като паун, скрит в черно оперение. Елизабет идва на литургия и притиска ръка отстрани до тялото си, сякаш изпитва твърде силна болка, за да се поклони пред нафората, а понякога успява да припадне и да я изнесат, за да може чакащите тълпи отвън да я видят как умира за протестантската си вяра и да помислят, че кралицата е жестока към своята полусестра. Елизабет, това дяволито и хитро създание, се съвзема със забележителна бързина и по-късно може да бъде видяна да се разхожда в градините с крал Филип: очите му са вперени в извърнатото ѝ надолу лице, докато се накланя към нея да я чуе какво шепне.

Мисля си, че Елизабет протака нарочно и очаква кралицата, която е все по-болна и по-мълчалива с всеки изминал ден, да умре, и тогава крал Филип да се ожени за нея, Елизабет, и да я направи своя съпруга и кралица на Англия на мястото на Мери. Докато испанският посланик ухажва мен, неговият господар, кралят, ухажва Елизабет, и виждам, че девическата ѝ сдържаност е толкова искрена, колкото и моята, и че и двете се стремим към трона.

Двете с нея се срещаме всеки ден, докато обслужваме кралицата — и се покланяме една на друга с отмерена вежливост, и се целуваме като братовчедки, и аз съм уверена, че и двете си мислим: та ти си подалече от трона, отколкото аз. Какво ти обещават? И мога да се закълна, че и двете си мислим: а ако някога стана кралица, ще видиш, и още как!

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1558 Г.

И именно затова е такъв ужасен шок, когато, след като има всички основания да посочи мен, която се радвам на прикритата подкрепа на испанците, мен, която демонстрираше по всички възможни начини папистката си благочестивост, в мига, когато става ясно, че болестта и скръбта на кралица Мери ще бъдат фатални, тя посочва Елизабет — Елизабет! — посочва я в последния възможен момент, на смъртното си легло, и половината страна полудява по протестантската принцеса, която сега влиза в Лондон и заема трона си, сякаш тя е законната наследница с кралска кръв, а не незаконородена дъщеря, на която се е усмихнал късметът.

След всичко, което направих, за да се докажа като добра папистка, кралица Мери ми изменя, изменя на гръмко провъзгласяваната си вяра, за която загинаха толкова много хора. Дори не споменава истинската папистка и наследница, другата си братовчедка Мери, кралицата на шотландците, която сега е омъжена за Франсоа Френски и има безочието да се самопровъзгласи за кралица на Англия, като че ли моят клон от семейството не е посочен като по-близък до престола от нейния. Кралица Мери дори не споменава Маргарет Дъглас, макар че обеща да я направи наследница. Измамва всички ни и посочва Елизабет. Елизабет, своята неприятелка!

— Защо кралица Мери не посочи вас? — питам настоятелно майка си, подтикната към откровеност с нея като никога, тласната към искреност от негодуванието. — Защо не посочи мен?

Лицето на майка ми е потъмняло от безсилна ярост. Сега тя ще трябва да служи като любяща братовчедка и придворна дама в покоите на Елизабет, и не очаква едно момиче, достатъчно младо да ѝ бъде дъщеря, и имащо всички основания да храни неприязън към нея, да бъде особено великодушна господарка. Майка ми, която се омъжи за своя началник на конюшните, за да успокои кралица Мери, че не планира да се омъжи за човек, който има права над трона, и че няма опасност да носи син с кралска кръв, сега се оказва лишена от

изтъкнато име, а също и без наследник, понеже Ейдриън Стоукс е мъж с неблагороден произход, а всичките ѝ бебета от него са починали. Тя прие незначително положение, за да угоди на кралица Мери, но открива, че всъщност е отстъпила, за да направи място за кралица Елизабет.

— Ще изведеш ли оттук този проклет плъх? — изкрещява тя.

Имам ново кученце, красив женски мопс на име Джоу, която ходи с мен навсякъде. Навеждам се и тихо я изнасям от стаята. Тя скимти и драска по вратата, а после сяда скръбно отвън, за да ме чака.

— Кралица Мери винаги е държала много на семейството си — казва майка ми през зъби. — Въпреки всичко. Възкочи се на трона по волята на баща си и беше твърдо убедена, че тази воля не бива да бъде престъпена. Той призна Елизабет за свое дете и в завещанието си я посочи като наследница на сестра ѝ, кралица Мери. Посочи моя род за наследници на Елизабет единствено в случай, че тя остане без наследници, следователно това е пожелала и кралицата — тя си поема дъх и я виждам как се бори да овладее гнева си: толкова яростна борба, та си помислям, че може да си докара някой пристъп. — В съответствие с традицията. В съответствие със завещанието на крал Хенри, Бог да го прости.

— Но какво ще стане с мен? — питам настойчиво. Казвам си, че цял живот повтарям все това. — Какво ще стане с мен?

— Ти трябва да чакаш — казва майка ми, сякаш не съм вече осемнайсетгодишна и не копнея да живея живота си, да пирувам, да танцувам на всички празненства, да нося прекрасни рокли, да флиртувам с всички подкрепящи реформата млади мъже, появили се внезапно в този вълнуващ нов двор, който припряно зарязва латинския и чете Библията на английски, и в който вече трябва да се молим само два пъти на ден.

— Не мога да чакам — проплаквам. — Чакам всеки ден, откакто татко провъзгласи Джейн за кралица. Единственото, което правя, е да чакам нещо да ми се случи и да се надявам този път то да е хубаво. Джейни Сиймор казва...

— Предостатъчно слушах за Джейн Сиймор — казва майка ми троснато. — Отново ли ще им гостуващ този месец? Не им ли дотегна компанията ти?

— Не, не им е дотегнала, и, да, ще отседна в Хануърт, освен ако не ми наредите да бъда с вас в двора — казвам, отричайки й правото да ме лишава от компанията на най-добрата ми приятелка. — Надали можем да очакваме, че Елизабет ще ни залее с благоволението си, та да е нужно да сме там отрано, за да се докопаме до плячката. Не виждам защо би трябвало да бъда там, след като всички приятели на Елизабет изпълзят от... откъдето там са се крили. Не смятам, че би трябвало да стоя и да гледам по цял ден как Елизабет си поръчва нови рокли от гардероба, който трябваше да принадлежи на мен.

— Не става въпрос за рокли: роклите не са важни — казва майка ми: отново греши.

ДВОРЕЦЪТ ХАНУЪРТ МИДЪЛСЕКС, ПРОЛЕТТА НА 1559 Г.

Вместо да гледам как Елизабет тържествува със съкровищата и трона, които някога принадлежаха на сестра ми и трябваше да бъдат наследени от мен, отивам да отседна при Джейни и майка ѝ, лейди Ан Сиймор, в прекрасната им къща в провинцията. Вземам маймуната господин Носльо и малкото коте Рибън, и новото кученце Джоу, а всички в Хануърт се влюбват в тях и никой не ми нарежда да ги прибера в клетките им. Сигурна съм, че изобщо не липсвам на никого в двора, освен може би на Хенри Хърбърт, чиито продължително задържащи се върху мен погледи ми подсказват какво си мисли сега: че е допуснал голяма грешка, когато е позволил да го разделят от братовчедката на кралицата. Другият ми бивш обожател, испанският посланик, е много сдържан, в очакване да види как царственият му господар — на сигурно място, далече в собствените си земи — ще се справи с новата кралица и дали тя ще го приеме за съпруг, както е обещала.

Съмнявам се, че тя изобщо забелязва отсъствието ми. Разбира се, вълнуващо е това, че всички сериозни испанци изчезнаха, а печалната кралица Мери е мъртва и всички са млади, всички подкрепят църковната реформа и са склонни към кокетство и флирт. Елизабет, в самия център на всичко, главозамайна от собствената си важност и съзнанието, че най-сетне е в безопасност, ходи навсякъде с Робърт Дъдли, девера на сестра ми Джейн, сякаш са влюбени, внезапно получили ключовете за собствения си палат. На практика постоянно се държат за ръце: трябва да са зашеметени от облекчение. Този внезапен преход от затворническите помещения на Тауър до кралските апартаменти е истинско чудо. Сигурно и двамата са си мислили, че ще положат глави на дръвника, а сега облягат бузи на най-финия лен, с избродирани по него коронки. Майка ѝ е била обезглавена, неговият баща — също. И двамата са дълбали имената си по стените на килия в Тауър и са броили дните до евентуалния съдебен процес. Сигурно е истинско блаженство да изминеш потъналия в сенки ходник до портата

и да излезеш, потегляйки към кралския двор. Сестра ми, разбира се, измина обратния път — от кралските покои до ешафода — и именно бащата на Робърт стана причина за хвърлянето ѝ в тъмница. Заговорът за поставянето на Елизабет на трона беше последната капка, която преля чашата, и причина за езекутирането на Джейн. Не забравям това, когато виждам триумфа им: просешки триумф. Чудя се как не се срамуват.

Но никой освен мен не мисли за това, а и аз се опитвам да пропъдя тези мисли. Новият двор на Елизабет е препълнен с хора, втурнали се обратно насам от Швейцария или Германия, или където там са се крили от Инквизицията. Конете сигурно окуцят и рухат по пътищата от Цюрих чак дотук. Нашата голяма приятелка, лейди Бес Кавъндиш, овдовяла, омъжена за поредния богат мъж, и убедена лутеранка, се появява в двора и отново е най-добра приятелка с нас и голяма поддръжница на Елизабет. Херцогинята на Съфолк, нашата млада и прекрасна доведена баба Катрин Брандън, също се появява отново, завръщайки се от изгнание със своя втори съпруг от неблагороден произход и две прелестни малки деца. Всичко живо иска служби, имоти и услуги, всички изведнъж се оказват най-добри приятели на най-самотното момиче в Англия. Гувернантката на Елизабет, Кат Ашли, отново е до нея, след известно време, прекарано в затвора „Флийт“ за измяна. Елизабет вече не е презряната нечистокръвна сестра: тя е протестантската принцеса, която възстанови реформираната вяра в Англия, тя е героинята на всички реформатори, сякаш сестра ми Джейн никога не е живяла, сякаш аз — родена поддръжница на реформираната религия, с кралско потекло — не съществувам.

Не получавам признание за това, че съм била сестра на кралица, кралица, царувала само девет дни, но приветствана от всички, които сега се тълпят в протестантския кралски двор. Елизабет не храни чувства на роднинска привързаност: изпитвала е ужас в близост до баща си, безпокойство — в близост до своя полубрат, крал Едуард, който обичаше Джейн толкова нежно, и бе отявлена неприятелка на своята полусестра, кралица Мери. Докато аз бях отгледана от майка, която говореше всеки ден за близкото ни родство с кралската фамилия, Елизабет е израсла сама, майка ѝ е била мъртва, баща ѝ се е женил за други жени. Затова не съм изненадана, че не ме поздравява с

удоволствие, и си позволявам да вдигна брадичка, да повдигна вежди, и да ѝ отговарям почти като равна. Да я засенчвам по изящество и красота през всеки ден в тези часове на нейния гръмко провъзгласяван триумф е единственото ми отмъщение. Тя е нелепо суетна, изпълнена с отчаян копнеж да бъде смятана за най-красивото момиче в двора, в Англия, в света — но ето ме мен: слаба и стройна, докато тя е подпухнала от воднянка, с ведър поглед, докато тя е уморена, безгрижна, докато тя всеки ден има нови отговорности и научава за нови неща, от които трябва да се бои; умея да оцелявам също като нея, но съм с бяла кожа и руса, докато тя е — да си го кажем честно — с лош цвят на кожата и рижа. Мога да я подлудя само като прекосявам стаята, и така и правя.

Още по-добре е за мен, че тя със сигурност е твърде заета да мисли за подкрепата, която оказва на протестантите в Швейцария, да се тревожи за утвърждаването на религията на англичаните, за борбата си да бъде провъзгласена за върховен глава на Англиканската църква — сякаш една жена може да заема такъв пост! — за да възрази срещу моите дребни прояви на дързост. Толкова по-добре за мен, че имам Хануърт, където да избягам, защото майка ми ме упреква гневно и ми казва, че съм глупачка да измъчвам една неспокойна млада жена, току-що възкачила се на трона, но аз си мисля за него като за трона на Джейн и приемам Елизабет като суетната, нагло амбициозна дъщеря на един свирач на лютня и една блудница.

Тя обещава, че ще назове наследницата си, но не го прави. Би трябвало да посочи мен, но избягва името ми. Докато не постъпи така, както подобава на една кралица — докато не се омъжи и не роди наследник или не посочи такъв, — няма да спечели уважението ми, а и тя от своя страна не проявява уважение към мен.

— Толкова си права — казва Джейни Сиймор съчувствено. Обръща глава, за да се закашля в ръкава си, и цялото ѝ тяло се разтърсва от силния спазъм. Но тя се усмихва, когато се обръща отново към мен, с блеснали от треска очи. — Права си, всички знаят, че тя не е истинската наследница, всички знаят, че е незаконородена, но няма кой да вземе твоята страна. Всички привърженици на реформираната религия вярват, че Елизабет е най-доброто, което могат да получат, и дори папистите не смеят да предложат Мери, кралицата на шотландците, която е наполовина францужойка.

Държа господин Носльо на скута си и го гъделичкам по дебелото коремче. Затворил е очи от удоволствие. От време на време се прозява леко — а може би се смее тихо.

— Ако бях омъжена... — спомням си как семейство Дъдли крояха планове, заеха се да ги осъществяват и се бореха за Джейн. Къде бих могла да бъда сега, ако имах влиятелно семейство, което да организира заговор в моя подкрепа, ако баща ми беше още жив? Ако имах съпруг и баща му осъзнаеше какви бихме могли да бъдем?

— О, да, но семейство Хърбърт няма да рискуват да предприемат нещо срещу Елизабет.

— Никога не мисля за Хенри Хърбърт — лъжа аз, а Джейни улавя погледа ми и избухва в звънък смях, който завършва с пристъп на кашлица.

— Разбира се, че не мислиш. Но все още си наследница на трона, и баща му не забравя това! Сега винаги е толкова любезен с теб!

— Не ме е грижа! — тръсвам глава и поставям господин Носльо да седне на малкия си задник, така че да ни наблюдава със сериозния си поглед.

— Но трябва да се омъжиш — казва Джейни, след като си поема отново дъх. — Елизабет няма да ти намери добра партия за женитба. Искане да ухажват единствено нея. Би превърнала в монахини всички ни, ако можеше. Майка ти нищо ли не планира за теб сега, когато кралица Мери не те посочи за наследница след Елизабет, сега, когато Елизабет не ти обещава, че ще я наследиш?

— Надява се, че Елизабет ще започне да ни оказва благоволение — казвам. — Бих имала възможност за по-добър брак, стига само Елизабет да ни признае — нас, нейните роднини. Но очевидно тя мисли само за себе си. Аз съм съвсем забравена. Дори нямам истинско място в личните ѝ покои. Не съм в най-близкото ѝ обкръжение. Все едно че съм някаква непозната, която се навърта и чака отвън в залата за аудиенции като молителка, когато мястото ми е вътре, като на нейна сродница. Кралица Мери никога не би се отнесла така с нас.

Джейни поклаща глава.

— Това е просто ревност — казва тя, докато вратата към личния ѝ кабинет се отваря и красивият ѝ брат Нед подава глава в стаята и, виждайки, че с Джейни сме сами, влиза.

— Що за мрежи предете, малки паячета такива? — пита той и се тръсва на едно столче до огнището между нашите две места.

Усещам как се поизправям в стола си, повдигам лице към светлината и го накланям под най-подходящ ъгъл. Обожавам Едуард Сиймор още откакто беше сгоден за сестра ми Джейн и тогава ѝ казах, че той е най-красивият млад мъж на света, с най-милите очи: но тя не искаше и да чуе. Сега го виждам почти всеки ден и той ми подхвърля закачки с фамилиарността на стар приятел, но все още си мисля, че е най-красивият млад мъж на света.

— Говорим за женитба — казва Джейни, предизвиквайки ме да възразя.

— Не за нашите женитби — уточнявам припряно. — Не се интересувам от женитба.

— О, колко жестоко! — възкликва Нед и намига. — В двора ще има много разбити сърца, ако живеете и умрете като девица.

Изкикотвам се и се изчервявам, и не се сецам за подходящ отговор.

— Разбира се, че тя трябва да се омъжи — казва Джейни. — И то за някой от възможно най-подходящо семейство. Но за кого? Ти как мислиш, Нед?

— Някой испански принц? — пита той. — Испанският посланик не е ли ваш голям почитател? Някой френски благородник? Нима едно момиче като лейди Катрин Грей, толкова близо до трона, толкова прекрасно, не може да устреми поглед толкова нависоко, колкото пожелае?

— Какво говорите! — възкликвам с престорена скромност, но съм изключително развълнувана от този неуместен разговор. — Решението зависи от близките ми.

— О, не испанец! Тя не иска да заминава за Испания — казва Джейни безгрижно. — Не мога да я пусна да замине. Тя трябва да си намери някой красив англичанин, разбира се.

— Не познавам дори един — заявява Нед. — Никой, който да е достатъчно красив. Не бих имал представа откъде да започна да търся. Всичките ми приятели са невзрачни и не твърде умни, а аз... — млъква рязко и поглежда право към мен. — Нима не бихте обмислили мен? Семейството ми има отлично положение.

Чувствам как руменината плъзва по бузите ми:

— Аз... аз...

— Що за въпрос! — Джейни кашля леко, за да прочисти гърлото си. — Предложение за брак ли правиш, Нед? Внимавай, защото съм свидетелка!

— В отсъствието на някой по-подходящ... — очите му не се откъсват от горящите ми бузи, от устата ми. Толкова е близо и погледът му е толкова интимен, та почти си помислям, че може да се наклони напред и да ме целуне.

— Шегувате се — успявам да прошепна.

— Само ако шегата ви се нрави — отвърща той.

— Разбира се, че ѝ се нрави! — възкликва Джейни. — На кое момиче не би се понравила някоя шега за любовта?

— Да ви напиша ли поема? — пита ме той.

Той е чудесен поет: ако напише поема за мен, бих се прочула само заради това. Наистина мисля, че ще припадна от топлината, която нахлува в лицето ми и от силното пулсиране в ушите си. Не мога да откъсна поглед от топлите му, усмихнати очи, а той продължава да ме гледа в устата, сякаш иска да се наведе напред, доближавайки се все повече и повече до целувката.

— На лов ли бяхте? — питам напосоки. — Как е конят?

Как е конят? Преди изпитвах смущение: сега ми се иска да можех просто да умра. Като че ли не мога да говоря друго освен глупости, сякаш устните ми искат да ме издадат пред него, да го уверят, че не мога да мисля за нищо, когато е толкова близо. Джейни се визира озадачено в мен, а Нед се изсмива късо, сякаш разбира напълно вихъра от глупави мисли, в който се въртя. Изправя се лениво на крака.

— Конят беше много покорен — казва, свеждайки усмихнат поглед към мен. — Нали знаете: подтичваше в тръс насам-натам, галопираше, когато беше нужно. Много добър кон е. Спира, когато му се каже, и това също е приятно.

— Зная — преглъщам, докато Джейни наблюдава и двама ни с внезапно събудено внимание.

— Ще се върна да въведа и двете ви на вечеря — предлага Нед. Когато се изправя в цял ръст, той е прелестно красив, висок, с кестенява коса, с пъстри очи: изглежда строен и силен в бричовите си за езда и високите ботуши. Дръпва надолу жакета си за езда, така че

той прилепва към стройната му талия, покланя се на мен и на сестра си и излиза от стаята.

— О, Боже мой! Ти го обичаш! — възкликва ликуващо Джейни и отново избухва в кашлица. Господин Носльо скача от скута ми и отива до вратата, сякаш иска да последва Нед. — Лукаво малко създание такова! През цялото това време си мислех за Хърбърт, а ти обичаш брат ми и си пазила това в тайна през цялото това време! „Как е конят?“ О, Господи! „Как е конят?“

На път съм да се просълзя от смях и срам.

— О, не казвай нищо! Не изричай нито дума повече.

— Какво си мислеше?

— Изобщо не мислех! — признавам. — Само го гледах. Не можех да измисля нищо, докато ме гледаше.

Джейни допира ръка до сърцето си.

— Е — казва тя, поемайки си с усилие дъх, — мисля, че това отговаря на въпроса ни. Ти ще се омъжиш за Нед, а аз ще ти бъда зълва. Ние от семейство Сиймор не стоим по-долу от който и да било благороднически род в Англия, собственият ти баща избра нашия Нед за сестра ти Джейн. Сега ти можеш да се омъжиш за него и колко щастливи ще бъдем! А аз ще бъда леля на един малък престолонаследник. Никой няма да може да отрече положението ти, когато имаш в люлката момче с кръвта на Тюдорите и на Сиймор! Очаквам Елизабет да стане негова кръстница и да го посочи за свой наследник, докато не се сдобие със собствен син.

— Елизабет ще побеснее, ако се оженим — отбелязвам с наслада.

— Напълно. Но после ще трябва да те приеме в личните си покои, като една от старшите й придворни дами. Ще бъдеш нейна роднина по две линии, независимо от това дали й харесва, или не. Тя ще трябва да направи сина ти свой наследник: всеки би настоявал за това. Само си помисли! Моят племенник — крал на Англия!

— Почитаемата лейди Хартфорд — казвам, изпробвайки титлата, сякаш допирам топ плат до лицето си, за да видя цвета на фона на светлата си кожа.

— Отива ти — казва Джейни.

* * *

Всичко започва като малко повече от обикновена шега. С Джейни сигурно сме си предлагали взаимно половин дузина кандидати в годините, откакто сме приятелки, но докато Нед язди с нас и се разхожда в градината, въвежда ни на вечеря и залага на победата ни, докато играем карти вечер, той продължава да поддържа сърдечен, закачливо свойски тон в разговорите си с мен, а аз се изчервявам и кикотя и полека, полека започвам да намирам отговори. Постепенно, предпазливо, преминаваме от шега към истинско ухажване, и аз разбирам, че съм истински, искрено влюбена, за пръв и последен път.

Всеки може да го види. Не само Джейни отбелязва, че сме прекрасна двойка, че си подхождаме по ръст, външност и потекло. Всички от прислугата сякаш са се наговорили да ни оставят насаме или да посочват на всеки от нас къде е другият.

— Негово благородие е в двора на конюшната — казва ми един от конярите, когато се появявам на входа, за да отида на езда.

— Лейди Катрин е в градината и разхожда мопса си — казват му, когато се появява, след като е отишъл да изпълни някаква поръчка на майка си.

— Дамите са в библиотеката... младите дами шият в личните покои... негово благородие се е отдал на молитва, негово благородие ще се прибере у дома по пладне... — всички насочват Нед към мен, а мен — към него, докато вече прекарваме всеки ден заедно, по цял ден, и всеки път, когато го видя, потръпвам, сякаш го виждам за пръв път, а всеки път, когато ме оставя, ми се иска да не си отива никога.

— Обичаш ли го истински? — прошепва Джейни с копнеж, когато уж трябва вече да заспиваме, легнали заедно в голямото ѝ легло с дръпнатите около нас завеси, с мопса, котето и маймуната господин Носльо, сгушени и завити с нас.

— Не мога да кажа — отвърщам предпазливо.

— Значи — да — заявява тя със задоволство. — Защото всеки може да каже „не“.

— Не бива да казвам нищо — поправам се.

— Значи го обичаш.

* * *

Разбира се, майката на Нед и Джейни, лейди Ан Сиймор, вижда това по-добре от всеки друг, и една сутрин повиква двете си деца в личния си параклис. Аз не съм поканена. Сигурна съм, че ще забрани и на двамата да се виждат с мен. Ще бъдем разделени, зная го. Ще ме изпратят у дома. Ще стана нежелана тук. Тя ще каже, че една сестра на Джейн Грей не може да бъде виждана да флиртува с бившия годеник на Джейн Грей. Тя е страховита жена, с много високо мнение за себе си. Вторият ѝ брак може да е бил с човек, стоящ по-ниско от нея, но първият ѝ съпруг беше най-изтъкнатият мъж в Англия след краля, и тя настояваше на положението си като съпруга на лорд-протектора. Ще каже на своя син и наследник, че вече е подготвила женитбата му с някоя много високопоставена жена, и че не бива да ме ухажда.

— Направи го — потвърждава Джейни, като се втурва обратно от параклиса в спалнята, която делим. Ахва и притиска ръка до сърцето си. — Дойдох възможно най-бързо. Знаех, че отчаяно ще искаш да научиш какво е казала.

Грабвам котарака Рибън от стола му, за да може Джейни да седне, но трябва да изчакам, докато руменината залива лицето ѝ и пак се отдръпва, и тя си поема дъх. Веднага щом е в състояние да говори, казва:

— Каза на Нед, че не трябва да ти обръща специално внимание, че не е подходяща компания за теб, нито ти — за него.

— О, Боже мой! — възкликвам. Смъквам се на леглото и стискам ръцете на Джейни. — Знаех си! Тя ме мрази! Той какво каза? Ще се откаже ли от мен?

— Той беше чудесен! — възкликва Джейни. — Толкова спокоен. Говореше така зряло. Не се разтревожи ни най-малко. Никога не съм мислила, че ще се противопостави така на майка ни. Каза, че няма нищо лошо младите хора да общуват един с друг, и че нямало причина да те отбягва, било тук или в двора. Почитаемата ми майка каза, че той не бива да ти обръща специално внимание, както прави сега, а той каза, че кралицата очевидно не възразява срещу едно приятелство между вас двамата, тъй като никога не е казала нищо срещу това, и знае, че сте тук заедно.

— Казал е това? — зашеметена съм от увереността му.

— Да. И при това — много хладнокръвно.

— А какво каза майка ви? — питам немошно.

— Изглеждаше изненадана и каза, че нямала нищо против теб, и нищо против приятелството ни, но че несъмнено кралицата има планове за двама ви, и те едва ли са ти да се омъжиш за Нед. Каза, че кралицата няма да иска да допусне своя братовчедка още по-близо до трона, чрез брак с представител на семейство Сиймор.

— О, Елизабет не я е грижа! — възкликавам. — Тя няма планове за мен. Предпочита да няма планове за мен. Не се сеща за мен.

— Е, точно така каза Нед! — възкликва тържествуващо Джейни. — Каза още и че докато и двамата сте свободни, няма причина да не общувате един с друг, и се поклони и излезе, просто така.

— Просто така ли? — повтарям.

— Знаеш как се покланя и си тръгва.

Той се движи като танцър, пристъпва леко и въпреки това с изпънати рамене, като мъж, с когото шега не бива. Знам точно как се покланя и си тръгва.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ЛЯТОТО НА 1559 Г.

В края на гостуването си прибирам домашните си любимци — маймуната господин Носльо, котарака Рибън и кученцето Джоу — в малките им кошници за пътуване и се връщам в двора, за да обслужвам кралицата и да живея с майка си и Мери в по-малки покои от онези, които имахме при царуването на кралица Мери, обзаведени с недостатъчно хубави вещи, които камериерът е избрал за нас, тъй като вече не сме фаворити. Майка ми настоява господин Носльо да седи в клетка и се оплаква, ако Рибън къса протритите гоблени. Не казвам нищо за Нед, а той не идва в двора, както обеща да стори. Не се съмнявам, че майка му го задържа в Хануърт. Ако Елизабет ме признае, както е редно — като своя братовчедка и своя наследница, — майка му незабавно би насърчила любовта ни. Но при сегашното положение се бои от бъдещето, през което братовчедка ми ще е на трона. Елизабет не храни привързаност към роднините си и полага всички усилия да убеди папистите, че не се нуждае от наследница-протестантка.

Майка ми боледува и понякога се оттегля изцяло от двора. Мери отива с нея в Ричмънд. Никой не се бори да застане пръв зад Елизабет: майка ми е изгубила всякакво желание да се бори.

Единственият човек, който изобщо ме забелязва, е испанският посланик, граф Де Ферия, а той е все така очарователен и толкова изпълнен с възхищение, и толкова дружелюбен, че не мога да устоя и му се доверявам. Споделям с него убеждението си, че никога няма да бъда щастлива в Англия, докато Елизабет е кралица, а той казва — така подканващо! — че би трябвало да отида с него и графинята в Испания, където ще ме представят на семействата на всички красиви благородници, които са си отишли у дома с Филип. Казва ми, че има нов договор между Англия и Франция, и че младата Мери, кралицата на шотландците, е била измамена от своите царствени френски сродници, за да постигнат мир. Никога вече няма да ѝ позволят да

предяви правото си над английския престол. Тя е отхвърлена. Аз съм единствената наследница на Англия.

Разсмивам се — та как бих могла някога да отида в Испания? Но го уверявам, че винаги ще се съветвам с него, че той е единственият ми приятел, и че няма да се омъжа за никого, без да се допитам до него за избора си. Но не съм толкова недискретна, та да му кажа, че вече съм избрала.

ДВОРЕЦЪТ НОНСЪЧ СЪРИ, ЛЯТОТО НА 1559 Г.

Отсъствието на Нед от двора се проточва, а сега чувам да се говори, че не бил добре и трябвало да остане при майка си, за да се лекува. Те са много болнаво семейство. Джейни като че ли не е била добре от деня, когато я срещнах, но никога преди не е позволявала това да попречи на присъствието ѝ в двора. Бих предположила, че нищо не може да е по-добро за тях двамата от това да придружат двора на лятното му пътуване — да яздят всеки ден, на чист въздух. Сигурна съм, че това би било най-доброто за тях. Страхувам се, че майката на Нед се опитва да го държи далече от мен, а това е толкова ужасно несправедливо спрямо мен, тъй като не съм сторила нищо, с което да предизвикам нейното или неговото недоволство. За всичко е виновна Елизабет, чието лошо отношение към мен кара всички да ме избягват.

Тя ме тормози по десетки дребни начини. Получавам по-лоши покои, отколкото ми се полагат, вървя отпред в процесиите, но тя не показва благоволение към мен насаме. Не ме кани да си избирам красиви рокли от кралския гардероб — никога не ми дава нищо. Придворните дами получават малко заплащане и трупат състояния от услуги и подаръци: но аз никога не получавам каквото и да било от Елизабет и никой няма да ми плати, за да го представя на кралицата, понеже е добре известно, че тя никога не разговаря с мен.

Изпитвам дребно задоволство, че когато дворът тръгва на път, Елизабет трябва да нареди от кралската гардеробна да предоставят рокли на всичките ѝ дами, а, разбира се, на мен те ми стоят по-добре, отколкото на която и да било друга. Нейното голямо увлечение, началникът на конницата Робърт Дъдли, може и да се опитва да забрави, че някога съм била негова балдъза, но въпреки това вижда колко добре седя върху силен ловен кон. Елизабет може и да не е благосклонна към мен, но не може да скрие, че съм най-красивото момиче в двора, изящна, когато танцувам, зашеметяваща, когато яздя. Доведената ми баба, която била прочута красавица навремето, когато била млада съпруга на моя дядо Чарлс Брандън, ме целува по челото и

казва, че съм безспорно най-красивото момиче в двора, както е била тя на моята възраст. Пътуваме няколко седмици, а после отиваме в двореца Нонсъч, приказно място, разположен в прекрасно землище до реката. Собственост е на вдовеца Хенри Фицалан, граф на Аръндел, който не забравя дълга си към семейството на първата си съпруга, моята леля, и ми отрежда видно място във всички развлечения, които е подготвил за двора. Когато Нед Сиймор и Джейни най-накрая се присъединяват към двора, ме откриват да танцувам в поетичните драми и да предвождам лова, възседнала новия си кон, в самия център на летните развлечения.

Благодарение на всекидневния ритъм на дворцовия живот Нед се оказва до мен в параклиса и на закуска, по време на лова и на вечерята, танците и играта на карти. Придворните всеки ден подготвят и провеждат ново забавление. Чичо ми Аръндел е организиран пиеси и поетични драми, танци и пикници, надбягвания и турнири. Робърт Дъдли е навсякъде, добавяйки малки щрихи към красивите церемонии, измисляйки допълнителни празненства. Той е центърът на всичко и никой не може да откъсне очи от него. Той си е възвърнал богатството и кралското благоволение и е озарен от златното сияние на успеха. Кралица Елизабет е открито, очевидно, безсрамно оглупяла от любов по него. Не може да се сдържа и постоянно го търси с поглед, лицето ѝ светва, когато го види. Нещо я привлича през стаята към него. Виждам ги как се търсят и не виждат никой друг. Мисля си, че само аз разбирам напълно това. Зная какво чувства тя, защото за мен е същото.

В залата на съвета в двореца висшите лордове, особено по-старите, свикват заседания на Тайния съвет, докато дворът се забавлява. Постоянно има неотложни неща за обсъждане, всеки ден пристигат пратеници от парламента, които настояват тя да се омъжи за братовчеда на Филип Испански или за френския принц: някой — който и да е! — стига да ѝ осигури могъщ съюзник и шанс за син и наследник. Но Елизабет язди по цял ден редом с Робърт Дъдли и танцува с него по цяла нощ, и всяка жена в двора може да каже на членовете на съвета, че тя дори не ги чува. Сговорчиво се съгласява, че трябва да се омъжи, че за сигурността на кралството ѝ трябва високопоставен чуждестранен конорт, и че един наследник може да подsigури бъдещето на кралството, но тъмните ѝ очи следват Робърт

Дъдли из стаята, докато той обикаля красивите момичета, но рано или късно винаги отива при нея.

Всички наблюдават това ухажване, а в опияняващата атмосфера на един двор, където кралицата е открито, лудо влюбена в женен мъж, всички са свободни да флиртуват и дори да се измъкват тайно, за да отидат да се целуват. По-старите мъже и съветници, които са толкова злонравни и сериозни, по-възрастните жени, които толкова настояват на скромността и сдържаността и вечно се връщат към миналото и все опяват какво било едно време, просто остават пренебрегнати, след като кралицата на Англия излиза да язди рамо до рамо с мъжа, за когото започват да шушукат, че е неин любовник: ръцете им са преплетени скришом, когато се прибират.

Със сигурност никой не наблюдава мен, никой не наблюдава Нед. Срещаме се в спалнята на Джейни, когато тя е твърде зле, за да стане от леглото си. Аз съм там, за да се грижа за нея, той е добър брат, който посещава сестра си. Докато тя лежи на възглавниците си и се усмихва сънено на двама ни, ние седим в прозоречната ниша, държим се за ръце и си шепнем. Срещаме се във всеки ъгъл и вход из двора, за да разменим по няколко думи и той едва да докосне с устни ръката ми, шията, ръкава на роклята ми. Когато минава покрай мен в галерията, улавя пръстите ми, когато свири на лютня и пее любовна песен, хвърля поглед първо към мен, сякаш за да каже: тези думи са за теб. Вечер играем карти заедно с Джейни и моята леля Бес, която вече е лейди Сейнт Лоу, и танцуваме заедно, когато призоват да се избират партньори за танц. Всички знаят, че Нед Сиймор винаги партнира на лейди Катрин. Никой друг дори не ме кани да танцувам, никое от момичетата не пърха кокетно с мигли към Нед. Дори старите дами в двора — майка му, майка ми и техните приятелки със зорки погледи — са принудени да отбележат каква красива двойка сме, толкова високи и толкова белокожи и руси, родеещи се с кралското семейство и от двете страни.

Това, което никой не вижда, е че когато танците приключват, ние отиваме в ъгъла на голямата зала и тогава ръката му обгръща талията ми, а той ме обръща към себе си, сякаш все още танцуваме и може да ме прегърне плътно.

— Катрин, ти си моята любима — прошепва той. — Луд съм по теб.

От докосването му ми се завива свят. Мисля си, че ще припадна, но той ме поддържа изправена. Позволявам му да сложи ръка под брадичката ми, позволявам му да повдигне лицето ми към своето за целувка. Устните му са топли и настойчиви, ухае на чисто бельо и портокалова вода. Заравя лице във врата ми и усещам как гризе меката долна част на ухото ми. Вкопчвам се в него, за да го почувствам надолу, по цялата дължина на тялото си: силните му ръце, широката му гръд, твърдото му стройно бедро, опряно в мен.

— Трябва да се оженим — казва той. — Вече не е шега.

Не мога да кимна, защото устата му е върху моята. Той ме пуска за миг и аз слагам ръка на тила му, за да го притегля обратно в целувката.

— Ще се омъжиш ли за мен? — пита той, а устата му отново покрива моята.

ДВОРЕЦЪТ ХАМПТЪН КОРТ ЛЯТОТО НА 1559 Г.

Алваро де ла Куадра, новият испански посланик, пристига, вървейки с едри крачки надолу по градинската пътека в епископските си одежди с развети поли, за да ми съобщи новината, сякаш сме приятели и съзаклятници.

— Слава Богу, че ви открих! Кралят на Франция е мъртъв! — казва той.

— Милорд — казвам тихо. Не съм толкова уверена в негово присъствие, както бях с граф Де Фериа. Той изглежда си мисли, че имаме споразумение, сякаш ме е наследил от предишния посланик: по-скоро съюз, отколкото симпатия.

— Бог да го прости — казвам. — Но аз мислех, че просто е получил нараняване по време на турнир? — вървя надолу по чакълената пътека към алеята с тисови дървета заедно с Джейни, която се обляга на ръката ми. Нед ще се срещне с нас там, уж случайно.

— Не! Не! Мъртъв е! Мъртъв! — възкликва посланик Де ла Куадра, като пренебрегва напълно Джейни и хваща двете ми ръце. — Напразно бдяха до леглото му. Направиха всичко по силите си, но нищо не можа да го спаси. Отиде си, Бог да го прости. Синът му, малкият Франсоа, е крал, а вашата братовчедка Мери ще бъде кралица — снишава глас: — Помислете какво означава това за вас!

Мисля. Нямах представа, че френският крал е пострадал толкова сериозно. Мъжете постоянно се нараняват по време на турнирите, но какъв е този участник в турнир, който убива своя крал? Във френския двор сигурно цари бъркотия, а покойният крал ще бъде наследен от сина си, Франсоа II. Така братовчедка ми Мери Стюарт става два пъти кралица. Тя вече беше кралица на шотландците, сега ще бъде и кралица на Франция. Нейната значимост се удвои, утрои, нарасна неимоверно. Сега тя е кралица на огромна страна, която упорито се стреми да стане още по-велика. Сега сам френският крал ще подкрепи претенциите на съпругата си над трона на Англия, с френската армия зад гърба си. Всеки папист в тази страна ще предпочете католичката

кралица Мери пред протестантката кралица Елизабет. Много повече хора ще кажат, че тя е била истинската наследница през цялото време. Тя е внучка на Маргарет, шотландската кралица, която беше сестра на Хенри VIII, и на нейния първи съпруг шотландския крал. За разлика от Елизабет тя е безспорно законородена, с кралска кръв по двете линии, и, което е по-важно от всичко останало, ще има зад гърба си огромната мощ на Франция.

— Кралица на Франция и Шотландия — казвам замислено. Ето я, момиче с не по-добро потекло от мен, което не е било посочено в завещанието на Хенри VIII като мен, но тя е кралица на две страни, преди да е навършила двайсет и една години.

— И следователно всичко се променя отново — казва ми тихо посланикът, като ме хваща под ръка и ме отвежда от Джейни, която се насочва обратно към двореца, оставяйки ме насаме с високопоставения ми приятел.

— Не разбирам защо — казвам. — Освен това би трябвало да се прибера с Джейни Сиймор.

— Защото сродниците на новата френска кралица от рода Гиз ще горят от нетърпение тя да заеме трона си в Шотландия и да отхвърли реформираната религия. Защото ще я насърчават да предяви претенциите си за английския трон. Няма да искат мир с Англия като стария крал: те ще искат да управляват Шотландия и да нахлуят в Англия от юг и от север.

Той наистина много ме притеснява и аз се страхувам от тихия му глас, който тъче аргументи, нишка по нишка, като примка.

— Но това няма нищо общо с мен, ваше превъзходителство. Не виждам защо тичате при мен да ми съобщите.

Той се усмихва, сякаш това е новина, която ще ме направи щастлива.

— Ще ви пратя вест — прошепва. — И ще дойдем за вас. За вас ще дойде свита.

— Какво? — питам, защото това е напълно неочаквано. — Каква свита?

Посланикът ми се усмихва така, сякаш имаме някакво отдавнашно тайно споразумение, и казва, че моят миг ще настъпи.

— Ще ви освободим — казва той — от бремето на живота ви тук.

Слава Богу, че Нед се появява бързо от една странична пътека, а после почти отскача обратно назад, когато вижда посланика. Казвам високо: „Ето че братът на моята приятелка Джейни Сиймор идва да ме заведе при нея. Ваше превъзходителство трябва да ме извини“, и се втурвам към Нед, който открито стисва ръката ми. Изчаква само посланикът да се поклони и да ни остави, а после ме взема в обятията си и ме целува.

— Нед, какво си мислят те? — питам възбудено. — Той казва, че ще ме освободят от бремето на живота ми тук. Да ме убият ли смятат?

— Планират да те похитят и да те омъжат за знатен испанец — казва Нед сковано. — Когато го видях с теб, си помислих, че може би те убеждава да заминеш с него. Узнах това от човек, който току-що се върна от Мадрид. Обсъжда се из цяла Европа. Отново им трябва испански съюзник на трона на Англия. Някой, на когото да могат да се доверят. Старият френски крал е мъртъв, а испанците няма да приемат френска кралица за престолонаследница на Англия. Няма да допуснат Франция повече да разширява границите си. Ще те подкрепят срещу Мери, кралицата на шотландците, и ще принудят Елизабет да те посочи за наследница.

— Не мога да направя нищо по въпроса — издавам лек, изплашен стон. — Елизабет трябва да ме избере по собствена воля. Не мога да я принудя. И не мога да бъда неприятелка на Франция! Не могат да ме обявят за такава. Не мога да бъда фаворизираната от испанците престолонаследница на Англия, изправяйки се срещу своята братовчедка, кралицата на Франция. Защо не виждат, че не мога да направя нищо подобно?

Той поклаща мрачно глава.

— Не. По-лошо е. Не вярват, че могат да убедят Елизабет да те посочи за наследница, и не смятат, че тя може да удържи страната срещу френско нашествие в подкрепа на Мери. Няма да допуснат кралица-французойка на трона на Англия. Планът е да обявят теб за законната наследница, и да нахлуят, за да те поставят на трона.

Надавам лек писък:

— Нед! Не могат да ме принудят да направя това!

— Само да можеше майка ти да се съгласи да говори с Елизабет! Само ако Елизабет би се съгласила да те обяви за своя наследница, само да можехме да се оженим, бих ти осигурил безопасност.

— Няма да се омъжа за испанец — произнасям с усилие. — Няма! Няма! Ще се омъжа само за теб — вкопчвам се в него и веднага забравям всичко, освен обвитите му около мен ръце, целувките му по лицето ми, топлината на устата му, която се плъзва върху врата ми. — О, Нед — прошепвам. — Не можем да чакаме повече. Това променя всичко. Не позволявай на испанците да ме вземат. Ще бъда твоя съпруга. Няма да бъда насилва поставена на трона като Джейн. Не искам да умра като нея, без никога да съм била обичана.

— Никога няма да го допусна — казва той. — Всички са един от друг по-лоши: кралицата и испанският посланик, майка ти и моята майка. Единственото, за което мислят, е тронът. Изобщо не мислят за нас. Ние сме родени един за друг, трябва да бъдем заедно.

Разтапям се в обятията му: не мога да се интересувам от последиците. Искам да живея, искам да бъда обичана, искам да бъда негова съпруга. Нед изпъшква леко и ме дръпва да седна в една беседка. Притискам се напред към него, той се суети с панталона си, аз повдигам поли като някоя блудница в Съдърк. Не ме е грижа. Не искам да мисля. Не искам да умра млада, без любов. Не искам да изживея дори миг повече без него. Той ме придърпва към себе си и аз ахвам от внезапната болка, която е и наслада, после ахвам отново заради прилива на удоволствие, а сетне въздишам, заровила лице в рамото му, завладяна от усещания, сляпа и глуха за каквото и да било друго, освен за собственото ни приглушено, тежко дишане, а после — дълга дълбока въздишка и тишина.

Можем да останем заедно само за миг. Веднага щом осъзнавам къде съм, какво правя, се смъквам припряно от него, приемам бързата му целувка и се втурвам обратно към стаята си. Сменям роклята си възможно най-бързо, карам дамите си да побързат да стегнат връзките на ръкавите ми, едва изтърпявам бавното пристягане на връзките на корсажа ми, сопвам се на камериерката си, докато прикрепва с игли шапчицата върху разчорлената ми златиста коса, и стигам до покоите на Елизабет почти тичешком и се присъединявам към свитата ѝ най-отзад, надявайки се никой да не е видял, че съм закъсняла.

Тя обхожда покоите с тъмния си поглед, като сокол скитник, който търси плячка, спира се на поруменялото ми лице, връща се към мен.

— А, лейди Катрин — казва тя, макар че не ми е обръщала специално внимание от месеци. Сnižавам се в нисък реверанс, преглъщайки страха си. Аз съм възлюбена на виден придворен, аз съм Тюдор. Сгодени сме. Тя със сигурност не може да се похвали със същото.

— Виждам, че не си давате труд да идвате навреме — отбелязва тя. — Не ви видях и в параклиса.

Всичките й дами се присвиват, смутени от лошото настроение на кралицата, образувайки шпалир от рокли между мен и нея, и всички поглеждат към мен. Виждам умореното лице на сър Уилям Сесил, нетърпелив и раздразнен заради отклоненото й внимание. Той е най-довереният съветник на Елизабет, и изчерпаното му търпение е подложено на изпитание, когато тя мъмри дамите си, при положение, че я чакат толкова много кралски дела. Виждам Робърт Дъдли, който ме гледа така, сякаш сме непознати. Виждам леля ми Бес Сейнт Лоу да ме гледа гневно, сякаш й се иска да се държа по-добре, виждам и дребното лице на Мери, полускрито сред придворните дами и гримасата й, когато забелязва смущението ми.

Мисля си колко вероломни са всички те. Сестра ми беше кралица, а аз закъснявам с пет минути с явяването си в залата за аудиенции на Елизабет, защото съм се срещнала с мъж, който ме обича, добър човек, който е готов да ме защитава от враговете на кралството, а те се държат, все едно съм непослушна ученичка и тази незаконородена претендентка има право да ме хока.

Отново правя реверанс, премълчавайки напиралците думи.

— Съжалявам, ваше величество — казвам с възможно най-сладък тон.

— Да не би да сте имали тайна среща с испанския посланик? — пита тя.

Уилям Сесил повдига вежди при недискретността й. Де ла Куадра, испанският посланик, застанал в дъното на стаята, се покланя угоднически, сякаш за да каже: „Съвсем не“.

— Съвсем не — казвам овладяно.

— С френския посланик? — предполага тя. — Защото чувам отвсякъде, че сте недоволна от положението си в двора, и трябва да призная, че не знам как бих могла да ви угодя. Нито пък — казва, наслаждавайки се на злобната си шега — *защо би трябвало* да ви

угаждам, предвид факта, че именно сестра ви зае трона, който се полагаше по право на мен.

Именно това, че говори за Джейн, ме кара да се самозабравя. Изпитвам припламване на гняв, толкова горещ и страстен, колкото поранният ми прилив на желание. Няма да допусна тази червенокоса узурпаторка да оскърбява сестра ми.

— Не е нужно да се мъчите да ми угодите — процеждам. — И съм закъсняла само малко.

Тя би могла да остави нещата така: има по-важни неща, за които да се тревожи, отколкото моята дързост. Но оскубаните ѝ вежди се извиват във високи дъги, изненадана е от отговора ми.

— Поне веднъж имате право: не съм длъжна да бъда добра с вас — казва тя злобно. — Със сигурност не сте добра придворна дама. С какво ми помагате, като ми служите? Закъснявате и се държите грубо, майка ви е болна и вечно отсъства, а сестра ви е недорасла. Никоя от вас трите не ми служи така, както подобава на една придворна дама. Или навярно трябва да кажа „никоя от вас, двете и половина жени“?

Гневът ми се разгаря неудържимо, когато тя подхвърля шегата си по адрес на малката ми сестра.

— Не е нужно да правите нищо за мен. Нищо не може да се сравнява с онова, което правите за семейство Дъдли! Със сигурност полагате доста усилия за тях — казвам високо и бавно, гледайки право в бледото ѝ лице с начервените с руж бузи: очите ѝ са разширени от шока.

Бес Сейнт Лоу надава лек писък, виждам и смръщването на Робърт Дъдли. Мери е закрила устата си с ръце, очите ѝ над тях са широко разтворени. Самата Елизабет не казва нищо, но ръката, която стиска ветрилото ѝ, трепери, докато тя се мъчи да се овладее. Не поглежда към Робърт Дъдли при тази обида, отправена към двамата, но хвърля поглед нагоре към Уилям Сесил, който накланя глава, сякаш иска да прошепне нещо в ухото ѝ. Не е нужно да казва нищо: тя знае, че ако ми отвърне с гняв, то ще е все едно да закачи думите ми на вратата на „Сейнт Пол“: всички ще чуят какво съм казала. Сесил шепне настойчиво, казва ѝ да не ми обръща внимание, да подмине избухването ми като шегата.

Елизабет разтваря начервените си устни и се засмива високо, като грачеща врана:

— Забавна сте, лейди Катрин — казва тя и се надига от трона си, прекосява по дължина залата за аудиенции и заговаря с някой друг, някой маловажен, сякаш иска да избяга от мен и справедливото ми презрение.

Усещам Нед до мен, още преди да обърна лице и да го видя. Очите му светят от гордост.

— *Vivat!* — възкликва той. — *Vivat regina!*^[1]

* * *

Намирам се в ужасна немилост, задето съм оскърбила Елизабет. Никоя придворна дама не смее да бъде виждана с мен, а испанският посланик ми се покланя пред хората, но ме избягва насаме. Мисля си, че никой не ми обръща каквото и да е внимание освен Нед, обичният ми Нед. Но ако той ме обича, не ме е грижа дали всички останали ме пренебрегват.

Елизабет е във възможно най-мрачно настроение, измъчвана от кошмарни мисли за това как нашата братовчедка Мери, кралицата на шотландците, ще наследи престола на Франция и влиятелните ѝ сродници ще подкрепят претенциите ѝ за трона на Англия. Никой не смее да я заговори, само Робърт Дъдли може да отклони вниманието ѝ от страховете.

— Внимавай — казва малката ми сестра, Мери, опитвайки се да говори мъдро като жена, по-висока от нея с шейсет сантиметра. — Не можеш да си позволиш да обидиш кралицата. В двора има само една жена, която може да ѝ говори откровено. В двора има само една жена, която може да я укорява.

Засмивам се.

— Да не би да имаш предвид великото възражение на Кат Ашли?

Непринудената усмивка на Мери ме озарява:

— Господи, иска ми се да беше видяла — казва тя. — Беше похубаво от театър. Мистрес Ашли на колене, умоляваща кралицата да не показва толкова голяма благосклонност към Робърт Дъдли, настояваща, че тя ще изгуби репутацията си, напомняща ѝ, че той е женен и че кралицата не бива да бъде постоянно в неговата компания,

и после думите на Елизабет, че ако обича Робърт Дъдли, не вижда кой би могъл да я спре.

— Но какво казахте всички? — настоявам. — Вие, дамите? — тази сцена се е разиграла в спалнята на Елизабет, когато се обличала. Кат Ашли, някогашната ѝ гувернантка, е единствената жена, достатъчно смела да каже на Елизабет, че страната я смята за завършена блудница, а Робърт Дъдли — за амбициозен прелюбодеец. Сестра ми е извадила голям късмет да бъде зрителка на тази сцена. Държала украсените със златни връхчета връзки на Елизабет, чакайки да ѝ завърже обувките, когато Кат паднала на колене и започнала да умолява кралицата да не се държи като блудница.

— Ние, всички до една, мълчахме, защото не сме дръзки глупачки като Кат Ашли — казва упорито Мери. — Не избухвам необмислено като теб. Мислиш, че ще кажа на кралицата на Англия да не ухажва мъжа, когото обича? Мислиш, че ще ѝ се противопоставя, както се противопостави ти?

— Той не е свободен да обича — казвам строго. — Нито пък тя. Ето това е разликата между тях и нас с Нед. Тя е кралица, която би трябвало да се омъжи в полза на страната си, а той е вече женен мъж — а ние двамата с Нед сме млади, свободни, и двамата — от благороден произход.

— Нима говориш за женитба с Нед? — пита Мери.

Смъквам се на колене пред нея, така че лицата ни да са на едно ниво.

— О, Мери, да, говоря — прошепвам. — Да! Уверявам те, за това говоря.

[1] Да живее кралицата! (лат.). — Б.пр. ↑

ДВОРЕЦЪТ ХАМПТЪН КОРТ ОКТОМВРИ 1559 Г.

Нед ме гледа отвисоко, възседнал красивия си кон, облечен в тъмносиньо кадифе: жакетът му е избродиран с по-тъмносиня нишка, кадифената му шапка — поръбена с тъмносин ширит. Стоя до главата на коня му, с господин Носльо, вкопчил се в рамото ми, и вдигам поглед към него.

— Как е конят? — питам и двамата се засмиваме при спомена за неловкото ми държание с него, само преди месеци, а ето че сега сме щастливи и самоуверени.

Той отива в Чартърхаус в Шийн, за да поиска от майка ми позволение да се оженим.

— Не забравяй да й напомниш, че Елизабет не може да има възражения — казвам му. — Не забравяй да й кажеш, че съм достатъчно възрастна да знам какво искам.

— Ще й кажа — уверява ме той. — Едва ли има причина майка ти да откаже. Именно това искаха тя и баща ти за сестра ти. Щом съм бил достатъчно добър за Джейн, сигурно съм достатъчно добър за теб. Семействата и на двама ни се издигнаха високо, а после бяха унижени и сега ти нямаш голяма зестра и не си фаворитка на кралицата. Но така или иначе, за мен това няма значение.

— Не бива да бъда унижавана — казвам сприхаво. — И не съм унижена в очите на другите. Испанският посланик каза, че няма друга наследница на Елизабет освен мен. Освен това сега отново се издигам. Тя толкова се гневи на братовчедка ни Маргарет Дъглас, задето изпрати сина си Хенри на коронацията във Франция, че е готова да ми прости, задето съм груба с нея.

Нед ми се усмихва и сърцето ми се преобръща.

— Няма значение кого харесва или не харесва Елизабет. Ние сме родственици на кралицата и следователно тя би трябвало да даде позволението си. Ти си нейна братовчедка и Тюдор, аз съм Сиймор. Тя не може да ни откаже да се оженим.

Ще му трябва един час да стигне до Шийн. Суетя се и оправям седлото му, колана на седлото, стремената, като съпруга.

— Пази се по пътя! — заръчвам, макар да знам, че го придружават хора с неговата ливрея. Няма опасност за него. Има много заплахи срещу живота на Елизабет, но ние, останалите, кралското семейство, сме обичани. Всички помнят, че кралица Джейн, която почина така трагично при раждането на крал Едуард, беше достойна англичанка от рода Сиймор. А ние, Грей, сме обичани заради нашата кралица Джейн. Обикновените хора говорят за нея като за светица. Единствено Елизабет предпочита да се преструва, че Джейн никога не е била коронована за кралица. Единствено Елизабет държи да се преструва, че е последната от Тюдорите.

— Ще се върна вдругиден — казва той. — И ще те нарека своя съпруга, преди да е изтекъл месецът.

Махам му за довиждане и не ме е грижа кой ще ме види да стоя и да го изпращам с поглед. Не се съмнявам в него, не се съмнявам, че майка ми моментално ще даде позволение. Винаги го е харесвала, а Сиймор са изтъкната фамилия. Майка му неохотно даде разрешение за женитбата ни, при условие, че майка ми говори с Елизабет. Не би трябвало нищо да ни попречи.

ЧАРТЪРХАУС ШИЙН, ОКТОМВРИ 1559 Г.

Майка ми е болна — много я мъчи далакът (трябва да кажа, че това не е изненадващо при жена с такъв тежък нрав^[1]). Но веднага щом узнава каква е целта на Нед, тя нарежда на мен и Мери да се присъединим към нея и съпруга ѝ, господин Стоукс, и Нед в Шийн. Заявява, че трябва сама да ѝ кажа дали искам Нед за съпруг. Приема ме в залата си за аудиенции както подобава на една дъщеря на кралица, каквато е. Мери върви зад мен като миниатюрна придворна дама.

Всичко е строго и официално като годеж. Казвам на майка си: „Напълно готова съм да обичам милорд Хартфорд“, а тя се надига от стола си, идва до мен, усмихва се, слага ръката ми в неговата и казва, че би се радвала да ме види задомена със сполучливо избран съпруг.

Ейдриън Стоукс, застанал почтително зад нея, който не е благородник, а просто добър и практичен мъж, също ни съветва. Всички сме единомушни, че трябва да внимаваме с кралица Елизабет. Това лято тя беше оглупяла от любов по Робърт Дъдли и не обръщаше внимание на никой друг, но ако искам позволение да се омъжа за братовчеда на покойния крал, тя ще насочи вниманието си към мен и ще ме наблюдава по-зорко. Докачлива е по отношение на положението си като всяко незаконородено дете, и изпълнена със страх за титлата си като всеки узурпатор. Никога, никога не трябва да показваме, че знаем, че сме с по-добро потекло и с по-голямо право над трона, отколкото тя. Трябва да се надяваме тя да пренебрегне факта, че аз, една наследница на Тюдорите, искам да се омъжа за Нед, член на семейство Сиймор, сродник на кралското семейство.

Всички са единомушни, че майка ми трябва да пише на кралица Елизабет и да поиска позволение, а после да отиде в двора да убеди Елизабет лично. Петимата заедно съчиняваме вежливо писмо. Пишем:

Графът на Хартфорд проявява благоразположение
към моята дъщеря лейди Катрин, и аз смирено моля Ваше

Кралско Величество да покаже добрина и великодушие към нея и ако на Ваше Величество бъде угодно, да даде съгласието си за брака ѝ със споменатия граф.

Питам — но какво ще правим, ако откаже? Достатъчно зловна е, за да каже „не“. А Нед хваща ръката ми и ми обещава:

— Ако каже „не“, ще се оженим тайно и тя може да отказва колкото си ще.

Така че писмото е изготвено, Мери изпълнява ролята на писар, а майка ми трябва да го препише на чисто с най-хубавия си почерк, но преди да успее да го направи, внезапно се разболява и казва, че не може да отиде в двора, докато е толкова подпухнала и ѝ е лошо, със сигурност за нея би било непоносимо Елизабет да я види, когато изглежда толкова зле: ще трябва да чакаме, докато се оправи.

— Но в такъв случай какво ще стане сега? — питам настоятелно Нед.

— Ще се върна в двора и ще подготвя почвата за писмото — обещава ми той. — Имам приятели: ние сме влиятелно семейство. Мога да помоля някои хора да се застъпят за нас пред кралицата. Имаме разрешението на моята и твоята майка. Не ни е нужно нищо повече.

[1] По онова време се счита, че далакът влияе на душевното състояние и настроенията, приеман е за източник на хипохондрични и истерични заболявания, производната дума на френски се свързва с понятието меланхолия. — Б.р. ↑

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР ЕСЕНТА НА 1559 Г.

Ние с Нед се връщаме в двора поотделно, за да не разбере никой, че кроим нещо, а после сме обзети от колебания. Струва ни се невъзможно да се намесим във водените шепнешком разговори на Елизабет с Робърт Дъдли и да я накараме да ни обърне внимание. Пред нас има опашка от хора: чуждестранни посланици, предлагащи брак, Уилям Сесил с наръч сметки, които тя трябва да подпише, опитващ се да я убеди да подкрепи протестантските шотландски лордове, които се въоръжават срещу своята френска регентка. Сега Елизабет ще бъде посочена за Върховен глава на Църквата, въпреки че е жена. Помислям си как би се възползвала сестра ми Джейн от този шанс да спаси душата на страната и да спаси шотландците от папизъм, и мисълта е горчива. Но е ясно, че кралицата няма време за Нед и мен, и не можем да намерим възможност да я прекъснем.

Дворът жужи от обезпокоителни клюки. Елизабет толкова се безпокои заради французите и шотландците, че не може да изпусне Робърт Дъдли от поглед: но въпреки това приема ухажванията на сър Уилям Пикъринг и всеки ден говори за ерцхерцог Фердинанд така, сякаш възнамерява да се омъжи за него. Сякаш всички, от косовете в отрупаните с ябълки овощни градини до кралицата в покоите ѝ, са с избрания си партньор. Нед и аз сме само една от огромния брой двойки, които се целуват из потъналите в сенки коридори.

Шотландските протестантски лордове се вдигат на бунт срещу регентката Мари дьо Гиз и я побеждават. Обръщат се за помощ към Елизабет, и, разбира се, тя не смее да направи нищо. Ако Джейн беше кралица на Англия, щеше да изпрати армия, за да подкрепи праведната кауза. Но макар че Уилям Сесил спори до изтощение в Тайния съвет и в покоите на кралицата, Елизабет не се осмелява да изпрати нещо повече от една флотилия от кораби, които трябва само тайно да отнесат боеприпаси на шотландските лордове.

Докато всички спорят дали това е достатъчно или кралицата би трябвало да изпрати войска, Нед и аз се измъкваме тайно и се отдаваме

на своята тайна любов, безопасно скрита от кралицата и нейните съветници и известна само на неговата сестра Джейни и малката ми сестра Мери. Двете заговорничат в наша полза: Джейни ме кани в покоите си, когато Нед е там, Мери стои на пост, когато се срещаме на кея при реката или в есенните гори край Хамптън Корт. Яздим заедно, зад кралицата и любовника ѝ, докато листата се сипят вихрено в златисто и бронзово навсякъде около нас. Вървим зад тях, внимателно държейки се на крачка разстояние един от друг, а Джоу подтичва зад нас, докато те вървят и си шушукат, хванати под ръка. Елизабет се вкопчва в Робърт Дъдли по време на тази нова криза. Явно не смее да изпълни дълга си към хората от своята вяра. Явно само Робърт Дъдли може да ѝ вдъхне увереност, за да не приема съветите на Уилям Сесил. А мен просто не ме е грижа. Аз съм влюбена, единственото, което искам, е онази рядка подредба на ранните звезди в есенните нощи, която ще ми подсказва, че кралицата е в добро настроение, а майка ми е достатъчно добре, за да дойде в двора да поиска позволение да се омъжа.

Навярно само Уилям Сесил, отдавнашният съветник на кралицата, забелязва тайното ни ухажване, и предполагам, че одобрява. Той е сдържан и мълчалив човек, на когото нищо не убягва. Понякога ми отправя лека усмивка или разменя по някоя любезна дума с мен, когато се разминаваме в галерията или конете ни случайно се оказват редом един до друг, когато дворът излиза на езда. Той предано вярва в реформираната религия и знае, че съм възпитана в същата вяра като сестра си Джейн и никога не бих избрала друга. Начетената му съпруга-протестантка, Милдред, обичаше Джейн, и си мисля, че той търси да открие нещо от сестра ми в мен. Силната му вяра го въодушевява да настоява пред Тайния съвет и кралицата да подкрепят протестантските лордове на Шотландия и да освободят и онова кралство от папата. Знам, че предпочита мен като протестантска наследница, и се застъпва за мен пред съветниците на кралицата, ако не пред нея. Никога не би приел братовчедка ми Маргарет Дъглас, която е наполовина папистка и така или иначе е в немилост, и никога, за нищо на света, Мери, кралицата на Франция, където семейството на майка ѝ, фамилията Гиз, преследва хората от нашата вяра с изключителна жестокост.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, НОЕМВРИ 1559 Г.

Джейни е с мен, когато пристига пратеникът на доведения ми баща, Ейдриън Стоукс, за да ми съобщи, че майка ми е много зле и няма вероятност да живее още дълго, и че двете с Мери трябва да отидем при нея веднага, и именно Джейни държи здраво ръцете ми, докато примигвам, за да прогоня няколко колебливи сълзи от очите си и си помислям, че сега ще трябва да сложа траур и да се облека в черно, и да отида в мрачната Чартърхаус и да остана там, когато всички други ще сложат най-хубавите си дрехи за коледните празненства.

— Ще трябва да съобщиш на сестра си — казва Джейни.

Мери спи в спалнята на почетните дами, и аз отивам да я намеря. Те стават колкото може по-късно и дочувам шума от лудориите им дори през дебелия дървен врата. Отговорничката на почетните дами наистина би трябвало да ги държи по-изкъсо: от почетните дами се очаква да се научат как да се държат в двора, а не да вдигат врява като улични хулигани и да се замерват с възглавници, както правят сега, ако съдят от писъците и смеховете им.

Потропвам на тежката резбована врата и влизам. Мери подскача върху леглото и плиска близките момичета с каната си за миене, която държи в ръце. Едно от момичетата заплашва да плисне леген със студена мръсна вода, всички се гонят, качват се по леглата и слизат от тях, дърпат завесите им и пищят. Изглежда невероятно забавно. Ако не бях толкова голяма, толкова пораснала, почти сгодена, бих се изкушила да се включа. Но така или иначе, дошла съм да съобща печални новини.

— Мери! — надвиквам шума и ѝ правя знак да дойде до вратата.

Тя скача от леглото и се приближава, с порозовели бузи, със светнали тъмни очи. Такова миниатюрно същество е, не по-висока от дете, та не мога да повярвам, че е на четиринайсет години. Трябваше вече да е сгодена. Скоро няма да има майка, която да ѝ уреди брак. Но

така или иначе, не зная кой би се оженил за нея. Тя е от кралско потекло, но в двора на Елизабет това е само недостатък.

Слагам ръка върху слабото ѝ рамо и се навеждам, за да прошепна в ухото ѝ:

— Излез, Мери. Имам лоши новини за теб.

Тя намята пелерина върху нощницата си и ме следва към галерията пред стаята на почетните дами. Пискливият им смях заглъхва, когато Джейни затваря вратата и застава на известно разстояние от нас.

Давам си сметка, че не зная какво би трябвало да кажа. Тя е момиче, изгубило близките си, преди да стане зряла жена: сестра ѝ и баща ѝ — загинали на дръвника, а сега майка ѝ умира.

— Мери, много съжалявам. Идвам да ти съобщя, че майка ни умира. Ейдриън Стоукс ми писа. Трябва да отидем незабавно в Шийн.

Тя не реагира. Навеждам се по-ниско, за да се вгледам в красивото ѝ лице.

— Мери, знаеше ли, че е болна?

— Да, разбира се, че знаех. Аз съм ниска, не съм идиотка.

— Ще ти бъда добра сестра — казвам неловко. — Вече останахме само ние двете.

— И аз ще ти бъда добра сестра — обещава тя важно, сякаш малкото ѝ влияние изобщо би могло някога да ми бъде от полза. — Не трябва никога да се делим.

Толкова е сладка, че се навеждам и я целувам.

— Скоро ще се омъжа — казвам ѝ. — И когато имам собствена къща, ще живееш с мен, Мери.

Тя се усмихва на думите ми.

— Докато се омъжа, разбира се — казва: смешно малко създание.

ЧАРТЪРХАУС

ШИЙН, ЗИМАТА НА 1559–1560 Г.

Най-после Елизабет оказва на семейството ми признанието, което заслужаваме. Оказва почит на майка ми в смъртта така, както никога не я е почитала приживе. Устройва ѝ пищно погребение, достойно за кралска особа погребение в Уестминстърското абатство, с десетки опечалени, придворните са в черно, на щитове са изписани името и кралските титли на майка ми. Мери и аз, в черно кадифе, сме главните опечалени. Докато ковчегът ѝ лежи изложен за поклонение, главният херолд изревава, че Богу е било угодно да призове при себе си: „най-благородната и височайша принцеса лейди Франсес, покойната херцогиня на Съфолк“. Ако не беше вече мъртва, майка ми щеше да умре от радост, задето е официално обявена за кралска особа, и то от херолда на Елизабет.

Джон Джуъл, който е приятел с всички стари духовни наставници на сестра ми Джейн, изнася траурната проповед в духа на реформираната вяра, и аз си казвам, че Джейн може би щеше да е доволна да види, че майка ѝ е погребана по ритуалите на религията, за която умря тя. Странно и болезнено е да си мисля за Джейн, кралица, чиято глава хвърлиха в кошница, а после тялото ѝ бе захвърлено в предназначенията за изменниците крипти на параклиса в Тауър, а ето я майка ми, положена за вечен покой с най-пищна церемония, обсипвана с почести, със знамена с гербове, веещи се над погребалната ѝ каляска.

Целите в черно, с черни кожени ръкавици, платени от кралицата, дамите от двора следват ковчега на майка ми, който е покрит с черен саван и златен брокат, за да си личи колко важна личност е.

Бес Сейнт Лоу хваща ръката ми.

— Обичах много майка ти — казва ми тя. — Ще ми липсва. Беше велика жена. Можеш да разчиташ на мен като на приятелка, Катрин. Никога няма да мога да заема мястото ѝ, но ще те обичам вместо нея — за миг, виждайки вълнението ѝ, почти ми идва да заплача за загубата на майка си, но ако си Тюдор, всъщност нямаш родители. Майка ти е твоя покровителка, детето ти е твой наследник,

боиш се да не би единият или другият да се провалят. Не е нужно леля Бес да ми казва, че майка ми е била велика жена, и никой не би могъл да каже, че е била добра майка, но е утешително да видя, че дворът най-накрая признава кралското й потекло, а следователно — и нашето.

Но има и още.

Елизабет избира този момент, за да възстанови титлата ни на принцеси по кръв. В смъртта майка ми успява да осъществи амбицията на живота си: да се пребори да бъдем признати от Елизабет, признати за нейни сродници, провъзгласени за особи с кралска кръв, да носим титли на принцеси и следователно да бъдем първи сред всички възможни наследници. Майка ми, да ѝ прости Господ, би сметнала, че смъртта ѝ е била твърде ниска цена, напълно заслужаваща си жертвата. Джейн умря, защото предяви правата на майка ни: сега те се дават на нас, нейните сестри, на погребението на майка ѝ.

Ние с Мери сме изключително достолепни опечалени: държим главите си така вдървено изправени, сякаш вече носим коронки на принцеси. Хвърлям поглед назад, за да се уверя, че тя се държи подобаващо за новите ни почести, и ѝ отправям лека усмивка. Главата ѝ е високо вдигната, раменете — изправени, тя изглежда като миниатюрна кралица. След церемонията се оттегляме в Чартърхаус в Шийн, и аз изгарям от нетърпение да се върна в двора, за да разбера дали най-после Елизабет ще ми окаже истинско роднинско уважение, дали ще ми даде полагащото ми се място в личните си покои и старшинство сред дамите. Би трябвало да вървя само на крачка зад нея до края на живота ѝ, а след смъртта ѝ би трябвало да се възкача на трона. Сега, най-после, ще мога да говоря с нея като с братовчедка за брака си.

— Ще се омъжа веднага щом траурът ми приключи — казвам възторжено на доведения си баща, господин Стоукс. — Добре е да поискаме позволение сега, докато дворът още е в черно и Елизабет е в такова великодушно настроение.

Той изглежда изтощен. Искрено опечален е от загубата на съпругата си. За разлика от нас, нейните две оцелели деца, той истински я е обичал.

— Съжалявам — казва сковано. — Говорих с лорд Хартфорд след погребението. Редно е той да говори с кралицата сега, когато майка ви вече я няма.

— О, много добре. Какво каза Нед? — питам уверено. Държа на скута си Джоу, сгушила се в Рибън, и лекичко подръпвам коприненогладките уши на кучето. — Какво иска — да изчака, докато се върна в двора след траура ли? Или смята да говори с нея сега, докато още отсъстваме?

Ейдриън Стоукс поклаща глава, без да откъсва очи от лицето ми.

— Съжалявам — казва неловко. — Много съжалявам, Катрин. Зная, че майка ви също щеше да съжалява. Но не мисля, че той ще се наеме с това. Всъщност ми го каза. Сега, когато майка ви вече не е тук, за да се застъпи за вас пред кралицата, майка му промени мнението си и не е съгласна бракът да се осъществи. Лейди Сиймор не желае да говори с кралицата без подкрепата на майка ви, нито пък той. Направо казано: никой от тях не смее.

Едва успявам да повярвам на думите му.

— Но тя току-що ме призна за принцеса по кръв! — възкликвам. — Признава ме за член на кралската фамилия! Никога не съм се ползвала с толкова висше благоволение от нейна страна!

— Точно там е въпросът — отвърща той. — Сега, когато сте призната за принцеса, тя ще бъде още по-твърдо решена сама да се разпорежи за брака ви, и няма да иска да се омъжите за човек, който сам има права над трона.

— За Хартфорд! — повишавам тон на доведения си баща. — Би следвало да разпорежи брака ми с Хартфорд! А вие би трябвало да настояте на това от мое име!

Той поклаща глава.

— Знаете, че нямам влияние, лейди Катрин. Аз съм обикновен човек от неблагороден произход, без голямо богатство. Но зная, че кралицата няма да иска да ви омъжи за лорд, който сам има права над трона. И няма да ви позволи да сключите брак, докато самата тя е неомъжена, и да рискува да родите син, който би имал по-голяма право над трона, отколкото тя самата. Ясно ми е какво си мислят семейство Сиймор: несъмнено кралицата няма да иска в двора момче, което е едновременно Тюдор и Сиймор, докато тя самата не се сдобие със съпруг и син. Семейство Сиймор не искат да поемат риска да я оскърбят.

— Никой от вас не я разбира! — възкликвам. — Тя не разсъждава така, не планира предварително по този начин! Интересува

я само да бъде център на вниманието и да задържи Робърт Дъдли до себе си.

— Смятам, че всъщност разсъждава много внимателно — предупреждава ме той. — Мисля, че е наредила да ви наблюдават, и смятам, че няма да поеме риска да позволи раждането на дете, което да има основания да претендира за трона.

— Елизабет не ме следи!

— Уилям Сесил го прави — вижда стъписването ми и безпомощно свива рамене. — Той следи всички.

— Да не искате да кажете, че тя няма да ми позволи да се омъжа, докато самата тя не се омъжи и не роди своя син и наследник?

Той кимва и казва:

— Това е почти сигурно — казва. — Ако го позволи, това би означавало да можете да представите наследник с по-основателно право от нейното.

— Дотогава може да минат години.

— Знам. Но мисля, че тя няма да търпи съперница.

— Тя ще ме съсипе — казвам с равен тон.

Пясъчнорусите му вежди се събират в намръщено изражение, докато се пита какво имам предвид със „съсипване“.

— Надявам се, че не — казва. — Надявам се, че ще внимавате както с репутацията си, така и с кралицата.

Спомням си за беседката, спомням си мига на силна болка и радост, спомням си как хълцах на рамото му и как прошепнах: „Цялата съм твоя“.

— Ние сме сгодени и ще се оженим — казвам.

— Традицията изисква да имаме позволението на кралицата — напомня ми той внимателно. — Такъв беше и законът. Кралицата може да върне този закон. Но и без това семейство Сиймор казват, че няма да молят за този брак.

— А писмото на майка ми, в което молеше кралицата за позволение Нед и аз да се оженим? Мога да го дам на Елизабет, ако никой друг няма куража да го представи. Можем да кажем, че сме го намерили в книжата ѝ, че това е било предсмъртното ѝ желание?

Умореното му лице помръква.

— Онова писмо — казва той. — Именно така разбрах, че ви следят. Писмото на майка ви е изчезнало от покоите ѝ. Шпионирали са

майка ви и някой е откраднал писмото ѝ. В името на собствената ви безопасност, Катрин, трябва да забравите всичко това.

— Не могат просто да откраднат писмо до кралицата! Не могат просто да преровят книгата ни и да вземат каквото искат. Кой би направил такова нещо?

— Не зная. Не зная и защо. Но във всеки случай писмото е изчезнало и не можем да го получим обратно. Мисля, че не можете да направите нищо, освен да изхвърлите този човек от мислите и от сърцето си.

— Не мога да забравя! — възкликвам. — Обичам го. Дадох му дума! Сгодени сме!

— Съжалявам — това е единственото, което казва той. А после допълва нещо още по-ужасно. — Той също съжалява, знам. Личеше си. Много съжаляваше, че няма да ви види никога повече.

— Няма да ме види повече? — прошепвам. — Това ли каза?

— Това каза.

* * *

В Шийн сме много мълчаливи и потиснати. Господин Носльо трепери в студените течения откъм зле уплътнените врати, а Рибън отказва да излиза да се облекчава навън и да си мокри лапите, така че постоянно чистят след него. Джоу започва да скимти в мига, щом излезе от стаята, сякаш за да каже, че също е самотна.

Поне не съм пропуснала весела Коледа в двора. Джейни ми пише и казва, че там е също толкова ужасно, както когато кралица Мери беше на трона, понеже Елизабет се е поболяла от страх, не може да реши дали да посмее да изпрати английска войска в подкрепа на шотландските протестантски лордове. Разбира се, че е редно да го направи. Това би било решителен и впечатляващ ход: да даде Светото писание на хора, които никога няма да го чуят, освен ако тя не предприеме действия. Но Елизабет не смее да върви по праведния път и се страхува от регентката на Шотландия, Мари дьо Гиз — майката на Мери, кралицата на Шотландия, новата френска кралица. Французите ще нахлуят, за да подкрепят сродницата си срещу бунта на шотландските протестантски лордове, а влязат ли веднъж в

Шотландия, какво би ги спряло да потеглят на юг към Елизабет? Сестра ми Джейн щеше мигом да изпрати войска от праведници да подкрепи благочестивите лордове срещу регент-папист. Това би сторил един силен монарх начело на Англия. Но Елизабет в сърцето си не вярва в нищо и няма да води религиозна война. Най-лошото за нея е, че Уилям Сесил, по-ревностен реформатор от цялото мое семейство, е казал, че ако тя не желае да приеме съвета му да подкрепи нашата вяра в Шотландия, той няма да настоява, напуснал е двора и се е прибрал у дома при съпругата си, Милдред.

— Елизабет ще е безпомощна без него — казвам на Мери, докато й чета това: двете сме в личния кабинет на майка ми, а по обрамчените с олово стъклени прозорци се лее проливен, леден дъжд. — Предполагам, че ще изгуби трона, ако французите потеглят срещу нея.

— Със сигурност ще нахлуят, нали? Ако тя обяви война срещу тях в Шотландия? Ще нахлуят през Тясното море от юг и едновременно с това ще се спуснат от Шотландия.

Кимвам, дешифрирайки нахвърляното набързо, тревожно писмо на Джейни.

— Освен това тя няма армия — казвам. — Или пари, за да я свика. Стига да не изпрати Нед в Единбург! — казвам. — Тук „Хартфорд“ ли пише?

— Не — казва Мери. — Хауард. Пише, че Елизабет изпраща в Единбург своя братовчед Томас Хауард. Нед е в безопасност.

Сключвам ръце, сякаш искам да коленича за молитва на пейката в прозоречната ниша.

— О, Господи, само да можех да се върна в двора и да бъда с него! Да можех само да го видя!

— Ако французите нахлуят в Англия, то ще бъде, за да поставят на трона Мери, кралицата на шотландците, а не теб — отбелязва Мери.

— Не искам трона! — възкликвам раздразнено. — Защо никой не проумява това? Искam само Нед.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1560 Г.

Казвам, че не искам трона, но не мога да възпра припламването на амбиция, когато се връщам в Уайтхол и откривам, че придворните се отнасят с мен с дълбока почит, както е трябвало да бъде винаги. Главният съветник на кралицата, Уилям Сесил, е спечелил спора за подкрепата на шотландските протестанти и отново заема мястото си: държи да бъдат изпратени английски войски в Шотландия, защитава правата на протестантите — и е съвсем наясно, че аз съм протестантската наследница. Винаги се покланя и разменя с мен по някоя кратка дума за поздрав, сякаш сега проявява интерес към мен, сякаш мисли, че може да дойде моментът, когато ще бъде мой съветник, а Елизабет няма да я има.

Аз съм любимка на всички в двореца. Аз съм обичана принцеса с кралска кръв, вече не съм презряна гостенка. Не съм пренебрегвана бедна роднина, а признатата наследница на кралството. Имам странното усещане, че макар да се намирам на място, което познавам добре, въпреки това всичко е различно. Зад престорените усмивки има нова действителност, сякаш това е второ действие в поетична драма и актьорите са сменили маските си зад параваните и сега същите хора трябва да бъдат приемани като напълно различни.

Братовчедка ми Маргарет Дъглас е нанесла дълбоко оскърбление на кралицата. Един служител на съпруга ѝ, Матю Стюарт, е бил заловен да напомня на френския посланик, че Маргарет е най-близката роднина на нашата братовчедка Мери, кралицата на Франция и Шотландия, а нейният съпруг като граф на Ленъкс е наследник на шотландския престол. Това е очевидно вярно, но всеки би могъл да я предупреди, че за подобни думи ще бъде докладвано незабавно, и Елизабет ще се уплаши и ще побеснее. Маргарет е трябвало да се възползва от най-силното си оръжие — че е изключително невзрачна и стара, и тогава Елизабет би ѝ простила кралското потекло. Във всеки случай всички в двора са изключително развеселени, защото на Уилям Сесил му е наредено да рови из стари документи, складирани в

помещението с архивите, за да докаже, че Маргарет Дъглас, дъщеря на сестрата на Хенри VIII, кралицата на Шотландия, е всъщност незаконородена, и следователно нито тя, нито красивият ѝ син Хенри Стюарт могат да имат каквито и да било претенции към трона на Англия. Сякаш репутацията ѝ би могла да бъде по-лоша от тази на Елизабет, чиято майка бе обезглавена за прелюбодеяние с петима поименно назовани мъже!

Благодаря на Бог, че никой не може да постави под съмнение моя произход. Произхождам по пряка и законна линия от любимата сестра на крал Хенри, кралица Мери, омъжена за най-добрия му приятел, Чарлс Брандън, чрез майка ми, безукорно добродетелната и злонравна Франсес Брандън, а сега, когато отново се ползвам с благоволение, приликата ми с красивата ми баба, кралицата, внезапно става очевидна. Много хора отбелязват в разговорите си, че съм красива като онази някогашна принцеса на Тюдорите, и се възхищават на светлата ми кожа и коса, наследени от рода Йорк.

Робърт Дъдли, който постоянно влиза и излиза от личните кралски покои и е открито допускан в кралската спалня, обявен за най-доверен приятел на кралицата, се държи с мен вежливо като със сродница. Между семействата ни съществуват толкова много връзки — той беше девер на сестра ми Джейн, и следователно и мой роднина, — от всички ухажори на моята братовчедка, кралицата, той се ползва с най-голяма благосклонност, и сега на драго сърце си спомня роднинството ни. Внезапно имам приятели там, където преди живеях сред непознати. Почти бих могла да повярвам, че всички ме харесват и че се ползвам с всеобщо възхищение. Започвам да казвам „моята братовчедка, кралицата“, точно както правеше майка ми, и Мери ми се смее, закрила уста с малката си ръка.

Но триумфалното ми завръщане в двора, появата на толкова много нови мои приятели, дори благоволението на кралицата не ме обезщетяват за загубата на Нед. Младият мъж, който свободно, по собствена воля, ме избра за своя любима, който поиска благословията на майка си и позволенията на моята, сега минава покрай мен, сякаш не ме вижда, а когато случайно се озоваваме лице в лице, ми се покланя учтиво като на обикновена позната.

Първия път, когато хладният му поглед се плъзва над мен и оттатък, имам чувството, че ще припадна от мъка. Единствено

застаналата до мен Мери, чиято глава не стига дори до рамото ми, ме задържа изправена. Ощипва ме по ръката толкова силно, че оставя синина, и ми прошепва:

— Горے главата! По-ведро!

Хвърлям поглед към нея, напълно объркана, а тя се усмихва широко нагоре към мен и добавя: „Петите надолу! Дръж се здраво“, като баща ни, когато ни учеше да яздим, и това ми помага да се опомня. Вървя с ръка върху рамото ѝ и едва успявам да заставя краката си да правят стъпка след стъпка. Отиваме в параклиса заедно: тя ме крепи, сякаш съм болна, и когато коленича зад кралицата, аз свеждам глава и моля Бог да ме избави от тази болка.

Толкова ужасно нещастна съм, като си помисля, че Нед ме изостави, за да избегне недоволството на една кралица, която никога не би пожертвала собствените си удоволствия. Елизабет си позволява да изпитва радост и наслада с любимия си, но аз не мога дори да говоря с мъжа, когото обичам. Гледам я как вика с жест Робърт Дъдли, за да я свали от коня ѝ или да танцува с нея вечер, когато върви с почти опряна на рамото му глава, и го вика в личните си покои, където всички ги оставят насаме, и откривам, че я мразя за себичността ѝ, заради това, че се интересува само от собственото си удоволствие и никога не мисли за мен. Обвинявам я с горчивина за това, че съм разделена от мъжа, когото обичам, и ще умра като самотна стара мома, докато тя се наслаждава на срамна, разпътна, публична любовна връзка.

Сега тя твърди публично, че ще се омъжи за ерцхерцог Фердинанд от династията на Хабсбургите веднага щом той пристигне в Англия — обещава, че ще склучи съюз с Испания, за да опази Англия — но за всички е очевидно, че лъже, и че евентуалният ѝ съпруг ще се превърне в рогоносец още преди корабът му да е акостирал на кея в Гринич.

Сега испанците са узнали това. Новият посланик е наскърбен, свитата му — навъсена. Уилям Сесил е напълно обезумял, докато се опитва да поддържа приятелството ни с огромната мощ на Испания, за да балансира голямата заплаха от страна на Франция. Испанският посланик, Алваро де Куадра, се озовава до мен една вечер, докато вървим покрай реката към осветена беседка, където ще слушаме поезия, и споменава, че ерцхерцогът е чул за красотата ми и много

повече би предпочел да се ожени за мен, отколкото да премине през досадно продължителния и дискредитиран процес по ухаждането на Елизабет. Някой ден бих могла да бъда велика кралица на Англия с ерцхерцога до мен и испанската мощ зад гърба ми. Междувременно бих могла да бъда нежно обичана ерцхерцогиня със завидно положение в английския двор, център на папистките амбиции.

— О, не бих могла да кажа нищо — прошепвам. Ужасена съм, че той се осмелява да ми каже това толкова ясно. Слава Богу, никой не е достатъчно близо, за да ни чуе и не ни е видял никой, освен един от хората на Уилям Сесил, който минава случайно покрай нас. — Ваше превъзходителство, оказвате ми твърде голяма чест. Не мога да слушам такива неща без позволението на моята братовчедка, кралицата.

— Не е нужно да го споменавате пред нея — отвръща той бързо. — Говорих с вас поверително, така че да разберете какво може да бъде. Ако го желаете.

— Всъщност аз не желая нищо — уверявам го.

Вярно е. Вече не желая трона. Искам да бъда съпруга, а не бясно злонравна кралица-стара мома. Искам съпруг, и то никой друг, освен Нед. Не бих могла да понеса докосването на друг мъж. Дори да доживея до преклонна възраст, дори да доживея до цели петдесет години, никога няма да искам никой друг освен него. Разминаваме се в галерията, на вечеря, на отиване към параклиса, в унило мълчание. Зная, че той още ме обича. Виждам го как ме гледа от далечния край на параклиса, а аз съм закрила лицето си с ръце, за да не може да ме види как надзъртам през пръсти към него. Той изглежда така, сякаш се е поболял от копнеж, а не ми е позволено да го утеша.

— Кълна ти се, той те обича повече отвсякога — казва Джейни печално. — Вехне от любов, Катрин. Но майка ни му забрани да говори с теб и го предупреди колко недоволна ще бъде кралицата, ако узнае. Непоносимо ми е, че не сте заедно. Казвам му, че страда от потезка болест, отколкото аз. А неговият цяр е точно тук! Ти си лекарството за болестта му.

— Само да би се съгласила майка ви да говори с Елизабет! — възкликвам.

Джейни поклаща глава.

— Не смее. Каза ми, че Тайният съвет настоява Елизабет незабавно да ти намери съпруг, който да не застрашава властта ѝ. Сега,

когато е събрана английска войска, за да се сражава с французите в Шотландия, те се ужасяват, че ще ѝ се противопоставиш, или дори ще напуснеш страната. Боят се, че испанците ще те отведат. Искат да бъдеш безопасно обвързана в брак с някой англичанин от низше потекло, който ще те задържи у дома и ще омаловажи правото ти да претендираш за трона.

— Не бих отишла в Испания! — възкликвам отчаяно. — Защо ми е да го правя? Къде бих отишла? Единственият човек на света, за когото бих се омъжила, е тук. Не се интересувам от ерцхерцога или от който и да било друг! И защо трябва да се омъжвам за англичанин с ниско потекло? Защо трябва да бъда оскърбявана?

Ужасена съм от клюката, донесена от Джейни — че искат да ме омъжат за някой незначителен човек и да забравят за мен, но изпитвам още по-силен страх, когато ми съобщават, че шотландските лордове са предложили да бъда омъжена за моя братовчед, графа на Аран, един от отхвърлените ухажори на Елизабет с претенции за наследство в Шотландия, за да може Англия да предложи съперническа протестантска кралица на бунтовните шотландци, и те да могат да се съберат зад Аран и мен и да разгромят французите. Искат да ме омъжат за Аран и да ме направят кралица на шотландците.

— Какво да правя? — обръщам се към Джейни. — Да не би всички да са полудели? Никога ли няма да престанат да се опитват да ме омъжат за един ужасен мъж след друг? Нима тя ме призна за принцеса само за да ме продаде в някакъв съюз? Трябва да кажеш на Нед, че някой ще ме отвлече, ако той не ме спаси.

Нед не ме спасява: не може. Майка му е забранила, а тя не е жена, която би търпяла непокорство. Той се задоволява само да ме поглежда с копнеж и да се отдалечава. Робърт Дъдли не прави нищо за мен. Мисли само за себе си и Елизабет. До нея е всеки ден в тези опасни времена, и ми се струва, че ако не можеше да се вкопчва в него, тя би изгубила разсъдъка си. С мен, разбира се, разговаря Уилям Сесил, който знае всичко по всички въпроси. Покланя се много ниско, когато излиза от заседанието на Тайния съвет, и ми предлага ръката си, за да тръгнем по галерията към покоите на кралицата. Раздвижвам едва доловимо пръсти, сякаш искам да ме пусне, но той все така държи ръката ми в лека, топла хватка, и така влизаме заедно, а по решителното извиване нагоре на начервените устни на Елизабет съдя,

че двамата са се разбрали, че трябва да бъде държана изкъсо, и са разработили движенията на малък танц, който да изпълня.

— О! Братовчедке Катрин — казва тя и се извърща от Робърт Дъдли, сякаш се интересува повече от мен, отколкото от него. — Скъпа братовчедке.

Реверансът ми е толкова лек, колкото се осмелявам да бъде.

— Братовчедке Елизабет, ваше величество — казвам, тъй като днес, изглежда, сме много близки роднини.

— Елате да седнете при мен — казва тя и посочва столчето до стола си. — Цял ден почти не съм ви виждала.

Има много дни, в които е успявала да изтърпи отсъствието ми, и никога преди не съм била канена да седя с нея.

Хвърлям поглед настрана, където Нед наблюдава това представление, изражението му застива и той свежда поглед към земята, сякаш не смее дори да ми се усмихне. Толкова се страхува от недоволството на Елизабет, а аз съм като мишка под лапата на охранена рижа котка.

— Какво миличко кученце! — възкликва Елизабет.

Свеждам поглед към Джоу, която се притиска към краката ми, все едно се страхува, че ще последвам дворцовия протокол и ще я предложа на кралицата, която я гледа без топлота.

— Обичам Катрин като дъщеря — казва кралицата на въздуха над главата ми. Дори на нея, макар да е такава умела лъжкиня, ѝ липсва дързост да срещне погледа ми. Всички приемат това изненадващо изявление с безизразни лица. Виждам будния, заинтригуван поглед на испанския посланик. — Тя ми е като дъщеря — повтаря високо Елизабет. После, сякаш внезапно проумяла значението на думите си, смекчава и понижава тона си и казва: — Сигурно тъгувате много за майка си.

Свеждам глава.

— Да, ваше величество — потвърждавам покорно. — Тя беше изключително предана на мен и на малката ми сестра, Мери.

— О, да, Мери — казва кралицата разсеяно. При споменаването ѝ Мери излиза напред от редицата на почетните дами и кралицата ѝ кимва, докато тя прави реверанс. Явно Мери няма да бъде засипана с прояви на привързаност, само аз.

Елизабет се привежда напред.

— Винаги трябва да ми казвате, ако се чувствате самотна или нещастна — казва тихо. — Зная какво е да си момиче без майка. Зная какво е да си без приятели в един голям кралски двор.

Бих играла ролята си в тази поетична драма по-добре, ако знаех какво, за Бога, се очаква да правя. Кралицата поставя изобилно обсипаната си с пръстени ръка на рамото ми: пръстите ѝ са студени. Питам се кой би трябвало да извлече полза от това представление. Със сигурност не и аз.

— Не съм без приятели в двора, ако имам вашата благосклонност — казвам предпазливо, като вдигам очи и се вглеждам в безизразното ѝ лице.

Тя притиска ръка върху рамото ми.

— Имате я. Вие сте ми много скъпа. В края на краищата, вие сте най-близката ми роднина.

Ето това е! Тя ме назова като своя най-близка роднина. Аз съм нейна наследница. Аз съм следващата в реда за наследяването на трона. Тя го направи и не може да се отметне. Вдигам поглед и виждам, че Уилям Сесил ме наблюдава. Чул е това. Всъщност сигурно е написал сценария и е начертал всеки ход.

— А може ли да се обърна към вас с молба? — взирам се в малките ѝ, лъскави черни очи. В тях не потрепва истинска нежност: тя сключва сделка с мен, сякаш сме продавачки на риба на кея, които претеглят осолена риба-треска.

— Помолете ме! — възкликва тя с престорената си усмивка. — Помолете ме за каквото и да е, и ще видите какво съм готова да направя за една предана и любяща братовчедка!

— Ще го направя — обещавам на нея, обещавам на себе си, и обещавам на Нед в сърцето си.

* * *

Робърт Дъдли ми целува ръка с потайната усмивка на един фаворит към друг. Уилям Сесил върви с мен в галерията и ми разказва за хода на войната в Шотландия, сякаш ми е нужно да знам. Осъзнавам, че ме учи на държавническото изкуство, което е изучавал при четири царувания. Искане да зная, че трябва да играя ролята си на

протестантската наследница на протестантска кралица. Важно е да разбере, че тронът се ръководи от съветите на лордовете, че лордовете споделят мнението на парламента. Трябва да разбере, че мястото на Елизабет на трона е нестабилно — половината страна тепърва трябва да бъде убедена да се обърне към нашата религия, великите европейски сили са наши естествени врагове, а папата призовава за свещена война срещу нас. Като нейна наследница ще привличам изкушения, конспирации, обещания. Трябва да му докладвам. Не трябва никога да излагам на опасност Елизабет. Трябва да изиграя ролята си в осигуряването на протестантски наследник в протестантска страна.

Хората ми се кланят ниско, докато минавам, а на нас двете с Мери са зачислени още дами, които да ни обслужват. Внезапно се оказва, че имам нужда от някой, който да ми носи ръкавиците. Мери напуска непринудената приятелска среда в стаите за почетните дами и двете заедно заживяваме в по-пищни покои със собствени придворни дами и си създаваме собствен малък двор в двора, двете сме обслужвани като принцеси. Обличам господин Носльо в ливрея със зеления цвят на Тюдорите, а Джоу и Рибън получават плетени нашийници от зелена коприна. Рибън носи звънче от ковано сребро и спи на възглавничка от зелено кадифе.

Движа се навсякъде сред сподавена буря от почтително любопитство. От гардероба ми предоставят прекрасни рокли от кадифени платове и златен брокат. Издигането ми до такова важно положение поражда толкова много въпроси, но няма никой, до когото мога спокойно да се допитам. Възможно ли е Елизабет да е решила да изчака, докато Робърт Дъдли бъде свободен да се ожени, и да ме посочва за своя наследница, за да спечели време? Съпругата му може да умре от някаква болест, или от старост, и Елизабет ще може най-сетне да се омъжи за него. Или пък, дали след като е Върховен глава на Църквата, ще използва властта си да обяви брака на любовника си за анулиран, и сама ще се омъжи за него? Никой не може да възрази срещу поведението ѝ, щом е осигурила на Англия законна протестантска наследница — мен.

А ако е така, не би ли било разумно да ми позволи да се омъжа за мъжа, когото съм си избрала, английски благородник, близък до трона, предан реформатор? Дали ние с Нед не се оказваме внезапно неустоим

дар за Елизабет: кралско потекло, протестантски убеждения, и със сигурност плодови? Ако сложа в люлката законородено момче от династията на Тюдорите, няма ли това да освободи Елизабет да прави каквото пожелае? Ще сложи ли тя край на всички спорове, като осинови бебето ми и даде на Англия този рядък дар: здраво момче от династията на Тюдорите? Ще посмея ли да поискам Нед като благоволение, което тя ми обеща? Ще посмея ли да повикам Нед в новите си покои и да говоря с него пред всички?

Елизабет продължава да демонстрира привързаността си към мен. Седя начело на масата на придворните дами на вечеря, а Мери е настанена върху висока възглавничка в другия край. Само на мен се полага да нося ветрилото на кралицата вечер, само аз държа ръкавиците ѝ, докато вървим заедно към конюшните. Имам нов кон: когато ходим на лов със соколи, държа сокол върху юмрука си. Играя карти с нея, а в параклиса коленича за молитва зад нея. Несъмнено тя ме подготвя да я наследя. Испанският посланик прекратява тайните ни разговори, но се кланя много почтително. Робърт Дъдли ми отправя потайната си, прелъстителна усмивка. Нед среща погледа ми от другия край на залата за аудиенции и знам, че ме желае. Нима, щом мога да помоля братовчедка си кралицата за всякаква услуга, не мога да ѝ кажа, че искам да се омъжа за предан на престола английски аристократ, и че двамата можем да ѝ служим до живот?

* * *

Джейни казва:

— Имам изненада за теб. Ела в стаята ми.

До вечеря има още час и другите дами от спалнята са с кралицата и следят как камериерките пристягат връзките на роклята ѝ, всяка застанала с някакъв предмет в ръце: златистата ѝ шапчица, кутията ѝ за бижута, ветрилото ѝ. Всяка от тях чака реда си да пристъпи напред в ритуала по обличането на богинята, за да може тя да отиде на вечеря и да флиртува с мъжа, който е имал късмета да привлече изменчивото ѝ внимание тази вечер. Всяка трета вечер е мой ред да я обслужвам, всяка четвърта вечер малката ми сестра, Мери, стои и държи бижутата. От време на време Джейни се чувства

достатъчно добре, за да поднесе златистата шапчица, но тази вечер и двете сме свободни.

Подобно на малки момичета, които бягат от омразна мащеха, ние се промъкваме покрай стаята на почетните дами и Джейни отваря вратата на спалнята си, влизаме... и там е Нед.

Спирам на прага: зная, че го зяпам, сякаш не мога да повярвам, че това е той и ме чака, сякаш е излязъл от сънищата ми.

— Нед? — казвам стъписано.

Той прекосява стаята с една крачка и ме взема в обятията си.

— Любов моя — изрича. — Любов моя, прости ми. Не можех да издържа без теб и миг повече.

Не се поколебавам, не ме възпират гордостта или гневът, ръцете ми се обвиват около врата му, придърпвам главата му надолу, устата му е върху моята, прегръщаме се припряно и несръчно, и после се целуваме. Вкусът му, познатото му ухание, ме кара да потреперя. Идва ми да плача и да се смея едновременно.

— Нед — успявам само да кажа.

Целувката продължава цяла вечност. С някаква частица на съзнанието си отбелязвам тихото щракване на вратата, когато Джейни излиза и я затваря зад гърба си. Хрумва ми, че всъщност би трябвало да изпитвам студенина и гняв към Нед и да го накарам да ме моли за прошка, но го прегръщам по-здраво. Непоносимо би било да го пусна. Не мисля, че изобщо някога ще мога да го пусна да си отиде. Не мога да мисля, нямам мисли, изпитвам единствено страстно желание.

Когато той отпуска хватката си съвсем малко, ми се завива свят и се оставям да се отпусна блажено в прегръдките му. Чувствам, че много дълго съм се опитвала да бъда силна и съм се мъчила да бъда смела, а сега мога да се облека на мъжа, когото обичам. Той ми помага да отида до пейката в прозоречната ниша. Искане ми се да легна на нея, да почувствам как тежестта му се отпуска върху мен, а бедрото му се притиска към мен, но сядаме един до друг, той е обвил с ръка талията ми, сякаш съм толкова скъпоценна за него, че не смее да ме пусне.

— Ти се върна при мен — казвам само. И повтарям: — Ти се върна при мен? Това не е само... Върна се при мен?

— Разбира се — казва той. — Ти си любовта на живота ми, моята единствена любов.

— Не издържах да те виждам всеки ден и да не те докосна...

— Нито пък аз! Наблюдавах те в параклиса.

— Знам, че ме наблюдаваше — прекъсвам го. — Надзъртах към теб и виждах, че ме гледаш. Толкова много се надявах... молах се...

— Молеше се за какво?

— Молах се за това.

Той улавя ръката ми и я притиска към устните си.

— Имаш го. Имаш мен. Няма да се разделим никога повече.

— Майка ти...

— Ще ѝ обясня. Тя няма да ме спре.

— Но кралицата...

— Ще се оженим — заявява той решително. Чувствам как сърцето ми се изпълва с въодушевление само като виждам твърдо стиснатата му уста. Искам да ме целуне отново.

— Аз ще я попитам...

— Тя е благосклонна към теб, даде това да се разбере ясно от всички. И не само тя, това не е просто нейна прищявка. Сесил я посъветва да те държи близо до себе си. Затова е толкова мила. Ужасена е, че шотландците или испанците могат да ти уредят брак и да те отведат.

— О, Господи — прошепвам. — Не позволявай да ни разделят.

— Никога. Следователно няма да питаме никого, за да не би да откажат. Ще се оженим и ще ѝ съобщим, когато всичко вече е свършен факт. Ще кажем на всички, когато вече е сторено, и какво може да направи тогава тя или който и да е друг?

— Тя може да се вбеси — изтъквам. Всички в този двор са се научили да бъдат предпазливи, за да не си навлекат яростта на Тюдорите. Докато кралица Мери потъваше в отчаяние, Елизабет крещи и хвърля каквото ѝ попадне. Единственият, който може да я успокои тогава, е Робърт Дъдли. Единственият, който може да я съветва, е Уилям Сесил. Тя надвиква всички други.

Нед, моят любим, моят бъдещ съпруг, свива рамене, сякаш тя не го плаши.

— Ще побеснее, но яростта ѝ ще отшуми. Виждали сме я как се гневи на Кат Ашли, виждали сме я да се нахвърля гневно на Сесил, докато се стигна дотам той да напусне двора. Но се върна, и тя последва съветите му. Същото ще бъде и с нас. Тя ще избухне гневно,

ние ще си тръгнем, тя ще ни прости и ще ни върне на местата ни, преди да е изтекъл дори един месец. Освен това е в неин интерес да се оженим, така че да бъдеш в безопасност. Сесил ще изтъкне това пред нея. Дъдли ще ѝ каже да бъде благосклонна към влюбените.

— Искам да бъда в безопасност — сгушвам се малко по-близо.

— Искам да бъда в безопасност с теб. О, Нед, бленувах за това.

— И аз бленувах за теб — прошепва той. — Написах ти стихотворение.

— Наистина ли?

Той тършува пипнешком във вътрешния джоб на жакета си.

— Нося го със себе си — казва. — Написах го, когато ти беше облечена в черните си траурни дрехи и те гледах с тази златиста коса и толкова бледа като сметана кожа. Ти приличаше на портрет, на мраморна статуя, обвита в кадифе, и си мислех, че няма да те докосна никога повече. Мислех си, че сме като Троил и Кресида, разделени като тях.

— Прочети го! — прошепвам. То всъщност е по-хубаво от романс.

*„Стоеше в черно тя“, тъй рече Троил,
със погледа си смъртно ме рани.
„Стоеше в черно тя“, и аз тъй казвам,
и погледът ѝ тъжен скръбта ми утрои.*

Изпускам тръпнеща въздишка на наслада.

— Може ли да го взема? — никой не ми е посвещавал стихотворение преди, никой не е писал стихотворение дори за Джейн, при все че тя беше толкова начетена и беше кралица. Хората пишеха проповеди за Джейн, но това е нещо истинско, стихотворение, любовно стихотворение от мъж. Дори по-хубаво: любовно стихотворение от поет, от истински поет. Една проповед просто не може да се сравнява с това. Той го пъхва в ръката ми и аз го притискам към сърцето си.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ЛЯТОТО НА 1560 Г.

Това е да живееш — мисля си възбудено. Това е да си млада и красива, и жива, а не увлечена от някакво ужасно убеждение, което те кара да се учиш да умираш, а не да се наслаждаваш на живота. На това се надявах, когато излязох от Тауър и оставих там сестра си, за да бъде обезглавена и погребана на късове в параклиса. Такъв вярвах, че трябва да бъде животът ми и такъв е сега: ярък, и страстен, и далеч по-прекрасен, отколкото някога съм мечтала.

С Нед все още се подминаваме мълчаливо, с извърнати погледи, но той ми намига в параклиса и ме притиска съблазнително близо до себе си, когато ме сваля от коня ми. Сега, когато движението на танца ни събира, ръката му е топла и той стиска пръстите ми. Когато по време на танца се озоваваме лице в лице, той пристъпва толкова близо, че мога да почувствам топлия му дъх до ухото си, ръката му върху талията ми е уверена, придърпва ме към него. Ние сме тайни любовници, както някога бяхме тайно отчуждени, а когато се извързвам и се преструвам, че не го виждам, ми идва да се изкикотя. Напълно забравям, че преди ми се искаше да заплача.

През лятото дворът се забавлява и сякаш нищо няма никакво значение. Сякаш всички строги правила на дворцовия етикет са отменени, всички мрачни ограничения на вярата са премахнати. Вече няма „да се научиш да умираш“, няма смърт. Няма страх от бъдещето, нито въпроси кой ще бъде наследник, дали кралицата ще зачене, или пък дали ще има война. Няма нищо друго освен слънчево време, красиви дрехи и прекрасни дни. Цялото мрачно униие в двора на кралица Мери е пометено като стари тръстики от пода, цялата родена от страха подозрителност от годините на крал Едуард вече я няма. Всички мъже, които крояха интриги, планове и заговори срещу престола и един срещу друг, са мъртви, а ние, техните деца, сме се зарекли да живеем заради радостта от живота. Научили сме се да живеем.

Уилям Сесил е заминал за Единбург, за да помири шотландските лордове и тяхната регентка от френски произход. Неохотно потеглилата армия на Елизабет направи достатъчно, за да ни спечели мир, а без надзора на Сесил, Елизабет е безразсъдна, сякаш си мисли, че ако той не гледа, никой не може да я види. Двамата с Робърт Дъдли живеят открито като любовници. Той влиза в стаята ѝ, сякаш ѝ е съпруг, смее ѝ се, взема я в обятията си, подчиняват му се като на крал-консорт.

Всеки ден излизаме на езда, хрътките тичат пред нас. Робърт Дъдли довежда на любовницата си няколко коня, един от друг побуйни и прекрасни, и двамата яздят един до друг, сякаш са неуязвими. Всеки ден се измъкват от придворните, а после изчезват в гората, появявайки се едва когато стане време да обядват в красивите шатри, които слугите са издигнали в някое сечище и масите са подредени, а виното и водата — налети в чашите. Открито се отдалечават заедно на конете си, безсрамно се връщат, с лица, светнали от неизказана радост. Всички други яздят известно време зад хрътките, а после отвеждат конете си до реката и ги оставят да пият или слизат да се изтегнат лениво в сенките, или се отдалечават към някое тихо и скрито място да се целуват и да си шепнат.

Слънцето е горещо, но сечището е засенчено от свежата зеленина на дъбовете и буковете, а птиците пеят неспирно, сякаш са хор, в съзвучие с музикантите, скрити под клоните. Мирисът на дим от дърва и печено месо се смесва със сочния аромат на стъпкана трева и билки там, където слугите са разстлали килими, рогозки и възглавнички, за да можем да се изтегнем спокойно, да пием вино, да си разказваме истории и да рецитираме стихотворения. Понякога пеем заедно — стари селски песни, — а понякога Нед чете стиховете си, но никога „Тя стоеше в черно“, което е за мен и принадлежи само на мен.

Ние сме двор от млади, красиви хора. По-старите и по-разумните не могат да търпят продължаващите по цял ден пикници, от които се прибираме чак по здрач, яздим един до друг и си нашепваме обещания. Те непрекъснато напомнят за деликатната работа, която Уилям Сесил върши в Единбург, и как всичко може да се окаже напразно, ако Елизабет не дари Англия с наследник. Но облекчението на Елизабет заради края на войната с Шотландия я изпълва с опияняваща радост. Тя тържествува: мисли си, че спечелването на войната я прави

неуязвима. Непредпазлива е: мисли си, че любовта е над всичко останало. Дори когато членовете на Тайния съвет предупреждават, че ще се наложи да режат езиците на мъже и жени нашир и надлъж из страната, за да им попречат да говорят, че тя е блудницата на Робърт Дъдли, тя пак се надвесва от прозореца на спалнята си сутрин, полугола, и вика Робърт Дъдли да дойде веднага при нея.

Всички в двора знаят, че двамата имат съседни спални със свързваща врата между тях. Всеки от тях може и да се прибира в собствените си покои вечер, но всички смятат, че камериерът на Робърт Дъдли стои отвън пред вратата му по цяла нощ, защото кралицата на Англия се е промъкнала през скритата врата и е вътре. Дори хората в провинцията, които не би трябвало да са толкова добре осведомени за събитията в двора, казват, че Елизабет е безумно влюбена в своя красив началник на конницата, а мнозина мислят, че двамата вече са женени тайно и че горката му съпруга, каквото и да е името ѝ, ще бъде напусната по заповед на кралицата, точно както бащата на кралицата, крал Хенри, изоставяше съпругите си, за да се ожени за друга жена.

После идва новината, че регентката на Шотландия, Мари дьо Гиз, е мъртва, и властта на французите в Шотландия рухва, след като тя вече не е там, за да я поддържа. Сесил се прибира у дома в Лондон. Сключил е триумфален мирен договор, но сега Робърт Дъдли заявява, че не е получил нищо за цялото си усилено препускане от Нюкасъл до Единбург и обратно. Сега Елизабет иска нещо повече от договора на Сесил: настоява за хиляди лири обезщетение, за връщането на Кале, а на Мери, кралицата на Франция, да бъде забранено да поставя кралския герб върху блюдата си за хранене — всичко, от най-сериозното до най-незначителното. Двамата с Робърт, като кралица и нейният съпруг, стоят един до друг пред целия двор и посрещат Уилям Сесил с тирада от оплаквания.

Разгромът на френското управление в Шотландия би трябвало да бъде честван като победа, но Уилям Сесил, чиито умения доведоха до него, е смазан от неблагодарността на Елизабет, неспособен да скрие гнева си, че тя приема съвети от Робърт Дъдли. Дворът се разделя на съперничаещи си лагери: тези, които приемат неудържимия възход на звездата на Дъдли — съпруг и бъдещ крал-консорт — и тези, които

казват, че Уилям Сесил трябва да бъде уважаван, както и старите лордове, и че Дъдли е парвеню от род на предатели.

Елизабет, която ми е заявила с обич, че съм ѝ скъпа като дъщеря, обещала ми е, че ще ми бъде като майка, че ще ме осинови законно, че ще ме посочи за своя наследница, забравя напълно за мен в тази нова криза, докато мъжът, който ѝ е бил като баща и мъжът, който ѝ е като съпруг, се гневят толкова един на друг, че не желаят да си проговорят. Всички придворни са убедени, че Сесил ще я изостави, че Дъдли ще я съсипе. Шепне се за заговори за покушение над него: тя среща съпротива от всички страни. Не смее да се съгласи, че една страна може сама да избере наследника на своя престол. Ако на шотландците е позволено да отхвърлят своята кралица Мери, защо англичаните трябва да приемат Елизабет? В своето безпокойство за любовника си, за бъдещето си, за самия си кралски сан, тя не се интересува от мен, не се интересува от никоя друга жена.

— Но на мен ми харесва да бъда забравена — отбелязва сестра ми Мери. — Предполагам, че съм свикнала, след като съм толкова ниска, че очите на другите често не стигат до мен. Но това определено означава, че можеш да правиш каквото искаш.

— А какво искаш да правиш ти, смешно малко създание? — питам снизходително, като се навеждам, за да виждам изящното ѝ лице. — Да не си намислила някоя дяволия, по примера на половината придворни? Да не си влюбена, Мери?

Джейни се засмива грубо, сякаш никой не би обикнал Мери.

— Можеш да вземеш моя ухажор — казва тя. Джейни е ухажвана от стария ни чичо, Хенри Фицалан, граф Аръндел. Бива го да надживява съпругите си — първата му жена беше леля ми Катрин Грей. Сега отново е свободен, заможен и отчаяно копнеещ да влее малко кралска кръв в златната люлка в богато обзаведената детска стая в замъка си, в линията на рода си.

— Не ми трябва твоите огризки — Мери отхвърля богатия аристократ с махване на мъничката си ръка. — Имам си обожател.

Не съм изненадана. Мери притежава чара на Тюдорите и е добросърдечна по природа — мнозина мъже биха се радвали на тези качества у една съпруга. От нея би станала по-добра съпруга, отколкото от Джейни Сиймор, с нейното крехко здраве и трескавата ѝ енергия. Мери е истинска миниатюрна наслада: когато застане пред

рицар в броня, може да огледа красивото си лице и съвършено оформените си шия и рамене, отразени в нагръдника му. Ако седи върху възглавница зад висока маса и един мъж вижда само главите и раменете ни, ще му е трудно да реши коя е по-голямата красавица. Само когато тя се изправи, внезапно се разкрива, че е мъничка, наполовина на нормалния ръст. Мисля, че високо на седлото, на кон, е по-красива дори от мен. Има добра стойка, месечните ѝ неразположения са редовни — навярно би могла да има кандидат, навярно би могла дори да се омъжи.

— Всички дами в двора флиртуват. Аз не съм по-различна — казва Мери. — Защо би трябвало да съм различна?

— Е, кой флиртува с теб? — подхвърля насмешливо Джейни.

— Не те засяга — казва моята неустрашима сестра. — Защото си имам свои планове, точно както Катрин си има нейните. И не бих ти позволила да ми се месиш, както се месиш на нея.

— Не се меся, съветвам я — казва Джейни, засегната. — Аз съм нейна близка приятелка.

— Е, не съветвай мен! — казва Мери. — Имам си свой по-голям приятел, по-важен от вас двете, взети заедно.

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР ЕСЕНТА НА 1560 Г.

Обичам замъка Уиндзор, ездата надолу до заливаните от водата ливади край реката, големия парк със стадата елени, преминаващи тихо сред дърветата, и самия замък, кацнал високо над селцето. Ще празнуваме рождения ден на Елизабет, сякаш е голям празник като Коледа. Робърт Дъдли, в качеството си на началник на конницата, назначава церемониалмайстор и му нарежда да наеме актьори и хорове, танцьори и още хора, които да ни развличат — жонгльори и фокусници. Трябва да има поети, възхваляващи красотата на Елизабет, трябва да има епископи, които да се молят за дългото ѝ и щастливо царуване. Празненството ще продължи с дни, за да ознаменува раждането на момиче, чиято майка умря на ешафода, обвинена в прелюбодеяние и чийто баща не я признаваше за своя дъщеря през по-голямата част от живота ѝ. Едва се удържам да не се изсмея на глас, когато виждам как Елизабет нарежда на придворните да честват деня на раждането ѝ, след като по-старите хора си спомнят какво горчиво разочарование е било невръстното момиченце навремето и колко безразлични са били към нея всички в продължение на толкова много време.

Робърт Дъдли е навсякъде — кралят в този двор, човекът, от когото зависи щастието на Елизабет. Уилям Сесил се е затворил в себе си, изпълнен с мрачна, безмълвна ярост. Трудно извоюваният договор с Франция ще се осъществи, но той не получава благодарности за това. Това не се чества като дипломатически триумф, а той приписва лошата преценка на Елизабет на увлечението ѝ по Робърт Дъдли.

Церемониалмайсторът измисля красив танц, който всички млади дами от двора трябва да научат. Всички ще олицетворяваме различни добродетели. Аз ще бъда „Дългът“, на Джейни се пада да бъде „Честта“. Тя е достатъчно добре, за да танцува, горещата трескава руменина на бузите ѝ е избледняла и поне веднъж очите ѝ не горят от треска. На Мери е възложено да бъде „Победата“ и да стои на върха на висока кула, която скрива мъничките ѝ крака и показва само красотата

й. Главният пазител на кралските порти, служителят, който отговаря за безопасността на целия двор, е висок широкоплещест мъж, по-висок от всички останали, затова го повикват да вдигне Мери на върха на кулата. Той ѝ се покланя галантно: тя прилича на фея в краката на великан. По-хубаво е от пиеса. Мери протяга малката си ръка и той я поднася към устните си, а после обвива ръце около миниатюрната ѝ талия и я повдига. Толкова е красиво, че всички ръкопляскаат, а някой казва, че господин Томас Кийс, пазителят на портите, трябва да остави задълженията си на заместника си и да дойде да изпълнява роля в поетичната драма. Господин Кийс се покланя, усмихнат, красив в ливреята си в зеления цвят на Тюдорите, а Мери, чиято малка ръка е потънала в огромната му лапа, се разсмява и прави реверанс, със светнало лице.

Нед играе ролята на „Доверието“ и е определен за партньор в танца на Франсес Мютас, която играе женски образ на доверието — каквото и да е това: навярно „Наивността“. Искане ми се тя да се смени с мен, но не мога да я помоля, без да разкрия, че искам да танцувам с Нед, а той не се досеща да ѝ намекне, че тя може да предпочете да бъде „Дългът“. Дори сякаш се наслаждава на компанията ѝ. След като танцът им приключва, те остават заедно, а когато всички излизаме навън да се насладим на залеза и да пием по чаша разреден ейл, той върви с нея и ѝ налива една чаша.

Танцът минава съвършено до последната стъпка. Елизабет, седнала на трона си, се усмихва, докато танцуваме пред нея, макар да предполагам, че би предпочела самата тя да е в обятията на Робърт Дъдли. Зная, че аз бих предпочела да танцувам с Нед, вместо да го гледам. Франсес Мютас си е сложила руж на лицето, сигурна съм в това. Изглежда нелепо и се е вкопчила в Нед като охлюв в стена. Намръщвам му се, за да покажа, че не ми е приятно, а той отвърща недоумяващо на погледа ми, сякаш не може да предположи, че видът на друго момиче, сложило ръка на рамото му, вдигнало поглед към красивото му лице, може да ме подразни. Той е такъв обаятелен млад мъж, усмивката му — толкова очарователна, а очите — толкова ведри, че ми е непоносимо да го виждам определен за партньор на невзрачно малко създание като Франсес. Бих очаквала тя да прояви достатъчно разум, за да прецени, че той копнее да бъде с мен. Нима не може да разбере, че танцът би бил по-красив, ако двамата с Нед сме заедно?

Трябва да стоя до трона на Елизабет, когато испанският посланик Де ла Куадра и другите посланици пристигат да ѝ връчат подаръците за рождения ден. Трябва да демонстрирам, че сме най-добри приятелки, в най-топли отношения. Всички ме приемат като наследницата на Елизабет, а договорът на Сесил доказва, че Мери, кралицата на шотландците, се е отказала от претенциите си над трона на Англия. Елизабет не забравя да обърне глава и да ми се усмихне, и маха с ръка на малката ми сестра. Приятелската ми близост с Елизабет има своя разработена хореография, точно като танците. Тук съм, за да покажа, че Мери, кралицата на шотландците, няма основание да претендира за английския трон: аз съм бъдещата наследница и Елизабет ще ме обяви за такава на следващото заседание на парламента.

Де ла Куадра се покланя много ниско и пристъпва да говори с кралицата, но аз не следя кралските дела: гледам Нед, който върви с Франсес Мютас през тълпата към дъното на залата, където свещите хвърлят приглушени сенки, а ухазващите се двойки се спотайват в нишите. Вече не мога да го видя, а не ми е позволено да отида да го потърся. Това е изпитание за мен, а после чувам, почти в далечината, как Елизабет казва на испанския посланик, че съпругата на Робърт Дъдли е мъртва, починала от рак.

Толкова съм потресена, когато думите проникват до съзнанието ми, че прекъсвам неспокойното си виждане в дъното на залата в търсене на Нед и се втрещвам в Елизабет. Наистина ли каза, че лейди Дъдли е мъртва?

— Или почти мъртва — поправя се тя. — Клетата жена.

Де ла Куадра изглежда толкова слисан, колкото съм и аз. Само добрите обноски го възпират да възкликне:

— *Que? Que?*^[1]

Защо Елизабет би казала такова необичайно нещо? Как може една жена първо да бъде обявена за мъртва, а после за „почти мъртва“? Нима Елизабет е сляпа и глуха за обикновените добри обноски? Нима не осъзнава, че не е много очарователно от страна на една любовница да разпространява вестта за смъртта на изоставената съпруга като изключително интересен факт? А и тази неяснота — мъртва ли е или не? И ако жената е мъртва, защо Робърт Дъдли не си е у дома, защо не си поръчва траурни дрехи и не урежда погребението ѝ? Ако пък тя е на

смъртно легло, защо Робърт Дъдли танцува на празненството за рождения ден на Елизабет, а не е до умиращата си съпруга?

Копнея да намеря Нед и да му разкажа този необичаен разговор, но когато връчването на подаръците приключва, започват всеобщи танци, а аз все още съм принудена да остана на подиума зад Елизабет, която в момента си шушука с Робърт Дъдли. Каквото и да казва тя, докато той се усмихва надолу към нея, без да отмества очи от устните ѝ, едва ли говорят за болести и смъртни ложета.

Нед не е сред танцуващите. Не е и сред мъжете, които гледат как жените танцуват. Не си проправя предпазливо път към горния край на залата, за да бъде близо до мен. Не го виждам никъде, а не мога да видя и Франсес Мютас.

Хваната съм натясно на подиума с Елизабет, а Нед не се появява. Не го виждам отново цяла вечер, макар че дворът се оттегля късно, тъй като Елизабет танцува неспирно, пие за собственото си здраве, и накрая ни извежда от стаята. Нед не се вижда никъде сред мъжете, които се кланят, докато се оттегляме. Франсес Мютас изтичва припряно от една от галериите в последния момент, цялата поруменяла, и се присъединява към процесията от дами, които излизат от стаята.

Толкова съм гневна и оскърбена, че си лягам обляна в сълзи. Не мислех, че мога отново да се почувствам така. Много по-лошо е, отколкото миналия път, когато изгубих Нед. Този път му обещах да стана негова жена, вярвах, че сме на практика женени.

Мятам се неспокойно в горещите чаршафи, и дамата, която спи с мен, промърморва сънено:

— Зле ли ви е, милейди? Да ви донеса ли нещо?

Заставям се да лежа неподвижно, но чувам как нараненото ми сърце тупти в ушите ми. Чувам как часовникът отмерва часа, всеки час от полунощ до пет сутринта, и едва тогава, докато се развиделява и слугите започват да трополят наоколо и да слагат нови дърва върху гаснещите огньове, заспивам.

В параклиса Елизабет изглежда така, сякаш е спала лошо като мен. Не знам какво ѝ е. За нея нищо не може да се обърка. Тя има всички основания да храни надежди. Съперницата ѝ е умираща или мъртва, рожденият ѝ ден се чества из цялото кралство, като на обичана кралица; Робърт Дъдли е до нея, усмихнат и спокоен като уверен

жених. Но Елизабет страни от него. Моли да повикат Сесил. Върви заедно с него, склонила глава към него, докато разговарят приглушено. Той я насърчава да остане твърда, а тя трепери и се обляга на него. Става нещо сериозно, но съм толкова заета да търся Нед, че не мога да се безпокоя за Елизабет и внезапните промени в настроението ѝ.

Придворните вървят зад Сесил и Елизабет, които явно не бива да бъдат безпокоени, докато накрая Сесил се покланя и отстъпва назад, а някой друг изтичва напред, за да бъде представен на кралицата и да я помоли за някаква услуга. Уилям Сесил тръгва редом с испанския посланик: Мери и аз вървим зад него, бавният им ход приляга на късите крачки на Мери. Хващам я за ръка.

— Мога да се справя — казва тя и ме отпъжда със свиване на рамене.

— Зная, че можеш. Просто имам нужда от малко утеха. Много съм нещастна.

— Тихо! — казва тя, без никакво съчувствие. Открито подслушва разговора, който се води пред нас. Чувам откъслеци от думите на Сесил през плисъка на водата по речния бряг. Той се оплаква от Елизабет — нещо, които никога, никога не прави, — казва на испанския посланик, че ще напусне двора, че няма да понася това положение и ден повече. Ощипвам Мери по ръката.

— Чуй Сесил! — възкликвам, потресена. — Какво казва? Нима напуска двора отново?

Мери пуска ръката ми и се приближава малко до двамата мъже, докато аз изоставам назад. Никой никога не забелязва Мери: тя би трябвало да стане един от многобройните шпиони на Сесил. Умее да се провира покрай хората като някое просяче, и те никога не я виждат. Следва ги известно време по петите, напълно незабелязана, а после забавя ход и ме изчаква да я настигна: очите ѝ са изпълнени с потрес и широко отворени, сякаш се е взирала в ужасни гледки.

— Той каза, че кралицата и сър Робърт имат намерение да убият Ейми Дъдли, и Робърт ще се ожени за кралицата — прошепва тя тревожно, като почти се задавя с думите. — Самият Сесил го каза! Чух го. Казва, че ще съобщят, че тя има тумор и кралицата ще се омъжи за Робърт, но че народът никога няма да приеме това.

— Нима е казал това на Де ла Куадра? — виждам собственото си стъписване, отразено в лицето на сестра ми. — На испанския

посланик? След като всяка дума, която той чува, веднага бива съобщена на Испания? Защо Сесил би му казал такова нещо?

— Каза го. Няма как да съм разбрала погрешно.

Поклащам глава.

— Не звучи смислено.

— Чух го!

— Боже мой, нима наистина ще убият Ейми Дъдли? Не е ли редно да ги спрем?

Виждам собствения си потрес върху лицето на Мери.

— На кого можем да кажем? Как бихме могли да ги спрем? Щом самият Сесил знае и не ги спира...

— Но кралицата не може просто да убие някого, дори и съперница. Това не може да се случи.

— Сесил казва, че това ще я унищожи. Казва, че народът по-скоро ще се надигне срещу нея, отколкото да търпи една убийца на трона. Казва, че си отива у дома.

Не мога да разбера нищо от това. Дали Сесил наистина би изоставил Елизабет? Кралицата, която създаде? Би ли я оставил да извърши ужасно престъпление, което би й струвало душата и кралството ѝ? И ако го е сторил — искам да кажа, ако го стори — дали няма да дойде при мен и да предложи да ме направи кралица на нейно място?

— Каза, че не можел повече да я съветва, докато Робърт Дъдли шепнел в другото ѝ ухо, каза, че хората никога не биха приели един Дъдли като консорт.

— Е, това е съвсем вярно — казвам неохотно, спомняйки си как сестра ми Джейн отказа да коронова брата на този мъж, своя съпруг, Гилдфорд, заради измяната на дядо му. — Никой вече не би приел един Дъдли близо до трона.

— Но да го каже на испанския посланик? — Мери е ужасена. — Той каза на посланика, че тя няма средства, че страната е разорена. Кълна се, каза, че тя и Робърт Дъдли смятат да убият лейди Дъдли. Каза го. Каза го, Катрин! — тя тръсва глава в странен жест, сякаш за да изтръска вода от ушите си. — Не можех да повярвам на това, което чувах. Сесил да обръща гръб на кралицата — в полза на испанците?

— Няма логика — казвам. Но после скръбта ми заради Нед ме надвива. — Нищо няма никакъв смисъл — казвам горчиво, — а този

двор е свят на лъжи.

* * *

Мери сигурно е чула правилно, защото безпокойството на Елизабет е очевидно. Тя избягва Робърт Дъдли и прекарва възможно най-много време в покоите си, чиято врата е затворена за всички освен за дамите, които я обслужват в спалнята ѝ. Той влизаше и излизаше небрежно, без покана: сега стражите стоят пред вратата и никой не е допускан вътре. За пред хората тя обявява, че е неразположена, но обикаля из покоите си, сякаш се терзае по-скоро духом, отколкото телом. През цялата неделя е като неспокойна котка, снове ту в една, ту в друга посока. Лега си рано, като се оплаква от главоболие, но си мисля, че я измъчва съвестта. Ако дори половината от онова, което Уилям Сесил каза, е наполовина вярно, тогава тя е поръчала убийството на невинна жена. Помислям си, че това сигурно е невъзможно: но после си спомням, че майка ѝ беше Ан Болейн, а казват, че тя си служела с отрова срещу съперниците си. Възможно ли е Елизабет да трови една съперница? Може ли Елизабет да се застави да убие съперница?

На следващия ден ми се пада да бъда с нея, така че отново трябва да я обслужвам. Тя изглежда бледа и недоспала, и аз също. Не мога да отида да потърся Нед, тъй като не бива да излизам от покоите на кралицата без нейно позволение. Франсес Мютас я няма днес, и аз предполагам, че двамата с Нед се наслаждават на свободното си време заедно. Заедно и без надзор. Мисълта за това е толкова болезнена за мен, че ми е почти непоносимо да стоя до стената, със склучени ръце, със сведени очи, докато Елизабет крачи нагоре-надолу из личния си кабинет: двайсет крачки до един прозорец, двайсет крачки до друг. Робърт Дъдли влиза и тя му казва, че не иска да язди: не иска да излиза тази сутрин, нито пък днес следобед, конете могат да бъдат разседлани и изведени на полето, придворните няма да излизат днес.

Той не я пита защо. Фактът, че не оспорва решението ѝ, ми подсказва, че знае какво не е наред с Елизабет, че споделя вината ѝ. Просто се покланя и изпраща съобщение в конюшните. Докато обръща глава да го предаде на коняря си, виждам как погледът му се плъзва

покрай него и мен, и спира върху един мъж, който стои и чака на прага. Това е един от слугите на Робърт Дъдли — той пристъпва напред, с много мрачно лице, и коленичи пред Дъдли.

Потръпвам, застанала зад кралицата, сякаш аз също очаквам лоши новини. Кралицата и сър Робърт се обръщат заедно към мъжа. Ръцете им са близо една до друга и аз си казвам, че ѝ се иска да се вкопчи в него. Мъжът подава писмо и казва на Робърт Дъдли, толкова тихо, че никой освен Дъдли, кралицата и аз не може да чуе, че съжالياва, задето носи лоши новини: лейди Дъдли е мъртва.

Кралицата пребледнява толкова силно, че става почти жълта. Помислям си, че ще припадне. Стои вдървена и неподвижна като огромния пазач при портите на двореца. Безмълвна е. Откривам, че и аз се олюлявам — не мислех, че може да направи такова нещо. Никога не бих си го помислила за Робърт Дъдли.

Тя залита, сякаш коленете ѝ са се подкосили. Пристъпвам напред и я хващам под ръка.

— Ваше величество? — прошепвам. — Да ви донеса ли чаша ейл?

Тя ме поглежда, без да ме вижда, и аз трепвам от пустотата в подозрителния ѝ поглед. Помислям си, че навярно това е лице на убийца. Бог да ме пази от черния ѝ поглед. Хвърлям поглед през стаята и забелязвам, че Нед, който влезе зад слугата на Дъдли, също наблюдава двамата. Усмива ми се предпазливо, с леко озадачено красиво лице, а аз извъръщам поглед. Не мога да му кажа какво знам. Той ми измени — при това точно сега.

Робърт доближава уста до ухото на кралицата и ѝ шепне. Тя се обръща сковано и кимва, излиза в залата за аудиенции и се изправя, подпирайки се с една ръка на трона си. Чакам Робърт да ѝ се поклони, а после да се обърне към придворните и да оповести смъртта на съпругата си, но той не казва нищо. Кралицата също не казва нищо. Поглеждат се — продължителен поглед на ужасно съучастничество, докато Уилям Сесил наблюдава мълчаливо от дъното на залата. Изпитвам ужасното чувство, че тази пиеса си има сценарий, но той не ми е известен.

Почти не знам как успяваме да издържим деня. Смъртта на лейди Дъдли все така не е обявена. Поднасят закуската и вечерята: придворните играят игри и слушат музика. Вечерта ни забавляват

клоуни, и всички, които не знаят ужасната тайна, се смеят от сърце и ръкопляскаат. Елизабет изпълнява всичко като кукла, движена само от волята. Лицето ѝ е безизразно, тя не говори нищо. Следвам я. Струва ми се, че светът свършва навсякъде около мен, изгубила съм единствения човек, на когото мога да се доверя.

Чак на следващия ден, три пълни дни след като Елизабет каза на испанския посланик, че Ейми Дъдли е починала от тумор, новината е оповестена. Елизабет седи на трона си в параклиса, разположена в това свято пространство с почетните флагове на рицарите на жартиерата, окачени по стените, и съобщава, достатъчно високо, за да чуят всички, че за жалост Ейми Дъдли е починала. Хората, които знаят само, че тя е била сломена, задето съпругът ѝ я е изоставил, или че се е оплаквала от лошо здраве, ахват при вестта за смъртта ѝ. Само Мери и аз, и вероятно Уилям Сесил и испанският посланик, сигурно се питаме защо им отне толкова време да направят съобщението.

Елизабет си разменя със Сесил поглед, и по грижливо отработената безизразност на лицата им личи, че са напълно подготвени за това положение. Тя накланя глава, за да изслуша любовника си. Лицето ѝ е като камък. Дъдли свършва да говори, покланя се и отстъпва назад, отдалечавайки се от кралицата, с наведена глава, сякаш скърби за изоставената си съпруга.

— Много съжаляваме за загубата ви — казва властно Елизабет. — В кралския двор ще се носи траур за лейди Дъдли.

Един малък жест на окичената ѝ с пръстени ръка показва на всички, че може да разговарят, и се понася жужене на разговори, много повече вълнение от любопитство, отколкото скръб. Малцина са познавали Ейми Дъдли: Робърт, подобно на други съпрузи-фаворити, винаги се е стараел да държи съпругата си далече от двора. Сега, внезапно, е свободен, възхитително свободен. Хората се обръщат към Робърт, поднасяйки съболезнованията си, но всъщност го поздравяват за необичайно добрия му късмет. Една необичана съпруга да умре в такъв момент! Никой не се съмнява, че той ще бъде новият крал-консорт. Всички приемат, че двамата с Елизабет ще се оженят незабавно. Нед идва към мен. Зад него виждам Сесил, Дъдли и Елизабет, доближили глави, като заговорници. Робърт Дъдли изглежда отвратен, другите двама — мрачно решителни.

— Какъв късмет за Дъдли! — отбелязва Нед. — Сега със сигурност мислят за сватба.

— Те със сигурност мислят — казвам, но той не забелязва как наблягам на местоимението.

— Колко странно — кралицата каза, че Ейми е мъртва, преди Робърт да го съобщи пред двора — отбелязва Джейни, като идва при нас. — Чу я, нали, Катрин? Каза, че лейди Дъдли страдала от някакъв израстък, но после горката жена взела, че паднала по стълбите.

— Така ли? — пита Нед.

— Чух Сесил да казва нещо съвсем различно — Мери идва при нас и заговаря толкова тихо, че всички трябва да се наведем, за да я чуем.

— Какво каза Сесил? — обръща се Джейни към Нед.

— Нед не чу, защото вървеше с Франсес Мютас, а не с нас. Гледаше само нея — казвам остро. — Аз вървах с Мери. Нед предпочете да не бъде с мен.

Джейни премества поглед от бледото ми лице към неговото:

— Катрин, приятели сме със семейство Мютас от цяла вечност. Майката на Франсес беше на служба при нашата сродница кралица Джейн Сиймор. Франсес е добра приятелка и на двамата ни.

Повдигам рамо.

— О, сигурна съм. Но защо Нед трябваше да танцува с нея, да се разхожда с нея и да изчезва за цялата вечер с нея, когато имах нужда от него? Когато имах толкова голяма нужда от него.

— Не съм! — възкликва той възмутено. — Танцувах с нея, защото така ни подреди церемониалмайсторът, който отговаряше за танците. Ти също танцуваше с партньора си.

— Не се разхождах с него след това, не му наливах ейл и не прекарах цялата вечер скрита някъде с него. Не хукнах след него и не направих на глупак него и на глупачка — себе си — казвам: смуцавам се от собственото си възмущение. — Един Бог знае какво става тук. Имам чувството, че всички са полудели, а ти изчезна някъде. Аз не съм забравила всички обещания, които дадох. Не съм постъпвала безчестно.

Цветът се отдръпва от лицето му и очите му потъмняват от гняв.

— Нито пък аз. Оскърбявате ме, мадам.

Именно това, че ме нарича „мадам“, сякаш сме вече стари и безчувствени, ме кара да му се нахвърля:

— Как можа, Нед? След всичко, което ми каза! След всичко, което обеща. А аз бях като хваната в капан на подиума до кралицата, и те търсех ли, търсех... Не можех да те видя, нямаше как да те намеря, не можех да мръдна оттам и те видях чак когато трябваше да се оттеглим — чувам притеснено как гласът ми потрепера, а после открито се разплаквам, наред залата, където всички могат да ме видят.

Мери идва веднага до мен, обгръща талията ми с ръка и двете се изправяме лице в лице срещу двамата Сиймор, сякаш те са наши врагове.

— Обвинявай ме! — той е преbledнял и разярен. — Обвинявай ме, колкото искаш. Не съм сторил нищо, а ти би трябвало да имаш доверие на мъж, който е готов да рискува всичко за теб.

— Не рискуваш нищо! — възкликвам аз. — Аз съм тази, която отказа на испанците и отхвърли шотландците, затова стоя като пленница тук с кралицата и се кълна, че няма да се омъжа за никого! Бог знае какво може да направи тя, на какво е способна, Бог знае какво е в състояние да причини на една съперница. А аз сторих всичко това за теб: ти не си направил нищо за мен. Такъв си лъжец!

— Не е лъжец — обажда се бързо Джейни. — Вземи си думите назад, Катрин.

— Такъв е, щом тя казва така! — заявява Мери в мигновена проява на преданост.

— Питай Франсес какво ѝ е казал! — изсъсквам на Джейни. — Франсес Мютас, твоята голяма приятелка. Питай я какви лъжи ѝ говори — дали няма да ти стане зълва! Защото аз никога няма да стана.

Побягвам от тях и изтичвам в покоите на дамите, правейки пътьом бърз реверанс към трона. Ще трябва да кажа, че ми е зле и затова съм си тръгнала без разрешение. Ще трябва да си легна. Копнея да си легна и да плача цял ден.

* * *

Малката ми сестра, Мери, казва на всички, че ми е лошо, защото съм яла недопечени ябълки и че е най-добре да ме оставят на

спокойствие. По-късно идва при мен в стаята ми до помещенията на придворните дами, а зад нея върви прислужник с чиния с месо от кухнята и хляб от фурната.

— Не мога да ям — казвам, като вдигам глава от възглавницата.

— Знам — казва тя. — Всичко това е за мен. Но можеш да си вземеш малко, ако искаш.

Покатерва се в един стол до леглото и ми подава чаша вино, разрежено с вода.

— Да не би да си се разделила с Нед? — пита. — Обикаля из двора с лице като свински задник.

— Не бъди толкова вулгарна — отпивам. — Майка ни щеше да те плесне.

— А сестра ни Джейн щеше да затвори очи и да се помоли за търпение — Мери се изкискава. — Но той точно така изглежда. Не мога да лъжа — отчупва залък от едно бяло хлебче и ми го подава. Започвам да го гриза.

— Той ухажва Франсес Мютас — казвам. — Знам, че е така. Мисля, че сърцето ми е разбито.

Мери повдига съвършено извитите си вежди.

— Така или иначе нямаше да можеш да се омъжиш за него — казва. — Никога нямаше да получиш позволение. Освен това има ужасни новини от Оксфорд. Оказва се, че лейди Дъдли изобщо не е била болна. Паднала по стълбите и си счупила врата. И по-лошо — ще има разследване!

— Не е болна? Но всички казваха... И кралицата каза...

— Паднала надолу по стълбите и си счупила врата — повтаря Мери.

— Боже мой! Но какво може да постигне едно разследване?

— Може да открие какво се е случило. Защото хората говорят, че тя не е паднала по стълбите, а някой я блъснал! — казва Мери с уста, пълна с хляб и месо. — И затова сър Робърт трябва да се оттегли от двора и да остане сам по време на траура си. Отива в къщата си в Кю, а Елизабет снове из покоите си като гладна вълчица. Не може да отиде да го види, не може дори да му пише. Той е заподозрян в убийство: тя не може да бъде свързвана с него. Не излиза и живее почти като затворничка в покоите си. Придворните се хранят без нея. Никой не знае какво да прави. А той... той е почти съсипан. Всички казват, че е

убил съпругата си, за да се ожени за Елизабет, а някои твърдят, че тя е знаела.

Неимоверно ободрена съм от мисълта, че Елизабет може да изгуби Робърт Дъдли, точно както аз съм разделена от Нед.

— Наистина знаеше! Във всеки случай, знаеше, че Ейми Дъдли ще умре! Но кой твърди, че това е дело на Елизабет?

— Самият испански посланик! — напомня ми Мери. — А той го научил от Сесил. Казал на всички. Тя няма да може никога повече да види Дъдли. Всички казват, че е знаела, че той смята да убие съпругата си. А ако го намерят за виновен в убийство, ще го екзекутират, и така му се пада.

— Никога няма да обезглавят Робърт Дъдли! — отбелязвам горчиво. — Тя никога няма да им позволи. Не и него. Не и нейния фаворит.

— Няма значение кой е, ако е убил жена си — заявява Мери. — Дори Елизабет не стои над закона на страната. Ако разследващите в Оксфордшир се произнесат, че той е убиец, тогава тя не може да го помилва. Освен това не може да се каже, че той е първият от това семейство, който ще бъде обезглавен — вижда лицето ми, когато си спомням за сестра ни, която се подписваше „Джейн Дъдли“. Протяга ръка. — Нямах предвид нея. Никога не мисля за Джейн като за член на семейство Дъдли.

Тръсвам глава при внезапната ярка и жива мисъл за сестра ми и разглезеното момче на семейство Дъдли.

— Никой Дъдли не е стока — казвам злобно. — Но Робърт беше най-добрият от тях.

* * *

С Нед отново сме отчуждени. Мислех, че ще дойде при мен веднага и ще ме помоли за прошка, но той не го прави. Нещастна съм без него, но не мога да се заставя да се извиня, когато не съм виновна. Виждам го да се разхожда с Франсес Мютас и да танцува с нея, и всеки път ревността и нещастиято ми се зараждат наново. Твърдо решена съм да го накажа за изневярата му, но мисля, че никой не страда освен мен.

В двора цари униние и неловкост. Като че ли никой не е щастлив, докато дните стават по-къси и листата сменят цвета си, а лятото, което сякаш щеше да продължи вечно, си отива малко по малко с всеки изминал ден. Синевата избледнява от небето, а облаците стават сиви, надига се студен вятър и брули долината на Темза.

Елизабет е изгубена и объркана без Робърт Дъдли, който все още отсъства от двора, спотайвайки се в красивата си къща в Кю, облечен в пълен траур и напълно опозорен. И той, както и всички ние, чака как ще се произнесе коронерът в Абингдън и каква ще е присъдата на състава, провеждащ разследването. Може да се върне в двора — той е от семейство Дъдли, в края на краищата: те оцеляват от всичко освен обезглавяване, — но сега вече никога не може да се ожени за кралицата. Дори ако съдебното жури постанови, че съпругата му е загинала при случайно падане, всички ще мислят, че той е подкупил заседателите. Всъщност няма значение дали това е така или не. На съд е изправена неговата репутация, а тя е също толкова мъртва, колкото и клетата му съпруга. Борбата за кралицата приключи. Дори Робърт Дъдли не може да си представи, че някога ще бъде приет като подходящ за неин съветник или приближен придворен от народа, от Тайния съвет или дори от самата кралица. Той сам се лиши от правото си чрез престъплението, с което се е надявал да улесни пътя си към трона.

Уилям Сесил тихо се наслаждава на победата си в отсъствието на стария си съперник. Успява едновременно да изпитва съжаление и да наложи волята си: кралицата трябва да се омъжи за протестантски принц, Робърт Дъдли е опозорен и злепоставен от смъртта на съпругата си. Кралицата, която беше толкова оглупяла от любов, е като сломена вдовица — без мъжа, когото обича. Но решителността ѝ да оцелее като кралица я държи стегнато като менгеме. Тя не казва нито дума за Робърт, а присвитото ѝ дребно лице постоянно е обърнато към Сесил, главата ѝ — наклонена към него да чуе дискретните му съвети, които изпълнява дословно. Никой не се съмнява, че тя ще се омъжи в съгласие с неговата преценка, след като опитът ѝ да се омъжи по любов приключи със смърт и позор.

Отново се ползвам с благоволение, но не мога да кажа, че положението ми е много весело. Елизабет се е поболяла от мълчалив копнеж по мъжа, когото обича; аз, която вървя на крачка зад нея,

копнея за Нед. Почти ми идва да ѝ кажа, че разбирам болката ѝ, че изпитвам същото. Но после си спомням, че именно по нейна вина двамата с Нед сме разделени. Не сме обречени от извършен грях, бяхме свободни да се оженим. Но тя е виновна, че съм толкова нещастна. Една дума от нея би ме върнала при единствения мъж, когото някога ще обичам. Но тя отказва да изрече тази дума. Никога няма да я изрече. Исква всички да бъдат самотни и сломени като самата нея.

[1] Какво? Какво? (исп.). — Б.пр. ↑

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР ОКТОМВРИ 1560 Г.

Застудява и вече няма разходки с лодка по реката. Дворът трябва да се върне в Лондон. Смъртта на Ейми Дъдли е обявена за нещастен случай. На Робърт Дъдли, чийто едномесечен траур е приключил, е позволено да се върне в двора с име, по-чисто отвсякога. Елизабет, принудена да се примири с това, че всички очи са вперени в нея и в любовника ѝ, наясно, че всички го смятат за убиец, го поздравява много сдържано и Робърт Дъдли се присъединява към двора с неприсъща за него мрачност.

Те трябва да бъдат заедно, не могат да се въздържат, всеки вижда това. Но никога повече няма да се говори за брак: Уилям Сесил се е погрижил за това. Именно той разпространи слуховете, че Дъдли ще убие съпругата си, и именно той каза на всички, че народът никога няма да приеме един Дъдли за крал. Всъщност няма значение дали тези две неща отговарят на истината или не: целият християнски свят го вярва, а Елизабет и Дъдли се привеждат под споделеното бреме на срама си.

Братовчедка ми Маргарет Дъглас, горката жена — грозна, стара и с папистки убеждения — е повикана в двора в това унило и мрачно време. Тук е не за да ѝ бъде оказано уважение, а за да я наблюдават. Елизабет, изгубила надежда да изкопчи някаква истина от продължителните разпити на побърканите съветници на Маргарет — двоен шпионин, гадател, изменил на вярата си свещеник — е решила да я държи под око в двора. Знаят, че Маргарет се е свързала с кралицата на шотландците във Франция, но не знаят какво е предложила.

Незабавно всички пререкания за старшинството започват отново, съвсем отначало, когато тя, известна като папистка, която всъщност би трябвало да се смири заради позора си, прави опит да се промуши пред мен, протестантската наследница. Толкова съм нещастна от загубата на Нед, че всъщност не мога да се заставя да проявя достатъчно внимание, за да я блъсна в отговор. Истинско облекчение е, когато

позволяват на Маргарет да се върне в дома си в Йоркшир, все още под подозрение, все още папистка, и разбира се, все така стара и грозна.

Решавам да пиша на Нед и да му съобщя, че когато дворът се върне в Лондон и отново подхванем обичайния си градски живот, не желая да го виждам. Зная, че това е безсмислено: няма как да не се виждаме, придворни сме на една и съща кралица, на служба сме в един и същ двор. Ще се виждаме всеки ден.

„Но не желая да танцувам с теб, ти да ми помагаш да възседна коня си, ти да ме придружаваш до параклиса, ти да ми отделяш специално внимание по какъвто и да било начин“, пиша с усилие. Една сълза капва на листа и аз я попивам с ръкава си, за да не може да разбере, че съм плакала над писмото. *„Желая ти пълно щастие с Франсес. Самата аз никога няма да се омъжа. Дълбоко съм разочарована от любовта.“*

Струва ми се, че това е казано с огромно достойнство. Добавям в писмото скъпоценното стихотворение, което той написа за мен. Никога няма да го забравя. Зная всеки ред. Носех го в ленена кесийка до сърцето си, сякаш беше амулет срещу отчаяние. Но сега решавам да му го изпратя обратно и ще се постарая да го уверя, че го освобождавам от всичките му обещания за любов, от изпълнения ни с надежда годеж, от това да бъдем Троил и Кресида. Изпращам вестоносец с пакета в лондонската къща на Нед на Канън Роу и му казвам да не чака за отговор. Не може да има отговор.

Още на следващия ден се връщаме от параклиса, когато Джейни идва до мен с писмо, запечатано с печата на Хартфорд.

— Нося това от Нед — казва смутено. — Неговият пратеник го донесе призори. Мисля, че е стоял буден цяла нощ, за да ти пише. Нареди ми да ти го дам веднага. Моля те, бъди ми отново приятелка. Моля те, прочети го.

— Какво е това? — пита малката ми сестра Мери, промушила се под лакътя ми, с блеснали от интерес очи.

— Не зная — казвам, но чувствам как се изчервявам от удоволствие. Това трябва да е ухажване. Отново ухажване. Един мъж не стои буден цяла нощ да пише писмо, за да изпрати отговора призори, ако се е примирил, че е отхвърлен. Сигурно ме обича. Сигурно ме иска обратно. Сигурно се опитва да ме убеди.

— От Нед ли е? — пита Мери. Дръпва ръката ми надолу, за да може да види печата. — Охо!

— Ти си „охо“ — казвам. Отстъпвам встрани от процесията, която следва кралицата към голямата зала за закуска.

— Не бива да закъсняваш — предупреждава ме Мери. — Ужасно е кисела тази сутрин.

— Ти върви — казва Джейни. — Ако някой пита, кажи, че ми е зле и Катрин ме е отвела в стаята ми.

Мери завърта непочтително очи и тръгва след дамите. Двете с Джейни излизаме през градинската врата и отиваме в студения, пуст вътрешен двор. Отварям писмото.

— Какво пише той? — пита Джейни, с приглушен глас през ръкава, който притиска към устата си, мъчейки се да не кашля от влажния въздух, нахлуващ откъм реката.

Повдигам замъгления си поглед от писмото, но очите ми са толкова пълни със сълзи, че не я виждам.

— Казва, че ще се ожени за мен веднага — прошепвам. — Веднага щом дворът се върне в Лондон. Казва, че не бива да чакаме повече, че няма да слуша предупрежденията на Уилям Сесил, нито който и да било друг. Казва, че Робърт Дъдли го посъветвал да се уповава на времето, но Робърт Дъдли не се уповаваше на времето и е съсипан. Ала Нед казва, че вече няма да се уповава и да чака — избухвам в сълзи и улавям ръцете й. — Джейни! Той ще се ожени за мен!

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1560 Г.

Тайният съвет се събира на заседание, на което присъства и кралицата заедно с две от дамите си, които трябва да стоят зад стола ѝ, но аз не съм повикана. Тихо се отдалечавам от залата за аудиенции, нагоре по стълбите, до стаята на почетните дами. Джейни ме чака и отиваме в личната ѝ стая до главните покои.

Тя се суети около мен, сваля шапчицата ми, сресва косата ми и отново прикрепва шапчицата с иглите.

— Това беше кавга между влюбени — казва. — Нищо повече. Слава Богу, че приключи.

Откривам, че се усмихвам, сякаш внезапно се е оказало, че в крайна сметка нищо не е имало значение.

— Написал е такова прекрасно писмо.

— Той е поет — отвръща тя. — Сърцето му е в думите му. А Франсес Мютас не означава нищо за него.

— Изобщо не биваше да я хваща за ръката, след като свършиха да танцуват — казвам.

— Той знае това — съгласява се Джейни.

— А по-късно същата вечер с нея ли е бил?

— Дори не я е видял. Играл карти с лакеите. Закле ми се, че е правил това през цялата вечер, а и сама го видях. Ревността те е подвела.

— Не ревнувам!

Джейни ми отправя поглед, наклонила шава на една страна.

— Нима?

Засмивам се, но усещам присвиване в гърлото.

— Джейни, вината е в това място, пълно с лъжи. И в това, че сме толкова несигурни и нямаме позволение да се омъжим и никога няма да настъпи подходящ момент да го поискаме! А сега, когато Елизабет и Робърт Дъдли са разделени завинаги и той се върна в двора, но не може да бъде с нея, и всички го презират, задето е убил съпругата си, а Елизабет твърде много се страхува дори да говори с него... как отново

ще бъде щастлива някога? Никога не можем да поискаме позволение за венчавката си! Елизабет никога няма да позволи щастие на някой друг. Не и когато самата тя е изгубила любимия си завинаги!

В отговор Джейни отива до вратата и прави жест, сякаш за да повика някого. Нед се вмъква вътре. Изправям се на крака.

— Нед — изричам неуверено.

Този път той не ме грабва в обятията си, не ме вдига така, че краката ми да се отделят от пода. Покланя се много сдържано, после казва, сякаш има в джоба си подготвена реч:

— Отдавна храня благоразположение към вас, и понеже не бива да мислите, че възнамерявам да злоупотребя с доверието ви, ще се радвам, ако се съгласите да станете моя жена.

Хваща ръката ми. Чувствам, че треперя. Той изважда пръстен от джоба си и го нахлузва на средния пръст на лявата ми ръка: това е годежен пръстен. Камъкът е диамант, шлифован до блясък, елегантно заострен от двете страни, сякаш иска да свърже сърцата ни с яркия си огън.

— Какво ще кажете? — прошепва той. — Харесвам ли ви за съпруг? Как ви се харесва предложението ми?

— Харесвам и вас, и предложението ви, и с радост ще се омъжа за вас — изричам тържествено.

— Ще станеш ли свидетелка на годежа ни? — пита той Джейни.

— О, да! — ахва тя. Стои пред нас, местейки поглед от единия към другия.

— Аз, Едуард Сиймор, вземам теб, Катрин Грей, за своя съпруга *in futuro*^[1] — заклева се той. — И в доказателство на това ти давам този пръстен и тази кесия злато, и святата си дума.

Никога не съм присъствала на годеж. Не знам какво трябва да правя. Вдигам поглед към красивото лице на бъдещия си съпруг.

— Кажи същото — напътства ме той.

— Аз, Катрин Грей, вземам теб, Едуард Сиймор, за свой съпруг *in futuro* — повтарям обета му. — И в доказателство на това приемам този пръстен и тази кесия злато, и святата ти дума.

— А за това свидетелствам аз — изрича Джейни.

Едуард пуска в ръката ми малка кесия с монети, което символизира, че ми поверява състоянието си, а после слага ръка под

брадичката ми, повдига лицето ми и ме целува по устните. Помислям си: никога повече няма да бъда самотна или нещастна.

— Кога ще се венчаем? — прошепвам.

Отново Джейни е тази, която има план.

— Следващия път, когато кралицата отиде на лов, можем да дойдем в къщата ти — предлага тя на Нед. — Ще намеря свещеник.

— Протестантски свещеник — уточнява Нед.

Помислям си как сестра ми Джейн никога не би допуснала да ме венчае свещеник от старата вяра, и му се усмихвам.

— Разбира се — казвам. — Но да не е някой, който ни познава.

— Непознат — съгласява се Джейни, — за да не може да каже на никого и да не знае кои сте. Аз ще бъда единият свидетел. Кой ще е другият? Сестра ти?

Поклащам глава.

— Не, защото когато съобщим на кралицата, тя ще побеснее, а не искам Мери да поеме вината заради мен. Ще доведе прислужницата си.

— Да го направим скоро тогава — казва Нед. — Веднага щом кралицата отиде на лов. Но сме толкова женени сега, колкото ще бъдем и по-късно. Ние сме съпруг и съпруга. Този годеж е също толкова обвързващ, колкото и бракът.

Джейни се усмихва:

— Ще седя в стаята на придворните дами — предлага тя. — Никой няма да влезе.

Тя излиза и вратата се затваря зад нея. Нед я заключва и слага ключа в ръката ми.

— Аз съм твой затворник — казва после. — Можеш да правиш с мен каквото поискаш.

Поколебавам се. Мога да почувствам собственото си желание, мога да го чуя в туптенето на пулса в ушите ми.

— Аз съм твой годеник — казва той с усмивка. — Наистина можеш да правиш с мен каквото поискаш.

Улавям връзките, с които лепената му риза е пристегната на гърлото, и ги подръпвам.

— Искам да свалиш това — прошепвам.

— Искаш ме гол?

Сгорещена съм, сякаш имам треска. Трябва да видя голите му рамене, гърдите му, връзките на панталона му. Копнея да видя стройните му бедра. Усещам топлината, която нахлува в лицето ми, когато обгръща бузите ми в длани и казва: „Благодаря на Бог, че ме искаш така, както те искам аз.“ Изхлузва ризата си и аз леко си поемам дъх при вида на стройното му тяло, после пристъпвам напред и облягам пламналото си и поруменяло лице на топлите му голи гърди.

Той плъзва надолу панталона си: отдолу не носи нищо.

— На твоите заповеди — прошепва.

— Лягай — нареждам, и той се изтяга по гръб, гол, без срам, а аз се плъзвам нагоре по дължината на тялото му и лягам върху него.

[1] В случая: „бъдеща“ (лат.). — Б.пр. ↑

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, НОЕМВРИ 1560 Г.

А после трябва да чакаме, и това е едновременно приятна безвременна наслада и болка. Всяка сутрин се надявам, че навярно днес Елизабет ще каже, че отива в Хамптън Корт или в Уиндзор, на лов, или в Ню Хол или в Болийо или където и да е — не ме е грижа къде ще я отведе нелепото ѝ увлечение, стига просто да отиде някъде! Но ден след ден Нед стои в единия край на залата за аудиенции, а аз съм в другия, и трябва да си кимаме вежливо, като приятели, и не смеем да си проговорим, докато вечерните танци не ни съберат, а сега, макар да изпитваме много повече страст, изпитваме и повече страх, и не смеем да отиваме в ъглите на залата, за да си шепнем.

Истинска наслада е да го видя, да си открадна някой миг с него. Мъчително прекрасно е да се събудя сутрин и да видя, че денят е добър за лов: ведър, ясен и студен, и Елизабет със сигурност ще излезе днес? А после, когато тя не казва нищо, е прелестно мъчение да танцувам с Нед и да се измъквам тайно с него за някоя целувка и да не смея да направя нищо повече. Това е страстно ухажване и сега опознавам радостта, която ми носи всяко негово докосване. Това е отсрочена похот, това е осуетена любов, на света няма нищо по-прекрасно от това да бъда в обятията му, освен знанието, че ще бъда в обятията му по-късно... но не сега.

Един ден Уилям Сесил, съветникът на кралицата, идва да седне до мен преди вечеря, докато чакаме в залата за аудиенции кралицата да приключи дългия процес на обличането в личните си покои.

— По-прелестна сте отвсякога — казва ми той. — Ще убедим испанците отново да ви предложат брак. Никога не съм ви виждал да изглеждате толкова добре.

Свеждам поглед. Не съм глупачка. Знам, че ми е приятел, но също така знам, че подкрепя първо вярата си, след това — Англия, после — кралицата, а всички останали идват след това. Видях го да триумфира над французите в Единбург, видях го да триумфира и над Робърт Дъдли в двора, и се кълна, че никога няма да допусна грешката

да подценя Уилям Сесил. Единствено Бог и Уилям Сесил знаят какво е готов да направи, за да задържи една кралица-протестантка на трона на Англия.

— Ах, милорд, знаете, че не желая да отивам в Испания или където и да е — казвам. — Сърцето ми е в Англия.

— Значи го пазите зорко? — пита той закачливо, както любим чичо би се шегувал с красива племенница.

— Със сигурност никога не бих го захвърлила на вятъра — отвърщам.

— Е, той е красив млад мъж и двамата много си подходите — казва той с многозначителна усмивка.

Потискам едно ахване. Сдържаният съветник, който привидно се движи из двора, без да обръща внимание на лекомислените млади хора и дава вид, че не мисли за нищо освен за управлението на държавните дела, е забелязал онова, което никой друг освен Джейни и Мери не знае.

— Може да съм стар, но не съм съвсем сляп — казва той кротко. — Но като нейна наследница, трябва да имате позволенията на кралицата да се омъжите, не забравяйте.

„Твърде късно е за това!“, помислям си весело.

— Зная — казвам покорно. — Ще се застъпите ли за мен, сър Уилям? Да я попитам ли сега?

— Всичко с времето си — казва той, сякаш е забравил настойчивостта на младата страст. — Сега тя най-сетне разбира, че трябва да сключи брак за доброто на страната, сега най-сетне съзнава, че това трябва да бъде брак и съюз, а не личен въпрос. Когато се сгоди, ще бъде по-толерантна по въпроса за евентуален брак за вас и за другите дами в двора.

— За всички ни е трудно да чакаме да стане готова, защото се бави толкова — отбелязвам.

Той ми отправя сдържана усмивка.

— За всички нас е трудно да служим на кралица, която се бави с изпълнението на дълга си — казва. — Но тя ще го направи и ще се омъжи за подходящия човек, а вие ще изпълните вашия дълг.

— Сега тя вече в никакъв случай не може да се омъжи за Робърт Дъдли.

По леката усмивка на лицето му не мога изобщо да съдя какво си мисли.

— Всъщност не — казва той почти със съжаление. — А сега, слава на Бога, той го знае така добре, както и всички ние, останалите. Следователно тя ще се омъжи за някой принц от Испания или Франция, или дори от Швеция или Германия, и вие, аз и цяла Англия ще спим по-спокойно нощем.

— Дворът ще ходи ли на лов? — питам, мислейки си за нощите.

— О, да, заминаваме за двореца Елтам, утре.

— Мисля, че може би ще помоля да ме извинят — казвам. — Имам зъбобол.

Той кимва. При все че вижда толкова много, е забравил, че една млада жена не се отказва от един ден на открито заради някакъв си зъбобол. Твърде стар е да прецени, че изпитвам болка, породена не от зъба ми, а от страст.

— Ще уведомя нейно величество — казва той любезно. — Пазете се от студени течения.

КАНЪН РОУ

ЛОНДОН, ДЕКЕМВРИ 1560 Г.

Двете с Джейни вървим с препъване по речния бряг, подкрепяйки се взаимно в хлъзгавата кал. Мислехме, че най-лесният път от двореца до къщата на Нед на Канън Роу ще бъде покрай брега, тъй като отливът е настъпил, а и не ни наблюдават. Но пътеката е препречена от боклуци — счупени греди и отломки от разбити лодки и отвратителна смет, обувките ми са кални, а Джейни вече се държи за гърдите и се задъхва, когато стигаме до стените на градината на Нед и стъпалата до шлюза му. Сами сме, само двете. Никога преди не сме излизали в Лондон без охрана, други придворни дами, камериерки и спътници. Чувствам се възбудена от приключението, а Джейни не е на себе си от вълнение. Дори не сме довели прислужницата ми за свидетелка. Изпратихме сестра ми Мери на лов с двора, без да ѝ кажем какво възнамерявам да направя. Сметнахме за по-безопасно да дойдем съвсем сами.

Нед е при шлюза, надзъртайки през зъбчатата решетка на вратата, и лично вдига решетката и ми помага да се изкача по стъпалата, които са позеленели от водорасли.

— Любов моя — казва само. — Съпруго моя!

Джейни се качва след нас.

— Къде е свещеникът? — пита Нед. — Мислех, че ще го доведеш с теб?

— Казах му да ни чака тук. Няма ли го?

— Не! Чакам го от зори. Щях да чуя, ако беше подранил.

— Трябва да се върна в двореца до вечеря — предупреждавам ги. — Ще забележат отсъствието ми, ако не съм там.

— Вие влизайте — казва Джейни на двама ни. — Ще отида да намеря свещеник.

— Но къде ще намериш някого? — питам я. Ръката на Нед е на гърба ми и ме подтиква да вляза в малката къща.

— Ще отида в някоя църква — или на кръстопътя при „Сейнт Пол“, ако трябва — казва тя с лек, задъхан смях. — Ще се върна

колкото мога по-скоро.

Нед е подготвил стаята си за сватбено пиршество. Върху бюфета има безброй блюда с храна в очакване да бъдат поднесени, има гарафи с червено вино и бокали, изработени от венецианско стъкло, има разреден ейл и дори вода. Всички слуги са отпратени за деня. Леглото му е оправено и аз виждам украсените с бродерия чаршафи, подканващо отметнати назад. Той ме вижда как хвърлям поглед натам и казва:

— Предполагам, че все пак трябва да изчакаме Джейни?

— Да, нали може да влязат?

Той се засмива.

— Тогава желаете ли чаша вино, графиньо?

Усмихвам се широко, когато чувам новата си титла, спомняйки си момента, когато помолих сестра си Джейн да ми измоли херцог. Сигурно го е сторила, и Бог трябва да я е послушал, защото сега имам мъж, който е син на херцог, чиято титла може да бъде възстановена по благосклонността на Елизабет, ако тя изобщо някога прояви такава. Тогава ще бъда херцогиня с кралска кръв.

— Благодаря ви, милорд съпруге.

Той налива една чаша за мен и една за себе си. Сядаме на пейката в прозоречната ниша и се заглеждаме навън, над калния бряг на реката и настъпващия прилив, чайките, които се реят нагоре и се спускат надолу. Той ме настанява така, че да съм с гръб към гърдите му, облегната на него, ръцете му са обвити около мен. Прегръща ме и ме притиска към себе си и никога преди не съм се чувствала толкова сигурно и удобно.

— Никога не съм бил по-щастлив — казва той. — Сякаш всеки миг, който прекарвам с теб, е подарък.

— Зная — казвам. — Обичам те още откакто бях малко момиче и мислех, че сестра ми Джейн ще се омъжи за теб.

— Бог да я прости! Ще те обезщета за всичко — обещава той. — Никога повече няма да бъдеш сама и изплашена.

— Ще бъда твоя съпруга — казвам. — Не мога да бъда самотна и изплашена, ако сме едно цяло.

Той бърка в джоба си.

— Поръчах да изработят за теб този пръстен. Скицирах го за златаря веднага щом се сгодихме.

Ахвам леко от удоволствие, когато той ми показва свитата си в юмрук ръка, после разтваря пръсти да ми покаже подаръка си. Изящно изработен е. Скрита пружина отваря широкия пръстен и показва пет златни брънки, които оформят вътрешен пръстен.

— И написах стихотворение за теб — казва ми.

Очарована съм. Отново и отново преобръщам пръстена в ръката си, наблюдавайки с възхищение малката закопчалка и как преплетените халки се показват, а после отново се скриват.

*Тъй както кръговете пет, изкусно сбрани, оформят
пръстена един,
тъй и доверието преданите улове сплотява,
със възела от скрита мощ,
и няма сила на света (смъртта едничка само),
която алчно да ни раздели,
тъй както времето самичко ще докаже;
и моят пръстен повече
не може нищо друго да ти каже.*

— Възел от скрита мощ — повтарям.

— Кълна ти се — казва той. — Никой на този свят не притежава силата да ни раздели.

— Никой — казвам и слагам ръката си в неговата.

Вратата се разтваря шумно без предизвестие и влиза Джейни, трескава и поруменяла, сподирена от червенокос брадат мъж с розово лице, облечен като швейцарските реформатори в черно, обточено с кожи расо.

— Насам — казва Джейни, като посочва към нас двамата с елегантен жест.

Той се разсмива кратко при вида на сплетените ни ръце и оправеното легло и се покланя на двама ни. Нед е приготвил молитвеника и слага венчалния ми пръстен — прекрасния ми венчален пръстен с тайната му мощ — върху разтворената страница. Свещеникът произнася думите на службата по определения ред, а ние повтаряме след него. Замаяна съм: това изобщо не прилича на първата ми сватба в Дърам Хаус, с непознат, когато сестра ми Джейн вървеше

пред мен, омъжвайки се неохотно за Гилдфорд Дъдли, след което имаше двудневни пищни празненства. Почти не чувам завалените думи с непознатия акцент, почти не чувам собственото си съгласие. Всичко приключва за броени мигове, Джейни забързано извежда свещеника от стаята и чувам звън на монета, докато парите преминават от едни ръце в други.

Тя се връща след миг.

— Ще пия за ваше здраве — казва. — Моят брат и неговата съпруга. Бог да ви благослови!

— Бог да благослови всички ни — казва Нед. Свежда топлия си поглед към мен, гледайки ме как въртя пръстена му отново и отново върху пръста си. — Става ли ти? — пита.

— Съвършено — казвам.

— А какви деца само ще имате! — предрича Джейни. — И толкова близо до трона! Тюдор от едната страна, Сиймор от другата. Само си представете, че имате момче и то стане крал на Англия?

— Да си представим? — казва Нед многозначително. — Как ще го направим?

— О! Не е нужно да ми намекваш да изляза, тръгвам си! — възкликва Джейни през смях. — Ще чета книга или ще свиря на клавесин, или ще пиша стихотворение, или нещо от този род, не се тревожете за мен. Но не забравяйте, че трябва да си тръгнем преди вечеря. Ще забележат, ако Катрин не е на мястото си тази вечер.

Тя излиза забързано от стаята и затваря вратата след себе си. Сами сме: новият ми съпруг и аз. Той внимателно взема чашата с вино от ръката ми.

— Ще започваме ли? — пита вежливо.

Сякаш сме въвлечени в някакъв странен и прекрасен танц, аз се извърщам от него и той внимателно развързва връзките надолу по гърба на корсажа ми, за да мога да го изхлузя, и аз заставам пред него по фуста. Той развързва връзките на жакета си и двамата изглеждаме еднакво в бялото си, украсено с бродерия бельо. Отново се обръщам с гръб към него и той развързва панделките на талията на полата ми и я пуска на пода. Измъквам се от нея и от фустата и ги оставям там.

С лека усмивка към мен той разхлабва връзките на панталона си и се разсъблича, така че остава гол, ако не се брои ризата: улавя долния ѝ край и я издърпва през главата си, и сега вече мога да го видя целия,

цялата му издължена, стройна фигура. Той чува леката ми, страстна въздишка и се засмива, улавя края на долната ми риза и я изхлузва през главата ми, и макар че се извърщам и скръствам ръце на гърдите си, обзета от внезапен свян, той улавя ръката ми и ме придърпва към леглото. Влиза вътре пръв, издърпвайки ме до себе си, и аз се плъзвам между хладните чаршафи и потрепервам, а после той вече е върху мен и ме целува и аз забравям смущението и студените чаршафи и дори венчавката и свещеника. Единствената ми мисъл е „Нед“ и единственото, което мога да изпитвам, е радостта ми от допира на голото му топло тяло до моето, от шепнещите му устни в косата ми до преплетените ни стъпала.

* * *

Любим се, а след това задрямваме, после се събуждаме и отново сме изпълнени със страст, сякаш никога повече няма да заспим. Замаяна съм от удоволствие, когато чувам, сякаш от много далече, потропване по вратата и гласа на Джейни, който ме вика:

— Катрин! Трябва да вървим! Късно е.

Стреснат, Нед ме поглежда.

— Сякаш бяха само няколко минути — казва. — Кое време е?

Поглеждам към прозореца. Дойдох тук в студената ярка светлина на мразовито зимно утро, а сега виждам жълтия цвят на залязващото слънце.

— Нед! Нед! Почти залез-слънце е!

— Какви сме глупаци — казва той снисходително. — Ставайте, графиньо моя. Ще трябва да бъда ваша камериерка.

— Побързай — казвам.

Навличам дрехите си и той пристяга корсажа ми, смеейки се на сложните копчета и връзки. Косата ми се спуска надолу и аз искам да я покрия с воал, което би показвало, че съм съпруга, но той казва, че не бива. Трябва да я оставя така, а двата му пръстена да останат скрити до сърцето ми, докато ни бъде позволено да съобщим на всички, че сме женени и споделили легло.

— Ще нося пръстените си на верижка на шията си — обещавам му. — Ще ги слагам, когато съм сама в леглото нощем, и ще сънувам,

че съм с теб.

Той нахлузва панталона си.

— Ще бъде скоро — обещава ми. — Знам, че Робърт Дъдли е на моя страна. Ще се застъпи за нас.

— Уилям Сесил също — казвам. — Каза ми го. А Елизабет ще ни прости. Как може да не го стори? Как може някой да каже, че в това има нещо лошо? Собствените ни майки дадоха позволенията си.

— Нед! — обажда се Джейни иззад вратата.

Подавам му ключа и той я отваря. Джейни е с блеснали очи, смее се.

— Заспах! — вика тя. — Не е нужно да питам какво сте правили вие двамата. Изглеждате така, сякаш сте умрели и сте отишли на небето.

— Аз наистина отидох — казва Нед тихо. Загръща наметката около раменете ми и излизаме през градинската порта и надолу през малката градина до шлюза. Прииждащият прилив се плиска в стъпалата, които бяха сухи, когато дойдохме, и Нед повиква една ладия, която прави завой и идва при нас. Той отваря вратите на шлюза, а после ми подава ръка да се кача в лодката.

— До утре — казва пламенно. — Ще те видя утре, а тази нощ няма да спя от мисли за теб и днешния ден.

— Утре — казвам. — А после през всеки утрешен ден до края на живота ни.

* * *

Вмъквам се в двореца, притичвайки през портичката, вградена в огромните двойни врати, и махам извинително с ръка на огромния пазител на кралските порти, господин Томас Кийс, задето не съм изчакала да отвори церемониално. „Закъснявам!“, извиквам му и виждам добросърдечната му усмивка. Джейни върви бавно зад мен, притиснала ръка към гърдите си, поемайки си мъчително дъх. Отчаяно копнея да сменя роклята си и да стигна до покоите на кралицата навреме за процесията към залата за вечеря, но после забелязвам, че нещо не е наред, спирам и се оглеждам наоколо.

Хората не бързат да се облекат, никой не се е упътил към залата за аудиенции на кралицата. Вместо това сякаш всички са се събрали да шушукат по ъглите и във всяка прозоречна ниша.

За един ужасен миг си помислям, че говорят за мен, че всички знаят. Разменям си изпълнен с ужас поглед с Джейни, а после Мери се отделя от скупчена групичка дами и идва към мен.

— Къде беше? — настоява да узнае тя.

— Какво става? — питам.

— Малкият крал на Франция — казва тя. — Той беше болен, ужасно болен, а сега е мъртъв.

— Не! — възкликвам. Това е толкова далеч от моето гузно бързане да се прибера в двореца навреме за вечеря, толкова несъзвучно с пропития ми с наслада ден. Поглеждам Мери и осъзнавам, че просто не съм проумяла какво казва.

— Какво?

Тя разтърсва китката ми:

— Съвземи се! Кралят на Франция е починал. Следователно сега нашата братовчедка Мери, кралицата на Франция, е вдовстваща кралица. Тронът вече не е неин. Френската армия вече не е зад гърба ѝ. Няма малък дофин в люлката и не е най-могъщата жена в християнския свят. Всичко отново се промени. Тя не е кралица на Франция: само кралица на Шотландия е.

Хвърлям поглед към Джейни, която се е облегла на една каменна колона и се мъчи да си поеме дъх.

— Тогава аз съм безспорна наследница на Елизабет — изричам бавно. — Елизабет няма никакво основание да се бои от Мери сега, когато тя е само кралица на Шотландия, а договорът на Сесил я изключва от наследяването на английския престол.

Виждам проблясването на амбиция в очите на Джейни и ѝ се усмихвам.

— Ти си наследницата на Елизабет — съгласява се Мери. — Няма друга.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ДЕКЕМВРИ 1560 Г.

Живея в някакъв сън. Дворецът ми се струва прекрасна страна на чудесата, когато внасят големите елхови и борови клони за зимните празници и палят свещите все по-рано всеки ден. Издигат „арката за целувки“ — преплетените върбови клонки сякаш се огъват под зелените панделки и гипсовата статуя на малък невръстен Иисус в сърцевината ѝ. Завързват я над вратата към залата за аудиенции и двамата с Нед успяваме да се срещаме, уж изненадани, под арката поне по два пъти на ден и той улавя ръцете ми и ме целува по устните, спазвайки празничната традиция. Само той и аз знаем, че се опияняваме взаимно от уханието си, че устните ни са меки и нежни, че всяко докосване е обещание за по-късна среща.

Прозорците са обточени със зеленина и ярко осветени със свещи, а сушените портокали издават остро ухание, смесено с мириса на борова смола, затова си представям, че съм в зимна гора. Всеки ден репетираме танци, и учителят по танци ме хока и казва, че сигурно съм влюбена, защото краката ми се движат без всякакъв ритъм, и всички се смеят, и аз също се смея, от радост. Толкова искам да кажа на всички тях, че е вярно. Влюбена съм и съм обичана. Нещо по-хубаво: омъжена съм, съпруга съм. Озарих ужасната тъмнина, която смъртта на Джейн спусна върху семейството ни, и най-сетне съм свободна от скръбта и вината. Името ми вече не е Грей. Аз съм Катрин Сиймор, графиня на Хартфорд. Аз съм съпруга на един от най-красивите и богати млади мъже в Англия, и когато съобщим на всички за тайния си брак, ще станем най-видните личности в двора, провъзгласените наследници, и всички ще ни се възхищават.

Нед ме отвежда тайно в покоите на Джейни и си откриваме няколко мига за припряно любене. Не ме е грижа дали имаме само минута. Изпитвам толкова трескаво желание да бъда в прегръдките му, че не ме е грижа дали ще ме обладае като някое момиче от Съдърк, облегната на стената, или пък няма време за нещо повече от бърза целувка в затъмнен ъгъл.

Един ден той ме отвежда до тиха прозоречна ниша, далече от шумните придворни и казва:

— Имам нещо за теб.

— Тук ли? — питам кокетливо и съм възнаградена с топла усмивка.

— Тук — казва той с обич. — Вземи това — слага в ръцете ми пергаментов документ.

— Какво е това? — разгъвам го и чета. Това е акт за дарение. Оглеждам го бързо и виждам, че ми е подарил земи, които струват цяло състояние.

— Това са земите, които ще останат твои и след смъртта ми — казва той. — Нямаме родители или настойници, които да изготвят брачния ни договор, така че ти давам това сега. Виждаш ли името си?

Назовал ме е своя нежно обичана съпруга. Притискам документа към сърцето си.

— Благодаря дори само заради тези думи — казвам. — Земята няма значение.

— Нищо няма значение — съгласява се той. — Нито земята, нито състоянието, нито титлите. Нищо освен нас двамата.

* * *

В двора пристигат още новини от Франция. Вдовстващата кралица, моята братовчедка кралица Мери, е сложила дълбок траур за младия си съпруг, но това не пречи да бъде отхвърлена от кралската фамилия на Франция. Тя няма да се омъжи за втория син, дори не ѝ се полага да остане във Франция. Елизабет изобщо не храни съчувствие към нея, въпреки че красивата ни братовчедка е изгубила майка си, а сега младият ѝ съпруг е мъртъв. Единственото, което интересува Елизабет — единственото, което чувам, докато стоя зад стола ѝ по време на приглушените ѝ разговори с Уилям Сесил — е въпросът: ако Мери реши да дойде в Шотландия, как ще се отрази това на шотландците? Ще се вдигнат ли на бунт срещу новата си кралица, както се вдигнаха срещу майка ѝ, или ще я приемат в сърцата си в прилив на нежни чувства, като диваци, каквито са?

И в двата случая аз съм станала изключително важна за безопасността на Англия. Никога не е било по-ясно, че Елизабет трябва да ме посочи като своя наследница пред парламента, за да попречи на братовчедка си Мери да предяви претенции за престола. Елизабет се обръща към мен с по-сладка усмивка от обикновено. Не иска да дава на никого каквото и да било основание да мисли, че Мери, кралицата на шотландците, може някой ден да стане Мери, кралица на Англия. „Много далечна роднина“, така я нарича тя, сякаш може да пренапише родословното дърво, от което личи, че всички ние сме равнопоставени сродници. „А и Англия никога няма да коронова кралица-папистка.“

Сесил я гледа така, сякаш не е толкова сигурен.

— Моментът е много подходящ да си изберете съпруг подчертава той. — Защото несъмнено кралица Мери ще се омъжи отново, и вие ще съжалявате, ако тя отнеме някой от вашите кандидати.

Елизабет разтваря широко очи.

— Да не искате да кажете, че Ерик Шведски би предпочел Мери пред мен? — предизвиква го тя. — Наистина ли мислите така?

Това е най-опасният въпрос на света. Елизабет храни всички страхове на пренебрегвано дете: има нужда да знае, че е предпочитана от всички.

— Казвам, че не бихме искали Мери, кралицата на шотландците, да се омъжи за силен и влиятелен владетел и да го изпрати на прага ни — отвърща Сесил съобразително. — Не и някой владетел, когото самите ние бихме искали за съюзник. Трябва да се погрижим, ако тя дойде в Шотландия, да не го стори като принцеса на Франция, Испания или дори Швеция. Ако дойде в Шотландия, най-добре за нас би било да го стори като вдовица без приятели.

— Възможно ли е това?

Сесил поклаща глава.

— Не е вероятно. Но би трябвало поне да можете първа да избирате от най-изтъкнатите мъже в християнския свят. Тя не бива да грабне някого преди вас, понеже е избрала по-бързо.

— Навярно тя няма да се омъжи отново — отбелязва Елизабет.

— Нищо подобно! Тя знае отлично, че трябва да се сдобие с наследник за престола на Шотландия — казва Сесил спокойно. —

Израсла е с мисълта, че трябва да го направи, независимо от личните си предпочитания. На осемнайсет е, казват, че е здрава и красива, следователно има вероятност да е плодовита. Всяка кралица знае, че трябва да даде наследник на страната си. Това е дълг на един монарх, вменен от Бога дълг.

— Имам наследница — казва Елизабет, като ми се усмивва през рамо. — Млада и красива наследница на млада и красива кралица.

Правя реверанс и се усмихвам в отговор.

— Никой не може да отрече законното положение на лейди Катрин — казва Сесил с безкрайното си търпение. — Но страната би предпочела момче.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1561 Г.

Когато времето става по-топло, мога да се срещам със съпруга си навън, на открито, и всеки ден ние се разхождаме заедно в малките градини, разпръснати като парчета от мозайка около двореца. Тук птиците са толкова питомни, че седят в напъпилите клони над главите ни и пеят, сякаш са щастливи като нас. Връзвам звънче на котарака Рибън, за да предпазя новоизлюпените птичета, които скоро ще се появят в овощната градина, живия плет и в дърветата.

Понякога Нед се промъква до покоите ми, слугите ми изчезват и ни оставят сами. Понякога Джейни ме придружава до малката къща на Канън Роу и дреме в слънчевата зала за аудиенции, докато Нед и аз прекарваме целия следобед в леглото му. Мисля единствено за следващата ни среща: сънувам го, когато спя. Откривам, че цял ден усещам копринено гладкото си бельо, прелестната деликатност на дантелата си, блясъка на брокатената си рокля, сякаш целият свят е по-наситен и осезаем заради моята страст по Нед.

— И с мен е така — казва ми той, докато се разхождаме край реката и усещаме мириса на сол в хладния вятър откъм морето. — Пиша повече отвсякога, и по-гладко и с по-голямо разбиране. Всичко сякаш е по-живо. Светът е по-ярък, светлината — по-златиста.

— Колко се радвам, че сме женени и не сме принудени да бъдем като тях — казвам и кимвам напред, към кралицата и Робърт Дъдли, които се бавят нарочно: дланта ѝ е върху ръката му, докато той шепне в ухото ѝ. — Не бих могла да понеса мисълта, че никога няма да бъдем заедно.

— Съмнявам се, че често са разделени. Цялата страна клюкарства за нея, а сега тя каза на графа на Аран, че няма да се омъжи за него, и всички знаят, че Дъдли е причината. Не искам никога да те видя посрамена като нея. В Европа говорят, че тя блудства със своя началник на конницата.

Поклащам глава осъдително, както подобава на една съпруга.

— Но все пак колко е ужасно да е принудена да се омъжи без любов! — възкликвам. — Никога не бих се омъжила за когото и да е, ако бъдем разделени.

— Нито пък аз — прошепва той. Незабелязан от никого, стиска ръката ми. — Ще обслужваш ли кралицата тази вечер? Може ли да дойда в стаята ти преди вечеря?

— Да — прошепвам. — Обличах я вчера. Днес не се налага да ѝ прислужвам. Ще оставя вратата си отключена.

* * *

Великите пости започват и са съвсем небрежно съблюдавани от двора на Елизабет, която сякаш е изхвърлила сезона на постенето заедно с всички папистки ритуали. Както се полага, не ядем месо, но в кухнята приготвят вкусни блюда от всевъзможни видове риба, и се оказва, че протестантската принцеса не смята за месо домашните и дори дивите птици. Не знам какво би казала сестра ми Джейн за това. Според мен Джейн щеше да настоява, че законите относно храненето следва да бъдат строго спазвани, и със сигурност щеше да познава всеки един от тях, включително такива забрани на храни, за които никой не е чувал. Толкова ми се иска да можах да я попитам.

Дори сега, седем години след смъртта ѝ, почти всеки ден откривам, че искам да я попитам нещо или да ѝ кажа нещо. Странно: тя ми липсва много повече, отколкото ми липсва майка ми. Мога да понеса смъртта на майка си, защото тя беше очаквана, защото имахме време да се сбогуваме, защото — честно казано — тя не беше любяща или мила жена. Но смъртта на Джейн бе толкова внезапна и несправедлива, и тя си отиде от мен, преди да мога да я попитам толкова много неща, дори преди да съм се превърнала в жената, която съм днес. И макар че беше благочестива и усърдна в учението и религията си, тя ми беше истинска сестра, заедно бяхме другарки в игрите. Мисля си, че постепенно щях да ѝ стана по-различна сестра, вече не разглезеното момиченце, което познаваше. Мисля, че щеше постепенно да ме хареса, ако можахме да израснем заедно. В онзи ден на Тауър Грийн изгубих сестра, но изгубих и общото ни бъдеще.

Не зная какво щеше да си помисли за това, че двама съпрузи си лягат заедно по време на Велики пости, а после ме напушва кикот, когато си представям как я питам. Дори само въпросът ми би я шокирал! Ако само знаеше къде ме е довела любовта, само да можеше и сама да познае любовта. „Научи се да умираш!“ — от тези думи сърцето ме заболява за нея и ми се иска да ѝ кажа: „Не! Не! Научих се да обичам, и това е като някакво чудо от друг свят, докато умирането е толкова земно.“ Без нейните съвети, и лесно убедена от настойчивостта на желанието и жаждата си за живот, решавам да си лягам със съпруга си както през дните на постите, така и в неделите. Не ме е грижа. Ще си лягам с него през четирийсетте дни на Великите пости и ще приема, че както ги няма чистилището и изповедта, и този грях също вече го няма.

— Но нямаш ли месечно кървене? — пита ме Джейни, когато ѝ разказвам за теологичните си борби със старото учение на Църквата и собствените ми нови реформаторски предпочитания.

— Не — казвам уклончиво, — мисля, че не съм имала от декември насам.

— Не си ли? — тя внезапно застава нащрек.

— Не, не мисля.

— Но вече приближава март! — възкликва тя.

— Знам, но и ти не си имала — казвам. — Знам, защото при двете ни беше по едно и също време, точно преди Коледа, помниш ли?

Тя маха пренебрежително с ръце.

— Аз съм болна! Знаеш, че съм болна и често пропускам цикъла си. Но при мен едва ли има значение! Очевидно не значи нищо. А ти се храниш добре и си напълно здрава и си младоженка, а сега си пропуснала поне един цикъл. Катрин! Нима не разбираш? Може да очакваш дете!

Поглеждам я, обзета от ужас.

— Дете?

— Колко прекрасно! — възкликва тя. — Ако е момче, ще бъде следващият крал на Англия! Помисли си за това!

— Дете? — повтарям, удивена.

— Молих се за това, а сега ще го видя! — казва тя. — Дай Боже да живея достатъчно дълго!

— Защо да не живееш достатъчно дълго? — всичко, което казва, само ме обърква повече. — Нима бебето няма да се роди тази година? Или ще е догодина? Как се определя?

— О, кой го е грижа? Трябва да кажеш на Нед.

— Трябва — съгласявам се. — Какво ли ще каже?

— Ще бъде във възторг — заявява тя уверено. — Кой мъж не би бил във възторг, че съпругата му носи в утробата си престолонаследника?

Чувствам се, сякаш всичко се случва твърде бързо за мен.

— Не бях предвидила да имам дете толкова скоро, във всеки случай не и преди всички да узнаят, че сме женени.

— Какво си мислеше, че ще стане, като си лягаше с него при всяка възможност? — тя ме поглежда, сякаш съм глупачка, а и аз се чувствам много глупаво.

— Но как една жена разбира, че се е случило?

— Много добре си знаела какво се случва! — избухва непристойният смях на Джейни.

Поруменявам.

— Да, делили сме легло, разбира се, но не очаквах, че ще зачена веднага. Майка ми имаше само нас трите, а си лягаше с баща ми всяка нощ в продължение на години.

— В такъв случай хвала на Бога, че си плодовита, а не ялова като всички други Тюдори.

Радвам се за това, но бих предпочела да мисля за наследник на Тюдорите като за нещо в много далечното бъдеще.

— Ще трябва да съобщим на всички, че сме женени — казвам, сега обзета от безпокойство. — Всички ще трябва да узнаят. Ще трябва да им кажем веднага. Преди да напълнея. Кога става това?

— Ще ти простят, че си го пазила в тайна, ако родиш момче — предрича тя. — Ако можеш да дариш Елизабет с момче с кръвта на Тюдорите, наследник на трона ѝ, тогава всичко ще ти бъде простено. Боже мой, Сесил ще му бъде кръстник! Какво облекчение за всички! Син и наследник за Елизабет. Ти ще бъдеш спасителка на Англия.

— Трябва да съобщя на Нед — казвам.

— Довечера — казва тя. — Ела в стаята ми преди вечеря, преди танците. Ще му кажа да ме посети тогава. Ще кажа, че ми е зле и ще пропусна вечерята.

Джейни е оправила за нас собственото си легло, а огънят в решетката на огнището е запален и на масата пред огъня е сложена малка вечеря за двама. Тя отново е нашият добър ангел. Нед влиза тихо, затваряйки вратата след себе си, и мести поглед от сестра си към мен, своята съпруга.

— Какво става? — пита. — Какво има?

Настъпва мълчание.

— Катрин има да ти каже нещо — подтиква ме Джейни.

Опитвам се да се усмихна, но треперя.

— Мисля, че може да очаквам дете — казвам. — Нед, надявам се да си щастлив? Мисля, че може да очаквам дете.

Не мога да не забележа паниката, изписала се по лицето му.

— Сигурна ли си?

— Съвсем не! Не съм сигурна — казвам, толкова изплашена, колкото е и той. — Джейни смята, че е така. Може и да греша.

— Разбира се, че е сигурна — казва Джейни. — Пропусна месечното си кървене през януари.

— Но понякога наистина пропускам по някое — казвам. — И забравям да броя. Така че може да пропусна едно-две.

— Значи не си сигурна? — повтаря той.

— Не си ли доволен? — чувствам, че устата ми трепери. Толкова искам да е във възторг, както беше възхитена Джейни. Защото се боя от последиците за нас и не зная какво ще правим.

Той прекосява стаята с една крачка, улавя ръката ми и коленичи в краката ми, сякаш ще го посвещавам в рицарство.

— Разбира се, че съм доволен — казва, със скрито от мен лице. — Възхитен съм. Няма нищо, което да искам повече, отколкото детето ни, и колко прекрасно е, че то идва толкова скоро.

— Наследникът на престола — напомня му Джейни. — Единственото момче Тюдор от това поколение. Не слагам в сметката синовете на Маргарет Дъглас.

— Ако е момче. И ако не греша напълно — напомням им.

— Момче или момиче, ще обикна това бебе заради прекрасната му майка — казва Нед. Целува ми ръка, а после се изправя и ме целува

по устата. Джейни се отправя тактично към вратата, но той ѝ прави жест да остане.

— Чакай, Джейни, трябва да поговорим. Освен това, сега не можем да използваме леглото ти.

Той ми се усмихва и осъзнавам, че ако чакам дете, ще можем да легнем заедно едва след като се пречистя в църква след раждането. Дотогава има много месеци.

— Не съм сигурна — казвам отново. Не мога да понеса мисълта, че няма да се любим, когато изпитвам същото напирало желание, както винаги, след като дори не съм сигурна, че чакам дете. Нима това също не е остаряло суеверие, което не е нужно да съблюдаваме?

— Разбира се — казва Джейни възхитено. — И трябва да планираме какво да правим.

— Ще трябва да съобщим на кралицата — казва Нед.

— Трябва да ѝ кажем, преди да започна да напълнявам — казвам. — Но не много преди това. Няма нужда да ѝ казваме преди този момент, нали?

— Навярно би трябвало. Тогава можем да оставим да мине известно време преди двете съобщения, за да не е толкова шокиращо за нея. Първо можем да ѝ съобщим, че сме женени, а по-късно да ѝ съобщим, че очакваш дете.

Не казвам нищо. Направо ми прилошава от страх при мисълта да кажа на Елизабет, че сме женени.

— Би трябвало да е довольна — казва Джейни. — Ако в нашето семейство се роди момче, тя ще бъде свободна да остане неомъжена цял живот.

— *Би трябвало* да е довольна — казвам предпазливо. — Но ако не е?

— О, какво е най-лошото, което може да направи? — пита Джейни дръзко. — Да те отпрати от двора за известно време? Така или иначе ще се оттеглиш в уединение преди раждането, а ако те изпрати в изгнание, можеш да отидеш в Хануърт за раждането и ние с Нед можем също да дойдем.

— Ако изпадне в ярост...

— Защо да изпада в ярост? — пита ме Нед. — Единственото, което сме направили, е да се оженим без нейно позволение. Това не е незаконно, откакто кралица Мери отмени закона, който го

забраняваше. Не може да има съмнение, че щеше да разреши, ако я бяхме помолили. Нямаше основания за отказ, няма и основание за недоволство. Хората ще ни обвинят, задето сме избързали, но никой не може да ни вини за почитената ни любов. Родителите ни се съгласиха! Не може да има възражения.

Намирам кураж.

— Ще ѝ кажем — съгласявам се. Настъпва кратко мълчание.

— Кога ще ѝ съобщим?

— Ще трябва да изберем подходящия момент — казва Нед.

— Нека не казваме нищо до края на Великите пости. Може би на празненството за Великден, когато в двора отново стане весела. Ще има музика и танци — ще има театър — тя обича поетичните драми и танците. Ще ѝ кажем, когато е в добро настроение и се забавлява.

— Да, това е добра идея — казва Джейни. Прокашля се леко. — По Великден.

Ако не бях толкова погълната да наблюдавам Нед, за да разбера какво мисли наистина за новините, опитвайки се да прозра дали отвъд добре изиграната му радост не се страхува, както се страхувам аз, щях да видя, че Джейни е по-бледа отвсякога. Тя кашля в ръкава си и там се появява червено петънце кръв.

— Джейни! — възкликвам стъписано.

— Няма нищо — казва тя. — Мехур на устната ми.

На следващия ден тя остава в леглото си, и сега Нед и аз се срещаме в стаята ѝ без преструвки. Всеки ден след службата в параклиса идваме да я видим, и сега за пръв път съзнавам, че е много болна, и че изблиците ѝ на руменина и възбуда са били признаци на тежка треска.

Лекарите казват, че здравето ѝ ще се поправи с подобряването на времето, но не виждам защо са толкова обнадеждени, тъй като слънцето изгрява по-рано всеки ден, птиците започват да пеят пред прозореца ѝ, но Джейни не се подобрява. Една сутрин отивам в стаята ѝ веднага след службата в параклиса, но вратата е затворена, а придворната дама на Джейни седи отвън, с почервенели от плач очи.

— Тя спи ли? — питам. — Какво става?

Мистрес Трифт поклаща глава, с пълни със сълзи очи:

— О, милейди!

— Джейни! Спи ли?

Тя преглъща.

— Не, милейди. Отиде си. През нощта. Повиках лекарите и брат й, а той ще трябва да съобщи на кралицата.

Не разбирам. Не искам да разбера.

— Какво искате да кажете?

— Няма я вече, милейди. Умря.

Хващам се за студената каменна рамка на вратата.

— Но тя не може да е умряла. Видях я точно след вечеря снощи, оставих я, когато си лягаше да спи. Беше трескава, тя винаги е трескава; но не приличаше на умираща.

Жената поклаща глава.

— Уви, горкото момиче.

— Тя е само на деветнайсет! — възкликвам, сякаш това означава, че не може да умре. Би трябвало да знам по-добре: собствената ми сестра умря на шестнайсет, а нашият братовчед кралят — на петнайсет, болен като Джейни.

Мистрес Трифт и аз се споглеждаме вцепенено, сякаш никоя от нас не може да повярва, че Джейни я няма.

— Какво ще правя без нея? — казвам, и гласът ми е жален като на изгубено дете. — Как изобщо ще се изправя пред всичко това без нея?

Тя ме поглежда разтревожено.

— Да се изправите пред какво, милейди?

Облягам чело на дървената, украсена с резба врата, сякаш нуждата ми от Джейни може да ми я върне. Изгубих сестра си, изгубих баща си, изгубих майка си, а сега и най-добрата си приятелка.

— Нищо — прошепвам. — Нищо.

* * *

Нед е сломен от загубата на сестра си. Тя е била най-довереният му съветник и най-въодушевената му почитателка. Тя е била първата слушателка на стихотворенията му, тя му ги четеше и предлагаше промени. Тя му каза, че съм влюбена в него, преди аз самата да й кажа. Тя беше негова приятелка и довереница, както беше и моя.

— Тя намери свещеника — казва той.

— Тя ми вдъхна смелост — казвам аз.

— Тя ни показва, че любовта е неустрашима — съгласява се той.
— Неустрашима.

— Не зная какво ще правя без нея — казвам, мислейки си за този двор, който е толкова пълен с врагове и полуприятели и неискрени приятели, начело с великата майсторка на преструвките Елизабет, която извъръща лъжливото си лице ту в една, ту в друга посока.

— Уилям Сесил казва, че според него би трябвало аз да отида във Франция — отбелязва Нед. — Да присъствам на коронацията на новия крал. Това е голяма чест за мен, но не искам да замина сега.

— Не ме оставяй! — възкликвам веднага. — Любов моя, не можеш да ме оставиш! Не мога да остана тук без двама ви.

— Джейни казваше, че би трябвало да отида — казва той. — Каза, че благосклонността на Сесил е по-хубава от парична издръжка. Неговото приятелство ще ни помогне, Катрин. Той ще съобщи на кралицата за женитбата ни.

— Да, предполагам — съгласявам се неуверено. — Но не мога да мисля за това сега. Не мога да мисля като придворна, при положение, че Джейни току-що почина!

— Ще трябва да уредя погребението ѝ — казва Нед тъжно. — Изпратих съобщение на майка си и ще говоря отново с брат си. И ще кажа на Уилям Сесил, че ще замина, ако мога, ще му кажа, че вече не съм сигурен.

— Ще дойда на погребението — решавам. — Всички знаят, че я обичах като сестра.

— Ти беше нейна сестра — казва Нед. — Във всяко отношение. И си нейна сестра по брак. Тя беше толкова щастлива от това.

* * *

Погребението е впечатляващо. Елизабет обявява в двора траур за Джейни, признавайки в смъртта роднинската им връзка чрез крал Едуард, която през повечето време пренебрегваше, докато Джейни бе жива. Горчиво си помислям, че Елизабет не иска братовчеди, не иска наследници, иска всичките ѝ роднини да са мъртви като майка ѝ. Но

пищните погребения ѝ доставят удоволствие. Погребва сродницата си с всички почести, които ѝ бе отказвала приживе.

Майката на Нед присъства на погребението на дъщеря си, но оставя своя втори съпруг с ниско потекло у дома. За един безразсъден миг си помислям, че мога да говоря с нея, че това е жена, омъжила се по любов, без позволение, както сторих аз. Но тя е вцепенена в скръбта си. Не се разтапя в сълзи, не се обръща към мен като към възможна снаха, не говори дори със синовете си. Заема мястото си в процесията и изпълнява машинално траурните ритуали, сякаш ѝ се иска това да не се случва, и си тръгва от двора при първа възможност.

Нед няма време за нищо освен за подготовката на погребението, каляската за ковчега, репетициите на хора в Уестминстърското абатство. Почти триста опечалени вървят след ковчега, сред тях съм и аз, и виждам бледото изопнато лице на Нед, осветено от скръбта в тъмнината на голямото абатство. Той поглежда към мен, сякаш чувства любящия ми поглед върху себе си, и ми отправя малка, тъжна усмивка. После прекрасният химн, избран от него, отеква звънко в изпълнение на хора, и Джейни е положена да почива в криптата на семейството си, до нашата. Гробниците на Джейни и на майка ми са една до друга, което е някаква утеха, макар да прави още по-печален факта, че сестра ми Джейн е погребана далече, на парчета, в параклиса на Тауър.

След погребението Нед придружава майка си до Хануърт за няколко седмици, и макар да му пиша, той отговаря само веднъж. Казва, че се моли за душата на Джейни и помага на майка си да опакова дрехите ѝ и малкото ѝ дребни вещи. Пиша веднага и казвам, че ще се грижа за нейните конопарчета, които тя държеше в Хануърт. Но той дори не отговаря на това.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1561 Г.

Докато го чакам да се върне в двора, никой не е изненадан от тихата ми скръб. Всички знаят, че двете с Джейни бяхме най-близки приятелки, никой не подозира, че тъгувам и за Нед. Единственото събитие е новината, че братовчедка ми Маргарет Дъглас е изпратила красивия си син във Франция да поднесе семейните им съболезнования за смъртта на френския крал. Сякаш някой се интересува какво прави семейство Ленъкс! Но се мълви, че тя е наредила на сина си Хенри Стюарт да предложи брак на овдовялата кралица. Ако Мери, кралицата на шотландците, иска поредното красиво мамино синче да заеме мястото на онзи, когото е изгубила, тогава ще разполага с такова. Предполагам обаче, че тя ще иска за съпруг мъж, а не момче, което е нечия „маша“. Със сигурност всичките ѝ братовчедки предпочитат мъже, които могат да уважават: Маргарет Дъглас боготвори съпруга си, Матю Стюарт, графа на Ленъкс; вкусът на Елизабет към авантюристите е истински позор, а аз никога не бих обмислила да се обвържа с мъж, когото не мога да уважавам истински.

Няколко дни след погребението откривам малко кръв върху ленената си нощница и предполагам, че е месечното ми кървене, най-сетне настъпило, настъпило със закъснение. Не е много, и няма с кого да се посъветвам. Искан ми се Джейни да беше тук. Тя щеше да преброи дните заедно с мен и да потвърди, че цикълът ми е започнал със закъснение и никога не е имало бебе. Чувствам се такава глупачка, задето съм толкова несигурна, и въпреки това нямам подръка някоя знахарка или стара омъжена жена, която да ми каже какво да правя. Нямам приятелки с пълни с деца детски стаи, а не смея да се допитам до някой, който може да знае, например старите дами, които пазят роклите в кралския гардероб, защото те са ужасни клюкарки, а този двор съществува от клюките.

Това е първото нещо, за което Нед ме пита, когато се връща в двора. Подава ми клетката с конопарчетата, аз възкликвам радостно,

отнасям ги в стаята си и ги окачвам на една кука недалеч от прозореца, където по красивите им, обсипани с петънца криле може да грее слънчева светлина.

— Катрин, любов моя, остави ги — моли ме той. — Трябва да говоря с теб.

— Ще отидем в градините — казвам.

Вървя малко пред него и ние отиваме в любимата си малка градина, където тесните чакълени пътеки лъкатушат около ниските живи плетове. Но оградената със стени градина е пълна с градинари, които заравняват чакъла с гребла и подрязват живите плетове.

— Не тук! — казва раздразнено Нед. — Да отидем в овощната градина.

Цветовете са розови и бели, така гъсто обсипали клоните, сякаш те са се привели под розов сняг. Пчели бързат като неспокойни доячки от една разтваряща се пъпка към друга. Чувам глас на кукувица и търся с поглед сивия ѝ гръб. Обичам кукувиците. Чувам ги толкова често и ги виждам толкова рядко.

— Слушай — казва настойчиво Нед. — Получих от Елизабет документ с разрешение за пътуване до Франция — показва ми подписа ѝ — драматично изписаното „Е“ и всички завъртулки. — Но няма да замина, ако очакваш дете. Ако има някаква вероятност да носиш нашето бебе, ще остана и ще съобщим на кралицата заедно.

Ужасът ми от мисълта да се изправя пред Елизабет без подкрепата на Джейни е почти по-силен от ужаса ми от заминаването на Нед.

— Не зная — казвам, разсеяна от кукувицата, която се обажда толкова наблизко, че сигурно е почти над главите ни, скрита в клоните. — Не мисля. Не мога да съм сигурна. Мисля, че имах цикъл, точно след... — не мога да кажа „погребението на Джейни“.

Нед стисва ръката ми.

— Няма да замина без твое позволение — казва той.

— Предполагам, че искаш да отидеш — казвам сприхаво. — В Париж и Реймс, и навсякъде.

— Разбира се, че бих искал да видя тези градове и да присъствам на коронацията на новия френски крал. Искam да опозная света — казва той искрено. — И за нас няма нищо лошо в това, че Сесил ме намира за надежден. Разбира се, че това е прекрасна възможност за

мен. Но няма да замина, ако очакваш дете. Няма да те оставя. Обещах. Аз съм твой, Катрин. Твой съм до смъртта.

Поклащам глава. Толкова се страхувам да призная на Елизабет, и съм сигурна, че Джейни е сгрешила и няма никакво бебе. Чувствам, че през тази скръбна пролет изгубих всичко: най-добрата си приятелка, Джейни, и шанса за бебе от брат й, а сега и той заминава.

— Няма го вече. Не мисля, че изобщо го е имало някога — казвам му.

— Не може ли една жена да определи подобно нещо?

— Не зная как би трябвало да се чувствам! — възкликвам. — Чувствам се само изплашена и ми е ужасно мъчно за Джейни, и не смея да се изправя пред Елизабет. Но не чувствам нищо друго. Не съм напълняла, или каквото и да е друго.

Той ме гледа, сякаш би трябвало да съм наясно с подобни мистерии, сякаш всяко момиче на света знае това по природа, а аз съм много глупава, задето не го знам.

— Как се предполага да разбере? — питам настоятелно. — Ако всички знаеха, че сме женени, можех да питам майка ти или някои акушерки. Вината не е моя.

— Разбира се, че вината не е твоя — казва той бързо. — Нито пък моя. Просто щеше да е много по-добре, ако знаехме със сигурност. Ако ти знаеше със сигурност.

Кукувицата изкуква точно над главите ни, аз вдигам поглед и виждам проблясване на красиво изпъстрени с чертички гръдни пера.

— Слушаш ли ме изобщо? — пита той разпалено.

— Най-добре е да заминеш и да се върнеш възможно най-бързо — казвам навъсено. — Предполагам, че нищо няма да се промени кой знае колко за един месец. А хората само ще се чудят, ако откажеш такава възможност.

— Ако ме повикаш, ще се върна веднага — обещава той. — По каквато и да е причина. В мига, когато ме повикаш, ще дойда при теб. Където и да съм. Имам нов слуга и той ще пренася съобщения по мое поръчение, между теб и мен, без да казва на никого. Името му е Глин, нали ще запомниш? И ще му се довериш, когато дойде при теб?

— Ще запомня, но нали ти ще обещаеш само да отидеш на коронацията във Франция и после да си дойдеш право у дома? —

питам го. — Няма да тичаш след вдовстващата кралица като онова пале Хенри Стюарт, сина на Маргарет Дъглас.

— Да — обещава той. — Няма да се бавя дълго, само няколко седмици.

— Добре тогава — казвам нещастно. — Върви.

Той измъква иззад гърба си малък свитък и кесия злато.

— Това е за теб — казва нежно. — Моя скъпа съпруго. За всички разходи, които може да имаш, докато отсъствам. А това е завещанието ми. Оставям ти земя на стойност хиляда лири. Хиляда!

— О, не го казвай! — изведнъж отново се обливам в сълзи, като си помислям за Джейни, умряла през нощта, сама, без дори да се сбогува с мен. — Не го казвай. Не искам да наследявам нищо от теб. Просто искам да живея с теб, не да умра. Всички, които обичам, умират, а сега ти заминаваш!

— Във всеки случай го пази добре — казва той, като пъха свитъка в ръцете ми, — а преди да изтече месецът, ще се върна, за да си го поискам от теб.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ЛЯТОТО НА 1561 Г.

Всички са толкова заети да се забавляват, че дворът почти не забелязва, когато Нед се сбогува с кралицата. За Елизабет това е любимото време от годината и всеки ден има балове, ловни излети и пикници. Потегляме от двореца Гринич надолу на лов из влажните ливади, които се спускат до реката. Вечер се разхождаме в градините и гледаме как ранните бързолети и лястовици кръжат около високите кулички и се спускат над водите. Гмуркат се в собствените си отражения и разплискват леко водата, когато се отделят от отразените си като в огледало образи.

Елизабет е по-влюбена в Робърт Дъдли отвсякога, напълно неспособна да устои на протегнатата му ръка, когато я кани на танц или да върви редом с него, напълно неспособна да устои на заканите му, когато той заплашва, че ще отиде да живее в Испания, ако тя не се допитва до него като до съпруг. Възвърнал си е всички позиции, които изгуби пред кралицата при смъртта на съпругата си, макар че никога няма да ги възвърне пред придворните. Страната никога няма да го приеме като неин съпруг, а голямата игра на живота на Елизабет е да му обещава достатъчно, за да го задържи близо до себе си, без да разкрива на никой друг в какво му се кълне. Мисля, че нейната измама е далеч по-нелоялна и далеч по-лоша от моята. Аз поне не лъжа Нед, макар че трябва да лъжа всички други.

Уилям Сесил е по-любезен и по-внимателен към мен отвсякога, сякаш се опасява, че Робърт Дъдли ще убеди кралицата да се омъжи за него и страната ще се обърне към мен като нейна наследница. Хората много повече биха предпочели да имат за кралица мен, отколкото която и да е жена, омъжена за човек от рода Дъдли.

— Изглеждате много бледа — казва ми Уилям Сесил загрижено. — Толкова много ли ви липсва обичаният от вас човек?

Налага се да сподавя лекото си ахване, когато си помислям, че говори за Нед, но той има предвид Джейни.

— Много ми липсва — успявам да кажа.

— Трябва да се молите за нея — казва той. — Не се съмнявам, че тя е отишла право в рая. Няма такова нещо като чистилище, та да може с молитви да постигнем освобождаването на нечия душа от него — но въпреки това е утеха да се молим за блаженството на нашите приятели на небето, а Бог чува всяка молитва.

Не му казвам колко пламенно се моля Нед да се прибере у дома скоро. Просто свеждам очи към земята и се надявам, че ще ми позволи да си тръгна и да отида в покоите на кралицата. Там никой не се интересува как изглеждам. Всъщност, Елизабет предпочита да съм бледа и мълчалива.

— А липсва ли ви и брат й, граф Хартфорд? — пита Сесил закачливо.

Този тон е толкова странен за такъв сериозен човек, че рискувам да хвърля бърз поглед нагоре. Той е свел лице и ми се усмихва, тъмните му очи обхождат изпитателно лицето ми. Чувствам, че се изчервявам, знам, че ще го види и ще си направи изводите.

— Разбира се — казвам. — И двамата ми липсват.

— И няма нищо, което би трябвало да кажете на кралицата... или на мен? — намеква Уилям Сесил внимателно.

Хвърлям бърз поглед към него: не ми е приятно да се шегува с това.

— Казахте ми, че е добре да изчакам подходящия момент да говоря с нея.

— Да — казва той безстрастно. — И сега моментът няма да е подходящ.

Стисвам устни.

— В такъв случай ще говоря с нея, когато ми кажете, че мога — казвам.

* * *

Ще намеря смелост да говоря с кралицата и да повикам Нед у дома, за да можем да се изправим пред нея заедно, веднага щом Уилям Сесил каже, че моментът е подходящ. Дотогава оставам онемяла от страх пред нея. Не смея да кажа на Уилям Сесил колко далече сме стигнали, без да имаме нито неговото позволение, нито подкрепата на

Робърт Дъдли. Разбира се, Нед беше сигурен, че както Уилям Сесил, така и Робърт Дъдли доста добре се досещат какво сме намислили, а всеки би се обзаложил, че един красив млад мъж като Нед и една прекрасна принцеса като мен биха се влюбили един в друг, ако им е позволено да прекарват всеки ден заедно. Така че навярно е по-добре да проговоря скоро, с надеждата, че Уилям Сесил ще застане на моя страна.

Но ако с този закачлив тон Уилям Сесил не ме подканва да му се доверя, а, тъкмо напротив, ме предупреждава да не се женя за Нед? Искане ми се да беше говорил по-ясно, преди ние да се оженим и да споделим легло, и Нед да замине.

Има и по-лошо: откривам, че малко ми прилошава сутрин и че не мога да ям месо, особено месо с тлъстина, преди вечерта. От него ми се обръща стомахът и това е странно, тъй като по времето за закуска винаги съм гладна, стигала съм до вълчи глад след службата в параклиса и постенето. Сестра ми Джейн казваше, че съм чревоугодница, а аз се смеех и казвах... но сега няма значение какво съм казвала, тъй като няма да ѝ го кажа отново никога вече, а сега понасям само хляб и мляко, а понякога дори не и това. Мопсът Джоу седи на скута ми на закуска и изяжда по-голямата част от порцията ми. Мисля, че гърдите ми са наедрили, а също и малко чувствителни на допир. Не зная със сигурност, и все още няма кого да попитам, но според мен това показва, че може да чакам дете. И какво ще правя, ако е така?

Лейди Клинтън, почитаемата ми леля Елизабет Фицджералд, моя роднина, която обичаше сестра ми Джейн, ме спира в галерията и отбелязва, че не съм толкова весела без моите приятели, двамата Сиймор. Чака, сякаш би трябвало да кажа нещо в отговор. Лейди Нортхамптън, която идва зад нея, ми заявява направо, че ако съм влюбена в Нед Сиймор, тогава бих сторила по-добре да кажа на кралицата и да издействам тя да му нареди да ме направи почтена жена. Стоят една до друга — приятелките на Елизабет, довереничките на Елизабет, двойка харпии, сякаш знаят всичко, сякаш скъпоценната ми тайна изобщо прилича по нещо на техните ужасни отдавнашни флиртове по време на предишното царуване, в онези отдавнашни години, когато са били млади, красиви и с нежни сърца.

Бузите ми пламват от срам, задето говорят за мен и Нед така, сякаш сме някаква обикновена двойка глупаци, които се държат тайно за ръце. Те не могат да знаят, не могат да разберат, че ние сме дълбоко влюбени а освен това сме и женени.

— Ако ви е обещал женитба и ви е изоставил, редно е да кажем на кралицата — прошепва лейди Клинтън. — Всички виждаха, че сте неразделни, а после той внезапно изчезва. Ще се застъпя за вас.

Ужасена съм, задето си мислят, че може да съм се държала разпуснато. Бясна съм, задето ме смятат за такава глупачка, че да бъда изоставена от неверен любовник. Аз съм престолонаследница на Англия! Аз съм сестра на Джейн Грей! Има ли вероятност да падна дотам, че да легна с мъж, който не ми е съпруг, и да се налага да разчитам на лелите си да го доведат у дома при мен? Но не мога да им кажа, че сме женени и че той е заминал с мое позволение. И не мога да се заставя да споделя с която и да е от двете стари харпии (които са най-малко трийсетгодишни), че съм омъжена жена, която очаква дете. Сподавам яростта си и просто се усмихвам любезно, като казвам, че Джейни наистина ми липсва много силно. Те приемат гневните сълзи за скръб и двете казват, че тя е била прекрасно момиче и загубата е ужасна, и никоя от нас не казва нищо повече за Нед.

* * *

Изглежда, че всички освен мен са обзети от пълно лятно щастие. Всички се ухажват, само аз стоя настрана. Елизабет и Робърт Дъдли не крият любовта си: ходят навсякъде заедно, понякога дори се държат за ръце пред погледите на всички. Тя се отнася към него като към съпруг и равен на нея, и всички знаят, че ако искат издръжка, пенсия или прошка за някое престъпление, тогава една дума от Робърт Дъдли струва колкото думата на кралицата, тъй като едното следва другото, сякаш тя няма избор по въпроса, нито собствен език за каквото и да е друго, освен за да ближе чувствените му устни.

Той раздава щедро благоволения си. Тя му е отпуснала огромни суми и разрешения да налага данъци върху доходоносни занятия. Едва не му даде и херцогска титла, но сега го потупва по бузата и заявява, че семейството му ще се издигне отново. Вече никой

не споменава, че съпругата му почина при изключително подозрителни обстоятелства преди по-малко от година и как тогава всички го обвиняваха, че има пръст в това. Никой не си спомня, че баща му бе екзекутиран за измяна, а също и дядо му преди това. Аз го помня — но пък бащата на Робърт Дъдли постави родната ми сестра насила на трона, а оттам — на ешафода. Всички други в двора предпочитат да се държат така, сякаш Дъдли произхожда от най-видно семейство и винаги се е ползвал с доверие и обич.

Нещата в страната не стоят така, разбира се. Получавам тайни съобщения от хора, които ме уверяват, че ако има бунт срещу Елизабет и нейния разпътен любовник, ще ме подкрепят. Дори не ги чета подробно. Веднага ги давам на Уилям Сесил, който казва тихо: „Нейно величество е благословена с такава лоялна наследница. Тя ви обича за това.“

Иска ми се да кажа лукаво: „Е, не дава особен външен израз на обичта си.“ Иска ми се да попитам: „Обича ли ме достатъчно, та да ми позволи да бъда щастлива? Или ме обича само толкова, че да ме държи в такава мъчителна несигурност?“

Защото, макар всички да знаят, че аз съм наследницата, тя все още не ме е провъзгласила официално за такава чрез указ на парламента, а сега, когато Мери, кралицата на шотландците, обяви, че се връща в Шотландия, мнозина казват, че Елизабет би трябвало да посочи нея за своя наследница и така да сключи мир с нея и Шотландия и Франция.

— Вашият приятел Нед е бил добре приет в Париж и ми пише, че Мери, кралицата на шотландците, няма да потвърди мирния договор и настоява да се върне в Шотландия, поддържайки претенциите си към английския трон — казва ми Уилям Сесил. — Той изпълнява добре ролята си на мой шпионин в кралския двор на Франция. Бил е посрещнат като принц. Той и синът ми Томас са се срещнали с всички важни хора във Франция, а Нед ми каза много неща за тайните на двора, които не знаех.

— А кога се прибират у дома? — опитвам се да придам на гласа си възможно най-ведър и небрежен тон.

— Скоро, надявам се. Никога не съм срещал млади мъже, които да харчат повече пари — отвръща Сесил, с което не ми казва нищо.

Трябва да получа уверение, че Нед се връща скоро. Пиша му, а когато не получавам отговор, ме обзема тревога, че е забравил обещанията си към мен, че е влюбен в друга жена. Нарещам да пуснат слугата Глин в покоите ми в мига, щом пристигне, но той така и не идва. Пиша отново на Нед, за да му съобщя, че все още не знам нищо със сигурност, но прилошаването ми се е уталожило и това ме кара да си вярвам, че съм си внушила и че то не е означавало нищо. Той не отговаря и на това писмо. Не съм имала ново месечно кървене и със сигурност съм напълняла. Връзвам връзките на корсажа си все по-свободно и мога да се закълна, че коремът ми се закръгля все повече и повече с всеки изминал ден. Но не мога да повярвам, че вътре в мен има бебе. Струва ми се, че са минали безброй месеци, откакто Нед лежеше с мен и прокарваше жадуващата си ръка по гладките ми хълбоци. Мина половин година: със сигурност мина толкова време, та не мога да повярвам, че има бебе, и въпреки това не мога да потисна страха си, че то съществува.

Прислужницата ми, мистрес Лий, отбелязва, че гърдите ми са по-големи, а талията ми е наедряла, и аз я питам как една жена разбира, че чака дете, и колко скоро след първата брачна нощ се появява бебе. Тя е толкова потресена, че успява да ме уплаши: очите ѝ се изцъклят и тя прошепва: „Милейди! Срамота! Милейди!“

Заклевам я да пази тайна. Тя е моя прислужница от години: би трябвало да знае, че никога не бих си позволила безчестно поведение. Казвам ѝ, че съм омъжена жена и ѝ показвам пръстена си и воала, които нося като знак, че съм съпруга. Казвам ѝ, че пазя на сигурно място в кутията си за бижута писмото с предложението на Нед за брак и завещанието му, в което ме назовава като своя съпруга. Обяснявам, че бебето ще бъде следващият наследник на трона, а тя ми казва, че една жена може да преброи колко време ще мине до раждането. Казва, че се броят десет месеца от последния месечен цикъл, и че ще мога да определя дали детето ще е момче или момиче по това как лежи в утробата и по това, какво ми се яде — сладки или солени неща. Ако изпитвам гадене като при морска болест в първите месеци, бебето няма да загине по море. Ако отстраня котенцата от покоите си, ще бъде почтен мъж. Мисля си, че половината от това сигурно са глупости, но това е единствената помощ, с която разполагам.

Трябва да разчитам на нея да ми помогне. Тя може да пресметне заедно с мен кога ще се роди бебето, ако изобщо има бебе, може да ми помогне да скрия прилошаването си. Казва ми, че в това няма да има нищо трудно, но точно сега сестра ѝ е болна у дома и там имат нужда от нея. Давам ѝ позволение да замине за седмица, за да помогне с прибирането на сеното, и после тя просто се изпарява.

Просто ей така! Изобщо не се връща при мен, макар че е на служба при мен от години, и това ме кара да си дам сметка, че наистина съм в много голяма беда. Щом мистрес Лий ме напуска без предупреждение, бяга от двора и от доходоносната служба заради тайната ми, тогава това сигурно е опасно бреме. Щях да ѝ платя цяло състояние да остане с мен и да ми помага — щях да ѝ дам цялата кесия със злато от Нед, — но тя предпочете да бъде далече. Или ме мисли за опозорена, или за заплашена от истинска опасност, и какъвто и да е случаят, не иска да има нищо общо с мен, и аз отново съм съвсем сама.

Само да имах някой, който да ми помогне да реша как да постъпя! Пиша отново на Нед чрез английския посланик в Париж, макар че дори не зная дали още е там. Съобщавам му, че конопарчетата са добре и за комичната преданост на мопса Джоу — тя сякаш разбира, че имам нужда от приятел. Започнала е да спи на леглото ми и не мога да се размърдам, без да дойде да подуши лицето ми. Съобщавам му, че кралицата и Робърт Дъдли се държат като съпруг и съпруга в първите изпълнени с опиянение месеци от брака. Пиша му, че мистрес Лий е избягала и си нямам никого, който да ме посъветва. Казвам, че не зная със сигурност в какво състояние съм, но че бих била много пощастлива, ако е тук. Не искам тонът ми да е жалостив, сякаш го умолявам да си дойде у дома, но наистина чувствам, че съм самотна с тревогата си и без съпруг, а сега се нуждая от него толкова много.

Не получавам отговор.

Зная, че има десетки причини да не ми отговори, но, разбира се, се опасявам, че ме е забравил или се е влюбил в някоя френска папистка. Ами ако прекрасната вдовстваща кралица Мери се е увлякла по него и иска да го отведе в Шотландия като свой крал-консорт, и няма да го видя в Лондон никога повече? Пиша отново, и макар че чакам ли, чакам, няма отговор.

— Моето момче и вашият приятел Нед Хартфорд продължават към Италия — отбелязва Уилям Сесил пред мен, сякаш това е приятна

новина. — Освен ако не ги повикаме у дома. Какво мислите, лейди Катрин? Да им кажем ли да се връщат и да зарежат забавленията си?

Иска ми се да кажа: наредете му да дойде! Вместо това поглеждам към връзките на обувките си над гладкото очертание на корсажа си, и усещам как ме сърби коремът, притиснат здраво към банелите.

— О, кажете им да се забавляват! — възкликвам великодушно. — Тук всички сме щастливи, нали?

Уилям Сесил не е щастлив тук. Разбирам това по дълбоката бръчка между веждите му, по усещането, че сякаш лъже, когато се включва в безгрижното бърбене на придворните. Бои се от завръщането на Мери, кралицата на шотландците, в нейното кралство. Притеснява го това, че Елизабет, една кралица, има намерение да предаде трона си на друга кралица, сякаш не е имало Адам, създаден в Рая, сякаш жените могат да посочват наследниците си, сякаш е редно наследниците им да бъдат жени. Омразна му е мисълта за папистка наследница на английския престол — това ще разруши делото на живота му по утвърждаването на Англия като протестантско кралство, — но Елизабет няма нищо против красивата ѝ братовчедка да бъде близо до нея. Сесил вижда в лицето на Мери, кралицата на шотландците — или в лицето на който и да било папист — свой враг по отношение на религията, твърдо решен да преобърне делото на живота му. Но знае, че е достигнал предела на властта си. Не може да убеди кралицата да мисли за своята братовчедка Мери като за враг. Не може да я убеди да се омъжи за подходящ кандидат. Не може да я застави да забременее. Тя няма да дари страната със син. А аз толкова се страхувам, че ще го сторя. Толкова ме е страх, че съм на път да дам на страната син и наследник с кралска кръв, а никой не знае за това освен мен. И дори аз не съм сигурна.

За момент почти си помислям, че мога да му кажа истината. Той ме отдръпва от другите дами, като внимателно слага длан върху ръката ми.

— Да повикаме ли граф Хартфорд? — пита ме внимателно. — Имате ли нужда от него у дома, лейди Катрин?

Отмятам глава назад и се засмивам така весело, както Елизабет, когато се преструва на безгрижна.

— Небеса, не! — уверявам го. — Нямам нужда от никой мъж, най-малко пък от графа!

Плаваме с баржи по реката, Елизабет седи на трона си в кралската баржа, с музиканти редом с нея, по бреговете се трупат хора да ни гледат. Робърт Дъдли е до нея, както винаги, всичките ѝ дами, включително и аз, сме се разположили на палубата и изглеждаме красиви и важни. Никой не забелязва отсъствието на Джейни, тя не липсва на никого, освен на мен. Сестра ми Мери е като изящна малка кукла, разположила се на висока седалка. Намигва ми: сякаш никога нищо не тревожи Мери. Помислям си, че може да ѝ кажа колко много се страхувам, че очаквам дете и съм изоставена от съпруга си, но после си спомням, че тя е моята малка сестра и че по-голямата ни сестра винаги се опитваше да ни предпазва от нещастие и отиде на ешафода, без нито за миг да говори за съмнения или страхове, след като ми написа писмо с добри съвети, най-добрите съвети, които можеше да даде при тези обстоятелства. Няма да бъда по-недостойна сестра от Джейн. Няма да обременя Мери със страховете си.

Посланици, графове, лордове седят в голямата баржа, пият най-хубаво вино и клюкарстват. Виждам как Робърт Дъдли свежда тъмнокосата си глава към Елизабет и шепне в ухото ѝ и я виждам как тя обръща глава и се усмихва. Те са толкова силно, толкова видимо влюбени, та аз внезапно забравям, че това е моята братовчедка с изключително труден характер и изпитвам съчувствие към нея като към всяка друга млада влюбена жена. Виждам, че копнее за него, от начина, по който извърща към него глава, до начина, по който се вкопчва в украсените с резба ръкохватки на стола си, за да се възпре да не посегне към него. Помислям си: познавам това. Разбирам това. Аз също съм изпитвала това. И отмествам поглед, преди да може да види опасното знание в изражението ми.

— Наистина, това е позорно зрелище — казва тихо някой в ухото ми, и аз се обръщам към лорд Пемброук, някогашния си свекър, който стои до мен и ме следи с поглед, докато наблюдавам Елизабет.

— О, не знам — казвам, показвайки невинност и невежество, като че ли едното е равностойно на другото.

— Е, Бог да ви благослови за това — казва мъжът, който побърза да ме изхвърли от къщата си без благословия, без сбогуване.

От високия си стол Мери ми се усмихва и ми кимва, сякаш за да ме посъветва да направя каквото мога с този необещаващ материал.

— Липсвахте на всички нас в дома Хърбърт — казва той надутото. — Зная, че синът ми съжалява, задето бе разделен от красивата си малка съпруга.

Нямам какво да отговоря на този внезапен изблик на лъжи. Разширявам очи и запазвам мълчание, за да разбера накъде бие.

— И зная, че го харесвахте — намеква той. — Бяхте влюбени от детинство, което е много хубаво. Навярно бихте могли отново да покажете благосклонност към него. Сега сте видна дама, навярно с голямо бъдеще, но нали няма да забравите младежката си любов.

Тук има толкова много неща за оспорване, че слагам ръка върху корсажа си, в който коремът ми се притиска твърдо, и усещам леко пърхане, подобно на ромон. Свеждам глава.

— И така, ето го моят син Хенри, по-влюбен от всякога — заключава баща му и, точно като участник в пиеса отстъпва встрани, за да разкрие друг актьор, и пред мен застава Хенри Хърбърт, далеч по-здрав от бледото момче, което помня от сватбения ни ден, красив, усмихнат и привидно дълбоко влюбен в мен.

— Не очаквах това — казвам му, докато баща му забързано се отправя да коленичи пред Елизабет.

— Простете ми — казва Хенри рязко. — Знаете, че никога не съм искал да ви изоставя. Помните колко бързо се развиха събитията, и че беше невъзможно да знаем кое е правилно, а аз бях болен и трябваше да послушам баща си.

За миг притварям очи. Спомням си ужаса и хаоса, и осъзнаването, че с Джейн е свършено и че нищо не може да я спаси.

— Спомням си — казвам сковано. Спомням си достатъчно добре, че ме пуснаха толкова бързо, сякаш бях опарила пръстите им. Но помня, че никой от нас не знаеше какво да прави, със сигурност не и боязливият младеж, който ми беше съпруг.

— Никога не съм мислил, че ще ни разделят — казва той искрено. — Мислех, че обетите ни са истински. Мислех, че сме женени и че ще бъдем съпруг и съпруга. Нямах представа, че може да ни разделят.

Спомням си, че го желяех, както едно момиче желяе представата за съпруг. Спомням си прекрасната, бляскава и красива женитба,

изящната си рокля и двудневното празненство. Спомням си него, ужасно болен, но опитващ се да върви с мен зад Джейн и Гилдфорд Дъдли към олтара. Спомням си Джейн, напрегната като изопнатата струна на лютня, незнаеща как да постъпи, каква е святата Божия воля, ужаса ѝ от короната, куража ѝ, когато я прие.

Усмивам се при мисълта за своята непреклонна сестра.

— Да, спомням си всичко.

Той вижда усмивката и решава, че тя е заради него.

— Сега сте наследница на кралицата... — подхваща.

— Не ме е провъзгласила пред парламента — предупреждавам го, гледайки с едно око към трона, където Дъдли се е настанил до нея така, че са почти преплетени като змии: тя почти седи в скута му.

— Вие сте единствената протестантска наследница — поправя ме той. — И най-харесваната от хората. Тя ви нарече своя наследница пред целия двор.

Свеждам глава.

— Ако се оженим... — казва ми той много тихо. — Ако се оженим отново, както се оженихме преди, и имаме момче, тогава това момче ще бъде крал на Англия.

Докато казва това, изпитвам странно чувство, сякаш стомахът ми се е преобърнал от внезапен позив за повръщане или въздушно мехурче. Помислям си: възможно ли е детето да се раздвижва, когато става дума за великото му призвание? Като при Елисавета в Библията? „Светците и грешниците да са ми на помощ!“ — помислям си. Ако бебето ми се е раздвижило, тогава трябва да се омъжа — незабавно! И Хърбърт е толкова подходящ, колкото и всеки друг. Всъщност по-добре Хърбърт, отколкото който и да е друг, тъй като той дойде при мен, понеже баща му иска да се оженим отново, а Елизабет едва ли може да забрани, тъй като сме били женени преди. Тогава това беше отличен брак: добър е и сега. Той го иска, баща му го иска, кралицата не може да го забрани... а аз трябва да се омъжа за някого. Бог знае кога Нед ще се прибере у дома. Единствено Светата Дева знае защо той не отговаря на писмата ми. Тя, подобно на мен, е търсила мъж, който да бъде баща на детето ѝ. И тя както мен, е знаела, че не може да бъде твърде придиричива. Трябва да се омъжа за някого, ако в утробата ми се раздвижва бебе.

Движението в корема ми е толкова силно, та не мога да повярвам, че той не го вижда. Посягам към него: той не знае, че сграбчвам ръката му за опора.

— Всъщност имаме щастливи спомени — казвам напосоки. Потя се: той сигурно вижда ситните капчици пот по бялото ми лице.

Той взема ръката ми и казва:

— Никога не съм мислил, че не сме женени. Винаги съм те имал за своя съпруга.

— Аз също, аз също — казвам напосоки. С внезапен ужас се запитвам дали всъщност бебето не е на път да се роди, дали няма да дойде точно сега, пред всички. Трябва да отида в задния край на баржата и да намеря място, където мога да седя и да стискам зъби и да се опитам да удържа, молейки се това плаване да приключи скоро и да мога да стигна до стаята си. Не мога да допусна да се появи тук. Не мога просто да го изтърся пред двора! На борда на баржата! На кралската баржа! В най-хубавата си рокля!

Той свежда глава и ми показва нещо в дланта си. Това е старият ми венчален пръстен, от отдавнашния ни сватбен ден.

— Ще го приемеш ли обратно, за годежа ни? — прошепва.

— Да! Да! — възкликвам. Толкова отчаяно искам да си отиде, че почти изтръгвам пръстена от ръката му.

— Ще ти изпратя портрета си.

— Да, да.

— А ти нали ще ми изпратиш своя?

— Да, разбира се. Но моля те, извини ме сега...

— Отново сме сгодени.

— Сгодени сме.

* * *

Такава глупачка съм! Онова силно повдигане не е било започващо раждане, а раздвижване на плода в утробата ми — но кой да знае, че чувството е толкова ужасно? В Библията няма нищо, което да те предупреди за това усещане — сякаш всеки момент ще умреш. Но сега, когато ми се случи, зная какво е. Няма съмнение, че очаквам дете, няма как да го отрека дори пред себе си. Сега често долавям това

странно движение, което кара стомаха ми да се бунтува от ужас. Бебето се движи без моята воля, така че понякога, докато лежа в леглото си, подутият ми корем леко подскача и се сгърчва и почти го виждам как се движи, сякаш държа котенце под нощницата си. Но не е котенце — щях да зная какво да правя с едно котенце, изобщо не бих имала нищо против едно котенце — бебе е и то такова, за което нямам позволение да зачена или запазя, или родя. Но независимо дали ми е позволено или не, без значение дали го искам или не, това дете идва, като ужасна, неудържима стихия, като дъждовен облак, който се носи през открита околност, тъмен и застрашителен и напълно неудържим.

— Добре ли си? — пита ме Мери с откровеността на по-малка сестра. — Защото изглеждаш подпухнала като кралицата, когато е болна, и си толкова сприхава напоследък.

Копнея да ѝ кажа, че съм влюбена в Нед, но че нямам никаква вест от него. Че уж трябваше да отсъства седмици, но го няма от месеци. Копнея да ѝ кажа, че сме женени, но той ме изостави, а сега очаквам дете и не мога дори да се оплача от начина, по който се отнесе с мен, тъй като бракът беше тайна, а бебето — още по-ужасна тайна, и няма как да го пазя повече в тайна. Така или иначе по някое време то ще трябва да се роди, и тогава с тайната ми е свършено, и ще бъде посрамена като някоя блудница, вързана за талига, за да бъде нашибана с камшик.

— Зле ми е — казвам унило. — Чувствам се ужасно зле. О, Мери, иска ми се да можех да ти кажа колко ужасно зле съм.

Тя се придърпва нагоре и сяда на пейката в прозоречната ниша до мен, със стърчащи навън малки стъпала.

— Да нямаш треска?

— Не, не, не е болест — отричам предишните си думи. — Просто не се чувствам добре.

— Да не ти липсва Нед?

— Ни най-малко.

Тя ми се намръщва: хубавото ѝ лице е нацупено, сякаш изобщо не може да ме разбере.

— Имам приятел, таен приятел, няма да ти кажа името му, но никога не бих се отрекла от него — предлага ми тайната си в замяна на моята собствена. — Казва, че ме обича и аз знам, че го обичам. Няма да кажа нищо повече. Искам само да ти покажа, че мога да пазя тайна,

че съм напълно зряла жена, макар и много дребна. Можеш да ми кажеш, че обичаш Нед и мога да добавя това към тайните, които трупам. Можеш да споделиш тайната си с мен.

Надавам лек стон на отчаяние при мисълта, че сестра ми може да се забърка в моето ужасно положение.

— Не говори за него — казвам й. — Който и да е, твоят таен приятел. И не говори с него. Не го пази в тайна. Забрави го. Дори не си мечтай за него. А ако поиска да се ожени за теб, тогава му кажи, че никога не можеш да се омъжиш без позволението на кралицата.

— Тя никога няма да ми позволи да се омъжа — Мери отхвърля навъсено думите ми с леко свиване на рамене. — Твърде много ще се страхува да не я даря с някой дребен престолонаследник. Не иска принц от династията на Тюдорите, висок само четири фута.

Толкова съм ужасена от тази мисъл, че ахвам:

— Но нима няма да имаш дете с нормален ръст?

— Кой знае? — тя отново присвива закръглените си рамене — миниатюрна кокетка. — Кой знае как стават тези неща? Във всеки случай непременно ще гледам да си избира висок любовник, за да уравни нещата.

— Мери, не можеш да имаш любовник! Не можеш да говориш така дори на шега. Закълни ми се, че няма да се срещаш с никого. Че ще се откажеш от тайната си.

— Това заради Нед ли е? Да не сте се оженили тайно?

Затискам устата й с длан и я поглеждам гневно.

— Не изричай нито дума повече — казвам. — Наистина, Мери. Не казвай нищо повече. Нямам тайна, а ти никога не трябва да имаш.

Мери отблъсква ръката ми.

— По-спокойно — казва тя с безразличие. — Не съм аз тази, която ти създава неприятности. Няма смисъл да ме щипеш. Но и не клюкарствам. Несъществуващата ти тайна е в безопасност с мен — приплъзва се до ръба на пейката в прозоречната ниша и скача леко на пода. — Но Хенри Хърбърт не е подходящ за теб, помни ми думите. Този човек е като ветропоказател: накланя се според посоката на вятъра. Прави каквото му каже баща му, а баща му не мисли за нищо друго, освен за тяхното семейство. Точно сега си мислят, че ще бъдеш посочена от парламента за наследница, вместо кралица Мери, и ще наследиш престола, когато Елизабет умре. Затова така са те

наобиколили, все едно те обичат. Не си и помисляй, че хранят обич към теб.

— Не мисля, че някой ме обича — казвам мрачно.

Мери хваща ръката ми и я допира до бузата си.

— Аз те обичам — казва. — А аз имам голямо сърце. Във всеки случай по-голямо от сърцето на Хенри Хърбърт.

— Той е единствената ми надежда — казвам унило.

— Наистина ли смяташ да се омъжиш за него? — пита ме тя невярващо. — Защото те предупреждавам: че той показва твой портрет из целия двор и казва, че двамата сте сгодени. Хората ме питат. Отрекох.

Бebето ми се размърдва, сякаш за да изрази несъгласие. Ахвам леко.

— Не смея да му откажа.

— Даде ли ти пръстен? — пита настойчиво Мери.

— Да. Старият ми венчален пръстен отпреди. Запазил го е. Даде ми също и гривна и кесия със злато, за да докаже, че е искрен. Баща му ми даде една брошка от майка му.

— Поискай от кралицата позволение да се омъжиш за него, докато сме на път — съветва ме Мери. — Тя е в най-доброто си разположение на духа, когато дворът е извън Лондон, а тя и Дъдли ще бъдат заедно по цял ден — а също и по цяла нощ. Или пък... защо не помолиш Дъдли да се застъпи за теб? Това лято самият той е влюбен: той е на страната на любовта, опълчила се срещу света. Не може да призовава за предпазливост: с всичка сила я пришпорва да се омъжи за него. Ако това е желанието ти. Макар че не мога да разбера защо би го искала.

Примигвам.

— Дори не съм приготвила нещата си — казвам, без връзка с разговора. — Не мога да намеря пътната кошница на господин Носльо.

— Ще ти помогна — казва моята пълна с изненади малка сестра. — Престани да плачеш. Нед ще си дойде у дома скоро и ще предяви отново правата си на твой съпруг или ще се омъжиш за Хенри. И в двата случая получаващ дом и съпруг. Някой ще те обича заради теб самата. Във всеки случай аз те обичам. Какво повече искаш?

НА ПЪТ: ПО ПЪТЯ КЪМ УАНСТЕД ЛЯТОТО НА 1561 Г.

Потегляме от Лондон и първата вечер спираме в двореца Уанстед, където лорд Ричард Рич, който изостави Джейн толкова бързо, ни посреща като горд собственик. Робърт Дъдли го пренебрегва, повдига кралицата, за да я свали от коня ѝ, и я пренася през прага, сякаш това е домът му, а тя е негова невеста. Елизабет се смее възхитено, а Ричард Рич успява да докара една слаба усмивка.

Слугите са разопаковали дрехите и накитите ни, но всичко в Уанстед е толкова фино, че ще използваме техните чаршафи и покривки и златните и сребърни блюда. Виждам как Елизабет оглежда пищния парк около голямата къща, и разбирам, че дворът ще ловува утре. Ще трябва да си измисля извинение: дори само десет мили езда ми докараха такава силна болка, че едва успявам да стоя изправена, когато ме свалят от коня. Със сигурност не мога да галопирам зад хрътките.

— Писмо за вас — един от облечените в ливреи слуги на Рич се покланя и ми подава писмо с името ми отпред.

— Писмо ли?

За миг дори не го вземам. Взирам се в него с растяща надежда, после бавно, зачудено, протягам ръка. Чувствам се така, сякаш някой ми подава ключа, за да избягам от затвора на тревогата.

Най-после Нед ми е писал — най-сетне. Навярно е писал от крайбрежието и вече се е върнал в Англия и язди на север, за да ме намери. Толкова се радвам да видя писмото му, та напълно забравям негодуванието си, задето идва толкова късно. Няма значение. Нищо няма значение. Ако дойде при мен сега, можем да си признаем: мога да разваля годежа си с Хенри Хърбърт и можем да съобщим на кралицата и всичко ще се нареди. Както казва малката Мери, толкова мъдра за годините си: дом и съпруг — какво повече искам?

Но после виждам, че това не е почеркът на Нед, и печатът не е неговият. Още щом го вземам в ръце, надеждите ми угасват. Излизам от оживения двор на конюшната, където конярите поемат конете от

придворните и ги извеждат на тучните ливади, и влизам в градината, където дърветата хвърлят прохладна сянка над каменна пейка и мога да седна, да облегна схванатия си гръб и да си прочета писмото.

От Хенри Хърбърт е. Ужасно е.

След като досега съм водил добродетелен живот, не желая тепърва да губя честта си, като прекарам остатъка от живота си с развратница, за която говорят почти всички мъже...

Едва не изпускам листа. Струва ми се, че ще припадна: ужасът ме е оставил без дъх. Прочитам го отново. Той ме нарича блудница: казва, че всички мъже говорят за мен. Чувствам как сърцето ми блъска, а бебето в корема ми е притихнало и не помръдва, сякаш то също е застинало от ужас пред оскъблението към майка си.

— Нед — прошепвам нещастно. Не мога да повярвам, че той би останал надалече и би допуснал да ми се случи това ужасно нещо. Не мога да повярвам, че любовната ни история ще завърши с такава катастрофа: бебе в корема ми и Хенри Хърбърт — тъкмо Хенри Хърбърт! — да ме обвини, че съм блудница.

Опитахте се да ме впримчите с отровена стръв под маската на най-искрено приятелство, и въпреки това (благодаря на Бога), аз съм толкова наясно, че няма да пожертвам нищо повече, като изключим онези няколко дребни подаръка, които бяха изтръгнати с лукавство от ръцете ми, за да прикрият както Вашата мерзост, така и тази на подобните Вам.

Той знае, че очаквам дете. Не назовава Нед, но ще има други, които ще се сетят достатъчно бързо, за да съсипят доброто име на Нед заедно с моето. Трябва да върна подаръците на Хърбърт и да го помоля да си мълчи. Явно се гневи, задето съм се опитала да го впримча, и ако трябва да бъда напълно честна, не мога да кажа, че греша и съм

невинна. Не мога да го виня за възмущението му. Щях да се омъжа за него и да използвам името му, за да скрия ужасния си позор. И, разбира се, в сърцето си винаги съм знаела, че няма как да ми се размине. Можеше да родя, преди да стигна до олтара. Щеше да се наложи да му кажа още в мига, щом се оженим, и тогава той щеше да се разгневи дори повече от сега.

Но после щях да бъда негова съпруга, а бебето ми щеше да получи името му, а аз да си спечеля убежище, макар и временно. Но какво друго можех да сторя? Мислех си, че ако мога просто да бъда нечия съпруга, когато родя, това ще ми бъде достатъчно. Бебето ми щеше да има име, аз щях да имам съпруг. Сега ще бъда открито опозорена при раждането на бебето си и заклейна като блудница от един млад мъж, за когото едновременно се опитах да се омъжа и да го превърна в рогоносец.

Отпускам глава в ръцете си и заплаквам, скрила лице в страницата на жестокото му писмо. Наистина не знам какво ще правя. Наистина нямам представа как би трябвало да постъпя сега, и точно в този миг бебето се обръща и сяда тежко в мен, притискайки корема ми, така че трябва веднага да побързам към нужника, за да се облекча отново. Помислям си: Боже мой, това е беда. Това е най-ужасната беда, която можех да си представя, и се случва на мен. Бях толкова щастлива като съпруга на Нед и приятелка на Джейни, като наследница на кралицата и сестра на една светица, а сега съм изпаднала толкова ниско. Много ниско. Толкова ниско, че изобщо не виждам как някога ще се издигна отново.

* * *

Не е трудно да убедя дамите от личните покои на Елизабет, че не съм добре. Измъченото ми изражение ограбва момичешката ми хубост, и не мога да спя нощем, защото бебето рита и ме притиска, веднага щом легна. Имам тъмни сенки под очите, а прекрасната ми кожа с цвят на сметана е съсипана от избилиците по нея петна. Всеки би предположил, че страдам от някаква стомашна болест. Подпухнала съм, сякаш имам воднянка, и постоянно имам болки в гърба и в слабините. А всеки ден, докато прислужвам на кралицата, трябва да

стоя права до безкрайност, докато тя седи, разхожда се и танцува. Принудена съм да правя реверанси с изправен гръб, принудена съм да се усмихвам. Мисля си, че това е като продължително изтезание, по-лошо от който и да е инструмент за мъчения в Тауър, и че би било по-добре да си призная и да приема присъдата си, вместо да продължавам всеки ден с тези лъжи в устата си и тази постоянна болка. Едва ли би могло да е по-лошо, ако ме разпъваха на дибата.

* * *

Пътуването продължава — от една красива къща до други дружелюбни домакини, Елизабет е весела и доволна, с Робърт Дъдли до себе си по цял ден: той танцува с нея по цяла вечер и спи в стая, съседна на нейната, през нощта. Те са като млади влюбени, флиртуват и се шегуват, играят карти и се смеят заедно. Толкова са щастливи заедно, колкото бяхме Нед и аз — преди тя да го отпрати и да ме обрече на самота и позор.

Пиша на една от камериерките си, останали в Уестминстър, и я моля да отиде при сандъка ми в съкровищницата, да извади ковчежето ми с накити и да ми изпрати всичко, което Хенри Хърбърт ми даде. Трябва да му върна глупавия му портрет и медальона с къдрица от косата му вътре. Похарчила съм парите му, така че не мога да ги върна.

ДВОРЕЦЪТ ПИРГО ЕСЕКС, ЛЯТОТО НА 1561 Г.

Не получавам никаква вест от камериерката си и се опасявам, че не е получила писмото ми или не може да намери нещата ми, или нещо се е объркало. Преди да пиша отново, за да ѝ кажа да побърза и да направи каквото ѝ е наредено, дворецът пристига в новата къща на моя чичо Джон Грей в Пирго. Той е трогателно горд с къщата си: кралско имение, подарено му от кралицата. Убеден е, че подобен знак на благосклонност към него със сигурност трябва да се отнася и до мен. Възлага ми основни роли в развлеченията за кралицата: иска от мен да бъда начело на танците. Не може да разбере защо отбягвам вниманието ѝ.

— Губиш привлекателността си — оплаква се той. — Какво става с теб, момиче? Надебеляла си. Не можеш да преяждаш, докато не бъдеш посочена за наследница на кралицата и провъзгласена от парламента. Кралицата не търпи лакомници. Всички искаме красива наследница, която изглежда като плодовитото момиче. Но ти изглеждаш изтощена.

— Знам. Съжалявам — казвам кратко.

За момент се питам дали мога да му кажа, че съм затънала в грях, далеч по-ужасен от лакомията, но поглеждам лицето му с грубо изсечени черти и не смея да му кажа, че поредната племенница от семейство Грей е пропиляла шансовете си за трона.

— Какво държиш под наметката си? — пита той внезапно.

— Това е котето ми, на име Рибън — казвам.

Той не се усмихва на красивия бял котарак.

— Що за нелепост — казва. — Внимавай да не го видят хрътките ми: ще го разкъсат.

— Писмо за лейди Катрин — казва неговият главен отговорник за поднасянето на храната и ми връчва писмо с фамилния герб на Пемброук. — Вестоносецът чака отговор.

— О, наистина ли? — ободрява се чичо ми в миг. — Пише ти Хенри Хърбърт, нали? Баща му разговаря с мен неотдавна. Каза, че

може да помислят за подновяване на годежа ви. Отвори го, момиче.

— Предпочитам да го прочета по-късно — казвам. Устата ми е много пресъхнала.

Той се засмива.

— О, не се смущавай от мен — казва, обръща се към отговорника и започва да обсъжда с него приготовленията за вечерята на кралицата, докато аз разчупвам печата и разгъвам единствения лист.

Мадам, моля да ми изпратите незабавно, по настоящия приносител, онези писма и подаръци заедно с портрета ми, който Ви изпратих, или, в противен случай, ясно Ви предупреждавам, че ще Ви разоблича пред цял свят, тъй като сега вашето развратничество, слава Богу, е добре известно на мен и забелязано от още десетки хора.

Имам чувството, че ще повърна. Чета думите и ги препрочитам. Той знае, че съм на път — нима си въобразява, че нося портрета му със себе си навсякъде? Горкият глупак: предполагам, че да. Колко е суетен — помислям си напосоки. Колко глупав. Колко се радвам, че няма да се оженим — а после си помислям: о, Боже, ако няма да се женим, ако смята да ме разобличи като блудница, какво ще правя?

— Наред ли е всичко? — иска да разбере чичо ми. — Не изглеждаш особено щастлива? Кавга между влюбени?

— Всичко е наред — казвам, запъвайки се при изричането на лъжата.

Ако Хенри не си получи обратно писмата и обяви, че съм любовница на Нед, тогава ще изгубя благоразположението на кралицата, а чичо ми и всичките ми роднини ще го изгубят заедно с мен. Мери ще трябва да напусне двора, и къде ще отиде? Няма да получаваме заплащане като дами на кралицата, няма да получаваме подкупи от просители, нито подаръци от нея. Моят позор ще съсипе цялото ми семейство. А къде ще се роди това бебе, и кой ще плаща за издръжката му?

— Всичко е наред — оголвам зъби в безрадостна усмивка. — Всичко е съвсем наред.

— Добре, добре — казва той бодро. — Ще поискаме от кралицата разрешение двамата с Хенри Хърбърт да се ожените, навярно докато е отседнала тук. Ако тази вечер мине добре, и тя е в добро настроение, а? Само да видите колко огромен е марципаненият ми замък! Само дано успеят да го пренесат от готварницата, без да го изпуснат! Казвам ти, направо не си намирам място от вълнение! Време е да се омъжиш, млада Катрин.

— Не още — преглъщам надигаща се жлъчка. — Все още недейте да говорите с кралицата, умолявам ви. Милорд Хенри е недоволен от мен заради нещо дребно. Трябва да му изпратя малък подарък. Ако успее да изпратя прислужницата си до Уестминстър, тя може да ми го намери.

Той се размива.

— О, млада любов! Млада любов! Такива трудности си създавате! Изпрати му притисната между страниците на книга роза от живия ми плет и това ще е повече от достатъчно за него, ще видиш. А аз ще се застъпя за теб пред кралицата, когато е в добро разположение на духа, веднага щом ми дадеш знак.

— Ще дам — казвам лекомислено. — Дотогава не говорете. Ще ви дам знак.

Той ме потупва по рамото.

— Върви да се преоблечеш в най-хубавата си рокля — казва. — Ще устроим за нейно величество вечеря и забавления, които ще помни през цялото си царуване.

— Ще отида — казвам послушно. — Благодаря, чичо. Много благодаря.

— И прибери всичките си домашни животни в конюшните — казва той. — Няма да търпя да цапат новата ми къща.

Държа Рибън в пътната му кутия, защото е ужасно лекомислен и има навика да изчезва, но тайно вмъквам кучето Джоу и маймуната господин Носльо в покоите си и им оставям на разположение стаята си. Бог да ги благослови, те са единствените създания на света, които държат на мен. Няма да ги оставя в конюшните, каквото и да казва чичо ми.

Изкарвам вечерта като уморен стар актьор, играейки ролята си на любима племенница на чичо си, втора най-любима братовчедка на кралицата — след Мери, кралицата на шотландците, — и нейна

назована наследница, с машиналната точност на човек, който ходи насън. Не мога да измисля какво да направя. Не мога да измисля кой би могъл да ми помогне. Не мога да възпра Хенри Хърбърт да оповести позора ми пред баща си, а после — и пред останалия двор. Дори да можех да намеря проклетите му подаръци за спомен и да му ги изпратя навреме, гордостта му е толкова наранена, суетата му — толкова засегната, та се съмнявам, че това ще го накара да си мълчи. Затова трябва да помисля — ако проговори и ме посрами, тогава кралицата ще узнае моментално, а също и Уилям Сесил, и Робърт Дъдли, и лейди Клинтън, и чичо ми, и доведената ми баба Катрин Брандън и леля ми Бес Сейнт Лоу, и всички, които ме даряваха с благосклонността си в миналото, ще ме намразят, задето съм разпуснато момиче и лъжкиня.

Помислям си: трябва да кажа на някой, който може да бъде мой приятел и да застане между мен и кралицата. Трябва да избира някой от всички тези двучини, себични придворни. Трябва да намеря един човек, когото мога да обременя с ужасната си тайна, и да се надявам, че ще ме подкрепи.

Бих могла да кажа на Уилям Сесил — той е най-добрият съветник, когато се налага да се справиш с кралицата, и ме подкрепя като протестантска принцеса и наследница. Против всички паписти е, така че винаги ще предпочита мен пред Мери, кралицата на шотландците, или Маргарет Дъглас. Аз съм единствената протестантска принцеса. Обещал е да подкрепя каузата ми. Но не мога да му кажа. Просто не мога. Не бих могла да погледна в онези кафяви очи, кротки и тъжни като на куче, и да му кажа, че го лъжа от месеци, че съм се омъжила тайно и съм легнала със съпруга си, а сега съм го изгубила и той е заминал — кой знае къде, със сина на самия Сесил, — оставяйки ме да се изправя пред гнева на кралицата сама. Прекалено е. Не мога да го кажа. Не мога да се заставам да изрека думите. Твърде посрамена съм, за да се изповядам на мъж като Уилям Сесил.

— Добре ли си? — сестра ми Мери е до мен, вдигнала е поглед и се взира в лицето ми. — Направо си позеленяла.

— Гадни ми се — казвам. — Не ме гледай. Не искам никой да ме гледа.

— Какво става с теб напоследък? — пита настойчиво тя. — Ужасно си неспокойна.

Примигвам, за да прогоня от очите си внезапно появилите се сълзи.

— И все плачеш! — недоволно казва тя. — Да не би Нед да те е напуснал?

— Да — казвам и думата пада от устата ми като камък, когато осъзнавам истината. — Каза, че щял да пише, а не писа. Каза, че щял да отсъства няколко седмици, а го няма от месеци. Не отговаря на писмата ми и дори не зная къде е. Така че всъщност мога да кажа, че ме остави. Остави ме преди цяла вечност. И не зная какво да правя без него.

— Хенри Хърбърт? — предлага тя.

— Той ми се гневи, задето съм влюбена в Нед. Знае всичко за това.

Тя присвива красивата си уста.

— Не можеш ли да бъдеш щастлива без нито един от двамата?

— Бяхме си дали обещание — казвам. Дори сега не мога да кажа истината даже и на сестра си. — Чувствам се злепоставена.

Мери вдига лице към мен и избухва в смях.

— За Бога! Родната ни сестра умря на дръвника заради Словото Божие. Ето това означава да бъдеш изложена на риск. Тя умря, защото беше дала дума пред Бога и не желаше да се откаже от нея. Нима ще допуснеш животът ти да бъде съсипан заради едно дребно обещание? Любовно обещание? Към мъж? Просто забрави обещанието си! Наруши го!

— Това изобщо не е същото като с Джейн — казвам.

— Разбира се! Най-добре е много да се стараем изобщо да не бъдем като Джейн. По-добре е да живеем за радостта и да се стремим към удоволствие. Онова, на което смъртта на Джейн би трябвало да ни научи, е че животът е скъпоценен и всеки ден е дар, който трябва да ценим. Измени на думата си! Наруши клетвата си! Оттегли обещанието си!

— Не на това искаше да ни научи тя — казвам, сещайки се за „Научи се как да умираш“.

— Не мисля, че тя беше много добра учителка или много добър пример — казва Мери дръзко.

Толкова съм потресена, сякаш Джоу внезапно се е изправила на задни крака и е заговорила. Нямах представа, че малката ми сестра

изобщо е мислила за това. Винаги съм считала, че е твърде малка да разбира случилото се с Джейн и — за свой срам — смятах, че поради дребното си телосложение тя изобщо не чува всички обсъждания и спорове, които бушуват толкова нависоко над красивата ѝ шапчица.

Тъмните ѝ очи заискриват от раздразнение, а после тя се усмихва.

— Ще открия собствената си философия и ще живея собствения си живот — казва ми тя. — И няма да се боя от нищо.

Подминава ме и някой я кани на танц. Виждам я как се подрежда в редица с другите момичета, които са два пъти по-високи от нея, но не са и наполовина толкова красиви, а нито една от тях — толкова умна. Мисля си за нея — висока по-малко от четири фута, но напълно безстрашна, и си помислям: не мога да съобщя на кралицата, не бих могла да съсия бъдещето на Мери.

Мисля, че ще кажа на леля ни Бес — лейди Сейнт Лоу. Не е най-отзивчивата и състрадателна жена на света, но обичаше майка ми и ми обеща приятелството си. На погребението на майка ми каза, че мога да се обръщам към нея. Тя е жена с огромен опит, омъжвала се е за трима мъже, изгубила съм бройката на децата ѝ. Тя ще знае признаците на бременността и колко време трябва, за да се роди едно бебе. Сигурно разбира как любовта може да те тласне отвъд границата, която навярно не би трябвало да преминаваш. Освен това е приятелка и довереница на Елизабет. Ако приеме добре новината ми, тогава нима не може да предаде признанието ми и да оправи всичко?

* * *

Взела съм решение, но не мога да намеря подходящия момент или дори подходящите думи. Не смея да говоря открито, когато сме под покрива на чичо ми: за мен е непоносима мисълта, че рискувам да му навлека позор. Ако Елизабет се ядоса, ще излее яростта си върху всички и не мога да го изложам на пороя от остри, язвителни думи, който тя отприщва, когато смята, че с нея са се отнесли нечестно. Затова чакам, докато лятната обиколка на двора бавно продължава на изток, ден след ден, през влажни дни и летни бури, една нощ има толкова силна гръмотевична буря, че комините се люлеят по покривите

и всички мислят, че светът свършва, докато стигаме до Ипсуич, и тогава усещам болка, нова болка, която се стрелка от слабините към ребрата ми, и си помислям: о, Господи, тялото ми се разкъсва, трябва да кажа на леля Бес и да намеря лекар или тази тайна ще ме погуби, докато бебето излиза от мен.

КЪЩАТА НА ГОСПОДИН МОР ХАЙ СТРИЙТ, ИПСУИЧ, ЛЯТОТО НА 1561 Г.

Изчаквам до настъпването на нощта, макар че през това лято дворът е толкова весел и безгрижен, че Елизабет си ляга едва към полунощ. Но когато настава пълна тишина и слугите заспиват на сгъваемите маси в голямата зала на къщата на градския първенец, или увити в наметалата си край голямото му огнище, оставям Джоу, хъркаща на възглавницата ми, господин Носльо до нея, и котарака в кошницата му, промъквам се до покоите на семейство Сейнт Лоу, потропвам на вратата, и когато чувам леля Бес да се обажда: „Кой е?“, се вмъквам вътре на пръсти.

Тя седи в леглото по нощница и чете Библията си на светлината на свещ, под брадичката ѝ е завързана нощна шапчица. Слава Богу, спи сама. Ако имаше компаньонка, нямаше да мога да кажа нито дума. Съпругът ѝ е потеглил преди двора. Той е капитан на стражата на кралицата и главен иконом и трябва да се увери, че мястото, където ще отседнем следващата нощ, отговаря на строгите изисквания на Елизабет. Така че Бес, съпруга само от две години, е разделена от съпруга си, за да може Елизабет да се настани с любовника си в най-големия лукс, който сър Уилям Сейнт Лоу може да уреди. Така се въртим всички около нея, около тази кралица, на която е толкова трудно да се угоди, сякаш не е отгледана в малка къща, и не е била щастлива, ако успее да се добере до стари дрехи за доизносване, лишена от име, титла и приятели.

— Кой е? — пита Бес, а после, когато ме вижда, се усмихва: — О, Катрин, скъпа моя. Какво има? Зле ли ти е?

Затварям вратата зад гърба си и отивам до леглото.

— Лельо Бес... — започвам, а после чувствам, че не мога да кажа нищо, не мога да ѝ разкажа нищо. Не мога да се заставя да изрека нито дума.

— Какво има, Катрин? Какво има, скъпа? — пита тя. Изглежда загрижена. Помислям си, че ако имах майка, която ме гледаше така, щях да мога да ѝ кажа всичко.

— Аз... аз...

Очите ѝ се присвиват.

— Какво има? — пита настойчиво тя. — В беда ли си?

В отговор разтварям тежките дипли на нощната си роба. Под нея бялата ми ленена нощница прилепва към закръглените ми гърди, към налятата ми талия. Тя може да види недвусмислената извивка на издутия ми корем, малката очертана трапчинка на пъпа ми, която се е издала навън, макар да съм пристегнала корсажа си.

Тя затиска уста с двете си ръце, а над пръстите ѝ кафявите ѝ очи се разтварят широко в ням писък.

— Мили Боже, какво си направила? — прошепва тя.

— Омъжена съм — казвам отчаяно.

— Какво? За Хенри Хърбърт ли?

— Не, не, обещах му единствено от отчаяние, но той знае за това.

— Мили Боже!

— Омъжена съм за Нед Сиймор.

— Така ли?

— Да. Но той замина и не ми пише.

— Отрича женитбата?

— Не зная. Надявам се, че не.

— Знае ли за това?

— Не знам. Не бяхме сигурни. Джейни знаеше.

— От каква полза е това за когото и да било? — пита гневно лейди Бес. — Тя е мъртва, а той е изчезнал. Някой друг знае ли? Уилям Сесил?

— Не, не, не можех да му кажа. Не можех да кажа и на лейди Клинтън, и...

— За какво, по дяволите, ти е да казваш на мен? — изсъсква тя, все още с ръце върху лицето. — Защо, по дяволите, реши да кажеш на мен?

— Мислех, че ще ми помогнете?

— Никога! — заявява тя.

— Но, лейди Сейнт Лоу — майка ми... вашето старо приятелство? Вие ми обещахте...

— Обичах майка ти, тя беше добра към мен, когато се омъжих за втория си съпруг в дома ви, също и после, когато се омъжих за третия. Забележи това, дете: омъжих се. Омъжих се официално, със знанието

на всички. Тя по-скоро би те убила, отколкото да те види в това състояние и без съпруг, който да може да бъде открит. Нямаше да ме помоли да ти помогна: щеше да те изгони от двора на някое място в провинцията и да се моли на Бог бебето да се роди мъртво и да можеш да скриеш срама си.

— Лейди Бес...

— Нямам средства — казва тя категорично като генуезки banker, който отказва заем. — Нямам средства, за да ти помогна да се справиш с това. Никой няма. Никой няма достатъчно. Ще трябва да заминеш.

— Не се нуждая от пари...

— Нуждаеш се — казва тя. — Отчаяно. И от дом, и от съпруг, и от застъпник, който да обясни на кралицата. Не мога да ти предлага никое от тези неща, а дори да ги имах, не съм сигурна, че бих изложила на опасност всички възможности, които имам на този свят, заради едно глупаво, глупаво момиче като теб.

Разплаквам се безпомощно.

— Но аз нямам къде да отида... — не съм си представяла, че тя ще се ядоса толкова. — Къде мога да отида? Лельо Бес, моля те! Не разполагаш ли с някое място, където мога да отида? Не мога ли да отида в твоята къща?

Тя отново запушва устата си с ръка, за да сподави писъка.

— Един наследник на Тюдорите да се роди в моята къща? Дете, което е наполовина Тюдор и наполовина Сиймор? Нима не знаеш, че тя ще погледне на това като на заговор? Не! Не! Не чуваш ли какво казвам? Елизабет би ме изхвърлила от двора, ако дори узнае, че разговаряме, ако дори само научи, че знам за това. Върви. Върви сега и не казвай на никого, че си говорила с мен, защото просто ще го отрека.

— Но какво да правя? — питам я настойчиво.

Сенките подскачат и падат върху изплашеното ѝ лице, докато посяга към свещта до леглото си.

— Върви и се скрий някъде, роди детето, дай го някъде — изхвърли го, ако трябва — и се върни в двора, преструвайки се, че това никога не се е случвало — съветва ме тя. — И изобщо не казвай на никого, че си говорила с мен. Бъди сигурна, че аз никога няма да го призная.

— Скъпа лельо Бес, умолявам ви! Моля ви, не духвайте свещта!

Чува се леко духване и стаята потъва в тъмнина.

Стоя невярваща в тъмното, а после се отправям с препъване към вратата.

* * *

Лягам си, но не спя. Бебето отново се е изместило. Мисля, че се е смъкнало по-ниско, защото издутината на корема ми не е толкова високо. За миг си помислям, че навярно е умряло и се смалява и че така може да е най-добре за мен. Но после то се присвива и ме ритва толкова силно, та дори за миг не мога да се престоря, че е мъртво.

Освен това изпитвам внезапен прилив на обич към бедното малко създание. Не искам да е мъртво. Не мога да желая смъртта му. Когато лейди Сейнт Лоу каза, че е по-добре да се надявам то да се роди мъртво, я сметнах за чудовище. Помислих си, че отива отвъд границите на жестокостта. Няма да изоставя това клето малко същество, не бих си представила да притисна възглавница върху личицето му и да го захвърля в някоя канавка. Ще помня духването на свещта и тъмнината, докато съм жива. Как можа? Но няма смисъл да плача заради лейди Бес, когато трябва да помисля какво мога да направя и къде мога да отида.

Избърсвам очи и сядам в леглото си. Трябва незабавно да направя нещо: болката е като менгеме, което стиска корема ми, сигурно става нещо. Макар че леля Бес даде ясно да се разбере, че няма да направи нищо за мен, тя ми даде идея — по-добре е да се махна от двора и да родя това дете тайно, може би да го оставя при някое добросърдечно семейство, и да се върна в двора. Когато Нед се прибере у дома, ако изобщо се прибере у дома, и ако все още ме обича, ако всичко това е ужасна грешка, тогава можем да поискаме позволение да се оженим, да обявим, че сме съпруг и съпруга, и да представим бебето, новия наследник на трона.

Поне Робърт Дъдли би бил доволен от това. Така Елизабет би се сдобила с мъжки наследник, комуто може да завещае престола: така би била свободна да се омъжи за Робърт. Уилям Сесил би се радвал на един протестантски наследник. Но трябва да намеря място, където да се оттегля в уединение в очакване на раждането, където тайната ми ще е в безопасност.

Копнея да отида в стария си дом в Брадгейт, но там всички ме познават и новината ще стигне до двора с бързината, с която може да язди един шпионин. Искане ми се да можех да отида в Хануърт и да бъда в дома на Нед, но майка му отказа да подкрепи женитбата ни, когато я помолихме: съмнявам се, че би ме приела топло, ако съм сама, а Джейни няма да е там, както бе обещала. Не смея да отида неканена и не смея да кажа на майката на Нед защо се нуждаю от дом. Не мога да кажа на чичо си, не мога да се заставя да му призная истината, не искам да навлека позор на новия му дом. Имам нужда от някой, който притежава обширни земи и много къщи, който може да ми даде убежище, докато се роди бебето ми. Някой, който може да плаща за дойка и да подкупи хората, за да запази тайната ми. Някой, който да има куража да ме скрие от кралицата, някой, който би поел риска да си навлече недоволството ѝ, за да ѝ осигури наследник.

Мисля си, че това могат да бъдат само Уилям Сесил или Робърт Дъдли: никой друг не разполага с това, което лейди Бес нарича „възможности“, сякаш всички ние сме скъперници, които пазят репутацията си като натрупано богатство. Не мога да се принудя да говоря за ухажване и тайни обещания с Уилям Сесил. Той е толкова стар и толкова изключително почтителен: говори с мен като любящ чичо. По-скоро бих признала на истинския си чичо Грей, отколкото да кажа на Уилям Сесил. Освен това той вече ме попита и аз го лъгах безочливо през цялото време на тази дълга бременност, и той няма да забрави това. Но Робърт Дъдли винаги се е държал любезно с мен. Сприятели се с Нед, признава положението ми на престолонаследница. Възстанови репутацията си, след като уби съпругата си: никой в страната не се ползва с по-голямо доверие в двора и не разполага с по-големи възможности. Притежава десетки къщи, които кралицата му е подарила — нима не може да ме скрие в една от тях? Решавам да му кажа на сутринта, а после отново лягам и се опитвам да спя.

Обръщам се, после се преобръщам на другата страна. Безсмислено е да лежа в леглото си. Тежко се мятам ту на една, ту на друга страна като изхвърлен на брега кит, но не мога да се наместя удобно, понеже бебето притиска сърцето ми, така че едва мога да дишам, и се отпуска тежко в корема ми, така че се налага да стана отново, за да се облекча в нощното гърне. Умът ми препуска, усещам туптене в ушите си, сякаш съм в опасност. Няма да мога да заспя,

докато не признае на Робърт Дъдли и той не ми обещае убежище. Сигурна съм, че си ляга късно. Казвам си, че ще отида при него веднага и ще му съобща незабавно, ще хвърля състоянието си в ръцете му, а съдбата си — на неговата милост.

Решителността ми ме отвежда до вратата му и аз потропвам тихо на нея. Тя се отваря бързо, сякаш някой е стоял нащрек от другата страна, и камериерът на Робърт, Тамуърт, поглежда навън в галерията.

— Лейди Катрин! — възкликва тихо той, излиза навън, хваща ме за ръката и ме дръпва вътре. — Не стойте там, някой може да ви види.

Затварям вратата зад гърба си и виждам някой да се размърдва в голямото легло с балдахин.

— О, добре дошла! — възкликва Дъдли весело, отмята завивките и застава до леглото, чисто гол, сякаш очаква любовница. Когато вижда, че съм аз, сепнато се дръпва назад при вида на зашеметеното ми лице, и дръпва част от завивките си, за да ги увие около кръста си. Голите му рамене са широки, а гръдта му е мускулиста и яка. Не мога да не се запитам коя ли жена е очаквал, гол в леглото си, така смугло красив, задрямал, докато тя успее да дойде при него. Не мога да не отбележа, че е добре сложен и си помислям, че всяка жена би се радвала Тамуърт да я отведе до това легло, както очевидно е свикнал да прави.

— Можеш да си вървиш, Тамуърт — казва Дъдли кратко. — Чакай отвън, пази на вратата.

Тамуърт намята плаща над нощната си риза и излиза през вратата. Чувам как столът изскърцва, когато той сядва в галерията да пази усамотението ни и отбелязвам, че това е нещо привично за него.

Робърт хвърля поглед към другата врата на спалнята си и казва:

— Говорете по-тихо.

— Това стаята на кралицата ли е? — Едва мога да повярвам, че дори по време на пътуването на двора те имат съседни стаи със свързваща врата — следователно всички ключове трябва да са верни.

— Няма значение. Говорете по-тихо — той пристъпва безшумно до свързващата врата и плъзва добре смазаното резе, за да я заключи. — Какво искате, лейди Катрин? Не би трябвало да сте тук.

— В беда съм, в ужасна беда съм — отвърщам.

Той кимва.

— Каква?

Почти нямам представа откъде да започна.

— С Нед Сиймор бяхме тайно сгодени — подемам.

Тъмните му очи са приковани върху лицето ми.

— Глупаво — казва кратко.

— После се оженихме тайно.

Той присвива очи.

— Лудост.

— После той замина за Франция, а сега е в Италия с Томас Сесил.

Сега той не казва нищо, просто ме гледа.

— А аз очаквам дете.

Челюстта му увисва.

— Мили Боже.

— Знам — гласът ми трепери, но поне този път не плача. Мисля си, че съм стигнала до някакво място отвъд сълзите. Паднала съм възможно най-ниско: съобщавам позорна тайна на любовника на кралицата, в стаята му след полунощ. И това е единственият начин, който мога да измисля с надеждата да преживея тази ужасна поредица от събития.

— Уилям Сесил знае ли?

Помислям си — ето как стоят нещата. Превърнала съм се в пул за игра, който видните личности да местят насам-натам.

— Не, дойдох при вас. Първо при вас.

— Е, не биваше да идвате при мен — заявява той направо. — Не и по въпрос като този.

— При кого тогава? — питам настойчиво. — Защото нямам приятели, нито родители — срещам критичния поглед на тъмните му очи. — Нямам по-голяма сестра, която да ме посъветва — напомням му: на този мъж, чието заговорничене доведе до смъртта ѝ. — Нямам баща — „Пак по ваша вина“, допълням наум.

Той се завърта из стаята, нахлузва през глава ленена риза и навлича панталон, за да прикрие голотата си.

— Трябваше да отидете при кралицата по-рано.

— Да, но сега вече не мога да отида — възразявам. — Казах си, че може да ми позволите да живея в една от по-малките ви къщи, някъде далече, и да родя детето си.

— Никога — казва той. — Скандалът, който ще се разрази над вас, ще бъде невъобразим. Всички ще си помислят, че това дете е мое или че вие сте кралицата, която ражда тайно моето копеле. Ще съборите трона. Да не мислите... — той млъква рязко и изругава. — Не. Не мислите такова нещо, нали?

Прав е. Не бях мислила за това. Не съм способна да мисля.

— Не можехте да изберете по-лош момент — казва той, говорейки почти на себе си. — Кралицата на шотландците се връща в Единбург, без да е подписала мирния договор...

— То идва — настоявам. — Независимо дали кралицата на шотландците ще заеме трона си или не. Бебето идва. Трябва да отида някъде.

Той прокарва ръка през тъмната си къдрава коса:

— Кога?

Поглеждам го.

— Какво „кога“, сър Робърт?

— Кога очаквате бебето си? Кога ще се роди?

— Не зная — казвам. — Не съм сигурна. Скоро, мисля.

— За Бога! — той губи самообладание и повишава тон. — Сигурно знаете кога сте се омъжили и сте консумирали брака си. Сигурно имате някаква обща представа.

— Оженихме се през декември, в неговата къща — казвам. Усмивам се при спомена как двете с Джейни се подхлъзвахме и пързалияхме в калта, докато вървахме по брега към къщата на Нед.

— Значи следващия месец — казва Робърт.

— Така ли?

— Нещо такова. Обикновено трае около девет месеца.

— Така ли?

— Нима не знаете? За Бога! Не ви ли прегледа акушерка?

Не мога да призная, че си лягахме заедно, преди да се оженим.

— Как можех да се видя с акушерка?

Раздразнението внезапно го напуска, когато осъзнава колко напълно сама съм. Нямам майка, която да ме посъветва, сестра ми е мъртва, а не си намерих приятелка, която да замести Джейни. Паднала съм толкова ниско, че съм била принудена да отида при него.

— Да, разбира се — казва тихо. — Бедното девойче.

— Надявах се да ми помогнете — казвам смирено. — Заради сестра ми Джейн. Тя се омъжи за брат ви. Планът беше на баща ви. Оттогава нищо не върви както трябва за нас.

Жестът му ме кара да замлъкна.

— Повече нито дума за нея — казва. — И не ви прилича да споменавате името ѝ. Не и във вашето състояние.

— Аз съм омъжена жена — заявявам твърдо. — Тя нямаше да ме осъди, задето съм се омъжила по любов.

— В такъв случай къде е съпругът ви?

Запъвам се:

— Знаете, че не ми е известно.

— Изобщо не сте получили вест от него?

Поклащам глава.

Робърт Дъдли се отпуска в един стол до огнището, но не ме кани да седна. Хващам се за високата облегалка на другия стол и се облягам на нея. Той взема нож от една странична масичка и го върти насам-натам, улавяйки с него светлината, докато мисли.

— Значи няма никакво съмнение, че детето е от Нед — казва. — Сега ми кажете истината. Категорично.

— Никакво съмнение — казвам, преглъщайки оскърблението.

— И когато се прибере у дома, ще го признае за свое?

— Не може да отрече.

— И имате доказателство за женитбата си?

В отговор му показвам верижката на врата си, с годещия пръстен с диамант и венчалния си пръстен с пет брънки.

— Виждам, че имате пръстен — казва той сухо. — Кои бяха свидетелите ви?

— Джейни — казвам. — Но тя е мъртва.

— Но имаше и други присъстващи?

— Само свещеникът.

— Истински свещеник, със собствена енория?

— Познат на Джейни.

Той кимва.

— И имате писма от Сиймор. Даде ли ви пари? Даде ли ви документи за поземлено дарение?

— Имам писмо, което потвърждава годежа, а в завещанието му съм посочена като негова съпруга и наследница — казвам гордо.

Робърт кимва.

— Имам стихотворение — казвам.

Той слага ръка на челото си и разтърква очи, сякаш се опитва да сдържи смеха си.

— Оставете това. Сега слушайте, Катрин. Не мога да ви изпратя в укритие. Това би направило нещата по-лоши за вас и много лоши за мен. Ще съобщя на кралицата това, което ми казахте, и ще трябва да се изправите пред нея. Тя ще се разгневи много. Не е бивало да се омъжвате без нейно позволение — след като сте наследница на трона, вашият съпруг е от огромна важност за сигурността на кралството. Но вече е свършено, а, слава Богу, можехте да направите много по-лош избор. Той не е испански шпионин или папист, няма претенции в Шотландия. От добро семейство е — реформатор, слава Богу, и се ползва с благосклонност, — а вие очаквате дете, и ако родите момче, това ще облекчи част от натиска върху нея.

— Тя би могла да се омъжи за когото иска, ако има мъжки наследник от протестантско семейство — отбелязвам.

Тъмните очи на Дъдли се стрелват светкавично към мен.

— Наистина би могла — съгласява се той. — Но не е ваша работа да говорите за това. Не се опитвайте да се правите на умница. Съвсем явно е, че не сте такава. Така че ще се приберете в стаята си, а на сутринта си измийте лицето, облечете се и си оправете косата, и чакайте да ви повикам. Ще събудя кралицата рано и ще ѝ кажа това, което ми разказахте.

Понечвам да кажа, че не може да събуди кралицата, че никой не може да влиза сутрин в спалнята ѝ, докато тя не нареди. Но после си спомням свързващата врата между спалните им и разбирам, че Робърт Дъдли може да идва и да си отива, както пожелае.

— Ще ѝ кажете ли, че много, много съжалявам? — питам тихо. — С Нед се влюбихме. Все още го обичам. Никога няма да обичам никого освен него. Не го направих, за да я оскърбя. Не мислех за нищо, освен колко много го обичам.

— Ще направя всичко по силите си да обясня — казва кратко Робърт. — Но още сега мога да ви кажа, че тя никога няма да го разбере. Сега си вървете.

Цяла сутрин чакам в стаята си да ме повикат при Елизабет. Призлява ми от страх. От месеци ми прилошава сутрин от бременността: сега ми призлява от страх пред кралицата. Питам се дали някога отново ще се почувствам добре. Питам се дали някога отново ще бъда щастлива. Мисля си за горката си сестра и как тя очакваше да чуе от сестрата на тази кралица дали ще живее или ще умре, и си мисля, че е странно и жестоко и неразбираемо, че Джейн трябваше да умре заради вярата си и че аз трябва да се боя до смърт, защото съм влюбена, и че двете никога няма да можем да поговорим за това. Ще родя племенника ѝ, а той никога няма да я познава.

По пладне една от дамите, Пеги, надзърта през вратата и казва:

— Тя пита за вас. Потегляме по реката. Избрахте лош ден да се скриете.

— Вика ли ме? — в миг се измъквам от стола си и се изправям на крака, пренебрегвайки усещането за замайване.

— Просто иска да знае къде сте. Казах, че сте се успали. Но е по-добре да си покажете лицето.

Поглеждам се набързо в малкото си огледало от ковано сребро. В меките тонове на отражението си виждам красавица: кожа с цвят на сметана, златиста коса, тъмни очи.

— Хайде — казва Пеги сопнато. — Вече се качват в лодките.

— Тя иска да тръгна с вас по реката?

— Не казах ли току-що именно това?

Забързвам зад нея и двете отиваме до кея. Не мога да повярвам, че Елизабет смята да ме разпитва по време на плаването по реката. Мислех, че ще изпрати да ме повикат в мига, щом Робърт Дъдли говори с нея. Не мога да разбера какво става. Елизабет е в лошо настроение от момента на пристигането си в Ипсуич. Градът пламенно поддържа реформираната религия, а Елизабет въздиша по старите ритуали на Църквата. Свещениците тук имат съпруги, а Елизабет копнее за обrekli се на безбрачие духовници, облечени в най-пищни одежди. Тя е такава глупава смесица от реформизъм и папизъм: не гледа на вярата си сериозно като Джейн. Обещаха са ѝ да представят пред нея пиеса на лодки по водата, за да отклонят ума ѝ от

оплакванията ѝ и всички трябва да заемем местата си на един от големите търговски кораби, да вечеряме и да гледаме пиесата, подготвена за забавление на Елизабет.

Робърт Дъдли е до нея и среща неспокойния ми питащ поглед с изражение на пълно безразличие. Явно не трябва да търся никаква помощ от него. Елизабет накланя глава в отговор на реверанса ми, но не ме повиква при себе си. Не е нито ядосана, нито обзета от съчувствие, същата е, каквато е винаги — смразяваща. За момент си помислям, че не може да ѝ е казал каквото и да е, че куражът му е изневерил в последния момент. Един лек жест с ръка зад гърба му ме предупреждава да не казвам нищо и да не правя нищо, и аз отново правя реверанс и отстъпвам назад.

Корабът е закотвен, а отливът го кара да изопва въжето и да се люлее и накланя. Движението е ужасно — корабът се люшка едновременно от една на друга страна и нагоре-надолу. Далеч по-лошо е от плаването в баржа с весла. Чувствам как жлъчният сок се надига в дъното на гърлото ми, а устата ми е пълна със солени пръски.

— Ще обядваме — казва Елизабет, сякаш може да разгадае изражението на побелялото ми лице и знае, че се страхувам, че няма да успея да не повърна. — А — казва тя. — Стриди!

Поднасят на кралицата прочутите колчестърски стриди, а тя плъзва поглед към Робърт Дъдли и пита:

— Вярно ли е, че събуждат похот у непредпазливите?

— Не само у непредпазливите — отвръща той и двамата се разсмяват заедно.

— Навярно девици като лейди Катрин и мен не бива да ги вкусват? — казва тя. Слугата, схванал намека, незабавно ми предлага голямото блюдо със стриди на Елизабет. Тъй като тъмните ѝ очи са приковани в мен, съм принудена да си взема една.

— Зависи дали харесвате вкуса — обяснява Робърт. — Аз самият не мога да му се наситя.

Тя се засмива и плесва ръката му, за да не посегне към нова стрида, но ме наблюдава. Не мога да откажа да изям подарък от блюдото на кралицата, и вдигам стридата към устата си. Мирисът на водорасли и видът на служестата, лепкава стрида ще ми дойдат в повече. Знам, че никога няма да мога да я преглътна. Знам, че ще се

посрамя пред двора. Усещам в устата си соления вкус на горещ жлъчен сок, чувствам как стомахът ми се бунтува и надига.

— *Bon appetit!* — пожелава ми кралицата, без да откъсва острия си поглед от позеленялото ми лице.

— И на вас, ваше величество — казвам, отварям уста, изсипвам стридата вътре и я преглъщам. Затварям устата си като капан и я задържам.

Кралицата се засмива толкова силно, че се налага да се вкопчи в ръцете на Робърт.

— Само да си видите лицето! — възкликва. — Вземете си още една! — умолява ме тя. — Вземете си още.

* * *

Удава ми се да разговарям насаме с Робърт Дъдли чак вечерта след службата в параклиса. Успявам да застана до него, докато заемаме местата си в голямата зала.

— Казахте ли й? — питам настойчиво.

— Казах й, но тя не желае да говори за това, докато не се върнем в Лондон — казва той. Хвърля поглед напред към най-горната маса, където кралицата обръща рижата си глава назад, за да го потърси с поглед. — Извинете ме.

— Не е ли ядосана? Ще ми прости ли?

— Не знам — казва той. — Казва, че не иска да говори за това до прибирането ни в Лондон. Вие как мислите?

* * *

Не зная какво да мисля, освен че всеки ден от обиколката ни сигурно ме доближава все повече до оттеглянето ми в уединение за раждането, а единственият човек, който има мнение по въпроса — не кой да е, а тъкмо Робърт Дъдли (от всички акушерки, които една млада жена би могла да избере), — смята, че сигурно ще родя през септември. Слава Богу, до септември вече ще сме се върнали в Лондон и тогава кралицата ще ми каже как трябва да постъпя. Нищо не би

могло да бъде по-лошо от това всекидневно мъчително пътуване, тези ужасни нощи на веселие и този всекидневен ужас от разкриването.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1561 Г.

Получавам позволение да потегля преди свитата на кралицата и да се върна в Лондон. Никой не споменава причината, но го приемам като благосклонност, извоювана ми от Робърт Дъдли, въпреки че той не казва нищо, а кралицата се държи така, сякаш той изобщо не е проговарял. Незабавно отивам в кралските хранилища за скъпоценности, за да намеря малките подаръци за спомен, които Хенри Хърбърт ми даде като залог, че ще спази думата си, но кутията, където пазя скъпоценните си книжа — писмото на Нед, с което потвърждава годеща ни, завещанието му, което пазя с такава обич, и любовните писма на Хърбърт — не е там, където я оставих.

— Взехте ги със себе си! — казва прислужницата ми. — Защото казахте, че са ценни за вас. Така че ги взехте на пътуването.

— Но аз писах на Табита да ги намери тук, и тя каза, че липсват. Не бяха у мен. Не ги взехме.

Тя изглежда озадачена.

— Сигурна съм, че ги опаковах. На сигурно място ли са всичките ви накити?

— Накитите ми нямат нищо общо с това! — възкликвам. — Ясно си спомням, че ви поръчах да занесете кутията с книжата на отговорника за гардероба и да поръчате да ми ги приберат в хранилището за скъпоценности.

— О, онази кутия! — възкликва тя, лицето ѝ внезапно се прояснява. — Да, взех ви я.

— Е, тогава идете да я намерите. Защо не я донесохте веднага? — внезапно обзета от изтощение, се отпускам на леглото си, а после на вратата ми се почуква силно. Скачам на крака и я отварям сама. Отвън стои капитан от личната охрана на кралицата и двама йомени зад него.

— Лейди Катрин Грей — казва той.

— Очевидно — казвам остро. — Кой ме търси?

— Арестувана сте — казва той. — Нареща ви се да дойдете с мен в Тауър.

— Какво? — просто не съм в състояние да разбера какво казва.

— Арестувана сте. Трябва да дойдете с мен в Тауър. Можете да вземете три жени да ви обслужват. Те ще ни следват с вещите и дрехите, които са ви необходими.

— Какво?

Той влиза в стаята, без да ми отговори, и се покланя: протегнатата му ръка показва, че трябва да изляза през отворената врата. Бебето ми се обръща в корема ми под твърдия корсаж. Тръгвам натам, накъдето ми сочи капитанът. Той слага длан върху долната част на гърба ми, а аз трепвам и се отдръпвам. Непоносимо ми е да ме докосват. Не искам да доближава тежката си ръка до корема ми, където бебето ми внезапно ритва и ме кара да ахна леко.

— Насам — казва той, мислейки си, че ще извикам. — И не създавайте смут, ако обичате.

Много съм далеч от мисълта да създавам смут. Сляпо покорна съм, зашеметена като ударена с чук между очите юница в кланицата, отправяща се към касапина. Придворните дами са се събрали като стреснати кокошки на прага на залата за аудиенции и ме гледат ужасено, сякаш съм се разболяла от чума и им се иска да отдръпнат полите си от страх да не се заразят, но аз почти не ги виждам. Заслепена съм от собствения си потрес.

— Тауър? — повтарям тихо, но думите ми се струват безсмислени.

Капитанът тръгва пред мен, а хората му вървят отзад. Като сцена в пиеса е. Следвам го. Не знам какво друго мога да направя. Но наистина не разбирам какво става.

— Трябва да си взема конопарчетата — казвам внезапно. — И кученцето. А имам и котка, и маймуна, много ценно животно.

— Дамите ви ще ги доведат — заявява той и хвърля поглед през рамо, за да се увери, че не изоставам. Вървя по стъпките му и той ме извежда от двореца, през частните градини, към реката. Оглеждам се с надеждата да видя някой познат, който би се съгласил да отнесе съобщение от мое име, но кой би приел такова съобщение? Пък и какво би гласяло то?

— Това заради испанците ли е? — питам. — Защото не съм разговаряла с тях, и казах на Уилям Сесил всичко, което някога са ми казвали.

Вървим мълчаливо през портата към кея. Пазителят на кралските порти, Томас Кийс, е на пост. Задържа портата отворена за нас и прегъва огромното си тяло в поклон пред мен.

— Милейди — казва почтително.

— Господин Кийс — казвам безпомощно.

Капитанът тръгва начело към пристана, на стъпалата ни чака баржа без отличителни знаци. Той ми подава ръка, за да ми помогне да сляза по стъпалата и аз вървя внимателно, смутена от големия си корем и теглото си, които ме карат да залитам напред. Качвам се по дъсченото мостче и сядам в задната част на баржата. Един навес ми пази сянка от следобедното слънце и ме крие от всички, които гледат от двореца. Объркано се питам дали Уилям Сесил е изпаднал в немилост, както изпадаха съветниците на крал Хенри, и дали е грешка да споменавам името му.

— Докладвам и на Робърт Дъдли — казвам. — Никога не изменям на предаността си към кралицата и на нейната вяра.

— Заповедите ми бяха да ви придружа. Не знам нищо повече — казва капитанът.

Екипажът се оттласва от брега и вдига веслата си, а после, когато баржата е отблъсната от пристана, ги потапят едновременно във водата. Човекът, който отмерва ритъма им, удря веднъж барабана, те всички забиват греблата във водата и баржата се устремява напред, а аз се олюлявам на мястото си. Барабанът бие отново и отново и баржата ме люлее в ритъма му. Слънцето хвърля ослепителен блясък по водата, бебето тежи в корема ми. Ужасно ме е страх, а не знам от какво трябва да се боя. Искане ми се Нед да беше тук. От все сърце ми се иска Нед да беше тук.

* * *

Като никога в живота си, нямам какво да кажа: нито един вик на протест, нито дори порой от сълзи, нито дума. Толкова съм потресена, че съм изгубила дар-слово. Докато навремето Елизабет рухна на стъпалата към шлюза, заплака в пристъп на самосъжаление и се постара думите ѝ да бъдат записани, аз оставам безмълвна. Слизам от баржата, поемам протегнатата ръка, която ми помага да се кача по

стъпалата. Тихо, като изплашено дете, отивам, накъдето ме водят, нагоре по каменните стъпала и през градинската порта към вратата на къщата на коменданта: голямата къща в оживеното, оградено със стена селце, което включва както монетния двор и арсенала, така и съкровищницата и двореца, затвора и мястото за екзекуции.

Помагат ми да се кача по тясното стълбище до прилично голяма спалня в предната част на къщата, и когато се отпускам на един стол, излизат и тихо затварят вратата. После чувам как ключът се завърта в ключалката. Не е продължителен, ужасен, стържещ звук — това е смазана ключалка, която се използва често. Аз съм само поредният затворник.

КЪЩАТА НА КОМЕНДАНТА, ТАУЪР ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1561 Г.

Когато ставам на сутринта и поглеждам през обкованите с олово стъкла на малкия прозорец, виждам моравата, където построиха ешафода и обезглавиха сестра ми. Ако примижа и се извърна много наляво, мога да видя параклиса, където погребяха отсечената ѝ глава до дребното ѝ посечено тяло. Спя в леглото, което бе нейно, когато беше кралица. Плача във възглавниците ѝ. Седя в стария ѝ стол. Гоблените, окачени по стените, са тези, които висяха в спалнята ѝ.

От другата страна, отвъд Бялата кула и извън полезрението ми, са конюшните, където тя положи ръка върху поводите на коня на баща ни и го умоляваше да не я изоставя. Чувам металическия звук на портата, която се отвори пред него в онзи ден. Това е мястото, на което сестра ми бе коронована, където стана жертва на измяна и където умря. Баща ми също е погребан тук. Това е мястото, на което Елизабет, с изключителна жестокост, избра да ме затвори.

Тя избра внимателно момента, като безсърдечна механична кукла, каквато е всъщност. Усмиваше ми се по време на пътуването, махаше на тълпите край пътя. Проявяваше благосклонност към мен пред испанския и френския посланик. Не каза нищо, дори на Робърт Дъдли, когато той ѝ съобщи новината, която отключи ревнивата ѝ ненавист. Тя даде на всички — дори на мен — да разберем, че все още съм наследница, точно както бях преди той да ѝ предаде признанието ми, че съм нейна братовчедка, нейна придворна дама, фаворитка, момиче, на което гледа като на своя дъщеря. Всъщност тя се държеше така, сякаш той не бе казал нищо, сякаш не бе чула нищо. Сякаш никога не бе направено признание, и Бес Сейнт Лоу и Робърт Дъдли също не бяха казали нищо.

Тя ми позволи да се върна по-рано в Лондон и — когато можеше да действа лесно и бързо, тайно и без никой да ѝ попречи — нареди да ме арестуват и затворят под ключ в тези три стаи, с изглед към Тауър Грийн, където обезглавяването на сестра ми се разиграва отново и

отново в представите ми всеки път, щом погледна навън през прозореца.

Разбира се, тя няма да ме обезглави. Не съм толкова страхлива, че да си представям, че нещата са по-лоши, отколкото са в действителност. Тя се гневи, но аз не съм извършила престъпление. Ще ме държат тук, в относително удобство, с домашните ми животни и дамите ми, докато се роди бебето, докато Нед се прибере у дома, а после двамата ще я помолим за прошка и ще бъдем освободени и ще трябва да отидем да живеем тихо в Хануърт, докато тя забрави или ми прости. В най-лошия случай ще се отнася с мен така, както с нашата братовчедка Маргарет Дъглас — с подозрение и неприязън. Подобно на нея, ще отгледам своя син, в чиито вени тече кръвта на Тюдорите, и ще се смее тайно.

Независимо дали това ми харесва или не, ако родя момче, то ще бъде следващият крал на Англия: моите права ще преминат към него. Това може да направи Елизабет по-мила към мен, тъй като тя ще може да го възпита като свой наследник, и тогава никой не може да настоява тя да се омъжи. Но, тъй като става дума за Елизабет — безплодна Тюдор от тираничен род, — то може да я накара да ме намрази още повече, мен, по-красивата и по-млада братовчедка, сторила онова, което тя не може. С Елизабет човек никога не може да бъде сигурен. Не мога да предположа какво мисли. Никога не бих си представила, че ще хвърли в затвора жена, кого трябва всеки момент да роди, и не е сторила нещо по-лошо от това да се омъжи за младия мъж, когото обича.

Докато тя утвърждава управлението си, цялата страна и аз осъзнаваме, че тя е едновременно могъща и безскрупулна. Наистина смятам, че тя е тиранин, не по-добра от баща си, но не се боя, че ще ми стори нещо по-лошо от това да ме задържи в този позорен плен до раждането на сина ми. Иска да бъде унижена, и триумфира. Всъщност наистина ме унизи много.

— О, не, тя подготвя нещо далеч по-лошо — казва сестра ми Мери, като се покатерва в един от високите ми столове за хранене и се обляга назад: малките ѝ крачета стърчат пред тялото.

— Какво може да бъде по-лошо? — питам.

Мери е единственият ми посетител, въпреки че дворът се е върнал в Лондон, и е придружена от жена, която със сигурност ще ни

шпионира и ще докладва всичко, което кажем. Никой друг не идва да ме види. Позволено ми е да ме обслужват три дами, изпратени са ми роклите ми и блюдата ми с фамилният герб и сребърните ми вилици, конопарчетата, които Джейни ми подари, в тяхната клетка. С мен са и половин дузината кученца на Джоу в тяхната кошница, а Джоу наглежда всички тях, докато Рибън наблюдава нея. Господин Носльо изучава стените и огнищата на трите стаи отново и отново, обикаля отново и отново, отива от гоблена до полицата на камината, от масата — на пода, и отново високо горе. По-мъчно ми е за него, отколкото за мен самата, тъй като господин Носльо обича огряната от слънцето градина, а тези стаи са винаги тъмни и задушни през деня и студени нощем.

— Кралицата е решила, че е имало заговор — казва Мери тихо. — Мисли, че испанците са уредили женитбата ти с Нед и че ще я свалят от престола и ще направят теб кралица, а него — консорт, а синът ви ще бъде отгледан като наследник, съперник на френската кандидатка — кралицата на шотландците.

Взира се в Мери:

— Това е лудост. Нед е по-убеден протестант от когото и да било в Англия, а аз съм сестра на Джейн Грей! Никой не може да мисли, че бихме приели папизма заради трона на Англия. Никой не би могъл да предположи, че бихме се съюзили с испанците!

На вратата се потропва и шпиониращата жена се разсейва.

— Но тя вярва, че е така — прошепва Мери бързо. — Защото това е нещо, каквото тя самата би направила. Тя беше готова да стори всичко, за да стане кралица. Не осъзнава, че не всички хора са еднакви. Никога не би се омъжила по любов, затова не вярва, че ти си го сторила.

— Някой трябва да ѝ каже, че не съм имала подобни намерения! — възкликвам. — Робърт Дъдли трябва да ѝ каже. Уилям Сесил ще ѝ каже, че винаги съм му докладвала за думите и постъпките на испанския посланик!

Мери поклаща умната си главица:

— О, Господи, в двора положението е много по-лошо! Сега тя подозира и тях двамата. Робърт Дъдли — защото е знаел за женитбата ти...

— Защото самата аз му казах! А той й съобщи още на другия ден!

— А Нед е във Франция и на път към Рим. Тя смята, че той ще докладва на папата.

— Той е с Томас Сесил! Нима Уилям Сесил вярва, че родният му син е станал папист?

— Именно, казах ти, в двора е ужасно. Тя не спира да пита защо двамата биха отишли в Рим, ако не за да се срещнат с папата? Сесил знаел ли е? Това негов заговор ли е? Положението изглежда много тежко.

— Само ако приемаш всичко за държавна измяна.

Шпиониращата ни жена се връща на мястото си и мести поглед от едната от нас към другата, боейки се, че е пропуснала нещо. Отправяме й любезните си, красиви усмивки.

Мери скръства малките си ръце в скута и ме гледа спокойно:

— Точно това мисли през цялото време. Особено за нас, братовчедките.

Изправям се и изопвам надиплената си рокля върху корема, за да може да види колко съм наедряла. След позора от ареста ми се обличам в свободни рокли и всеки може да види, че приближава времето ми за раждане.

— Приличам ли на жена, която се готви да избяга в Испания? Приличам ли на жена, способна да поведе изменническа армия срещу кралицата на Англия?

— Не, на мен не ми приличаш — казва Мери овладяно. — Ще отида да говоря със Сесил.

— Не, не прави това — толкова се страхувам да не арестуват Мери като съучастница в заговор. Ако са достатъчно луди да арестуват мен, са достатъчно луди и да обвинят Мери. — Не прави нищо. Просто си стой кротко в двора и служи на кралицата възможно най-добре. Опитай се да се държиш нормално. И не идвай пак твърде скоро.

— Не искаш да ме виждаш?

Долавям, че е засегната.

— Не искам да се излагаш на опасност. Не искам още едно от момичетата Грей в Тауър. Две стигат. И двете сме също толкова невинни, колкото беше Джейн. Не искам да бъдеш заключена тук, където убиха Джейн и измъчват мен.

Тя се избутва до ръба на стола, леко се спуска и стъпва на краката си. Отива до прозореца и се изправя на пръсти, за да погледне навън към моравата, където умря сестра ѝ.

— Не се съмнявам, че тя е на небето — казва упорито. — Не се съмнявам, че си се омъжила по любов, а не заради някаква стратегия. Не се съмнявам, че съдбата ни е да направим онова, което ни се струва правилно, без значение какво мислят хората.

Затварям очи, за да прогоня гледката на дръвника.

— Сигурна съм, че тя е на небето — съгласявам се. — И наистина се омъжих по любов, и още го обичам. И, разбира се, трябва да живеем, както ни диктува собствената ни съвест; но наистина искам да бъдеш много предпазлива с поведението, приятелите и вярата си.

— Предпазлива съм — казва Мери, която не се бои от нищо. — Получих позволение от Уилям Сесил да те посетя и после трябва да му докладвам впечатленията си. Аз съм както твоя сестра, така и негов шпионин. Мисля, че всеки шпионира за някого.

— Можеш да му кажеш всичко — казвам. — Нямам нищо за криене — улавям любопитния поглед на шпионката, влязла заедно със сестра ми. — Нямам нищо за криене — повтарям.

— Знам — казва Мери. — Ще кажа на Уилям Сесил, че е най-добре да те пуснат да отидеш в Хануърт. Редно е да родиш бебето си, което ще е потомък на рода Сиймор там, в семейния дом на Нед, и е редно синът ти да бъде кръстен в семейния си параклис.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1561 Г.

В малката къща на коменданта е горещо и задушно, а не ми позволяват да излизам от стаите си, нито да се разхождам в градината, нито да се качвам на плоския покрив на близката кула, където бих могла поне да подишам малко въздух вечер и да виждам как слънцето залязва.

Всеки ден комендантът на Тауър, сър Едуард Уорнър, идва в стаята ми и ме пита кой е знаел за нашата любов с Нед и кой е знаел, че сме женени, кой е бил свидетел на годежа и женитбата, и кой ни е насърчил да го направим и да го пазим в тайна.

Задава същите въпроси отново и отново, докато господин Носльо дращи по каменните стени и нещастно къса разнищения ръб на гоблена, люлеейки се печално на висящия край, сякаш е въже и той бие траурна камбана.

Отново и отново казвам на сър Едуард, че сме били просто двама млади влюбени, свидетелката беше Джейни, че никой друг не знаеше, освен може би слугите, и, разбира се, свещеникът, а той записва всичко много внимателно и казва, че свещеникът ще бъде издирен и че трябва да се надявам онова, което той каже, да потвърди думите ми. Казвам, че кутията ми с книжа, доказваща всичките ми твърдения, е в кралското хранилище за скъпоценности и ще я намерят, стига само да я потърсят. Казвам, че вече съм разказала всичко това на Робърт Дъдли, а комендантът казва, че това е отбелязано. Пита какво съм казала на Бес Сейнт Лоу, и аз се запъвам, спомняйки си тъмнината, която последва внезапно духване на свещта.

— Бес Сейнт Лоу? — повтарям, със слаб глас.

— Арестувана е за разпит — казва той печално. — Всъщност аз лично я разпитах за ролята ѝ в тази конспирация.

— Мили Боже, и тя ли е тук?

Той кимва.

— Заподозряна в предателски заговор с вас.

— Сър Едуард! Това е толкова погрешно! Аз просто й казах, че очаквам дете и я моля да ми помогне, защото беше приятелка на майка ми! Бог е свидетел, че не е имало никакъв заговор. Тя изкрещя, че изобщо не е бивало да идвам при нея и ме отпрати от стаята си. Не пожела дори да говори с мен, когато бях в беда.

Той записва това, много бавно, дума по дума. Налага се да прехапя устна, за да прикрия нетърпението си.

— Сър Едуард, наистина, кълна ви се, това е история, в която има само любов и може би лекомислие, но когато видя Нед...

— Граф Хартфорд се прибира от Франция — казва ми той.

Коленете ми внезапно се подкосяват, търся опипом стола зад гърба си и се отпускам в него.

— Трябва да седна — прошепвам. Дъхът ми секва при мисълта да го видя отново. Забравям, че сме в такава беда. Мога само да мисля, че той си идва у дома, при мен.

— Той се прибира у дома?

— Наредено му е да се прибере у дома за разпит.

— Питайте го каквото щете! — възкликвам тържествуващо. — Той ще каже същото като мен.

— Ще го питам — казва той, по-мрачен от всякога. — Защото ще дойде тук. Той също е арестуван.

* * *

Довеждат Нед по здрач, под прикритието на тъмнината, чувам тежките стъпки на ботуши по калдъръма под прозореца ми. С него вървят много затворници, окръжени от стражи, плачеща жена със сведена глава, вкопчена в ръката на друг мъж, някой, който роптае и изостава, мъж, праметнал ръка през нечие рамо. Сигурно са около дузина, арестувани всички заедно.

Отначало не разбирам кои са тези хора. После осъзнавам с нарастващ ужас, че Елизабет е наредила да арестуват Нед и слугите му; брат му, снаха му, доведения ми баща, Ейдриън Стоукс, слугите ми, дами от спалнята на кралицата; слуги на Бес Сейнт Лоу: всеки, който някога ме е познавал, е арестуван за разпит. Кралицата ни преследва, както баща й подлагаше на гонение семейство Поул — до последното

малко момче. Хранилището за скъпоценности е претърсено за кутията с книгата ми, покоите ми са изтърбушени и претърсени. Сандъците на Нед от Франция са конфискувани, а къщата му в Лондон — претършувана от избата до тавана. С цялата мощ на огромната си шпионска система Елизабет е предприела огромна операция за изкореняването на обширен заговор. Шпионите на Сесил търсят връзка между поддръжниците на сестра ми Джейн, съюзниците на Испания, враговете на Елизабет и всеки, който би предпочел законен наследник на трона пред жена, която официално е била обявена за копеле. Кралицата е убедила сама себе си, че има заговор, организиран от протестантите в Англия и испанците в чужбина, целящ да постави мен на английския престол и да попречи на Мери Стюарт изобщо някога да стане кралица и да предаде страната в ръцете на френските си роднини.

Стражите около Нед спират за миг при портата на къщата на коменданта, а после влизат, изчезвайки от погледа ми. Мисля си, че ще го доведат в моите стаи, за да живее с мен, и хуквам към вратата, сякаш бих могла да я разтворя широко, а после си спомням, че съм заключена вътре, и отстъпвам назад. Подръпвам надиплената си рокля: толкова се страхувам, че ще се стресне от наедрелия ми корем. Той обичаше тясната извивка на талията ми — дали ще му се видя грозна в тези последни дни на бременността си? Нагласям косата си, оправям шапчицата си. Отивам да седна в стола си, а после се изправям отново, до огнището. Искане ми се да заудрям по вратата в нетърпението си да го видя.

После чувам ужасния тропот от изкачването им по каменните стълби, които минават покрай покоите ми. Подминават вратата ми, не спират, за да влязат, продължават нагоре до стаите на горния етаж. Надавам вопъл на разочарование, изтичвам до вратата и притискам лице към нея, като се опитвам да различа стъпките на Нед, опитвам се да разпозная дишането му. Чувам вратата над моята да се отваря, чувам ги да влизат, чувам тропота, докато пускат торби по земята и влачат със стържещ звук тежките столове по настлания с каменни плочи под, а после затръшването на вратата, стърженето на ключа в ключалката и тропота на стражите надолу по стълбите.

Той е над мен. Ако тропне с ток по пода, ще го чуя. Ако изпищя с пълен глас, той ще ме чуе. Стоя в продължение на дълги минути,

вдигнала лице към тавана: кученцата скимтят, сякаш също копнеят за него, надявайки се да чуят една дума от съпруга ми, който най-сетне е у дома.

* * *

Вече всеки ден получавам странни спазми, а коремът ми изпъква толкова явно, та си мисля, че бебето сигурно идва.

— Не мога да продължавам така — казвам отчаяно на сър Едуард. — Нима искате да умра при раждане като Джейн Сиймор?

Той изглежда неспокоен.

— Само да бихте си признали — казва. — Само ако склоните да си признаете, бих могъл да уредя да ви изпратят при чичо ви или в Хануърт, и акушерките ще могат да дойдат.

— Не мога да призная нещо, което не съм извършила — казвам. Плача от болка и самосъжаление. Намирам се в наистина безизходно положение, защото кой изобщо би могъл да докаже на една кралица от династията на Тюдорите, че не е в опасност? Всички монарси от фамилията на Тюдорите мислят, че са в смъртна опасност, често без причина. Крал Хенри виждаше въображаеми врагове навсякъде и от страх убиваше свои добри приятели и съветници.

— Омъжих се за благородник, по искрена любов. Настоявам да видя съпруга си. Трябва поне да му кажете, че съм тук, на етажа под него, и че скоро ще родя.

На вратата се потропва. Разбира се, сърцето ми подскача, сякаш това може да е Нед, внезапно освободен и идващ да ме спаси. Сър Едуард ме поглежда с подозрение.

— Очаквате съобщение? — пита той.

— Не очаквам нищо. Надявам се на милост.

Той кимва на застаналия до вратата страж, а той маха резето и отваря вратата. Един от слугите на коменданта е.

— Какво искаш, Джефри? — пита сър Едуард рязко.

Мъжът се покланя. Държи букетче късни рози, червени рози.

— За младата дама са — казва. — От граф Хартфорд.

Наситено червени са, в червения цвят на фамилията Ланкастър. Никой в двора на Тюдорите за нищо на света не би поднесъл бяла роза.

Протягам ръка и сър Едуард нервно ги разтърсва, да не би от тях да изпадне бележка. После разделя букета, търсейки съобщение, и ме пита какво означават червените рози за мен, дали са някакъв знак. Казвам, че означават, че Нед мисли за мен, затворена само на един етаж под него. Отново сме под един покрив, както не сме били от месеци. Сега той знае, че очаквах дете, когато ме остави, и как страдах в негово отсъствие. Казва ми, че ме обича.

— Това е всичко — казвам. — Той е поет. За него цветята са като думи. Червените рози ми казват, че още ме обича. Червените рози символизируют истинска любов.

При все че е изпратен от Елизабет тъмничар и шпионин, сър Едуард не може да скрие, че е трогнат.

— Е, можете да ги задържите — казва той и най-сетне ми ги подава.

— Благодаря — казвам. Поднасям ги към устните си. — Това са най-скъпоценните цветя, които съм получавала някога през живота си. Ще му предадете ли колко се радвам да ги получа и колко съм щастлива, че отново сме заедно, макар и тук, в тъмницата, където бащите и на двама ни бяха затворени някога? Ще му кажете ли, че все още го обичам и че не съжалявам — че никога няма да съжалявам — задето ме обичаше и се ожени за мен? Кажете му, че всеки ден се моля да бъдем отново заедно като съпруг и съпруга, както се надявахме да бъдем.

Той поклаща глава.

— Ще му кажа, че харесвате цветята — казва. — Не мога да запомня останалото.

— Можете да го запишете — казвам със смях. — Записвате всичко друго, което казвам или правя. Защо не и това?

Цветята на Нед разцъфват, втикнати в колана на широката ми талия. Слагам ги в косата си, поставям една пъпка под възглавницата си и притискам последната в страниците на Библията при Песента на Соломон — възхвалата на любовта. Простила съм му, сякаш никога не е заминавал. Простила съм му това опасно място. Обичам го. Той е разумен. Той е мой съпруг и не сме сторили нищо нередно.

* * *

Мери идва отново при мен.

— Сигурна ли си, че е благоразумно да идваш? — питам, прегъвайки наедрелия си корем, за да я целуна по бузата.

— Идвам с позволение: искат да говоря с теб с надеждата, че ще кажеш нещо уличаващо — казва Мери без негодувание в гласа, сочейки една прислужница, която прави реверанс и застава до вратата, слушайки всичко, което казваме.

— Но как стигна дотук?

— Вървах пеш. Господин Томас Кийс, кралският пазител на портите, ни придружи. Чака долу да ме отведе обратно.

Не обръщам внимание на шпионката на кралицата. Така или иначе всички в Тауър докладват за мен: всяка дума, която изричам, се отбелязва. Разпитват ме всеки ден и слушат дори молитвите ми. Могат да слушат колкото искат: единственото, което ще чуят, е че обичам съпруга си, както е редно.

— Нейно величество в добро здраве ли е? Моля се за доброто ѝ здраве — казвам.

— За съжаление не е — отвръща Мери. — Много е уморена и е много унила. Не може да се храни. Мисля, че е много разстроена заради опасенията си от заговор. Убедена е, че е имало голям заговор срещу нея. А шотландският посланик е дошъл в Лондон да настоява да обяви тяхната кралица Мери за своя наследница — вместо теб. Разбира се, това би било ужасна грешка. Тя се чувства като под обсада.

Свеждам глава.

— Трябва да постъпи както намери за добре — казвам смирено. — Но нашият род, произхождащ от сестрата на краля, посочен в завещанието на краля, род на англичани, встъпили в лоното на реформираната религия, има най-основателно право.

— Тя трябва да направи каквото желае — съгласява се Мери. — Но каза на шотландския посланик, че ако назове наследника си, това би било все едно сама да спусне погребалния си саван пред очите си. Каза, че владетелите не могат да харесват собствените си деца.

Мери среща очите ми с ясения си поглед. Оформям с устни думите: „Напълно луда!“, и тя кимва в знак на съгласие.

— Иска ми се да можех да я помоля за прошка и да я успокоя, че няма никакво основание да се бои от мен — казвам заради подслушващата жена. Всички знаем, че никой не може да каже нищо,

което би излекувало Елизабет от мнителността и страха. — Постъпих прибързано от любов. Тя би трябвало да гледа на мен може би като на глупачка, но не и като на свой враг.

— Тя се съмнява във всички — казва Мери. — Хвърли в затвора цялото семейство Сиймор, и дори и горкия ни доведен баща, Ейдриън, който не носи отговорност за нас и нямаше представа какво вършиш в двора. Тя дори се опасява, че Уилям Сесил е знаел за женитбата ти и я е насърчил.

Искрено съм удивена, че тя би се усъмнила в човека, който я съветва още от младежките ѝ години.

— Би трябвало да е сигурна, че Уилям Сесил никога не се грижи за друг освен за нея. Разбира се, че той не знаеше за това. Щеше ли да изпрати Нед далече от мен и да ме хвърли в отчаяние, ако подкрепяше сватбата ни и искаше да зачена?

— Точно това казах — казва Мери и кимва на чакащата жена, сякаш за да я подкани да докладва всичко това. — А тя знае, че аз също не съм знаела нищо за това.

— Беше тайна — казвам простишко. — Искахме тайна венчавка, така че не знаеше никой освен Джейни. Повтарям им го отново и отново.

— Уморително — отбелязва сестра ми. — Всеки ден ли те питат?

— Всеки ден идват и трябва да се изправя пред тях и отново и отново ме питат какво сме правили и как сме се срещали, и кой е знаел.

— Карат те да стоиш права?

Отправлям ѝ иронична усмивка.

— Не могат да изтезават дама от аристокрацията, но със сигурност могат да ми причиняват страдания. Поне сега имам акушерка, която ме посещава, и тя казва, че всичко е наред.

— Казва ли кога ще дойде бебето?

— Не знае точно. Никой не знае. Мисли, че ще е скоро.

Жената при вратата се размърдва и Мери казва:

— Не ми е позволено да оставам твърде дълго. Разрешават ми само да дойда и да се уверя, че си добре и че имаш всичко необходимо.

— Имам нужда да видя съпруга си — казвам ѝ. — Имам нужда да се срещна с кралицата.

Мери прави лека нацупена гримаса и свива рамене. И двете знаем, че казвам това заради шпионката. На Мери е позволено да ми носи ябълки, но не и свободата ми.

— Ще дойда пак другата седмица — тя се надига от столчето и оглежда домашните ми животни. — Някой разхожда ли кученцата? Вони ужасно.

— Почти не се усеща миризма — казвам. — Освен това вонята е от крепостния ров. Надявам се комендантът да ме пусне да изляза в градината и тогава мога да ги изведа всичките. Щом не ми позволява да живея удобно, ще трябва да търпи миризмата.

* * *

Дните са много дълги, а стаята ми е гореща и задушна. Играя си с кученцата и подсвирквам на конопарчетата, пускам ги да летят из стаята и ги викам да се върнат в ръката ми. Господин Носльо дращи мъчително в подножието на каменните стени, а после се катери по столовете и прави летящ скок от една украсена с резба облегалка към друга. Скача върху драперията на стената и се хваща за нея с едната си миниатюрна черна ръчичка, а после се хвърля в прегръдките ми.

— А как ли ще се разбираш с едно бебе? — питам го. — Трябва да бъдеш мил и да не го щипеш.

Ослушвам се за Нед и понякога чувам стъпките му по пода. Той ми изпраща малки подаръци и всяка сутрин и вечер потропва с тока си, за да ме увери в любовта си. Не му позволяват да ми изпраща нищо написано и все още разпитват и двамата ни всеки ден. Чувам ги как се качват вкупом по стълбите до стаята му и слизат обратно долу след час. Мисля си, че се надяват да докажат, че сме заговорничили заедно срещу кралицата, но към края на месеца лордовете, които Сесил изпрати да ни разпитват, явно вече са толкова уморени от разпитите си, колкото и аз. Без да се наговаряме, разказваме една и съща история — простата истина, и те трябва да повярват, че това е било брак по любов, че не сме очаквали кралицата да погледне на нас като на нещо друго освен двамата млади влюбени, неспособни да устоят на чувствата си. Всъщност това беше очевидно за всички от самото начало. Единствено изпълнената със страх Елизабет смяташе, че това сигурно

е конспирация. Единствено безсърдечната Елизабет би търсила друго обяснение, когато всички други биха видели пролет, младежка страст и лекомислие.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1561 Г.

Забелязвам, че въпросите се променят. Вече не питат кой е знаел за плановете ни, кои са били приятелите ни в двора, колко често съм се срещала с испанския посланик. Сега вземат друга посока. Започват да се съсредоточават върху това кой е присъствал на годежа, кой е бил свидетел на венчавката. Питат за слугите: кой е приготвил студените меса, които Нед поднесе в стаята си? Кой е поднесъл виното? Кой е бил свещеникът? Питат за Джейни.

— Значи не ви беше познат, този тъй наречен свещеник? — пита ме сър Едуард. Тримата разпитващи мъже са ми позволили да седна, тъй като съм се оплакала, че съм уморена и времето ми наближава, а пък е и късно вечерта.

— Както казах, когато ме попитахте най-напред.

— Не беше обвързан с определена църква?

— Не мисля. Джейни изтича навън и го доведе.

— Откъде?

Звучи толкова неправдоподобно, когато ме разпитват така.

— Не знам. Мисля, че отиде някъде, където свещениците проповядват, навярно до кръста при „Сейнт Пол“. Просто го доведе, когато се върна, и той извърши венчавката, а тя му плати десет лири.

Мъжът в края на масата вдига глава:

— Откъде взе десетте лири?

— Не знам! — казвам нетърпеливо. — Може да са били нейни собствени пари, може Нед да ѝ ги е дал.

— Откъде знаете, че изобщо е бил служител на Църквата? — пита сър Едуард с важен тон.

— Защото носеше обшито с кожи расо като протестантски свещеник от Швейцария? — предполагам раздражено. — Защото дойде с Джейни, която отиде да търси свещеник? Защото носеше Библия и отслужи венчалната литургия? Защото каза, че е свещеник? Как иначе? Препис от дипломата ли трябваше да му поискам? Защо бих се съмнявала в него? Защо бихте се съмнявали в него сега?

Те се споглеждат: смутени са, и аз разбирам, че някой им е казал да следват този нов курс на разпит противно на желанията им.

— А пръстенът?

Гордо протягам ръка, за да им покажа върху безименния пръст на лявата си ръка заострения диамант на Нед, който той ми подари за годеща ни, и венчалната ми халка от него с петте брънки. От сватбения ни ден ги носех на верижка на шията си: сега са на пръста ми.

— Неговите пръстени — казвам. — Изобщо не съм ги сваляла от сватбения си ден — притискам ги към устните си.

Мрачните им изражения стават по-унили.

— А писменото предложение на графа и завещанието му, преди да замине за Франция, когато ви назовава като своя съпруга? — пита сър Едуард.

Знае, че не са у мен. Всички знаем, че книжата ми са изчезнали. Онази глупачка, прислужницата ми, мисли, че е занесла кутията с книжата ми в хранилището за скъпоценности заедно с другите неща, които исках да бъдат пазени на сигурно място в Лондон, докато съм на лятно пътуване с кралицата. Но когато отишла да я потърси, кутията липсвала, а после бях арестувана и сега никой не може да я намери.

— Пазех го при другите си книжа — казвам. — Само да можех да отида в покоите си, съм сигурна, че мога да я намеря.

— Покоите ви са претърсени — казва той, сякаш съм някаква престъпница. — Претърсени са и ковчежетата ви в хранилището за скъпоценности. Никой не може да открие никакви книжа, които да докажат, че сте били омъжена.

Посочвам с жест към корема си, който изпъва роклята ми:

— Мисля, че е очевидно за всички, че съм омъжена.

Сър Едуард прочиства гърло.

— Бракът може да е недействителен — казва той смутено. — Ако не е бил извършен от истински свещеник. Графът и сестра му може да са ви подмамили да сключите неистински брак, извършен от мним свещеник и да сте не по-омъжена от... — млъква рязко, сякаш не му хрумва пример за неомъжена, но обезчестена жена — макар да съм готова да се обзаложа, че кралицата е тази, която изниква в ума му.

— Сър Едуард, злоупотребявате с положението си — казвам тихо. — Разбира се, че съм омъжена. Аз съм лейди Сиймор, графиня

Хартфорд, и е редно да помните, че съм от кралско потекло. Никой не може да оспорва думата ми.

Той свежда глава: тези разпити са трудни както за мен, така и за него.

— Моля да ме извините, имах предвид единствено, че нямаме доказателства.

— Нямам нужда от доказателства, защото бях там — настоявам. — Приятелката ми Джейни никога не би ме измамила по такъв начин. Защо би сторила подобно нещо, след като искаше да се оженим? Брат ѝ е мой законен съпруг. Никога не би ми изменил. Защо да го прави? Искаше да се ожени за мен почтено, по любов. Това и направихме. Попитайте го сами.

— Наистина го питаме — казва последният мъж до масата, като вдига поглед от бележките си. — Но той е единственият друг човек, когото може да попитаме. Не сте имали свидетели освен сестра му, а сега тя е мъртва и не можем да открием този ваш свещеник, нямаме и писмени доказателства.

— Тогава ще трябва да приемете думата ми, и думата на граф Хартфорд — казвам гордо. — А това би трябвало да е достатъчно за всеки в Англия. Един брак между двама души, сключен пред Бога, е достатъчно добър за Бог и за закона. Знаете го така добре, както и аз. Дори не се нуждаехме от свещеник, за да имаме истински брак: предпочетохме да повикаме такъв, за да дойде и да отслужи брачната литургия, но бракът щеше да е законен, дори ако само си бяхме разменили обети пред Бог. Не ни трябваше свидетел, Бог видя, че тази женитба е действителна. Това направихме. Това е достатъчно добро за мен и трябва да е достатъчно добро за вас, и за онзи — който и да е той — който ви е казал да ме разпитвате така.

* * *

Толкова съм уморена от този тежък разговор, че когато си отиват, слизайки вкупом по стълбите и оплаквайки се един на друг, че не стигат доникъде, лягам в леглото си и спя до ранните часове на утрото. Придворната ми дама ми поднася хляб, месо и разреден ейл за закуска, а също и няколко сливи, но не мога да ям нищо. Чувствам се

неспокойна и кръстосвам стаята, взирайки към реката и над моравата. Бебето е станало много кротко и неподвижно и — сигурна съм — се е спуснало по-ниско в корема ми, така че се чувствам още по-едра и тромава.

Озадачена съм от този нов разпит. Питам се дали са решили да се опитат да отхвърлят женитбата ми, след като не могат да докажат конспирация. Но каква полза биха имали да ме посрамят? И кой изобщо би повярвал подобно нещо за така болезнено честолюбив млад мъж като Нед? Кой би повярвал, че една млада жена, сестра на благочестивата Джейн, няма да бъде венчана от протестантски свещеник?

После, внезапно, когато се заглеждам над реката и кръжащите чайки, изпитвам чувството, че вътрешностите ми се преобръщат, усещането е толкова силно, та си помислям, че всеки момент ще умра. Вкопчвам се в облегалката на един стол и задъхано ахвам от болка. Страданието е толкова силно, че дори не мога да изпищя. Дамата, която ме обслужва, се стрелва напред, а после отскача назад, тъй като по каменния под избликва водопад от червена вода. Господин Носльо се хвърля със скок към един гоблен и почва да се катери по него, кученцата се втурват в кутията си и скимтят. Котаракът Рибън подушва водата и се отдалечава, като тръска лапа.

— Боже мой, бебето идва! — възкликва дамата ми. — Водите ви изтекоха, а дори не сте в уединение!

Болката си отива така внезапно, както е настъпила, и на мен почти ми идва да се засмея при мисълта, че затворничеството в Тауър не е подобаващо уединение преди раждането. Разбира се, редно е да бъда в затъмнена стая и с мен да има две акушерки, две дами, които да ме обслужват, две прислужници, дойка и бавачки, които чакат да вземат бебето, съпруг, който крачи нервно между параклиса и масата с вечерята си. Разбира се, нищо не е така, както трябва да бъде. Но нищо няма да попречи на това бебе да дойде.

— Кажете на коменданта на Тауър да повика акушерката и се погрижете някой да съобщи на граф Хартфорд — казвам. Искане ми се да заплача от чист ужас, че трябва да се изправа пред това изпитание без майка си или сестра си, или която и да е добра и любяща жена. — Кажете му да се моли за мен и детето ни.

Тя заблъсква по вратата и минава цяла вечност, преди да чуем бавните стъпки на стража да се изкачват по стълбите.

— Пуснете ме да изляза! Трябва да видя сър Едуард! — изкрещява тя в отговор на измънкания му въпрос през дебелия врата. — Бебето идва!

Успявам да стигна до ъгъла, където на стената има обикновено разпятие, а пред него — разтворената Библия. Успявам да коленича и да се помоля. Успявам да изчакам, докато болката дойде отново, и се моля за безопасността на бебето и за себе си, и се моля акушерката да дойде скоро, защото Бог е свидетел, че имаме нужда тук от поне един човек, който да знае какво прави.

Когато акушерката отваря с трясък външната врата и се втурва нагоре по стълбите, чувам над себе си съпруга си, моят верен любим Нед, да блъска по заключената си врата: „Какво става? Какво става?“ — чувам го да крещи, дори през дебелото дърво на собствената ми врата.

— Нед! Нед! Бебето ни идва! — изкрещявам нагоре към обкования с греди таван. Господин Носльо се хвърля към неоправеното ми легло и пъха глава под възглавницата. Чувам как стъпките на Нед бързо прекосяват пода, а после той крещи, приглушено, сякаш притиска устни към каменния под на килията си, отчаяно копнеещ думите му да стигнат до мен.

Не мога да чуя какво казва — подът е от ломен камък, студен и плътен. Но не е нужно да го чувам. Зная, че ме обича, зная, че сигурно ще изпитва мъчително безпокойство, докато успея да му изпратя съобщение, че съм добре, а бебето му е здраво. И когато акушерката се втурва вътре и вратата се затръшва и залоства зад нея, намирам малко щастие в съзнанието, че докато понасям болките тук долу, Нед е само един етаж над мен, на колене, притиснал лице към каменния под, ослушва се за първия вик на своето бебе, моли се за мен, своята съпруга.

Изпитанието е продължително, макар акушерката да казва, че е бързо като за първо дете и че е седяла при жени, които са понасяли това с дни. Опитвам се да запуша ушите си за мрачните й предсказания и ужасните й разкази за смърт при раждане и мъртвородени бебета, а придворната ми дама я прекъсва, за да каже:

— Но нейна светлост се справя много добре!

— Лейди Катрин се справя възможно най-добре — съгласява се старата вещица.

Ахвам, когато едната от контракциите приключва, и я поправам:

— Лейди Хартфорд — настоявам. — Аз съм графиня Хартфорд.

— Както кажете, милейди — казва тя: погледът ѝ се плъзва бавно, отдалечавайки се от моя, и това ме кара да се запитам отново дали някой не се опитва да докаже, че женитбата ни изобщо не се е състояла и на нея ѝ е наредено да не се обръща към мен с името на съпруга ми.

Не мога да мисля, умът ми е толкова замъглен от болка и страх, докато се разхождам нагоре-надолу в интервалите между болките, а после лягам на леглото да си отдъхна. Имам чувството, че се разцепвам — ужасно усещане, сякаш ме разсичат на четири, без да са проявили милостта да ме обесят. Помислям си за Джейн, която отиде на смърт само на хвърлей камък от този прозорец, и си представям мъчителната болка, която сигурно е изпитала, когато брадвата се е стоварила, и си мисля, че навярно умирам в Тауър, както умря сестра ми, както умря баща ми, и че всичко, на което мога да се надявам, е че в края на тази агония ще ги видя на небето.

* * *

Акушерката, която ме наблюдава как се разхождам, а после спирам да се облегна на един стол и да изстена от болка, внезапно оставя вретеното си и казва:

— Вече идва. Най-добре се пригответе.

— Какво да правя? — питам трескаво. — Какво ще стане сега?

Тя се засмива късо и казва:

— Трябваше да се сетите да зададете този въпрос по-рано, лейди Катрин — казва.

— Лейди Хартфорд — изсъсквам, отстоявайки получената си чрез брака титла с навярно последния си дъх. — Аз съм съпруга на граф Хартфорд.

С грубо движение тя ме бутва на длани и колене, и, подобно на раждаща кобила, аз пышкам и се напъвам, както ме напътства, и си

почивам, когато ми нареди, а после изпитвам най-странното усещане — плъзгане и сгърчване — и тя казва:

— Бог да ви благослови и да ви помага, имате момче.

* * *

Бебето ми, виконт Бийчам, ще бъде кръстено Едуард, на баща си и предците си. Той може да проследи потеклото си до Едуард III и още по-назад. Тъй като е от кралско потекло по майчина и бащина линия, раждането му би трябвало да бъде посрещнато с празненства, с топовен салют и провъзгласяване из целия християнски свят, но мен само ме слагат да си легна, завиват го до мен, и никой дори не ме посещава. Занасят го да бъде кръстен в параклиса на Тауър, и горкото ми момченце е кръстено в купела, който се издига над гробниците на семейството му. Сякаш криптата за предателите в Тауър е фамилният ни параклис. Леля му е погребана под купела, а също и дядо му Грей. Дядо му Сиймор също е погребан там. Дори не е кръстен от свещеник, а от сър Едуард, коменданта на Тауър, неговия тъмничар, защото проклетницата, която е Върховен глава на Англиканската Църква, Елизабет, отказва да пусне ръкоположен свещеник в тъмницата, за да благослови душата на новородения ѝ братовчед. Това ме кара да заплача. Толкова е долно. Тя е толкова долна. Да забрани на свещеник да благослови едно невинно бебе. Тя е по-долна и от най-долните.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1561–1562 Г.

Не мога да бъда нещастна, при положение че бебето ми гука в люлката си и се усмихва, когато ме види. По-забавен е от който и да е домашен любимец, изцяло очарователен е. Дори господин Носльо разбира, че сред нас е дошъл принц и му служи със същата примесена с възхищение изненада, която дамите ми показват, когато тичат да вземат парче плат, за да го положат на рамото ми, когато той се оригва леко, след като се е нахранил, или държат размахващите му се ръчички и пълнички крачета, докато го разповивам.

Кърмя го сама, като че ли съм селско момиче, и се смея, като си помисля, че в своята тирания Елизабет ми даде най-голямата радост, която някога съм познавала. Ако бях родила малкия виконт в кралски дворец, както подобава на потеклото му, щяха да го измъкнат от ръцете ми още в мига, щом се роди, и щях да съм принудена да живея разделена от него. Щяха да го държат в кралска детска стая, а аз щях да бъда с двора — където и да се намира по това време, дори и ако се налагаше да бъда далече от него в продължение на седмици. Щеше да бъде отгледан като непознат за мен, а първата му усмивка щеше да бъде отправена към кърмачката му. Но тъй като съм затворница, а той — толкова невинен, колкото и аз — също е хвърлен в тъмница, ние сме като птичета в клетка, които пеят и чистят перата си заедно, щастливи като моите конопарчета.

Той се гуши в мен нощем, спи в ръцете ми. Свиквам да се будя и да се ослушвам за тихото му, бързо дишане. Понякога лежи толкова неподвижно, че допирам ухо до мъничкия му, подобен на копче нос, за да се убедя, че е жив и здрав, и че на сутринта ще отвори очи, сини като великденче, и ще ми се усмихне.

Казват ми, че той е добро бебе. Наистина, никога не плаче. Но ме упрекват, че го разглезвам, защото го вдигам на ръце веднага щом се размърда, нося го със себе си от стая в стая, държа го на скута си, когато чета или пиша, и го слагам на издутите си гърди в мига, щом бутне личице в корсажа ми. Млякото бликва с лекота, любовта също

идва. Това е щастие, каквото никога не съм си представяла. Не знаех, че е възможно да обичаш едно дете толкова много, че раждането му да е наслада, а животът му — истинско чудо, и нищо, нищо няма да ме накара да съжалявам за него.

Наричаме го Теди. Всеки ден провесвам синя панделка от прозореца си, така че баща му, когато погледне надолу от собствения си прозорец, да види, че синът му е добре. Искане ми се да можеше да види как двамата, точно както Джейни обеща, сме създали прелестно красиво бебе. Той има моята светла коса и дребни, изящни черти; има издълженото стройно тяло на Нед. Достоен е да бъде принц. Разбира се, той е принц. Наследник е на Елизабет и следващият поред в линията на престолонаследието, без значение дали тя го признава или не.

Нямаше коледни подаръци за това малко момче от двора, начело на който ще застане един ден. Посещава ме само Мери и носи музикална кутийка, която разпознавам от голямата зала за приеми в Хамптън Корт.

— Откраднах я — признава тя откровено, навива я и я слага пред Теди, който не ѝ обръща никакво внимание.

— Мери!

— Не я смятам за собственичка на кралските съкровища — заявява тя безцеремонно. — Те са повече твои, отколкото нейни. Ако ще бъдеш пренебрегвана като наследница заради това, че имаш извънбрачно дете, защо да служи на кралица, за която всички знаят, че е блудница на Дъдли? Родена от блудницата Болейн?

Моментално хвърлям поглед към вратата, но днес там не чака шпионин.

— Точно така: никой не дойде с мен освен Томас Кийс, кралският пазител на портите, който беше така добър да ме придружи. Чака долу.

— Нали не подслушва? — питам неспокойно.

— Не ме шпионира. Той е истински приятел — казва тя. Покатерва се в един от мръсните, опърпани столове и поклаща глава. — Всичко отново се промени. Никой не ме следи. Вече не ги е грижа какво казваш. Приемат, че си действала, водена от любов, и няма заговор за разкриване. Отказаха се от разпитите и освободиха всички затворници освен теб и Нед.

Толкова съм доволна, че сключвам ръце.

— Приемат женитбата ни? Ще бъдем освободени?

— Не, мисля, че планът е да отхвърлят женитбата и да те опозорят.

Разочарованието не е изненадващо. Казвам си, че съм очаквала това, когато промениха въпросите миналата година. Но със син в прегръдките ми и със съпруга ми под същия покрив, не ме интересува особено какво говорят хората за мен. Зная истината и знам какво е Нед за мен и аз — за него, и кой се интересува какво казва Елизабет? Веднага щом бъдем свободни, можем да се оженим отново и кой ще го е грижа тогава?

— Дали когато отрекат женитбата ни, тя ще ни пусне да си вървим?

Не е нужно никоя от нас да уточнява коя е „тя“. В ума ми Елизабет се е превърнала в чудовище. Една кралица от династията на Тюдорите погуби сестра ми, другата ще ми отнеме доброто име.

Мери прави лек жест с ръка, който може да е както потвърждение, така и отрицание.

— Би направила всичко, за да те задържи под ключ, но причините ѝ се изчерпват. Представиха на Тайния съвет резултатите от разпитите на семейство Сиймор и на леля Бес, и твоите и на Нед и беше очевидно, че двамата сте се оженили тайно по любов. Потърсиха свещеника, който ви е оженил, но не можах да го намерят. Не мисля, че са търсили много усърдно. Но така или иначе, сте си разменили обети, а ти имаш пръстен. Това е женитба в тесен кръг. Майката на Елизабет не е получила много повече. Членовете на Тайния съвет я чакаха с дни да измисли някакво престъпление или да измисли някой закон, който може да твърди, че сте нарушили, но тя не казва нищо.

— Защо не говори?

Красивото лице на Мери се разкривява от злобен кикот.

— Защото е уплашена — прошепва тя. — Ужасена. Половината страна би предпочела Мери, кралицата на Шотландия, за кралица на Англия, защото са паписти, а другата половина, протестантската половина, биха предпочели теб сега, когато си омъжена за англичанин и имаш син и наследник. Всъщност никой не иска нея — една безплодна кралица, особено след като е влюбена в мъж, който е убил съпругата си.

Ахвам леко при злобното описание, направено от Мери на Елизабет и нейния любовник, Робърт Дъдли.

— Е, те не я искат — казва тя без заобикалки. — И кой може да ги вини? Страната не е по-благоденстваща, отколкото когато Мери беше на трона; не е и по-спокойна. Сега сме застрашени както от Франция, така и от Испания, а нашата кралица отказва да се омъжи, за да ни осигури съюзник. Всеки има собствени предпочитания за наследника, а Елизабет каза само, че не можем да наследим престола, защото баща ни е бил екзекутиран за измяна, а братовчедка ни Маргарет Дъглас не може да стане наследница, защото родителите ѝ не са били женени. Така остава само Мери, кралицата на шотландците, а Елизабет отказва да провъзгласи и нея! Хората искат да знаят в какво положение са и кой ще бъде следващият крал, и ако тя не иска да им каже, те ще решат сами.

Хвърлям поглед към люлката.

— Теди — казвам простишко. — Трябва да е Теди. Аз идвам след Елизабет, а Теди е мой син.

— Разбира се — казва Мери. — Всеки знае това. Именно затова членовете на Тайния съвет не могат да се заставят да постановят, че тя може да те държи в тъмница, без да си извършила какво престъпление. Знаят, че може да си майката на следващия крал на Англия. Помниш ли какво беше, когато кралица Мери наближи Лондон и всички придворни на Джейн хукнаха към нея, за да ѝ кажат, че са сгрешили? — изсмива се рязко. — Колко много, много се разкайвали?

— Аз също хукнах — казвам. — Или по-скоро свекър ми и съпругът ми хукнаха.

— Майка ни хукна. Баща ни хукна. Всички я молеха за прошка. Завлякоха и мен да ѝ направя реверанс. Именно от това се бои Елизабет. Всички трябва да са приятели с наследника, очевидно е. Затова никой не смее да предприеме ход срещу теб, докато не се уверят, че никога няма да бъдеш наследницата, а тя отказва да каже и това — накланя глава настрана. — По същата причина никой не смее да се застъпи за теб от страх пред лошия ѝ нрав.

— Тя не може да ме обезнаследи — казвам.

— Не смее дори да опита. Говори против нас в тесен кръг, но никога не би повдигнала въпроса пред парламента или дори пред

Тайния съвет. Но Теди...

— Единственият начин да обезнаследи Теди би бил да обяви, че той е незаконороден — изричам бавно.

— Именно — казва Мери. — Значи това е следващото, което злата вещица от рода на Тюдорите се кани да направи — надвесва се над люлката, сякаш иска да бъде добра фея, противопоставяща се на злата орисница от приказката. — Ще се опита да представи това невинно дете за незаконородено и неподходящо да наследи трона. Единствено по този начин може да отрече, че той е неин наследник — да го обяви за незаконороден. И това — от жена, за която се знае, че е незаконородена.

* * *

Мери е напълно права. През февруари, когато ледът белее по вътрешността на прозореца всяка сутрин и е тъмно по дванайсет часа в денонощието, сър Едуард потропва на вратата и влиза с поклон.

— Ваше благородие — казва той, за да избегне да се обръща към мен с моминското ми име или с името ми по мъж.

— Сър Едуард?

— Дойдох да ви съобщя, че сте призована в двореца Ламбет утре, за да бъдете разпитана от самия архиепископ.

— За какво ще ме пита?

Сър Едуард изглежда смутен.

— За мнимата женитба — казва тихо.

— Не знам нищо за някаква мнима женитба — заявявам с леден тон.

Той сочи към листа в ръката си. Виждам кралския печат и засукания подпис на самата Елизабет.

— Тук пише „мнима женитба“ — казва.

Усмивам му се, подканвайки го да осъзнае горчивата ирония.

— По всичко личи, че това е едно много честно разследване, нали?

Той свежда глава.

— Съпругът ви също трябва да отиде — казва тихо. — Но е наредено да пътувате в отделни лодки и да не се виждате.

— Предайте му, че го обичам — казвам. — И му кажете, че никога няма да се отрека от него, от любовта ни или от нашия син.

— Казвате „любовта ви“? — подтиква ме той.

— Любовта ми и нашата женитба — казвам уморено. — Никой няма да ме подмами да отрека истината.

* * *

Матю Паркър — сега удостоен с титлата на Кентърбърийски архиепископ като отплата за това, че е един от малцината духовници, събрали сили да подкрепят Елизабет — беше сред онези, които поставиха сестра ми Джейн на трона, но не очаквам да прояви благосклонност към мен и да се противопостави на кралицата сега. Той се ожени за съпругата си веднага щом духовниците бяха освободени от обетите си за безбрачие, но не очаквам и да защити брака ми. Той получи своя сан от Елизабет и никога няма да ѝ се противопостави. Няма да намеря справедливост в двореца на архиепископа в Ламбет, не повече, отколкото в Тайния съвет.

Но жителите на Лондон са на моя страна. Когато баржата ми излиза стремително от шлюза сред завихрената, тъмна речна вода и се отправя нагоре срещу течението, виждам как хората спират за миг по бреговете, надзъртайки към баржата, а после ги чувам как викат над студените сиви води.

Моментът, избран за отвеждането ми в двореца на архиепископа, е бил грижливо преценен, за да се избегне това. Приливът нахлува нагоре по реката и баржата се носи бързо, тласкана от ледения вятър, но не достатъчно бързо, за да изпревари новината, че лейди Катрин, невестата на красивия Нед Сиймор, най-сетне е излязла от Тауър и отива в Ламбет. По времето, когато гребците насочват баржата към кея при двореца, всички на конския ферибот са се стълпили откъм страната, която е най-близо до баржата ми, а хората по речния бряг и на кея ме приветстват с бурни възгласи.

Изправлям се, за да могат да ме видят. Махам с ръка.

— Милейди, моля ви, елате насам — казва неспокойно лакеят на архиепископа, но не може да ми попречи да се усмихна на тълпата и да приема подвикваните благословии.

— Не се бойте от нищо! — изкрещява ми някой.

— Бог да благослови вас и хубавото ви момче!

— Бог да пази кралицата! — вика някой друг, но не уточнява кого има предвид.

Махвам им с ръка, сякаш приемам лично благословията, и влизам толкова бавно, колкото се осмелявам, в тъмния сводест вход на двореца, за да могат всички да видят, че съм затворница, която влиза на разпит, че съм млада — все още съм само на двайсет и една, — че съм красива. Аз съм — както винаги съм била, както винаги ще бъда — законната наследница на кралицата на Англия, сестра на светицата кралица Джейн, и сега хората също започват да мислят така.

ДВОРЕЦЪТ ЛАМБЕТ ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1562 Г.

Познавах архиепископ Паркър, когато той беше просто домашен свещеник на свекъра на Джейн, Джон Дъдли. Той и други реформатори се срещаха постоянно да обсъждат теологията на реформираната Англиканска църква, а Джейн си пишеше с техните религиозни съветници. Предполагам, че никога не ме е забелязвал — бях твърде незначителната по-малка сестра, — но аз си го спомням в двора на Джейн, когато тя беше провъзгласена за кралица, и си спомням как се изпари така бързо, както и другите, прехвърляйки верността си от протестантската кралица към папистката — въпреки всичките си обещания. Тогава не го ценях особено като съветник на една светица, не го ценя особено и като архиепископ сега.

Той има безочие да ме кара да чакам в личния му кабинет, а когато влиза, с него върви писар с мрачно лице, който сяда до една маса, без да ми поиска разрешение, топва перото си в мастилница и чака да запише всичко, което ще кажа. Ако бях пропуснала да забележа, че дискретно бяха изпратили за мен баржа, на която не се развяваше щандарт, ако не бях обърнала внимание на мразовитото преддверие и хладния поздрав от някогашния приятел и религиозен съмишленик на сестра ми, щях да се досетя от вдигнатото в готовност перо на писаря му, че това не е разговор между духовен съветник и млада жена, имала нещастieto да ядоса една злонравна кралица. Това е разпит и са му наредили какво точно да докладва. Трудността за него — макар той все още да не го знае — е че никога няма да отрека почтения си брак, да се откажа от мъжа, когото обичам, или да допусна детето ми, виконтът, да бъде обявено за незаконен син на Нед Сиймор.

Архиепископ Паркър ме гледа печално.

— По-добре да ми разкажете всичко за този мним брак — казва той добросърдечно. — По-добре е да ми се изповядате, дете.

Поемам си дъх да заговоря и виждам внезапно появилата се надежда в очите му. Ако може да се върне при Елизабет и да ѝ съобщи, че съм се признала за неомъжена, че никога не съм била омъжена,

тогава тя ще бъде доволна от него и ще продължи да пренебрегва полускритото присъствие на собствената му предана съпруга, макар да не ѝ се нрави представата за женени духовници. Ако може да ѝ каже, че отглеждам малко болнаво копеле в Тауър, тогава не е нужно самата тя да се чувства принудена да се омъжва и да ражда. Ако може да я увери, че реформаторската кауза не разполага с наследник, тогава тя може да заяви на Мери, кралицата на шотландците, че въпросът с наследяването на английския престол все още не е уреден, и да примамва онази млада жена с изгледи за мир и наследство.

— Ще ви се изповядам — казвам със сладък тон и виждам как писарят топва връхчето на перото си в мастилото и чака, затаил дъх. — Макар да знам, милорд, че вие и сестра ми Джейн бяхте на едно мнение — една обзета от смут душа би трябвало да се изповядва пряко пред Бога? — давам му един миг да отбележи това, а после продължавам: — Независимо от това признавам, че обикнах млад мъж от благородно потекло и че както майка му, така и моята знаеха, че сме влюбени и възнамеряваме да се оженим. Смятаха да поискат разрешение от кралицата, но тогава майка ми умря. Признавам, че се сгодихме пред свидетел, а после се оженихме пред свидетел, и бяхме венчани от свещеник, но без позволението на кралицата. Признавам, че легнахме заедно в брачното ложе и той ме направи своя съпруга. Признавам, че имаме красиво невръстно момченце, което е рижо и своенравно като всеки Тюдор. Признавам, че не мога да разбера защо съм затворена, нито защо ме приканвате да ви се изповядам.

Това е ясно и силно начало на разпита, който продължава цял ден, а писарят дращи страница след страница, докато архиепископът отново минава с мен през всичките ми предишни отговори. Явно е, че в това, което сме направили, няма нищо незаконно. Единствената им надежда е да се пречупя и да излъжа, за да получа свободата си. След целодневен разпит именно архиепископът е изпит и блед, аз съм поруменяла и гневна. Той настоява да излъжа под клетва, а аз отказвам. Нещо повече: презирам го, задето се опитва да принуди мен, една млада жена, току-що привдигнала се от родилното ложе, да обявя сина си за копеле, а съпруга си — за мерзавец.

— Ще прекъснем за днес. Трябва да отида да се моля, а вие — мадам — по-добре премислете упорството си — казва архиепископът немощно.

Кимвам му леко, сякаш го отпращам, и се обръщам към вратата.

— Да, вървете да се помолите — препоръчвам му.

— Ще се видим отново вдругиден и се надявам да ми разкажете истината — казва архиепископът.

Спирам за миг на вратата, докато пазачът ми я задържа отворена, за да изляза, и той може да чуе какво казвам и да го повтори из цял Лондон, ако желае:

— Днес ви казах истината — заявявам ясно. — Ще ви кажа същото утре или когато ме попитате. Омъжих се законно, а синът ми е виконт Бийчам.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1562 Г.

Като притисна буза към студеното стъкло и още по-студеното олово на прозореца в къщата на коменданта, мога да видя стъпалата, които водят надолу от моравата към шлюза, и чакам тук, докато бузата ми се смръзва все повече и повече, от зори до изгрев-слънце, за да видя как пазачът излиза от входната ни врата, отвеждайки Нед до баржата.

Моят любим, единственият мъж, когото някога ще обичам, е между четирима стражи: двама вървят начело, други двама го следват отзад, сякаш мислят, че той би избягал и би оставил мен и бебето си в затвора. Предполагах, че ще го отведат при архиепископ Паркър днес, веднага след като аз дадох показания, и когато си отива, се извъръщам от прозореца, отивам до Библията си и полагам замръзналото си лице върху нея и се моля той да ми е верен.

Разбира се, той би могъл да ми е верен и въпреки това да допусне някоя грешка, която да позволи на архиепископа да отсъди в наш ущърб. Ако Нед е забравил поръбеното с кожи расо на свещеника или чуждестранния му акцент, тогава показанията му няма да съответстват на моите. Ако мисли да защити репутацията ми, като отрече, че сме били любовници преди женитбата си, тогава те ще се възползват от лъжата му. Ако показанията ни се различават по която и да е точка, тогава те ще се опитат да изкарат, че бракът е бил недействителен, а историята ни — скалъпена, за да запазим благоприличие.

Не мога да не се боя от това. Беше преди толкова време! Преди цяла година, и тогава се вкопчвахме във времето, което имахме заедно, и действахме толкова припряно! Изгубих книжката, а Нед така и не узна името на свещеника. Изгубихме Джейни, която бе единственият ни свидетел и единствената ни приятелка. Има толкова голяма вероятност Нед да забрави нещо — от миналата година насам той е бил във Франция и Бургундия и Италия, а после понесе и шока да бъде призован у дома като арестант. Но имам двата му пръстена, и знам стихотворението му наизуст. Никой не би могъл наистина да мисли, че

всичко това е било скалъпено. Но никой всъщност не се интересува от истината. Те просто искат да обявят сина ми за незаконороден, така че Нед и аз и Теди да бъдем отпратени надалече, опозорени и забравени.

Задържат Нед цял ден. Когато го връщат обратно, вече се е стъмнило напълно, а и тогава не го връщат в къщата на коменданта. Чакам го да влезе във входа и съм запалила свещ на прозореца си, готвейки се да му помахам. Но отначало изобщо не мога да го видя, виждам само поклащащите се пламъци от факлите на пазачите му, докато се отправят начело от тъмния сводест вход към високата Бяла кула, мрачно издигаща се на фона на нощното небе. Но когато излиза изпод сводестия вход, той спира, отмята качулката си и поглежда право нагоре към прозореца ми. Подавам свещта си от прозореца, за да може да види мъничката светлинка, потрепваща на вятъра, и да знае, че тя свети за него, че съм му вярна, както се уповавам да ми е верен той.

Казват му нещо, за да го накарат да продължи, и той вдига ръка към мен и подминава къщата на коменданта, подминава вратата ми и прекосява моравата, за да стигне до мрачно извисяващата се кула. Изкачва се по стъпалата до вратата на входа и когато той се приближава, тя се отваря и се затваря с трясък зад него, и аз разбирам, че е казал нещо или те са измислили нещо, което им позволява да го задържат в кралския затвор, в килия. Вече не е в къщата на коменданта, като почитан лорд, задържан под домашен арест. Сега е в Тауър, където държат предателите, и ги измъчват.

В продължение на четири дни ни водят при архиепископа и обратно и всеки път, когато се е срещал с Нед, той ме пита за различна подробност: някои от подробностите са действителни, други — изфабрикувани, сигурна съм, а трети просто не мога да си спомня или никога не съм знаела. Чувствам се все по-неспокойна и по-неспокойна, а по-раншната ми дързост се превръща в страх. Моля го да разбере, че бяхме женени, че сключихме добросъвестно брак пред Бога. Умолявам го да разбере, че ако призовавам Бог за свой свидетел, не мога да излъжа. Аз съм сестра на Джейн Грей — има ли вероятност да се позова напразно на Словото Божие? Чувам как тонът на гласа ми се променя от презрителен в умолителен. Архиепископът изглежда все по-спокоен и все повече и повече като човек, който получава отговорите, които иска. Писарят дращи все по-бързо и по-бързо. Не смея да мисля какво ще последва.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1562 Г.

Не се случва нищо. Мъчително е, но не се случва нищо. Просто трябва да чакам. Помислям си за Джейн, която живееше в къщата на семейство Партридж в безкрайно очакване кралица Мери да ѝ прости и да я пусне на свобода, сигурна, че нейно величество непременно ще ѝ прости и ще я освободи — а после как свещеникът дойде да ѝ съобщи, че ще умре на другата сутрин. Понякога нощем се събуждам, обляна в сълзи, сънувайки, че съм Джейн и че времето ми на чакане свършва и че на другата сутрин ще трябва да извървя краткия път до моравата. Но после се претъркулвам в леглото си и протягам ръка към бебето си в люлката му, порозовяло от плач, гладно и чакащо да бъде нахранено, с нетърпеливо ритаци крачета, притискам го до гърдите си и усещам как суче, и знам, че има силен, невинен живот, който не може да бъде погубен, и че една сутрин, един ден, ще изведе това малко бебе на свобода.

Малката ми сестра Мери ме посещава и носи кошница млади аспержи.

— Някой ми даде това от градината си — казва уклончиво и с усилие вдига кошницата и я слага на масата. — Помислих си, че готвачът на коменданта може да ти ги задуши с прясно масло.

— Ще го направи, благодаря ти — казвам. Навеждам се да я целуна и тя се покатерва на пейката в прозоречната ниша. — Това прозорецът на Нед ли е? — пита и поглежда отсреща към Бялата кула, където на една от пантите се развява син шал.

— Да. Сутрин окачва шал, за да ми покаже, че е добре, а аз правя същото — казвам. — Ако е болен, ще окачи бял шал, а ако бъде освободен, там няма да има нищо.

Тя кимва. Не пита какъв флаг ще бъде развян от прозореца, ако новините са лоши. Никой в Тауър не иска да се готви за лоши новини. Единствено сестра ми Джейн имаше куража да очаква смъртта си и да ми пише да се науча да умирам.

— Дворът напуска Лондон — казва тя. — Аз също трябва да замина. Тя не се държи грубо с мен, а сякаш нямам нищо общо с теб и изобщо не съм нейна сродница. Отнася се с мен като с коя да е от дамите си. Харесва всяка от тях повече от мен: обръща повече внимание на джуджето Томазина. Придружавам навсякъде двора и се храня заедно с дамите. Тя почти не говори с мен и често не забелязва присъствието ми. Но с други се държи далеч по-лошо.

— О, към кого се отнася по-зле? — питам, заинтригувана.

— Например към братовчедка ни Маргарет Дъглас — казва Мери тихо. — Тя е под домашен арест в Чартърхаус в Шийн, заподозряна в измяна.

Заглушавам ахването си, като затискам устата си с ръка.

— Още една задържана братовчедка? И то в старата ни къща?

— Казват, че се опитвала да уреди брака на сина ѝ Хенри Стюарт с Мери, кралицата на шотландците.

— Опитвала ли се е?

— Почти със сигурност, но защо да не се опита? Това би бил прекрасен брак за него, подходящ брак за нея, а един англичанин като крал-консорт в Шотландия би бил по-добър за нас, отколкото един французин.

— Цялото семейство ли е арестувано?

— Мисля, че съпругът ѝ е задържан тук, в Тауър. Но синът ѝ е изчезнал.

Вдигам ръце към главата си, сякаш искам да си оскубя косите.

— Какво? Това е лудост.

— Знам — казва Мери унило. — Елизабет е побъркана от страх като баща си. А аз трябва да ѝ служа. И съм длъжна да я следвам накъдето ѝ хрумне.

— Само да можеше да се махнеш — прошепвам.

Мери поклаща глава.

— Биха го използвали срещу теб. Не, ще отида на лятното пътуване и ще се преструвам, че ми доставя удоволствие.

Слагам ръка върху нейната.

— Къде отивате тази година?

— На север. Планирано е да отседнем в Нотингам, а тя е поръчала да подготвят пиеса. Всички ще участват. Аз също. Играя

ангел на мира, който седи на люлка. Това е поетична драма, която се нарича „Британия и кралят“. Продължава три дни.

— Небеса!

— Започва с Атина Палада, възседнала еднорог — казва тя. — Това трябва да е Елизабет, предполагам. Следвана от две жени на коне — Благоразумието и Умереността. На следващия ден: Мирът. Последния ден: Злобата е повалена и всички пеем.

Не мога да не се засмея на мрачното ѝ изражение и саркастичното описание.

— Сигурна съм, че ще бъде красиво.

— О, да, ще има лъвове и слонове и какво ли не. Но целта е да бъдат показани две сплотени жени, приятелството между две жени. А другото послание е, че британските крале наследяват престола по кръв, а не се избират.

— Какво иска да каже? Възможно ли е да отправя послание към Мери Стюарт?

— Опитва се. Елизабет иска да каже на кралица Мери, че са владетелки на Британия заедно, могат да управляват заедно: Мери — на север, Елизабет — на юг, и че Мери ще бъде нейна посестрима-кралица и наследница. На практика ѝ обещава трона. Казва, че той се предава по наследство на най-близкия сродник. Не по избор, не според религията, не по желание.

Правя три крачки през малката стая, докато масата ме принуждава да спра.

— Най-сетне тя се осмелява да ме отрече открито.

— Все още не открито, все още не отричане — казва Мери ядосано. — Поетичната драма няма да бъде представена пред широка публика. Никой няма да я разбере, освен ако няма класическо образование — наложи ми се да я обясня на половината дами. Тя няма смелост да го обяви сама. Отстранява те, като кара онзи подлизурко архиепископ Паркър да ѝ свърши работата: обявява го в поетична драма. Исква дворът да знае, че не си нейна наследница, че си опозорена, че синът ти е незаконороден, но не смее да го каже пред цялата страна.

— Мили Боже, Мери, нима архиепископът е обявил, че бракът ми е недействителен?

— Да. И провъзгласи онова клето бебе за копеле — Мери кимва мрачно към люлката, където невинният ми син спи кротко, без да знае, че му отнемат името. — Бог да му прости. Тя се надява, че никой няма да се застъпи за жена, опозорила се заради похот, и никой няма да подкрепи едно незаконородено бебе. Ти си опозорена, а той е обезнаследен. Нед, разбира се, е представен като непочтен.

Вдигам едно от кученцата и го притискам под брадичката си за утеха.

— Архиепископът е лъжец — казвам само.

Мери кимва.

— Всички го знаят.

За миг седим в унило мълчание.

— А аз съм принудена да танцувам в проклетата й поетична драма — процежда тя. — През първия ден съм в свитата на Палада, после седя на люлката си, а в последния танцувам за Мира. Тя знае какво прави, когато кара да участвам в танците, които изпращат послание на онази папистка Мери. Аз, сестрата на Джейн Грей, отправям обнадеждаващо послание към една папистка наследница на Англия.

— Знае какво прави — съгласявам се. — Излекувала се е от страха си от нас. Ти никога няма да родиш син, сигурна е в това. А сега никой няма да подкрепи сина ми, заклеймен като копеле на нецеломъдрена майка.

— О, тя спечели — казва Мери пренебрежително. — Дори не заговорничехме срещу нея, а тя работеше срещу нас, сякаш сме най-злите й врагове. Маргарет Дъглас се ограничаваше само да преследва амбициите си за своя син, но също е обявена за предателка. Не е твърде любяща сродница тази наша кралица. Близостта с нея не носи кой знае каква радост. Мислиш ли, че ще те освободи сега, след като те съсипа?

Ставам и отивам до прозореца.

— Какво правиш? — пита тя, когато го разтварям широко.

— Ще окача черна панделка — казвам тихо. — Като знак за лоши новини. Защото вече никой няма да настоява за освобождаването ми.

Дворът напуска Лондон и аз си представям как Мери седи на люлката си като ангел на мира и танцува за Елизабет в поетичната драма, която казва на Мери, кралицата на шотландците, че тя — една папистка, една францужойка — ще бъде наследница на Елизабет и че ние ще бъдем забравени. Мисля си, че е трудно за мен тук в Тауър, докато мъжът, когото обичам, е затворен на сто ярда от прозореца ми, но навярно е още по-трудно за сестра ми Мери да служи с усмивка на една жена, за която знае, че е моя неприятелка, нейна неприятелка, отмъстителна неприятелка на всяка жена, която приема като своя съперница.

Времето се затопля и аз отварям прозореца си нощем и чувам косовите в овощните градини да пеят сладко до все по-късно всяка вечер, докато се ухажват и строят гнездата си. Окачвам звънче на врата на Рибън, за да не може да лови голишарчетата, а всяка сутрин оставям на перваза на прозореца натрошения хляб от закуската си и наблюдавам червеношийката, която се спуска и се перчи пред стъклото, като пъчи червените си гърди и отстоява мястото си.

Вечер уча: чета книгите, които Джейн остави тук, в библиотеката на коменданта, изучавам Библията, която тя ми изпрати, препрочитам писмото ѝ до мен, до нейните приятели и учители, виждам я едновременно като своя сестра и като героиня. Опитвам се да намеря в себе си нейния кураж, нейното усещане за предопределеност. Тя винаги вярваше, че е стъпила на свят път, без значение дали този път ще я отведе до трона или до ешафода, винаги знаеше, че върви към Бог. Страхувам се, че сигурно ме е намирала за много вятърничава и лекомислена. Сега съм по-благоразумна и ми се иска да можех да ѝ го кажа.

Теди заяква и се буди само по веднъж нощем, за да суче. Питам коменданта дали може да излезем навън на топлия летен въздух, за да почувства Теди слънчевата светлина по кожата си, и той казва, че придворната ми дама може да го разхожда в градината или край реката всеки ден.

— Никой не ми е казал, че това невинно бебе е арестувано — казва ми той и ми се струва, че долавям нотка на негодувание в тихия

му глас и си помислям — ето това е да служиш на Елизабет. Поемаш с надежда по един път, а после откриваш, че тя отива по-далече, отколкото диктуват логиката и смисълът, по-далече, отколкото можеш да понесеш.

Лягам си рано, лежа в полумрака, докато стаята бавно притъмнява, и се питам какво ще стане, когато Мери, кралицата на шотландците, отвърне на посланието в поетичната драма на Елизабет. Могат ли тези две непоколебими съперници наистина да сключат мир? Ще бъдат ли — както предложи веднъж Мери — две кралици на един остров? Ще устроят ли наистина знаменателна среща помежду си, ще станат ли приятелки? Може ли Елизабет най-сетне да е открила човек, равен на нея, на когото може да се довери?

А ако наистина се срещнат, ако се сприятелят, ако всяка обикне величието на другата, ще стана ли аз толкова незначителна, че Елизабет да освободи Нед и мен от затворничеството ни? Дали най-голямата ми амбиция сега не е да бъда забравена от всички, които казваха, че би трябвало един ден да стана кралица?

На външната врата се потропва и ключът се завърта шумно в ключалката. Ставам от леглото си, намятам робата на раменете си и отивам да отворя. Прислужницата ми спи с Теди, а придворната ми дама пристига тук всеки ден. Няма никой, който да отвори вратата ми отвътре през нощта, освен мен. Това не е проблем — никой не идва вечер, след като вечерята е поднесена. Сигурно е някой страж със съобщение: не смея да се надявам на помилване.

— Кой е там? — обаждам се малко неспокойно, но не мога да чуя отговора, докато плъзвам назад резетата, а когато отварям вратата, там стои страж и един по-висок мъж с качулка, спусната толкова напред, че не мога да видя лицето му.

Посягам да затръшна вратата, но той бързо протяга ръка.

— Не ме ли познаваш? — прошепва. — Съпруго?

Това е Нед, това е Нед, това е Нед, моят съпруг, красив и усмихнат. Той кимва на стража и бутва вратата ми, за да я отвори. Грабва ме в обятията си и целува лицето ми, косата ми, затворените ми мокри клепачи, устните ми.

— Нед — ахвам. Не мога да си поема дъх.

— Любов моя. Съпруго моя.

— Свободен ли си?

— Господи! Не! Подкупих пазача за един час с теб. Кити, толкова те обичам. Никога не съм преставал да те обичам. Да ми прости Бог, задето те оставих. Изобщо не биваше да заминавам.

— О, знам! Знам! Трябваше да бъда по-твърда. Но знаех, че ще се върнеш. Не получи ли писмата ми?

— Не! Не съм получил писма от теб! Не можех да разбера това! Получих само едно, когато ми наредиха да се върна, и ми казаха, че очакваш дете и си арестувана. Нямах представа какво да правя. Французите ми казаха, че съм в по-голяма безопасност, ако остана при тях, отколкото ако се върна у дома да се изправа пред Елизабет. Молеха ме да не ги напускам, но не можех да те изоставя тук.

— Не си получил писмата ми? Писах! Пиших често, умолявах те да се прибереш у дома. Не може да са се изгубили.

Поглеждаме се: осенява ни истината, съзнанието, че сме заобиколени от врагове.

— Нед, пишех толкова често: не може да е било случайно. Сигурно са ги откраднали.

— От самото начало сме заобиколени от шпиони — казва Нед и ме притегля към спалнята. Отмята мантията си с качулка, смъква жакета си и изхлузва ризата си през главата. Отслабнал е от затворничеството си, а кожата му е бледа в полумрака. Изведнъж оставам без дъх от желание, настойчиво като неговото.

— О, но трябва да видиш Теди!

— Ще го видя, ще го видя, но първо трябва да видя теб. Мечтая за теб от толкова отдавна.

Минали сме през вратата и стоим до леглото ми. Не се колебаям дори за миг. Отмятам завивките и се вмъквам вътре. Нед се надвесва напред, гол до кръста, и изхлузва нощницата през главата ми. Вдигам ръце и тя се смъква и се надипля.

— Закле ли се пред архиепископа, че сме женени?

— Да! Нито веднъж не му позволих да каже, че не сме.

Той се засмива късо.

— Аз също. Знаех, че няма да ме предадеш.

— Никога. Никога няма да се отрека от теб.

Протягам ръце към него, а той изхлузва тесния си панталон и идва към мен. И двамата сме настойчиви и страстни. Разделени сме от повече от година: още тогава не можехме да се наситим един на друг.

Мечтаех за този момент и болезнено копнеех за докосването му. Той се поколебава над мен, вглежда се надолу в изпълненото ми с възторг лице.

— Любов моя — прошепвам му и той се спуска върху мен, както сокол връхлита върху плячка.

* * *

Имаме само един час заедно, и когато той се измъква с препъване от леглото ми и аз му помагам да навлече ризата си, това ми напомня за сватбения ни ден, когато се обличахме един друг, суетейки се с връзките, а Джейни и аз трябваше да бързаеме да се приберем за вечеря.

— Сега ми покажи сина ми! — възкликва той.

Въвеждам го в стаята на прислужницата, където нашето бебе спи в люлката си до леглото ѝ. Ръката ѝ все още е протегната, за да може да го полюшва, когато се размърда. Той спи сладко, по гръб, с ръце, стиснати в юмручета над главата му, с поруменели бузи, с розово мехурче от млякото, което е сукал, върху горната му устна.

— Мили Боже, толкова е прекрасен — прошепва съпругът ми. — Нямах представа. Мислех, че бебетата са грозни. Той притежава цялата ти красота: прилича на съвършена малка кукла.

— Упорит е като теб — казвам. — Не е особено съвършена кукла, когато някой го ядоса. Реве за храната си като гладен лорд и не търпи никакво забавяне.

Предпазливо се връщаме на пръсти в стаята ми.

— Сама ли го кърмиш?

— Нямаше кой друг да го прави! — засмивам се на потресеното му изражение. — Отглеждах го така, както бедните жени гледат кърмачетата си. Давах му собственото си мляко и собствената си обич, и той заяква от тях.

Той целува ръцете ми, устните ми, лицето ми, целува ме като умираш от глад човек, който би вкусил всичко.

— Ти си ангел. Ти си ангел за него и за мен. Утре вечерта ще дойда отново.

— Можеш да дойдеш отново? — едва мога да повярвам. Как така?

Той избухва във възхитителния си смях, който не съм чувала толкова отдавна.

— Тъй като сме публично обявени за греховни любовници, изглежда, ни е позволено да бъдем заедно, макар да бяхме разделени, когато бяхме съпруг и съпруга. Сър Едуард ми даде позволението си, сякаш за да каже, че след като сме наказани толкова жестоко за един грях, със същия успех можем и да му се насладим. Пъхвам в ръката на пазача по някоя монета и той ме води при теб.

— Можем да бъдем заедно? — не ме е грижа дали ще прекараме остатъка от живота си в Тауър, ако можем да спим в обятията си и той може да вижда сина си.

— Не така се надявах да живеем, но това е най-доброто, което можем да направим засега — казва той. — И все още имам надежди. Елизабет не може да се противопостави на всичките си съветници, а Уилям Сесил и Робърт Дъдли знаят, че не сме се провинили в нищо, освен в любов. Те са наши приятели. Искат протестант-наследник на трона, а ние го имаме. Ще работят срещу Мери, кралицата на шотландците: никога няма да я приемат. Не се отчайвам, любов моя.

— Нито пък аз — казвам: куражът ми се усилва при думите му. — Не се отчайвам. Никога няма да се отчая, ако мога да бъда с теб.

ТАУЪР

ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1562 Г.

Напук на всичко, въпреки злобата на кралицата, ние сме щастливи. Майката на Нед му изпраща наемите и доходите от земите и лихвите му, и следователно той е заможен затворник. Подкупва стражите и поръчва всичко, каквото ни трябва. Идва при мен всяка вечер и вечеряме заедно, играем с бебето си и се любим. Светлата част на денонощието се превръща във време на чакане, през което уча, грижа се за детето ни и пиша писма до приятелите си в двора. Сър Едуард, комендантът на Тауър, ми позволява да се разхождам в градината и аз вземам бебето и го слагам върху някой шал на затоплената от слънцето трева, за да може да рита с крака и да гледа чайките, които кръжат в синьото небе над него.

Нощта е времето, когато започва истинският ми живот, когато стражът тихо въвежда Нед в стаята ми, и ние говорим и четем заедно. Той ме гледа как кърмя сина ни, как го повивам върху дъската и го предавам на прислужницата за нощта, а после вечеряме хубаво с деликатеси, които майка му изпраща от Хануърт и лакомства, доставяни в Тауър безплатно — подаръци от жителите на Лондон.

Всеки ден Нед или аз получаваме бележка или писмо от някой, който обещава подкрепата си, ако обжалваме присъдата си. Някои от тези хора обещават, че ако избягаме, ще намерим убежище. Един-двама дори предлагат да съберат войска и да ни освободят. Изгаряме моментално всички тези писма и никога дори не говорим за тях. Елизабет е постановила, че сме прелюбодейци: не трябва да ѝ даваме възможност да измисли по-лошо престъпление, което да ни припише. Няма да ѝ дадем никакво основание за процес по обвинение в държавна измяна.

Но така или иначе тя не ни обръща внимание това лято. Навярно мисли, че е направила всичко по силите си да ни съсипе, и е насочила вниманието си към други дразги. Арестува най-скъпата си приятелка и придворна дама Кат Ашли, задето се е застъпила за кандидатурата на принц Ерик Шведски. Елизабет е по-обидена сега от факта, че Кат ѝ

препоръчва брак, отколкото беше, когато Кат я предупреди, че хората я възприемат като блудница. Кой може да предположи какво ще пробуди страховете на Елизабет? Никой не знае какво ще направи тя в следващия момент. Станала е толкова напласена и толкова жестока, че е хвърлила в тъмница собствената си обична гувернантка, жената, за която казва, че ѝ е била като майка.

— По какво обвинение? — питам настоятелно Нед.

— Никакво обвинение — отвръща той. — Няма обвинение. Елизабет не се придържа към собствения си закон. Кат Ашли е арестувана по някакъв каприз. Бог знае какво ще стане с нея. Навярно Елизабет ще посочи престъплението ѝ, а може пък Кат ще бъде задържана за няколко дни, а после освободена и отново да се радва на благоволение. Може би Елизабет ще нареди освобождаването ни по същия начин.

Ние сме няколко души, задържани без причина, без никакво обвинение, жертви на ревността или страховете на Елизабет. Братовчедка ми Маргарет Дъглас е подложена на разпит, обвинена по силата на дузина мъгляви шпионски доклади, задържана под строг домашен арест. Съпругът ѝ, Матю Стюарт, граф Ленъкс, е задържан тук, някъде в Тауър. Никога не сме го виждали, нито да се разхожда по покрива на някоя кула, нито дори да гледа навън през някой прозорец. Боя се, че го държат изолиран, и знам, че няма да издържи на подобно отношение. Никога не е бил фаворит на кралицата, а съпругата му е нейна съперница за короната. Той не притежава достатъчно силен дух, за да преживее враждебността на Елизабет. Синът им Хенри Стюарт също е твърде слаб, за да се изправи срещу нея: толкова по-добре за него, че избяга във Франция. В двора оживено се шушука, че братовчедката Маргарет наела некроманти и гадатели, че е предсказала смъртта на Елизабет, че насърчавала Мери, кралицата на шотландците, да се омъжи за Хенри Стюарт и да обедини Англия и Шотландия под свое управление...

— Какво? — прекъсвам Нед. — Как Елизабет търпи това? Ако Маргарет е извършила всичко това, защо я държат в Шийн, сякаш се е провинила в нещо дребно, докато ние сме под ключ тук, за толкова помаловажно провинение?

— Ако докажат обвинението в некромантия срещу нея, могат да я изгорят като вещица — казва той сериозно. — Не ѝ завиждам заради

Шийн, ако подготвят такова обвинение срещу нея. Могат да я отведат от Чартърхаус в Шийн до Смитфийлд дори без съдебен процес, ако докажат, че ползвала услугите на вещица, за да предскаже смъртта на кралицата.

Бебето е в прегръдките ми, суче и спи. Размърдва се, когато го стисвам по-здраво.

— Би ли могла Елизабет наистина да стигне дотам, че да убие собствената си братовчедка? — питам го много тихо. — Би ли могла да извърши подобно нещо?

Той поклаща глава. Не знае какво може да направи тя. Никой от нас не знае на какво е способна тя.

— Имам новина за теб — казвам, нарушавайки мълчанието. — Имам да ти кажа нещо тази вечер. Надявам се, че ще те направи щастлив.

Той ми поднася ранни ягоди — подарък от безименен приятел, от полята на Кент.

— Кажете ми.

— Пропуснах месечното си кървене и мисля, че очаквам дете — опитвам се да се усмихна, но устните ми треперят. Толкова се страхувам, че ще се ядоса, че това ще ни докара нови неприятности. Но той пуска лъжицата си, заобикаля масата, коленичи до мен и ме взема в прегръдките си. Този път радостта му е неподправена. Обвива мен и малкия Теди в една топла прегръдка.

— Това е най-добрата новина, най-добрата новина, която можех да чуя — казва той. — Като си помисля, че си толкова здрава и плодовита, а аз съм толкова силен, че да заченем дете на това ужасно място, което е видяло толкова много смърт. Слава на Бог, който донесе светлина от мрака! Това е като истинско чудо. Да създадеш бебе зад стените на затвора, е все едно да отблъснеш самата смърт.

— Значи наистина си щастлив? — искам да се уверя.

— Бог ми е свидетел! Да! Това е прекрасна новина.

— Ще съобщим ли на сър Едуард?

— Не — решава той. — Няма да казваме на никого. Ще го запазим в тайна, както си направила преди. Можеш ли да го скриеш от прислужницата си? От дамите си?

— Ако остана така слаба, както преди, тогава никой няма да узнае чак до последните месеци — казвам. — Преди почти не ми

личеше.

— Да изберем кога и къде да съобщим — казва той. — Пазиш могъща тайна: нека я съхраним, за да я използваме възможно най-добре. О, любов моя, толкова се радвам. Добре ли се чувстваш? Мислиш ли, че отново е момче?

Усмихвам се.

— Още един наследник за Елизабет? Мислиш ли, че ще се радва да се сдобие с още един малък кралски родственик?

Усмивката му става сурова.

— Мисля, че не може да продължава да отхвърля синовете ни, а ако имаме двама, това прави довода два пъти по-силен.

— А ако имаме момиче?

Той взема ръката ми и я целува:

— Тогава ще я кръстим Катрин-Джейн на прекрасната ѝ майка и леля ѝ, светицата, и Бог да благослови дъщеря ми и майка ѝ, несправедливо затворени тук.

ТАУЪР

ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1562 Г.

В града става по-горещо и аз започвам да се страхувам от чумата. През лятото винаги има епидемии, затова дворът потегля на пътуване — за да може дворците да бъдат почистени и Елизабет да съхрани безплодното си тяло далече от всяко неразположение. Това е първата година, която прекарвам в Лондон през лятото, и вонята от реката и от крепостния ров около Тауър ме изпълват с ужас. Не е нужно човек да е голям лекар, за да разпознае мириса на болест. Лондон мирише на смърт и аз се страхувам да дишам въздуха.

Приятелката на Елизабет от детинство и нейна придворна дама Кат Ашли е преместена от Тауър заради безопасността си. Все още е в немилост, но Елизабет не иска да позволи обичната ѝ Кат да бъде застрашена дори от най-малка опасност. Но ние сме оставени тук, изложени на болестните изпарения от канавките и реката. Тя оставя бебето ми тук — където знае, че върлува болест.

— Да пиша ли на Уилям Сесил, за да го помоля да ни премести?
— питам Нед една вечер.

Той държи бебето в прегръдките си и му пее песничка, която сам е съчинил. Бебето гука от удоволствие, сякаш разбира римуваните думи, приковало тъмносините си очи върху любящото лице на баща си.

— Не и докато не получим новини от двора — казва той и вдига поглед към мен. — Настъпват големи промени и те ще ни се отразят. Кралицата се опитваше да сключи съюз с кралицата на шотландците, но във Франция е започнало ужасно преследване на протестантите. Те открито се бунтуват срещу властта на рода Гиз и призовават Елизабет на помощ. Тя иска да се срещне с кралица Мери, но сега мисля, че няма да може. Дори Елизабет няма безочieto да се сприятели открито с жена, чиито роднини екзекутират протестанти. Когато Елизабет се върне в Лондон през есента, протестантските свещеници и парламентът ще я принудят да се съгласи, че не може да се съюзи с Франция, след като французите са опетнени с кръвта на хора от нашата

вяра. Самите сродници на Мери Шотландска, фамилията Гиз, изстребиха безмилостно мъже и жени от нашата Църква. Елизабет не може да въвлече Англия в съюз с една дъщеря на рода Гиз. Никой не би го приел.

— Ако тя се откаже от съюза си с Мери, тогава няма кой да бъде неин наследник освен мен и Маргарет — отбелязвам.

— И негова невръстна светлост тук — казва баща му. — Ако бъдеш така добра да му отстъпиш правото си. Лорд Бийчам е следващият мъж в линията на наследяването. Виждаш ли колко строго ме гледа? От него ще стане велик крал.

— Тя го обяви за копеле — казвам със сдържано негодувание.

— Всеки знае, че това е лъжа — казва баща му, моят съпруг. — Дори не му обръщам внимание.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1562 Г.

Дворът се връща в двореца Хамптън Корт през късното лято и тогава е взето неохотното решение, че Англия трябва да защити протестантите във Франция. Елизабет губи надежда за съюз с Мери, кралицата на шотландците, и събира смелост да нареди укрепяването на Хавър, за да защити протестантите-хугеноти от войските на Гиз. Всички очакват Робърт Дъдли да командва английската войска и се понася приглушен повсеместен ропот за фаворитизъм, когато кралицата настоява той да остане у дома и изпраща вместо него брат му Амброуз. Робърт Дъдли е твърде ценен за нея, за да го излага на опасност, дори в свещена война в защита на нашата религия.

Тази война може да бъде нашето спасение. Почти сигурно е, че Елизабет ще освободи Нед, за да командва отряд.

— Граф Ленъкс също много би се радвал да бъде освободен — доверява ми сър Едуард, моят тъмничар. — Горкият, той няма нужния темперамент, за да понесе затворничеството.

— Бих казала, че то не се харесва на никого — казвам сприхаво.

— Той роптае много заради свободата на вашия съпруг и това, че можете да се срещате. Собствената му съпруга, лейди Маргарет, много му липсва. Той плаче от самота в стаята си нощем.

— Тогава не е бивало да заговорничи срещу кралицата — казвам строго.

— Ако го е сторил.

— Да, разбира се. Но какво става всъщност с него?

Комендантът се накланя към мен, сякаш може да го чуе някой друг освен господин Носльо на рамото ми и Теди в прегръдките ми.

— Доста е разстроен, горкият. Драци по вратата и вика съпругата си. Казва, че стените се приближават и го притискат и ме моли да отворя прозорците.

— Нима полудява? — питам.

— Не е добре — потвърждава сър Едуард. — Някои хора не могат да понесат това, знаете ли. А и не всички затворници живеят

така весело, както вие и негова светлост.

— Много сме признателни — казвам. Вярно е. Щастливи сме като конопарчетата в клетката им, ние тримата: съпругът ми, нашето бебе и аз. А сега изпитвам и допълнителната радост от съзнанието, че още едно бебе е на път.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1562 Г.

Чакам посещение от малката си сестра, Мери, с нарастваща увереност, че тя ще дойде и ще ми съобщи, че ще бъдем освободени, но тя не идва. Изпраща ми бележка, с която съобщава, че все още са в Хамптън Корт и кралицата е на легло с някаква болест: повикани са лекари, но никой не знае какво ѝ е.

— Не, по-лошо е, тя е смъртно болна — прошепва Нед, като идва в стаята ми рано, целува сина си и го подава обратно на прислужницата. — Ела тук — казва и ме притегли към пейката в прозоречната ниша, където можем да говорим насаме. Господин Носльо скача горе и сяда тържествено между нас.

— Смъртно болна? Мислех, че просто отново има пристъп на воднянка.

— Имам приятели в двора, които ми изпращат новини. Сериозно е, много сериозно. Кити, кралицата е прихванала едра шарка. Вярно е: едра шарка, и тя вече е в безсъзнание. Не може да говори или да се движи. Кой знае, може вече да е умряла. Може би лежи мъртва в този момент. Тайният съвет е свикан на спешно заседание. Постоянно получавам съобщения. Опитват се да изберат наследник, ако Елизабет умре.

— Ако умре? — изричам задавено думите. Тя е такова проклетие и такъв бич в живота ми, че ми е трудно да си представя свят без нея. — Да умре? Елизабет може да умре?

— Да! Не ме ли чуваш? Може да умре. Изглежда немислимо, но е повече от вероятно. Тя има едра шарка, а не е силна. На легло е и температурата ѝ се покачва. Тайният съвет е свикан. Трябва да изберат наследник, ако тя не проговори. Онемяла е от температурата, умът ѝ блуждае. Говорят за Хенри Хейстингс, за Мери, кралицата на шотландците, или за Маргарет Дъглас — той замълчава, усмихва ми се, очите му блестят. — Но най-вече, разбира се, настояват за теб.

Поемам си дъх. Спомням си деня, в който короната беше предложена на Джейн и тя знаеше, че трябва да я приеме.

— За мен — казвам безизразно. Мисля си за Джейн и колко ужасно опасна е амбицията, мисля си за изкушението на короната и за бъдещето на сина си.

— Завещанието на Хенри VIII посочва майчиния ти род непосредствено след Елизабет — казва той спокойно. — Не майката на Маргарет Дъглас, не шотландската линия, а първо майка ти, а после теб. Елизабет каза, че наследството би трябвало да следва естествения ред, но Тайният съвет няма да допусне на престола на Англия Мери, кралицата на шотландците, която е наполовина Гиз, в момент, когато сме във война с Франция и нейното семейство. Завещанието на стария крал Хенри посочваше твоя род. Завещанието на крал Едуард посочваше първо Джейн, а после теб. Има само една протестантска наследница от рода на Тюдорите. Това си ти. Всичко сочи към теб.

Мисля. Поемам си дъх и си помислям за сина си и за бебето, което би трябвало да се роди като принц. Моето затворничество е изострило амбицията ми. След страданията, които понасям за това, че съм наследница, не мога да премълчавам правата си над престола.

— Готова съм — казвам, въпреки че гласът ми трепери леко. — Готова съм. Мога да нося короната на сестра си.

Той издишва шумно, сякаш изпитва облекчение, че знае своя дълг към страната си, че съм подготвена да заема мястото си на трона.

— Елизабет може да е мъртва дори сега и може да ти носят короната. Може да идват с прилива на баржа от Хамптън Корт.

— Да идват при мен тук, в Тауър?

— Тук в Тауър.

Помислям си какво ужасно злощастие би било да започна царуването си тук, където Джейн започна и завърши своето. А после си помислям колко глупава мисъл е това. Би трябвало да подготвям речта си за мига, в който ще дойдат да ми съобщят, че Елизабет е мъртва.

— Възможно ли е да има война? — питам настоятелно. — Ако заема престола, папистите ще се вдигнат ли срещу мен?

Той се намръщва.

— Почти сигурно не. Не биха имали подкрепа. Мери, кралицата на шотландците, не може да ни нападне, докато във Франция цари смут и безпорядък, а близките ѝ не могат да изпратят френски войски да я подкрепят. Маргарет Дъглас води война чрез писма, но не

разполага с армия и с подкрепа в страната. Самата тя е арестувана, а съпругът ѝ плаче на решетките на прозореца си и не може да ѝ бъде от помощ. Хенри Хейстингс е от старата кралска фамилия и няма подкрепа. Няма никой друг. Това трябва да е твоето време. Това трябва да е подходящият момент за теб — той кимва към затворената врата на стаята на прислужницата. — И за него. Безспорния наследник.

На вратата се потропва тихо и аз скачам на крака, събарям масата и разливам виното.

— Сега ли? — питам. Чувствам как сърцето ми блъска като чук и си помислям за бебето, защитено и безмълвно в корема ми, и за брат му в съседната стая. Помислям си, че ние сме новото кралско семейство и може би ми носят короната.

Нед прекосява стаята с три големи крачки и отваря вратата. Там стои стражът, придружен от още един мъж.

— Вестоносец, милорд — казва почитително стражът. — Каза, че трябвало да ви види.

— Добре сте направили, че сте го довели при мен — казва Нед не принудено. Стражът отстъпва назад и пратеникът влиза в стаята.

Не мога да откъсна очи от свитъка в ръката му. Навярно върху него е кралският печат, навярно членовете на Тайния съвет ми съобщават за смъртта на Елизабет и ме уведомяват, че са на път към нас.

Нед настоятелно протяга ръка. Пратеникът му дава свитъка. Това е кратко набързо надраскано съобщение.

— Пише, че трябва да ви се доверя — обръща се Нед към мъжа. — Какви са новините?

— Кралицата посочи Робърт Дъдли.

— Какво? — възклицанието на Нед е толкова високо, потресът му — толкова голям, че чувам как Теди проплаква в стаята на прислужницата, и тя отваря вратата и надниква оттам.

— Няма нищо! — казвам ѝ заповеднически и ѝ махвам да се върне при бебето. Обръщам се към вестоносеца: — Сигурно грешите. Това не може да бъде.

— Посочи го за протектор на кралството, а членовете на Тайния съвет се заклеха да го подкрепят.

Ние с Нед си разменяме стъписани погледи.

— Не е възможно — прошепвам.

— Какво казва господарят ви? — пита настойчиво Нед.

Мъжът се ухилва:

— Казва, че няма да спорят с една умираща жена, но че съпругата ви трябва да бъде готова — обръща се към мен и прави дълбок поклон, какъвто се полага на кралска особа. — Казва, че сигурно не остава много. Никой не би подкрепил един Дъдли, и никой не желае да приеме още един протектор. Кралицата си е изгубила ума от треската. Като посочи Робърт Дъдли, тя даде на членовете на Тайния съвет правото да короноват когото поискат. Тя не е в състояние да разсъждава правилно: не могат да я вразумят. Никой за нищо на света няма да му даде короната. Кралицата отхвърли собствения си род, тя е предателка спрямо собствения си престол. Всеки знае, че наследницата трябва да бъде лейди Хартфорд — и той ми се покланя отново.

Нед кимва, съобразявайки бързо.

— Нищо не може да се направи, докато кралицата е жива, Бог да я благослови — казва той. — Едва после можем да предприемем някакъв ход. Ние сме нейни верни поданици, докато диша. Ще се молим за нейното оздравяване.

— Да — казва мъжът. — Ще се върна в Хамптън Корт и ще съобща на милорд, че разбирате. Ще научите веднага, щом има повече новини.

— Живеем в необикновени времена — казва Нед, говорейки почти полугласно. — Времена на чудеса.

* * *

Разбира се, ние не можем да спим. Дори не лягаме заедно на леглото и не се целуваме. Не можем да ядем. И двамата сме неспособни да правим каквото и да е, освен да обикаляме неспокойно из двете стаи и да гледаме през прозореца навън, в тъмната градина, за да видим дали към нас не се е насочил полюляващият се пламък на приближаваща факла. Сменям роклята си, за да изглеждам възможно най-добре, когато лордовете дойдат с короната. Покривам с парче плат клетката на конопарчетата, за да заспят и да не пеят. Кучетата кротуват в сандъка си, прибирам и господин Носльо в клетката му. Макар и без

зала за аудиенции, без свита, ние излъчваме възможно най-голямо достойнство. Сядам в единствения хубав стол, а Нед стои зад мен. Не можем да се сдържим да не позираме, като актьори в жива картина, която трябва да представлява величието, след като в този миг пратеникът може би язди към нас, за да ни съобщи, че сценарият е готов, че ролите са се превърнали в реалност.

— Ще се отплатя на коменданта на Тауър — отбелязвам.

— Нито дума — предупреждава ме Нед. — Молим се за оздравяването на кралицата, Бог да я благослови.

— Да — съгласявам се. Питам се дали е грешно привидно да се моля за здравето на една жена, а тайно да се надявам тя да умре. Искане ми се да можех да попитам Джейн: това е точно от онези неща, които тя щеше да знае. Но наистина, как мога да искам Елизабет да живее, след като тя е такава неприятелка на мен и на невинния ми син?

— Моля се за нея — казвам на Нед. Мисля си, че ще се моля тя да отиде право на небето, и да не съществува чистилище, защото ако има, тя никога не би се измъкнала оттам.

Чуваме първите трели на птичи песни, отекващи високо в тихата ни стая, а после една по една пойните птици започват да зоват деня. Един дрозд запява звънка песен със сребрист глас, висок като на флейта. Размърдвам се на мястото си и виждам, че Нед гледа навън през прозореца.

— Разсъмна се — казва той. — Трябва да вървя.

— Без съобщение!

— Всеки вестonosец ще ме намери достатъчно лесно — казва той иронично. — Никъде няма да отида. Ще бъда заключен в килията си в Тауър. А ако дойде съобщение за теб, ще ме повикат веднага след като ти съобщят... — той млъква, без да довърши. — Помни: ако някой пита, молила си се цяла нощ за нейно здраве — допълва после. — Била си тук сама.

— Ще кажа това. И наистина, молих се — кръстосвам пръсти зад гърба си заради тази полуистина. — Ще дойдеш ли утре вечер?

Той ме взема в обятията си.

— Непременно. Непременно, любима. И ще ти изпращам всички новини, които чуя. Изпрати придворната си дама при мен по времето за вечеря и ще ѝ кажа какво съм чул от Хамптън Корт — той отваря вратата, а после се поколебава. — Не се подвеждай от клюки — казва.

— Не излизай от стаята си, освен ако самите членове на Тайния съвет не дойдат при теб. Би било фатално, ако те видят да приемаш короната, а после Елизабет оздравее.

Толкова се страхувам от нея, че направо изтръпвам при мисълта да допусна такава грешка и да бъда принудена да се изправа пред нея по истинско обвинение в измяна.

— Няма! Няма! — обещавам му. Заклевам се пред себе си, че никога няма да бъда кралица за девет дни като сестра си. Ще бъда кралица до края на живота си или изобщо няма да бъда. Така или иначе, не мога да предизвикам събитията. Всичко зависи от силите на една болнава жена на почти трийсет години, бореца се с една от най-опасните болести на света.

— И се моли за здравето ѝ — казва Нед. — Постарай се хората да видят, че се молиш за нея.

Чуваме как вратата долу се отваря и стражът прошепва дрезгаво нагоре по стълбите:

— Милорд?

— Идвам — отвръща Нед. Целува ме жадно по устата. — До довечера — обещава ми. — Освен ако нещо не се случи днес.

* * *

Налага се да чакам цял ден. Комендантът на Тауър, сър Едуард, идва да ме посети и ме намира на колене пред Библията ми.

— Сигурно сте чули, че кралицата е болна — казва той.

Изправам се на крака.

— Цял ден се моля за нея. Бог да я благослови и да ѝ даде сила — казвам.

— Бог да я благослови — повтаря той, но потайният поглед, който отправя към мен, ми показва че съзнава онова, което зная и аз — ако тя премине от безсъзнанието към смъртта, тогава Англия ще има нова кралица, а малкото момче в люлката ще бъде Едуард, принц на Уелс.

— Може би искате да се разходите в градината — предлага сър Едуард.

Кимвам.

— Ще отидем сега.

Не мога да седя на едно място, а не мога и да отида никъде. Не мога да се съсредоточа върху четенето, а не смея да се отдавам на блянове.

— Луси, донеси топката на Теди.

* * *

Чакам и чакам, стряскайки се всеки път, когато чуя вика, с който искат паролата откъм къщичката на вратаря, и големите порти се отворят със скърцане, но няма други новини от Хамптън Корт. Елизабет се е вкопчила в продължителна, безмълвна битка за живота си, а членовете на Тайния съвет искат услуги в замяна на избирането на наследника на трона. Никой няма да се съгласи с избора на Елизабет — Робърт Дъдли да стане лорд-протектор. Самият Дъдли — при положение, че собственият му баща е погребан в параклиса на Тауър, обезглавен за измяна — знае, че това е невъзможно, макар да съм убедена, че пламенната му амбиция, амбицията на рода Дъдли, сигурно се е разгоряла, когато най-напред е научил за това.

Той сигурно ще подкрепи кандидата на своето семейство, Хенри Хейстингс, който се ожени за момичето на Дъдли в онази поредица от сватби, в която омъжиха набързо и двете ни с Джейн, за да укрепим властта на рода Дъдли. Дори сега, осем години след смъртта на Джейн, старият заговор на Дъдли за трона се завърта като воденичен механизъм, неспособен да спре — едно колело, после друго и накрая големия воденичен камък, който разтърсва цялата постройка. Заговорът е в ход, водата се лее, воденичното колело се върти, но никой няма да подкрепи Дъдли.

Никой няма открито да подкрепи и Мери, кралицата на шотландците. Тя е папистка, а роднините ѝ воюват с хугенотите и събират войска, за да се бият с английските войници в Хавър. Изведнъж тя се е превърнала във враг на Англия, и никога няма да възстанови репутацията си на владетел, готов да толерира нашата религия. Много малко хора предпочитат Маргарет Дъглас. При все че е от кралското семейство, тя е широко известна като папистка, хвърлена е в затвора за най-дяволско престъпление. Никой не би приел такава

жена за кралица на Англия. Няма никой друг от кралско потекло и изповядващ реформираната религия, освен мен. Никой друг, чийто род да е посочен от завещанието на краля. Аз ще нося короната на сестра си.

Цял ден чувам това в главата си, като църковно песнопение, докато играя с Теди в градината и му помагам да се изправи и го оставям да скача на скута ми. Цял ден чувам отново и отново: „Ще нося короната на сестра си, ще сбъдна мечтата й. Ще довърша задачата, с която Джейн се зае, и в небесата ще настане ликуване.“

Когато идва време за вечеря, изпращам придворната си дама да прислужва на съпруга ми. Изпращам кошница праскови като подарък и тя ги занася на трапезата му. Връща се при мен, стиснала устни, сякаш за да задържи някаква тайна.

— Милейди, нося съобщение.

— Какво има? — чувам в главата си: „Ще нося короната на сестра си, ще сбъдна мечтата й.“

— Негова светлост поръча да ви предам, че — слава Богу — кралицата се е съвзела. Излязла е от унеса, а мехурите по кожата й са се спукали. Той каза, че, хвала на Бога, тя била по-добре.

— Хвала на Бога — повтарям високо. — Молитвите ни бяха чути. Бог да я благослови.

Обръщам се и влизам в къщата, като оставям Теди с прислужницата, макар че той вика след мен и вдига ръце, за да го взема. Не мога да допусна никой да види горчивината в изражението ми. Тя се е възстановила — тази вероломна сродница, тази зла кралица. Съвзела се е, а аз все още съм тук в тъмницата и никой няма да дойде да ме освободи. Никой няма да дойде да постави короната на главата ми днес.

ТАУЪР

ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1562 Г.

Елизабет се възстановява, сякаш самият дявол се е грижил за нея със сатанинска нежност. Зълвата на Джейн, Мери от рода Дъдли, едва не умира, прихващайки шарката от Елизабет, и губи прочутата си красота. Не изпитвам жал към нея. Именно тя отведе Джейн с баржата до Сион в нощта, когато я направиха кралица. Това бе необмислено пътуване и сега Джейн е мъртва, а Мери ще прекара остатъка от живота си, криейки обсипаното си с белези лице от света, сякаш амбицията на семейство Дъдли е унищожила красотата на дъщеря им.

Кралицата се е възстановила, но в страната цари смут. Всички знаят, че тя е била близо до смъртта и не е имало никакво решение за наследник, а сега от богатите благороднически домове на Лондон по улиците светкавично плъзва мълвата, че тя се е опитала да направи сина на един предател, внука на един изменник, лорд-протектор на кралството.

Нашата кралица се е опитала да превърне любовника си в тиранин като Ричард III. Хората са ужасени, че е можело да изневери на дълга си, умирайки, без да посочи наследник, предавайки страната в ръцете на един фаворит. Хората говорят за други кралски фаворити и опасността, каквато може да бъде един неуверен крал. Нед постоянно получава съобщения от приятелите си и от моите поддръжници, събиращи се на вечери, организирани в тесен кръг от лордове-реформатори, които заявяват, че трябва да бъде посочен наследник на престола и че това трябва да бъда аз.

— Уилям Сесил е твърдо решен ти да бъдеш посочена за наследница — уверява ме Нед. — Казва, че никой друг няма по-неоспоримо право, било то по религиозна линия или по наследство, че Елизабет знае това, че всички знаят това. Казва, че трябва да бъдеш освободена. Всички са еднородни.

— Тогава защо сме все още тук? — питам.

Седим заедно в стаята ми, сгушени в опърпаното кресло, което едно време служеше за трон на Джейн. И двамата сме

полуразсъблечени, затоплени от леглото, увити в одеяло пред огъня, сити от целувки и докосвания.

— Трябва да отбележа, че съм бил и на по-лоши места — притиска ме близо до себе си.

— Бих прекарвала всеки ден от живота си с теб по този начин — казвам, — но не под ключ. Елизабет освободи Маргарет Дъглас и съпруга ѝ, граф Ленъкс. Защо не освободи и нас?

— Не са освободени — поправя ме той. — Позволено му е да живее с нея, но все още са под арест. Елизабет трябваше да му позволи да отиде при съпругата си, защото той не може да понася затворничеството.

— Аз също не мога да понасям затворничеството! — възкликвам. — Навярно тя ще ни позволи да живеем под домашен арест. Бихме могли да помолим за това, щом не са съгласни да ни освободят напълно. Бих могла да родя бебето си под твоя покрив в Хануърт.

— Когато бъдем освободени, никога повече няма да се връщам тук. Само по веднъж годишно, за да положа цвете на гробовете на близките ни — зарича се Нед.

— Дори не и за коронацията ми, така ли? Такава е традицията.

— Ще създадем нова традиция — казва той. — Няма да допусна синът ми отново да влезе зад тези стени — нежно докосва закръгления ми корем. — Никой от синовете ми.

— Най-много харесвам замъка Уиндзор — казвам сънливо.

— Хамптън Корт — заявява Нед. — И навярно ще построим нов замък.

— Нов дворец — поправям го. — Няма да ни трябва замък. В страната ще цари мир. Можем да построим красиви дворци и къщи и да живеем като кралско семейство сред нашите поданици.

— Богоугоден мир най-сетне — казва той.

— Амин — замълчавам за миг, представяйки си нов прекрасен дворец, който можем да наречем „Сиймор Корт“. — Това ще стане, нали? — Защото имахме толкова много надежди и ни сполетяха толкова много беди.

Той обмисля думите ми.

— Наистина, мисля, че този път трябва да стане. Тя наистина няма друг надежден наследник, а този път стигна твърде далеч дори за

приятелите и съветниците си.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1562 Г.

Ние с Нед прекарваме затворническа Коледа с подаръци, донесени от града, и зелени клонки от градината на коменданта. Гощаваме се царски. Лондончани оставят по нещо пред портата на Тауър всеки ден: храна и дребни подаръци. Толкова съм трогната, задето изпращат подаръци за Теди. Един лондонски златар му изпраща лъжица, на чиято дръжка е гравиран фамилният ни герб — ангелските криле, един майстор на играчки му изпраща дървено люлеещо се конче. Той е изключително развълнуван от това, макар че все още не умее да върви, държейки го между краката си. Вместо това го бутат пред себе си навсякъде, където ходи, и ми нарежда да подвиквам: „Дий!“ Той може да казва само: „Хии!“, а баща му се оплаква, че първите му думи би трябвало да бъдат: „За Сиймор!“

Храним се сами, всеки в собствената си стая, но Нед идва в стаите ми веднага след като съдовете бъдат раздигнати от масата, а слугите му се оттеглят за през нощта. Стражът го пуска да влезе и ние отиваме в леглото за коледните целувки. Откакто коремът ми наедря, не сме се любили, но отърквам лице в голите му гърди и той ме разсъблича, за да може да гали гордата извивка на корема ми.

— Не вреди ли на детето, като се пристягаш толкова? — пита той.

— Не мисля — казвам. — Крих Теди до последните месеци.

— Толкова се радвам, че съм с теб този път — той заравя лице в топлите ми гърди. — Сигурно съм най-щастливият мъж, задържан някога зад тези стени.

Изкисквам се.

— Не дълбаеш ли в камъка? Не броиш ли дните?

— Моля се за освобождаването ни — казва той сериозно. — И мисля, че то ще настъпи скоро. Кралицата трябва да свика парламента, ако иска пари за армията си във Франция. А парламентът отказва да й отпусне средства, ако не посочи наследника си. Хванали са я натясно. Всички лордове от Тайния съвет се срещат насаме още от

Дванайсетата нощ, и най-много са тези, които желаят ти да бъдеш посочена за нейна наследница.

Изпускам едва доловима въздишка.

— Значи признават, че сме женени?

— Винаги са го знаели — уверява ме той. — Просто не смееха да й се противопоставят преди. Освен това нали накараха и двама ни да се закълнем, че бракът ни е валиден, пред архиепископа на Кентърбъри, който записа това, за да го представи пред кралицата на Англия. Кентърбърийският архиепископ чу брачните ни обети. Едва ли можем да бъдем по-законно женени. Вече никой не може да го отрече.

Засмивам се гласно.

— Не бях мислила за това! Какви глупаци са! Да се вкарат сами в капан, когато се надяваха да хванат нас.

— Глупаци — казва той с дълбоката наслада на любовник в обятията на своята възлюбена. Никой друг няма значение, никой друг не е важен за нас двамата, преплетени в леглото, докато огънят хвърля потрепващи отблясъци по полуголите ни тела: — Глупаци в глупав свят, изгнаници от света на нашата радост.

ТАУЪР

ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1563 Г.

Мери идва да ни види и носи за Теди няколко прясно изпечени хлебчета във форма на хора с очи от черни стафиди, от кралската пекарна, натоварена е с дребни подаръци.

— Небеса, какви са тези неща? — питам я.

Тя се смее, изсипвайки подаръците върху масата.

— Докато вървах през града, хората ме разпознаваха и ми даваха неща за теб. Едва не ме премазаха. Стражът, който ме придружи, показва на коменданта всички неща, които носеше, за да се увери, че сред тях няма бележки.

— Подаръци ли? — питам.

— Всевъзможни малки играчки и дреболии. Хората те обичат. Всички ми казват, че би трябвало да бъдеш освободена и да ти позволят да живееш със съпруга си. Всички в Англия смятат, че не си направила нищо лошо и трябва да бъдеш освободена. Всички — имам предвид наистина всички — от дамите в двора до развратниците в Смитфийлд.

— Защищават ме, така ли?

— Мисля, че са готови да потеглят на поход в твоя защита.

Не казваме нищо и само се споглеждаме за миг.

— Никакъв поход — казвам тихо. — Както и да е — хвала на Бога, че не си прихванала едрата шарка — казвам и я целувам. Неудобно ми е да се привеждам и тя го забелязва веднага.

— Върху мен шарката ще е доста едра — отбелязва тя. — Какво става с теб? Да не си наранила гърба си, та си толкова схваната?

Изчаквам я, докато успее да се намести на стола, а после притискам пръст върху устата ѝ за да ѝ попреча да извика.

— Чакам дете — прошепвам в ухото ѝ.

Тя остава с широко отворени очи в хватката ми, докато я пускам.

— Боже мой, как? — пита настойчиво.

Засмивам се. Мери е винаги толкова практична.

— Откакто ни обявиха за виновни, комендантът пуска Нед да идва при мен през повечето нощи — казвам. — Подкупваме стражите и прекарваме цялата нощ заедно.

— Кога очакваш раждането?

— Не съм сигурна. Скоро, мисля, след около месец.

Тя изглежда неспокойна.

— Катрин, трябва да го пазиш в тайна, защото всички в двора говорят за теб. Хората, които призовават за освобождаването ти, биха полудели, ако узнаят, че носиш второ бебе. Ще щурмуват Тауър, за да те освободят, а пазачите ще разтворят портите. Мисля, че Елизабет ще бъде принудена да те посочи за своя наследница, да признае брака ти за действителен, а сина ти — за безспорен наследник.

— Наистина ли? Знам, че лордовете я съветват да посочи мен...

— Тя присъстваше в парламента, а на църковната служба преди откриването сам деканът, в проповедта си, ѝ каза, че трябва да се омъжи! После двете камари на Парламента, една след друга, ѝ заявиха, че трябва да посочи наследника си. Няма да приемат избора на Робърт Дъдли, направен от нея на прага на смъртта. Тя стигна твърде далече. Изгуби лоялността на лордовете и парламента с тази грешка. Говори с лордовете от съвета много откровено и им каза, че изборът трябва да бъде неин, а те ѝ заявиха категорично, че е длъжна да се омъжи и да роди наследник или да посочи такъв, че няма да се оставят да бъдат управлявани от страстите ѝ.

Ахвам:

— Не е възможно да са казали това!

— Просто не мога да ти опиша сцените в двора. Тя повика Хенри Фицалан, графа на Аръндел, и той ѝ каза в лицето пред всички нас, дамите, че ако смята да се ръководи от страстите си, тогава той и останалите лордове ще предотвратят това.

— Осмелил се е да ѝ го каже?

— Да. И не беше единственият. От болестта ѝ насам всичко е различно. Не мога да ти опиша колко много е променено всичко. Според мен тя смята, че се е издала. Всички видяха колко много обича Дъдли. Постави го по-високо от благополучието на кралството. Лордовете и съветниците ѝ смятат, че е предала страната си. Вече никой ѝ няма доверие, никой не вярваше, че ще стигне чак дотам да посочи Дъдли за

владетел на Англия. Всички смятат, че се е посрамила и е предала всички ни.

— Какво каза тя на Хенри Фицалан?

— Беше разярена: започна да вилнее, а после избухна в сълзи. Никога не си виждала такова нещо. Ние, дамите, не знаехме какво да правим. Тя не можеше да си поеме дъх от плач, а той просто я погледна, поклони се и излезе, тогава тя изтича в спалнята си и затръшна вратата като ядосано дете. Не излезе до края на деня — но изобщо не го повика отново.

Поглеждам Мери. Напълно зашеметена съм от това описание как Елизабет се е държала като разгневено дете вместо като властна кралица.

— Боже мой, тя е изгубила властта си — казвам. — Щом Фицалан може да я упреква, тя губи влиянието и властта си над придворните.

— А Робърт Дъдли е изгубил изцяло своето влияние. Казах ли ти, че когато беше на прага на смъртта, тя завеща цяло състояние на камериера му?

— На Тамуърт ли? — питам, спомняйки си мъжа, който стана от леглото си и отиде да пази пред вратата, без да покаже изненада или да задава въпроси, сякаш го бе правил многократно.

— Пред лицето на смъртта — подчертава Мери. — Затова сега това доказва, че той е пазил пред вратата, докато тя е била с Дъдли. Тя е напълно опозорена, и Дъдли също.

— Никой не го подкрепя като протектор на кралството?

Мери прави презрителна гримаса.

— Нито един. Дори той самият не говори в своя полза. Казва, че Хенри Хейстингс би трябвало да бъде наследник, но това е само защото Хейстингс му е зет. Самият Дъдли не смее да предяви претенции за поста на протектор. Изборът се е дължал на замайването от треската и показва, че единственото нещо, за което кралицата мисли, когато е на косъм от смъртта, е да остави кралството си на своя любовник и да скрие тайния им срам, като плати на камериера му.

— И парламентът ще я принуди да посочи наследник?

— Няма да й отпуснат пари за войските във Франция, ако не го стори. Хванали са я натясно. Трябва да изпрати пари на войските си, а

парламентът е склонен да ѝ ги даде единствено ако посочи наследник — ако посочи теб.

— Не може да посочи никой друг?

— Няма никой друг — очите на Мери блестят. — Не мога да ти опиша колко много приятели имам в двора сега. Би си помислила, че съм шест фута висока. Всички са ми приятели и всички са съкрушени заради теб. Имам десетки съобщения за теб. Всички знаят, че наследницата трябва да си ти. Дори Елизабет. Тя трябва да го оповести вече всеки момент.

Замълчавам за миг, за да се насладя на триумфа си.

— Сигурно ли е, Мери? Няма да понеса още една фалшива надежда.

— Сигурно е — казва тя. — Ще трябва да посочи теб. Трябва да посочи някого, а няма кой друг.

— И да ме освободи — казвам.

— Разбира се, да те освободи — потвърждава сестра ми.

— И Нед, и да го признае за мой съпруг.

— Дължна е. Не може да противопостави една женска прищявка на волята на парламента. Обяви пред всички, че е готова да приема съвети и да посочи наследник, а никой не я съветва да посочи друг освен теб.

— Много белези ли има от шарката? — питам, мислейки си за безумната суетност на Елизабет.

— Прави всичко по силите си, за да го прикрие. По лицето има само няколко следи и ги прикрива с руж. Отрязаха ѝ косата, когато имаше треска, затова носи перука от червен конски косъм. Но изглеждаше добре, когато отиде в парламента, облечена в поръбената си с хермелин алена мантия. Един-двама души казаха, че изглеждала толкова млада и здрава, че можела да ги дари с наследник догодина, стига само да склони да се омъжи сега.

— Но тя никога няма да се омъжи по тяхна повеля — предричам. Мери поклаща глава.

— Готова съм да се закълна, че ако не може да има Робърт Дъдли, никога няма да приеме никого. Според повечето хора самата тя е показала това, посочвайки го за свой наследник.

— Тогава защо не разбира, че аз трябваше да се омъжа по любов? — питам. — Ако е толкова дълбоко влюбена, че е готова да

рисува кралството си? Защо не ми съчувства?

Мери поклаща глава в отговор на жаловития ми въпрос и заявява:

— Защото не е като теб. Ти не я разбираш. Всички мислят, че тя е жена, поддала се на поривите на страстта, че сърцето ѝ е на първо място. Но тя не е. Тя е жена, която чувства страстите си, но не се оставя те да я насочват. Тя е решителна и себична. Никога няма да се откаже от Робърт Дъдли, но и никога няма да се омъжи за него. Обича трона си повече, отколкото него. Той все още мисли, че тя ще бъде неспособна да му устои, но според мен греши. Ще открие, че е сключил възможно най-лошата сделка: винаги близо до Елизабет, но никога на трона.

— Говориш така, сякаш тя е тиранин — прошепвам.

Мери повдига извитата си вежда и казва:

— Тя е Тюдор. Всички Тюдори са тирани.

Ахвам и притискам с ръка корема си, където съм почувствала силно движение. Превивам се, задъхана от болка.

Мери мигновено застава нащрек. Скача от стола и протяга ръка нагоре, за да сложи длан върху превития ми гръб.

— Какво има? Какво има?

— Нещо се движи — изричам задавено и чакам дали болката ще дойде отново. Изправям гръб. — Мили Боже, ужасен спазъм.

— Бебето ли идва? Време ли е вече?

— Откъде да знам кога му е времето? — възкликвам като обезумяла. — Не мога да се видя нито със знахарка, нито с лекар — чувствам как усещането приижда отново, и този път се хващам за ръкохватките на стария трон и дишам запъхтяно като куче през пристъпите на болката. — Не, това си го спомням — казвам, когато отново успявам да си поема дъх. — Идва сега.

— Какво мога да направя? — Мери запретва ръкави и се оглежда из стаята.

— Нищо! Не трябва да правиш нищо! — достатъчно добре съм, за да знам, че не бива да открият Мери тук, да помага при раждането на поредния престолонаследник на Англия. — Трябва да си вървиш и да не казваш нищо за това.

— Не мога да те оставя в това състояние!

— Веднага! И не казвай нищо за това! — притискам здраво корема си, сякаш искам да забавя неумолимото движение на бебето и неудържимия ритъм на болките. — Върви, Мери! Веднага щом се измъкнеш благополучно, ще изпратя прислужницата си при коменданта и той ще ми доведе акушерка. Но ти не бива да знаеш за раждането. Ще трябва да чакаш новини заедно с двора, а после да се престориш на изненадана.

Тя почти танцува на място от безсилен гняв.

— Как мога да те оставя? Родната си сестра? Без помощ? Тук? Където Джейн... където Джейн...

— За да опазиш себе си — изричам задъхано. Болката идва отново. Чувствам как потта избива по лицето ми, по целия ми корем. — Толкова държа на безопасността ти. Кълна се, че е така. Върви, Мери, и се моли тайно за мен.

Превита съм над стола, така че тя се протяга на пръсти и ме целува по лицето.

— Бог да те благослови и да те пази — прошепва пламенно. — Тръгвам. Повикай прислужницата си веднага. Непременно ми изпрати новини.

Излиза на пръсти от стаята, а стражът я оставя да излезе и спуска резетата зад гърба ѝ. Чакам няколко мига, носейки се върху нова вълна от болка, а после изкрещявам:

— Луси! Ела при мен!

Настъпва пълен безпорядък. Стаите са разчистени за раждане, а стражите от Тауър тичат из града да търсят акушерка, която да дойде веднага и кърмачка, която да има мляко. Слугите от Тауър довличат в спалнята ми един диван и завързват въже за колоните на леглото ми, за да го дърпам по време на болките, докато аз крача нагоре-надолу из стаите и се вкопчвам в облегалката на някой стол, когато ме връхлетят болките. Те вече идват начесто: едва успявам да се съвзема между тях. Кучетата се пречат навсякъде, а господин Носльо седи върху един от дървените капаци на прозореца и ме наблюдава със загриженост в блестящите си кафяви очи. Изпращам съобщение на Нед и когато хвърлям поглед навън през прозореца си, докато крача напред-назад в опит да облекча постоянната тъпа болка в гърба, виждам, че шалът на перваза на прозореца му е сменен. Развява щандарта на фамилията

Сиймор и аз се засмивам гласно на радостта му, и се налага да се закрепя, подпирайки се на стената.

Придворната ми дама, госпожа Ротър, влиза, побеляла като бельото си, а една дебела жена с червено лице я следва.

— Милейди — казва госпожа Ротър. — Нямах представа! Ако ми бяхте казали, щяхме да се подготвим. Това е най-добрата акушерка, която можахме да намерим набързо.

— Не се стеснявайте от мен! — намесва се жената, говорейки с острия акцент на човек, роден и израсъл в Лондон.

— Не се стеснявам — уверявам я. — Надявам се, че ще се грижите добре за мен и за бебето ми. Това е второто ми раждане.

Тя улавя ръцете ми в успокояващата си месеста хватка, докато прислужниците зад мен застилат дивана с чисти чаршафи и внасят кани с гореща вода, кърпи и чаршафи, и ленено платно, накъсано за пелени.

Луси вдига Теди на хълбока си.

— Да го изведе ли? — пита нервно. — И не е ли по-добре кучетата да излязат?

Внезапно ме завладява умора.

— Да. Оправете всичко — казвам на госпожа Ротър и Луси. — Искам да легна.

Те ме завеждат до дивана и ме оставят да си почивам между болките.

— Кажи на негова светлост, че съм добре — прошепвам на Луси. — Кажи му, че съм весела.

* * *

Бебето се ражда същата вечер — прекрасно момче, точно както се молах. Слагат ми превръзка с мъх, за да възпрат кръвенето, пристягат гърдите ми с ленено платно и ме оставят да лежа в опърпаното голямо легло. Намерили са кърмачка и тя седи до мен и храни бебето. Показваме го на Теди, който сочи и възкликва: „Хии!“, сякаш за да подкани бебето да стане. Но не позволяват на Нед да дойде при мен.

Комендантът на Тауър, сър Едуард, прошепва през полуотворената врата от външната стая:

— Изпратих новината в двора, лейди Хартфорд. Страхувам се, че ще бъдат изключително изненадани.

— Благодаря ви — казвам и се облягам назад на възглавниците. Замаяна съм от изпития след раждането греян ейл с подправки. Знам, че придворните няма да са просто изненадани. Онези, които искат сигурност, че престолът ще бъде наследен от протестант, ще бъдат във възторг — тоест, почти всички. Онези, които преценяват доколко основателни са претенциите ми, ще видят, че основанието ми се е удвоило. Единствено Елизабет ще ми завижда за това красиво бебе и щастието ми ще ѝ се зловиди. Ще трябва да почакаме да видим какво ще направи, за да си отмъсти.

* * *

Тя предприема светкавичен и злобен ход. Комендантът на Тауър, сър Едуард, е заключен в собственото си подземие, а на Нед е наредено да се яви в Звездната палата^[1], за да отговаря по обвинение в обезчестяване на девица с кралска кръв в дома на кралицата, в бягство от затвора и второ посегателство над жена с кралска кръв.

Когато той потегля от Тауър, за да се изправи пред обвинителите си, провесвам флага на Сиймор през перваза си, за да разбере, че децата и съпругата му са добре, че държим на името си и че никога няма да се отречем от него.

Разбира се, той не се отрича от нас. Но не знам какво казва, нито как понася разпита си, докато не получавам неподписана бележка от Мери, написана с неузнаваем почерк.

Тайният съвет обяви теб за престолонаследница още в същия ден, когато получиха новината, че очакваш дете. Настъпи смут, но това доказва женитбата ти и подсилва претенциите ти. Нед се държи добре в Звездната палата и се закле, че сте съпруг и съпруга. Ще го глобят с по-голяма сума, отколкото някой може да плати — и ще остане в

затвора неопределено дълго време. Жителите на Лондон призовават за освобождаването ти, пеят балади и те сравняват със сестра ни Джейн. Искат свобода за синовете ти, наричат момчетата новите благословени принцове в Тауър. Изпрати ми вести за здравето си и за бебетата. Изгори това.

[1] Съд, наречен така по името на залата в Уестминстър, където е заседавал, разглеждал обвинения срещу високопоставени особи. — Б.пр. ↑

ТАУЪР

ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1563 Г.

Кръщавам бебето си Томас Сиймор, но не допускат никого в Тауър за кръщението му. Негови кръстници са двама от пазачите в Тауър, които му дават име в купела в параклиса на Тауър, докато придворната ми дама го държи. Донсят ми го обратно, вече със спасена мъничка душа, но няма кой да извърши пречистването ми. Мисля си, че със сигурност съм добра протестантка, защото сега отхвърлям още едно от тайнствата на старата Църква. Ставам от леглото, измивам се, сменям бельото си и се помолвам насаме, и толкова.

Не мога да получавам новини, ако изключим дворцовите клюки, които ми носи госпожа Ротър. Тя казва, че братовчедка ми лейди Маргарет Дъглас и слабоватият ѝ съпруг, Матю Стюарт, живеят тихо и скромно в дома си и гледат да не привличат вниманието, докато недоволството на Елизабет ги отмине. Сега, когато те — които бяха виновни в толкова много неща — са освободени, жителите на Лондон се гневят още повече заради моето затворничество, и сега хората започват да говорят, че сестра ми Джейн е очаквала дете в Тауър, точно като мен, и бебето ѝ е било убито, когато е умряла. Омразно ми е да виждам как използват името ѝ, но съм трогната, че си я спомнят като мъченица и казват, че щяла да ги дари с момче и наследник за Англия. Казват, че аз също съм несправедливо хвърлена в затвора. Същите хора, които призоваваха „Нашата Елизабет“ да бъде спасителка за реформираната религия в Англия, сега заявяват, че тя е станала толкова лоша, колкото бяха гонителите ѝ преди. Казват, че тя измъчва сестрата на тяхната протестантска мъченица. Нейната войска се провали във Франция и не съумя да защити протестантите, а сега победените ѝ войници се прибират унило у дома, болни и ранени, без заплащане, окаяни и метежни, с редици, оредели и от ужасно избухване на чума.

Най-необичайната новина обаче ми е съобщена не от госпожа Ротър, а от малката ми прислужница Луси, която я научила от готвачката на горкия комендант, а тя пък — от един от кралските

готвачи, направо от кралската трапеза. В опит да промени мнението на всички и да я превърне в безопасен избор за наследница, Елизабет ще нареди на Робърт Дъдли да се ожени за Мери, кралицата на шотландците.

Влудява ме фактът, че не мога да съобщя това на Нед, затворен в Бялата кула без възможност да дойде при мен. Той щеше да се залива от смях заедно с мен над това безумно предложение за брак. Елизабет сигурно си е изгубила ума, щом мисли да предложи опозорения си любовник на друга кралица, особено толкова бляскава и достолепна. Предложили са на Мери дон Карлос — престолонаследника на Испания. Защо би обмисляла брак с един от поданиците на Елизабет? И то опетнен от подобен скандал? Но Елизабет така отчаяно иска да избегне моето законно предявяване на права върху престола, че е измислила този невъзможен план, за да мога да бъда пренебрегната в полза на един посрамен фаворит и една французойка-папистка, чието семейство току-що е разгромило нашата английска армия.

Елизабет стига и по-далече. Предлага двете с Мери да заживеят по някакъв начин заедно, тя, Дъдли и Мери да живеят заедно в някой голям дворец. Ще бъдат две кралици, дележащи един двор, дележащи си един остров, а вероятно ще си споделят и Робърт. Това е необичайна, скандална, безумна идея, и си представям как членовете на Тайния съвет, Уилям Сесил и самият Робърт Дъдли си скубят косите.

Явно Елизабет пише писма до Мери (градът жужи от клюки): кокетни писма, сякаш писани от любовник до дамата на сърцето му. Смята да ѝ изпрати пръстен с диамант, като годежен пръстен. Обещава вечна любов и приятелство. Казва, че ако Мери някога е в нужда или опасност, може да призове могъщата си посестрима-кралица и Елизабет ще дойде при нея — непременно. Елизабет прави онова, което ѝ се удава най-добре — използва човешката близост в името на политическите си цели.

А после — точно като баща си, който проявяваше благосклонност към един фаворит за сметка на друг, та двамата да се намразят помежду си — Елизабет се обръща към Маргарет Дъглас, нашата изпаднала в немилост братовчедка, и показва на света, че предпочита нея пред мен, ако наследницата трябва да е англичанка. Лейди Маргарет никога не е трябвало да се изправя пред обвинителите си като мен. Показанията на онези, които твърдяха, че е наела гадатели

и некроманти да предскажат смъртта на Елизабет, до едно са пренебрегнати. Тя беше освободена от затвора без дори петънце върху репутацията си и ето че сега се появява в двора, приета благосклонно: синът ѝ, красивият Хенри Стюарт, завърнал се от Франция, следва навсякъде едрата ѝ фигура, както изящен платноход следва баржа. Маргарет Дъглас намеква на всички, че Хенри Стюарт би бил подходящ съпруг за кралицата на шотландците — същата идея, която оскърби кралицата по-рано! — но сега това може да бъде изречено, сега може да бъде обмисляно. Робърт Дъдли например би погледнал благосклонно на един такъв неравностоен брачен съюз, пък било то и само за да спаси себе си.

Лудост е да питаме какво мисли една луда жена. Безумие е да разпитваме една глупачка. Но наистина — какво си мисли кралицата, та би простила на един предател, би изложила на риск собствения си трон, би се отказала от любовника си и би посочила неприятелката си за наследница — само и само за да ми попречи да се възкача на трона след смъртта ѝ? Винаги съм я намирала за необяснимо отмъстителна: сега я намирам за напълно безумна. Защо би рискувала всичко, за да ми попречи да бъда почитана? Защо за нея е толкова важно да ме унижава и наказва?

Мога само да предполагам, че я измъчва ревността от детските ѝ години, когато е живяла в постоянно безпокойство, питайки се кой ще бъде удостоен с благоволение от баща ѝ. Първо се е разпореждала със своята полусестра, Мери Тюдор, която е била принудена да ѝ прислужва като малка, а после Елизабет бе унижена, когато приливът се обърна и Мери бе удостоена с благоволение. Видя презираната си полусестра да се възкачва на трона, приветствана от всички в първите месеци на царуването си. Елизабет винаги е приемала другите жени като свои съперници. Предполагам, че е мразела мащехите си, после своята полусестра, след това горката Ейми Дъдли, а сега мен. Сигурно ме мрази ужасно ожесточено, щом е готова да пожертва Робърт Дъдли, давайки го на друга жена, за да ми попречи да получа короната. Започвам да си мисля, че е луда като баща си.

Но това само ме кара да се боя от нея повече, и да ми се иска да можех да поговоря с Нед за тези надигащи се тревоги. Вече не става дума за политика, за стратегия. Това не е кралица, избягваща една наследница, защото се бои, че тя ще отклони вниманието на двора от

трона: това е жена, която стига до огромни крайности, за да уязви една съперница. Готова е да изгуби любовта на живота си и да посочи неприятелката на страната си за своя наследница, за да ми попречи да наследя престола и да ми попречи да живея щастливо с Нед и децата ни. Колко ли трябва да ме мрази, за да стигне дотук? Колко ли ѝ е омразна представата за щастлив брак с обичани деца, щом би провалила себе си, за да съсипе живота ми. И докъде ли може да стигне, за да ми отмъсти, задето съм по-млада, по-красива, по-щастлива, и по-подходяща наследница на короната, отколкото беше тя!

Не забравям, че видях злобата ѝ към нейната полусестра, Мери. Гледаше я как умира, и я измъчваше, докато умираше: флиртуваше със съпруга ѝ и ѝ отказваше всякаква утеха. Не забравям, че Ейми Дъдли умря сама в своя дом и че убиецът ѝ така и не бе назован, но че Елизабет знаеше за смъртта ѝ, преди тя да бъде оповестена. Съперничеството на Елизабет е нещо, от което една жена би трябвало да се бои. Помислям си за моята братовчедка Мери, кралицата на шотландците, и се моля никога да не се озове във властта на Елизабет като мен. Сещам се за Маргарет Дъглас и си мисля, че е истинско чудо, че е била освободена. Започвам да се питам дали Елизабет е също толкова фатално опасна за роднините си, както свирепият ѝ баща беше за своите.

ТАУЪР

ЛОНДОН, СРЕДАТА НА ЛЯТОТО 1563 Г.

Времето става ужасно горещо и слънцето напича силно каменните стени на Тауър, докато стават твърде ярки за гледане и твърде горещи на допир. Крепостният ров се превръща в слузеста, воняща канавка, пълна с животинска тор и мърша, приливите не го прочистват, а само разбъркват мръсотията, и после се оттеглят, оставяйки гниещи водорасли и мъртва риба. Вечер усещам вонята на разложение от реката и ужасната смрад на болест откъм града.

Лордовете настояват Нед, бебетата и аз да бъдем освободени от Тауър и да ни бъде позволено да живеем в провинцията. Всяко лято в Лондон върлуват болести, но тази година има вероятност да избухне чума. Завръщащите се от Франция войници, жалки и разгромени, страдат от различни болести и са лишени от препитание. Лежат из улиците и просят, кашлят и плюят в отворените канавки, които текат лениво по средата на всички улици, задръстени с боклуци. Времето е сухо, с дълги задушни дни, няма дъжд, който да отмие противната мръсотия, и никакъв ветреца, който да отведе болестните миазми от улиците.

Луси идва при мен, пребледняла, и ми казва, че майка ѝ, която живее извън стените на Тауър и се занимава с прането ми, се е разболяла и е на легло. Има онези ужасни отоци под мишниците и бубоните в слабините, които са признак на чумата. Луси се тресе от страх.

— Тя пра бельото ви едва вчера — казва. — Лично го донесох. Сложих го на бебето — трепери от безпокойство. — Бог да ни е на помощ, ваша светлост. Никога нямаше да го направя! Не знаех! Ами ако бебето прихване чумата?

Вратата в дома на Луси е закована с дъски и белязана с червен кръст. Не пускат Луси да вижда майка си: на всички е забранено да влизат. Болната се мята неспокойно в леглото, сама в къщата си. Ще живее или ще умре в самота, но знае, че най-вероятно ще умре, а дъщеря ѝ не може да ѝ занесе дори чаша чиста вода. Страдащите от

чума се молят за смърт, когато треската им се усилва, а отоците по тялото им ги карат да плачат от болка, но никой не може да отиде при тях.

— Не съм виждала брат си — казва Луси неспокойно. — Той е на служба при херцога на Норфолк.

— Тогава навярно е извън града заедно с двора — казвам безпомощно. — Навярно са в безопасност в Уиндзор с кралицата.

— Да сваля ли отново бельото на бебето? И да го изпера пак?

Новороденото ми дете е лежало в бельо от заразената с чума къща през половината ден.

— Да, изпери го — казвам несигурно — и, Луси, запали билки на прага и на прозорците.

Елизабет, безсърдечната кралица, не излага на опасност собственото си здраве, макар че оставя мен и малките ми момчета в сърцето на заразения с чума град. Затваря се в замъка Уиндзор и на никого не е позволено да отива от Лондон в двора ѝ. Дори е поръчала да построят бесилка в покрайнините на града, за да бесят всеки, който дръзне да се приближи. Една порта и огромният ѝ вратар не са достатъчни за Елизабет — тя трябва да бъде охранявана от палач, — но оставя мен и бебетата ми тук, в най-гъмжащото от зарази място в Англия.

Най-лошото е, че никой не знае защо един човек прихваща болестта, а друг бива пощаден. В добра година всички на една цяла улица може да останат здрави, а един човек, може би в къща точно в средата, да умре. Но в лоша година цялата улица помръква и само в една малка къща, заобиколена от смъртта, палят свещ и използват всички предпазни средства, до които успяват да се доберат. Докато августовската жегата продължава упорито, става ясно, че това е лоша година, една от най-лошите. Енориите трябва всяка нощ да изпращат талиги, които да извозват и погребват мъртвите, и се говори, че навярно по хиляда души умират всяка седмица.

Всеки ден изпитвам все по-голям ужас за себе си, за момчетата си и за Нед в Тауър.

— Стойте далече от момчетата — казвам неспокойно на госпожа Ротър и Луси, на всеки, който влиза в Тауър от заразения град. — Аз ще се грижа за тях днес. Изхвърли всичкото бельо, донесено от

перачките от Темза. И почисти стаята, премети подовете и ги поръси с благоуханни билки.

Луси ме гледа с навъсено негодувание. Скръбта ѝ по майка ѝ я е озлобила.

— Синът ви Томас спеше с дойката си — казва тя. — Пелената, която носи, беше поръбена от мъртвата ми майка. Ако мислите, че чумата се прихваща от допир, момчето може вече да е болно.

Простенвам леко от страх. Помислям си, че ако изгубя когото и да е от двамата си сина, ще умра от мъка. Казвам си, че точно на това се надява Елизабет. Моли се да умра, и синовете ми да умрат, без никой да може да ѝ припише вината. Ще бъда като Ейми Дъдли, нейна жертва, която всички са забравили.

* * *

Провесвам от прозореца син шал, за да може Нед да види, че сме добре, и стоя до прозореца, докато виждам ответното синьо пърхане на стената му. Знам, че сигурно крачи ожесточено напред-назад на своя етаж, пише на всичките ни приятели в двора. Една година с тежка чумна епидемия превръща затворничеството в Тауър в смъртна присъда. Тук, в самото сърце на града, обкръжени от воняща канавка, всяко парче плат от дрехите ни и всичко, което ядем, идва от заразения град и е минало през ръцете на половин дузина души, преди да стигне до нас.

Лично пиша на Уилям Сесил и го моля да изпрати Нед и мен и бебетата ни извън Тауър в провинцията. Никога, през целия си живот, не съм прекарвала доброволно лятото в Лондон. Смея да предположа, че и той не е. Никой, който има къща в провинцията или дори малка селска вила, не остава в града през чумните месеци.

Цял ден чакам отговор, но отговор не идва. Казвам си, че Сесил сигурно вече е напуснал града, отишъл е в прекрасната си нова къща в Бърли, или навярно е на сигурно място в замъка Уиндзор с веселящите се придворни и се крие зад стражите при входовете на града, където бесилката очаква всеки, потърсил убежище при малцината благодетелствани. Как ще преживея това лято, ако всички заминат и забравят за мен? Колко ли ще е щастлива Елизабет да се върне в

Лондон през есента и да открие, че съм мъртва и погребана в общ гроб за жертви на чумата, с повитите трупчета на бебетата ми, хвърлени вътре заедно с мен.

Не знам дали да затворя прозорците, за да възпра опасните миазми, които лъхат откъм реката, или да ги разтворя широко в опит да поддържам прохладата в задушната стая. Вечер, когато малките заспят, увивам главата и раменете си с шал и се разхождам в градината на коменданта. Новоназначеният мъж, сър Ричард Блаунт, който замени горкия сър Едуард, ме наблюдава от прозореца си. На портата стои пазач. Чувствам се ужасно уморена и се питам дали това не е признак на чума. Ако бубоните набъбнат както изтощението и лошото предчувствие, тогава може и да не дочакам зората.

Готвя се да се обърна и да вляза обратно в къщата, когато чувам някакво дрънчене. Не е камбаната, която бие тревога, а по-плътен тон, с прекъсвания, който звучи някак сприхаво. Чувам скърцане от колела на каруца, когато звукът се приближава, сякаш талига, дрънчаща пътъм с камбанка, е влязла през входа и се насочва покрай дома на пазача и къщурките на слугите. Камбаната отеква отново и отново, а после чувам вика, който се разнася след всеки звън:

— Изнесете мъртъвците си! Изнесете мъртъвците си!

Бог да ни е на помощ, талигата за извозване на починалите от чума е влязла в самия Тауър. Сигурно има чума в къщичките на слугите или сред конярите. Вдигам шала върху устата си, влизам бързо вътре и слагам резето на вратата, сякаш искам да попреча на смъртта да влезе.

* * *

Получавам бележка от Мери: влажна е от оцет. Някой я е поръсил с вкиснало вино с надеждата да попречи на чумата да полепне по хартията.

В Уиндзор сме: но ти не си забравена. Лордовете настояват да не те държат в Тауър по време на чумава година. Казват на Елизабет, че това е прикрита смъртна

присъда. Дръж всички на разстояние и не допускай никой освен теб да докосва момчетата. Вярвам, че ще бъдете освободени до няколко дни.

Пера сама бельото на момчетата. Извеждам Теди да си играе рано сутрин: пладнешкото слънце е опасно горещо за един Тюдор като него, със светлата му кожа и медночервена коса, а вечерните мъгли носят болести. Мия сама нашите съдове, но водата идва от кладенеца в Тауър: понякога виждам, че е размътена от мръсотия, а не мога да направя нищо и по отношение на храната, която идва от кухните на коменданта. Бебето суче от жена, чието мляко може да е заразено. Няма как да знам, но не смея да го оставя да гладува, като я отпратя сега. Луси продължава да се чувства добре, аз я наблюдавам за всякакъв признак на слабост или треска и ѝ давам да разбере, че не ми харесва постоянно да влиза и излиза. Госпожа Ротър изпраща съобщение, че сестра ѝ е болна и че заминава с нея в провинцията. Изразява съжаление, че трябва да ме изостави, но не смее да се бави. Селата извън Лондон затварят вратите си за всички от града, и ако не замине сега, тя ще трябва да спи в плевни и обори с болни хора, които бягат от болестта.

Наблюдавам прозореца на Нед и там всеки ден се вее синята кърпичка, която ми показва, че той е добре. Давам на един от пазачите сребърно пени, за да съобщи на Нед, че никой от нас не е болен и се надяваме да ни освободят. В отговор той ми изпраща стихотворение:

*Любовта ми не е покосена от чума,
нито попарена на слънцето от горецината.
Любовта ми е постоянна, през всичките дни,
докато си спечелим свободата.*

Поръсвам го с пепел, преди да го поема от ръката на пазача, и го държа на една ръка разстояние, докато чета. Запазвам думите в сърцето си. Изгарям листа.

ТАУЪР ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1563 Г.

В ранното утро, докато е все още хладно, чувам тропота на множество крака, изкачващи се по стълбите към покоите ми, което означава посещение от сър Ричард, новия комендант на Тауър. Заставам до опърпания си трон, с господин Носльо на рамото, с Томас в ръцете ми, с Теди до мен, пъхнал ръка в моята. Луси стои зад мен. Казвам си, че приличаме повече на бедно семейство от поразени от чумата просяци, отколкото на наследниците с кралска кръв, които се мяркат в кошмарите на Елизабет.

Вратата се отваря, сър Ричард влиза и се покланя:

— Простете — казвам, — но стражите трябва да останат отвън. Страх ме е от чумата.

— Разбира се — казва той. Прави им знак и те отстъпват назад. — Радвам се да кажа, че не е нужно да се боите повече. Ще бъдете освободена.

Залива ме такава радост, че не съм в състояние да чувам ясно.

— Какво?

Той кимва.

— Да, милейди. Ще бъдете освободена от Тауър. Можете да си тръгнете днес. Можете да си тръгнете тази сутрин.

— Освободена ли?

— Да — потвърждава той. — Благодарение на Бог — и на милостта на нашата велика господарка, кралицата.

— Бог да я благослови — прошепвам. — Мога да си тръгна, когато пожелая?

— Приготвил съм коне за вас и каруца за вещите ви.

Посочвам към нацърбената маса и опърпаните столове:

— Няма нищо, което да си струва да взема. Луси може да опакова дрехите ни в миг.

Той се покланя и казва:

— Ще чакам нареждането ви. Най-добре ще е да тръгнете колкото е възможно по-скоро, преди да стане прекалено горещо.

— А граф Хартфорд идва ли с мен? — питам, когато той стига до вратата.

Той се покланя:

— Негова светлост също е освободен.

— Хвала на Бога — казвам. — Благодаря на милостивия Бог, задето отговори на молитвите ми.

* * *

Приготвили сме багажа си и сме готови за път след по-малко от половин час. Няма да позволя на нищо да ме забави. Износените мебели могат да бъдат докарани с каруцата зад нас, заедно с един сандък с дрехи. Конопарчетата ще пътуват в покритата си с шал клетка, а мопсът Джоу — с потомците си в една кошница, със завързана отгоре мрежа, за да бъдат сигурно опазени в откритата каруца. Господин Носльо ще влезе на сянка в клетката си. Ще държа Теди на седлото пред себе си, а дойката ще носи Томас, пристегнат към тялото ѝ. Луси ще язди на дамско седло зад един страж, а ако Теди се умори, ще го вземе на ръце.

Представям си как влизаме на коне в Хануърт: чистите очертания на къщата, ярката слънчева светлина, сладостта на въздуха, майката на Нед, лейди Ан, застанала на стъпалата при входа, чакаща да поздрави внуците си: момчета, които са едновременно Тюдор и Сиймор, наследници на трона на Англия.

Сър Ричард е в двора на Тауър с натоварената каруца и един пазач. Когато ме виждат да идвам, те възсядат конете си, а после виждам съпруга си, Нед, да се задава под свода на конюшните, заобиколен от стражи. Прекосява двора с няколко бързи, големи крачки. Преди някой да успее да го спре, улавя ръцете ми и ги целува, търсейки по лицето ми надигащата се руменина на желанието, после ме взема в обятията си и ме целува по устата. Изпитвам прилив на обич. Обвивам ръце около него и се притискам към тялото му. Благодаря на Бог, че най-сетне се събрахме отново и тази нощ ще спим в едно и също легло. Идва ми да заплача от облекчение, и благодаря на Бог, че с тревогите ни е свършено.

Лицето му сияе като моето.

— Любов моя — казва той. — Пощадени сме от чумата и се събрахме отново. Благодаря на Бога.

— Няма да се разделим никога повече — обещавам му. — Закълни се.

— Никога повече разделени — обещава ми той.

— Сега трябва да видиш момчетата си, преди да потеглим.

Теди помни баща си, въпреки дългите дни на раздяла, и затичва към него с протегнати ръце. Нед грабва сина си и аз виждам колко малко е момчето ми, когато високият му баща го държи в ръцете си, притиснато до широката му гръд. Теди обвива ръка около врата на баща си и притиска лице към бузата му. Томас му отправя беззъбата широка усмивка, с която дарява всички, и помахва с лепкава ръчичка.

— Колко са красиви, колко добре изглеждат! Кой би си помислил, че бихме създали такива ярки цветя на това мрачно място? — казва Нед. — Наистина, това е чудо.

— Така е — казвам. — А сега ще започнем брачния си живот с две момчета, двама синове и наследници, в твоята семейна къща. Отиваме в Хануърт, нали?

— Да. Трябва да благодарим на майка ми за това освобождение. Знам, че постоянно пише на Уилям Сесил за нас. Тя ще иска да сме у дома.

Комендантът идва до мен.

— Милейди, трябва да тръгнем сега, ако смятаме да предприемем пътуването, без да изтощим твърде много децата. По-късно ще стане много горещо.

— Разбира се — казвам. Улавям закръгленото задниче на Теди, но той се вкопчва по-здраво в баща си и настоява: „Теди — Тата! Тата!“

— Да язди ли Теди с мен? — пита Нед. — Не мисля, че ще успеем да го откопчим от мен дори с лост.

— Искаш ли да яздиш с тате, върху големия му кон? — питам го.

Теди повдига сияещото си лице от врата на баща си и кимва:

— Теди — тате. Дий!

— Теди може да седи пред баща си, а когато поиска да си почине, Луси може да го носи, тъй като язди на дамско седло — предлагам.

— На коня на ваше благородие е паднала една подкова — казва комендантът на Нед. — Ковачът го подковава в момента. Ще се забави още няколко минути. Най-добре да оставим нейно благородие да започне пътуването си, за да може да си почива, както ѝ харесва. Каруцата ще се движи толкова бавно, че ще я настигнете по пътя.

— Много добре. Теди може да почака с мен и ще ви настигнем. Ще го държа здраво — обещава ми Нед. Целува ме отново, над главата на малкия ни син. Изпитвам миг на рядка радост, когато прегръщам съпруга си и по-големия си син заедно, с ръка върху рамото на съпруга ми, другата — обвита около малкото ми момче.

— Ще се видим по пътя — поставям длан на бузата на сина си. — Бъди добро момче, слушай баща си и не си сваляй шапката.

— Доб'е — казва послушно момчето ми, вкопчено здраво във врата на баща си.

— Направо ме задушава — съпругът ми се усмихва. — Не се бой, че ще падне. Вкопчил се е в мен, сякаш е господин Носльо.

Целувам го отново, после се покатервам на издигнатото стъпало, а оттам — на седлото. Всички са на конете и ме чакат. Помахвам с ръка на Нед и на сина си и следвам стражите на излизане от двора на конюшните.

— Ще се видим след малко! — провиквам се. — До скоро.

* * *

Копитата на конете трополят по калдъръма на главната порта. Минаваме под свода на портата и когато сянката ѝ пада върху мен, се надига оглушителен рев. Отвъд входа, от двете страни на пътя са се подредили пазачите от Тауър, а по моста над рова са се струпали слугите от Тауър. Докато минавам покрай тях с коня си, стражите вземат с оръжията си за почест, отдават ми чест като на кралица, потеглила да заеме трона си, и излизам аз на слънчевата светлина във взрив от ликуване, докато слугите хвърлят шапките си във въздуха, а жените правят реверанси и ми изпращат въздушни целувки. Най-сетне съм свободна: мога да усетя мириса на свободата по ветреца и в радостния крясък на чайките.

Усмихвам се и махам на слугите от Тауър, а после виждам, че отвъд моста и най-далечния шлюз се трупат гражданите на Лондон, научили някак, че сме свободни, а пазачите изтласкват хората назад от пътя: те ликуват и дори размахват рози в поздрав за мен.

Минавам през всички тях, сякаш начело на кралско шествие. Все още се боя от чумата, затова не спирам, за да приемам цветя, а освен това пазачите ми, със сурови лица, си проправят път през тълпата, която се разделя пред тях. Но продавачките на риба и уличните търговки, младите прислужнички, стариците и кръчмарките, всички облечени в грубите си работни престилки, изблъскват пазачите и хвърлят рози и листа пред мен, така че конят ми върви по пътека от цветя и разбирам, че жените от Лондон са на моя страна.

Проправяме си с криволичене път покрай Тауър Хил и издигащия се там ешафод, на който баща ми се прости с живота, и аз свеждам глава в почит към паметта му, припомняйки си безнадеждната му борба срещу кралица Мери. Мисля си колко ли щеше да се радва да види поне едната си дъщеря да излиза от Тауър свободна, с бебето си, сподиряна от благородния си съпруг и наследника си. За мен е горчиво да си спомням за него и за това, че тласна Джейн към смъртта, затова обръщам глава към кърмачката, която язди зад стража с Томас, привързан към гърдите ѝ, и ѝ правя знак да се изравни с мен, за да мога да видя момчето си, и се изпълвам с надежда за бъдещето.

Именно тогава забелязвам, че яздим на север, вместо на запад, и казвам на офицера, който язди пред мен:

— Това не е пътят за Хануърт.

— Не, милейди — казва той вежливо, като дръпва поводите да удържи коня си. — Толкова съжалявам. Нямах представа, че не са ви казали. Имам заповеди да ви отведа в Пирго.

— При чичо ми?

— Да, лейди Хартфорд.

Толкова съм доволна да чуя това. Ще се чувствам далеч по-удобно при чичо си в прекрасната му нова къща, отколкото в дома на Нед в Хануърт. Майката на Нед може да е писала на Сесил за сина си, може би дори е убедила кралицата да ни освободи, но не получих благопожелания от нея, дори след като я дарих с двама внуци. Много повече бих предпочела да отседнем при чичо ми в семейния му дом,

отколкото при нея, стига той да ми е простил за измамата, с която трябваше да си послужи спрямо него.

— Той покани ли ме? — питам. — Изпрати ли съобщение за мен?

Младият мъж свежда глава.

— Не зная, ваша светлост. Заповедите ми бяха да отведа всички ви в Пирго, и да се погрижа да стигнете благополучно там. Не знам нищо повече.

— И Нед знае, че трябва да ни последва? Той мислеше, че отиваме в Хануърт.

— Той знае къде отивате, милейди.

* * *

Яздим в продължение на около два часа, през села, където вратите са решително затворени, покрай ханове със залостени кепенци. Никой не иска да има нищо общо с пътниците от Лондон. Всички по този път бягат от заразата, а когато подминаваме хора, които вървят пеш, те се отдръпват назад и се притискат към живия плет, та дори конете ни да не ги допрат лекичко. Страхуват се от нас толкова, колкото и ние от тях. Взираме се в тях, опитвайки се да забележа по тях някакви признаци на чума, а дойката притиска Теди плътно до себе си и издърпва шала си върху лицето му.

Когато слънцето се издига над главите ни и започва да прежуря, става твърде горещо, за да продължаваме да яздим. Командирът на стражата предлага да спрем и да си починем в сенките на гъстата гора. Дойката взема Томас и го нахранва, а ние, останалите, обядваме с хляб, студено месо и разреден ейл. Донесли сме всичко от готварниците на Тауър: трябва да се моля храната да не е заразена.

— Имам нужда да си почина — казвам. Мисля си, че ако Нед е тръгнал малко след нас, сега ще ни настигне и ще мога да подремна с него в сянката на дърветата, и за пръв път в живота си ще можем да бъдем заедно без измама. Ще спя в обятията му и когато се събудя, ще видя усмивката му.

— Погрижете се някой да следи за съпруга ми, негова светлост, по пътя — предупреждавам командира на нашата стража.

— Поставил съм постове — казва той. — А той ще види щандарта ви от пътя.

Разстилат килими и шалове върху тревата и аз свивам наметалото си на вързоп под главата си. Лягам и затварям очи, като си мисля, че ще си почина за миг и скоро ще чуя тропота на конете на Нед и неговите стражи, препускащи към нас. Усмивам се сънливо, мислейки си колко ще е развълнуван Теди, че е на гърба на едър бърз кон, яздейки с баща си, извън стените на Тауър, за пръв път в живота си. Представям си колко здраво се е вкопчил в баща си, и нежността, с която Нед го притиска към себе си.

А после заспивам. Изпитвам такова облекчение да съм извън поражения от чума град, че тревогите ми се изпаряват. Това е първият ми сън на свобода от две дълги години насам, и аз си казвам, че въздухът е по-сладък, когато не полъхва през решетки. Сънувам, че съм с Нед и децата в къща, която не е нито Хануърт, нито Пирго, и си мисля, че това е пророческо видение и че ще заживеем щастливо заедно в наша собствена къща, в двореца, който казахме, че ще построим, когато стана кралица. Спя, докато мистрес Феърлоу, дойката, внимателно ме докосва по рамото и ме събужда, и разбирам, че това не е сън, че съм свободна.

— Трябва да продължим — казва тя.

Усмивам се и се надигам да седна.

— Нед тук ли е вече?

— Не — казва тя. — Не още. Но е малко по-хладно.

Има няколко облачета, скриващи диска на яркото слънце, и хладен вятрец появява откъм хълмовете.

— Слава Богу — казвам. Поглеждам кърмачката. — Той нахрани ли се добре? Можем ли да продължим?

— О, да, ваша светлост — казва тя и се изправя на крака. — Искате ли го?

Вземам обичното си невръстно момченце в обятията си и той се усмива широко, когато ме вижда.

— Почти ми се струва, че е по-тежък, отколкото тази сутрин — казвам й. — Добре се храни.

— Истински лондонски мъж със здрав апетит — казва тя одобрително.

Стражите довеждат коня и началникът им трябва да ме повдигне, за да ме качи на седлото. Помислям си, че Нед ще ме свали от седлото в Пирго — със сигурност ще ни е настигнал дотогава — поемам юздите и потегляме напред.

* * *

Вече се спуска перленосив вечерен здрач, когато минаваме през парка около големия дворец с кулички в Пирго. Чичо ми излиза от голямата входна врата, за да ни поздрави: членовете на домакинството му — слуги, арендатори и благородници — са се подредили на стъпалата. Това е дружелюбно посрещане, но той не се усмихва: изглежда неспокоен.

— Почитаеми чичо! — толкова се надявам, че ми е простил, задето го излъгах в лицето: ще разбере, че не можех да направя нищо друго.

Той ме сваля от коня ми и ме целува достатъчно вежливо, както е правил винаги. Посочвам към дойката и към Томас:

— А това е най-новият ти роднина. Царственият му брат, виконт лорд Бийчам, идва след нас с баща си. Изненадана съм, че не се присъединиха към нас, но на неговия кон падна подкова, когато тръгвахме, и се наложи да закъснеят.

Той само хвърля поглед към бебето, а после отново насочва вниманието си към мен и казва само:

— По-добре влез вътре.

Пъха ръката ми в сгъвката на лакътя си и ме въвежда през големите двойни врати в предната част на къщата, в пищна приемна зала. Съпругата му не се вижда никъде, което е странно, тъй като бих очаквала да ме поздрави. В края на краищата, аз съм графиня, а сега вече и провъзгласена за наследница на престола на Англия.

— Къде е лейди Грей? — питам малко сковано.

Той изглежда притеснен.

— Изпраща почитанията си и ще дойде при вас по-късно. Влизайте, влизайте, ваша светлост.

Повежда ме нагоре, през внушителната приемна зала, после през втора, по-малка стая, и накрая — в кабинет с доста голяма спалня зад

него. Познавам тези покои: те не са най-добрите в дома. Елизабет отсядаше тук в по-хубав апартамент. Помислям си, че ще настоявам за него, но преди да успея да проговоря, той затваря вратата и ме натиска да седна в един стол.

— Какво има? — питам го. Изпитвам внезапен пристъп на страх, който не мога да си обясня. Той обикновено е толкова уверен, и въпреки това сега като че ли не е сигурен какво следва да каже. Обикновено е наперен, а сега изглежда объркан. — Почитаеми чичо, какво не е наред?

— Тук ли ти казаха, че идва лорд Хартфорд? — пита той.

— Да, разбира се. Язди зад нас — отвърщам.

— Не мисля така. Съобщиха ми, че трябва да бъдеш настанена тук сама.

— Не, не — възразявам. — Трябваше да потеглим от Тауър заедно тази сутрин. Той се забави само защото подковаваха коня му. Идва зад нас и води Теди — нашия син, малкия лорд Бийчам. Теди настоя да язди с баща си. Той ще го качи пред себе си на лъка на седлото си. Предполагам, че се бавят толкова, защото Теди иска да държи поводите.

Той се колебава отново, а после улавя двете ми ръце в своите студени ръце и казва:

— Скъпа моя Катрин, дълбоко съжалявам, но трябва да ти съобща, че бедите ти не са приключили. Не си освободена, а лорд Хартфорд също не е свободен. Няма да бъдете настанени заедно. Отвеждат го в Хануърт, където почитаемата му майка ще отговаря за него, а теб изпращат тук, където ми е наредено да те държа като затворничка.

Толкова съм зашеметена от думите му, че не мога да кажа нищо. Само гледам чичо си и чувствам как не мога да затворя уста.

— Не — казвам протичко.

Той е невъзмутим, не мигва.

— Боя се, че е така.

— Но тя ме освободи, по молба на всички, за да мога да напусна града заради чумата!

Не е нужно никой от нас да уточнява коя е „тя“.

— Не, не е така. Придворните я убедиха, че не можеш да бъдеш оставена в Тауър в такава опасност, но не те е помилвала, нито ти е

простила, и със сигурност не те е освободила. Трябва да бъдеш държана тук, от мен, затворничка също както щеше да бъдеш, ако беше все още поверена на стражите в Тауър. Имам заповеди, че не бива да виждаш и да общуваш с никого, освен със слугите от домакинството ми, а те трябва да не ти позволяват да си тръгнеш оттук — той замълчава. — Или дори да излизаш навън.

— Чичо, не може да си се съгласил на това? Да бъдеш мой тъмничар?

Той ме поглежда безпомощно.

— По-добре ли щеше да бъде да откажа и да те оставя да умреш от чума в Тауър?

— Затваряш ме? Собствената си племенница?

— Какво друго мога да направя, ако тя заповядва така? По-добре ли щеше да е да ме затвори в Тауър с теб?

— А Нед? Моят съпруг?

— Майка му обеща да го държи в две стаи в къщата си. Той също не е помилван, нито му е простено. Родната му майка е негов пазач.

— Синът ми! — възкликвам в пристъп на паника. — О, Боже мой! Чичо! Нашето малко момче, Теди. Оставих го да язди с Нед, като си мислех, че ни следват. Къде е Теди? Тук ли идва? Ще го изпратят ли тук при мен?

Чичо ми, пребледнял от собствената си тревога, поклаща глава и казва:

— Ще живее с баща си и баба си в Хануърт.

— Не с мен? — прошепвам.

— Не.

— Не! — изпищявам. Изтичвам до вратата и натискам дръжката на бравата, но когато тя се завърта, а вратата не се отваря, разбирам, че слугите на собствения ми чичо вече са ме заключили вътре. Блъскам с две ръце по дървото. — Пуснете ме да изляза! Искam сина си! Трябва да взема сина си!

Извъртам се и сграбчвам ръката на чичо си. Той ме отблъсква, пребледнял.

— Чичо, трябва да ги накарате да изпратят Теди при мен — избъбрям към него. — Той няма и две години! Никога не се е отделял от мен. Той не е като момче от кралската фамилия, което е прекарало живота си със слуги: никога не сме се делили! Аз съм единствената,

която му прави компания, полагала съм майчини грижи за него нощ и ден. Ще умре без мен. Не мога да бъда разделена от него.

— Имаш бебето си — казва той немощно.

— Имам две деца! — настоявам. — Родих две деца, трябва да имам две деца! Не можете да ми отнемете едното. Не можете да й позволите да ми отнеме сина! Това ще ме убие: за мен това е по-лошо от смъртта. Трябва да получа момчето си.

Той отново ме натиска надолу в дървения стол.

— Успокой се. Ще пиша на Уилям Сесил. Той си остава твой приятел. Членовете на Тайния съвет работят за свободата ти: това може да е въпрос само на броени дни. Всички знаят, че ти си наследница по право, по кръв, и посочена за такава от Тайния съвет. Всички знаят, че не можеш да бъдеш държана в затвора неопределено дълго време.

Мълча, а той ме наблюдава, докато се извъртам на мястото си, скривайки се от тревожния му поглед и притискам лице към дървената облегалка на стола.

— Тя ми отне съпруга, а сега взема сина ми? — прошепвам сломено. — Защо й е да ме спасява от смърт, щом прави живота ми по-лош от смъртта? Трябва да бъда с момчето си. Той е съвсем мъничък — още няма и две години. Трябва да бъде с мен. Трябва да го държа при мен. Как ще се справи без мен? Кой ще го слага да си легне?

Вдигам глава и поглеждам лицето на чичо си, разкривено от тревога.

— О, Господи — възкликвам. — Той ще си помисли, че съм го изоставила. Ще си помисли, че съм го напуснала. Сърчицето му ще бъде разбито. Той трябва да бъде с мен. Не мога да живея без него. Кълна ти се, ще умра, ако ми го вземат.

— Знам — казва чичо ми. — Навярно тя ще се умилостави. Със сигурност трябва да се смили.

Вдигам глава.

— Това надхвърля границите на жестокостта — казвам. — По-добре да бях умряла в Тауър от чума, отколкото да изгубя сина си.

— Знам.

ДВОРЕЦЪТ ПИРГО ЕСЕКС, ЕСЕНТА НА 1563 Г.

Двамата с чичо ми пишем прошение до кралицата. Той идва при мен всеки ден и правим дребни поправки по написаното. Тя е човек на познанието: харесва изящното писане. Не е толкова отдадена на учението като сестра ми Джейн, но една умела фраза винаги ще привлече вниманието ѝ.

Изпращаме първа чернова на Уилям Сесил, за да я прегледа, и я получаваме обратно с коментарите му, надраскани в полетата на листа, после я преписваме отново. Трябва да изпишаме прошението до съвършенство. Трябва да я убеди, че искрено съжалявам, задето съм се омъжила без позволение. Трябва да я убеди — без тонът да е свадлив, — че настоявам, че съм омъжена за негова светлост, и че двете ни бебета са законни наследници. Трябва да я увери, че — макар да съм наследница на майка си и правнучка на Хенри VII — никога няма да оспоря властта на Елизабет, докато е жива, нито ще предявя права над трона при смъртта ѝ, без да ми е дала това право. Ако е възможно да я уверим, че никога няма да изгуби красотата си, че никога няма да остарее и никога няма да умре, бихме добавили един абзац, в който да заявим под клетва и това.

Трябва някак да я убедя, че съм пълна нейна противоположност. Тя е толкова суетна, та не може да си представи някой да не е като нея. Може да си представи единствено свят по свой образ и подобие. Но аз съм напълно различна. Аз оставям сърцето да ръководи ума ми, докато тя е вечно пресметлива. Аз се омъжих по любов, докато тя продава мъжа, когото обича, в брак с Мери, кралицата на шотландците. Аз имам две прекрасни невръстни момчета, а тя е безплодна. А най-голямата разлика между нас е, че аз не очаквам трона на Англия. Дори не очаквам да бъда посочена за наследница на тази цена — а това е всичко, което тя е искала някога още от детството си, когато бе провъзгласена за копеле и изключена от нашата пряка линия на наследяването, това е всичко, което я интересува сега.

Не дръзвам, всемилостива владетелко, да копнея за помилване заради непокорната си и прибързана женитба без съгласието на Ваше Величество: само най-смирено умолявам Ваше Величество да продължи да се отнася все така милостиво към мен. Признавам, че съм изключително недостойна за толкова много от милостивото Ви благоволение, с което ме дарихте досега. Моето заслужено нещастие и продължителна скръб наистина ме учат всеки ден колко огромно е прегрешението ми, а Вашата владетелска жал към мен усилва разкаянието ми, задето така забравих дълга си към Ваше Величество. Това е голямото терзание на ума ми. Следователно, дано бъде угодно на Ваше Всемилостиво Величество да ми разреши най-смирено да помоля да прояви към окаяното ми положение своята по-нататъшна благосклонност и привична милост, за която коленопреклонно и най-смирено копнея, с всекидневните си молитви към Бог да удължи и съхрани властването на Ваше Величество над нас.

Изпратено от Пирго на шести ноември 1563.

Ваша най-смирена, предана и покорна слугиня

Най-сетне чичо и аз изпращаме завършеното прошение до Робърт Дъдли в качеството му на наш приятел и главен съветник на кралицата. Странно, собствената му съдба е несигурна, също като моята. Може да се окаже в необичайното положение да бъде любовник на кралицата на Англия и съпруг на кралицата на Шотландия: може да бъде крал-консорт, какъвто брат му за малко не стана. Само един Дъдли би могъл да се надява на такъв изход от амбицията и страстта: само една Елизабет би могла да си го представи.

Това, което не знаем, е какво може да си представи кралица Мери. Всички трябва да чакаме да видим дали срамът да приеме отхвърления любовник на братовчедка си е цена, която си струва да плати, за да бъде посочена за наследница на престола на Англия. Всички чакаме да видим дали Елизабет ще събере сили да издигне Дъдли до положението на граф Лестър, за да бъде приемливо той да се ожени за кралска особа, а после да го отпрати. Всички чакаме да

разберем дали Тайният съвет ще настоява Елизабет да ме посочи за наследница, тъй като тя им обеща, че ще последва съвета им. Робърт Дъдли обещава да представи прощението ни, когато моментът бъде подходящ, когато тя е готова да му обърне внимание. Всички знаем, че единствено Робърт Дъдли може да породи благосклонност у кралицата, само Робърт Дъдли може да я подмами да се почувства щастлива, но дали е толкова могъщ, че да може да я убеди да бъде великодушна? Може ли той да накара Елизабет — върховния глава на Църквата — да постъпи като християнка?

Не може. Това е навярно първото нещо, което някога му е отказала. Всички мислехме, че не може да му устои, че не може да му откаже нищо. Но това дребно нещо, този благоразумен, великодушен, трезв акт на помилване, е нещо, което е неспособна да извърши. Тя знае, че съм сломена, разделена от съпруга си и от сина си, държана в изолация в къщата на чичо си, принудена да завися от него за заплащането на храната и дрехите ми. Бебето ми е затворено заедно с мен без никаква собствена вина, малкият ми син — откъснат от мен, а съпругът ми — държан като затворник от собствената си майка. Елизабет знае, че това е жестокост към две благороднически семейства и че по този начин отива против законите на страната и правосъдието. Би трябвало да ни освободи — ние не сме заплаха за нея и не искаме нищо, освен да се обичаме и да бъдем заедно, — а тя отказва да го направи.

Изглежда, че ще живея и ще умра в затвора за престъплението да се омъжа за любимия си, защото Елизабет Тюдор не можа да се омъжи за своя. Това е ревност, стигнала до необичайни размери. Това е гибелна злоба, и когато получавам отказа ѝ, ме обзема опасението, че само смъртта ще ме освободи. Подобно на всички Тюдори, тя призовава смъртта. Сестра ѝ уби моята. Тя ще убие мен. Това може да завърши единствено със смърт: моята или нейната.

КНИГА ТРЕТА

МЕРИ

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР ЕСЕНТА НА 1563 Г.

Елизабет, весела като кос в разцъфнал жив плет, потегля на езда рано сутринта и всичките ѝ дами са длъжни да я придружат, без значение дали са весели или не, независимо дали това им харесва или не. Седя високо върху едър ловен кон и яздя без страх, както съм правила още откакто бях мъничко дете в Брадгейт. Баща ми винаги ме качваше на кон с нормални размери и ми казваше, че ако държа здраво юздите и се постарая конят да разбере кой командва, не би имало значение дали седя малко накриво на седлото заради изкривяването на гръбнака си, а ако говоря ясно и твърдо, нямало да има значение, че съм лека и дребна. Казваше ми, че мога да имам голямо присъствие, макар да съм с нисък ръст.

Докато Джейн, най-голямата ми сестра, искаше да си стои у дома с книгите, а Катрин вечно искаше да си играе със своята менажерия от малки животни в градината или в стаята си, аз все бях в конюшните, застанала върху обърнато ведро, за да вчесвам едрите коне, или се покатервах на дървеното трупче, за да седна без седло върху топлите им, широки гърбове.

— Не можеш да позволиш нещо като това, че си се родила дребна и малко изкривена, да ти попречи — казваше ми баща ми. — Никой от нас не е съвършен, ти не си по-зле осакатена от крал Ричард III, а той е потеглял в дузина битки и е загинал в кавалерийско сражение — никой никога не е казвал за *него*, че не може да язди.

— Но той е бил много лош човек — отбелязвам със суровостта на седемгодишно дете.

— Много лош — съгласява се баща ми. — Но това се отнасяло за душата, а не за тялото му. Можеш да бъдеш добра жена с тяло, което е малко ниско, и гръбнак, който е изкривен. Можеш да се научиш да стоиш изпъната като кралски телохранител, и можеш да бъдеш красива дребна жена. Ако никога не се омъжиш, тогава можеш да бъдеш добра сестра на Джейн и Катрин, и добра леля на техните деца. Но не виждам защо да не се омъжиш и да нямаш добър брак, когато му дойде

времето. Потеклото ти е по-добро от това на всяка жена в кралството, по-добро от това на всички освен децата на краля. Честно казано, няма значение дали гръбнакът ти е крив, ако сърцето ти е праведно.

Радвам се, че имаше такава вяра в мен, и че ме научи да яздя не по-зле от останалите. Той пръв ми постави задачата да стоя изправена и висока, и аз се обучавах да го правя. Прекарвам дълги дни на седлото зад Елизабет и нейния нелеп началник на конницата, и на никого дори веднъж не му хрумва да провери дали успявам да ги следвам и дали съм уморена. Яздя толкова надалече и така бързо, както всяка дама от двора, и съм по-смела от повечето от тях. Никога не се прегърбвам на седлото, нито пък правя гримаси, когато гръбът ме боли в края на дълъг ден. Никога не поглеждам към Робърт Дъдли, за да му намекна, че може да насочи нейно величество към къщи. Никога не очаквам каквато и да е помощ от някого от двамата, и следователно никога не се разочаровам.

Не ездата е това, което ме изморява, но Бог знае, че съм уморена до смърт от Елизабет, и когато преминаваме с тропот по калдъръма при голямата порта на замъка Уиндзор и кралският пазител на портите, Томас Кийс, отправя към мен загрижения поглед на кафявите си очи, аз му кимвам с лека усмивка, за да му дам да разбере, че съм изтощена само от тази кралица, не съм натъртена от седлото, а ме терзае сърдечна мъка.

През цялото това щастливо време, когато горещината на лятото продължава и през есента, докато Елизабет прекарва сутрините си на лов, а обедите си — на пикници и разходки с лодка по реката, вечерите си — с пиеси, танци и маскаради, сестра ми е държана като затворница от чичо ни, ограничена в три стаи с бебето си, откъсната от обичния си син, и лишена от съпруга си.

Нищо не измъчва нашата царствена братовчедка! Всичко доставя удоволствие на Елизабет. Тя се наслаждава на топлото време, докато Лондон изнемогва от горещина, а чумата се разпространява из кралството. Във всяко село, по всеки път извън Лондон има къщи с кръст върху вратата и хора, които умират вътре. Шлюзът на всяка крайречна къща по протежение на Темза е заключен и залостен, за да не могат да влизат баржи от Лондон. Всеки град в кралството копае чумна яма за телата, а във всяка църква се молят чумата да отмине паството им. Всички къщи, в които хората са здрави, залостват вратите

си за пътници, всички са станали коравосърдечни от страх. Но нищо от това не смущава Елизабет. Тя флиртува с Дъдли в горещината на деня и се промъква в спалнята му всяка нощ, когато поиска, докато сестра ми се приспива с плач и сънува свобода.

Томас Кийс трябва да остане на пост пред портата на замъка и не може да ми помогне да сляза от седлото, но винаги се намира някой от младите придворни, който бързо се озовава до мен, за да ме свали. Те знаят, че сестра ми и нейните две момчета са следващите наследници на престола, знаят, че високото ми положение е признато от кралицата. Никой от тях не знае колко голямо е влиянието ми и какво мога да направя за тях, ако са любезни към мен. Почти не ги забелязвам. Единствената ми усмивка е за Томас Кийс, кралския пазител на портите: той е единственият, на когото бих се доверила в тази кипяща от съперничества яма, пълна с двулични змии. Томас ми кимва дискретно, докато минавам покрай него, и аз знам, че ще го видя по-късно през деня, когато някой друг развлича Елизабет и тя забравя да ме търси.

— Къде е лейди Мери? — пита тя веднага щом слиза от коня си, сякаш ме обича нежно и цял ден съм ѝ липсвала, а аз пристъпвам напред, за да поема украсените ѝ с красива бродерия кожени ръкавици за езда. Някой друг поема камшика ѝ и тя подава бялата си ръка на Робърт Дъдли, който я извежда от слънчевата светлина в хладния сумрак на замъка Уиндзор, където закуската е поднесена в голямата зала, а испанският посланик я чака да я поздрави.

Занасям ръкавиците в стаите на кралския гардероб, посипвам ги с малко парфюмирана пудра и ги увивам в коприна, а после се връщам в залата да заема мястото си на масата за придворните дами. Елизабет седи на централната маса с испанския посланик от едната страна и Робърт Дъдли от другата. Аз седя начело на масата за дамите: аз съм нейна братовчедка, дъщеря съм на принцеса по кръв. Всички свеждаме глави за благодарствената молитва преди хранене, която Елизабет упорито държи да слуша на латински, за да покаже по-скоро начетеността, отколкото благочестието си, а после слугите внасят кани и легени, за да си измием ръцете. После внасят големи блюда едно след друго. Всички са изгладнели от сутринта, прекарана на седлото, и на всяка маса са поднесени големи късове месо и самуни прясно изпечен хляб.

— Имаш ли вести от сестра си? — пита ме тихо Бес Сейнт Лоу.

— Пиша, но тя не отговаря — казвам. — Позволено ѝ е да получава писмата ми, макар че чичо ми трябва да ги чете пръв, но не отговаря.

— Какво ѝ е? О! Нали не е чума?

— Не, слава на Бога, чумата не е стигнала до Пирго. Чичо ми съобщава, че тя отказва да се храни, и че постоянно плаче.

Изражението на леля Бес е нежно.

— О, Божичко.

— Да — казвам сковано. — Мисля, че когато взе детето на Катрин, кралицата разби сърцето ѝ.

— Но ще ѝ прости и ще ги събере отново. Тя е милостива. А Катрин е единствената наследница от нашата вяра. Елизабет трябва да се обърне към нея.

— Знам — казвам. — Знам, че след време ще го направи. Но тези дни са тежки за сестра ми, докато чакаме. И е жестоко към двете ѝ момчета, които никога не са познавали друго освен затворничество. Бихте ли говорили с кралицата?

— Навярно поне те може да бъдат освободени... — започва Бес, а после млъква рязко, когато кралицата се надига от масата и казва, че ще се разходи с испанския посланик и Робърт Дъдли в оградената със стени градина. Три дами трябва да вървят пред нея, ние, останалите, сме свободни за час-два. Изправяме се и излизаме след нея от залата и правим реверанс, когато тя минава през градинската врата: Робърт Дъдли ѝ подава ръка от едната страна, Алваро де ла Куадра — от другата. Елизабет е там, където обича да бъде — в центъра на вниманието, с по един мъж от двете страни. Мисля си, че ако не беше кралица, със сигурност щеше да е блудница. Когато излизат и стражът затваря вратата зад тях, аз се измъквам тайно в противоположната посока, към главната порта. Тя е залостена, за да не проникне вътре чумата, но при страничната портичка стои на пост красив страж. Когато приближавам, той се покланя и ми подава ръка, за да ми помогне да се покатеря през тесния вход.

Томас стои на пост отвън, пред залостената порта, скръстил ръце върху широките си гърди: огромен мъж в ливреята на Тюдорите, пазителят на кралските порти. Чувствам как се усмихвам за пръв път днес само при вида му.

— Лейди Мери! — възкликва той, когато се появявам внезапно до лакътя му. Смъква се на едно коляно на калдъръма, така че лицето му е на едно ниво с моето, кафявите му очи са любящи. — Задълго ли сте свободна? Ще седнете ли във вратарската къщичка?

— Имам един час — казвам. — Тя се разхожда в градината.

Томас нарежда на един от стражите да го замести и ме отвежда във вратарската къщичка, където ме гледа как се покатервам в големия му стол до масата му. Налива ми чаша разреден ейл от глинената кана в малкия килер и сяда на едно столче наблизко, така че да сме глава до глава.

— Някакви новини от сестра ти? — пита той.

— Нищо ново. Попитах Робърт Дъдли дали би говорил отново с кралицата, но той казва, че няма полза, и само я разгневява повече.

— Трябва да чакате?

— Трябва да чакаме — потвърждавам.

— Тогава предполагам, че нашите дела също трябва да почакат — казва той внимателно.

Слагам ръка върху широкото му рамо и опипвам розата на Тюдорите върху яката му.

— Знаеш, че бих се омъжила за теб още утре, ако можех. Но сега не мога да помоля Елизабет за нищо, не и докато не помилва Катрин. Свободата на сестра ми трябва да бъде на първо място.

— Защо би имала нещо против? — пита той зачудено. — Защо една велика кралица като нея недоволства толкова против сестра ти? Нима това не е съкровен сърдечен въпрос? Графът на Хартфорд носи почтено име, защо сестра ти да не може да живее като негова съпруга?

Поколебавам се. Томас има простите възгледи на честен човек. Стои на портата всеки ден и отговаря за безопасността на една изключително непоследователна кралица. Има хора, които обичат Елизабет и са готови да умрат за нея, които молят да бъдат допуснати в замъците ѝ, за да могат да я видят, сякаш е светица, за да могат да се приберат у дома и да разкажат на децата си, че са видели най-великата жена в християнския свят, отрупана с накити, в бляскаво великолепие на трапезата си. После има и такива, които я мразят много, задето все повече и повече отдалечава страната от Римокатолическата църква: те я наричат еретичка и биха я отровили, или проболи с нож, или биха я пленили. Някои я ненавиждат заради разпуснатото ѝ поведение, други

я подозират в прелюбодеяние, а трети дори я обвиняват, че си служи с черни изкуства, че е деформирана, че крие незаконно дете, че е мъж. Мъже и жени с най-разнородни мнения минават под съсредоточения поглед на Томас и въпреки това той упорито мисли най-доброто за тях, доверява им се, доколкото е безопасно, изпраща ги да си вървят у дома, ако смята, че може да представляват опасност, и вярва, че хората като цяло са добри и мили като него.

— Не знам защо Елизабет не може да приеме женитбата на Катрин — казвам, подбирайки внимателно думите си. — Знам, че се бои, че ако Катрин бъде посочена за нейна наследница, всички ще я изоставят и Катрин ще заговорничи срещу нея, точно както прави друга наша братовчедка, Маргарет Дъглас. Но нещо повече: не става дума само за Катрин — на Елизабет не ѝ харесва никой да се жени: не ѝ е приятно вниманието да бъде насочено към който и да било друг, освен към самата нея. Никоя от нас, придворните дами, не очаква позволение да се омъжи. Тя не ни позволява дори да говорим за това. Всички в двора трябва да са влюбени в нея.

Томас се засмива добродушно.

— Е, тя е кралицата — съгласява се. — Предполагам, че може да се разпорежда с двора си, както ѝ харесва. Да дойда ли тази вечер, след като заключа портата?

— Ще се срещнем в градината — обещавам му.

Той улавя малката ми ръка в огромната си лапа и я целува нежно.

— За мен е такава чест — казва тихо. — Мисля за теб по цял ден, знаеш ли, и те гледам как влизаш и излизаш през моята порта. Обичам да те виждам как преминаваш, докато яздиш, толкова високо върху коня си и толкова красива в роклите си.

Облягам буза на главата му, докато той се привежда над ръката ми. Косата му е гъста и къдрава и лъха на чистия въздух на откритите пространства. Мисля си, че в целия този опасен несигурен свят открих единствения човек, на когото мога да се доверя. Мисля, че не знае колко безценно е това за мен.

— Кога ме забеляза за пръв път? — прошепвам.

Той вдига глава и се усмихва на детинското ми държание, заради това, че искам да повтори историята.

— Забелязах те, когато за пръв път дойде в двора, ненавършила десет години, миниатюрно момиченце. Спомням си как те видях върху

големия ти кон и се уплаших за теб. А после видях как се справяш с него и разбрах, че си малка дама, с която шега не бива.

— Ти беше най-едрият мъж, когото бях виждала — казвам му. — Кралският пазител на портите на кралицата, толкова красив в ливреята си, и висок като дърво, широк като дървесен ствол, като голям дъб.

— После, когато те назначиха за придворна дама, те виждах в двора, и си мислех, че от всички тях ти си най-веселата и най-сладката дама — казва той. — Когато сестра ти се измъкваше през портата, с качулката върху светлата си коса, аз знаех, че се вижда с любовник, почти ми мина през ума да те предупредя, но ти беше толкова млада и толкова красива, че не можех да бъда човекът, който да внесе тревога в живота ви. Изобщо не смеех да говоря с теб, докато не започна да ме поздравяваш с „добро утро“. Очаквах това с нетърпение — „Добро утро, капитан Кийс“, казваше ти. А аз пелтечех като глупак и не можех да изрека и думичка в отговор.

— Точно така разбрах, че ме харесваш — казвам му. — Говореше съвсем ясно с всички други, но с мен езикът ти се връзваше като на момче. И се изчервяваше! Господи! Такъв голям мъж да се изчервява като ученик!

— Кой бях аз, че да говоря с такава дама? — пита той.

— Най-добрият мъж в двора — казвам му. — Толкова се зарадвах, когато предложи да ме придружиш, когато отивах да посетя Катрин в Тауър. Когато каза, че ще ме ескортираш, и че улиците не са безопасни. Толкова се радвах да те имам до себе си. Беше като да вървя редом с едър и спокоен впрегатен кон: ти си толкова едър, че всеки просто отстъпва от пътя ти. А когато я виждах, и тя беше толкова разстроена, че бях готова да рухна и да заплача заедно с нея, а после излизах и ти ме чакаше, се чувствах утешена дори само от това, че беше там, като планина. Чувствах, че имам съюзник. Съюзник, голям като замък. Силен приятел.

— Със сигурност висок — казва той. — Бих направил всичко за теб, моя малка лейди.

— Обичай ме винаги, както ме обичаш сега — прошепвам.

— Кълна се в това.

Той мълчи за миг.

— Не възразяваш, че съм бил женен преди, нали? — пита тихо.
— Нямах нищо против, че имам деца? Живеят с леля си в Сандгейт,

но бих се радвал да им намеря любяща втора майка.

— Няма ли да гледат презрително на мен? — питам смутено.

Той поклаща глава.

— Ще знаят, че си важна дама, макар да се навеждат ниско, за да ти целунат ръка.

— Бих искала да имаме деца — казвам свенливо. — Първо ще се грижа за твоите, а после навярно и за няколко наши.

Той улавя ръката ми и я допира до топлата си буза.

— Е, Мери, ще бъдем щастливи.

Мълчим заедно за момент, после казвам.

— Знаеш, че сега трябва да вървя.

Той се надига от столчето, изправя се в цял ръст и главата му допира тавана. Висок е почти седем фута, от огромните ботуши до къдравата кестенява коса. Когато застана до него, главата ми е на едно ниво с лъснатия му кожен колан. Отваря ми вратата и аз отивам до голямата залостена порта на замъка Уиндзор, а той отваря портичката в нея.

— До довечера — прошепва и я затваря внимателно след мен.

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР КОЛЕДАТА НА 1563 Г.

Моят любим ми подарява златен пръстен, инкрустиран с миниатюрен рубин в цвета на истинската любов: наситеночервено. Аз му подарявам дебел кожен колан, който да обгръща широкия му кръст. Пробивам дупките сама с обуцарско шило и връзвам името си и фамилията си герб в дебелата кожа. Може да го носи обърнат навътре, така че никой освен нас двамата да не знае. Когато му го давам и той го изважда от копринената торбичка, която съм направила, се изчервява до ушите, като момче.

Толкова се радвам на пръстена, който ми подари. Пасва на пръста ми като венчална халка, а той казва, че трябва да го нося на безименния пръст на лявата си ръка, когато съм сама, защото това е залог за любовта му към мен и сме обещаени един на друг.

— Искан ми се да можехме да се оженим и да заживеем заедно веднага — прошепвам му. Седя на скута му, големите му ръце са обвити около мен. Прегръща ме така нежно, сякаш съм дете, и въпреки това чувствам пулсирането на страстта му към мен като жена, когато поставям пръсти върху здравата му китка.

— И аз го желая — казва той. — Веднага щом кажеш, ще доведе свещеник и свидетели и ще се оженим. А можем и да отидем в някоя църква. Не искам никога да бъдеш принудена да изтърпиш разпитите, които преживя сестра ти. Ще имаме свидетели, а годежът ни ще бъде документиран писмено.

— Те не се интересуват от мен — казвам с негодувание. — Толкова съм малка в очите на Елизабет, че дори не се бои от мен. Не съм като сестра си, та половината кралски дворове на Европа да ме ухажват и да плетат заговори. Моята женитба е личен въпрос: за нея не би трябвало да има значение дали съм омъжена или неомъжена, дали имам пълна къща с деца или само теб, за да те обичам.

— Тогава да се оженим ли тайно? — пита той с надежда. — Осмеляваш ли се?

— Може би догодина — казвам предпазливо. — Не искам да напомням на кралицата за гнева ѝ срещу Катрин. Надявам се съветът да я убеди да освободи сестра ми още този месец. Някои начетени хора предприемат разследвания, които ще докажат, че тя е наследницата, и ще докажат, че бракът ѝ е бил действителен и следователно синовете ѝ са законни наследници. Не мога да мисля за нищо друго, докато това не бъде написано черно на бяло и разгласено.

Томас кимва. Той храни голямо уважение към начетеността на семейството ми, още повече сега, откакто Джейн е призната за теолог и публикуваните ѝ писания се четат навсякъде.

— Пишеш ли някаква част от книгата? — пита той.

— О, не — казвам. — Всичко се върши от един старши писар във върховния съд, Джон Хейлс. Той е виждал оригиналното завещание на краля и казва, че то ясно посочва майка ми и нейния род като наследници след принц Едуард и принцесите. Хейлс доказва, че бракът на баба ни е бил валиден, следователно нашият род е законен и с английско потекло, и протестантски. Сега съпругът на Катрин, Нед Сиймор, плаща, за да получи мненията на духовници зад граница, които да покажат, че бракът между него и Катрин също е бил валиден, с произнесени в тесен кръг обети, а синовете им — законородени. Когато всички доказателства бъдат събрани заедно, Джон Хейлс ще ги обнародва и народът ще се убеди, че Катрин е доказана наследница на кралицата: законородена и законно омъжена.

Томас се поколебава. Той е слабо образован човек, но има много познания за света, и отговаря за безопасността на двореца и кралицата, откакто Елизабет се възкачи на трона.

— Е, красавице, аз не съм нито лорд, нито писар, но не съм сигурен, че това е чак толкова благоразумно. Кралицата не е жена, която при никакви обстоятелства се чувства задължена да се ръководи от всеобщото мислене. Дори цялата страна да мисли едно, тя пак ще направи каквото си е наумила. Помниш ли времето, когато тя беше единствената протестантска принцеса, отстояваща вярата си, когато сестра ѝ беше кралица на Англия? Не промени мнението си тогава, макар че сякаш цялата страна бе срещу нея — от кралицата и всички испанци до последния обикновен човек. Смятам, че ще е нужно нещо повече от книга, за да я убеди.

— Тя все пак се подчини — казвам упорито. — Самата аз си я спомням как посещаваше католическата литургия и роптаеше заради това.

— Излизаше от литургия по-рано — припомня ми той. — Оплакваше се от прилошаване. И показваше на всички, че няма да се примири.

— Да, но Уилям Сесил подкрепя написването на тази книга — настоявам. — И Робърт Дъдли. Каквото Уилям Сесил мисли днес, кралицата го оповестява утре. В крайна сметка ще приеме съветите му. А той и неговият зет, и всичките му съветници са поръчали тази книга и ще се погрижат да бъде публикувана. Кралицата ще трябва да посочи Катрин за своя наследница, щом целият християнски свят казва, че тя е била законно омъжена, а целият Таен съвет казва, че е наследница.

Чуваме как часовникът отмерва часа.

— Трябва да вървя — казвам, почти без да помръдна в топлата му прегръдка.

Той ме сваля от скута си и, като се навежда напред, оправя роклята ми и подръпва ръкавите ми, за да изглади гънките по тях. Внимателен е като камериерката на някоя дама. Докосва шапчицата ми и оправя надиплената ми яка.

— Ето така — казва. — Най-красивата дама в двора.

Изчаквам го да отвори вратата на помещението на стражите и да хвърли поглед навън.

— Хоризонтът е чист — казва и отстъпва назад, за да ме пусне да изляза.

Докато прекосявам вътрешния двор от главната порта до градинските стълби, увита в наметката си, за да се предпазя от ситния снежец, имам лошия късмет да срещна самата кралица, прибираща се от игра на кегли на заледения кегелбан. Вдигнала е над ушите си поръбената си с хермелин червена качулка. Дланта ѝ е върху ръката на Робърт Дъдли, бузите ѝ са порозовели от студа, а очите ѝ искрят. Отстъпвам назад и правя реверанс, като изхлузвам пръстена си с рубин от пръста си и го плъзвам в джоба на наметката си, преди бързият ѝ тъмен поглед да спре върху него.

— Ваше величество.

Томазина, джуджето на кралицата, ги следва и ми прави комична малка гримаса, сякаш за да ме попита къде съм била. Не ѝ обръщам

никакво внимание. Тя няма право да показва каквото и да е любопитство относно мен. Не съм длъжна да отговарям пред нея, а ако предизвика кралицата да ме попита, тогава ще я намеря после и ще ѝ кажа да си гледа собствената жалка работа.

— Лейди Мери — казва Елизабет с неприязнен тон. Нямам представа какво съм направила, за да я засегна, но тя е явно недоволна. — Ще ме удостоите ли с присъствието си на обличането ми за вечеря тази вечер?

По-скоро чувствам, а не виждам насърчителната усмивка на Робърт Дъдли. Не смея да погледна направо където и да било, освен в искрящите тъмни очи на Елизабет.

— Разбира се, ваше величество — казвам смирено. — А честта е моя.

— Запомнете го тогава — казва тя с противен тон и профучава покрай мен. Правя реверанс, а когато вдигам глава, улавям бърза съчувствена усмивка от Робърт Дъдли и нахално намигване от Томазина. Той тръгва след кралицата. Тя се забавя.

— Някой пише книга за сестра ти — осведомява ме тя. — Затова кралицата е толкова бясна. Току-що научи за това. Явно там ще пише, че сестра ти ще бъде следващата кралица на Англия. Ще бъдеш сестра на кралицата и леля на следващия крал. Представи си — едно джудже като мен толкова близо до трона.

— Изобщо не съм като теб — казвам студено.

— О, нима мислиш, че ще бъдеш по-висока с голямата корона на главата на сестра ти? — пита тя с усмивка. — Нима издигането ѝ ще те накара да пораснеш? Ще се издигнеш ли по-високо, ако тя те направи херцогиня?

— Не знам за какво говориш — извърщам се, но тя улавя полата на роклята ми в малката си ръка с квадратна длан, толкова подобна на моята.

— Какво има? — питам ядосано. — Пусни ме. Да не мислиш, че ще се караме наред двора като пажове?

— Има хора, които биха платили добри пари, за да видят тази гледка — казва тя весело. — Но аз винаги съм си изкарвала прехраната като миниатюрна дама, никога като смешник.

— А аз пък изобщо никога не съм си изкарвала прехраната — заявявам важно. — А ръстът ми няма нищо общо с каквото и да било.

Ще ти бъда благодарна, ако пуснеш роклята ми.

Тя ме пуска, но безочливата ѝ усмивка не изчезва дори за миг.

— Наистина има книга, лейди Мери — казва тя кратко. — Учените я съставят, част по част. Страница, открадната от върховния съд, за да се докаже, че членовете на семейството ви са били посочени като наследници от Хенри VIII, доказателство за брак, което да покаже, че вашата линия е законна, доказателство, че и трите — лейди Джейн, лейди Катрин и вие — сте с английско потекло, протестантки и с кралска кръв.

— Не говори за Джейн — изричам предупредително.

— Погребана в ковчег, голям колкото за дете! — възкликва тя подигравателно, и аз се завъртам на пета и се отдалечавам с гневни крачки, но я чувам как топурка след мен, промъква се покрай мен и ми препречва пътя.

— Трябва да узнаеш останалото — казва ми тя. — Слушай, за свое собствено добро. Всички доклади на учените от Франция и Испания посочват сестра ти Катрин за законна наследница. Кралицата е бясна. Ако ти си поръчала доклада, добре ще направиш да предупредиш писарите си да стоят настрана и да не се набиват на очи. Можеш да кажеш на чичо си да направи едно пътуване до Франция, за да подобри здравето си. По-добре е да не се набиваш на очи и да престанеш да търчиш тайно да се целуваш с пазителя на портата.

Потискам едно шокирано ахване.

— Виждам много неща — добавя тя бързо. — Знаеш как. Никой не ни обръща внимание.

— А защо ти е да ме предупреждаваш? — питам настойчиво. — Когато живееш в сянката ѝ?

— Защото и двете сме джуджета — казва тя без заобикалки. — И двете сме малки жени в много голям и опасен свят. Ниският ни ръст ни прави сестри, макар да искаш да го отречеш. Затова ти казвам — не я оскърбявай. И без това е достатъчно разгневена на семейството ти.

Тя ми кимва леко и дръзко, сякаш за да подчертае думите си, а после се обръща и прекосява с подскачаща походка двора, с вид на момиченце, което тича след учителя си, и аз виждам как вратата към личното стълбище на Елизабет се затваря с трясък след нея.

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР ПРОЛЕТТА НА 1564 Г.

Служа на Елизабет през цялата ужасно студена пролет с педантична вежливост, и макар да щрака с пръсти към мен, за да й донеса ветрилото и се оплаква, че я драскам по врата, когато закопчавам сапфирената ѝ огърлица, тя не може да намери какво друго да каже против мен.

Никога не хвърлям дори бегъл поглед към джуджето Томазина, за да ѝ благодаря за предупреждението, а когато при някое движение от танца се оказваме една до друга, сменям мястото си, ако мога, не обръщам внимание на мъничките стъпала на моята сестра по съдба. Не приемам, че ниският ни ръст ни превръща в посестрими. Разбира се, мога да разпозная чертите си в Томазина, в нейната поклащаща се походка, докато крета на късите си крака, в постоянното извръщане на лицето ѝ нагоре, за да може да следи разговор, който се води далече над главата ѝ. Предполагам, че и тя има болки в гърба, както аз след дълъг ден на седлото, и че и на двете ни е омразно, когато хората се обръщат към нас като към деца, погрешно приемайки високия ръст за признак на напреднала възраст или на мъдрост. Но никога няма да приема, че двете с нея сме излети от един и същ калъп. Съществува някакво сходство във външността ни, но само толкова. Трябва ли Елизабет да претендира за родствена връзка с всеки червенокос човек? Трябва ли лейди Маргарет Дъглас да бъде сестра на някой кон? Външността не означава нищо в сравнение с потеклото. Аз съм от кралски произход до мозъка на костите си, а не джудже; аз съм цялата Грей, а не красива играчка. Аз съм наследница на престола на Англия, а Томазина не е наследила нищо особено освен недоразвити кости.

Но една вечер, през ранната пролет, отиваме на вечеря и виждам, че Уилям Сесил отсъства, което е необичайно, а ласкателството и доброто настроение на Робърт Дъдли са малко насилени. Елизабет настръхва като котка, попаднала под изсипала се от прозореца на някоя стая струя вода: всеки може да забележи колко е раздразнителна. Като че ли никой освен джуджето Томазина не знае кой е бил толкова

лекомислен, че да ядоса Елизабет, а аз не мога да се заставя да я попитам.

Докато разчистват масите, Робърт Дъдли се привежда над ръката на кралицата и аз виждам как тя кимва на писаря си, който му подава сноп книжа. Той се покланя, взема ги и тръгва да излиза от залата. Аз се промъквам покрай стените, незабелязана от никого, докато главата ми изчезва зад столовете с високи облегалки, срещам се с него точно до големите врати и се измъквам навън, когато ги отварят за него.

— Лейди Мери — казва той и ми се покланя. Вратите се затварят зад нас и ни скриват от погледа на придворните.

— Нещо неприятно ли е станало? — питам го направо.

Той се навежда ниско, за да може да ми говори тихо.

— Да. Някой — предполагам, френският посланик — е дал на кралицата книга, която подкрепя претенциите на сестра ви лейди Катрин за трона.

— Лейди Хартфорд — казвам, наричайки я с името на съпруга ѝ. Той ми се намръщва.

— Лейди Катрин — повтаря. — Сега не е моментът да утвърждавате един брак, за който кралицата е постановила, че е недействителен.

Вглеждам се в смуглото лице на мъжа, чийто собствен брак щеше да бъде обявен за недействителен, ако вместо това съпругата му не беше убита в най-удобния момент.

— Ние знаем истината — казвам упорито.

— А авторите публикуваха това, което смятат за своя истина — отвръща той с равен тон.

— Не поръчахте ли вие книгата? — питам настойчиво, знаейки, че е така.

— Не — лъже той. — А онези, които са свързани с нея, ще пострадат. Кралицата издаде заповед за арестуване на вашия чичо Джон Грей, за Джон Хейлс, автора, за Робърт Бийл, неговия писар, за доведения баща на Нед Сиймор — Франсис Нюдигейт. Дори за Никълъс Бейкън, лорд-пазителя на Големия държавен печат, който се изказа в полза на сестра ви.

Застивам, потресена.

— Чичо ми — арестуван? Пазителят на Големия държавен печат — арестуван? Но какво ще стане с Катрин? — вкопчвам се в ръкава му.

— О, сър Робърт! Не я връщат обратно в Тауър, нали?

— Не.

— Но къде ще отиде тя, ако отведат чичо ми от дома му? Нима ще я оставят там с лейди Грей? Или е освободена? О, сър Робърт, освободена ли е?

— Не — той се изправя. — Лейди Мери, трябва да замина по дела на нейно величество. Трябва да изпратя стражи да арестуват тези мъже за разпит.

Вдигам поглед към красивата му, стройна фигура.

— Вие, да ги арестувате? Вие, който не сте имали нищо общо с книгата, сега ги арестувате?

— Да — казва той лаконично. — Както ми нарежда кралицата.

Няма смисъл да роптая, че той винаги прави каквото иска кралицата, че никога не ѝ се противопоставя. Не можеш да станеш фаворит в двора на един тиранин, без да жертваш принципите си всеки ден. Единственото, което мога да направя, е да се опитам да го убедя да остане на страната на Катрин.

— Сър Робърт, това е жестоко спрямо сестра ми и нейните малки момчета. Те не са направили нищо. Тя не е направила нищо. Някой друг е поръчал тази книга — навярно дори са го сторили ваши приятели — но не е тя. Някой я е написал — но не тя. Някой я е публикувал — не тя. Не можете ли да помолите тя да бъде освободена? Дори ако трябва да арестувате онези други хора?

Той поклаща тъмнокосата си глава и казва:

— Кралицата отказва да ме слуша за това. Отказва да слуша когото и да било. Тя има право да помилва някого само когато ѝ е угодно.

— На нашата братовчедка Маргарет Дъглас ѝ беше простено за далеч по-лоши неща!

— Това е решение на нейно величество. То е във властта ѝ.

— Зная това! — възкликвам. — Тя е...

Той рязко вдига ръка, за да ми напомни, че не може да чува никакви критики към жената, която властва и над двамата ни.

— Тя е твърдо решена — продължавам, а когато той се обръща и си отива, прошепвам на себе си: — Твърдо решена да бъде жестока.

Намирам се във вратарската къщичка с Томас Кийс, който наблюдава портата и застаналия на пост страж от малкия прозорец, когато чувам тропот на коне и Томас казва:

— Това е застъпникът на сестра ти, арестуван, бедният човек.

Повдига ме върху едно столче, за да мога да надникна през прозореца и да виждам, без да ме забелязват. Хейлс влиза през портата, яхнал окаян кон, а зад него виждам друг мъж, свел надолу лице, ограден от въоръжена стража.

— Боже мой! А това е моят чичо Джон. Джон Грей, при когото беше настанена сестра ми!

Томас ме оставя и взема черния жезъл, символ на службата му. Чувам вика му, с който нарежда на новодошлите да се представят, а после им отваря портата, пуска ги да влязат и се връща при мен, слага големия си жезъл обратно в ъгъла и разхлабва кожения си колан.

— Но какво са направили? — пита ме: милото му лице е озадачено. — Само заради написването на книгата им ли е това?

— Да — казвам горчиво. — Знаеш, че чичо ми никога не би направил нищо срещу Елизабет. Предан ѝ е от цяла вечност. А самият Джон Хейлс казва, че всичко, което се опитвал да направи, било да докаже, че една протестантка може да наследи престола. Не призовавал Катрин да заеме мястото на Елизабет, а само да бъде посочена за наследница, ако Елизабет умре без син.

— Тайният съвет ще види това — казва Томас с надежда.

— Освен ако не затворят много здраво очи — казвам с горчивина.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ЛЯТОТО НА 1564 Г.

Елизабет ме вика в спалнята си, докато се облича за вечеря. Седнала е пред масата си: огледалото ѝ от венецианско стъкло е пред нея, червената ѝ перука — забодена на поставката си, със свещи навсякъде около нея, докато дамите ѝ педантично, грижливо оцветяват лицето ѝ с оловно белило. Тя стои напълно неподвижна, като мраморна статуя, докато сместа от бяло олово и оцет бъде безупречно нанесена от пътя на косата ѝ до врата и надолу до гърдите ѝ. Никой не смее дори да диша по-шумно. Застивам като всички други статуи в стаята, докато тя отваря очи, вижда ме в огледалото и казва, без да движи устните си, по които оловното белило съхне:

— Лейди Мери, погледнете това.

След посоката на сведения ѝ поглед, пристъпвам напред и когато тя мигва в знак на позволение, вземам малката книга, която лежи отворена пред нея.

Заглавието е „*Monas Hieroglyphica*“^[1], а авторът е Джон Дий. Посветена е на императора на Свещената Римска империя и дългият предговор настоява читателя да вземе предвид, че символите на планетите имат значение сами по себе си, и могат да се четат като език или като код.

Вдигам очи и срещам тъмните очи на Елизабет в огледалото.

— Прегледайте я — нарежда тя през затворените си устни. — Какво мислите?

Прелиствам малките страници. Покрити са със схеми и астрономични символи и ситен печатен шрифт, който обяснява какво означава всеки от тях, и как всеки се свързва с останалите. Виждам, че има няколко страници с математически изчисления, които демонстрират връзката между символите, и някои, които приличат повече на философски писания или дори на алхимия.

— Не мога да я разбера от пръв поглед — признавам искрено. — Ще трябва да я изучавам много дни, за да я разбера. Съжалявам, ваше величество.

— Аз също не мога да я проумея — Елизабет издишва шумно и облаче бяла пудра литва към огледалото. — Но мисля, че това е изключителен труд. Той обединява символите на древните и науките на мюсюлманите — говори за универсален свят, който съществува успоредно с нашия и зад него, свят, който можем да усетим, но рядко виждаме. Той обаче смята, че тези символи го описват и съществува език, който може да бъде научен.

Поклащам объркано глава.

— Бих могла да я прочета внимателно, ако желаете, и да напиша обобщение — предлагам.

Тя се усмихва съвсем леко, за да не напука боята:

— Ще я прочета със самия автор — казва. — Той е на мое разположение. Но можете да седите и да слушате начетения ни разговор, ако желаете. Просто исках да проверя какво разбирате от това на пръв поглед.

— Не съм имала привилегията да получа вашите познания — казвам тактично. — Но бих се радвала да узная повече. Сигурна съм, че ако мога да ви слушам, бих разбрала повече.

— Но чувам отвсякъде, че сестра ви Джейн е била много начетена — казва тя. — Научих, че Роджър Ашам твърдял, че тя била най-начетената жена на своето време. Пише книга, в която отдава почит на паметта ѝ. Изглежда, в последно време всички искат да издават книги — нямат ли си достатъчно работа за вършене?

— Той се среща с нея само един-два пъти — казвам, преглъщайки желанието да защита Джейн от тази стара ревност. — Почти не я познаваше.

— Аз също учех с кралица Катрин Пар, не забравяйте — казва Елизабет, размишлявайки над отдавнашни съперничества.

— И аз — обажда се лейди Маргарет Дъглас от дъното на стаята, отчаяно жадувайки да се включи в разговора и да напомни на Елизабет за родствената си връзка с нея. Елизабет дори не обръща глава.

— Сигурна съм, че тя никога не е чела нещо като тази книга от доктор Дий — казвам в опит да върна Елизабет към настоящето.

— Да — казва тя. — Предполагам, че нямаше да го разбере.

Начервяват устните ѝ и почерният миглите и веждите ѝ. Капват беладона в очите ѝ, за да ги накарат да заискрят. Аз стоя и държа книгата, в очакване да разбере дали съм освободена. Тази вечер не е

мой ред да ѝ служи, не е вечерта, в която е мой ред да гримирам белосаната, лицемерна стара кралица. Тази вечер би трябвало да съм свободна да правя каквото пожелая, но тя ме държи тук, защото се притеснява дали съм достатъчно умна да разбере нещо, което е неясно за нея, опасявайки се, че моята отдавна мъртва сестра е била поначетена от нея.

— Но не мислите, че това е ерес, нали? — тя се надига от масата и дамите поднасят полата на роклята така, че да може да стъпи в нея, издърпват я нагоре и я завързват на кръста ѝ.

— Не бих могла да изкажа мнение — казвам предпазливо. — Ваше величество би преценила това най-добре. Но винаги съм ви чувала да говорите благосклонно за Джон Дий.

— Така е — потвърждава тя. — И се радвам, че той се върна в Англия с такива познания! Ще започна да чета книгата му утре. Можете да се присъедините към нас.

Правя реверанс, сякаш съм изключително признателна.

— Благодаря ви, ваше величество. Ще очаквам с нетърпение да се уча от двамата ви.

* * *

Джон Дий, тъмноок, облечен в тъмна роба като учен, е заобиколен от листове хартия. Върху всеки има надраскани символи, един — насочен към друг, всеки един — обяснен с дузина кратки бележки. Виждам, че рисува малки ръце с пръст, обвинително насочен към абзац, на който иска да обърнем особено внимание. Елизабет, разтворила книгата му на скута си, седи сред тази буря от елементи на познанието, със светнали от внимание очи. Томазина, подобно на изискано облечено луксозно кученце, коленичи в краката ѝ. Аз сядам на едно столче отстрани: никога няма да се свивам на пода, докато Елизабет седи.

Джон Дий говори за символите на звездите: онова, което е показано в небесата, съответства на това, което става на земята.

— Каквото е горе, това е и долу — казва той.

— Можете ли в такъв случай да предсказвате женитбите на владетелите? — пита Елизабет.

— С голяма точност, ако разполагам с датите, времето и мястото на раждането им, които биха ми посочили техния астрален дом — отвръща Дий.

— Това не е ли астрология? — питам го, а в тона ми се долавя предупреждение.

Той кимва, оценявайки предпазливостта ми.

— Не, защото аз не целя да предскажа зло — казва той. — Незаконно е да се предсказва смъртта на един владетел, но е безвредно да се предсказва неговото щастие — приковава проницателния си поглед в Елизабет. — Може ли да избира най-подходящия ден за женитбата ви, както избрах този на коронацията ви?

Елизабет се разсмива превзето.

— Не и моята, добри ми философе. Знаете, че нямам такова желание. Току-що бях принудена да разочаровам ерцхерцог Фердинанд. Казах му, че по-скоро бих предпочела да бъда стара мома-доячка, отколкото омъжена кралица!

— Безбрачието е призвание — отвръща Джон Дий, а аз полагам усилие да запазя сериозно изражение при представата за Елизабет като монахиня. Не смея да погледна Томазина, която е свела глава.

На известно разстояние от нашия омагьосан кръг дамите въздишат от отегчение и пристъпват от крак на крак. Придворните стоят до стените, разговаряйки помежду си, а един-двама се облягат на ламперията от изтощение. На никого не е позволено да седне, въпреки че Джон Дий чете от книгата си вече два часа.

Дий взема друг лист и го показва на кралицата, но в този момент Уилям Сесил влиза тихо в стаята и се покланя.

— Простете, че се натрапвам на научните ви занимания — казва той тихо. — Но нали искахте да узнаете веднага щом кралицата на шотландците даде позволение съпругът на лейди Маргарет Дъглас да влезе в Шотландия.

Младият Хенри Стюарт, моят красив роднина, който се прозява в един ъгъл, дочува изреченото шепнешком име на майка си и вдига поглед, но Елизабет и Сесил са доближили глави.

— Нима кралица Мери се е съгласила? — възкликва тя, криейки широката си усмивка зад изрисувано ветрило.

Сесил се покланя.

— Да.

Тя го хваща за ръкава и го придърпва по-близо. Само ние с Томазина можем да чуем как се съветват шепнешком.

— Но аз попитах само защото бях сигурна, че тя ще му откаже достъп до шотландските му земи — прошепва тя. — Попитах само за да подразня Мери и да отклоня вниманието ѝ, докато тя преговаряше с Дон Карлос Испански.

— В такъв случай спечелихте повече, отколкото възнамерявахте — казва Сесил с угоднически тон. — Надхитрихте я. Защото тя е дала позволение както на графа на Ленъкс, така и на сина му да влязат в Шотландия, а като паписти те със сигурност ще я отделят от нейните съветници-протестанти. Да заминат ли или ще е по-безопасно да задържим младежа тук?

Елизабет повиква с жест Хенри Стюарт, лорд Дарнли, светлокос младеж, красив като момиче. Той е мой братовчед, тъй като е син на лейди Маргарет Дъглас, но не мога да кажа, че помежду ни има кой знае какви топли роднински чувства. Никога не съм харесвала майка му, която се възползва от несправедливостта на Елизабет — на свобода е, докато сестра ми е затворена, нейните близки се издигат, докато тези на сестра ми губят позициите си. Убедена съм, че се вижда като наследница на трона, докато всички знаят, че е редно наследницата да е Катрин.

Самият Хенри Стюарт се върна от Франция, за да изпълнява ролята на малко птиче в клетката на кралския двор: той чурулика безспир в угода на кралицата, но вратичката на клетката никога не се отваря. Майка му е готова да го постави навсякъде, където може да го видят: смята го за неустоим. Публична тайна е, че тя се надяваше той да се ожени за Мери, кралицата на шотландците, но кралицата успя да устои на обещанията, сипещи се от розовите му устни в първите дни на вдовството ѝ. Сега той се покланя ниско на Елизабет и кимва на мен, но никой от нас не губи много време в любезности към другия. Той е суетен млад мъж, който твърде малко се интересува от която и да било жена с какъвто и да е ръст. Това, което умее до съвършенство, е да угажда на по-възрастни благосклонни жени, които изпитват наслада от компанията на едно красиво момче, като например майка му или кралицата. Най-много от всичко обича да се напива и да обикаля из града, като си търси белята заедно с други хубостници. Така или иначе,

не привличам вниманието му и той не прахосва никаква част от него за мен.

— Можете да кажете на баща си, че той е получил своето разрешение за пътуване от кралицата на шотландците, по моя молба — казва Елизабет на Хенри Стюарт. Той се изчервява като момиче и пада на едно коляно. Елизабет му се усмихва. — Ще искате ли да заминете за Шотландия с него? — пита тя.

— Не и да ви оставя! — възкликва той, сякаш сърцето му ще бъде сломено. — Искам да кажа, простете ми, говорих твърде прибързано. Ще сторя каквото заповядате, каквото заповяда баща ми. Но не искам да напускам този двор заради друг. Та нима човек изоставя слънцето, за да отиде при луната?

— Ще бъдете длъжен да заминете, ако баща ви има нужда от вас — заявява Елизабет.

Очите му блестят, докато отмята дългия си перчем от челото: възхитителен е като невръстен златист шпаньол.

— Не може ли да остана?

Елизабет протяга ръка към него и отмята русите къдрици от подобното му на листенце от роза лице.

— Можете — казва тя благосклонно. — Не мога да се лиша от вас. Вашият баща, лорд Ленъкс, ще отиде и ще уреди делата си в своите земи, а вие ще останете при мен на сигурно място като птиче в гнездото.

Сесил вдига вежди, отбелязвайки нежния тон на кралицата, и не казва нищо. Хенри Стюарт се осмелява да улови ръката на нейно величество и я притиска към устните си. Елизабет се усмихва и му позволява тази волност.

— Никога няма да ви оставя — кълне се той. — Не бих могъл да го понеса.

Разбира се, аз знам, че няма, защото Томас Кийс има заповеди да не го пуска да излезе през портата. Но това е поетичната драма на изтънчената рицарска любов, а тя е по-важна от която и да е банална истина.

— Зная, че никога няма да го сторите — измърква Елизабет като охранена котка, от удоволствие, че той ѝ обръща внимание.

— Не съм като Робърт Дъдли! Не заминава ли той за Шотландия, за да се ожени за кралицата? — пита Дарнли, ръсейки сол в раната.

Лицето на Елизабет се присвива конвулсивно под грима.
— Той заминава от обич към мен — заявява тя.

[1] *Monas Hieroglyphica* — „Йероглифната монада“ от Джон Дий — изчерпателна кабалистична интерпретация на измислен от него глиф, предназначен да изрази мистичното единство на цялото творение. — Б.пр. ↑

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1564 Г.

Джеймс Мелвил, сладкодумен шотландски омайник, нает от своята кралица, Мери, да убеди Елизабет да я обяви за наследница, идва в нашия двор в края на лятото. Дните са топли, но нощите застудяват: листата сменят цвета си и пламтят в бронзово, златисто и червено. Елизабет, която обича горещото време, нарочно удължава летните си удоволствия и настоява да излизаме с кралската баржа, за да гледаме залеза по реката, макар че с настъпването на здрача из долината появява студен вятър.

Кралицата повиква шотландския дипломат да седне до трона ѝ в центъра на баржата. Аз съм от едната страна, Кат Ашли, отново ползваща се с благоволение — от другата. Джуджето Томазина стои върху един сандък на носа, за да може да наблюдава движението на сребристото течение на реката. Извърщам поглед от нея. Не ми е приятно да я виждам как стои там като дете, и маха на рибарите и на гребците в ладиите.

Елизабет и шотландският съветник седят плътно един до друг, почти допрели глави. Каквото и да казва, тя се надява да го запази в тайна. Но аз мога да разчета съдържаната му усмивка така ясно, както сестра ми Джейн можеше да чете гръцки. Зная точно какво му казва — казва му, че е длъжен да убеди Мери, кралицата на шотландците, да се омъжи за Робърт Дъдли, и в отплата тя ще получи правата на сестра ми Катрин: ще бъде посочена за наследница на Елизабет. Обещава му, че Катрин ще бъде държана под домашен арест до този момент, че всяка възможна кампания в нейна защита ще бъде потушена, че всякакви публикации ще бъдат спрени. Елизабет предпочита Мери, кралицата на шотландците, за своя наследница, а сестра ми ще бъде пренебрегвана от всички, докато бъде постигнато споразумение по въпроса.

Не смея да хвърля поглед отсреща към Кат Ашли, която сигурно приема тази лудост със същото неодобрение, с каквото гледа на нея и Мелвил, както и Уилям Сесил, толкова, както и неохотният жених,

самият Робърт Дъдли. Не смея да погледна никоя от дамите от страх да не би някоя да ми намигне. Никоя от нас не вярва, че когато настъпи моментът той да заміне, Елизабет ще събере сили да пусне любовника си да си отиде. Никоя от нас не вярва, че Мери ще приеме с признателност един отхвърлен любовник. Никоя от нас не мисли, че Робърт Дъдли — въпреки огромната си амбиция — ще посмее да се прицели чак толкова високо, в една кралица, която не е вече компрометирана заради това, че му е любовница. Но Елизабет демонстрира по всякакъв начин, че е твърдо решена и не спира да шепне сериозно на шотландския посланик, докато, най-накрая, той кимва в знак на съгласие, покланя се и отстъпва назад.

Елизабет се обляга в стола си и се усмихва на обичната си Кат.

— Ще го направи — казва тя само. — Ще я убеди. И тя ще приеме Дъдли.

— Разбирам защо Мелвил е готов да опита — заради огромното удовлетворение да види своята кралица като престолонаследница на Англия. Но дали Дъдли ще приеме? Вие ще го приемете ли?

Елизабет обръща глава.

— Робърт е единственият човек, на когото имам достатъчно доверие, та да го изпратя при нея — казва тя полугласно. — Затова и не мога да я поверя на никой друг освен на него. Ако тя се омъжи за дон Карлос Испански или за френския херцог, тогава ще се сдобием с враг на задната си врата, а през река Туид тук ще се изсипят папистки свещеници. Но Робърт ще ме спаси, както е правил преди. Ще се ожени за нея и ще я обуздае.

— Но ще трябва да го оставите да си отиде — казва внимателно Кат. — Ще трябва да го изпратите в обятията на друга жена.

— Навярно няма да е скоро — казва Елизабет уклончиво. — Нима уреждането на това няма да отнеме дълго време? И може всички понякога да се събираме заедно. Може да организираме северен двор в Йорк или Нюкасъл, или Карлайл, всяко лято, за цялото лято. Може да организираме Съвет на Севера и Робърт да го ръководи. Освен това, веднага щом тя забременее, той би могъл да се прибере в Англия.

— Да забременее — повтаря Кат, с очи, приковани върху лицето на кралицата. — Тя е млада и плодовита. Говори се, че нощем плаче в леглото си за съпруг. Ами ако се влюби в сър Робърт и от тази любов двамата създадат дете? Мислила ли сте как ще се почувствате, когато

научите, че тя носи неговото бебе? Как мислите, че ще се почувства той, когато съпругата му носи престолонаследника на Шотландия и Англия, в чиито вени тече кръвта на Дъдли? Не се ли опасявате, че тогава и той ще я обикне? Нима всеки мъж не би погледнал съпругата си с любов при това положение?

Виждам как Елизабет става още по-бледа под боята по лицето си. Предполагам, че стомахът ѝ се свива от ревност.

— Той би трябвало да стане баща на принц — защитава тя собствената си идея. — Той е мъж, напълно достоен да владее кралство. И преговорите навярно ще отнемат толкова време, че тя ще е преминала детеродните си години, преди да се оженият.

— Тя е на двацет и една — заявява Кат. — Колко време мислите, че можете да протакате?

Елизабет придърпва кожената наметка на раменете си и обръща лице с яростно изражение към мен. Трепвам пред гневния поглед на тъмните ѝ очи.

— Всичко е по-добро от сестра ѝ — казва рязко и кимва с червенокосата си глава към мен. — Няма да търпя съперница в близост до себе си. Няма да допусна моята наследница да създаде дом с един Сиймор, прибавяйки още един кралски герб към своя, докато всички се стичат на нейна страна. Няма да допусна в двора си една млада жена като Катрин Грей, та всички да ни сравняват.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1564 Г.

Никой не вярва, че кралицата възнамерява да се раздели с Робърт Дъдли. Но тя убеждава Джеймс Мелвил, че наистина има такова намерение, а Уилям Сесил подготвя среща на шотландските и английските пълномощници в Бърик за подписване на брачно споразумение и съюз. Джуджето Томазина ме гледа с потайна усмивка, сякаш ние двете, които виждаме Елизабет, когато не се перчи пред шотландския посланик с танцовите си умения или музикалните си познания, или начетеността си, знаем повече, отколкото тези мъже, които са задължени да ѝ се възхищават. За да превърне фаворита си в достоен кандидат, тя решава, че той трябва да стане граф на Лестър и барон Денби, и целият двор присъства в голямата зала, за да види как Робърт Дъдли, син на предател и внук на предател, коленичи пред кралицата и се изправя като граф. Кралица Мери трябва да бъде убедена, че Елизабет обича Робърт Дъдли като брат и го уважава като член на Камарата на лордовете. Но Елизабет не може дори да приключи тази шарада, без да развали постановката. Когато той коленичи в знак на покорство, тя го погалва по тила. Испанският посланик вижда това, всички го виждаме. Тя със същия успех може да оповести пред света, че го обича и той е напълно под нейна власт. Невъзможно е: Мери, кралицата на шотландците, никога няма да приеме огризките на Елизабет, когато те дори не са избутани от страни на чинията ѝ. Сякаш слюнката на Елизабет още лепне по него.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1564 Г.

Бързам да отида в двора една вечер през ноември, когато студената мокра мъгла се надига откъм реката и ръси ситни капчици около факлите във вътрешния двор, когато Томас се появява, излизайки от сянката на входа към главната порта, сякаш ме е чакал.

— Томас! — възкликвам. — Какво правиш тук? Не мога да спра. Трябва да отида в голямата зала.

Едрото му лице е намръщено, мачка шапката си в голямата си ръка.

— Трябваше да те видя.

— Какво става?

— Неприятности за теб — казва той унило. — О, Мери, Бог знае, че ми се иска да можех да ти го спестя.

Преглъщам страха си.

— Какво има? Да не би Катрин? Или някое от момчетата й?

Той се смъква на едно коляно, така че главата му е на една височина с моята.

— Не, слава Богу, тя е в безопасност като птиче в кафез. Става дума за чичо ти. Починал е.

— Тя го е обезглавила? — изричам шепнешком най-големия си страх.

— Не, не. Не е толкова лошо. Казват, че умрял от скръб.

Заставам неподвижна и притихвам. Той никога не ми е бил любящ роднина — но бе наказан със затвор, задето подкрепи Катрин, и й беше добър настойник. Сега, когато той е мъртъв, тя изгуби закрилника си. Още един представител на нашето семейство умря, застигнат от недоволството на една Тюдор. Наистина, те са сурови господари, няма как да бъдат обичани.

— Дано Бог спаси душата му — казвам.

— Амин — изрича Томас благочестиво.

— Но какво ще стане с Катрин? О, Томас! Мислиш ли, че кралицата ще я освободи сега? Тя не може да остане в Пирго без него.

Той улавя ръката ми и я държи между широките си длани.

— Не, хубавице. Това е още една лоша новина. Изпращат я при Уилям Питър. Самият аз видях как стражата потегля да я вземе, сякаш е затворничка, която може да избяга. Не я освобождават, местят я и ще я пазят още по-строго.

Намръщвам се.

— Сър Уилям Питър ли? Още ли е жив? Мислех, че е болен. Сигурно е поне на сто и две години.

Той се намръщва.

— Още няма шейсет, но го натоварват с тежко бреме. Навярно е бил единственият, който не е успял да се измъкне — поглежда ме, едрото му лице е сбърчено от загриженост: — Може пък всичко да е наред. Той има голяма къща, може да ѝ хареса там. Може да позволят на момченцето ѝ да си играе в градините.

— Къде? Къде живее той?

— Ингейтстоун Хол в Есекс. Била си там, помниш ли? Намира се на половината път до Ню Хол.

— Трябва да я видя — заявявам с внезапна решимост. — Трябва да отида да я видя. Не мога повече да понасям това.

* * *

Изчаквам Елизабет вече да е приключила с вечерята и да е танцувала с новия граф, Робърт Дъдли. Той полага извънредни старания да очарова Елизабет и да я разсмива, и всички продължават да ги поздравяват за неговото издигане до такова високо положение и за нейната добра преценка, задето е разпознала колко изключително ценен е този човек. Но дали е направила достатъчно, за да убеди кралица Мери да го вземе? Барон или не, граф или не, Мери, кралицата на шотландците, няма да приеме огризките на Елизабет без твърдо обещание, че ще получи правата на сестра ми, и на срещата в Бърик между шотландските и английските съветници се полагат усилия да се постигне споразумение. Елизабет е твърдо решена Мери да се омъжи за Робърт Дъдли и да бъде посочена за нейна наследница. Мери настоява провъзгласяването ѝ за наследница да предшества

женитбата. Никой не пита как две кралици, които си имат толкова малко доверие, могат да сключат трайно споразумение.

Но Елизабет поне е в добро настроение тази вечер. Подавам ѝ сатенената нощница, затоплена пред огъня, докато някой друг поднася захаросани плодове, а трета дама ѝ носи сладко вино, а пък камериерите, отговарящи за спалнята, пробождат леглото с меча и поглеждат под него в търсене на врагове, сякаш наистина вярваме, че тя ще прекара повече от десет минути вътре, след като вратата бъде затворена. Изчаквам я, докато се настани в стола си край огъня и ѝ бъде осигурено всичко, което може да ѝ потрябва, приближавам се до нея и коленича.

— Не се снишавайте повече, лейди Мери, или ще паднете под панера за дърва — казва тя и всички се засмиват. Усещам невъзмутимия поглед на Томазина върху лицето си, докато ме оскърбяват пред всички тях. Изправям се в пълния си ръст. Дори сега съм само на нивото на недружелюбния поглед на Елизабет.

— Ваше величество, моля ви за много голяма услуга — изричам тихо.

— Помислихте ли внимателно? — пита тя. — Преди да ме помолите за голяма услуга?

— Да.

В очите ѝ танцуват весели искрици:

— „*Па и кой от вас със своята грижа може да придаде на ръста си един лакът?*“^[1]

Изчервявам се до алено, докато всички се засмиват подмазвачески на остроумието на кралицата.

— Искам да добавя блясък към репутацията ви на милостив владетел, а не височина към собствения си ръст — казвам тихо. Мога да почувствам очите на Томазина, приковани върху лицето ми, сякаш искат да ме изгорят.

Благосклонността изчезва от лицето на кралицата като изтрита, сякаш е прокарала гъба по бялото олово.

— Не мога да се сетя за никой, който да заслужава милостта ми — отбелязва тя.

— Сестра ми Катрин — казвам много тихо. — Изгубихме чичо си, нейния тъмничар. Току-що научих, че той е починал от скръб заради недоволството на ваше величество. Това, че извърнахте от него

красивия си лик, го уби. Зная, че сестра ми Катрин не се храни и плаче по цял ден. Тя също страда от неодобрението на своята велика кралица. Боя се, че няма кураж да живее без вашата благосклонност. Умолявам ви поне да ми позволите да я посетя.

Отнема ѝ само миг да обмисли прощението ми. Виждам, че Томазина е затаила дъх. Дамите ѝ чакат. Аз чакам.

— Не — казва тя.

Мога само да пиша на Катрин.

Скъпа моя сестро,

Надявам се, че се чувстваш удобно в Ингейтстоун и че малкото ти момче ти носи радост. Зная, че сигурно си научила утешителни новини от Хануърт. Както най-голямото ти момче, така и неговият баща, графът, са добре и копнеят отново да бъдат с теб.

Аз се чувствам добре в двора, а Нейно Величество е толкова милостива и изпълнена с доброта: разпорежда се толкова благоразумно с огромната си власт, та не се съмнявам, че съвсем скоро ще бъдеш помилвана. Настоятелно се застъпвам за теб.

О, Катрин, толкова много ми липсваш.

С обич,
Твоя сестра,
Мери

[1] Мат 6:27. — Б.пр. ↑

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1564 Г.

Докато чакам и се надявам на отговор, сър Уилям Сесил тръгва до мен в галерията един ден, като скъсява дългите си крачки, за да ги изравни с моите дребни, и се навежда, за да може да вижда лицето ми.

— Научих, че сте писали на сестра си?

Предполагам, че е прочел писмото веднага щом го дадох на пажа си и го помолих да го предаде на Катрин в Ингейтстоун. Всъщност написах последния абзац, за да го види кралицата.

— Да — казвам сдържано. — Никой не ми каза, че не ми е позволено да ѝ пиша. Питам я за здравето ѝ и я уверявах в сестринската си обич.

— Писмото беше напълно приемливо — уверява ме той. Спира и, накланяйки леко глава, ме кани да седна до него на пейката в една прозоречна ниша, където може да вижда лицето ми, без да се привежда. Придърпвам ниско столче и стъпвам на него, за да се покатеря на пейката. Той знае, че не искам помощ, и когато се настанявам, сяда до мен.

— Имам да ви съобща печални новини за лорд Хартфорд — казва той.

Първата ми мисъл е, че зет ми е починал. Мисля си, че тази новина ще погуби сестра ми. Стисвам зъби и не казвам нищо. Вдигам очи към лицето му и го чакам да заговори.

— Той е изведен от попечителството на майка си и изпратен да живее при сър Джон Мейсън в къщата му в Лондон — казва Уилям Сесил.

— Защо?

Старият придворен свива рамене, сякаш за да ми даде да разбере, че не може да каже, а освен това аз знам също така добре, както и той, че едва ли съществува основателна причина. Елизабет няма повод да проявява омраза към Нед и неговото малко момче, сина на сестра ми, освен че той беше в двора ѝ, а се влюби в друга жена.

— Съжалявам за това — казва той унило.

— А Теди, момченцето, отива с баща си?

Сесил свежда глава.

— Не.

Толкова съм разстроена, че едва успявам да проговоря:

— Къде е отвела момчето на Катрин?

— Оставен е при баба си в Хануърт. Може да живее по-свободно с нея в семейния си дом.

— Отглеждан като сирак?

— В семейния си дом, от баба си. Ще бъде на сигурно място под нейните напътствия.

— Боже мой, сърцето на Катрин ще бъде разбито!

Съветникът на Елизабет знае всичко за сърдечната мъка. Само кимва.

Овладявам се.

— Има ли нещо, което можем да направим? — питам тихо. — Каквото и да е? Има ли нещо, което можем да направим, за да ги съберем отново всички заедно?

— Не още — казва той кротко. — Но имам известни надежди.

— Какви?

— Ако шотландската женитба на Робърт Дъдли се провали, то кралицата на шотландците никога няма да бъде посочена за престолонаследница на Англия. Нашата кралица ще разбере, че няма наследница освен лейди Катрин.

— А женитбата между кралицата на шотландците и Робърт Дъдли отменена ли е? — питам.

Сесил подбира думите си.

— Шотландците ни предизвикаха да разкрием картите си — казва той тихо. — Казаха, че ще го приемат, ако тяхната кралица бъде обявена за престолонаследница на Англия. Поканиха го в Единбург, но мисля, че сега, когато се стига до това, нейно величество няма да му позволи да замине. Не можем да им предадем Робърт Дъдли. Той ще остане в Англия.

Новината, която Уилям Сесил ми съобщава шепнешком, е безкрайно важна. Отново няма друга наследница-протестантка освен сестра ми. Докато си поемам неуверено дъх, виждам, че Уилям Сесил ме наблюдава.

— Ще стане това, което пожелае нейно величество — казвам смирено.

Уилям Сесил кимва одобрително.

— Сигурен съм, че ще отсъди правилно.

Той измъква писмо изпод черния си кадифен жакет:

— Това дойде първо при мен, както и трябваше. Но е за вас. Съжалявам, че няма добри новини.

Поглеждам разчупения печат. От Катрин е. Усмивам се на дързостта ѝ. Тя използва печата на Сиймор с ангелските криле върху сгънатото си писмо. Печатът е разчупен, а писмото — прочетено. Шпионите на сър Уилям виждат всичко. Той се изправя, покланя ми се и ме оставя да прочета писмото си от сестра си.

Най-скъпа Мери,

Благодаря ти за писмото и благопожеланията. Боя се, че за мен те са твърде закъснели. Мисля, че сърцето ми е разбито от това, че съм разделена от съпруга си и от скъпото си момче, и не мога нито да ям, нито да спя. Бракът ми, който започна с пиршество в леглото, завършва с глад и самотни будни нощи.

Зная, че ти и всичките ни приятели направихте всичко по силите си да обясните на Нейно Всемилоствено Величество, че не съм имала лоши намерения, и че всичките ми провинения се дължат на любов, а не на корист.

Надявам се, че може да бъде освободена, а също и малките ми момчета. Ако умра, Мери, горещо те моля да се погрижиш за тях и да им кажеш колко много съм обичала тях и баща им. Надявам се да можеш да намериш щастие, а също и любов. Ако имаш възможност за което и да е от двете, надявам се да можеш да се възползваш от нея.

Сбогом, добра моя сестро
Катрин

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1565 Г.

Красавецът Хенри Стюарт, лорд Дарнли, получава разрешение за пътуване, за да отиде при баща си в Шотландия, и Елизабет му дава съгласието си да замине. Двамата съветници на Елизабет — Робърт Дъдли и Уилям Сесил — въодушевено приемат неговото отпътуване, всеки по свои собствени себични причини. Робърт Дъдли би изпратил и самия дявол в Шотландия да се ожени за кралицата, ако така самият той остава на сигурно място у дома, а Сесил смята, че Хенри — говорещ френски, културен и благовъзпитан, с прекрасни обноски, братовчедът, когото нашата сродница лейди Маргарет Дъглас натрапва на Мери още от мига на нейното овдовяване — ще отвлече вниманието на кралицата от опитите да сплоти и управлява народа си. Предрича, че Хенри Стюарт ще предизвика безкрайни неприятности.

Никой освен майка му не мисли, че кралицата на шотландците ще приеме красивия младеж сериозно: Елизабет никога не би го приела. Но Сесил смята, че Хенри Стюарт и баща му, графът на Ленъкс, които се сприятеляват с всички шотландски лордове, будят гнева на влиятелния проповедник Джон Нокс, подклаждат стари съперничества и предявяват права над принадлежащите на съпругата на Ленъкс земи на семейство Дъглас, ще объркат нещата в Единбург толкова, че Мери няма да може да се справи. Ожесточено подкрепящите протестантството шотландски лордове ще намразят превзетото и негодното да управлява английско момче-папист и ще организират заговор срещу него, разбивайки крехката подкрепа, която Мери си е спечелила.

От своя страна Робърт Дъдли отчаяно се бои да не бъде прокуден в Шотландия и оженен за жена, която сигурно го ненавижда като прелюбодеец и убиец на съпругата си. Той знае, че каквото и да казва сега, Елизабет никога не би му простила, ако се ожени за друга. Той залага всичко на неспособността ѝ да го остави да си отиде. Подтиква я да изпрати Хенри Стюарт на негово място, като средство за отвлечане на вниманието в двора на Мери — нищо повече.

Никой не споменава дори, че красивият лорд Дарнли може да бъде подходящ съпруг и съветник за кралица Мери, че може да се погрижи тя да остане вярна на Англия, и да служи като английски посланик и разумен съветник. Той още няма двацет години и е прекарал живота си под суровата власт на своята майка-папистка, ту глезен, ту хокан от нея. Отгледан е като придворен: той е чаровен, мил и забавен, приятен в компания. Но на никой не му минава и през ум, че може да се държи като умел дипломат, дължащ преданост най-вече на Англия. Всички смятат, че изпращането му не е нищо повече от глупост и губене на време.

Мисля, че го подценяват. Смятам, че зад миловидното му лице се крие алчно сърце, а красивата му външност може да омае самотната френска кралица, която е заобиколена от сърцати, шумни мъже на действието, които настояват на правата си. Не всички сме като Елизабет: да изпитваме страст към мъж, който прилича повече на конекрадец, отколкото на благородник. Но нито Сесил (макар да изучава вкусовете ѝ още от момичешките ѝ години), нито смуглият Робърт (към когото тя показва предпочитания от толкова отдавна), могат да проявят такова живо въображение, та да си представят, че друга жена може да предпочита много повече друг тип мъже. Мисля, че младият Хенри притежава голям чар, ако харесват красиви кукли — но, тъй като самата аз съм нещо като красива кукла, не приемам това като нещо изненадващо.

Не мога да кажа, че харесвам лорд Дарнли, и не съжалявам, когато си тръгва от двора. Толкова е развълнуван от свободата си, че забравя съперничеството на майка си с моята и ми се усмихва за пръв път досега.

— Когато звездата ми изгрее, няма да забравя сестра ви — казва той изключително мило. — Кой може да се съмнява в благосклонността, която кралицата проявява спрямо нашия клон от семейството? Вие и сестра ви ще изгубите значението си и тогава ще се застъпя за вас.

— Тя отчаяно се нуждае от приятели — казвам въздържано. — Но ние се уповаваме изцяло на нейно величество.

Той махва с ръка на придворните, които са се събрали да го изпратят. Покланя се грациозно като танцьор, обръща се и се мята на седлото. Конят му скача със свити крака: той го държи здраво за

юздата и седи уверено, докато животното се изправя на задни крака. Докосва за поздрав шапката си и изпраща въздушна целувка на Елизабет, а тя му се усмихва благосклонно. Наистина изглежда красив като ангел на кон. Питам се колко ли време след като изчезне от погледа ѝ, тя ще съжали, че го е оставила да си отиде.

* * *

Отговорът е: по-малко от месец. Бих могла да избухна в смях, ако не трябваше да стоя изправена и неподвижна, докато тя беснее нагоре-надолу из стаята си. Сър Уилям Мейтланд, съветникът на шотландската кралица, пристига от Единбург и носи необичайната молба на кралица Мери да се омъжи за благородния поданик на Елизабет — Хенри Стюарт, лорд Дарнли. Елизабет побелява от гняв и се оттегля в личния си кабинет. Сесил и Дъдли влизат и излизат като неспокойни човечета на пружина, изскачащи от кутийките си. Навътре: за да слушат как Елизабет крещи гневно, че Хенри Стюарт е вероломен като майка си, Маргарет Дъглас, като баща си, Матю Стюарт, граф на Ленъкс, и че Мери е глупачка и той ще разбие сърцето ѝ, и ще провали шанса ѝ някога да бъде посочена за престолонаследница на Англия. Навън: за да се срещат с лордовете от Тайния съвет и да разберат дали има някакво законово средство, някакви забранени взаимоотношения, някакъв начин, по който могат да откажат позволение за този брак или — ако той вече се е състоял — да го обявят за невалиден.

За мен това е по-забавно от пиеса — безумно комична пиеса — да гледам как тези високопоставени мъже се залавят да погубят невинното желание на една жена. Не мислят за нищо освен за постигането на собствената им цел, победата на собствената им политика. Изобщо не изпитват съчувствие към една влюбена жена, млада жена без съветници, самотна млада жена, на която натрапват един красив млад мъж, в двор, кипящ от размирици, и която няма къде другаде да отиде.

— Дори не може да се каже, че той е особено възхитителен млад човек — казвам на Томас Кийс. Студен следобед е и ние сме се разположили от двете страни на огъня в личната му стая над шлюза.

Един от неговите служители е на пост пред главната порта. Механизмът за вдигането и свалянето на подвижната решетка на шлюза е от другата страна на стената и никой не може да я вдигне без позволенията на Томас. Той е налял малко вино в глинен съд и, докато гледам, внимателно изважда ръжена от нажежените до червено въглени и го пъха във виното, което започва да кипи. Съскането на врящата течност и мирисът на греяно вино с подправки изпълва стаята. Той ми налива една чаша и взема една за себе си.

— Изтънчен малък благородник — казва той. — Но се боя се, че не върви по Божиите пътища.

Това е крайно осъдително изказване от страна на Томас — моят Томас, който никога не говори лошо за никого. Поглеждам го над ръба на чашата си:

— Защо, какво знаеш за него?

Той ми се усмихва.

— Аз пазя портата — напомня ми. — Никой не влиза, без да го видя. Зная кой го посещаваше — не са най-достойните мъже. И често го виждам. Отбива се да посещава войниците ми — казва кратко. — Да пие с тях — когато не са на пост. Няма да кажа повече от това: не е подходящо.

Зяпнала съм заради скандалните му намеци.

— Никога преди не си ми казвал подобно нещо.

— Не подобава да говоря за това — казва той. — Нито пък е редно да го чуваш. Моята годеница не се занимава с клюки.

Усмихвам му се широко:

— Имаш много високо мнение за мен, Томас. Основната разменна монета в двора са клюките. Ти току-що ми даде цяло състояние под формата на скандал, ако реша да го продам.

Той кимва.

— О, аз съм богат на скандални сведения. Нима не се досещаш, че пускам хора да влизат и излизат по всяко време? Чувам всичко, но не го повтарям.

— Радвам се за това — казвам. — Защото не бих започнала да идвам тук, ако мислех, че ще разкажеш за това някому.

Той поклаща глава.

— Не и аз.

— Да не би да си приемал съобщения от сър Уилям Питър? Или да си научил някакви новини за сестра ми? — питам го.

— Знам само това, което знаеш ти: че тя е паднала духом, че той е неподходящ домакин, уморен и болен стар човек. Наредено му е да я пази строго и да не харчи пари за нея. Това е нещастен дом.

Мисълта, че Катрин, която винаги беше толкова ведра и закачлива, е смазана под бремето на скръбта в един беден дом, ме кара да сведа глава и да вперя поглед в червената жарава, сякаш искам да видя там по-добро бъдеще за нея. Чувствам тъгата ѝ като бreme върху собствените си рамене, нейният глад присвива в спазми собствения ми стомах.

— Трябва да настъпят добри времена — казва Томас насърчително. — А колкото до нас... не можем ли да се оженим, макар и тайно, и да бъдем заедно? Нима можем да влошим положението на сестра ти или нейните дечица? При това кралицата е погълната от делата на другата кралица: сигурно няма да си прави труда да се занимава с нас?

Поглеждам едрото му честно лице, топло в светлината от огъня. Толкова съм уморена да му отказвам, толкова се уморих да бъда предпазлива и нещастна. Толкова съм уморена да бъда презряната малка сестра на светицата в Тауър и мъченицата от Ингейтстоун, че му подавам ръка.

— Да — казвам. — Нека поне ние двамата бъдем щастливи.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1565 Г.

Насърчена съм да бъда дръзка, защото влиянието ми в двора се увеличава, докато Елизабет се изпълва с все по-голяма и по-голяма омраза към другата си братовчедка, братовчедката-папистка, вероломната братовчедка, двуличната братовчедка, старата братовчедка, вбесяващата братовчедка, амбициозната братовчедка, лицемерната братовчедка Маргарет Дъглас, която си спечели всички тези епитети заради това, че с позволението на Елизабет изпрати в Шотландия съпруга си, а след него — красивия си син, и заедно с тях двамата, се издигна до престола на Шотландия и изглежда решена да се възползва от това.

След дни на цупене и злобни подмятания Елизабет нарежда на Маргарет Дъглас да остане в покоите си в двора и да не се вижда с никого, а след седмица на такова студено отношение подписва заповед за ареста ѝ. Този път лейди Маргарет няма да живее сред удобства в прекрасен дом, а вместо това прави краткото плаване с баржа до Лондонския Тауър. Не се е провинила в нищо повече от престъплението да има красив син, който замина за Шотландия, а сега отказва да се върне. Срещу нея не е повдигнато обвинение, не може да бъде повдигнато: не е извършила измяна или престъпление. Държат я затворена в Тауър само за да сплашат момчето и да го накарат да дотича обратно при майка си. Използват я като стръв, за да подмамят сина ѝ.

Но не се получава. Роднините на Елизабет има по-силен и упорит характер, отколкото тя е предвидила в сметките си. Сестра ми, разделена от съпруга си и сина си, отказва да обяви единия за мерзавец, а другия — за копеле. Маргарет Дъглас, затворена в Тауър, няма да нареди на момчето си да се прибере у дома, за да бъде затворено с нея. Тя организира свое собствено малко домакинство в Тауър и чака добри новини от Шотландия. Нима кралицата на шотландците ще позволи бъдещата ѝ свекърва да бъде затворена, нима посланиците на Франция и Испания ще допуснат Елизабет да

преследва една прочута папистка? Маргарет Дъглас, по-жилав стар боец, отколкото чувствителният ѝ съпруг и деликатният ѝ син, си е поставила за цел да надживее гоненията, на които я подлага Елизабет.

* * *

Кралицата и целият ѝ двор са поканени на една от най-големите сватби на годината: женитбата на Хенри Нолис, синът на Катерина Кери, братовчедка на Елизабет и първа дама на спалнята ѝ. Тя е голяма приятелка на доведената ми баба, Катрин Брандън, тъй като и двете са непоколебими поддръжнички на протестантската вяра и предпочетоха да избягат в Европа, вместо да живеят под властта на кралица Мери. Върнаха се в двора на Елизабет по едно и също време и тя ги посрещна с отворени обятия. Разбира се, заради религията си те боготворят сестра ми Джейн и винаги ме карат да се чувствам като по-дребна и незначителна версия на великата протестантска мъченица. Но въпреки това предпочитание ги смятам за свои приятелки, особено доведената ми баба, Катрин Брандън, херцогинята на Съфолк.

Сега синът на Катерина Кери, Хенри, ще се жени за прочутата с богатството си Маргарет Кейв в Дърам Хаус и вече от седмици Елизабет настоява да ѝ показваме най-хубавите ѝ рокли, за да може да избере най-пищната, надявайки се да засенчи булката и всички останали.

Слабостта на Елизабет към Мери, кралицата на шотландците, се е превърнала в омраза, тихомълком подклаждана от Уилям Сесил, който изтъква, че сега Мери вече никога не може да бъде наследница на престола на Англия: доказала е, че е непокорна, доказала е, че е ненадеждна и е отхвърлила Робърт Дъдли, презрително вирвайки красивия си нос.

Красивият Хенри Стюарт, отзован у дома в Англия, се отрича от предишната си преданост към Елизабет и ѝ се противопоставя, отказвайки да се върне. Елизабет е извън себе си от това непокорство, тази нелоялност, и — най-вече, по мое мнение — заради вбесяващото предпочитание към друга. Младежът предпочита искрената любов на една прекрасна двайсет и две годишна кралица пред неумолимата, неумолима суетност на нейната трийсет и една годишна братовчедка.

Това не е изненадващо за никого освен за Елизабет. В гнева си Елизабет заявява, че папистката кралица никога няма да получи титлата на наследница, че сега нейната братовчедка-папистка Маргарет Дъглас е нейна неприятелка, а синът и съпругът ѝ са по-лоши от предатели.

Вдигам един чифт гъсто обсипани с бродерия ръкави, а после — друг. Тя не харесва нито един от двата. Оставям ги и вдигам трети чифт. Това може да отнеме цял ден. Кралският гардероб е пълен с богато украсени рокли, ръкави и фусти. Елизабет поръчва нови всеки сезон, и нищо никога не се изхвърля. Всяка рокля е напудрена и натъпкана със стръкове лавандула и окачена в ленен калъф, за да не я нападат молците. Тя може да прегледа и обмисли стотици рокли в решимостта си да помрачи щастието на една булка в сватбения ѝ ден. За дамите ѝ обличането е по-лесно: трябва да носим или черно, или бяло. Само на кралицата се полага да пламти в цвят сред нас: само на нея ѝ се полага да ѝ се възхищават.

Но не ме е грижа каква рокля е избрана, нито какво ще ми наредят да облека, защото няма да бъда там. Сватбеният ден на Хенри Нолис и Маргарет Кейв ще бъде и моят сватбен ден, и аз съм сигурна в своето щастие, отколкото в тяхното. Омъжвам се за човек, когото познавам и обичам, и на когото имам доверие: техният брак е уреден от родителите им и разрешен от кралицата, която не би го позволила, ако смята, че в него има и помен от страст или любов. Трябва да се възхищават единствено на нея и на никоя друга жена.

Най-сетне кралицата си избира ръкави и е ред на друга дама да отвори ковчежетата с накити, за да може тя да си избере огърлици, верижки, обици и брошки. Едва когато всички неща са изложени и сравнени едно с друго, едва когато всички сме единомдушни, че тя ще бъде най-богато и най-добре облечената, най-прекрасната жена на сватбата, започваме да я подготвяме за обличане.

Оредяващата ѝ коса е грижливо разресана с четка и пристегната на темето ѝ в рехав кок. Мери Ратклиф, почетната дама с най-сигурна ръка, излиза напред с гърненце прясно приготвено оловно белило, а Елизабет сядва неподвижно и затваря очи, докато Мери нанася бялото олово и оцета с усърдни, внимателни мазки от челото с оскубаните ѝ вежди до зърната на гърдите ѝ. Процесът е дълъг. Вратът, гърбът и раменете на кралицата също трябва да бъдат оцветени: роклята, която

е избрала, е с дълбоко деколте и през сияещото бяло не може да прозират грозни белези от едра шарка.

Когато бузите на кралицата изсъхват, Томазина се изправя върху едно столче, напудря с руж хлътналите ѝ бузи и нанася кармин върху тесните устни. Леля ми Бес пристъпва напред с кафяв молив и изписва две извити вежди.

— Господи! Какво ли не правя за красотата! — възкликва кралицата и всички се засмиваме заедно с нея, сякаш за нас това е забавно и разумно, а не нелепо всекидневно задължение.

Неимоверно внимателно, Бес Сейнт Лоу нахлузва голямата червена перука върху посивяващата коса на Елизабет, докато Елизабет я държи пред главата си, а после се поглежда в огледалото, за да одобри ефекта.

Отмята халата си и сяда на стола си, гола с изключение на пищно избродираната си фуста, протегнала единия си крак за копринените си чорапи.

Дороти Стафорд се навежда и грижливо ги вдига до коленете на Елизабет, а после завързва и жартиерите.

— Знаете ли какво състояние ще донесе Маргарет Кейв на семейството? — пита я Елизабет.

— Лейди Катерина ми каза, че тя ще наследи цялата земя на баща си в Кингсбъри, Уорикшир — отвърща Дороти.

Елизабет прави малка гримаса, сякаш мисли какво би направила, ако е била такава наследница, вместо незаконна дъщеря, пренебрегната заради законната наследница. Зад изрисуваната усмивка изражението ѝ е кисело.

Кралицата се изправя, когато дамите притискат корсажа към корема ѝ, а после минават зад нея и започват да нанизват връзките през дупките, като ги затягат здраво. Кралицата се вкопчва в колоната на леглото, за да се задържи.

— По-стегнато — казва тя. — Никоя от вас не дърпа така добре като Кат.

Някогашната гувернантка на Елизабет, Кат Ашли, като никога отсъства от изпълнението на задълженията си. Тя е на легло и се оплаква от задух и умора. Елизабет ходи при нея всяка сутрин, но всъщност усеща липсата ѝ само когато дърпат връзките на корсажа ѝ.

Само Кат ги дърпа здраво, така че корсетът на Елизабет да легне съвсем плътно върху празната ѝ, безплодна утроба.

Дороти Стафорд поднася на Елизабет кринолина, за да стъпи в него, издърпва го над стройните ѝ хълбоци и го завързва на талията ѝ, а после поставя навито парче сатен отгоре.

— Удобно ли ви е, ваше величество? — пита тя и Елизабет прави гримаса, сякаш за да каже, че страда за доброто на Англия.

Пристъпвам напред и поднасям избраните ръкави, докато Елизабет стъпва във втора фуста. Докато една от дамите я връзва отзад, аз повдигам ръкавите и Елизабет промушва едната си ръка, а после другата. После се засмива, както прави винаги, и казва:

— Лейди Бес, вие ми завържете ръкавите. Лейди Мери никога няма да ги стигне.

Усмивам се, като че ли не съм чувала това сто пъти преди, и леля Бес привързва ръкавите към корсажа, докато Дороти помага на кралицата да се пхне в самата рокля.

Ние сме като армия от мравки, които се опитват да преместят мъртъв заек. Събираме се около нея, издърпваме бухналите краища на вътрешните ръкави през изцялните, украсени с бродерия прорези, затягаме кукичките и копчетата, нагласяваме роклята над обръча на кринолина и рулото от плат, така че да се издига високо около хълбоците ѝ. Когато се отдръпваме назад, тя казва: „Обувки“, и младата Джени се смъква на колене, за да завърже връзките на най-хубавите обувки на нейно величество.

Тя стои, докато я окичваме с бижута и ги закопчаваме здраво. Казва, че ще сложи пелерина над всичко това, за да слезе надолу по реката до Дърам Хаус, и ние нагласяваме шапчицата върху извисяващата се червена перука. Тя стои високо над мен, виждам я като създадено от човешка ръка чудовище, наполовина от конски косъм и коприна, морски перли и бяло олово. Казвам си: това е последният ден, в който ще се боя от вас. Ще се устрема към постигането на най-съкровено то си желание, както стори сестра ми, както всъщност сториха и двете ми сестри, както вие никога не се осмелявате да сторите. Дай Боже да съм наистина толкова дребна, че да не се принизите дотам да ми обръщате внимание. Дай Боже, след като не съм нито ваша съперница по външност, нито заплаха като наследница, да мога да се омъжа за незначителен мъж без благороден

произход, както направи майка ми, както стори доведената ми баба, и да скрия името си в неговото. Като доведената ми баба, която бе Катрин Брандън, но сега е Катрин Бърти, аз ще се откажа от внушителното име Грей и ще ме наричат Мери Кийс.

Елизабет тръгва към вратата на своя кабинет. От нас, дамите, се очаква да я последваме, без да се бавим, за да погледнем собствените си отражения или да оправим роклите си. Вървя зад нея, както изисква положението ми. В отсъствието на изпадналата в немилост Маргарет Дъглас аз съм първа в двора. Ще се измъкна, когато всички се качват на баржата.

Минаваме през личната градина на Елизабет до кея, а там стои бащата на булката, потънал в сериозен спор с новия испански посланик, дон Диего Гусман де Силва. Сепнато се разделят, когато виждат Елизабет, а после сър Амброуз Кейв обяснява, че френският посланик обядвал с него преди венчавката, а сега държи да остане, но отказва да се види с испанския посланик. Ясно е, че кралицата не може да се намеси в дипломатическа кавга — най-малкото, когато всеки знае, че Франция и Испания се надпреварват да подкрепят кралицата на шотландците срещу любящата ѝ братовчедка в Англия.

За момент си казвам, че Елизабет ще изпадне в един от гневните си пристъпи и никой от нас няма да присъства на сватбата, и ще трябва да изпратя някого при Томас, за да му съобщя, че нашата сватба също ще трябва да бъде отменена. Но после го виждам да се извисява много над всички други мъже в двора, до портата на личната градина на Елизабет, в очакване да се погрижи кралицата да се качи благополучно на своята кралска баржа. Топлите му тъмни очи се спират върху мен, а после погледът му безизразно се плъзва нататък. Толкова съм облекчена, че знае, че разбира, че няма да разиграе сцена на гняв и разочарование, както правят тези глупави посланици.

На Уилям Сесил е възложено да реши проблема. Той и сър Никълъс Трокмортън, посланикът на кралицата в Шотландия, отиват заедно в Дърам Хаус да разчистят пътя за кралицата. Моят Томас трябва да ги придружи. Виждам ги как минават през портата: Томас я задържа отворена за двамата благородници и ги следва отзад със сдържана почтителност.

Кралицата е необикновено търпелива. От това разбирам, че е твърдо решена да присъства на сватбата на Хенри Нолис. Елизабет

държи на тази сватба и е готова на големи отстъпки, за да е сигурно, че няма да ѝ попречат да отиде. Тя сяда, а някой довежда музикантите, които се изсипват от двореца, мислейки, че са приключили работата си за днес, и свирят за нея, докато придворните стоят бездейно наоколо и бърбят, нащрек в очакване да привлекат вниманието ѝ, неспокойни като чакащи коне. След по-малко от половин час градинската порта се отваря отново и моят Томас въвежда сър Уилям и сър Никълъс: и двамата се усмихват.

— Моля — подканва Уилям Сесил кралицата. — Моля, качвайте се на баржата си. Френският посланик напусна трапезата, за да направи услуга на всички ни, и можете да се явите на сватбата.

Това е възможно най-доброто стечение на обстоятелствата за мен. След забавянето всички са толкова нетърпеливи да потеглят, че никой изобщо не ме забелязва.

Докосвам ръката на Мери Ратклиф.

— Не мога да дойда. Толкова силно ме боли коремът, че не вярвам да издържа в параклиса — казвам.

— Ще поискаш ли позволение?

— Не я е грижа — казвам убедено. — Не ми се иска да я забавя допълнително. Ако попита за мен, кажете ѝ, че ми е прилошало и съм помолила да бъда извинена.

Придворните се отправят надолу към пристана, чуваме вика, когато гребците вдигат веслата в готовност.

— Върви — казвам. — Хайде, не я карай да чака!

Мери се отдалечава забързано, а аз оставам в пустата градина. Обръщам се и влизам обратно вътре в двореца, и, подтикната от внезапно хрумване, се връщам през личния кабинет и влизам в спалнята на кралицата.

Обзема ме странно изкушение да потършувам из нещата ѝ. Навсякъде има разпръснати толкова много красиви вещи — гърненцата и боите върху масата, скъпоценностите в своите ковчежета, панделките и дантелите, като играчки в твърде претрупана детска стая на разглезено дете. Слугите ще влязат скоро — да почистят и разтребят и да оправят всичко, но междувременно никой не ме безпокои. Вземам празното гърненце от оловното белило и мацвам малко под очите си. Веднага го изтривам. Цветът е толкова яркобял, че заприличвам на

актьор с маска. Не подобрява с нищо външността ми: нямам белези от шарка и бръчки, които да крия.

Свалям шапчицата си, разпускам косата си и я разресвам внимателно, плавно, с позлатената отзад четка за коса на кралицата. Четината на четката се плъзга през светлата ми коса и тя се спуска като водопад по раменете ми. Оставям четката и я сплитам грижливо, като използвам собствените си игли за коса да я намотая плътно до главата си, и да сложа шапчицата си отгоре. Мисля си, че тази нощ Томас Кийс ще свали шапчицата ми и ще разпусне косата ми, и я напръсквам с малко розово масло, което Елизабет държи на масата си, вдъхвайки топлото, сладко ухание.

Грижливо измъквам русите си косми от четката ѝ за коса, където проблясват сред тънките сиви кичурчета, а после я връщам на мястото ѝ, точно където я е оставила придворната ѝ дама. Мацвам малко кармин на устните си и се възхищавам на резултата; слагам малко руж по бузите си. Вземам молива на Елизабет и оцветявам веждите си, както прави тя. Цветът изпъква твърде много и аз го изтривам отново с долната част на дланта си. Изпаднала съм в палаво настроение, чувствам се като дете, което си играе до тоалетната масичка на богатата си майка.

По тишината във всички стаи съдя, че всички придворни са в Дърам Хаус, затова се надигам от масата и се усмихвам на отражението си в посребреното огледало. В кутии из цялата стая има накити, които принадлежат на кралицата, но и през ум не ми минава да открадна нещо. Аз съм сестра на Джейн Грей, аз съм сестра на Катрин Грей: тя е законната наследница на всичко това. Всичко това е наше: не се съмнявам, че един ден ще седя тук по право.

* * *

Поканила съм три от сродниците си да вечерят с мен: Маргарет Уилоуби, моята любима братовчедка, и двете момичета Стафорд. Мога да им се доверя, че ще опазят тайната ми, но няма да рискувам да бъдат обвинени заради сватбата ми, вземайки ги за свидетелки. Вместо това повиквам камериерката си, която приема отсъствието на двора като повод сама да си вземе почивка, и тя идва в покоите ми възбудена

и забързана, питайки се какво искам от нея. Казвам ѝ да почака и ще разбере. После на вратата се потропва и тя забързва да я отвори, и там, изпълвайки входа, привел глава под горния праг на вратата, е моят любим, моята голяма любов.

— Девет часът е — казва той и ние чуваме как часовникът бие, за да докаже точността му. — Готова ли си, скъпа?

Изправям се на крака и му подавам ръка:

— Готова съм.

— И нямаш колебания? — пита той предпазливо. — Сигурна ли си?

Усмихвам му се. Не ми трябва руж, за да ме накара да поруменея от желание.

— Сигурна съм — казвам. — Обичам те от толкова отдавна, Томас. Ще бъда горда да стана твоя съпруга.

Той свежда глава, хваща ръката ми и тръгваме начело, а трите ми приятелки и малката камериерка, Франсис, ни следват през пустия дворец до стаята на Томас над шлюза.

Жилището му е претъпкано: тук са брат му и неколцина от приятелите му. Томас е наел свещеник, който чака с отворен молитвеник. Обръщам се и казвам на шаферките си:

— Всички трябва да излезете и да чакате отвън. Ако някога някой ви попита, можете да кажете, че не сте били свидетели, стояли сте отвън пред вратата.

Всички сме обзети от нервна възбуда. Те се смеят, докато излизат, аз също се кикотя. После се обръщам отново към Томас и осъзнавам колко сериозно е това, което се готвим да направим.

— А ти сигурен ли си? — питам го на свой ред. — Защото кралицата е във вражда с всичките си наследници. От всичките ѝ роднини аз съм единствената, останала в двора. Тя може да ни приеме като свои близки или да ни намрази. Може да се зарадва, че съм се отказала от името на прочутия си род, но може пък да ме намрази заради щастието ми. Не мога да предвидя какво ще направи.

— Сигурен съм — казва той. — Каквото и да се случи. Сигурен съм, че искам да се ожения за теб.

— Тогава да започваме — казва свещеникът. Той подема словата на брачната служба, които не очаквах някога да чуя да се четат за мен. Подава молитвеника си на Томас, който поставя отгоре златна

венчална халка, достатъчно малка за пръста ми, и ние двамата с Томас обещаваме да се обичаме и да си бъдем верни, докато смъртта ни раздели.

Разбира се, мисля за сестра си. Тя не ме помоли да стана свидетелка на сватбата ѝ: предпазваше ме, точно както аз предпазвам сродниците си, оставяйки ги отвън, пред вратата. Но съм чела всички показания от процеса заради женитбата ѝ, и от разследването срещу съпруга ѝ, и знам всичко за стаята на Нед с поднесеното вино и храна, и че Джейни Сиймор е била единствената им свидетелка, и как, когато свещеникът ги оставил, те си легнали заедно и заспали, и трябвало да скочат и да се облекат взаимно, а тя трябвало да се прибере тичешком в двора. Зная колко много го обичаше, и че нищо нямаше да я възпре да се омъжи за него. Зная какво ѝ е струвало, и знам, че правя същия избор като нея — да се омъжа за един човек по любов, да живея живота си в пълнота и да приема последиците от злобата на Елизабет. Защото няма да се уча да умирам, нито да живея живота си, сякаш е полуживот. Искам да бъда съпруга, а може би и майка. Искам Томас за свой съпруг повече, отколкото искам да оцелея в този безплоден и мрачен двор. Аз съм на двацет години. Готова съм за живот. Искам любов, искам истински живот, искам съпруг.

* * *

Вечеряме заедно — семейството на Томас и моето. Томас гордо представя сина си от първия си брак, а аз го поздравявам като негова нова майка. Томас ме запознава с брат си и с най-добрия си приятел, който настоя да бъде свидетел, и един свой стар приятел на служба при епископа на Глостър. Те изпитват леко благоговение пред мен и високопоставените ми роднини, но докато седим заедно в малка стая, споделяйки тайно празненство, храна и вино, всякакъв свян се стопява, а Томас се държи толкова спокойно, сърдечно и почтително, че никой не може да се чувства неловко. Много скоро вече разговаряме оживено, смеем се и казваме: „Шшт, шшт“, въпреки че дворът е далече и празнува по-бляскава сватба, макар и, смея да кажа, не и по-изпълнена с любов.

Най-добрият му приятел ми казва:

— Никога не съм го виждал толкова щастлив. Никога не съм мислил, че отново ще бъде щастлив след смъртта на първата си съпруга. Толкова се радвам за него. Наистина, вие сте цяла благословия за него.

Синът му ми казва:

— Толкова се радвам, всички толкова се радваме, че татко отново е щастлив.

Томас ми казва:

— Ти ми принадлежиш.

Наясно с ограниченото време и възможното завръщане на кралицата, те не се задържат, след като хапват и пийват за наше здраве. Томас ги изпраща през портата си, а хората му са изненадани, че той не пази на портата, докато кралицата се върне. „Не и тази вечер“, казва той тихо и никой не оспорва думите му.

Докато той изпраща гостите си през предната порта, а моите сроднички — обратно по стаите им, аз заключвам вратата и се събличам. Не знам дали да остана по долна риза или да я съблека. Донесла съм си нощница за тази най-първа нощ, и тя е много фина, но не знам дали да седна до огъня, облечена в нея, или да се пхна в леглото гола. Смея се на себе си, задето се тревожа за подобно нещо, когато съм се омъжила за човека, когото обичам, без позволения на една пословично ревнива кралица, и имам много по-основателни поводи за тревога; но все пак съм булка в първата си брачна нощ. Естествено е да се притеснявам за тези подробности. Искам да му доставя удоволствие, искам да ахне, когато ме види, в бродирана коприна до огнището му или в леглото му. Искам да си носим взаимно радост.

Наполовина съм в леглото и наполовина извън него, когато той похлопва на вратата, затова трябва да нахлузя набързо прекрасната си вишневочервена копринена нощница и да побързам да отворя, така че когато той влиза, не съм нито сладно разположена в леглото, нито царствено седнала до огнището, а изчервена, смутена и неподготвена.

Той носи поднос с вино и малки сладкиши.

— Не и още храна! — възкликвам.

— Аз не съм дребен човек — казва той с усмивка. — Трябва да си поддържам силите.

— Харесвам те точно какъвто си — казвам. — Бог знае, смятам, че ще си ми достатъчен и такъв, какъвто си сега. Нямам нищо против да ти прималее от глад.

— Опитай това — моли ме той, и „това“ се оказва изключително вкусен бадемов сладкиш от кухнята на самата кралица, набързо приготвен за нас като услуга от един от собствените ѝ сладкари.

— Вкусно е — казвам с пълна уста. — Но готвачът знае ли повода?

— Казах, че ще вечерям с най-прекрасното момиче, което съм виждал някога — казва Томас. — Той сам предложи да приготи малък сладкиш.

Отпивам от виното. Томас ме гледа.

— Да си легна ли, а ти да дойдеш при мен? — пита той мило. — Ще бъде както ти поискаш.

Осъзнавам, че съм неспокойна. Осъзнавам, че се настройвам да бъда смела. Осъзнавам, че съм се плашила напразно, че пред мен стои мъж, който ме обича искрено. И аз също го обичам. Каквото и да излезе от този брак и консумирането му, ще го посрещнем заедно, с искрена любов.

— Идвам — казвам, развързвам колана на халата си и го пускам на пода, без страх. Виждам как обхваща с поглед закръглените ми гърди, миниатюрната ми талия, леката извивка на гръбнака ми, която изтласква едното ми рамо пред другото. С изключение на това малко изкривяване, аз съм безупречна, красавица в миниатюра. Тръсвам глава и косата ми се спуска напред и скрива поруменялото ми лице, ухаеща на рози.

— Идвай веднага — отвърща той и изхлузва панталона си, смъква ризата си и протяга ръце към мен. Повдига ме, както съм гола, и ме слага във високото, широко легло. Идва след мен, търкулва се към мен като повалено дърво, взема ме в обятията си и ме притиска към големите си гърди. — Скъпа моя — изрича нежно. — Любов моя.

* * *

Не оставам със съпруга си цяла нощ. Вече съм обратно в покоите си, когато дворът се прибира, дамите ми ме събличат и ме слагат да си

легна, без да осъзнават, че съм се присъединила към тях едва когато са се върнали. Камериерката Франсис поема обувките ми с напълно безизразно лице. Мисля си, че ще лежа будна, неспособна да заспя от радост, но в мига, щом главата ми докосва възглавницата, заспивам и се събуждам чак когато момичето влиза в стаята, понесло дърва, за да накладе огъня.

Тази сутрин е мой ред да обслужвам Елизабет, затова се измивам, обличам и забързвам към покоите на кралицата, и едва когато съм на половината път дотам, се опомням и си казвам: той ме обича. Снощи ме прегръщаше като мъж, удавен в най-дълбока любов. Ожени се за мен. Обича ме. Аз съм негова съпруга.

Това е като песен, която звучи отново и отново в ума ми през целия ден. Докато Елизабет се среща с посланици, излиза на езда с Робърт Дъдли, връща се изгладняла за закуската си, флиртува с испанския посланик, надявайки се да го убеди, че сериозно мисли за женитба, а после печели пари на карти, преди да въведе придворните на вечеря, цял ден, мисля само: той ме обича. Снощи ме прегръщаше като най-дълбоко влюбен мъж. Ожени се за мен. Обича ме. Аз съм негова съпруга.

* * *

След като дворът приключва с вечерята и разчистват залата за танци и за трупa акробати, аз отивам до предната порта и там е Томас, извисяващ се като мощно дърво, и пуска гражданите на Лондон, дошли да видят танците.

— Добър ден, лейди Мери — казва ми той на висок глас. — Добър ден, госпожо Кийс — казва ми тихо.

— Добър ден, съпруге — казвам и вдигам усмихнато лице към него. — Дойдох да разбера дали да дойда тайно в стаята ти, когато дворът заспи.

— А как иначе — казва той, като се преструва на обиден. — Всъщност, очаквам те. Очаквам много покорно поведение от съпругата си.

— Ще го имаш — обещавам му. Виждам един от хората на Уилям Сесил да се приближава до портата, усмихвам се на Томас и се

измъквам. — Дадох ти дума.

Първата нощ спим необезпокоявани до зори в прегръдките си. Когато главата му лежи до моята на възглавницата, ние сме като равни: широкото му чело — допряно до моето малко, нежната му целувка върху усмихнатата ми уста. Дългите му крака се изпъват надолу до най-долния край на леглото, стъпалата му стърчат над ръба, а аз заемам само горната половина на леглото, но един до друг, със завесите, спуснати около нас, ние сме равни, ние сме едно.

Втората нощ се събуждам в полунощ и чувам как камбаната на Уестминстърското абатство бие отново и отново — ниският, натрапчив звук, който оповестява, че някой е умрял.

„Елизабет“, прошепвам в мига на събуждането си: желанието идва преди думите, желанието предшества мисълта. Събуждам се, обзета от радост, докато наполовина сънувам, наполовина вярвам, че този камбанен звън оповестява смъртта на Елизабет и сестра ми ще стане кралица на Англия.

Томас също чува погребалната камбана, изскача като пружина от леглото и се привежда, за да не се удари в гредите на покрива.

— Трябва да вървя — казва и припряно се напъхва в ливреята си. Аз също ставам и нахлузвам долната си риза.

— Да ти пристегна ли връзките? — обръща се той, на половин път до вратата.

— Ще се справя. Върви — казвам кратко. Знам, че сигурно държи да изпълни дълга си, да бъде на портата, за да посрещне лошата вест, която идва, каквато и да е тя.

Той излиза от стаята си тичешком, а аз намятам главата си с кърпа като жена от простолюдието, слизам по стълбите и прекосявам двора. Мисля си, че ще се добера до покоите си незабелязана, но там, излизаща от покоите на придворните дами, е Томазина. С един бърз поглед тя забелязва, че съм полуоблечена, че косата ми се спуска свободно. Но няма време за подмятания.

— За Кат Ашли е — казва, надвиквайки настойчивия звън на камбаната. — Бог да я прости. Изгубихме я.

— Изгубихме я? — изричам глупаво.

— Умря. Отпаднаше бързо. Кралицата е съкрушена — казва Томазина. — Напусна танците и нареди камбаните да бият, а дворът да сложи траур. Казва, че Кат ѝ е била като майка.

— Беше — съгласявам се сериозно, но си казвам: а дори изискващата се от една дъщеря преданост не възпря Елизабет да арестува Кат и да я задържи в Тауър.

Втурвам се в стаята си и си слагам припряно шапчицата, а после хуквам към покоите на кралицата и откривам залата ѝ за аудиенции затъмнена, със затворени капаци на прозорците, всички вътре обсъждат новината с приглушени гласове. Вътре в личните покои на Елизабет придворните, удостоени с благоволенieto да бъдат там, си разменят реплики с нисък шепот. Кат Ашли ще липсва на мнозина, но всички разбират, че това оставя сред дамите на Елизабет свободно място, което една амбициозна жена би могла да запълни, и празнина сред съветниците ѝ, от която някой алчно ще се възползва.

Отивам до вратата на спалнята. Леля Бес излиза, с изморен вид, докато чакам отвън.

— Ще ме заместиш ли за час? — моли тя. — Кралицата държи две от нас да бъдат там през цялото време, за да седят с нея и да скърбят.

Кимвам и влизам.

Капаците на прозорците в стаята са затворени, а огнят е запален: тъмно и задушно е. Елизабет лежи в леглото, придърпала завивките чак до брадичката си, напълно облечена, изхлузила е само обувките от краката си. Надиплената ѝ яка се е смачкала около врата, гримът се е размазал по очите ѝ, оловното белило е оставило петна по възглавницата ѝ, по кривналата се червена перука. Но в скръбта си тя изглежда почти като дете. Страданието ѝ е толкова искрено и явно, като това на който и да е сирак по улиците. Елизабет е винаги сама, макар да пълни двора си с ласкатели и опортюнисти, а сега, след смъртта на жената, която е до нея още от детството ѝ, отново го осъзнава. Кат Ашли е дошла при нея, когато тя е изгубила всичко. Била е обичана принцеса, дъщеря на обожавана съпруга, после — отхвърлена, забравена, титлата и името ѝ са били отнети. Когато Кат Ашли е дошла при малкото момиче, е открила едно почти съсипано дете. Тя изгражда отново гордостта ѝ, научава я на любов към познанието и към вярата. Научава я да оцелява и да бъде хитра, да не се доверява на никого. По онова време Кат е била единствената жена на света, която е обичала Елизабет, а сега вече я няма. Елизабет заравя лице във възглавницата, за да заглуши разтърсващите си ридания, и аз

си казвам — да, сега тя наистина е сама, сега навярно ще разбере какво е да обичаш искрено някого и да бъдеш откъснат от него. Сега навярно тя ще изпита съчувствие към Катрин, една самотна жена, разделена от съпруга и сина си.

* * *

Уилям Сесил идва в покоите на кралицата, чака ме да изляза в кабинета и ме моли да занеса съобщение на кралицата, която не напуска леглото си.

Поколебавам се.

— Тя не приема никого — казвам. — А Бланш Пари ще бъде първа камериерка на спалнята.

Той се привежда, за да може да говори тихо в ухото ми.

— Би било добре да чуе това първо от вас — казва, — след като не мога да вляза.

— Не съм най-подходящият приносител на лоши новини, когато бихте могли да изберете — казвам неохотно. Усещам зараждащо се чувство на ужас в стомаха си, макар да мисля, че едва ли може да е станало нещо лошо със сестра ми: Уилям Сесил не би ме изтезавал така, ако Катрин беше болна. — Какво става?

— Хенри Стюарт, лорд Дарнли, се е оженил за кралицата на шотландците — казва Сесил тихо. — Не повишавайте тон.

Не е нужно да ме предупреждава да не възкликвам. Зная колко катастрофално е това за Англия. Запазвам безучастно изражение.

— Хенри Стюарт?

— Да. А тя го е направила крал.

Сега изражението ми е застинало като маска. Мери, кралицата на шотландците, сигурно е лудо влюбена, за да даде короната и трона на младеж, който може да бъде купен за една златна монета. Предполагам, че толкова е искала отново да бъде съпруга на крал, та е решила да създаде един, предпочитайки да пренебрегне факта, че Хенри е свършен придворен, но изцяло лишен от царственост.

Уилям Сесил се възхищава на неподвижността и мълчанието ми и продължава:

— Тя сама се постави в такова положение, че вече да не може да претендира за трона на Англия — папистка, а сега и с този безличен съпруг. Не е заплаха за нас. Никога нямаше да приемем Дъдли като крал на Англия: със сигурност няма да приемем Дарнли. Няма да приемем крал и кралица-паписти, и дори французите няма да я подкрепят, след като е омъжена за човек като него.

— Това ще я погуби — прошепвам. — Тя захвърли бъдещето си заради едно момче.

— Да — потвърждава Сесил. — Явно са я убедили, че той и баща му могат да сразят враговете ѝ. Вече я убедиха да събере армия, за да воюва срещу собствения си народ, срещу протестантските лордове: собствените ѝ хора, изповядващи нашата религия. Тя превърна себе си в наш враг. Така че остана само един възможен наследник за Англия. Мери, кралицата на шотландците, е явен враг на нашата религия, Маргарет Дъглас е нейна свекърва, сестра ви е единствената останала наследница. Сега кралицата ще проумее това, така че ѝ занесете сама новината, и стойте пред нея, докато ѝ съобщавате, за да осъзнае какви предани близки има.

* * *

Яростта на Елизабет към нейната съперница, другата кралица, бързо измества скръбта ѝ. Тя се привдига от леглото, поръчва погребение в тесен кръг за Кат Ашли, а после нахълтва в залата на Тайния съвет, настоявайки да обявят война на шотландците.

В Шотландия има бунт. Полубратът на кралицата на шотландците, граф Мъри, се е обърнал срещу нея. Макар да я посрещна топло в Шотландия и по-рано да я съветваше, той е убеден протестант и не може да приеме натрапения от кралицата-папистка високомерен крал-папист. Макар че дълбоко в себе си не проявява интерес към религиозните борби, Елизабет решава да подкрепи незаконородения Джеймс Стюарт, граф Мъри, срещу неговата миропомазана кралица и полусестра. Изпраща му цяло състояние в злато, за да плаща на поддръжниците си, а всички вестonosци ни носят новини за измяната му и искания за още помощ. Членовете на Тайния съвет се питат помежду си, дори питат нас, дамите, какво си е наумила

кралицата, та подкрепя един бунтовник срещу коронована кралица, като изпраща пари, но не и армия, правейки достатъчно, за да го насърчи, но не достатъчно, за да подсигури победата му. Френският посланик идва в двора, обзет от ярост, и казва, че ако Елизабет подкрепи протестантските бунтовници срещу една законна кралица-католичка, наполовина французайка, французите също ще се намесят... тогава изведнъж Елизабет губи пламенността си по отношение на протестантската кауза и незаконородения бунтовник, внезапно си спомня лоялността си към една своя посестрима-кралица. Да отхвърлиш една жена, която е на власт, означава да отхвърлиш всички жени на власт. Изведнъж Елизабет става нейна съюзница.

Освен това всички новини, които получаваме от Шотландия, съобщават за триумфа на младата кралица, а Елизабет мрази да бъде на губещата страна. Кралица Мери събира армия и я повежда сама: преследва своя полубрат в продължителна поредица от сражения, и накрая го прогонва през границата. От нашия гарнизон в Нюкасъл-на-Тайн той моли за подкрепления, успява да се добере с последни сили до Лондон, изплашен, и остава слясан, когато Елизабет го упреква строго за проявената нелоялност спрямо неговата кралица и полусестра. Двете с Томазина се споглеждаме подигравателно, когато Елизабет изоставя Мъри и протестантската кауза в Шотландия в развалини, а двора — в недоумение за истинските ѝ желания.

Но тя не ме изненадва. Защото в начина, по който се отнася към мен, или в отношението ѝ към Катрин и малките ѝ момчета, няма логика. Елизабет е движена от страха и взема внезапни, основаващи се на страх решения, а после ги променя. Сега Мери, кралицата на шотландците, никога няма да стане престолонаследница на Англия, но въпреки това Елизабет не признава сестра ми: бои се от една безсилна жена в плен също толкова, колкото и от въоръжена съперница на границата си. Отказва да освободи сестра ми, която може да умре под домашен арест, ако не успее да се събере отново със съпруга си и малкото си момче. Дворът, Тайният съвет, съюзниците на кралицата, дори враговете ѝ, напразно очакват от Елизабет последователна стратегия. Не разбират, че злобата, а не стратегията я тласка срещу нейните братовчедки: сестра ми и кралица Мери. Съперничеството, а не политиката, е това, което я убеждава. Зная това, защото от нейната злоба и съперничество страдат всичките ѝ братовчедки: аз също.

ДВОРЕЦЪТ УАЙТХОЛ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1565 Г.

Лежа в обятията на Томас, заслушана в равномерното му дишане, и гледам как тъмното небе в прозореца срещу леглото му бавно избледнява, а после се обагря в прасковенорозовата руменина на изгряващото слънце. Не се размърдвам, не искам да го събудя: искам този миг никога да не свършва. Изпитвам дълбоко усещане за покой и радост с този едър мъж до себе си, с ръцете му, обвити около мен, с топлия му дъх, полъхващ по тила ми.

Разнася се остро, леко потропване по вратата и аз мигновено заставам нащрек, обзета от страх. Никой не знае, че съм тук: не бива да ме открият тук. Надигам се и Томас веднага се изправя на крака и се измъква от леглото. Спи като страж — винаги е готов да се събуди. Движи се като голяма котка, пристъпвайки безшумно, а аз грабвам чаршафа, притискам го към тялото си, за да прикрия голотата си, и скачам от високото легло. Отстъпвам назад в стаята, за да не могат да ме видят от вратата. Томас нахлузва панталона си, хвърля поглед да се увери, че съм скрита, кимва ми да остана тиха и неподвижна и изрича към залостената врата:

— Кой е там?

— Томазина, джуджето на кралицата! — чува се настойчиво съскане. — Отваряй, Томас Кийс, едър глупак такъв.

Той прикрива усмивката си и маха резето на вратата, препречвайки я с ръка. На нея не ѝ се налага да навежда глава, за да се вмъкне в стаята, и ме вижда.

— Знаех си, че ще си тук — казва задъхано. — Значи е вярно. Омъжена си. По-добре ще е да се облечеш и да дойдеш веднага. Тя е узнала.

Зяпвам я.

— Как?

Тя поклаща малката си глава.

— Не знам. Попита за теб веднага щом се събуди тази сутрин, Бог знае защо, и тогава откриха, че не си в леглото си.

— Мога да измисля нещо — трескаво навличам роклята си, Томас затяга връзките ми. — Мога да кажа, че съм била при болна приятелка.

— Чакайте, оставете на мен — казва Томазина и го избутва настрана. — Непохватен едър глупак. Трябва да вървя. Не може да те открият с две такива като нас в стаята ти, Томас Кийс! Наистина ще е огромен скандал!

За пръв път не я поправам. Не казвам, че тук не сме две джуджета, че едната е принцеса, а другата — джудже, че не сме две еднакви създания. Не спирам, докато натиквам стъпалата си в малките си обувки и пъхам чорапите в джоба на наметката си. Тя е дошла да ме предупреди, защото вярва, че сме сестри по съдба, една малка жена, която помага на друга в опасен свят. Няма отново да отрека близостта си с нея. Сега тя се прояви като моя приятелка и като сестра.

— Кой ѝ е казал? — питам настоятелно. Прибирам дългата си коса и нахлупвам шапчицата отгоре. Томазина бързо и опитно я прикрепва с две игли.

— Една от камериерките — казва тя. — Не посмя да постъпи иначе. Само ѝ каза, че не си в леглото си. Не и къде си. Но всички знаем, че двамата се ухажват от месеци. Женени ли сте?

— Да.

— Без позволение от кралицата?

— Няма закон, който да го забранява — казвам педантично. — *Имаше* закон, но той беше отменен.

Тя се разсмива и казва:

— Кралицата няма нужда от закон, за да изрази недоволството си. Питай Маргарет Дъглас. Питай сестра си. Бог да ти е на помощ.

После се измъква през вратата.

— Побързай! — чувам подканването ѝ и топуркането на краката ѝ надолу по стълбите.

Томас навлича надиплената си риза и посяга към ливреята си.

— Какво ще правим? — пита той. — Да дойда ли с теб при кралицата?

— Не. Бездруго не можеш да влезеш, ако тя е в спалнята си.

— Служа ѝ вярно, откакто се възкачи на трона — отбелязва той. — Тя знае, че съм ѝ предан.

Стисвам устни и се въздържам да кажа какво мисля за уважението на Елизабет към преданите ѝ служители. Питайте Робърт Дъдли какви са наградите за вярна служба към нея, питайте Уилям Сесил.

— Ще ѝ напомня за това, ако каже нещо — обещавам му.

Повдигам се на пръсти, а той се привежда за целувка. Не е целувка за късмет или бързо „клъвване“. Той обвива ръце около мен и ме прегръща. Целува ме пламенно, сякаш може да не се целунем никога повече.

— Обичам те — казва тихо. — Ела при мен на портата веднага щом можеш, за да ми съобщиш, че всичко с теб е наред. Или ми изпрати съобщение, че всичко е наред.

Усмивам му се храбро.

— Ще дойда веднага щом мога — казвам. — Чакай ме. Чакай ме.

* * *

Отивам тичешком в залата за аудиенции на кралицата. Тя вече се пълни с молители и посетители, които се надяват да уловят мимолетното ѝ внимание, докато минава през залата, за да отиде в параклиса. Половината от тях ще молят за снизхождение или помилване за мъже или жени, арестувани за ерес или измяна, или от подозрителност. Затворите са препълнени със заподозрени, дворът — претъпкан с близките им. Членовете на Тайния съвет смятат, че папистите ще въстанат срещу Елизабет в подкрепа на Мери, кралицата на шотландците. Смятат, че братовчедка ми Маргарет Дъглас е съзаклятничала с Франция и Испания да постави своя син-папист и кралицата-папистка на трона. В страната цари страх и мнителност, а сега аз също се страхувам и съм под подозрение.

Минавам през тълпите до вратата на личния ѝ кабинет. Хората ми правят път — знаят, че съм едно от момичетата Грей. Виждам съчувствените погледи на хора, чийто собствен живот е в такава опасност, че са дошли в двора за помощ. Хора, над които е надвиснала сянката на ешафода, ме съжаляват. На вратите към личния кабинет на Елизабет стоят двама стражи. Разтварят широко вратите пред мен и аз влизам.

Повечето дами на кралицата и някои от камериерките ѝ вече са тук и явно всички до една говорят за мен. Възцарява се ужасно мълчание, когато влизам в стаята и оглеждам тези жени, които са мои приятелки от единайсет години. Никой не казва нито дума.

— Къде е Бланш Пари? — питам. Тя е новата главна камериерка на спалнята, сигурно знае пред колко голяма беда съм изправена. Лейди Клинтън кимва към затворената врата.

— При нейно величество е. Тя е много недоволна.

Носят се тихи разговори, но никой не ме заговаря пряко. Сякаш не смеят да се обръщат към мен от страх да не прихванат заразата на измяната. Никоя не иска да се представи като моя близка приятелка, макар че в един или друг момент почти всички се гордееха да се нарекат мои приятелки.

— Вярно ли е? Омъжена ли сте, лейди Мери? — изтърсва изведнъж една от по-младите дами, прави реверанс и почервява до уши. — Моля за извинение — прошепва.

Не съм длъжна да ѝ отговоря, но не смятам да отрека сега. Никога няма да отхвърля женитбата си или мъжа, когото обичам. Нещо в мен ме кара да си кажа: „Но това е напълно нелепо! Имам една сестра, екзекутирана заради това, че предяви права над трона, и друга, затворена заради това, че се влюби — а ето ме и мен, с пръстен в джоба и с брак, сключен в тесен кръг: нито претендирам за трона, нито се омъжвам за благородник.“

— Много ли е ядосана? — питам.

Някой подсвирква леко, сякаш призовава буря^[1].

— Трябва ли да вляза?

— Трябва да чакате тук — казва лейди Клинтън. — Тя ще ви повика.

— Ще отида в стаята си да си сменя шапчицата — казвам. Никой не казва, че не може да отида и затова аз отново излизам през вратите, минавам през залата за аудиенции, сподирена от боязливи погледи, и нагоре по тесните стълби до покоите си. Камериерката ми, с побеляло лице, разресва косата ми с четката и прикрепва шапчицата ми с иглите, без да каже нито дума. Не ѝ казвам нищо.

* * *

Когато се връщам в кралския кабинет, някой е повикал Уилям Сесил и той стои в прозоречната ниша и говори с доведената ми баба, Катрин Брандън, и Бланш Пари. Всички други чакат на прилично разстояние и напрягат слух да чуят, без да смеят да се приближат. Когато влизам в стаята, сър Уилям вдига поглед и ме вижда. Усмивка ми се уморено и аз прекосявам стаята и вдигам поглед към него. Нейна светлост доведената ми баба стои зад мен, сякаш е готова да се застъпи за мен.

— Ето на това се казва суматоха — казва тихо сър Уилям, и аз си помислям — слава Богу, най-после някой, който знае, че това е брак по любов, който не означава нищо за никого, освен за нас, които се обичаме. Ще оскърби кралицата, тъй като всяка любов с изключение на нейната безсърдечна преструвка я оскърбява. Но ето един здравомислещ човек, който съзнава колко маловажно е това.

— Съжалявам, че не поисках разрешение — казвам тихо.

— Значи сте омъжена? — иска да се увери той.

— Да, за господин Томас Кийс.

Сянка на усмивка преминава по лицето на стария държавник.

— Мисля, че той сигурно е най-едрият джентълмен в двора, а вие — най-малката дама.

— Джон Дий би казал, че ние сме противоположностите, които съставят цялото — отбелязвам.

— Нарушението е много сериозно — казва сър Уилям и кимва към затворената врата на личния кабинет.

— Нарушението е много малко. Нейно величество може и да е много оскърбена, но няма основание за това.

Той свежда глава, когато го поправам.

— Да вляза ли? Мога да обясня, че това е съвсем личен въпрос.

— Бих я въвела... — предлага баба ми.

Бланш поклаща глава.

— Не иска да ви вижда — казва кратко. — Тя е много ядосана, лейди Мери. Сякаш не ѝ стига всичко друго...

— Това е нищо — казвам упорито. — А всичко друго — ако имате предвид женитбата на сестра ми с млад благородник — също не беше основание за оскърбление. Женитбата на Мери, кралицата на шотландците, е въпрос от национална важност, но няма нищо общо с

нас. Сестра ми и аз постъпихме като частни лица — Оглеждам другите дами от спалнята. — Някоя от нас ли не бива да се омъжва?

Уилям Сесил прочиства гърло.

— Трябва да отидете в Уиндзор — казва той. — Докато нейно величество провежда разследване.

— Ще се застъпя за вас — казва баба ми.

— Разследване на какво? — питам настоятелно. — Имаше брак, сключен в тесен кръг. Имаше свидетели. Семейството му беше там, една прислужница ми беше свидетелка. Имаше свещеник, който ще потвърди, че бракът е действителен. Не е нужно да провеждате разследване, за да узнаете всичко. Аз ще ви кажа всичко. Господин Кийс ще ви каже всичко.

Уилям Сесил изглежда уморен.

— Навярно. Но нейно величество желае да отидете в Уиндзор, докато провежда разследване.

Улавям ръката му и вдигам поглед към него.

— Сър Уилям, съобщавате ни, че има заговор от испанците да финансират кралицата на шотландците. Кралицата на шотландците се омъжи за престолонаследника на Шотландия и нанесе поражение на протестантите, които се бунтуваха срещу нея. Сега ли е моментът вие и Тайният съвет да се тревожите за мен?

— За мен, малката? — намеква той с усмивка.

— Аз съм възможно най-малкият и незначителен човек в двора. Сърдечните ми дела са изключително маловажни.

— Тя настоява — казва той кротко. — Съберете си нещата.

* * *

Иска ми се да отида направо при Томас пред портата, но две дами ме придружават до покоите ми, за да ми помогнат да опаковам книгите, книжата, дрехите и накитите си. После, когато съм готова да тръгна, пред вратата се появяват двама стражи и ме отвеждат надолу по тайното стълбище до шлюза. Оглеждам се за Томас при голямата порта на двореца, но него го няма, а заместникът му на пост не вдига поглед, така че не мога да му дам знак. В прозорците на стаята над шлюза, където живяхме заедно като съпруг и съпруга, не се виждат

светлини, капаците са затворени. Той или е там вътре, под арест в тъмнината, или вече са го отвели някъде другаде.

— Искам да видя съпруга си, Томас Кийс — казвам на пазача до мен. — Настоявам.

— Заповедите ми са да бъдете откарана с баржа в Уиндзор — казва той.

— Пазителят на кралските порти — напомням му. — С военен ранг и безукорна почтеност. Настоявам да ми позволите да го видя.

Той свежда глава към мен.

— Отведоха го в града — казва, много тихо. — Вече си отиде, милейди.

[1] Според едно моряшко поверие, свиркането на борда на кораб, призовава вятър или буря. — Б.р. ↑

ЗАМЪКЪТ УИНДЗОР ЛЯТОТО НА 1565 Г.

Държат ме в три хубави стаи с изглед към горния вътрешен двор на замъка Уиндзор. Външната врата се заключва нощем, но през деня отпред стои страж и той се съгласява да ме придружи, ако искам да изляза в кралската градина. Позволяват ми да се разхождам навсякъде зад стените на замъка, но не ме пускат да излизам. Стаите са просторни и с мен са двете ми дами и три камериерки. Тези покои са по-хубави от стаите, с които разполагаше Катрин в къщата на коменданта на Тауър, и разполагам с повече свобода, отколкото Джейн имаше там. Толкова се радвам, че не съм задържана в Тауър — това щеше да е непоносимо. Не бих могла да вървя по същата пътека като затворената си сестра, не бих могла при събуждането си да виждам моравата, където убиха сестра ми, мъченицата. Поне това е по-добре.

Живея тихо, отивам на служба в параклиса на замъка два пъти дневно: съпровождат ме стражите, вървящи пред и зад мен. Чета, уча, шия и съчинявам музика. Няма нищо за вършене, но поне не съм на колене пред тиранка, която ме мрази.

Пиша на сестра си Катрин, че аз също съм се омъжила по любов и че също не съм имала предвид нищо лошо, а просто съм искала да бъда щастлива с един добър мъж. Пиша, че аз също съм оскърбила кралицата с женитбата си, но че се надявам тя да ми прости и да прости и на Катрин. Давам писмото на коменданта на замъка, но не знам дали ще преодолее шпионите на Сесил и ще стигне до сестра ми.

Пиша на Томас Кийс. Това писмо е по-трудно. Той не е поет като горкия Нед Сиймор. Ние никога не сме се ухажвали с думи и красиви фрази. Затова пиша кратко и не очаквам никой да му предаде писмото ми. Няма значение дали пиша само за да го видят шпионите. Томас не се нуждае от уверенията ми в любов, нито аз — от неговите. Ние сме влюбени, ние сме женени, познаваме сърцата си. Колкото и кратко да е писмото, той знае, че го обичам така страстно и толкова силно, колкото и най-великият поет, макар че редовете са кратки.

Любими съпруге,
Нейно Величество благоволява да ме държи в замъка
Уиндзор. Надявам се, че ще помилва и двама ни много
скоро, веднага щом научи, че не сме искали да навредим на
никого чрез женитбата си, а сме се надявали само да бъдем
щастливи.

Много ми липсваш. Обичам те нежно. Не съжалявам
за женитбата ни (освен за това, че предизвика
недоволството на кралицата). Ти си моето сърце в един
безсърдечен свят.

Твоя съпруга, Мери

Дърветата в парка сияят ярко като бронзовите и златни верижки
на кралицата, а цветята в градината губят цвета и листенцата си и от
тях остават само стъбла с опърпани главици. Последните летни дни са
дълги и топли, и аз всеки ден се изкачвам по виещите се стъпала до
върха на кулата, където мога да виждам реката и сновящите по нея
лодки. Макар винаги да я търся с поглед по залез-слънце, кралската
баржа така и не идва за мен.

Една вечер, докато отивам обратно към стаята си, комендантът
на замъка ме спира и казва, че трябва да събера нещата си и да си
тръгна на другата сутрин.

— Освободена ли съм? — питам го.

Той свежда глава, за да скрие смущението си, затова разбирам, че
не съм.

— За да отседнете при сър Уилям Хотри — казва тихо. —
Разбрах, че става дума за кратък престой.

— Защо? — питам направо.

Той се покланя отново.

— Милейди, не ми казват.

— Но защо сър Уилям Хотри?

Той прави безпомощен жест.

— Не знам нищо повече от това, че трябва да ви придружа до
къщата му.

— Изглежда, че и на мен не ми се полага да зная нищо.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ЕСЕНТА НА 1565 Г.

Ездата от Уиндзор ни отнема цял ден, през реката и през Чилтърнските хълмове, и отново ме обзема щастие, веднага щом се качвам на коня и оглеждам зеления хоризонт, кръстците слама в нивите и спретнатите селца, където хората излизат да зяпат стражите и мен, и коняря ми, който язди до мен, и прислужницата ми, която язди на допълнително седло зад един от стражите.

Не носим щандарт, затова никой не знае, че съм затворничка на кралицата. Това е поредното доказателство за страховете на Елизабет. Тя не иска страната да знае, че е арестувала още една своя братовчедка без основателна причина. Още от самото начало на затворничеството на Катрин хората настояваха тя да бъде свободна и възразяваха Маргарет Дъглас да бъде задържана заради това, че синът ѝ се е оженил за съперницата на кралицата. Но аз не очаквам никой да вика името ми, както викаха в подкрепа на Катрин или подкрепяха Джейн. Няма никой, който би дошъл да ме избави: всичките ми приятели са в двора на Елизабет, в нейна власт. Семейството ми е изгубено за мен. Моят най-скъп и най-надежден съюзник е съпругът ми, а не зная къде е, нито как да му предам писмо.

Сър Уилям Хотри, възрастен човек на почти четирийсет и пет години, с богатата му млада съпруга, застанала зад него, ме поздравява пред входа на красивата си къща в Чекърс и ме хваща за ръка, за да ме въведе вътре. Отнася се към мен с причудлива смесица от почтителност — защото съм сестра на единствената наследница на трона — и безпокойство — защото е принуден да се съгласи да ме държи като своя затворничка.

— Насам — казва вежливо, като ме повежда нагоре по стълбите до североизточното крило. Отваря една врата, която води към миниатюрна стая, голяма колкото да побере легло, маса и стол. Мигновено се отдръпвам.

— Къде са покоите ми? — питам го. — Не мога да се настаня тук.

— Кралицата нареди — казва той смутено. — Мисля, че ще останете тук само една-две нощи. Нямаше друга сигурна стая... — гласът му заглъхва.

— Сър Уилям — казвам искрено, — не съм направила нищо лошо.

— Убеден съм — казва той кротко. — И следователно със сигурност ще бъдете помилвана и повикана да се върнете в двора. Това е само за малко, за една-две нощи.

Оглеждам се. Прислужницата ми стои неуверено на прага: почти няма място за нея.

— Прислужницата ви ще бъде настанена наблизко и ще седи с вас през деня и ще ви поднася храната — казва сър Уилям. — Можете да се разхождате в градината, когато пожелаете, заради здравето си.

— Не мога да живея така — казвам.

— Няма да ви се наложи! — уверява ме той. — Става дума само за кратък престой. Не се съмнявам, че тя ще ви прости и ще се върнете в двора.

Той отново прави жест, подканяйки ме да вляза в стаята, и аз влизам. Изпитвам ужас да ме докосва. Мразя да ме побутват или повдигат. Никой не трябва да мисли и за миг, че може просто да ме вдигне и да ме постави там, където иска да бъде, без мое съгласие. Отивам до малкия прозорец и придърпвам едно столче, така че да мога да застана достатъчно високо, за да погледна през парка. Прекрасно е, като Брадгейт, като моя дом. Мили Боже, сякаш са минали безброй години, откакто Джейн, Катрин и аз бяхме деца у дома.

* * *

Виждам залеза в малките квадратни стъкла на високия си прозорец. Вечерта е прекрасна, слънцето се спуска, а луната се издига. Намислям си желание, докато гледам луната, както правя, откакто бях малко момиче и сестра ми Джейн ми каза, че това били езически глупости и би трябвало да се моля, а не да прахосвам мислите си за суетни, напразни желания. Вечерницата стои като малък диамант на хоризонта и докато гледам звездата, аз си пожелавам свобода, а към всички звезди в небето изпращам желанието си за свободата на Томас.

Потропването, а после и звукът на отварящата се врата зад мен ме кара да се обърна. Това е горкият сър Уилям, видимо изморен и разтревожен.

— Дойдох само да се уверя, че имате всичко необходимо.

Кимвам, без да отговоря. Вечерята беше мизерна и той го знае. На кралска особа е редно да се поднасят двайсет блюда. Тази вечер се храних като беднячка.

— Ще пиша на кралицата и ще я помоля да ме освободи — казвам. — Ще вземете ли писмото ми и ще се погрижите ли да стигне до нея?

— Да — казва той. — И ще добавя и прошение от свое име. Тя трябва да прояви милост към вас и към сестра ви, и към вашата братовчедка лейди Маргарет. И към по-малкия син на лейди Маргарет.

Обзема ме тревога за малкото момче:

— Нима говорите за Чарлс Стюарт? Нима е арестуван? Та той е просто дете.

Той кимва с нещастно изражение.

— Държат го в частна къща на Север.

— Той е само на десет години! — възкликвам. — Майка му е в Тауър, баща му и брат му — в Шотландия. Защо кралицата не го остави в дома му сред неговите слуги и приятели? Той е безпомощен и е съвсем сам на света. Не представлява заплаха за никого. Сигурно е самотен и изплашен дори при това положение, съвсем сам у дома. Защо да го настаняват в чужда къща и да го обявяват за затворник?

Настъпва мълчание. И двамата знаем защо. Като предупреждение към всички нас, че недоволството на кралицата ще връхлети върху нас и дори върху децата ни, дори върху невинни невръстни деца. Като предупреждение към всички ни, че тя е Ирод. Не обича никого от роднините си, докато не умрат, та да може да ги погребее с почести. Не ѝ харесва никоя от братовчедките ѝ да бъде където и да е другаде, освен в тъмница. Обича ги, когато са в гроба.

Сър Уилям поклаща глава.

— Със сигурност се моля тя скоро да освободи всичките ви братовчеди.

* * *

Пиша на Уилям Сесил с молба да обясни на нейно величество, че Катрин и аз никога не сме изrekli и една съзаклятническа дума срещу нея, че — за разлика от кралицата на шотландците или лейди Маргарет — никога не сме подчертавали близостта си до трона. И двете се влюбихме, но това не е престъпление. Оженихме се без позволение, но това не е незаконно.

Получавам в отговор кратка неподписана бележка, която гласи, че сестра ми и малкото ѝ момче в Ингейтстоун са добре, по-големият ѝ син е при баба си в Хануърт, съпругът ѝ — все още затворен в Лондон. Моят съпруг, Томас Кийс, е в затвора „Флийт“. Анонимният автор на бележката пише, че ще бъдат направени постъпки пред кралицата да предостави повече пространство на всички ни — особено на Томас Кийс, който е държан в много ограничено пространство. Въпросът ще бъде поставен пред кралицата „в първия удобен момент“.

Седя в малката си стая с бележката в ръка дълго време, преди да дойда на себе си и да я пхна в жаравата на огъня. Разбирам, че кралицата все още е в такова ужасно настроение, та никой, дори Уилям Сесил, не смее да ѝ предложи нещо. Знам и друго, отдавна го знам — че тя не изпитва топли чувства или великодушие към мен или към сестра ми. А сега знам, че Томас страда заради мен. Питам се какво точно има предвид авторът на бележката с „много ограничено пространство“. Страхувам се, че са затворили Томас в малка стая. В затвора „Флийт“ има килии, които са ниски и влажни. Плъховете притичват по пода. Нима са затворили красивия ми едър съпруг в клетка?

Знам, че за него е позор да бъде хвърлен в затвора „Флийт“ — обичайно място за престъпници, фалшификатори и пияници. Когато сър Уилям идва на другия ден, преди поднасянето на оскъдната ми вечеря, го питам дали има някакви новини за Томас Кийс.

Той отново добива познатото ми притеснено изражение. Свежда очи към пода, лицето му се набръчква от тревога, той докосва сребристосивата си коса.

— Нямам новини, чух само слухове — подема той.

— Моля ви, кажете ми — казвам. Чувствам как от корема към дъното на гърлото ми плъзва болка, и осъзнавам, че това е скръб и копнеж. Обичам Томас, а го погубих. Никога не съм мислила, че ще ми

се прииска да не се бяхме женили, но ще се науча да си го пожелавам, ако той страда заради мен.

— Моля ви, кажете ми всичко, което знаете, сър Уилям.

— Хвърлили са го в затвора „Флийт“ — казва той. — Но поне зимата идва и сезонът на чумата отмина.

Значи писмото е истина, както и предполагах. Затворът на Томас се намира на река Флийт, най-мръсната река в Лондон. През зимата ще е влажно и ужасно студено. Затворниците трябва сами да плащат за дърва за огрев, за завивки на леглото си. Ако семейството на Томас не му изпраща пари и храна, той ще гладува. Не е млад: ще се поболее, затворен натясно там.

— Дали са му много малка килия — казва сър Уилям много тихо. Оглежда малката ми стая, малкото пространство от двете страни на леглото, масата и стола, натикани в ъгъла, малкия, високо разположен прозорец. — Разбира се, той е много едър мъж.

Представям си Томас, както го видях за пръв път, застанал пред голямата порта на двореца Уайтхол, пъхнал палци в лъскавия си кожен колан, с изопнати широки рамене, внушителното му присъствие, елегантността му. За едър човек е доста бързоног, и с бърза мисъл. Виждам го в мислите си как се усмихва, когато ме види, как се смъква на едно коляно, за да говори с мен.

— Колко малка е стаята му? — не ми е съвсем ясно какво ми казва сър Уилям. — Точно колко малка?

Той прочиства гърло.

— Не може да се изправи в нея — казва неохотно. — Трябва да се привежда. И освен това е твърде дълъг за нея. Не може да легне изпънат в леглото си. Принуден е да се свива.

Спомням си Томас, как стъпалата му стърчаха от долния край на леглото му. Висок е почти седем фута. Не са го затворили: смачкват го.

— Сигурно страда — казвам безизразно.

— И не го хранят — каза той, със засрамено изражение. — Лови дивеч и птичета с прашка от прозореца на килията си, за да има месо за ядене.

Затискам устата си с ръка, за да удържа надигналото се гадене.

— Това е смъртна присъда — казвам тихо.

Сър Уилям кимва.

— Толкова съжалявам, милейди.

* * *

Значи тя спечели. Ще се отрека от женитбата си и ще я помоля за прошка като роб. Може да ме държи като свое дворцово джудже, като свой евнух. Ако склони да освободи Томас, преди да е осакатял, ще се съглася да не го виждам никога повече, и никога да не споменавам името му. Пиша писмо на Уилям Сесил, в което се унижавам до крайност. Моля за прошка, сякаш съм най-ужасна грешница. Пиша, че бих предпочела да умра, отколкото да си навлека недоволството й. Подписвам се с моминското си име, старото си име, Мери Грей. Не споменавам Томас. Показвам, че той не означава нищо за мен, че съм го забравила, че бракът ни никога не го е имало. А после трябва да чакам. Трябва да чакам, за да разбера дали тя е великодушна в пълната си победа, макар да не е била великодушна никога преди.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ЗИМАТА НА 1565 Г.

Агнес Хотри не храни особено мили чувства към мен, тъй като средствата за издръжката ми идват от нейните домакински разходи, а съседите ѝ, които я посещават, за да я поздравят за коледните празници, не бива да се срещат с мен. Тя не печели нищо от това, че ме държи в къщата си: не може дори да ме показва. Но тъй като, с изключение на старата ѝ леля и братовчедка ѝ, съм единствената, която би оценила клюките, които научава от Лондон, трябва да дойде при мен, защото ще се пръсне от нетърпение да говори.

— Трябва да ви съобща — казва тя. — Трябва да кажа на някого — макар че не бива за нищо на света да казвате на милорд, нито на когото и да било, че съм говорила с вас за кралицата.

— Няма да слушам никакви изменнически думи — казвам бързо. — Не мога да слушам.

— Това не е измяна и е общоизвестно — казва тя бързо. — Лорд Робърт Дъдли е предложил брак на кралицата и тя се е съгласила да се омъжи за него на Сретение Господне!

— Не е възможно! — възкликвам. — Сигурно сте чули погрешно. Готова съм да се закълна, че тя никога не би се омъжила за него, нито за когото и да било.

— Ще се омъжи! Ще се омъжи! Готвят се да се венчаят на Сретение Господне.

— Откъде чухте това? — все още не ми се вярва.

— Всеизвестно е — казва тя. — Сър Уилям лично ми каза, но го чух също и от моя приятелка, която има братовчедка на служба при херцога на Норфолк, който заявил, че женитбата не трябва да се състои, но не може да я предотврати. О! — Тя се сепва внезапно, когато мисълта я осенява. — Ами вие? Ако се омъжи, ще ви освободи ли?

— Няма причина да не ме освободи сега — казвам. — Едва ли може да се каже, че съм нейна съперница за вниманието на лорд Робърт. Но със сигурност, ако е омъжена и ако роди син, ще има още

по-малко основание да държи затворена мен или сестра ми. Ако се омъжи, навярно ще позволи и на придворните си дами да се омъжат.

— Каква сватба ще бъде! — възкликва Агнес. — Тя със сигурност ще помилва затворници в чест на сватбата си.

— Сретение Господне — казвам, мислейки си за Томас, свит натясно в студената си килия, лежащ на влажния под, оставян да гладува. — Това е чак през февруари.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ПРОЛЕТТА НА 1566 Г.

За мен няма коледно празненство в Чекърс. Страхувам се, че няма радост за сестра ми в Ингейтстоун, нито за съпруга ѝ в Лондон в къщата на сър Джон Мейсън. Навярно Теди в Хануърт получава подарък за Коледа от баба си, може би джинджифилово човече: но досега сигурно вече знае, че никога няма да получи коледна благословия от майка си или баща си. Знам, че съпругът ми Томас ще студува и гладува отчаяно. Когато времето застудява и през януари завалява сняг, си го представям, приведен през малкия си прозорец, как наднича да види дали може да улови някое врабче заради оскъдната хапка месо по малките му кости. Предполагам, че лови плъхове с капани и ги яде. Представям си го как седи над малък огън и се опитва да се стопли. Представям си го присвит в леглото му през нощта, в това непознато за него досега, мъчително положение — никога да не може да се изтегне, да стои по цял ден с приведени рамене, да спи със сгънати крака.

Научавам, че в двора в Лондон също не е много весело. Елизабет изпада в ревниво отчаяние при новината от Единбург, че нейната съперница-кралица и братовчедка очаква дете. Мери, кралицата на шотландците, и нейният млад съпруг Хенри, лорд Дарнли, скоро ще дадат на Шотландия престолонаследник с кралска кръв, а на Англия — още едно дете с права над трона на Елизабет. Когато сър Уилям ми съобщава това, за миг ме обзема рядко чувство на задоволство, че съм далече от двора. Не мога да си представя на какъв тормоз ще бъдат подложени придворните дами от Елизабет, ако кралица Мери роди момче. Толкова ми се иска да можех да съм с Катрин и да я чуя как се кикоти при тази мисъл. Ние раждаме нови наследници с бързината, с която Елизабет отхвърля старите. Щеше да е забавно, ако не беше толкова жестоко.

Робърт Дъдли остава уверен, че Елизабет ще се омъжи за него на Сретение Господне, в съответствие с клетвата си, но януари идва и отминава, а после отминава и Сретение Господне, без Елизабет да даде

съгласието си. Не зная как го залъгва — вероятно с поредното обещание или поредното убедително забавяне, — но нейният свещеник заявява в проповед, че празникът Сретение Господне вече не съществува, че сега това е ерес, така че навярно денят за годежа на Робърт е изчезнал заедно със старата традиция.

Раздражителността на Елизабет по отношение на съперничките ѝ се превръща в страх, когато кралица Мери обявява, че е законната кралица на Англия. Въпросът кой следва да бъде посочен за наследник на Елизабет внезапно губи значимостта си, тъй като кралица Мери обявява Елизабет за узурпаторка. Разполага с подкрепата на новия папа, Пий V, за да изкаже подобно твърдение, и така цяла Европа се обръща срещу Елизабет. Испанците подкрепят кралица Мери заради вярата ѝ, французите я подкрепят по семейни причини, а половин Англия е готова да се вдигне в нейна защита, ако премине през границата начело на папистка армия. Би могла да поведе свещена война в сърцето на Англия и да спечели трона по право и с благословията на папистката Църква. Разбира се, когато ме пускат в леденостудената градина за кратка половинчасова разходка, аз си мисля само, че моето нарушение и простъпката на Катрин стават още по-маловажни в сравнение с обявяването на война от страна на кралица Мери. Но знам, че то сигурно е хвърлило Елизабет в примесен с ревност ужас. Тя няма да бъде в състояние да мисли за нищо друго. Няма да говори за никой друг. Няма да има милост към никого.

Пиша на Уилям Сесил, като му напомням, че Катрин и аз не сме направили нищо, за да подкрепим претенциите си да бъдем наследници на Елизабет, че никога няма да предявим правата си. Че сме протестантки, от същата религия като него и кралицата, че ако бъде застрашена от своите братовчеди-паписти, тя може да потърси нашето приятелство, може да покаже на всички, че подкрепя общата ни религия. Можем да я подкрепим пред двора. Можем да подкрепим претенциите ѝ над престола. Съвсем накрая пиша, че го умолявам — ако не друго — да предостави на Томас Кийс по-голяма килия и позволение да се разхожда навън.

Отричам се от него, пиша. Нека бракът ни бъде анулиран, сякаш никога не се е състоял. Няма да го видя никога повече, стига само да го освободите.

Отново се подписвам като Мери Грей, отричайки любовта си, отричайки брака си, отричайки самата си същност. Отново чакам новини.

* * *

Чувствам се като глупачка, защото не предвидих какво ще последва. Шпионите на Уилям Сесил си играят с лорд Дарнли, сякаш е малко кученце като мопса на сестра ми. Обучават го, учат го на разни номера. Първо вземат на подбив крехкото му мъжество и казват, че не е наистина крал, щом слуша жена си, а сега тя му отказва кралска титла. Заявяват, че тя разчита не на него, мъжа, изпратен от Бог да властва над нея, а на съветника си, своя секретар, Давид Рицио. Намекват, че тя се подчинява на италианеца, че го предпочита пред младия си съпруг, дори че си ляга с него: навярно бебето, което носи, е негово, а не е Стюарт. Подхранват пиянския му, покварен млад ум с фантазии за похот и предателство, така че той нахлува в спалнята ѝ със зареден пистолет, който насочва към издутия ѝ корем и настоява тя да му предаде Рицио. Разбира се, Сесил и Елизабет не биха имали нищо против пистолетът да гръмне и да убие кралицата и бебето по една злощастна случайност. Красивият младеж Дарнли, с половин дузина приятели, извлича секретаря на кралицата от личния ѝ кабинет, докато той крещи за милост, вкопчен в роклята ѝ, и те го намушкват до смърт на тайното стълбище на кралицата. Ужасна смърт, ужасен заговор. Ето как Елизабет и нейният съветник се справят със сериозното политическо предизвикателство. Би трябвало да се радвам, че сестра ми и аз сме само хвърлени в затвора.

* * *

Надявам се, че зет ми, Нед Сиймор, може да бъде освободен. Неговият тъмничар, сър Джон Мейсън, който го мразеше, е починал и съветът не може да намери заместник. Никой не иска да бъде пазач на английски благородник, задържан без обвинение и без основателна причина. Питам лейди Хотри дали приятелката ѝ в двора мисли, че

има вероятност кралицата да изпрати Нед да сподели затворничеството на Катрин. Ако е с него, това би преобразило живота ѝ. Всеки месец научавам, че тя потъва все по-дълбоко и по-дълбоко в самота и скръб. Агнес казва „не“ — Елизабет не би рискувала появата на още един син за рода Сиймор, още един наследник за нейния трон. Но мисля, че тя сигурно греша. Нима, при положение, че от Шотландия идват такива новини, Елизабет не трябва да освободи Нед, а после и нас, останалите? Трябва да покаже на страната, че подкрепя протестантската кауза срещу папистката претендентка.

Защото кралица Мери подкрепи каузата си и преобърна изцяло резултата от заговора. Хитроумно завъртя съпруга си, онзи безхарактерен младеж Дарнли, в пълен кръг. Отрече страха и ужаса си от това, че е бил в състояние да я нападне и да убие верния ѝ съветник, изтръгна го от пиянското обкръжение на неговите приятели-изменници. Сега той е изцяло против тях и отрича, че е имал каквото и да е участие в нападението срещу съпругата му и убития ѝ съветник. Кралица Мери лично потегля срещу изменниците и спечелва обратно подкрепата на протестантските лордове в Шотландия. Тя е бърза и храбра, побеждава враговете си и се сприятелява с други. В опит да не изгуби опора в този опасен танц, сега Елизабет казва на всички, че е опечалена от ужасните събития в Шотландия и се бои за безопасността на скъпата си братовчедка. Открито настоява пред Мери да внимава, особено като се има предвид, че е бременна.

Разбира се, това не заблуждава никого, но кара всички да се запитат дали Мери ще посмее да поведе победоносната си войска на юг и да нахлуе при нас през границата. Тя обяви Елизабет за незаконородена и за узурпаторка. Убеди се, че Елизабет е нейна неприятелка, която постига целите си чрез убийства и тъмни замисли. Кралица Мери осъзна собствената си сила. Какво ще направи сега?

Не мога да не се запитам дали ще потегли към Англия и дали папистите няма да се вдигнат да я посрещнат като освободителка и избавителка. А ако дойде, и ако победи, дали ще освободи другите си братовчедки? Първо би освободила свекърва си, Маргарет Дъглас, но после — защо не Катрин и мен? Дали тя, която и сама има бебе, ще бъде милостива към моите малки племенници? Оставам без дъх при мисълта, че може би една папистка кралица ще освободи сестрите на

Джейн Грей. Със сигурност не може да ни бъде по-лоша братовчедка или кралица, отколкото е Елизабет.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ЛЯТОТО НА 1566 Г.

Всеки ден започва все по-рано и гледам как по дърветата от моя прозорец се появява едва доловима, бледа зеленина, която бавно се превръща в наситенозелени, избуяли пролетни листа. Когато се разхождам в градината, загръщам раменете си с шал вместо с тежка наметка, а навсякъде около мен се носят птичи песни. Една сутрин чувам кукувица, толкова високо и ясно, че за миг сякаш съм обратно в Брадгейт и Катрин ме дърпа за ръката и прескача браздите на прясно разорана нива с думите:

— Хайде! Хайде! Навярно ще я видим. Кукувицата носи късмет.

Толкова силно копнея да съм свободна през този сезон. Виждам питомните зайци под зеленеещите живи плетове и дивите зайци, които тичат с дълги подскоци през мъглите на поляната за игра на кегли в ранното утро. Чувам лая на лисиците нощем, и как кукумявките си разменят любовни призови от един висок комин до друг. Толкова силно усещам собствената си младост и собствената си свежест в този млад сезон на разцъфващ живот! Нощем не мога да спя от страстен копнеж по Томас. Имахме толкова малко време заедно, и въпреки това кожата ми помни всяко докосване. Искам да обичам съпруга си. Искам да лежа, притисната към издълженото му едро тяло. Не ме е грижа къде ще живеем, не ме е грижа дали сме бедни, не ме интересува дали ще сме в немилост. Ако мога да бъда свободна с него, ще бъда щастлива.

А после научавам добри новини, навярно началото на радостта за мен, крехка и лека като зеленеещите дървета, които се разлистват. Тъмничарят на Катрин, сър Уилям Питър в Ингейтстоун, е твърде болен, за да продължава да я държи в къщата си. Навярно Бог не е забравил нас, наследниците. Нед е без тъмничар, а сега и Катрин. Наистина мисля, че е възможно сестра ми да дойде при мен, а може би всички да бъдем пуснати и държани заедно под домашен арест. Нима не би било по-евтино и по-лесно да ни държат под домашен арест в една къща? Пиша на Уилям Сесил и казвам, че ще бъда много по-

щастлива, ако могат да ни затворят заедно. Че със сигурност за нейно величество би било много по-удобно, ако сме на едно място, че сестра ми ще има нужда от по-малко слуги, защото ще се грижа за малкото ѝ момче, ще се старая да се храни, ще ѝ правя компания.

И така ще е по-икономично, пиша, за да бъде съвсем убедителна. Защото можем да споделяме огъня и слугите си. Питам го дали би помолил за това нейно величество, а също и Томас Кийс да бъде пуснат да живее при децата си в Кент. Ще се съглася никога да не го виждам, а той ще обещае никога да не ме вижда. Но е по-ужасно от борбата между мечки и кучета да държите едър човек като Томас в тясна килия. Това не е християнско милосърдие. Не бихте държали така дори едър вол в малък обор. Той не е направил нищо, освен да ме обича, и никога не би поискал ръката ми, ако не го бях насърчила.

* * *

Получавам един от редките отговори на сър Уилям Сесил. Той пише, че сестра ми Катрин ще бъде поверена на грижите на друг верен придворен, изваден от забвение, толкова стар, че е с единия крак в гроба: сър Джон Уентуърт, който живее в Госфийлд Хол. Тя ще живее в западното крило, ще бъде обслужвана от дамите си. Синът ѝ Томас, който никога не е живял другояче, освен като затворник, който не е виждал открито небе през своите три години на този свят, ще остане с нея.

Колкото до господин Кийс, ще му бъде позволено да се разхожда в двора и да разтърква дългите си крака, пише Уилям Сесил с искрица от някогашния си хумор. Кралицата е склонна да прояви милост към него, а има мнозина, които настояват за прошка за вас и лейди Катрин в тези смутни времена. Преди всичко — аз.

* * *

Не съм съвсем сигурна какво точно има предвид Сесил със „смутни времена“, тъй като това са единствените времена, които познаваме, откакто неговото протеже се възкачи на трона, но през юни

научавам, че най-накрая се е случило най-лошото за Елизабет: шотландската кралица Мери е родила. Още по-лошо за Елизабет, която насърчаваше съпруга на Мери да стреля в пистолет в корема ѝ, младата жена е оцеляла след раждането. Още по-лошо — бебето е здраво. А най-лошо от всичко за Елизабет: момче е. Братовчедката-папистка, също като братовчедката-протестантка, има здрав син и наследник за трона на Англия. Елизабет, трийсет и две годишна, неомъжена, необичана, сега има две братовчедки с момчета в люлката. Не може да отхвърли всичките.

* * *

Това, което прави тя, разбира се, е каквото прави винаги. Бяга и се преструва, че нищо не се е случило. Готвачът в Чекърс е приятел с един кралски камериер и ние научаваме всичко за изисканите празненства в Кенилуърт, когато Робърт Дъдли хвърля цялото си състояние в нозете на своята кралица и толкова неуловима любовница. Научаваме, че цяло ново крило е построено само заради нейното гостуване, и се организират поетични драми, ловни изleti, имало специално поръчана пиеса и фойерверки. След разочарованието си на Сретение Господне той се хвърля в нов опит за ухажване. Тази година е напускал двора в пристъп на гняв или отчаяние два пъти, и двата пъти тя се унижава да го моли да се върне. На всички е ясно, че тя не може да живее без него. Той сигурно се пита дали това е ясно за нея.

Седя в мъничката си стая и си представям как братовчедка ми Елизабет гледа фойерверките, отразяващи се в голямото езеро в Кенилуърт, и се опитвам да потуша горчивата си ярост. Не съм меланхолична затворница като сестра си Катрин, не се предавам на скръбта. Не мога да простя на Елизабет за безумното ѝ отношение към нас. Мисля за нея като за зловна луда жена, и когато пиша едно от редовните си писма с молба за помилване, обещавайки безсмъртна вяност, лъжа като всичките ѝ придворни. Тя създаде двор от лъжци, а аз съм най-лошата.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ЕСЕНТА НА 1566 Г.

Научавам, че тя отново държи Робърт Дъдли в несигурност, но това отговаря на предвижданията ми. Вярвам, че той винаги ще бъде на прага на женитбата с нея и никога няма да може да го прескочи. Смятам, че тя никога няма да се омъжи за когото и да било. Заявих го преди години, бих се заклела в това сега. Винаги ще го държи достатъчно близо, за да съсипе живота му, но никога достатъчно близо, за да съсипе своя. Връща се в Лондон от Кенилуърт и сега трябва да свика парламента. Нуждае се от средства. Харчи цяло състояние, за да предизвиква неприятности в Шотландия: шпионирането и бунтът никога не излизат евтино. Но парламентът отказва да ѝ отпусне пари, ако тя не обещае да посочи наследник. Виждат, че имат възможност да ѝ диктуват. Протестантският парламент иска само една наследница — сестра ми Катрин, която да бъде наследена от своя син от рода Сиймор.

Един ден, когато се разхождам в градината и се възхищавам на ярките цветове в дърветата на парка и вихрушката от златисти листа около краката си, виждам бяло квадратче на пътеката пред мен. Вдигам го в миг и го разгъвам.

Приятелите ви ще се застъпят за вас и сестра ви.
Никоя от вас не е забравена. Англия знае кои са нейните наследници.

Пъхвам го в джоба си, а когато се връщам в стаята си, го изгарям в празната решетка на огнището и разбърквам пепелта с ръжен. Откривам, че се усмихвам. Навярно скоро ще мога да прекося стая, поширока от три метра и половина. Ще се разхождам в градина и ще излизам през градинската порта. Навярно следващата пролет ще чуя носеща късмет кукувица в Брадгейт Парк.

Неохотният ми домакин идва при мен в малката ми стая. Носи бричове и ботуши за езда, топла наметка, праметната през ръката му, шапка в ръка: този път не е смутен, а грейнал в широка усмивка. Покланя ми се ниско, докато аз седя на единствения си стол пред отворения прозорец. Веднага заставам нащрек като елен, който души въздуха за миризмата на ловни хрътки. Какво става сега?

— Виждате, заминавам. Отивам в Лондон — казва той.

Кимвам, запазвайки спокойно и заинтригувано изражение, докато мислите ми бушуват като вихър.

— Моля ви да останете кротко и спокойно в къщата ми, докато ме няма — казва той. — Ако се възползвате от отсъствието ми, за да се опитате да си тръгнете, недоволството на кралицата ще се стовари много тежко върху мен и върху съпругата ми. Не смея да се сблъскам с него. Разбирате.

— Нямам къде и при кого да отида, и не бих изложила вас или сестра си на подобна неприятност — обещавам му. — Не се съмнявам, че кралицата ще накаже сестра ми и племенниците ми, ако избягам.

Той се покланя отново.

— Освен това се надявам да се върна с добри новини за вас и лейди Хартфорд, вашата царствена сестра — казва.

Забелязвам, че когато говори за Катрин, упоменава кралския й сан и титлата, получена чрез брака й.

— О, нима?

Той хвърля поглед зад гърба си, за да се увери, че никой не се мярка край отворената врата. Затварям прозореца и се обръщам към него. Изведнъж се превръщаме в съзаклятници, които се пазят да не бъдат подслушани от шпиони.

— Викат ме в парламента — казва той. — Ще настояваме кралицата да посочи наследника си. Единствено парламентът може да вдигне данъците според нейното желание, следователно можем да поставяме условия. Като никога всички сме единодушни, съветниците от двора не пораждат разделение между нас, и сме единни с Камарата на лордовете. Ще настояваме тя да посочи наследника си, и това да бъде да бъде лейди Хартфорд и после нейният син.

Идва ми да подскоча и да плесна с ръце, но седя като принцеса, каквато съм, и накланям глава.

— Радвам се да го чуя — е всичко, което казвам.

— Надявам се, че когато бъдете освободена — казва „когато“, не казва „ако“ — ще кажете на сестра си, лейди Хартфорд, че съм ви бил толкова добър домакин, колкото ми е било позволено да бъда.

— Ще ѝ кажа това — обещавам. — И ще ѝ кажа, че сте отишли в Лондон, когато са ви повикали и че не сте щадили усилия да се присъедините към другите, за да убедите кралицата да посочи сестра ми за своя наследница.

Той се покланя ниско като на член от кралското семейство.

— Освен това — добавям — ще ви бъда много задължена, ако посетите господин Томас Кийс в затвора „Флийт“ и поискате да бъде освободен.

— Ще повдигна въпроса пред останалите членове на парламента — обещава той. — Разбира се, никой не бива да бъде задържан без обвинение. — Чака, в случай че имам още указания. — Да се застъпя ли за вас пред някого от двора?

Усмивам му се. Няма да назова приятелите си или малкото си сродници. Няма да улича никого.

— Нека всичко се върши открито — казвам. — Застъпете се за мен и сестра ми пред всички.

* * *

В отсъствието на моя пазач ми позволяват да се разхождам и да седя в градината. Уча и пиша, чета Библията си и рисувам. Дори се опитвам да нарисувам няколко фрески по стените на стаята си, спомняйки си буквите, издълбани от момчетата Дъдли в издадената част на каменната стена около комина в Тауър преди толкова много време. Мисля си, че ако двете с Катрин бъдем освободени и тя бъде посочена за наследница и ни върнат у дома, тогава на тази дълга болезнена история на семейна нелоялност и загуба на любов ще се сложи край и невинните деца ще бъдат освободени. Мисля си за малките си племенници и се моля двамата да израснат в прекрасната къща на баща си, под грижите на двамата си родители, знаейки, че са

законни наследници на престола, сигурни, че ще заемат мястото си. Мисля си, че Катрин ще бъде добра кралица на Англия: няма да узурпира правомощия, нито ще си служи с шпиони и изтезания, за да постигне целите си. Момчето ѝ, което е неин наследник, ще бъде достоен протестантски крал, крал от родовете Сиймор и Тюдор като клетия ми братовчед крал Едуард.

След седмица лейди Хотри получава писмо от съпруга си и ми го донася в малката ми стая. Потропва на вратата и влиза, когато се обаждам:

— Влезте!

— Съпругът ми изпрати писмо от Лондон, за да ми съобщи как напредват — казва тя и прави много нисък реверанс. — Помислих си, че ще искате да научите новините.

— Да, искам — казвам. — Моля, седнете.

Тя се настанява на едно столче край огнището, а аз оставам в стола си за хранене, така че главите ни да бъдат на една височина. Тя разгъва писмото и го преглежда.

— Той пише, че Камарата на общините се е обединила с Камарата на лордовете, за да изложат настояването си пред кралицата и че е имало гневни сцени — казва тя. — И двете Камари категорично настояват лейди Катрин да бъде посочена за наследница на кралицата. Тайният съвет е съгласен с парламента. Кралицата е имала спор с херцога на Норфолк, с Робърт Дъдли и с графа на Пемброук.

Слушам внимателно. Това са главните съветници на кралицата: графът на Пемброук беше някогашният свекър на Катрин. Никога не бих помислила, че ще рискува да възрази на кралицата относно Катрин. Няма вероятност някой от тези мъже да спечели нещо от признаването на Катрин. Елизабет трябва да разбере, че правят това за доброто на страната. Нито пък някой от тях би възразил на кралицата, освен ако не са сигурни в успеха си.

— Сега им е забранила да идват в залата ѝ за аудиенции — чете лейди Хотри. Вдига поглед към мен. — Това е необичайно, нали?

— Да — казвам кратко.

— Повикала е трийсет мъже от Камарата на общините и не позволява на говорителя да дойде при нея — чете лейди Хотри. — Съпругът ми пише, че им крещяла.

Обръщам глава, за да прикрия една усмивка. Предполагам, че провинциалните членове на парламента са били ужасени от гнева на кралицата, която е можела да ги арестува без предупреждение и да ги задържи без съдебен процес. Но те не са показали слабост. Настояли са на правото си да я съветват, и съветът им е бил, че тя трябва да се омъжи и да роди наследник, и да посочи такъв отсега.

Лейди Хотри взема последния лист:

— Той се прибира у дома — казва. — Пише, че работата му е приключена. Пише, че са постигнали победа.

— Тя е посочила Катрин? — прошепвам невярващо. Това е единственият изход, който остава на Елизабет, ако Камарите са се изправили, сплотени, срещу нея. — Посочила я е?

Лейди Хотри сгъва писмото и ми го подава:

— Вижте сама. Заявила го е под клетва. Отпуснали са ѝ средствата, а тя е обещала, че ще посочи наследницата си.

Поглежда ме и казва:

— Убедили са я да се съгласи. Мислехте ли, че ще успеят?

Надавам треперлив смях.

— Не смеех да се надявам: можех само да се моля за това. Те са проявили кураж, а тя е била убедена най-сетне да направи каквото трябва.

Лейди Хотри поклаща замислено глава.

— Тя е необикновена жена, а и не е длъжна да отговаря пред никого.

— Отговаря пред Бог — казвам овладяно. — А Той ще ѝ поиска сметка за Катрин и за нейните момчета, Теди и Томас, за съпруга на Катрин, Нед, дори за Маргарет Дъглас и нейното момче Чарлс, и за мен и Томас Кийс. Бог, който ни обеща, че и едно врабче не пада на земята без Неговата воля, ще попита кралицата на Англия къде са братовчедките ѝ.

ЧЕКЪРС

БЪКИНГАМШИР, ЗИМАТА НА 1566 Г.

Кралица Мери Шотландска е припаднала и е смъртно болна в своето обхванато от смут кралство след заболяване на далака. В безсъзнание е от часове: топлят студеното ѝ тяло. Бог знае какво ще стане. Нейният син и наследник все още е малко бебе — ако тя умре, няма да има кой да го защити. Казват, че последните ѝ думи били молба към Елизабет да бъде негова закрилница.

Това е все едно да помоли кукувица да пази яйцата, лежащи до нея в гнездото. Все едно да помоли кукумявка да закриля мишка. Все пак виждам колко умел е този ход: дори на смъртното си ложе Мери надхитрява Елизабет, подмамва я, като ѝ предлага за стръв момче с кралско потекло. Ако Елизабет се съгласи да бъде закрилница на престолонаследника на Шотландия, признава родствената връзка. Елизабет, жадуваща за влияние в Шотландия, все още разкъсвана между обичта и омразата към своята по-красива, по-млада съперница-кралица, не може да устои. Получавам кратка неподписана бележа с почерк, който не разпознавам, и заключавам, че е от Уилям Сесил.

Кралицата ще стане кръстница на принц Джеймс Шотландски.

Това е всичко, но то е краят на надеждата ми. Елизабет наруши клетвата си пред парламента и пред своите лордове. Предпочете Мери пред Катрин, папистка пред протестантка. Смята, че е видяла възможност, размахана пред нея от Мери, която може и да е на смъртно легло, но въпреки това има повече ум в студеното си малко пръстче, отколкото Елизабет в цялото си безкрайно лукавство. Кралица Мери предложи бебето си като стръв и Елизабет скочи в капана. В надеждата си, че Мери умира, тя ще приеме останалото без майка момче като свое. Той ще бъде неин осиновен син и следващият крал на Англия.

Изпращам на Катрин коледно писмо, но нямам какво да ѝ подаря. В отговор тя ми пише и прилага в писмото верижка от златни брънки.

Имам това, както имам и толкова многобройни малки подаръци, от съпруга си, който ми изпраща любовта си под формата на писма и дарове. Нашето момченце Томас е добре и расте. Най-големият ни син Теди е с баба си в Хануърт и тя пише на Нед, че е здрав и силен и е щастливо, безгрижно дете. Всички се молим за своята и твоята свобода. Настанена съм при добри хора, които правят каквото могат, за да ме утешават, докато навлизам в поредната, шеста за мен, година в плен. Уморена и тъжна съм от това пленничество, но вярвам, че догодина, навярно през новата година, ще бъдем помилвани и освободени. Научих, че кралицата на Шотландия и нашата добра кралица ще сключат споразумение, което ще превърне теб и мен в техни поданици и предани братовчедки. Копнея да те видя, сестро. Сбогом.

Препрочитам писмото отново и отново, докато го запечатвам в паметта си, а после го изгарям в малкото огнище в стаята си. Слагам на врата си нейната златна верижка и си мисля, че този дребен предмет идва от жена, която има права над съкровищницата на Англия.

Това не е единственият ми коледен подарък. Моите домакини ми подаряват няколко панделки, а прислужницата ми поръбва една от фустите ми с красива дантела. Подарявам на лейди Хотри скица на градината, каквато я виждам от прозореца си. Ако можех да видя повече, щях да нарисувам повече, но дори гледката ми е ограничена.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ПРОЛЕТТА НА 1567 Г.

Лорд Дарнли, онзи буен и жесток син на моята братовчедка Маргарет Дъглас, е мъртъв. Момчето, от което всички смятаха, че няма да излезе нещо добро, свърши по ужасен начин, голо и удушено в градината, къщата му — в руини зад него. Някой — а всички твърдят, че това е дело на протестантските лордове — взривил къщата му, Кърк о'Фийлд, с барут, и го заловил, когато бягал. Не беше писано този младеж да умре в леглото си — убиец, заплашил собствения си нероден син и съпругата си, покварено дете, разглежено от амбицията на майка си, — но все пак всички са потресени, че е загинал от такава ужасна смърт, и ужасени от мисълта какво означава това за кралицата на шотландците, едва съвзела се от болестта си, а сега подозирана от мнозина, че е убила съпруга си.

Елизабет, едва прикриваща насладата си от нещастиято, взривило съглашението между нея и кралицата на шотландците, точно както къщата Кърк о'Фийлд е унищожена от взрив, сега е преизпълнена с жалост към сломената майка на коварното момче. Нашата братовчедка лейди Маргарет Дъглас е освободена от Тауър и ѝ е позволено да отседне при Томас Саквил в Саквил Плейс. Малкият ѝ син Чарлс се присъединява към нея, за да я утешава в ужасната ѝ загуба. Смъртта на нейния сифилистичен син-убиец някак оправдава собствената ѝ измяна. Лейди Маргарет е освободена: Катрин и аз, които не сме виновни в нищо, оставаме затворници. Елизабет не може да мисли за нищо друго, освен как да отговори на нашата братовчедка кралица Мери.

Докато обзетите от ярост шотландски проповедници заявяват, че никоя жена не може да властва, Елизабет е подтикната да подкрепи братовчедка си. Но не може да го направи искрено. Обнародва съвети към шотландската кралица, като изтъква контраста между самата себе си — обреклата се на безбрачие кралица — и скандалната, току-що овдовяла, два пъти омъжвана кралица. Препис от това писмо дори стига до мен в Чекърс, и аз го прочитам, удивена, че кралицата нарича

себе си предана братовчедка и приятелка, казва, че съжалява повече за опасността, която застрашава Мери, отколкото за смъртта на Дарнли, и че Мери трябва по-скоро да съхрани честта си, отколкото да гледа снизходително онези, които са ѝ направили услугата да убият съпруга ѝ, „както казват повечето хора“.

Не знам дали „повечето хора“ някога са казвали, че Мери е убийцата на Дарнли преди разобличаващата защита на Елизабет, но съм съвсем сигурна, че всички ще го кажат сега. Виждам пръста на Уилям Сесил във всичко това: убийството в нощната градина, опетняването на репутацията на кралицата-папистка, внезапният изблик на доверие и престорена жалост от страна на Елизабет. Смъртта на Дарнли съсипа Мери, точно както я съсипа и женитбата ѝ с него. Разруши споразумението, което можеше да постигне с Елизабет, точно както планираше Уилям Сесил.

Това не беше убийство, извършено тихомълком, чрез блъсване по няколко стъпала в затънтена къща, с подкупени съдебни заседатели, които да отсъдят случайна смърт. Това беше огромна експлозия в сърцето на Единбург посред нощ, когато кралицата е отказала да спи със съпруга си в обречената къща през същата онази вечер. Сякаш е знаела, казват хората. Сякаш барутът е бил сложен там от човек, когото е познавала.

Макар да съм заключена в стаята си и ограничена до пределите на градината, слуховете стигат до мен. Готварницата в Чекърс кипи от клюки, конярчетата са големи поддръжници на шотландския лорд Джеймс Хепбърн, граф Ботуел, който винаги се е борил за протестантската кауза, и който действа просто, прямо и жестоко. Перачките са изпълнени с жалост към горкия лорд Дарнли, взривен в леглото си или удушен от онези варвари, шотландските лордове, по заръка на коварната му съпруга. Цяла пролет скандалът става все по-възмутителен и заплетен, докато през април научаваме, че Мери Шотландска, е избягала от своята столица, а през май — че се е омъжила за убиеца на съпруга си — Джеймс Хепбърн, граф Ботуел.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ЛЯТОТО НА 1567 Г.

В сравнение с тази нова катастрофална женитба на кралицата на шотландците, моят брак по любов с Томас Кийс и дори този на Катрин с Нед Сиймор бледнеят и се превръщат в дребна простъпка. Ние се влюбихме в почтени мъже, свободни да се оженят. Никой дори не е наясно дали Ботуел има съпруга. Но кралица Мери се омъжва за него без помен от срам, облечена в изискан траурен тоалет: черна кадифена рокля, цялата избродирана със златна и сребърна нишка. Моля лейди Хотри непременно да разбере за роклята, и тя наистина е от безбожно скъпо черно кадифе с истинска златна бродерия и алена фуста! Тя е едновременно булка и вдовица. Може да е убийца: безспорно се омъжва за убиец. Опозорена е в очите на света: французи, испанци и англичани, паписти и протестанти. Тя погуби сама себе си. Явно е, че не може да бъде престолонаследница на Англия.

* * *

Чакам сър Уилям да дойде при мен и да ми съобщи, че ще изляза на свобода. Продължителната тайна кампания на Уилям Сесил срещу шотландската кралица, тайният му план за нашето наследяване на престола, най-сетне е изпълнен. Вече не може да има причина ние със сестра ми да бъдем задържани. Сър Уилям Хотри ми казва, че братът на Робърт Дъдли, Амброуз, посетил Нед Сиймор, престъпвайки заповедта, която гласи, че зет ми не бива да има посетители; и го е уверил, че сестра ми Катрин ще бъде посочена за наследница, а семейство Дъдли ще я подкрепят.

Неспокойна съм в задушната си стая. Отварям и двата прозореца и гледам навън. Когато излизам за разходката си, крача нагоре-надолу из красивата лятна градина, обикаляйки отново и отново по външната пътека като опитомена катерица, който обикаля в кръг из клетката си. Всеки път, когато чуя тропот на копита, си мисля, че сигурно е

пратеникът на кралицата, който идва да ме освободи. Вече едва ли остава много време.

Лейди Хотри ми разказва клюките от Лондон. Съпругът на лейди Маргарет Дъглас, изплашеният баща на лорд Дарнли, е избягал от Шотландия и е допуснат да влезе в Англия. Поканен е в двора, а лейди Маргарет е свободна да се присъедини към него. Той разказва за една бунтуваща се Шотландия. Шотландските лордове са против Ботуел и против своята кралица. Кралица Мери — жертва на Ботуел, съпруга на Ботуел — не може да запази авторитета си. Точно както винаги се е опасявала Елизабет, една омъжена кралица неминуемо се принизява до нивото на съпруга си. Мери дойде в Шотландия като вдовица на френски крал, облечена в рокля в най-яркото бяло^[1]. Не може да удържи страната като съпруга на Ботуел, облечена в прелъстително черно с червена долна дреха. Отнасят се към нея с привидна почит, но я затварят в островния замък Лохлевън. Съперницата на братовчедка ми, която беше толкова свободна и могъща, сега е затворничка също като нас.

* * *

И точно като нас нашата пленена братовчедка сега зависи от благосклонността на Елизабет. Никой друг не може да нареди на шотландските лордове да уважават своя монарх. Никой друг не държи армия по границата, шпиони в готовност, а и повечето лордове са нейни платени васали. Но вместо да нареди възстановяването на власт на една посестрима-кралица, Елизабет се вслушва в другата ни братовчедка, Маргарет Дъглас, която настоява за правосъдие заради смъртта на сина си: иска екзекутирането на снаха ѝ и попечителство над внука ѝ, малкия наследник. Всички тези праведни искания за унижаването на шотландската кралица много допадат на Елизабет, но тя не може да ги приведе в изпълнение.

Най-силното от всички убеждения на Елизабет е, че законът на страната не важи за кралиците. Иска всички да мислят, че една кралица може да допуска грешки — може да допуска фатални грешки в личния си живот — и въпреки това да е годна да управлява. Ако хората казват, че една кралица не може да бъде влюбена в женен мъж,

в какво положение би поставило това Елизабет и Робърт Дъдли? Ако хората казват, че един нежелан съпруг или съпруга не могат да бъдат безмилостно убити, тогава как би трябвало да се обясни заключението на коронера за случайната смърт на Ейми Дъдли? Елизабет би искала малкият син на Мери Стюарт да ѝ бъде поверен, би искала да види смъртта на баща му отмъстена, но безопасността на майка му като кралица е свещена. Нищо не е по-важно за Елизабет, дъщеря на обезглавена кралица, отколкото всички да разберат, че кралиците не могат да бъдат обезглавявани. В Англия никога повече не може да бъде обезглавена кралица.

[1] От Средновековието се утвърждава практиката кралиците в траур да носят бяло. — Б.р. ↑

ЧЕКЪРС

БЪКИНГАМШИР, ЛЯТОТО НА 1567 Г.

Шотландските лордове са тези, които слагат край на патовата ситуация: те не разбират английската кралица и случайно провалят собствената си кауза. Обявяват, че тяхната кралица, Мери, чиято кралска воля е прекършена от помятането на две момчета-близнаци в островния ѝ затвор, се е съгласила да предаде правата си над трона. Заставили са я да абдикира в полза на сина си, и тя се е съгласила да бъде незначителна личност: затворничка без титла. Те смятат, че това е техният триумф, но той обръща Елизабет в един миг против тях. Сега тя отказва да признае малкия принц Джеймс като крал Джеймс VI Шотландски. Казва, че той не може да бъде използван да измести майка си: малкото момче не може да узурпира майчиния си трон, лордовете на една кралица не могат да ѝ отнемат властта. Никога, никога, никога, един наследник не може да бъде поставен на мястото на монарха — това е нейният най-голям страх в живота. Тя се нахвърля гневно на Сесил, заявява, че детронирането на кралица Мери няма да бъде допуснато. Към кралиците трябва да се отнасят с уважение, те не могат да бъдат съдени и намирани за недостойни. Тя е готова да поведе Англия на война, за да защити своята посестрима-кралица, Мери.

Сега Елизабет се насочва към своята отправяща гръмки искания и наскоро реабилитирана братовчедка Маргарет Дъглас. Лейди Маргарет настоява снаха ѝ Мери, кралицата на шотландците, да бъде хвърлена в затвора завинаги или изправена на съд и екзекутирана за отвратителното престъпление — убийството на съпруга си. Едно от двете, за нея няма особено значение кое, стига бебето да бъде доведено в Англия и лейди Маргарет да може да се нарече баба на крал и да доживее той да наследи тронове на Шотландия и Англия.

Уилям Сесил играе дългата си игра: мълчи. Привидно се съгласява с кралицата, че едно посегателство върху друга кралска особа не може да бъде прието, но изтъква, че всяко нахлуване в Шотландия вероятно би накарало шотландските лордове незабавно да

убият кралицата. Биха изпаднали в паника — казва той гладко и убедително, взирайки се в ужасеното лице на Елизабет. За Англия е далеч по-добре да отправи един умерен протест, да преговаря със самопровъзгласилия се регент, лорд Мъри, вероломния полубрат на Мери, и да се опита да уреди изпращането на бебето на юг, когато това бъде удобно.

Разбира се, протестантските лордове на Шотландия никога няма да предадат своя принц на такава убедена папистка като Маргарет Дъглас. Разбира се, детето никога няма да бъде поверено на лейди Маргарет, която провали сина си. Елизабет е толкова вбесена от събитията, че не желае да говори с изтъкнатия си съветник или любимата си братовчедка; и имам повече основания отвсякога да предположа, че ще се обърне към нас. Трябва да се обърне към нас. Какви други близки са й останали?

ЧЕКЪРС

БЪКИНГАМШИР, ЛЯТОТО НА 1567 Г.

Остава Катрин, затворена в Госфийлд Хол, без вина за каквото и да е престъпление, обичана от половин Англия, момчето ѝ — възпитавано като член на рода Сиймор с кралска кръв, в укрите. Остава Мери, затворена в Лохлевън, вероятно убийца, със сигурност прелюбодейка, мразена от половин Англия и бъдеща ужас у собствените си братя по вяра, момчето ѝ — държано от нейния полубрат, съпругът ѝ — принуден да бяга. Коя е по-добрият избор като наследница? Кой е по-добрият избор за Англия? Разбира се, Елизабет в чудовищната си извратеност подкрепя Мери и призовава за нейното освобождаване.

Шотландците вземат парите ѝ, но не предприемат нищо. Сесил умело блокира всякакви надежди за английско нахлуване в Шотландия. Решимостта на Елизабет избледнява. Сесил предлага тя да потегли на обичайната дворцова обиколка, Робърт Дъдли ѝ обещава идилично лято — защо да не бъде щастлива? Елизабет оставя настрана нещастieto на братовчедка си и потегля редом с любовника си, отново бягайки от бедата.

ЧЕКЪРС БЪКИНГАМШИР, ЛЯТОТО НА 1567 Г.

Лястовиците пристигат в градините на Чекърс и летят ниско вечер. Чувам как славеят пее в гората по здрач. Лятото е най-тежкото време да бъдеш затворник. Чувствам се така, сякаш всички освен мен са свободни и живеят живота си, пеейки по здрач. Струва ми се, че всяко живо същество си търси другар и намира радост — всичко, всеки — освен мен и сестра ми.

Тази вечер съм много унила. Обикновено се опитвам да чета или да украсявам тясната си стая с рисунки по стените, или да изучавам Библията или нещата, написани от сестра ми Джейн, но тази вечер заставам на един стол до отворения прозорец, облягам брадичка върху ръцете си и се заглеждам навън, към потъмняващия хоризонт, натам, където самотната звезда се появява като сребърна главичка на топлийка на фона на тъмносиня копринена рокля, и знам, че съм далече от семейството и от приятелите си, и няма да видя мъжа, когото обичам, никога повече. Никога в този живот.

Чувствам, че лицето ми е мокро от сълзи, и знам, че това не е подходящ начин да прекарам вечерта. Това няма да ме накара да се почувствам по-добре на сутринта, няма да съм научила нищо, като се гмурна до дълбините на скръбта си. Не съм от жените, които казват, че винаги се чувстват по-добре, след като се наплачат хубаво. По-скоро презирам подобни жени. Обикновено постоянно си намирам занимания и избягвам миговете на скръб за загубата на свободата ми и загубата на сестрите ми и ужасната участ, която сполетя семейството ни, защото сме родени Тюдори. Избърсвам лицето си с ръкав и се опитвам да открия у себе си благочестивата увереност на Джейн или дори твърдата решителност на майка ми. Не мога да бъда мекосърдечна и уязвима като Катрин, иначе просто ще се предам на отчаянието като нея.

Готвя се да затворя прозореца и да си легна, за да се опитам да проспя времето до следващия ден, за да се спася от бавно влачещите се самотни часове на нощта. Посягам и слагам ръка върху резето на

прозореца, а после чувам по пътя да се задават коне, няколко коня, може би шест, отряд от мъже, яздещи по пътя от Лондон към Чекърс. Това е тропотът на копита, който очаквах. Напрягам слух. Да, определено не са отминали. Завиват към къщата и сега се надвесвам от прозореца, вирайки се в полумрака да видя дали пред тях се развява щандарт, и чий флаг носят в отривист тръс по това време на вечерта.

Ако някой е дошъл за мен в летния здрач, някой, твърдо решен да ни освободи, някой, който рискува, докато Елизабет е на лятно пътуване, а Сесил е успял да си „открадне“ една седмица в новия си дом, тогава ще тръгна с него, който и да е. Дори да ме отведе в бедност във Франция или Испания, дори и да ме въвлече в опасност и бунт, ще тръгна. Няма да прекарам още едно лято тук, затворена в клетка като някое от конопарчетата на Катрин. Няма да остана. Не ме е грижа дали ще умрем, докато яздим към крайбрежието, или ако корабът ни бъде пленен и потопен в морето. По-скоро бих предпочела да се удавя, отколкото да прекарам още една нощ в това малко легло, загледана в белия таван и в рисунките, които съм надраскала по стените. Бих предпочела да умра тази нощ, отколкото да преживея още един ден в затвора.

Ездачите се появяват на завоя на пътеката и сега мога да ги видя. Пред себе си носят знамето на Тюдорите. Не е някой разбойник, а съобщение от Елизабет. Носи го лорд, който язди сред стражата си, по поръчение на кралицата. Най-сетне, най-сетне, това трябва да е свободата ми. Единствената възможност е тя да ме освобождава. Всяка друга заповед би била донесена от един-единствен пратеник, задаващ се с бавна, тежка стъпка. Най-сетне, хвала на Бога, хвала на Бога за това, тя ме освобождава и ще изляза от тази проклета къща и кракът ми няма да стъпи в нея никога повече.

Затръшвам прозореца и скачам от столчето. Разтърсвам прислужницата си, която дреме в един стол.

— Среши ми косата — нареждам ѝ. — Дай ми най-хубавата ми шапчица. Сър Уилям ще почука на вратата всеки момент. Отвори му. Идва да ми съобщи, че ще бъдем освободени.

Тя разтваря раклата и изважда шапчицата ми и аз стоя с блъскащо в гърдите ми сърце, докато тя прикрепва с фиби русата ми коса, а после наглася шапчицата ми отгоре. Свалям венчалната халка от пръста си, целувам я, окачвам я на верижка и ѝ казвам да я закопчае

на врата ми. Тя пристяга връзките на ръкавите и полите на роклята ми, аз разпервам широко ръце като малка кукла, за да може да намести корсажа, и точно когато казва: „Съвършено, ваша светлост“, на вратата се почуква и аз срещам погледа ѝ, усмихвам се и казвам: „Най-сетне. Хвала на Бога. Най-сетне.“

Сядам на стола си и тя отваря вратата ми, прави реверанс на сър Уилям и отстъпва назад, за да го пропусне да влезе. Той влиза в стаята и се покланя ниско. Зад него виждам капитана, който е довел хората си до входната врата, с шапка в ръка: покланя се, когато ме вижда, а аз накланям глава.

— Лейди Мери — сър Уилям се покланя. — Има внезапна промяна.

Не мога да сдържа усмивката си.

— Чух конете — казвам.

— Дошли са да ви отведат от нас — казва сър Уилям, смутен. — Без предизвестие, разбира се. Но ще ни е мъчно да се разделим с вас, ваша светлост.

Промъквам се до ръба на стола и се смъквам на крака. Поднасям му ръката си и той пада на едно коляно, за да я целуне.

— Бог да ви благослови — казва дрезгаво. — Хвала на Бога, че сте свободна.

— Вие сте любезен домакин — казвам. — Но, разбира се, се радвам да си тръгна.

— Трябва да си пригответе нещата и да тръгнете сутринта — казва той. — Надявам се, че това ще е удобно.

Готова съм да изляза оттук и да оставя старото легло, стола, малката маса и пъхнатото под нея столче. Готова съм да оставя дрехите си и да изляза боса, по долна риза, ако мога да стигна до Брадгейт тази вечер.

— Прекрасно — казвам.

Началникът на стражите зад сър Уилям се покланя и казва:

— Ще тръгнем след закуска, ваша светлост. В седем часа, ако ви е удобно?

Накланям глава.

— Прекрасно — казвам отново.

Сър Уилям се колебава:

— Не питате къде отивате?

Усмивам се леко. Мислила съм само за свободата си. Толкова отдавна мечтая да се махна оттук, че не съм помислила къде ще отида. Мислила съм само, че ще изляза на кон през този каменен вход и че мога да отида навсякъде. Ще трябва да отида в Лондон и да посетя съпруга си, Томас, ако още е затворен. Ако са го освободили, ще отида където е той — Кент, предполагам. Не ме интересува. Искam единствено свободата си. Искam да съм на път, почти не ме е грижа накъде води пътят.

— Разбира се. Трябваше да попитам. Къде отивам?

— При доведената ви баба, херцогинята на Съфолк — казва той.
— В къщата ѝ в Лондон. Ще ви придружа.

За мен това е без значение. Искam да отида в Лондон, за да уредя освобождаването на Томас, а почитаемата ми баба Катрин е една от последните ми живи роднини. Винаги съм я харесвала, а тя е жена с богат светски опит — фаворитка на крал, чието благоволение бе смъртоносно. Напълно подходящо е да отида при нея, а когато сестра ми бъде освободена, най-добре е и тя да дойде при нас.

— А сестра ми?

— Не знам какво е решено за нейна светлост — казва сър Уилям.
— Но можем да се надяваме.

Забелязвам, че вече можем открито да се надяваме. Забелязвам, че той се надява. Ще отида при доведената си баба. Ще освободя съпруга си. Без съмнение ще видя Робърт Дъдли или брат му Амброуз, тъй като сега те проявяват интерес към свободата ни. Ще се видя с Уилям Сесил, ще посетя Катрин и малкия си племенник и ще спечеля свобода за тях. Най-сетне Елизабет се е вразумила и е разбрала, че не може да подкрепи Мери, кралицата на шотландците, пренебрегвайки сестра ми и мен. Може да има само една наследница на Елизабет и това е сестра ми Катрин. Отново ще заемем местата си в света. Ще бъдем свободни, ще бъдем отново заедно. Може даже да бъдем щастливи. Защо не? Катрин и аз винаги сме имали жизнерадостен темперамент. Отново ще бъдем свободни да сме щастливи.

ПО ПЪТЯ ОТ ЧЕКЪРС КЪМ ЛОНДОН ЛЯТОТО НА 1567 Г.

Потегляме в седефената светлина на английската лятна утрин, най-хубавото време от деня на най-хубавия сезон в Англия. Слънцето е изгряло зад редица бледи облаци, които лежат като кремави панделки по Чилтънските възвишения, и ние яздим на изток, в златната светлина на стария римски път, прав като меч — Ейкман Стрийт.

Яздим в малка процесия: авангардът, после малка пролука, за да не яздя в прахта, вдигана от конете им, после аз и сър Уилям и началникът на стражата, а зад нас — останалите мъже. След два часа спираме да напоим конете и да се нахраним, и сър Уилям ме пита дали съм уморена.

— Не — казвам. — Добре съм.

Това е лъжа. Гърбът ми вече е схванат, а краката ме болят от страничното седене на седлото, защото яздя, както ме научи баща ми: отказвам да седя на допълнително седло, седнала като селско момиче зад някой глупак. Яздя собствен кон и изпъвам гръб, за да седя гордо на седлото, но съм била затворена в миниатюрна стая толкова дълго време, че съм изгубила силата и енергията си. Но не съм изгубила волята си за живот или пламенното си желание за свобода. Бих предпочела да умра от болката, присвита на седлото, отколкото да призная, че съм уморена, от страх да не би началникът на отряда да каже, че трябва да се върнем в Чекърс и да тръгнем отново на път, когато успее да намери носилка. Нищо няма да ме върне обратно в затвора. По-скоро ще яздя с напукани ръце и кървящи крака, отколкото да се върна в онази малка стая и към малкото квадратно късче небе, което виждах от прозореца.

Това е като повторно раждане, с небесния свод, извисяващ се над мен и вятъра, полъхващ леко по бузите ми, със слънцето пред нас. Пренебрегвам болката в гърба си и схващането на цялото си тяло. Усещам уханието на орловите нокти и цветчетата на увивния боб в живите плетове. Когато преминаваме през високите хълмове, където пасат овцете, чувам чучулига, която се издига високо над мен,

изпявайки все по-висока нота след всеки размах на мъничките си криле. Лястовици се спускат и кръжат над селските езерца, хората ни гледат и ни махат от нивите, кучета тичат и джафкат по петите на конете. Когато настигахме един амбулантен търговец по пътя, той мята вързопа си на земята и ме моли да спра и да погледна стоката му. Замаяна съм от гледките и звуците на обикновения свят: не съм вярвала, че ще мога да им се радвам отново.

По пладне спираме да се нахраним, а в четири следобед началникът на отряда довежда коня си до моя и казва:

— Ще спрем да пренощуваме в Хедстоун Манър в село Пинър. Очакват ни.

Мигновено ме обзема тревога.

— Не искам да бъда затворена — казвам.

— Не — казва той. — Свободна сте. Ще имате собствена спалня и лични покои, и ще се храните в залата заедно с нашите домакини, ако желаете. Това не е нов затвор.

— Няма да ме измамите — казвам, спомняйки си как Катрин излезе от Тауър, за да живее при чичо си, и мислеше, че съпругът ѝ ще дойде при нея.

— Кълна се, че ми е наредено да ви отведа при херцогинята на Съфолк — уверява ме началникът на отряда. — Но не бихме могли да приключим пътуването в един ден. Утре сутринта ни предстои половин ден езда.

— Много добре — казвам.

* * *

Моят домакин, лорд Роджър Норт, ме поздравява с подobaващо уважение. Явно ме посрещат като сестра на наследницата на английския престол. Съпругата му, Унифред, обърква движенията, когато ми прави реверанс: навежда се много ниско, опитва се да покаже подobaващото уважение към кралска особа, опитва се да се смъкне по-ниско, така че да сведе глава пред мен, но аз го обръщам на смях и тя ме отвежда до спалнята ми. Две прислужнички от къщата са налили гореща вода, за да се измия, а собствената ми прислужница е извадила чиста нощница от малката торба с вещите ми.

Вечерям сама в стаята за гости, вместо на господарската маса в залата. Изпитвам стеснение след толкова дълго — двегодишно! — уединение. А подозирам, че сред вечерящите в залата ще има както доброжелатели, така и шпиони. Не съм готова за оживлението и шума на една голяма зала. От толкова време съм толкова самотна, че не мога да привикна към многобройни гласове, всичките говорещи едновременно.

На другата сутрин се събуждаме, отиваме на службата в параклиса и закусваме рано, и в девет, според часовника над конюшните, сме отново на път. Конят ми е отпочинал и макар че краката ми са натъртени и схванати, аз съм изпълнена с такава наслада от свободата, че се усмихвам широко на началника на стражата, а когато стигаме до една отсечка от прав сух път, казвам на сър Уилям, че можем да яздим в лек галоп.

Движа се толкова бързо, та имам чувството, че летя. Навеждам се напред и пришпорвам коня нататък, и от гръмкия тропот на копитата, хвърчащата кал и вятъра в лицето ми ми се иска да запея от радост. Свободна съм, зная, че съм свободна. Най-сетне съм свободна.

Селцата по пътя за Лондон са свикнали с пътниците, които постоянно се движат по Уотлинг Стрийт, търсят с поглед знамето и когато виждат кралския флаг, ме разпознават и викат името ми. Началникът на групата се приближава с коня си до мен.

— Казаха ни да не привличаме внимание към себе си — казва извинително. — Ще бъдете ли така добра да покриете глава с качулката на пелерината си, милейди? Няма смисъл да привличаме тълпа.

Вдигам качулката си, без да възразявам, и си помислям, че кралицата сигурно е останала с твърде малко доброжелатели, щом такава незначителна родственица като мен може да бъде приета като опасност, ако я видят на пътя.

— Къде е сестра ви? Къде са лейди Катрин и хубавите ѝ момчета? — изкрещява някой, докато яздим към входа в източната част на града.

— Къде са малките принцове? — провиква се някой и аз виждам как началникът на стражата прави гримаса. — Къде са момчетата Сиймор?

Дръпвам качулката си още по-напред и доближавам коня си до него.

— И аз задавам същия въпрос — казвам сухо на сър Уилям.

— Това е въпрос, който аз не смея да задам — казва ми той.

АБАТСТВОТО НА МИНОРИТКИТЕ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1567 Г.

Пристигаме с тропот до къщата на доведената ми баба, някогашното абатство на миноритките. Всъщност някога това беше нашата къща. Спомням си как баща ми ми каза, че ни била подарък от младия крал Едуард, и си спомням как се отдръпнах смутено от масивната врата от тъмно дърво и отекващите каменни галерии на някогашния манастир. Разбира се, изгубихме я, когато Джейн беше убита — когато изгубихме всичко.

Доведената ми баба, Катрин, ведра и красива жена на близо петдесет години, излиза от залата, облечена в пътното си наметало. Сепва се, когато ни вижда върху потните ни коне пред вратата ѝ в Лондон.

— Мери! Скъпа! Мислех, че идваш другия месец! Казаха ми, че ще пристигнеш другия месец — тя повиква с жест един от своите облечени в ливрея коняри и казва. — Помогни на лейди Мери да слезе от коня си, Томас.

Мъжът ми помага да сляза, а после почитаемата ми баба коленичи, за да ме целуне топло.

— Толкова се радвам, че си освободена и поверена на грижите ми — казва тя. — Добре дошла, дете. Изглеждаш много бледа. Не е изненадващо.

Вдига поглед към сър Уилям.

— Как стана така? Казаха ми, че ще я доведете при мен, преди да е изтекъл месецът. Сега заминавам, за да отида в Гринич.

Сър Уилям се смъква тежко от седлото и се покланя:

— Стражата дойде да я отведе неочаквано онзи ден — казва. — Заповеди. Но през изминалата година нейна светлост вече отчаяно копнееше да бъде свободна — продължава той. — Щеше да е жестоко да я задържим дори ден повече. Честно казано, не мисля, че щях да успея да я задържа дори ден повече. Бог е свидетел, че тя си заслужи свободата.

По лицето на доведената ми баба преминава сянка. Тя се обръща към мен:

— Но нали знаеш, че не си освободена?

— Какво?

Тя се обръща към сър Уилям и казва:

— Не е свободна. Поверена е на грижите ми. Оставена е под моя опека.

Сър Уилям изругава и се обръща към коня си, за да сподави ругатнята си. Обръща се обратно към нас, порумениял и пламнал от гняв, а в очите му има сълзи.

— Не е освободена? — повтаря. — По чии заповеди се върши това... — преглъща думите, които може да се тълкуват като измяна. — Мислех, че трябва да дойде при вас като при своя баба, а после да отиде където пожелае. Мислех, че ще я приемете и ще я отведете обратно в двора.

— Влезте — казва почитаемата ми баба, давайки си сметка за чакащите слуги и за хората, шляещи се по улицата. Въвежда ни в голямата зала във вътрешността на къщата, а после се отправя настрана, към стаичката на портиера, за да се усамотим. Там има маса и стол и поставка за писане на съобщения и сметки. Облягам се на масата, обзета от внезапно изтощение.

— Скъпа моя, седни — казва ми тя мило. — Сър Уилям. Ще изпие ли чаша ейл? Или вино?

Непоносимо ми е да седя. Имам чувството, че ако седна, ще затръшнат вратата и няма да ме пуснат да изляза повече. Стоя неловко, с гръб, схванат от двудневната езда, изпълнена с мъчително чувство на ужас.

— Не съм ли свободна? — едва успявам да говоря, усещам устните си подути и вцепенени, сякаш някой ме е зашлевил силно през лицето. — Мислех, че съм свободна.

Тя поклаща глава.

— Под моя опека си, както горкият ти малък племенник е под опеката на баба си в Хануърт. Но кралицата не те освобождава. Трябваше да обещаеш да те държа затворена.

— Не мога — изтръгват се думите от мен. Чувствам как сълзите идват и надавам разтърсващо ридание. — Почитаема бабо, не мога да бъда държана затворена. Трябва да мога да излизам навън. Не мога да

понеса да бъде държана в малка стая като кукла в кутия. Не мога да го понеса, почитаема бабо. Ще умра. Кълна се, че ще умра, ако не мога да излизам на езда, да излизам навън и да се разхождам свободно.

Тя кимва, с бледо лице. Хвърля поглед към сър Уилям и пита:

— Много строго ли я държахте?

Той гневно свива рамене:

— Какво можех да направя? Беше ми наредено да ѝ позволявам да се разхожда в градината само колкото бе наложително заради здравето ѝ. Но я оставях да излиза навън по цял ден, всеки ден, доколкото можех. Наредиха да разполага с една стая, малка стая, и една прислужница, без никакви съобщения, посещения или приятели. Дори не биваше да говори със слугите ми. Аз самият не биваше да разговарям с нея.

Почитаемата ми баба се обръща към мен:

— Не плачи, Мери — казва тя твърдо. — Ще направим каквото можем. И поне си поверена на мен и можеш да живееш с мен и децата ми: Сюзън и Перегрин. И можем да говорим свободно и да учим, да пишем и да мислим.

— Трябва да бъде свободна — прошепвам. — Трябва да бъде свободна.

Доведената ми баба поглежда към сър Уилям.

— Тъкмо тръгнах за Гринич — повтаря тя. — Лейди Мери може да дойде с мен. Идват ли след вас каруци с вещите ѝ? Или ще изпратите всичко направо в Гринич?

— Тя няма почти нищо — казва сър Уилям отривисто. — Дойде при мен почти без нищо. Няколко гоблена, една-две възглавници.

Доведената ми баба възприема чутото, местейки поглед от сър Уилям към мен:

— Но в такъв случай къде са нещата ѝ? Къде е наследството ѝ? Майка ѝ беше принцеса по кръв, имаше голяма къща, пълна със съкровища. Това семейство е богато. Притежаваха къщи и земи, изключителни права и привилегии. Къде са роклите и накитите ѝ от двора?

Сър Уилям поклаща глава:

— Знам само, че тя дойде при мен като беднячка, и не изпратиха нищо след нея. Ще ви предам всичко, което ѝ принадлежи. Много

съжалявам, че то не е повече, милейди — кимва ми. — Ще ви дам всичко необходимо от Чекърс — предлага. — Само поискайте.

— Не искам нищо — поклащам глава. — Не искам нищо освен свободата си. Мислех, че съм свободна.

— Ще хапнеш нещо и после ще слезем надолу по реката до Гринич — заявява почитаемата ми баба. — А после ще се погрижим и за покоите, мебелите и дрехите ти. Нейно величество ще осигури каквото липсва, а аз лично ще говоря с Уилям Сесил да се погрижи за теб и да те освободи. Не се страхувай. Ще бъдеш свободна, скъпа, кълна се: ти и сестра ти, а също и нейните момчета.

Поглеждам я: тази жена, превърната в изгнаница и преследвана заради вярата си, тази жена, която се е омъжила за човек с по-долно от нейното потекло, за да може да обича свободно и да живее свободно.

— Моля ви, помогнете ни, почитаема бабо — казвам тихо. — Готова съм да обещая на кралицата всичко, ако се съгласи да ме освободи. Мен и Катрин, моята клета сестра.

* * *

Да стъпя на борда на баржата на семейство Съфолк е все едно да пристъпя обратно в миналото, когато плавах с придворните надолу по реката към Гринич или гледах зелените ливади, нижещи се покрай нас, докато плавахме нагоре по реката към Ричмънд. Денят е горещ и над вонящия град е надвиснала тежка мараня, но е приятно да бъде в центъра на течението, под копринения сенник, пърхаш в прохладния вятрец, който вее срещу течението откъм морето. Чайките крякат над главите ни, а всички камбани на Лондон отмерват със звън часа, сякаш честват свободата ми. Духът ми се повдига, когато преминаваме покрай познатите каменни стени на Тауър и зейналия, разположен откъм водата вход на подвижната решетка при шлюза. Поне не навлизам оттам към затворническите килии. Намирам се под опеката на доведената си баба, но пътувам в баржата ѝ към кралски дворец, а слънчевата светлина топли лицето ми и вятърът с мирис на сол вее в косата ми, и виждам нещо повече от квадратно късче небе.

Когато приближаваме Гринич, реката се разширява, а после виждам любимия дворец на Тюдорите — нашия любим дворец — като

бряг на мечтите, сякаш се носи по водата: кеят изглежда златист в светлината на слънцето, големите порти стоят отворени. Изглежда толкова красив и приветлив, та не мога да повярвам, че това изобщо ще прилича на затворничество — не и в тази прекрасна къща с врати, широко разтворени към пищните градини, ливади и овощни насаждения.

Елизабет не е тук. Тя е на лятно пътуване в замъка Фарнам в Гилдфорд, и тук има само няколко слуги, заети с непосилната задача да освежат и ароматизират стаите, да разчистят прашните стари тръстики и да посипят свежи зелени листа и билки във всички общи помещения. Слугите на почитаемата ми баба я очакват и се строят пред покоите ѝ в двореца и ми се покланят, когато влизам заедно с нея. Почти съм забравила колко много слуги са нужни за обслужването само на едни покои, на една взискателна жена. Толкова съм свикнала с тясната си стая и единствената си прислужница, толкова съм свикнала с един-единствен прозорец, гледащ към малко квадратче небе, и с тишината. Почитаемата ми баба влиза начело в личната си трапезария, настанява се на издигнатия подиум и ми показва с жест, че трябва да седна до нея. Поливат ни със сребърна кана и леген, за да си измием ръцете, и ни донасят студен разреден ейл и блюдо с плодове и месо, а управителят на домакинството в Гринич докладва на почитаемата ми баба за поддържането на покоите ѝ тук, за непозволеното отсъствие на един от камериерите, за повишаването на цената на виното.

Нямам апетит. Тя ме наблюдава със зоркия си поглед, докато слуша управителя си и, след като той приключва, покланя се и се отдръпва назад, тя казва:

— Трябва да се храниш, скъпа.

— Не съм гладна — казвам.

— Сигурно си гладна — настоява тя. — Яздила си дълго, а после и плаването по реката. Знаеш, че победата ти е в това да оцелееш и да процъфтяваш. Да гладуваш и вехнеш, означава да свършиш работата на враговете си вместо тях.

— Нямам врагове — казвам упорито. — Не си създадох никакви врагове, когато бях на служба при кралицата, и се омъжих по любов за човек, който беше свободен да ме обича. Нямам съперници, нито врагове, и въпреки това съм затворена от две години. Никой не ме е

обвинил в нищо, никой не е свидетелствал срещу мен. Никой няма причина да ме мрази.

Тя кимва.

— Знам. Не можем да говорим за това тук. Но във всеки случай, трябва да се храниш. Целта ти трябва да бъде да оцелееш...

Не казва „и да надживееш Елизабет“, но и двете знаем, че има предвид точно това.

— Ще оцелея — казвам. Усмихвам ѝ се леко. В решителността ѝ — силната воля на жена, която умее да оцелява — виждам пример за подражание за себе си. — Вие оцеляхте.

Тя прави малък, причудлив жест — свиване на рамене, което е усвоила от своята прочута с красотата си майка-испанка.

— Един придворен трябва да умее да оцелява. Аз съм родена и израсла в двора и се надявам да умра между копринени чаршафи, като фаворитка.

— Мога да разчитам на грандиозно погребение — казвам язвително. — Независимо къде ще умра. Кралицата обича да оказва почит на близките си, когато са мъртви и не я застрашават.

Тя се усмихва леко и казва:

— Тихо. Щом можеш да се смееш, значи можеш и да ядеш. Казаха ми, че сестра ти е потънала в дълбока скръб и гладува нарочно. Това не е пътят към победата. Ще ѝ пиша и ще дам този съвет и на нея. Това знаеше моята приятелка кралица Катрин, това знаеше майка ти. Една мъдра жена живее дълго и се надява на промяна.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ЕСЕНТА НА 1567 Г.

Покоите ми в Гринич са подходящо обзаведени, а кралицата лично ми изпраща няколко сребърни съда за ейла и виното, след като доведената ми баба предоставя на Уилям Сесил списък с нещата, от които имаме нужда. Не мисля, че се церемони особено, когато се впуска в тирада, описваща бедността ми. Не мисля, че пести възхвалите си за начина, по който съумяваме да поддържаме своето домакинство. Баба ми е изгубила всичките си хубави вещи в годините на изгнанието си, докато пътуваше в Европа, с една стъпка пред папистките шпиони, готови да я завлекат обратно в Англия, за да бъде съдена за ерес. Сега е твърдо решена нито тя, нито близките ѝ да страдат отново. Ползва се с голямо благоволение в двора на Елизабет и очаква завръщането на двора в Гринич, когато ще се застъпи за освобождаването ми. Уверена е, че ще ме освободят, че на Нед ще бъде позволено да отиде в Хануърт, че сестра ми Катрин и Томас ще се присъединят към него и Теди, че семейството ще бъде свободно и ще се събере отново. Вярва, че искрената преданост на Елизабет към протестантската вяра ще надделее над неестествените ѝ, настойчиви демонстрации на привързаност към папистката ѝ братовчедка, над остатъците от семейната ѝ вяроност към Мери, кралицата на шотландците, и продиктуваната ѝ от страха защита на правата на кралиците, дори на една кралица, която е сторила толкова малко, за да заслужи тази защита.

— Бъди смела! — казва ми бодро херцогинята, когато ме вижда да се разхождам уморено в градините, загледана към реката, където корабите разпъват платна, спускат буксирните въжета и явно са готови да потеглят, свободни като птиците, които кръжат около мачтите им. — Бъди смела! Другата пролет ще отидеш където пожелаеш, обещавам ти. Ще се застъпя за съпруга ти, за сестра ти, за зет ти и за онези две невинни малки момчета. Животът ти няма да свърши в затвора, както стана с горката ти сестра Джейн. Ще бъдете освободени, вярвай!

Наистина ѝ вярвам. Съпругът ѝ, Ричард Бърти, се навежда, целува ми ръка и ми казва, че ще настъпят добри времена. Всички страдат в този изпълнен със смут свят, но Бог възнагражда онези, които са Му предани. Той ми напомня, че баба ми бе повикана у дома, когато нейната религия стана общоприета вяра на Англия, и вече не беше прокълнатата еретичка, а една от избраните.

— Освен това — казва ми почитаемата ми баба — Елизабет не може да събере войска за Мери, кралицата на шотландците. Даде на клана Хамилтън огромен подкуп, но те няма да съберат армия за Мери. Настоя европейските страни да изтощят Шотландия с глад. Но дори французите, някогашните роднини на Мери, няма да подкрепят търговска блокада върху Шотландия. Без испанска подкрепа, без французите, Елизабет не може да направи нищо за братовчедка си: не може да действа сама.

— Или във всеки случай не смее — допълва Ричард Бърти тихо.

Почитаемата ми баба се засмива и плясва съпруга си по ръката.

— Не е в интерес на Елизабет да възстанови кралицата-папистка на трона ѝ — казва тя. — Кралицата, нашата кралица, никога няма да работи против интереса на своята протестантска страна. Независимо от копнежите на сърцето ѝ, тя винаги съхранява трезв ум. Можеш да бъдеш сигурен в това.

— Мога да бъда сигурен в Уилям Сесил — казва Ричард Бърти. — На него съвсем не му е потрябвала една папистка в беда.

— А междувременно — питам, — какво става с Мери, бившата кралица на Шотландия?

Баба ми свива рамене, сякаш за да каже: „Кой го е грижа?“

— Затворена е — казва. — Сигурно ѝ липсва синът, когото предаде, сигурно скърби за бебетата, които изгуби. Сигурно съзнава, че постъпи като глупачка. Боже мой, сигурно съжалява с цялата си душа, че се омъжи за онова вероломно момче, после допусна убийството му, а след това се омъжи за убиеца му.

— Не съм сигурна, че има доказателства за съучастие ѝ в убийството на лорд Дарнли — вмятам.

Доведената ми баба повдига вежди.

— Тогава кой? — пита тя. — Кой би имал полза от смъртта на онзи безполезен младеж, ако не опозорената му съпруга и нейният любовник?

Отварям уста да възразя, но замлъквам. Не зная истината по въпроса, не знам какво може или не може да е направила моята опасна и прекрасна братовчедка. Но знам, че тя, също като Катрин и мен, ще намрази затвора си, ще се блъска в решетките като изплашена птица. Знам, че ще бъде като нас, твърдо решена да бъде свободна. Знам, че и тя като нас ще направи всичко, за да бъде свободна. В това е единствената ни сила. И с това сме опасни сами за себе си.

* * *

Мисля, че двете с Катрин имаме шанс. Късметът, който се беше обърнал срещу нас още откакто Джейн отплава нагоре срещу течението към Сион в баржата на Дъдли, и не се възпротиви, когато поставиха насила короната върху главата ѝ, най-после се промени. Внезапно сестра ми е свободна поради смъртта на своя стар пазач, на когото беше поверена. Това събитие изненадва единствено онези, които се надяваха да скрият сестра ми и никога вече да не им се налага да мислят за нея. Горкият стар Уентуърт беше на повече от седемдесет години: възразяваше срещу разносните по издръжката ѝ, заявяваше, че от него не може да се очаква да се справи, а сега избегна изпълняването на дълга си, потъвайки в безкрайния покой на смъртта.

Толкова съм привикнала към лоши новини, че изпитвам единствено ужас, когато през ранния септември виждам почитаемата си баба да идва към мен по заравнената с гребло чакълена пътека с един-единствен лист хартия в ръка. Веднага ме обзема страх, че нещо не е наред. Първата ми мисъл е за съпруга ми, Томас Кийс, затворен във „Флийт“, а втората е за сестра ми Катрин и малкото ѝ момче.

Затичвам към нея, обувките ми хрущят по камъните.

— Почитаема бабо! Лоши новини ли?

Тя се опитва да се усмихне.

— О, Мери! Да не би да четеш мисли като джудже на панаир?

— Кажи ми! — възкликвам.

— Седни, скъпа.

Страхът ми нараства все повече и повече. Отиваме до малка каменна скамейка в една беседка от жив плет със златисти листа. Покатервам се на пейката, за да ѝ угодя, и се обръщам към нея.

— Кажи ми!

Тя разгъва писмото.

— Става дума за сестра ти. Става дума за клетата ти скъпа сестра.

Това е писмо от изпълнителя на завещанието на стария човек: незначителен човек, въввлечен в големи събития. Той пише на Уилям Сесил, за да съобщи, че вдовицата Уентуърт не може да поеме отговорността за Катрин и сина ѝ, макар да я обича нежно като дъщеря. Господин Роук Грийн пише предпазливо, че не е получил указания къде трябва да отиде Катрин и какви са нарежданията на кралицата по отношение на нея. Самият той е твърде беден, живее твърде скромно, за да подслони такава важна дама. Вдовец е — ако имал съпруга, биха могли да я приютят под скромния си покрив. Разбира се, никой не би допуснал тя да живее при него сега, при положение, че няма господарка на къщата, която да се грижи за нея, а домът му е малък и тесен и самият той е беден. Но въпреки всичко — но въпреки всичко — това е третото му писмо, а никой не му е казал какво трябва да се направи! Докато високопоставените благородници в кралския двор решават кое да е следващото място, където да отиде Катрин, докато Катрин буквално няма къде да отиде — дали да я покани в собствената си къща? С това той не цели да изрази съчувствие, или каквито и да било предубеждения за или против нейната кауза или претенциите ѝ. Но тя е млада и крехка, красива и много отпаднала, гладува, защото е изгубила надежда да види отново съпруга и детето си. Почти не става от леглото си, рядко спира да плаче. Може ли господин Роук Грийн да ѝ осигури покрив над главата, докато кралицата в своята мъдрост, реши какво да се прави с тази бедна и слаба жена? Защото тя не може да остане там, където е сега, а ще умре, ако продължават да я лишават от грижи.

Подавам писмото на почитаемата си баба.

— Тя няма къде да отиде — казвам без заобикалки.

Лицето ѝ светва.

— Така казва той.

— И въпреки това изглеждаш довольна?

— Да, защото мисля, че това е шансът ни да я освободим.

Чувствам как сърцето ми внезапно започва да препуска.

— Мислиш, че може да го позволят? Ще я поканиш ли тук?

Тя ми се усмихва.

— Защо не? Както ни уведомиха, тя няма къде другаде да отиде.

* * *

Почитаемата ми баба пише на кралицата, пише на Уилям Сесил, пише на Робърт Дъдли. Дворът е в замъка Уиндзор. Отлагат връщането си в Лондон: времето е толкова хубаво, всички изпитват неохота да се върнат, за да се изправят пред неотложния въпрос как да подкрепят шотландската кралица — братовчедка! владетелка! — без да се противопоставят на шотландските лордове, нашите религиозни съмишленици. Елизабет не знае какво да прави и би предпочела да избегне проблема, като остане в Уиндзор и флиртува с Робърт Дъдли. Нейна светлост доведената ми баба трябва да пише до един двор, който не обича да се занимава с проблеми и затруднения. Затова им предлага решение, просто решение: Катрин да дойде да живее при баба си и да доведе със себе си малкото си момче. Нед да бъде поверен на грижите на майка си в Хануърт. Томас Кийс да бъде изпратен при семейството си в Кент. Всички ще поемем задълженията да не създаваме неприятности, да не изпращаме писма, да не поддържаме връзка с каквито и да било фракции; но да живеем като обикновени поданици, и — тъй като не сме извършили престъпление — да бъдем свободни.

Тя изпраща писмата: до Уилям Сесил в любимия му нов дом, Бърли Хаус, до Робърт Дъдли, който е неотлъчно до Елизабет в Уиндзор, и до самата забавляваща се кралица, и очакваме с надежда отговор.

* * *

Той идва направо от Уилям Сесил. Двамата тайни любовници Дъдли и Елизабет сигурно са решили да възложат на него да ни пише. Щастието им, свободата им в ожънатите златни поля на Англия, не бива да бъдат смущавани. Времето е прекрасно, ловът — добър, никой от двамата не иска да се занимава с държавни дела. Елизабет ликува,

че е успяла да омае Дъдли за още една година. Знам, че Робърт Дъдли ще се застъпи за освобождаването на Катрин, но едва когато сметне, че може да го направи, без да предизвика неприятности. Няма да допусне нищо да смути спокойствието на кралицата, когато е щастлива с него.

Уилям Сесил лично пише, че Катрин все още не може да дойде при нас. Пише „все още“ и го подчертава. За този сезон тя ще бъде настанена при надежден верен човек — сър Оуен Хоптън в Кокфийлд Хол, Съфолк.

— Мили Боже, кой е той? — раздразнено пита доведената ми баба. — Откъде продължават да намират тези нищожества?

— В Кокфийлд Хол, Съфолк — казвам, като чета писмото през рамото ѝ. — Погледни това...

Посочвам едно кратко изречение. *Нейно величество настоява лейди Катрин и синът ѝ да бъдат държани в пълна изолация. Никой от тях да не получава писма и подаръци и да не приема гости, посетители или пратеници от чужди страни.*

Баба ми ме поглежда.

— Какво мислят, че ще направи тя? — пита ме настойчиво. — Не знаят ли, че е толкова тъжна, та едва говори? Че почти не яде, че е изтощена? Че рядко става от леглото си, че плаче постоянно?

Преглъщам скръбта си при мисълта за сестра си, отново сама и преместена още по-далече от мен.

— Каза ли им?

— Разбира се, че им казах. А освен това Сесил знае всичко.

— Какво иска от нас кралицата? — питам. — Нима просто иска да умрем затворени в усамотение и мълчание, на някое затънтено място, където никой няма да се оплаче, ако просто умрем от скръб?

Доведената ми баба не ми отговаря. Поглежда ме безизразно, сякаш няма какво да каже. Осъзнавам, че съм изрекла истината и тя няма воля да я отрече.

* * *

Дворът се връща в Хамптън Корт, но не нареждат на баба ми да се яви там.

— Не искам да ставам повод за изпадането ти в немилост пред кралицата — казвам ѝ. — Зная, че трябва да мислиш за собствените си деца, Перегрин и Сюзън, зная, че трябва да ги опазиш. Не може да допуснеш домът ти да пострада от немилостта, която следва братовчедките на Елизабет.

Тя накланя глава на една страна и ми отправя ироничната си усмивка.

— И с по-лошо съм се сблъсквала, знаеш — казва. — Служех на кралицата, научила Елизабет на цялото познание, което сега тя демонстрира с такава гордост. Служех на кралицата, която показва на Елизабет как да управлява. Служех на кралицата, която помагаше при писането на молитвеника и даде на Елизабет — и на сестра ти Джейн — теологични познания. Служех ѝ, когато я обвиниха в ерес и държавна измяна. Никога не забравям Катрин Пар и няма да започна да се страхувам от Елизабет сега.

— Аз се страхувам от нея — признавам и изпитвам внезапно странно облекчение, защото загърбвам дързостта, която бе като нишка, лъкатушеща из целия ми живот, откакто за пръв път бях употребена като пионка в семейните си съюзи — малко момиче, твърде младо, за да се интересува някой от съгласието му пожертвано в съюз с Артър Грей. — Няма да се преструвам, че съм смела. Страхувам се от нея. Мисля, че тя ще ме погуби. Мисля, че вече ме погубва. Мисля, че желае смъртта ми и тази на Катрин и че винаги я е искала.

Моята неустрашима доведена баба ми отправя най-ведрата си усмивка.

— Оцелей — напомня ми тя. — Оцелей и се надявай на по-добри времена.

* * *

Времената не са по-добри за хората от нашата религия във Франция. Кралят, под силното влияние на роднините си от фамилията Гиз, подлага на гонения хората от нашата вяра, и накрая те се вдигат на свещен религиозен бунт. Разбира се, Англия, основната протестантска сила, би трябвало да изпрати на хугенотите оръжия и пари, би трябвало да им изпрати армия, за да победят своите владетели-

паписти. Но Елизабет, както винаги, може да изпълни своя дълг само наполовина. Тя знае, че би трябвало да попречи на папистките управници на Франция да убиват и погубват нейните събрата по религия. Но протестантите на Шотландия отхвърлиха нейната братовчедка, кралицата-французойка от рода Гиз, и тя не може да търпи тази заплаха спрямо кралската власт. Знае, че би следвало да е враг на папата, който — говори се — е готов да я анатемоса, с което тя ще се превърне в личност, която трябва да бъде презирана, която може да бъде убита. Но един протестантски водач в Шотландия, Джон Нокс, е човекът, който нарича нея и Мери, кралицата на шотландците, „чудовищно сборище на жени“, негодни да управляват, и подтиква всички здравомислещи мъже да се вдигнат срещу тях. Елизабет е толкова засегната от това неуважение, мисленето ѝ — толкова объркано, че намразва Джон Нокс по-силно, отколкото папата, и смята, че е редно да запази добри сестрински отношения с Мери като нейна посестрима-кралица, за да му се възпротивят.

* * *

Изпращам бележка на сестра си: най-верният човек на Ричард Бърти я пренася, скрита в крачолата на панталона му. Сигурно по времето, когато стига до Катрин, бележката вече мирише силно на потта му. Не знам дали тя ще може да отговори. Не знам дори дали ще доживее да я види. Не знам как е.

Скъпа сестро,

Моля се за теб, скъпа Катрин, в това време на бедите ни. Живея добре и нашата доведена баба, херцогинята на Съфолк, се държи много мило с мен в Гринич. Живея в покоите ѝ и ми е позволено да се разхождам в градините и край реката. Не мога да приемам посетители, но се радвам на компанията на Перегрин и Сюзън.

Пиша постоянно както на кралица Елизабет, така и на лордовете от двора, моля за освобождаването ни и за свободата на Нед Сиймор и горкия ми съпруг, Томас Кийс.

Моля те, не ме укорявай, дори в мислите си, задето се омъжих за него. Той е такъв добър човек, Катрин, и ме обича толкова много. Женитбата ни беше гибелна за него. Бих уредила да бъде анулирана, ако това би го спасило от затвора. Но по никаква друга причина.

Научих, че си слаба и отпаднала. Моля те, моля те, бори се за живот. Яж, разхождай се, играй със сина си. Трябва да оживеем, Катрин. Джейн беше тази, която каза „научи се да умираш“, и го каза едва когато над нея бе надвиснала неизбежна смъртна присъда. Тя грешеше. Не е нужно да се учим да умираме. Искам да живея. Искам да живееш. Ще живея. Моля се на Бог, който чува всички наши молитви, и за когото ние сме по-важни от малките врабчета, ти и аз да оживеем и един ден да бъдем заедно. Когато виждам птичките в плетовите около заливаните от водата ливади под двореца Гринич, си спомням за конопарчетата на Джейни и твоята обич към дивите създания и се моля един ден всички да бъдем свободни като тях.

Няма да напиша „Сбогом, добра моя сестро“, понеже се моля да те видя скоро и двете да бъдем здрави и щастливи...

М.

Човекът на Бърти ми съобщава, че внася писмото в спалнята ѝ в чувал с дърва за огъня, но няма как да се разбере дали го е прочела, и отговор няма.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ЗИМАТА НА 1567 Г.

Не викат в Уестминстър никого от нас — нито почитаемата ми баба, нито децата ѝ, нито мен, но клюките се носят надолу по реката от слуга на слуга, предавани от амбулантни търговци, носени от продавачи на свещи, и охотно споделяни от доячките. Всички в Лондон, та дори и ние, знаят, че Елизабет най-сетне се готви да се омъжи, и изборът ѝ е паднал върху ерцхерцога на Австрия, Карл II, син на покойния император на Свещената Римска Империя, Фердинанд.

Това ще бъде могъщ съюз, осигуряващ на Англия подкрепата на най-великата сила на Европа — Хабсбургите. Ще ни опази от посегателствата на която и да е от континенталните сили, ще бъдем неуязвими за враждебността на папата. Ще означава, че сме възстановени на мястото си в християнския свят, а не еретици, прокудени извън лоното на вярата. Можем да помогнем на Мери, кралицата на шотландците, или да не го сторим — както желаем. Нейното падение или възход няма да ни застрашава, ако имаме Хабсбургите като съюзници.

Ще постигнем това на почти нищожна цена. На Елизабет няма да ѝ се налага да сменя религията си, страната няма да смени религията си. Няма да бъде принудена да го постави, като съпруг, над себе си. Той няма да е крал-консорт. Той е по-малък син в семейството: съвсем наясно е какво значи да си на второ място. И навярно най-хубавото от всичко — ерцхерцогът няма да сменя религията си, но и няма да изтъква това публично, във всеки кралски дворец ще има параклис, а с него ще пътува свещеник. Той ще слуша католическа литургия, но няма да я натрапва на никой друг. Ще покажем, както и е редно, в тази страна, която беше папистка и протестантска, и отново папистка и пак протестантска, отново и отново, с редуването на владетелите, че можем да живеем в хармония. Че има един Бог, но различни начини да се обръщаме към Него. Че Божията воля е да се обичаме помежду си. Иисус не казва никъде, че трябва да се преследваме до смърт. Никой

пасаж в Библията не изискваше смъртта на Джейн, никой човешки или Божи закон не изисква нашето затворничество.

Но мен не ме вълнува тази бляскава перспектива пред моята братовчедка Елизабет. Ако бях свободна, нямаше да губя и миг от времето си за това. Елизабет убеждава членовете на съвета си, че възнамерява да се омъжи за ерцхерцога. Никога не би ме убедила, че някога ще постави човек на мястото на Робърт Дъдли, но членовете на Тайния съвет изпитват огромно облекчение при това разрешение на въпроса с наследяването — а за да ги заблуди още повече, тя иска мнението и съвета им.

Целта на това е най-вече да удовлетвори онези лордове и членове на камарата на общините, които миналата година поискаха тя да посочи наследник и настояха той да бъде протестант — искаха сестра ми Катрин. Сега Елизабет, подобно на някой шарлатанин на пазара, който с измама измъква медни монети от джобовете на лековерните, казва, че е приела съвета им да се омъжи, че е наумила да се омъжи за Хабсбург-папист, че щастливата двойка (без съмнение) ще има дете, така че не е нужно тя да посочва нито Мери, кралицата на шотландците — хваната като в капан на своя остров, — нито Катрин, държана под ключ при сър Оуен. Но Елизабет може да обещае, че ще роди бебе, красив син, който ще бъде племенник на императора на Свещената Римска империя и внук на Хенри VIII, и целият свят може да ликува, че любовта е намерила начин там, където омразата не можа, отново да породи съгласие между папизма и протестантството и всички ще могат да бъдат щастливи — освен, разбира се, Катрин и аз, и Мери, кралицата на шотландците. И трите ще бъдем оставени в плен завинаги и (дано) забравени.

* * *

В откъслечни реплики и отделни думи, клюката идва от Лондон и стига не само до нас — разнася се из цялото кралство. Макар че кралица Елизабет привидно желае и е готова да се омъжи за благо на страната, макар да е убедила императора на Свещената Римска империя, че ще приеме брат му, членовете на съвета са разединени и, използвайки тяхната несигурност като щит, Елизабет крие решението

си да живее и умре като неомъжена жена. Нейният братовчед Томас Хауард, херцогът на Норфолк, казва, че не може да има опасност за кралството, но може да има голяма полза, ако тя се омъжи за такъв велик владетел, а вярата му не е пречка. Ерцхерцогът е отправил такива предложения и е дал такива обещания, че можем да приемем съпруга на кралицата като папист, стига да слуша своята литургия в тесен кръг. Не е така — казват останалите членове на съвета: Франсис Нолис, убеден протестант, Робърт Дъдли, убеден привърженик на семейство Дъдли. Протестантските лордове сър Уилям Хърбърт, графът на Пемброук, и сър Уилям Пар, маркизът на Нортхамптън, се сплотяват, за да предупредят кралицата, че страната не може да търпи един съпруг-папист, няма да се радва на едно бебе, което ще е наполовина католик. Робърт Дъдли намеква, че освен това и фактът, че е чужденец, прави кандидата непривлекателен. Някой казва на кралицата, че той е грозен, че всички Хабсбурги имат ужасно безволеви брадички: нима иска да се омъжи за човек, който прилича на катерица?

Точно преди Коледа Елизабет изпраща вест на императора на Священата Римска империя и най-накрая казва, че не може да се омъжи за брат му, ерцхерцог Карл. Разбира се, цялата фамилия на Хабсбургите е неимоверно оскърбена, а в очите на целия католически християнски свят Англия остава упорито изпаднала в ерес. Щеше да е по-добре за всички ни, ако тя изобщо не си беше дала труда да се преструва, че е склонна. Сега ни възприемат като вероломни и ненадеждни. Французите, които преследват всеки протестант в кралството си, са особено злостни, а Елизабет отново е без наследник, ако не се брои детронираната кралица Мери в затвора си и бедната ми сестра в своя. Ние сме се озовали отново там, където, изглежда, сме винаги — играем си с наследяването на кралството, така че Елизабет да може да остане свободна да обича Робърт Дъдли.

ДВОРЕЦЪТ ГРИНИЧ ПРОЛЕТТА НА 1568 Г.

Сър Оуен Хоптън, новият тъмничар на Катрин, пише на Уилям Сесил, молейки го да изпрати лондонски лекар в Съфолк. Сестра ми, все по-отпаднала всеки ден заради гладуването, сега е тежко болна.

Доктор Саймъндс е изпратен да прегледа дамата, пише Сесил дипломатично, оставяйки неясен въпроса кой е взел скъпоструващото решение да изпрати при сестра ми най-добрия лекар в Лондон. *Но това не е първото му посещение и той не храни надежди. Най-добре е да се молим за душата ѝ.*

— Трябва да отида при нея — казвам на доведената си баба. — Трябва да пишеш на Сесил и да поискаш разрешение да бъда до нея. Той няма да откаже. Ще разбере, че тя не може да умре сама. Трябва да отида.

Тя е пребледняла от тревога.

— Знам. Знам. Ще му пиша, ти самата също можеш да пишеш, и ще изпратим писмото веднага.

— Мога ли да тръгна без позволение? Мога ли да отида сега?

Тя сключва ръце и казва:

— Не бива. Ако кралицата научи, че съм те оставила да напуснеш дома ми без позволение, ще те отнемат от мен и кой знае къде ще те настанят тогава?

— Тя умира! — заявявам. — Нима не ми е позволено да се сбогувам с умиращата си сестра? Последната от близките ми?

Тя отривисто слага лист хартия пред мен.

— Пиши — казва кратко. — И ще тръгнем веднага щом ни позволят.

* * *

Не получаваме позволение. Получаваме сноп книжа, препратени ни от кабинета на Уилям Сесил. Отгоре е написал бележка с уверен

почерк: *Страхувам се, че дори да бяхте потеглили незабавно, щяхте да закъснеете твърде много. Лейди Катрин е мъртва.*

Поглеждам доведената си баба, сякаш не мога да повярвам, че такава новина ми е съобщена толкова лаконично. Нито една съчувствена дума, нито дума, за да се отбележи каква трагедия е загубата на една млада жена, само на двацет и седем години. Сестра ми. Моята прекрасна, весела, любяща, родена с кралско потекло сестра.

Почитаемата ми баба развързва панделката, с която са пристегнати листовите, и казва:

— Това е описание на последните й часове. Бог да я прости, толкова красиво дете. Да ти го прочета ли?

Покатервам се на пейката в прозоречната ниша на личния й кабинет.

— Моля те — казвам вцепенено. Чудя се, че не плача, а после осъзнавам, че съм прекарала живота си в сянката на ешафода. Никога не съм очаквала някоя от нас да преживее управлението на Тюдорите. Почитаемата ми баба пригладва листа върху коляното си и прочиства гърло.

— Тук пише, че тя се подготвяла да умре, докато всички в дома я молили да се бори за живота си. Не е била сама, Мери — лейди Хоптън била с нея и я уверявала, че с Божието благоволение може да оживее. Но Катрин казала, че Божията воля не е тя да продължи да живее, и че е по-добре да се изпълни Неговата воля, а не нейната.

Хвърля поглед към мен, за да види дали не ми е трудно да понеса това. Знам, че изглеждам спокойна: не чувствам нищо друго освен ледено отчаяние.

— Рано сутринта, точно когато се развиделявало, повикала сър Оуен Хоптън и го помолила да отнесе няколко съобщения от нейно име. Помолила кралицата да й прости, задето се омъжила без позволение, казала: *„Бъдете добра към децата ми и не им вменявайте вината за моята грешка.“* — Доведената ми баба отново вдига поглед към мен. Кимвам й да продължи.

— Помолила кралицата да бъде добра към лорд Хартфорд, нейния съпруг, и казала: *Знам, че новината за моята смърт ще бъде тежка за него.* Помолила той да бъде освободен и му изпратила годежния си пръстен с диамант, и венчалния пръстен с пет брънки.

— Помня го — прекъсвам я. — Тя ми го показва.

— Върнала му я е заедно с един траурен пръстен — гласът на почитаемата ми баба е сподавен. — Горкото момиче. Горкото, мило, прекрасно момиче. Каква трагедия! Тук пише, че го помолила — *както аз му бях вярна и предана съпруга, така и той да бъде любящ и искрен баща на децата ми*. Тук пише, че поръчала траурния пръстен с портрета си преди месеци — сигурно е знаела, че умира. Поръчала да го гравират за него.

Стоя прегърбена на пейката, с лице, сведено към коленете, приведена като наскърбено дете, с ръце върху очите. Почти ми се иска да запуша ушите си, за да не мога да чуя последните любящи думи на сестра си. Имам чувството, че потъвам в дълбините на загубата.

— Какво пише? — питам. — Какво пише на пръстена?

— „*Докато живях — твоя.*“

— Това ли е всичко? — питам. Мисля си, че сигурно съм стигнала до самото дъно на океана от тъга. Сякаш дълбините са се затворили над главата ми.

— Пише, че били камбаните за нея и селяните се молели за оздравяването ѝ.

— Казала ли е нещо за мен?

— Казала: „Сбогом, добра сестро“.

Чувам думите, които Джейн каза на Катрин, които Катрин сега казва на мен. Но аз нямам с кого да се простя. Сега, когато Катрин вече я няма, за мен няма сестра. Осиротяла съм и съм сама.

— После казала: „*Господи Иисусе, приеми душата ми*“, склопила очи със собствените си ръце и ни напуснала.

— Не зная как да понеса това — казвам тихо. Оттласквам се до ръба на пейката и се смъквам на пода. — Наистина не зная как да го понеса.

Почитаемата ми баба улавя ръцете ми, но не ме притиска в обятията си. Знае, че скръбта, която чувствам, е огромна и не може да бъде лесно утешена.

— „*Господ даде, Господ и взе: (както беше угодно Господу, тъй и стана)*, да бъде благословено името Господне.“^[1] — казва ми тя.

* * *

Разбира се, нашата братовчедка, кралицата, удостоява Катрин с великолепно погребение. Колко обича погребенията, особено на близките си! Катрин е погребана в селската църква в Йоксфорд, далече от дома си, далече от вечното жилище на майка си, далече от фамилия параклис на съпруга си, но Елизабет нарежда на двора да сложи траур и успява да придаде скръбен израз на лъжовното си лице. Присъстват седемдесет и седем опечалени, изпратени официално от двора, заедно с херолд и дворцови служители: гербът на Катрин присъства навсякъде в параклиса върху знамена, вимпели и флагчета. За нея е направено всичко, което може да възвеличи една принцеса от династията на Тюдорите. В смъртта Катрин получава признание и почести така явно, както бе преследвана и пренебрегвана приживе.

Елизабет не ми позволява да присъствам. Разбира се, че не. Тя обича наследниците си само когато умират преди нея. Последното, което иска, е някой да изтъкне, че ако Катрин е била принцеса на Тюдорите, тогава малката ѝ сестра също е такава — и последната от рода. Последното нещо, което ѝ трябва, е жива братовчедка, особено когато привидно е в траур за друга, която е удобно мъртва. На доведената ми баба е позволено сбогуването в смъртта, което ѝ бе забранено, докато Катрин бе жива, и тя се връща много мрачна и казва, че трагедията на живота ѝ е принудата да погребва деца.

Оставам в стаята си, обзета от гняв и печал. Едва мога да дишам от мъка заради загубата на сестра си и омразата си към кралицата. Почти не се храня: налага се да ме убеждават да хапвам нещо поне веднъж на ден. Мисля си, че изобщо не би имало значение, ако умра, защото не можах да се сбогувам със сестра си, а и не мога да се грижа за децата ѝ. Не мога да бъда със съпруга си, нито да се грижа за децата му. Елизабет ме направи толкова самотна, колкото е тя, единствено дете, каквото е тя, сирак, каквато е тя. Мисля си, че сърцето ѝ сигурно е толкова малко, колкото и моето, въображението ѝ — закърняло до възрастта, когато майка ѝ е умряла и никой не е знаел коя е тя. Може да съм дребна, но не съм — каквато е тя — смъртоносно дребнава.

Решавам дори да не ставам от леглото, докато почитаемата ми баба потропва на вратата и казва:

— Имаме посетител. Няма ли да дойдеш в залата ми за аудиенции и да разбереш кой е дошъл да те види?

— Кой? — питам нацупено, без да помръдвам от възглавницата.

Тя подава глава край вратата с лека усмивка — първата, която виждам от месец насам.

— Сър Оуен Хоптън, пазачът на Катрин, е дошъл да те види. Завел е момчето на Катрин, Томас Сиймор, при брат му и баба му в Хануърт. Занесъл сватбените ѝ пръстени и съобщенията ѝ на Нед Сиймор. А сега е дошъл да те види.

Отмятам завивките и скачам от леглото. Камериерката ми влиза зад баба ми с малката ми рокля, ръкавите и шапчицата.

— Помоли го да почака, идвам — казвам.

Почитаемата ми баба ме оставя да се напъхам припряно в дрехите си и да я последвам в залата ѝ за аудиенции. Пред нея стои висок уморен мъж, с шапка в едната ръка и чаша вино в другата. На пода, близо до вратата, има кутия и висока, покрита с плат клетка. Той оставя виното и шапката и когато влизам, се покланя, с ръка на сърцето.

— Лейди Мери — казва той, — за мен е чест.

Присвивам се уплашено, когато коленичи пред мен, сякаш съм кралица.

— Моля, станете — казвам.

— Толкова съжалявам за новината, която нося — казва той, като става на крака, но се привежда, за да може да вижда лицето ми. — Научих се да обичам и почитам сестра ви през краткото време, докато къщата ми беше благословена с нейното присъствие. И двамата със съпругата ми бяхме много опечалени от смъртта ѝ. Бяхме готови да направим всичко за нея. Всичко.

Разбирам, че трябва да пренебрегна собствената си скръб, за да му отговоря. Смъртта на една принцеса не е същото като лична загуба.

— Разбирам — казвам. — Зная, че не сте могли да направите нищо, за да я спасите.

— Направихме всичко по силите си — казва той. — Погрижихме се да може да се храни. Тя нямаше апетит, но ѝ поднасяхме храна от собствените ни готварници, макар да не бяха подсигурени пари за деликатеси.

Мисълта за отмъстителното скъперничество на Елизабет ме кара да настръхна, но аз вдигам лице и му се усмихвам:

— Напълно сигурна съм, че е намерила уютен последен дом при вас — казвам. — И ако някога самата аз доживея по-щастливи времена,

няма да забравя, че сте били добри със сестра ми.

Той поклаща глава:

— Не, не търся отплата — казва. — Не дойдох за благодарности. Да я познавам, означаваше да познавам една велика жена. Беше привилегия.

Представям си как Катрин щеше да приеме издигането си до величие. Никой освен мен не би споделил горчивото ѝ остроумие. Успявам само да кимна.

— Донесох ви някои от нещата ѝ — казва той. — Съпругът ѝ, графът на Хартфорд, каза, че ще е добре да ви донеса книгите ѝ, една Библия и няколко граматики. Графът каза, че трябва да получите италианската граматика, на която е имало посвещение от самия автор за най-голямата ви сестра, лейди Джейн Грей.

— Благодаря ви — казвам.

— И ви донесох това — казва той малко по-притеснено.

Виждам как погледът на почитаемата ми баба се насочва към клетката в дъното на стаята.

— Не и маймуната! — възкликва тя.

За пръв път от седмици имам чувството, че може да се засмея, колкото и неуместно да е това сега. Макар че всички ще помнят трагедията на сестра ми, аз ще помня също и колко наивна и очарователна бе тя. Това, че нейният пазач е предприел скръбното си пътуване из Англия с кутия книги и домашно животно в клетка, е толкова типично за младата жена, която представляваше такава смесица от огромна страст и забавни прищевки.

— Какво имате за мен?

— Маймуната — казва той, гледайки с едно око към почитаемата ми баба, която изрича високо:

— Категорично не!

— Ние самите наистина не можем да я задържим, а херцогинята на Съмърсет каза, че няма да я търпи в Хануърт.

— А аз няма да я приема тук! — настоява баба ми.

Той смъква покривалото от клетката и там е господин Носльо, с тъжно изражение, както винаги, седнал в един ъгъл, като малък езически бог, треперещ от студеното посрещане. Кълна се, че когато ме вижда, той ме разпознава и идва с надежда до вратичката, като прави малък жест с пръстите си с черни връхчета, сякаш превърта ключ.

— Ето, познава ви. Не искаше да излиза, откакто умря господарката му — казва сър Оуен насърчително. — Вехне от мъка по нея като истински християнин.

— Глупости — дочува се откъм големия стол на баба ми, но тя не ми забранява да отворя клетката и господин Носльо — един по-стар и, струва ми се, по-тъжен господин Носльо — излиза с подтичване и скача в ръцете ми.

— Искам да го задържа, ако може? — обръщам се към нея.

— Ех, вие, момичета! — казва тя, сякаш Джейн, Катрин и аз все още сме деца заедно и молим за неподходящи домашни любимци.

— Моля те! — възкликвам и долавям тона на Катрин в гласа си. — Моля те, той няма да пречи, обещавам — спомням си един слънчев ден в спалнята на Джейн, и как Катрин отказваше да го изведе, и лъжеше за въшките му.

— Е, добре, задръж го — казва тя снизходително. — Но не бива да къса разни неща или да разхвърля из покоите ми.

— Ще го поддържам чист и спретнат — обещавам ѝ. Чувствам как той стисва здраво палеца ми в ръчичката си, сякаш се ръкуваме, за да скрепим някакво споразумение. — Тя наистина го обичаше толкова много.

— Тя имаше любящо сърце — отбелязва сър Оуен. — Имаше много любящо сърце.

Някой е поръбил малкия жакет на господин Носльо с черен ширит, така че той е в траур за младата жена, която го обичаше. Скръбните му очи ме поглеждат и аз го притискам към себе си.

— А котката и кучето ѝ?

Посърналото му лице става още по-унило.

— Котаракът вече е стар и живее в двора на конюшнията ни. Те не са предани животни, знаете. Не ми хрумна да я хвана и да я донеса.

— Не — казва припряно доведената ми баба. — Наистина не. Не ни трябва още една котка.

— А малкият мопс, Джоу... — колебава се той.

— Нима сте довели и нея?

— Уви, не можах — казва той.

— Защо? — питам, но мисля, че разбирам.

— Тя беше неотлъчно до леглото през последните дни на лейди Катрин. Никога не се отделяше от нея, изобщо не се хранеше. Беше

истинско малко чудо. Нейна светлост каза да слагаме месото за кучето на пода в спалнята ѝ. Тя обръщаше внимание на кученцето си, не го забравяше, дори докато се подготвяше да се яви пред Бог.

— Продължавайте — казвам.

— Кучето спеше в долния край на леглото ѝ и когато нейна светлост затвори очите си със собствената си ръка, кучето издаде лек звук, като хленчене, и положи глава в краката ѝ.

Доведената ми баба прочиства гърло, сякаш не може да понесе тази сълзлива сцена.

— Наистина ли? — питам.

— Наистина — казва сър Оуен. — Трябваше да вземем тялото, нали разбирате, и да го балсамираме и да го запечатаме в олово. Всичко бе направено така, както подобава да бъде погребана една принцеса, знаете.

Знам. Кой би могъл да знае по-добре от мен?

— Кученцето вървеше след тялото, сред първите опечалени, и, да ви призная честно, всички бяхме прекалено мекосърдечни, за да я отблъснем. Не смятахме да проявяваме каквато и да е непочтителност, не и към лейди Катрин, Бог ми е свидетел. Но тя винаги позволяваше на кученцето си да тича навсякъде след нея, и затова го оставихме да ни следва, въпреки че господарката му я нямаше вече.

— На погребението имаше прекрасна погребална каляска, много внушителна, покрита с черно и със златен бродат, както подобава, отпред вървеше херолдът, а отзад — седемдесет и седем опечалени от двора, и моето домакинство, и много, много местни хора, и дребни поземлени аристократи от далечните околности. Нейна светлост също беше там: всичко бе направено прекрасно — той се покланя на баба ми. — Всички последваха погребалната каляска до параклиса, а малкото куче също ни последва, макар че в онзи момент никой не го забеляза, заради знамената и херолда и почитанията от двора и всичко останало. Нямаше да го допусна, ако го бях забелязал, но, да ви призная честно, бях толкова опечален, сякаш тя ми беше родна дъщеря — не искам да бъда непочтителен, никога не забравях високото ѝ положение. Но тя беше най-прекрасната дама, на която съм служил. Не очаквам да видя подобна на нея никога повече.

— Да, да — казва доведената ми баба.

— Тя бе положена да почива в параклиса, на гроба ѝ беше поставена изящно украсена плоча, всички знамена и вимпели бяха поставени наоколо, после всички се прибраха у дома, след като бяха казали молитвите си. Никой не се помоли за душата ѝ — уточнява той, гледайки с едното си око към баба ми, убедената протестантка. — Вече всички знаем, че няма чистилище. Но всички се помолихме тя да отиде на небето и да се освободи от страданията, а после всички се прибрахме у дома.

— Но кученцето не се прибра у дома с нас. Остана само в параклиса — странно малко създание. И никой, дори коняръчето, което толкова го обичаше, не можеше да го махне оттам. Предложихме му малко хляб, за да дойде, и дори месо. То не искаше да яде нищо. Завързахме парче връв на врата му и го издърпахме, но то изхлузи нашийника си и се върна в параклиса, за да спи на надгробната плоча, така че го оставихме. То затвори очи и пхна нос под лапата си. А на сутринта, бедното малко създание, беше неподвижно и студено — бе предпочело да не живее без подарката си.

Поглеждам баба си и виждам, че устата ѝ трепери по същия начин, както знам, че трепери и моята. Прехапвам устните си отвътре, за да не заплача за смъртта на малкия мопс, за да не заплача за смъртта на сестра си, за да не заплача за провала на рода си, и всичко това — без причина, без никаква причина.

За миг всички мълчим, а после сър Оуен проговаря:

— Но конопарчетата ще бъдат докарани с каруцата, която идва зад мен — казва той, внезапно станал по-бодър.

— Да не говорите за конопарчетата на Джейни Сиймор?

— Техните малки, а може би пиленцата на техните пиленца — казва той. — Тя ги оставяше да мътят и да излюпват яйцата си, трябваше да раздадем няколко и да задържим други няколко, както заръча тя. Но имам една клетка хубави пойни конопарчета, която идва след мен в каруцата.

[1] Йов 1:21. — Б.пр. ↑

АБАТСТВОТО НА МИНОРИТКИТЕ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1568 Г.

Бес Сейнт Лоу, нашата семейна приятелка и понякога — съюзница, постигна един триумф през миналата година, който ме кара да се усмихвам всеки път, когато се сетя за нея. Леля Бес погребва третия си съпруг и отиде пред олтара за четвърти път, като богата наследница — но този път надмина себе си: улови в мрежите си Джордж Талбот, граф на Шрусбъри, и сега е най-богатата жена в Англия, на второ място само след кралицата, притежавайки почти целия район Мидландс.

Трябваше да бъде по-тъжна малка жена, отколкото съм, за да не се разсмея на глас при мисълта за огромния напредък на леля Бес. Някога тя беше наша приятелка и част от свитата ни в Брадгейт, а сега е графиня. Леля Бес, родена като бедно момиче и овдовяла млада, извадила късмета да се ползва с благоволенieto на майка ми, сега е видна личност, благодарение на изключителния си делови нюх, и благодарение на брака си. Разбира се, мисля, че добрият ѝ късмет може да ми е от полза. Земевладелка като леля Бес, с хиляди къщи на свое разположение и акри ферми и села, много лесно може да ме подслони в една от тях. Тя се ползва с доверието на кралицата: може да гарантира, че няма да избягам или да заговорнича с испанците, нито нещо друго, от което кралицата се преструва, че се бои, за да ме държи в плен. Ако леля Бес склони да каже една дума в моя защита (макар да не забравям, че никога не каза нищо в полза на сестра ми Катрин), тогава все още мога да живея свободно някъде близо до Уингфийлд Манър, замъка Тътбъри или Чатсуърт Хаус, или която и да е от другите половин дузина къщи, които притежава. Ако тя ме приюти, няма да имам нужда от настойник, ще освободя доведената си баба от задълженията ѝ и сприхавото недоволство на Елизабет, ще бъде далече от Лондон и напълно забравена, и ще мога да бъда свободна.

Казвам на баба си, че според мен Бес може да се застъпи за мен пред кралицата и би могла да предложи да ме подслони, и тя ме насърчава да пиша на новата графиня и да я помоля да използва

влиятието си над кралицата — защото все още е придворна дама, макар и вече със значително по-високо положение. Мисля си, че една малка къща, една много малка къща в невзрачно селце, може да ме направи много щастлива. Може да прибера децата на Томас Кийс да живеят при мен, дори ако не мога никога да го виждам. А на господин Носльо ще му хареса една малка овощна градина, сигурна съм.

ЗАМЪКЪТ ГРИМСТОРП ЛИНКЪЛНШИР, ЛЯТОТО НА 1568 Г.

Нашата братовчедка Елизабет понася скръбта си от загубата на сестра ми Катрин толкова добре, че дворът прекратява траура след месец и забавленията по случай майския празник са сред най-веселите, провеждани някога. Съвзема се толкова добре от тревогите си заради своята братовчедка Мери, кралицата на шотландците, все още държана в тъмница, че си разменя писма с тъмничаря на Мери и настойник на малкото ѝ момче, лорд Мъри — коварния полубрат на кралицата. Когато научава, че той е отворил кралската съкровищница и разпродава прочутите накити на Мери на онзи, който предложи най-висока цена, Елизабет превъзмогва своето прословуто безпокойство за братовчедка си и прави предложение. Потресаващото му предателство и фактът, че краде от собствената си полусестра и миропомазана кралица, престава да смущава Елизабет, която предлага най-много и печели наддаването за перлена огърлица от шест реда, за сума, далеч надхвърляща цената ѝ. Представям си Мери, затворена в замъка Лохлевън, както аз съм затворена в къщата на баба си в Гримсторп, и си мисля колко ли горчиво трябва да е за нея да научи, че братовчедката, на която се е надявала да я спаси, е сключила сделка с похитителя ѝ и носи перлите ѝ.

Но моята братовчедка Мери не губи време да брои загубите си и да скърби за бебетата, които е пометнала. По-късно през май научаваме, че е избягала от плен, избягала като обзета от отчаяна смелост жена, и си помислям: иска ми се да имам нужната храброст, пари и приятели, за да направя същото. Мери прекосява езерото с гребна лодка, преоблечена като паж, събира армия и предизвиква вероломния си полубрат да се срещне с нея на бойното поле. Елизабет би трябвало да изпрати армия, за да я подкрепи — на всеослушание е обещала да го направи, — но вместо това изпраща благопожеланията си, а от тях няма особена полза. Кралицата на шотландците е победена. Това е било последното ѝ поражение и сега тя бяга и никой не знае къде е.

Сигурно се лута някъде из дивата пустош на Шотландия. Битката е била в покрайнините на Глазгоу, на запад, в непознати за нея земи, не на място, където е вероятно тя да намери приятели. Нейният съпруг и най-голям съюзник, Ботуел, е изчезнал. Братовчедка ѝ Елизабет не прави нищо, за да ѝ помогне. Мери е съвсем сама. В продължение на дни не чуваме нищо, а после научаваме, че яздила трийсет мили след разгрома на полесражението, трийсет мили нощем, по суров и неравен терен в тъмнината. Намерила е безопасно укритие — абатство, където обичат своята кралица и вярата ѝ. Ако англичаните ѝ се притекат на помощ сега, всичко все още може да се преобърне в един миг. Мери може да си върне трона, Елизабет може отново да има своя братовчедка за кралица на съседното кралство.

Знаем това: дори доведената ми баба, нейното семейство и аз, изгнаници от двора, в къщата на почитаемата ми баба в Гримсторп в Линкълншир, знаем това, защото цялата страна знае, че Мери се е обърнала за помощ към Елизабет и ѝ е изпратила подарък в знак на вяроност. Това е предмет с такава сила, че Елизабет не може да откаже. Това е пръстенът, диамантеният пръстен, който Елизабет ѝ даде преди пет години, когато се закле във вечна обич и приятелство, и каза на Мери да я повика в случай на нужда, и че няма да ѝ измени.

Следя тази история — целият свят следи тази история, — сякаш е някое от вълнуващите предания, разпространявани от продавачите на балади. Това е неустоима история за една велика кралица, заклела се непременно да изпрати помощ на друга, а сега е дошъл мигът за изпълнение на обещанието. Нямам търпение да науча къде е Мери. Нямам търпение да науча какво ще е следващото ѝ действие.

Мисля, че Елизабет трябва да ѝ изпрати помощ. Трябваше да изпрати войски в подкрепа на Мери, още когато тя избяга от затвора си. Но сега — нашата братовчедка е беззащитна бегълка, сега изпраща пръстена, който неминуемо ще ѝ осигури подкрепата на Елизабет. Елизабет трябва да бъде вярна на своята дадена на всеослушание клетва, трябва да избави нашата братовчедка, шотландската кралица.

Няма новини за изпращане на някаква специална помощ за Шотландия. Но, разбира се, Елизабет би могла тайно да изпрати средства и да не казва на никого. Със сигурност не се събира армия, защото щяхме да узнаем за това, дори и тук, в затънтената провинция. Предполагам, че Елизабет ще се срещне с членовете на Тайния съвет и

ще ги убеди, че трябва да подкрепят Мери, така че самото кралско величие да не бъде заплашено. Мисля си, че навярно тя ще свика парламента и ще посочи Мери за своя наследница — най-сетне ще намери сили в себе си да я посочи — за да могат шотландците да разберат, че не могат да нападнат сродницата и наследницата на Елизабет, че е в техен интерес да я върнат на престола ѝ, така че Мери да може да предаде своята титла на сина си и накрая тронове на Шотландия и Англия да бъдат обединени.

Има слухове, че французите се канят да я отвлекат от крайбрежието на Шотландия. Тя е тяхна сродница и е отчаяна. А ако я спасят, преди ние да го направим, и кралицата на шотландците се озове във френски ръце, как Англия ще бъде опазена от нападение? Няма ли тя да сключи друг брак с велик владетел, да спечели обратно кралството си и да запомни братовчедка си Елизабет като невярна нарушителка на свята клетва, ненадеждна съюзница, вероломна сродница? Няма ли да мисли за англичаните като за вероломни врагове? Няма ли да завземе със сила трона, който следваше да ѝ бъде предложен по право?

По всичко личи, че Елизабет ще спаси нашата братовчедка и ще я постави отново на трона ѝ. Има наложителни причини да го направи. Няма основателен довод за какъвто и да е друг курс на действие. Като сродница, като посестрима-кралица, като жена, дала святата си дума, Елизабет трябва да помогне на Мери. Не може да откаже.

Но все така не научаваме нищо. Пиша сама на леля ми Бес и я моля, ако е възможно, в удобен момент да попита кралицата дали може да бъде освободена, за да живея в една от нейните къщи. Моля за това в името на обичта, която знам, че хранеше към майка ми и която обеща на сестра ми. Питам я и за новини. Знае ли какво става с моята братовчедка Мери, кралицата на шотландците, и дали тя ще бъде спасена? Знае ли изобщо някакви новини?

Преди да получа какъвто и да е отговор на писмото си, баба ми влиза в моята стая, където чета на латински с една придворна дама, и казва:

— Никога няма да познаеш какво стана сега.

Моментално скачам от стола си, изплашена. Не съм свикнала на живот, в който се очакват добри новини.

— Какво има?

— Мери, кралицата на шотландците, е прекосила залива Солуей, напуснала Шотландия, слязла на суша в Англия, и написала открито писмо до Елизабет, в което казва, че очаква да бъде върната в Шотландия незабавно, с английска армия в нейна подкрепа.

Помислям си, че би трябвало да съм развълнувана. Това е поредният дързък и блестящ ход. Мери подтиква Елизабет към действие. Елизабет не може да увърта, както прави винаги, когато нашата братовчедка проявява такава храбра решителност. Но не изпитвам вълнение. Изпитвам ужас.

— Кралицата отговори ли?

Почитаемата ми баба е развълнувана.

— Съпругът ми, Ричард, е с двора в Гринич, и казва, че Елизабет и Сесил изготвят условията. Елизабет заявява, че Мери трябва да бъде върната на власт в Шотландия със силна армия. Шотландците трябва да знаят (всички трябва да знаят), че не могат просто така да свалят от престола една кралица. Уилям Сесил е съгласен, така че Тайният съвет ще се съгласи. Никой няма да настоява, че една кралица може да бъде унищожена от човек като Джон Нокс, и то на самия ни праг. Парламентът ще трябва да гласува средства, ще трябва да бъде свикана армия. Кралица Мери ще бъде изпратена у дома в Единбург, а Елизабет ще трябва да изпрати армия, която да се сражава за нея.

— Ще го направи ли?

— Правила го е преди. Изпрати армия в Шотландия срещу регентката-католичка. Спечели онази битка. Знае, че може да бъде направено — почитаемата ми баба се замисля. — А и няма да се стигне до това. Шотландските лордове не искат война с Англия. Половината от тях вече са на заплащане при нас. Ако Елизабет и Сесил съберат армия, шотландците ще разберат, че трябва да си вземат обратно кралицата и да се помирят с нея. Ботуел беше този, когото не можеха да преглътнат: много от тях искрено обичат кралица Мери.

— Харесва ми да си я представям свободна — казвам. — Знам, че е папистка и навярно грешница, но се радвам, че е извън замъка Лохлевън и е свободна, каквото и да последва. Често си мисля за нея: прекрасна като Катрин, близо до нея по възраст, и ми харесва да мисля, че точно тя от всички нас, братовчедките, е свободна.

Има една братовчедка от династията на Тюдорите, която не се радва на свободата на кралица Мери. Нашата братовчедка Маргарет Дъглас, отмъстителна като харпия, връхлита в двора със съпруга си, граф Ленъкс, и двамата — облечени в дълбок постоянен траур за сина си, нехранимайкото Хенри Стюарт, лорд Дарнли, за да се хвърлят просълзени в краката на Елизабет: искат да получат правосъдие за сина си. Кралица Мери е негова убийца, трябва да бъде изпратена обратно в Шотландия в окови, трябва да бъде изправена на съд за убийство. Елизабет трябва да я арестува, тя трябва да бъде изгорена като мъжеубийца.

Кралицата приема с раздражение исканията на братовчедка си. Дарнли замина за Шотландия по нареждане на майка си и отказа да се прибере у дома в Англия, когато Елизабет му нареди: тя няма никога да забрави това. Той вдигна оръжие срещу съпругата си: всички чухме, че насочил зареден пистолет към корема ѝ, когато беше бременна. Със сигурност е станал жертва на шотландските лордове, които го мразеха; но няма сигурни доказателства, че кралица Мери е била замесена в заговора. При това досега братовчедка ми Маргарет би трябвало вече да е наясно, че Елизабет има гъвкава съвест. Как според нея е умряла Ейми Дъдли?

Елизабет обяснява, съвсем спокойно, че шотландците не могат да съдят кралицата си, никой народ не може да изправи миропомазания си монарх на съд. По същия начин Елизабет няма власт над Мери. И двете са кралици и Елизабет не може да арестува Мери или да я затвори. Кралиците създават закона, следователно са над закона. Тя е сигурна, че Мери ще може да даде подробно обяснение, когато се срещне със свекърва си. Това е личен въпрос между тях. Накратко, никой не се интересува особено от мнението на Маргарет Дъглас. За да бъдем честни, никой никога не се е интересувал от него.

Но ме обзема смут, защото дните стават по-топли, а нямам отговор от леля Бес, графиня Шрусбъри, както се нарича сега, и никакви новини от двора, че ще бъда преместена някъде другаде. Смущава ме мисълта, че все още съм затворничка, макар и при доведената си баба, а в същото време Мери, кралицата на

шотландците, е поверена на грижите на сър Франсис Нолис в замъка Карлайл. Изглежда, че Елизабет не разполага с обвинение, което да повдигне към която и да е от нас двете, нейните братовчедки, но и двете сме все още затворнички. Нима мисли, че може да държи и двете ни, докато умрем от отчаяние като Катрин?

Елизабет изпраща на Мери малко дрехи: тя няма нищо, освен роклята за езда, с която е избягала. Но когато започват да разопаковат пакета, дрехите се оказват малко по-добри от обикновени дрипи: две скъсани долни ризи, две парчета черно кадифе, два чифта обувки: нищо друго.

— Защо ѝ е да оскърбява братовчедка си, кралицата на шотландците? — пита ме баба ми. — Защо ѝ е да се отнася с нея така презрително?

Двете поглеждаме към опърпаното столче за крака и двата парцаливи гоблена, които представляват покъщнината ми от толкова отдавна, към очуканата чаша, която Елизабет изпрати от хранилището за съдове, за да я използвам.

— За да я предупреди — казвам бавно. — Както предупреди Катрин, както предупреждава мен. Че без нейното благоволение сме бедни, че сме затворници без нейното благоволение. Може и да твърди, че не може да арестува друга кралица, но ако кралица Мери е гостенка на Франсис Нолис и не може да си тръгне, тогава каква е, ако не затворничка на Елизабет? Мислиш ли, че братовчедката Мери разбира посланието? Че е затворничка като мен?

ЗАМЪКЪТ ГРИМСТОП ЛИНКЪЛНШИР, ЛЯТОТО НА 1568 Г.

Тайният съвет се събира в двореца Гринич и обявява, че Мери, кралицата на шотландците, ще трябва да се изправи на съд. Не може да бъде върната в Шотландия от английска армия, без да бъде доказана невинността ѝ. Трябва да бъде обвинена, че е убила съпруга си, а наказанието за убийство на съпруг — престъпление, представляващо форма на измяна, тъй като е както убийство, така и бунт срещу естествения порядък на нещата — е смърт чрез изгаряне. Удивително е, че Елизабет не упреква членовете на съвета, защото не са се съгласили с нея — което подсказва на всички ни, че те говорят от нейно име, казвайки онова, което тя не смее. Но Елизабет все пак постановява, че Мери не може да дойде в двора, за да даде обяснение на действията си, като една кралица пред друга. Казва, че двете с Мери не могат да се срещнат, че репутацията на шотландската кралица е опетнена от слуховете. Представата, че жена, провинила се в прелюбодеяние, не може да присъства в двора на Елизабет, щеше да е смешна, ако не беше толкова ужасна, когато се отнася за нашата сродница Мери. Как изобщо ще бъде безпристрастно изслушана, ако не ѝ е позволено да говори? А ако членовете на Тайния съвет, този хор, дирижиран от Елизабет и Сесил, казват, че тя трябва да бъде съдена за убийство, без да може да говори в своя защита, тогава тези двамата със сигурност са решили, че тя е виновна и трябва да умре.

Но Мери е твърде хитра за тях. Тя отхвърля изрезките кадифе и старите обувки, нарича това „нежелан дар“, и сър Франсис, смутен, с дрипите в ръце, казва, че служителят от гардероба е допуснал глупава грешка. Мери казва, че е кралица: носи хермелин, тя е кралска особа. Никой не бива да ѝ изпраща дрехи, подобаващи за друг сан, освен за кралски. И — също така — никой не може да я изправи на съд: тя е миропомазан монарх: единствено Бог може да я съди.

Елизабет отстъпва, ловко и бързо, както само Елизабет умее. Пише на братовчедка си, че това няма да бъде съдебен процес, защото — разбира се! — една кралица не може да бъде изправена на съд. Това

е разследване на поведението на полубрата на шотландската кралица, лорд Мъри. Не е обвинена тя, а той. Ще разследват дали е действал предателски, а после ще я върнат на власт. Ще премахнат петното от името ѝ и ще я върнат на трона. Ще бъде освободена от бремето на скандала и ще може отново да вземе сина си под своя опека.

— Ще бъде свободна — казвам. — Благодаря на Бога, че поне тя ще бъде свободна.

През юли най-после получавам отговор от моята леля Бес. В писмото използва новия си печат: лъв, изправен на задните си лапи. Усмивам се, когато го поглеждам и счупвам печата. Харесва ми да си представям леля Бес с герб, на който е изобразен изправен на задните си лапи лъв: много е подходящо.

Най-скъпа Мери, съжалявам, че не мога да ти дам подобър отговор, защото бих се радвала да те приема в дома си (в който и да е от многобройните си домове!) заради обичта, която храня към майка ти и към самата теб, скъпа Мери. Но преди да успея да попитам кралицата дали може да те приюти, тя ме помоли да се наема с по-голяма задача от твоето подслоняване. Съпругът ми, графът, и аз, трябва да приемем в дома си гостенка — навярно можеш да се досетиш коя? Ще трябва да се грижим за безопасността ѝ и да я държим далече от нашите врагове, и да следим писмата ѝ и да докладваме всичко, което прави. Тя ще бъде гостенка, но не ѝ се полага да си тръгне, докато ние не я върнем в Шотландия. Ще бъде гостенка, но трябва да преглеждаме всяко писмо, което държи в ковчежето си, и да открием всичко, каквото можем, а после да отсъдим, както намерим за добре.

Сигурно вече се досещаш кой ще ми бъде поверен и защо не мога да те поканя! Кралицата се доверява на съпруга ми, графа, и на мен, за да държим Мери, кралицата на шотландците, на сигурно място до момента, в който кралицата прецени, че може да я върне в Шотландия. Ще направим това, както подобава, представи си каква чест ще бъде за нас да подслоним кралицата на шотландците и да я

върнем на трона ѝ, и какви облаги ще ни донесе това. След като тя се върне в Шотландия, с радост бих попитала кралицата дали може да бъдеш освободена и да живееш в една от малките ни къщи.

Изпускам писмото на пода. Чувствам се така зле, както в деня, когато Катрин беше отведена в Тауър, а Елизабет ми нареди да ѝ подам ръкавиците.

— Тя никога няма да се измъкне — предричам. — Мери никога няма да се измъкне. Елизабет я държи оплетена в паяжината си, както държи мен. И двете ще умрем в затвора си.

ЗАМЪКЪТ ГРИМСТОРП ЛИНКЪЛНШИР, КОЛЕДАТА НА 1568 Г.

Коледата в Гримсторп е ярка и студена, а баба ми е в двора, затова ние със слугите ѝ празнуваме тихо в нейно отсъствие. Позволено ми е да се разхождам в градините, надолу до конюшните и из целия вътрешен двор на прекрасния замък, но когато пада снегът и пътеките се покриват с гъсти преспи, не мога да стигна по-далече. Нямам нищо против да стоя затворена заради снежните преспи: знам, че снегът ще се стопи.

Доведената ми баба ми изпраща писмо с коледен подарък — златна чаша — и ми съобщава новините. Пише предпазливо, за да не може никой шпионин да твърди, че тя заговорничи с мен.

Имам радостни новини за Нед Сиймор, графа на Хартфорд, пише тя, избягвайки да споменава, че той е мой зет. Освободен е от затворничеството и може да живее свободно в дома си в Уилтшър, Улф Хол. Синове му, Теди и Томас, остават при баба си в Хануърт, но могат да пишат на баща си и могат да ти пишат и да получават писма от теб. Знам, че това ще ти достави голяма радост.

За миг спирам да чета и се замислям за малките си племенници, синовете на Катрин, и за баща им, все още разделен от тях: но поне могат да си пишат. Наистина, Елизабет се превърна в чудовищно могъща кралица. Всички можем да бъдем единствено там, където тя е склонна да ни позволи.

Доведената ми баба дава ясно да се разбере, че ходът на разследването, което трябваше да разгледа предателството на коварния полубрат на Мери, кралицата на шотландците, е изцяло преобърнат. Лорд Мъри е предоставил на разследването ковчеже с писма, които според слуховите доказват, че кралицата е убийца на съпруга си и разпътна любовница на Ботуел. Не коварният полубрат, а самата кралица е изправена на съд — както Елизабет се закле, че никога няма да се случи.

Не всички писма имат вид на написани с истинския ѝ почерк, тактично обяснява доведената ми баба. Затова някои хора се

съмняват, че са нейни.

Съвсем сигурна съм в това. Предполагам, че шпионите на Уилям Сесил преправят и преписват писма като послушни деца, приведени над учебниците си, трескаво фалшифицирайки. Но така или иначе, на Елизабет ѝ липсва смелост да стигне до окончателно заключение и началото на новата година заварва шотландската кралица и мен, задържани в нашите затвори: аз — в Гримсторп, тя — в замъка Болтън, облечена в скъпите си кралски одежди, които настоя да ѝ препратят от Лохлевън, и двете — надяващи се на свободата си с идването на пролетта.

Тя не просто се надява: пише на Филип II Испански, заявявайки, че е задържана неоснователно от Елизабет. Това може да ѝ спечели свободата, но със сигурност ще ѝ спечели непоклатимата враждебност на Уилям Сесил и всички протестанти. За разлика от нея, аз нямам на кого да пиша. Единствената ми роднина с кралско потекло е моята единствена неприятелка: Елизабет.

ЗАМЪКЪТ ГРИМСТОП ЛИНКЪЛНШИР, ПРОЛЕТТА НА 1569 Г.

Едва успявам да повярвам, че този миг настъпи, но дойде пролет, земята се освобождава от здравата хватка на зимата, потоци текат край пътеките, и както пленената ми братовчедка Мери, така и аз ще бъдем освободени. Сезонът, който винаги ме е призовавал с песента на птиците, е сезонът, в който ще изляза на свобода. Кралица Мери ще се върне в Шотландия и ще заеме трона си. Разследването срещу нея се срина и Елизабет знае, че не може да държи царствената си братовчедка под ключ без основателна причина. Няма да задържи под ключ дори мен, а аз не мога да разчитам на застъпничеството на Филип II и католическите крале. Сякаш Елизабет се е вгледала в ужаса, който създава, видяла е пътя, по който върви. Ако успееш да докаже обвинението срещу братовчедка си Мери, щеше да се наложи да я екзекутира. Ако продължи да ме държи затворена за неопределено време, какво друго е това, ако не смъртна присъда? Непостоянна, страхлива, Елизабет се обръща от преследването на наследниците към освобождаването ни с надеждата, че Мери в Единбург и аз някъде далече ще ѝ създаваме по-малко неприятности, отколкото когато ни държи в плен.

— Предвижда се да отседнеш при сър Томас Грешам — казва баба ми. — Ще ми липсваш, скъпа, но ще се радвам да знам, че си в Лондон, а следващия път, когато в двора има свободно място, ще станеш придворна дама. Ще се върнеш там, където беше преди.

— Тя мисли, че ще се върна да ѝ служа? — питам стъписано.

Баба ми се смее.

— Ще ѝ служиш. Това е най-добрият начин да дадеш да се разбере, че не представляваш опасност за нея, не си съперница. Спомни си, че собствената ѝ сестра я затвори, а после я повика в двора. Тя мисли, че може да направи същото с теб.

— Но ще бъда свободна?

— Ще бъдеш свободна.

Улавям ръцете ѝ и казвам:

— Никога няма да забравя, че ме приюти.

— Това не беше нищо особено — казва тя шеговито. — Не забравяй, че приех и проклетата маймуна.

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1569 Г.

Яздя към Лондон през най-богатите земи на Англия. От двете страни на пътеката ливадите са прясно окосени и аз усещам замайващия аромат на зелено сено. По хълмовете отвъд полята овце се трупат заедно с охранените си агнета под небрежния надзор на пастирчетата. В мочурливите ливади до реката кравите пасат тучната трева, а когато минаваме покрай тях вечерта, виждаме как момичетата излизат с ведрата върху кобилиците си, носейки столчетата си за доене.

Толкова се радвам да яздя, че не искам пътуването да свършва: но не след дълго стигаме до Бишъпсгейт, където се намира прекрасната къща, построена от сър Томас със състоянието, което е спечелил, съветвайки моята фамилия, Тюдорите, как да управляват деловите си начинания. Именно сър Томас предупреди кралицата, че трябва да изтегли от обращение некачествените монети и да сече нови, сър Томас бе този, който живееше в Антверпен и бранеше интересите на английските търговци, и именно сър Томас даде съвет да бъде построена голяма зала в Лондон, където търговците да могат да се срещат и да обменят новини, да потвърждават лицензите и монополите и да купуват взаимно дялове в компаниите си.

Спираме пред красивата му лондонска къща, почти дворец, и слугите в ливреите на дома му разтварят двойните врати и аз влизам. Няма кой да ме посрещне, освен управителя на домакинството, който ми се покланя и ми предлага да ме отведе до покоите ми.

— Къде е сър Томас? — питам, като изхлузвам ръкавиците си за езда и ги подавам на придворната си дама. — А лейди Грешам?

— Сър Томас е болен, оттегли се в стаята си, а лейди Грешам излезе — казва той, явно смутен от това, че пренебрегват дълга си, и от липсата на уважение към мен.

— Тогава по-добре да ме отведете до покоите ми и съобщете на лейди Грешам, че може да се яви при мен веднага щом се върне — казвам остро.

Следвам го нагоре по голямото стълбище и той ме превежда покрай няколко големи двойни врати до една единична врата, разположена в ъгъла на сградата. Отваря я. Влизам. Не е миниатюрна като кутийка стая, каквато трябваше да търпя в Чекърс, но не е и голяма, красива стая, подобаваща на красивата къща. Това е малко помещение без приемен салон, и е ясно, че няма да живея тук като принцеса със собствен малък двор.

Оттатък има спалня с голямо легло и еркереен прозорец над шумната улица отдолу, така че мога да наблюдавам като някоя любопитна търговска съпруга и да виждам как търговците на сър Томас идват и си отиват, а служителите влизат в канторите си.

— Казаха ни, че няма да е задълго — казва извинително управителят на домакинството. — Казаха ни, че отивате в двора.

— Така смятам, и това ще свърши работа за момента, ако нямате нищо по-добро — казвам хладно. — Моля, отведете дамите и прислужничките ми до стаите им. Може да донесете вино и вода и нещо за ядене. Може да оставите всичко в стаята отпред.

Той излиза с поклон и аз се оглеждам. Доста приятно е — Бог знае, че е хиляда пъти по-хубаво от Тауър — и е достатъчно добро, докато се върна в двора.

* * *

Случва се най-прекрасното, най-доброто нещо, което би могло да ме споходи: чудесно само по себе си и предвестник на бъдещо щастие. Не мога дори да помисля за него, без да ми се прииска да падна на колене и да благодаря на Бог за милостта. Моят съпруг, обичният ми съпруг Томас Кийс, е оцелял след студа и глада и тясната килия в най-ужасния затвор в Англия, и най-сетне е освободен. Получавам новината в бележка от него, лично, първата, която получавам, откакто се разделихме с една целувка, с прощалната ни целувка. Това е първата бележка, която някога ми е писал. Знам, че не е особено начетен и не му е лесно да се изразява писмено, затова запазвам като съкровище късчето хартия и грижливия почерк. Това е по-хубаво от стихотворение, по-хубаво от балада, това са искрените думи на един честен мъж, моя честен мъж.

Наредено ми е да отида в замъка Сандгейт в родното ми графство Кент, където някога бях капитан, затова знам, че е удобна служба и се радвам от все сърце, че съм освободен. Всеки ден се моля за теб и за свободата ти и да пожелаеш да дойдеш при мен, който те обичам толкова много, колкото в деня, в който те видях за пръв път, когато беше малко момиченце, още ненавършило десет години, върху кон, твърде голям за теб. Ела, когато можеш — ще те чакам. Защото съм и винаги ще бъда твойт любящ и верен съпруг.

ТК

Не мога да се заставя да изгоря това, макар да съм изгаряла всяко друго писмо, което съм получавала. Пъхам го във френската Библия, принадлежала на Катрин, където, от вътрешната страна на корицата, Нед Хартфорд е записал датите на раждане на синовете си, моите племенници. Плъзвам я между страниците и я гледам всеки ден.

* * *

Първата ми работа е да пиша на баба си в двора и да я помоля да говори с кралицата, за да разбере кога ще мога да започна да ѝ служа.

Не се оплаквам от покоите си, но бях по-щастлива при теб. Освен това сър Томас е полусляп от изучаването на сметководните книги и куц от старо нараняване, а съпругата му е доста злобна. Това не е весел дом. Не искам да оставам тук по-дълго, отколкото се налага. Те явно не ме искат. Няма собствени деца, и на това място има толкова обич, колкото и в монетния двор, където той прекарва повечето си време.

Може и да не харесвам мястото, където живея, но то поне е промяна на обстановката и знак, че съм на път към свободата си. В това отношение имам по-голям късмет от Мери, шотландската кралица, която в крайна сметка не потегля към Шотландия — нейният полубрат се е отметнал от обещанието си да се съгласи със завръщането ѝ, а протестантските лордове също ѝ нямат доверие. Тя ще продължи престоя си при леля ми Бес в Уингфийлд Манър, докато се изяснят условията за завръщането ѝ. Настанена е в много красива къща и ще бъде обслужвана подобаващо, но не ѝ завиждам. Подобно на мен, тя е във временно избран за нея дом, близо до свободата, но въпреки всичко не съм съвсем свободна. И двете трябва да чакаме прилива на състрадание у Елизабет, а той рядко достига висока точка.

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1569 Г.

Дворът е на лятно пътуване, когато до нас в Лондон достига изключително необичайна новина. Изглежда, че нашата братовчедка Мери, кралицата на шотландците, е надхитрила домакията си, моята леля Бес, и е извършила нарушение: същото, каквото извърши Катрин, същото, каквото извърших аз. Колкото и да е абсурдно, макар и омъжена за изчезналия граф Ботуел, тя е дала обещание за брак и — сякаш това не е достатъчно ужасно за кралицата-стара мома — изборът ѝ е паднал върху изтъкнат английски благородник. Всички казват, че тя е сгодена за Томас Хауард, херцог на Норфолк — роднина на Елизабет по линия на семейство Болейн, — а той е избягал от двора на Елизабет и никой не знае къде е отишъл.

Сър Томас излиза забързано от къщи рано сутринта и се връща чак в полунощ. Нищо не е по-омразно за търговците от несигурността, а ако Елизабет трябва да изпрати армия срещу семейството на родната си майка, семейство Хауард, тя ще е принудена да се сражава с по-голямата част от хората на Норфолк, и е невъзможно да се предвиди как ще свърши това. Войните на Братовчедите ще се повторят отново. Ще бъде война, по-ужасна от онези във Франция — религиозна война. Две кралици ще се сражават за бъдещето на Англия. Това ще бъде катастрофа за страната ми и за трона на сестрите ми.

Елизабет прекъсва лятното си пътуване и припряно отвежда целия двор в замък Уиндзор, за да се готви за обсада. Прекарала е живота си в ужас, очаквайки точно такова събитие, а сега си го навлече сама. Винаги се е бояла, че наследницата ѝ ще се омъжи за силен и влиятелен мъж и двамата заедно ще я нападнат, и сега мисли, че Томас Хауард ще вдигне цялата източна част на страната срещу двора, а лордовете от Севера ще свикат закоравелите си в битки войски, за да избавят кралицата на шотландците. И за двете територии се знае, че са папистки: на нито едно от тези места не обичат Тюдорите.

Чувам как отрядите от граждани и чирачета се обучават да защитават Лондон. Разтварям широко прозореца си, за да погледна

навън и да ги видя как крачат наперено нагоре-надолу, нарамили дълги дръжки от метли вместо пики.

Казват, че херцогът на Норфолк ще потегли към Уиндзор, казват, че лордовете на Севера ще щурмуват къщата на леля ми Бес и ще отведат гостенката ѝ със сила. Леля Бес и съпругът ѝ, графът на Шрусбъри, които толкова се гордееха, че дават подслон на кралица, трябва набързо да я отведат от Уингфийлд Манър в замъка Тътбъри и да подготвят мястото за обсада. Англия отново се разделя на два лагера — както преди — и дългата игра на Елизабет на насъскване на една религия срещу друга, на един съюзник срещу друг, на една братовчедка срещу друга, рухва във всеобща паника.

* * *

Лордовете на Севера яздят под знаме, на което са изобразени петте Христови рани. Превръщат това в свещена война и всеки папист в Европа ще ги подкрепи. Това е нов поход като онзи, който едва не събори от власт стария крал Хенри VIII, и предателските енории на Севера съобщават със звън на камбани, че се вдигат в подкрепа на старата религия и младата шотландска кралица.

* * *

Горката ми леля Бес! Получавам новини за нея от своя домакин, сър Томас, който разговаря накратко с мен, когато ме среща, докато прекосявам голямата зала, за да отида в градината. Казва ми, че тя побягнала на юг, препускайки усилено с малък отряд, в опит да се измъкне от настъпващата северна армия, която преминава като вихър през Англия. На леля Бес е наредено да отведе кралица Мери зад стените на замъка в Ковънтри, преди лордовете от Севера да заловят нея и хората от домакинството ѝ и да избият всички. Елизабет е събрала армия от лондончани, сър Томас е изпратил собствените си хора и те маршируват на север, но няма да са в състояние да сторят нищо, ако всяко село е против тях, а всяка църква отслужва литургия и се обявява в защита на свободата на Мери, кралицата на шотландците.

Почти със сигурност ще пристигнат твърде късно. Съветът на Севера на Елизабет е хванат натясно в Йорк, обкръжен от лордовете от Севера. А все още няма новини за армията от Норфолк и нейния предводител Томас Хауард, който може би напредва към Ковънтри, за да спаси годеницата си, а може би марширува към Лондон, за да завземе трона ѝ.

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ЗИМАТА НА 1569 Г.

Сър Томас ми съобщава, че испанците са събрали армада, въоръжена и готова да отплава от Испанска Нидерландия, да пристигне да подкрепи армията на Севера и да освободи Мери, кралицата на шотландците. Казва, че ще бъде възможно да сключим мир с испанците — те вероятно ще се задоволят с връщането на кралица Мери на шотландския ѝ трон и обявяването ѝ за наследница на Елизабет, — но северните лордове може и да не бъдат удовлетворени толкова лесно.

— Мислите ли, че херцогът на Норфолк, испанците и лордовете от Севера могат да бъдат накарани да се предадат взаимно? — питам.

Той прави гримаса: гримаса на лихвар, гримаса на търговец на злато, който съпоставя един риск с друг и ги преценява.

— Предателството винаги е възможно — е всичко, което казва. — Това е единственото, което ни е останало.

* * *

Елизабет изважда късмет. Елизабет винаги е имала късмет, а сега щастието ѝ се усмихва отново. Томас Хауард, херцогът на Норфолк, се пречупва пръв — покорява се на властта ѝ. Не събира армия, а ѝ се предава, а за отплата тя го арестува и го изпраща в Тауър. Испанците не тръгват на бой, защото се съмняват, че армията на Севера ще потегли с тях; северната армия се отказва и се връща в собствените си студени хълмове, защото без испанците не смее да предизвика Елизабет, а Елизабет, която не е правила нищо, освен да се крие зад яките стени на замъка Уиндзор, идва триумфално в Лондон и се провъзгласява за богоизбран победител.

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1570 Г.

Всички казват, че горката ми леля Бес е изгубила четвъртия си съпруг. Но този път той не е бил застигнат от смъртта, оставяйки й щедро наследство: изгубила е своя граф, станал жертва на любовта, на скандална, разпътна любов, защото всички казват, че той е влюбен в моята братовчедка Мери, кралицата на шотландците, и именно затова не е успял да я опази или да предупреди за бунта.

Това е достатъчно да накара Елизабет да го намрази, задето се възхищава на Мери, и да намрази горката леля Бес — сякаш вини нея за неустоймото привличане на красивата кралица. Бес губи благоволенieto на Елизабет, към което се е стремилa цял живот. Има и по-лошо за леля Бес — тя и нещастният ѝ съпруг не могат да живеят в прекрасната ѝ къща (спомням си как тя ми писа за своите многобройни къщи), защото трябва да пазят строго шотландската кралица и тя трябва да бъде затворена под ключ в мрачния и влажен замък Тътбъри. Мери е затворена на ужасно място, леля Бес е затворена с нея, също както аз съм затворена в красивата къща в Бишъпсгейт, а неохотните ми домакини са затворници заедно с мен.

* * *

Но няма как да се предскаже каквото и да било. Моят домакин, сър Томас, ми казва, че несигурните времена се отразявали зле на стойността на парите и вече не знаел каква е стойността на един шилинг спрямо едно су. Когато го питам какво е станало сега, той ми казва, че лорд Мъри — вероломният полубрат на кралицата и регент на Шотландия — е бил застрелян и сега шотландските лордове искат завръщането на кралицата на шотландците. Миналото лято не желаеха да я приемат, когато Елизабет смяташе да я върне, сега я искат обратно, но Елизабет вече се бои от нея. Вместо законната кралица,

Елизабет изпраща съпруга на моята братовчедка Маргарет Дъглас, граф Ленъкс, за да стане регент.

Дори аз съм наясно, че няма вероятност този избор да се приеме добре: нима той наистина ще донесе мир на една разединена страна? Нима ще поздрави своята ненавиждана снаха, когато тя се върне в кралството си? Ще направи ли нещо друго, освен да подложи на гонения шотландските лордове, които обвинява, че са убили сина му, и така да поднови битките им, всичко да започне от самото начало?

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ЛЯТОТО НА 1570 Г.

Държа в ръце нещо рядко и скъпоценно: писмо от моя съпруг, Томас. Пристигна при мен, внесено в чистото ми бельо, следователно някой е подкупил някоя перачка да ми донесе този единствен лист. Хартията е хубава — сигурно е отишъл при писарите в замъка Сандгейт и е купил един лист, — а той пише с ясен, спокоен почерк, не като учен човек, но почерк, който може лесно да бъде разчетен от всеки, подходящ за изпращане на кратка заповед до някой вратар, застанал наблизо.

Любов моя, аз съвсем не съм наблизо. Но те чувам. Бог знае, че винаги, винаги ще се ослушвам за гласа ти.

Скъпа съпруго,

Говорих с архиепископ Паркър (за когото зная, че е добър човек) относно нашите дела и го попитах нима не е вярно, че в брака никой човек не бива да ни раздели. Той ще се застъпи пред кралицата да бъде милостива към нас и ще помоли да ми бъде позволено да живея със съпругата си. Бих отишъл навсякъде, за да бъда с теб, бих се присъединил към теб във всяко затворничество и бих се надявал да го облекча за теб, както мисълта за теб облекчаваше моето. Ще бъда твой предан и верен съпруг както в мислите, така и в постъпките си.

ТК

За мен трябва да е добра новина, че Томас Хауард, родственикът на кралицата, е освободен от Тауър, без да му бъде повдигнато обвинение и остава в Лондон под домашен арест. Ако той, втори братовчед, виновен в това, че се е сгодил за една кралица, може да бъде освободен, ако тя може да бъде върната в Шотландия, тогава е безсмислено да държи мен затворена.

— Помолих за освобождаването ви — казва ми сър Томас сковано, когато идва до вратата на моя кабинет, за да направи посещение на вежливост. — Убеден съм, че ще ви освободят догодина.

Пиша на Томас:

Скъпи съпруге, получавала съм толкова много обещания за свобода, че се научих да не вярвам на нищо, но ако мога да дойда при теб, ще го сторя. Моля се за теб всеки ден и си мисля за теб с огромна любов. Толкова се радвам, че си свободен, и единственото ми желание е да съм с теб и да бъда добра майка на децата ти.

Твоя вярна и любяща съпруга,
МК

Подписвам се „МК“ като „Мери Кийс“. Не отричам любовта си към него, нито брака си с него, и целувам сгъвката на листа, а после разтопявам восък, капвам го отгоре и поставям фамилния си печат. Той ще се сети да свали печата и да вземе целувката.

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1571 Г.

Сър Томас е извън себе си от вълнение, а злонравната му съпруга най-сетне има някаква радост в живота си. Елизабет идва да посети търговската зала и магазините, които той е построил, а после ще вечеря в къщата му. Необичайно е, че ще поднесат пиршество на моята братовчедка кралицата в стаите под моите, но на мен не ми се полага да присъствам. Макар да съм в къщата по нейно нареждане, не бива да бъда виждана.

— Да не я виждам? — питам безцеремонно. За миг съм помислила, че просто ще се присъединя към нейната свита от дами на влизане и тя ще използва това гостуване да ме вземе отново на кралска служба без извинение за ареста ми, без коментар. Елизабет е толкова странна в нравите си и толкова студена по сърце, че съм я смятала за напълно способна да ме приеме обратно в двора, без да бъде изречена и дума повече.

— Не — казва лейди Грешам сърдито. — Помолих съпруга си да обясни на лорд Бърли, че би било по-добре, ако изобщо не сте в къщата ни, за да не би да възникне неудобно положение, но той казва, че ще останете в стаята си и че не съществува неудобство за никого.

— Лорд Бърли? — питам.

— Новата титла на сър Уилям Сесил.

Кимвам. Виждам, че старият ми приятел е възнаграден за нестихващата си враждебност към шотландската кралица.

— Ще останете в покоите си — заявява тя.

— Както казахте.

— И няма да вдигате шум.

Разтварям широко очи при грубостта ѝ:

— Не възнамерявах да танцувам — казвам. — Или да пея.

— Не трябва да се опитвате да привлечете вниманието ѝ — поставя условие тя.

— Скъпа лейди Грешам — казвам надменно, въпреки че горната част на шапчицата ми стига до подмишницата ѝ. — Прекарах живота

си в опити да избегна вниманието на моята братовчедка, кралицата. Няма вероятност да ревна гръмогласно в поздрав към нея, когато присъства на пиршество в къщата ви. Само се надявам, че успеете да направите всичко в съответствие с предпочитанията ѝ. Мисля, че не сте били често в двора? Живеете в града, нали? И не сте от благороден произход?

Тя надава приглушен, яростен писък и се втурва навън, оставяйки ме да се смея. Да измъчвам лейди Грешам е главното ми развлечение. А едно кралско гостуване ще ми предостави широко поле за действие.

* * *

Всъщност всичко минава съвършено. Елизабет вечеря в залата за пиршества на семейство Грешам и гледа пиеса, която възхвалява могъществото и величието ѝ. После се разхожда из огромното, безумно творение на сър Томас — неговата търговска зала. Търговците не се събират тук, както правят в Борсата в Брюж. Златарите, бижутерите и продавачите на стоки не са се преместили в неговите малки магазини: предпочитат традиционните си сергии или предните стаи на къщите си, на оживените градски улици. Сър Томас е помолил всичките си арендатори да донесат стоката си, за да я види кралицата, и ѝ прави подаръци във всеки магазин. Елизабет приема жадно подаръците и ласкателствата като охранена рижа котка и повиква херолд да оповести, че оттук нататък залата ще се нарича Кралска борса, а сър Томас най-сетне ще печели пари тук и гербът му със скакалеца може да подскача из цял Лондон.

— А вие ще бъдете освободена — казва лейди Грешам, като подава навъсеното си лице през вратата на личния ми кабинет в края на деня. Поруменяла е от самодоволство и вино. — Сър Томас помоли кралицата и тя каза, че можете да ни напуснете.

— Ще се радвам да си тръгна — казвам, запазвайки спокоен тон пред тази непривлекателна приносителка на добри новини, твърде неправдоподобен ангел вестител. — При съпруга си ли ще отида?

— Не знам — казва тя, неспособна да ме подразни с отказ. — Но със сигурност си отивате.

ГРЕШАМ ХАУС, БИШЪПСГЕЙТ ЛОНДОН, ЕСЕНТА НА 1571 Г.

Чакам заповедта да опаковам книгите си и да прибера господин Носльо в пътната му клетка, но такава не идва. После научавам, че Уилям Сесил е зает с други въпроси. Разкрил е голям заговор за пленяването на кралица Елизабет. Томас Хауард е обвинен, че съзаклятничил с Испания за събирането на армия, за да поставят Мери Стюарт на трона на нейно място. Дворът е обезумял от страх и никой няма да освободи друга наследница, друга Мери, дори ако това съм само аз и всички знаят, че не съм направила нищо. Томас Хауард е върнат в Тауър, стражата в къщата на моята леля Бес е подсилена, и Елизабет отново държи в плен трима братовчеди.

Пиша на Томас:

Мислех, че ще мога да дойда при теб, но това се отлага. Моля се да става дума само за отлагане. Всеки ден съм с теб в сърцето си и в молитвите си.

Твоя любяща и вярна съпруга,
МК

Нямам отговор от него, но това не ме безпокои, защото навярно все още не е получил писмото ми или не може да ми предаде тайна бележка. Седя в прозоречната ниша с изглед към лондонската улица, когато виждам как докторът пристига и го пускат да влезе през предната врата под прозореца ми. Не съм се оплаквала от никакви признаци на лошо здраве и затова се питам кой ли го е повикал и дали лейди Грешам не се е отровила от прекомерната си жлъч.

Сър Томас лично отваря вратата и доктор Смит влиза в стаята. Значи е дошъл да посети мен. Изправям се на крака, изпълнена с безпокойство. Ако ме освобождават, защо са изпратили лекаря ми? Защо и двамата са толкова мрачни?

Не чакам да съобщят за него или той да се поклони.

— Моля ви, кажете ми — изричам бързо. — Моля ви, кажете ми веднага какво сте дошли да ми съобщите. Моля ви, кажете ми веднага.

Двамата мъже се споглеждат и тогава разбирам, че съм изгубила любовта на живота си.

— Томас ли? — питам.

— Да, милейди — казва докторът тихо. — Съжалявам, но трябва да ви съобщя, че той е мъртъв.

— Съпругът ми? — казвам. — Моят Томас, Томас Кийс? Кралският пазител на портите, най-едрият мъж в двора? Който се ожени за мен?

Продължавам да мисля, че със сигурност има грешка. Не може моят Томас да е оцелял във „Флийт“ през зимата, да е успял да се върне в Кент, да напише, че ще дойде при мен, а после да не издържи и да умре, преди да се съберем отново. Не е възможно нашата любовна история, такава чудата, невероятна история, да завърши толкова нещастно. Все си мисля, че това е някой друг Томас, не моят Томас, който е висок като дърво, с изпънати назад рамене и с мили очи, оглеждащи зорко всеки, който идва до портата му.

— Да, милейди — казва отново докторът. — Страхувам се, че е мъртъв.

ОСТЪРЛИ ПАРК МИДЪЛСЕКС, ПРОЛЕТТА НА 1572 Г.

По-късно, много по-късно, ми казаха, че при тези думи съм рухнала, че съм пребледняла и мислели, че никога няма да отворя очи. Не съм проговорила и мислели, че новината ме е убила. Когато все пак се събудих в леглото си, попитах дали е вярно, а когато ми казаха: „Да, да, Томас Кийс е мъртъв“, затворих отново очи и се обърнах с гръб към стаята. С лице към стената, чаках да ме споходи смъртта. Тогава ми се струваше, че съм изгубила всеки, когото някога съм обичала, и всеки, който ми принадлежи, че животът ми е безсмислен, загуба на време, че служи единствено, за да разгневява кралицата още повече, че тя се е превърнала в чудовище, че подобно на баща си се е превърнала в чудовищния Кърт — огромен звяр, който живее в недрата на Англия и поглъща най-светлите ѝ и прекрасни деца.

Това, че злобата на Елизабет разби сърцето на най-големия мъж в Англия, онзи голям мъж с голям дух, не доказва мощта ѝ, а показва силата на злото у една жена, когато тя не мисли за друго, освен за себе си. Елизабет черпи сила от суетата си. Всеки, който намекне, че друга жена е за предпочитане пред нея, трябва да умре. Всеки мъж, който предпочете друга жена пред нея, трябва да бъде прокуден. Дори някой като Томас, който ѝ служеше предано и чието предпочитание падна върху една малка жена, която стигаше само до широкия му кожен колан, дори на Томас не можеше да бъде позволено да живее щастливо, щом отмести поглед от Елизабет към друга жена — към мен.

Преместват ме в Остърли Парк, провинциалната къща на сър Томас Грешам, сякаш местят труп. Мислят, че ще умра сама в провинцията и че цялото неудобство ще приключи. Такова е и моето безмълвно желание. Сигурно такава е Божията воля и аз не желая да извърша скверно дело спрямо Него, като се самоубия, но не се храня и не говоря. Лежа със затворени очи, а възглавницата под главата ми е винаги влажна, тъй като сълзите постоянно се процеждат изпод затворените ми клепачи, докато плача за съпруга си, Томас, независимо дали съм будна или спя.

Дните стават по-къси и в три следобед в спалнята ми е тъмно като нощ, а после бавно, бавно, златната светлина започва да се връща по белите стени и сутрин чувам птичи песни отвън пред прозореца, небесата просветляват все по-рано и по-рано и аз си мисля, че съпругът ми, обичният ми съпруг, никога не би ме посъветвал да се предам. Той ме обикна, когато бях малко момиче върху прекалено голям за мен кон. Обичаше куража ми, обичаше непобедимия ми дух. Навярно мога да намеря отново онзи кураж и онзи дух, от любов към него.

И си помислям, че ако не друго, мога да лиша Елизабет от победата, каквато ще е смъртта на всичките ѝ братовчеди. Мисля си за Мери, кралицата на шотландците, очакваща връщането си в Шотландия, твърдо решена да се върне при народа и сина си. Мисля си за Томас, херцога на Норфолк, подготвящ собствената си защита в Тауър. Мисля си за моята братовчедка Маргарет Дъглас, сега овдовяла, тъй като съпругът ѝ загина при някаква схватка в Шотландия, която никога не спира да иска справедливост, никога не спира да предявява правата на своя шотландски внук над трона, и си помислям: проклета да съм, ако спестя на Елизабет проблема как да се справи с трима живи наследници. Проклета да съм, ако угодя на Елизабет чрез безмълвното оттегляне на поредната съперница. Аз съм сестра на Джейн Грей — наричат я първата протестантска мъченица, — няма да си тръгна кротко: тя не го стори. „Научи се да умираш!“ не означава да легнеш като мопса Джоу, с лапа върху носа, и да се предадеш. „Научи се да умираш!“ означава да обмислиш как смъртта ти да има смисъл, както има смисъл животът ти.

* * *

Затова след дългия, безмълвен период на траур ставам, защото обичам съпруга си и искам да изживея остатъка от живота си, за да го докажа, и защото презирам Елизабет и през остатъка от живота си ще живея така, че да ѝ създавам неудобства. Когато пролетта идва, ставам. Толкова е просто. Привдигам се и си подреждам косата, в която между златистото прозират сребърни нишки, както приляга на вдовица, поръчвам черен плат от магазините на сър Томас в Лондон, и споря с

лейди Грешам колко плат ми е нужен за ушиването на рокля в траурно черно. Искам да е с пищни гънки и красиво ушита. После научавам, че нейният глупав, *глупав* съпруг (защото този човек е глупак, при все че разбира от делови въпроси) е отишъл при Уилям Сесил да пита дали действително мога да се обличам като вдовица. Сякаш това има значение за него, сякаш има значение за тях! Сякаш за една кралица би трябвало да е от значение дали една вдовица ще носи черно заради любовта на живота си. Сякаш подобава на една кралица да падне толкова ниско, че да се тревожи за черната фуста на най-дребната от своите поданици, сякаш е редно някой да ми откаже да нося черна рокля, когато нося огромна любов в сърцето си.

Спечелвам своята черна рокля и печеля свободата си. Позволяват ми да се разхождам в градините в Остърли и дори да взема кон и да яздя през парка. Господин Носльо харесва овощната градина на Томас Грешам и когато идва сезонът на ранозреjkите, често може да бъде открит да оглежда малините или ранните череши. Придирчиво подбира плодовете, и няма как да не заподозра, че му доставя особено удоволствие да дразни нашия домакин. Неведнъж, когато сър Томас е изпратил вест от Лондон, за да поиска праскови от парника си, съобщавайки на домашните си, че дава важна вечеря на изтъкнати гости, откриваме, че господин Носльо го е изпреварил. Знае как да отключва вратата на парника, влиза пръв и изяжда най-хубавите плодове. Понякога гризва само по малко от всеки плод. Бих очаквала сър Томас да се възхити на метода на господин Носльо за вдигане на стойността, но той не се възхищава.

Пиша на Уилям Сесил и казвам, че след като сега е признато, че бракът ми е бил действителен, бих искала да живея там, където живееше съпругът ми, в Сандгейт в Кент, и да отгледам децата от първия му брак като свои. Сега те са сираци, а аз съм вдовица: би било услуга за енорията и радост за мен, ако грижата за тях може да ми бъде поверена.

Отнема му дълго време да отговори, но знам, че си има много други тревоги. Томас Хауард, херцогът на Норфолк, е бил изправен на съд по множество обвинения, но само едно от тях звучи убедително — а то е най-тежкото. Предпочел кралица Мери пред кралица Елизабет, имал намерение да се ожени за красивата по-млада жена, и кралицата иска той да умре заради това. Знаел е, че има заговор за

освобождаването на шотландската кралица и може да е препратил известна сума пари за тази цел. Не е сторил кой знае какво друго. Не се присъединил към заговора, покорил се на кралицата и я помолил за прошка. Тя не приела оправданието, че той е обещал брак на шотландската кралица, че ѝ дължи подкрепата си. Това е последното оправдание на света, което човек може да изтъкне пред жена като Елизабет — тя не може да търпи друга жена да бъде удостоявана с внимание. Затова Томас Хауард е бил изправен на съд и признат за виновен, а кралицата може да предпочете да го помилва или да не го стори. Междувременно той чака в Тауър, както чакаше сестра ми Джейн, както чакаше Катрин, както чакам аз тук в Остърли, да узнаем какво е угодно на кралицата.

И именно сега, когато намират Томас Хауард за виновен в държавна измяна, задето ѝ е предложил брак, когато съпругът на Бес е в немилост, понеже се е влюбил в нея, внезапно, репутацията на Мери Стюарт се оказва съсипана. Тайният съвет позволява пълното разгласяване на писмата ѝ, прочутите писма от посребреното ковчеже — фалшифицирани и скалъпени. Уилям Сесил е зает и книжата, които някога бяха толкова тайни, че не можеха да бъдат показвани дори на кралските съветници, сега са разпространявани с такава лекота, че всяко момче, въртящо шишове в някоя готварница, и всяка кухненска прислужница в Лондон, може да си купи екземпляр и да прочете, че кралица Мери не е законна кралица, защото е развратничила с Ботуел и е взривила съпруга си.

Потресен от това и изплашен от множеството други предупреждения на Сесил, парламентът отправя призив Мери да бъде обвинена и екзекутирана. Все още нежелана, вероломна гостенка на леля ми Бес, шотландската кралица трябва да чака, за да види какво ще направи Елизабет. Предполагам, че Елизабет ще държи всичките си братовчеди — всички нас — затворени за неопределено дълго време, докато красотата на Мери повехне, докато преданата армия на Томас го забрави, докато умрат от сломено сърце. Но не може да накара мен да се почувствам дребна и нищожна. Аз и без това съм дребна. Не може да разбие сърцето ми: то е погребано с моя съпруг, Томас Кийс.

Когато най-сетне получавам вест от Сесил, той отхвърля молбата ми. Кралицата все още не иска да се връщам към нормалния живот. Не ми е позволено да се грижа за доведените си деца, не ми е позволено

да отгледам децата на Томас, както ме помоли той. Но тя не трябва да мисли, че ще умра тихо и кротко, за да ѝ угодя. Нито за това, нито за каквото и да било друго.

СЕЙНТ БОТОЛФС-УИДАУТ-ОЛДГЕЙТ ЛОНДОН, ПРОЛЕТТА НА 1573 Г.

И най-накрая... спечелих. Толкова просто и прекрасно е. Надживях злобата на Елизабет и оцелях от ревността ѝ.

Видях я как излага обичната ми сестра на опасността да умре от чума, а после я оставя да умре от отчаяние. Видях я да излага невръстните ми племенници на опасност от болести и липса на грижи. Видях я да езекутира своя братовчед Томас Хауард и да хвърля в затвора своята братовчедка, една кралица — а кой би си помислил, че е възможно да бъде хвърлена в затвор една кралица на шотландците и сродница на кралската фамилия на Франция? Но аз видях Елизабет да прави всичко това. И накрая, видях как злобата ѝ към мен се изтъква от прекомерна употреба. Не аз съм тази, която се уморява и се предава, а Елизабет. Най-сетне тя ме освобождава.

Първо ми позволява да отседна при доведения си баща, Ейдриън Стоукс, в Боманър, така че се връщам в семейния си дом. После, сякаш уморена от дългогодишно преследване, ме освобождава и обещава да възстанови издръжката ми. Няма по-голям смисъл в освобождаването ми, отколкото имаше в арестуването ми. Не представлявам опасност за нея сега, не представлявах опасност преди. Това е просто поредната кралска прищявка.

Но не ме е грижа: не призовавам за справедливост, нито се оплаквам, че можеше да ме освободи преди седем години, изобщо не беше нужно да нарежда да арестуват обичния ми съпруг, можеше да пусне на свобода Катрин, не беше нужно тя да умира. Зная, че ние предизвикваме страха и лудостта на Елизабет. Но не се оплаквам. Тя ми отпуска издръжка, освобождава ме. Мога да си позволя да живея сама, целувам доведения си баща и новата му съпруга, и очарователните ѝ деца, купувам си къща и се установявам като собственичка на дом в Лондон, горда и свободна като лейди Грешам, но далеч по-щастлива.

Лондон е прекрасен през пролетта. Това е най-хубавото време. Селата, които граничат със стените на града, са пълни с ярки бели

кокичета и празнично обрасли с жълти нарциси, които се поклащат на вятъра. Господин Носльо, който вече старее, разбира, че най-сетне сме се сдобили със собствен дом, и по цял ден седи върху червена кадифена възглавничка на стол с висока облегалка в преддверието, където може да следи как членовете на малкото ми домакинство влизат и излизат, сякаш е малък вратар. Подарявам му покрит с гъста бродерия кожен колан и куртка в зеления цвят на Тюдорите в памет на кралския пазител на портите, когото никога няма да забравя.

Виждам се с децата на съпруга си, както му обещах. Дъщеря му, Джейн Мерик, ме посещава често, и ме моли да стана кръстница на дъщеря ѝ, която кръщава Мери, на мен. Имам и други посетители. Идват приятели от някогашните ми дни в двора, шаферките от сватбата ми, а Бланш Пери, главна камериерка на спалнята на кралицата, идва от време на време да си говорим за старите дни. Знам, че ако искам да се върна на служба при Елизабет, Бланш ще се застъпи за мен, и ми идва да се прегърна сама от радост при мисълта, че съм готова да обмисля това. Истинското ми място е в двора, но неприязънта ми към Елизабет е толкова силна, че може да предпочета изгнанието. Все още не знам. Ще реша. Имам свободата да избирам.

Имам и други посетители. Баба ми и децата ѝ идват при мен винаги, когато са в Лондон, и аз често вечерям с тях и оставам да пренощувам. Зет ми, Нед, пише с новини за племенниците ми, и ще им гостувам в Хануърт през лятото. По-малкият, Томас, е човек на науката като сестра ми Джейн, поет като баща си. Изпращам му книги, препоръчвани от свещениците, които ме посещават, за да изучаваме и обсъждаме новата теология, която настоява полупапистката Църква на Елизабет да стигне по-далеч с реформата и целомъдрието. Купувам новите книги, ходя да слушам проповеди и се осведомявам за хода на споровете.

Лея Бес, тази приятелка на семейството ни, на която не може да се разчита в трудни моменти, ми идва на гости, когато е в Лондон. Не може да се застави да говори за раздора в домакинството си, но всички знаят, че „моят съпруг, графът“ е пропилял огромното си състояние за подслона и охраната на своята царствена гостенка, и че тя все още пресушава средствата му, тъй като Елизабет така и не изпраща кралицата с почести обратно в Шотландия, нито я прогонва позорно във Франция. Бес живее отделно от съпруга си, доколкото е възможно,

но не е успяла да спаси богатството и навярно именно това я наскърбява най-много.

Тя говори с обич за децата си и за големите си строителни планове. Надява се да спаси състоянието си от дълговете на графа и да запази достатъчно собствени пари, за да построи голяма нова къща до стария си дом Хардуик Хол, а иска и да основе династия. Нейният граф може да ѝ е изменил, но амбицията никога няма да ѝ измени. Само един Бог знае кого ще избере тя за съпруг на бедната си дъщеря.

— Как ти се струва Чарлс Стюарт за моята Елизабет? — пита тя. — Той е сродник на самата кралица и брат на покойния крал на Шотландия.

Поглеждам я потресена.

— Мислиш, че ще получиш разрешението на Елизабет за такъв брак?

Тя издава леко пухтене, сякаш духва свещ, и по някаква причина това ме кара да застина.

— О, не, така че може би да не говорим за това — казва после. — Но кажи ми, колко плащаш на управителя си тук? Лондонските слуги не са ли ужасно скъпи?

Оставям я да измести темата на разговора и си позволявам да забравя, че е говорила за това. Леля ми Бес беше в добри позиции, когато имаше на герба си изправен на задните си лапи лъв. Никой не знае докъде ще стигнат тя и семейството ѝ.

Преди да си тръгне, я развеждам навсякъде из малката си къща, от спалните на прислугата в таванските помещения до спалнята и личния си кабинет долу. Тя се възхищава на библиотеката с книгите ми, опипва голямото ми легло с балдахин.

— Всичко е много добре — казва ми както една жена, издигнала се от нищото, на друга, която е изгубила всичко и го е спечелила обратно.

Показвам ѝ голямата си зала и сребърните прибори в бюфета. Двайсет души могат да се хранят от сребърни блюда на трапезата ми, а сто души могат да бъдат настанени в залата под нас. Понякога организирам пищни вечери, каня, когато си избира. Господин Носльо ни наблюдава тихо, докато се възхищаваме на моите съкровища.

Превеждам я през къщата до кухните и ѝ показвам шиша в огнището и специалния съд за събиране на соса от печеното,

готварницата за месо, кухнята за приготвяне на сладкиши, помещението за мляко и сирене, избата, пивоварната и маслобойната.

— Това е истински дом — казва тя, сякаш е мислила, че една дребна жена ще има нужда само от кукленска къща.

— Така е — казвам. — Това е моят дом, и ми отне дълго време да се сдобия с него.

Зад къщата имам конюшния и излизам на езда, когато пожелае. Излизам толкова надалече и за толкова време, колкото ми харесва. Никой вече няма да ми казва, че мога да стигам само до портата или да виждам небето само през малко квадратче стъкло. Мисля си за сестра ми Катрин, за това колко мила и колко наивна беше тя, за преданата ѝ, неотклонна любов към съпруга ѝ и за това колко храбро бранеше него и синовете си. Мисля си за съпруга си, Томас Кийс, и как го държаха, хванат натясно като мечката в Брадгейт, огромен красив звяр, смазан от жестокостта на пазачите си. Мисля си за Джейн и нейната решимост да говори за Бог, когато можеше толкова лесно да си замълчи, за да остане жива, и си мисля, че тя избра съдбата си, а аз избрах своята.

Радвам се, че не избрах мъченическа смърт като Джейн, и се радвам, че не разбих сърцето си като Катрин. Радвам се, че обичах Томас и че знам, че още го обичам. Радвам се, че Елизабет не ме унищожи, че ѝ се противопоставих и никога не съжалих за това, и че моят малък живот, живот на малък човек, за мен беше живот на величие.

Приглаждам черната си рокля. Винаги нося черно като почтена богата вдовица. Спомням си как хората ми казваха, че Мери, кралицата на шотландците, избрала черно, бродирано със сребърна и златна нишка, за сватбената си рокля, и си мисля: ето, това е начинът да бъдеш изискана вдовица! Това е начинът да бъдеш кралица. Под черния си брокат нося алена фуста като нея, и тя се показва в пищни цветни отблясъци, когато се разхождам из хубавата си къща или когато излизам на улицата. Червеното е цветът на дързостта, червеното е цветът на живота, червеното е цветът на любовта, следователно е и моят цвят. Ще нося черната си бродирана рокля и червената си фуста до деня, в който умра — и когато и да настъпи той, ако онова бедно, лишено от любов и неспособно да обича създание Елизабет е още на трона, знам, че поне ще ме удостои с великолепно погребение, достойно за последната принцеса на Тюдорите.

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Тази книга се нарича „Последните Тюдори“ и може да е последният роман за жена от династията на Тюдорите, който пиша. Започвам нова поредица романи и не зная кога ще се върна към тази прекрасна епоха, будила такъв интерес у мен в продължение на толкова много години.

Започнах работата си по периода на Тюдорите с историята на една почти неизвестна жена, Мери Болейн, сестра на по-прочутата Ан, и заглавието — „Другата Болейн“ — постави въпроса коя е по-важната Болейн и коя е другата. Това вдъхнови проучване на тяхната история, и всъщност на историята на жените от онова време, относително непознатите фигури редом с прочутите и противоречивите.

Този нов роман също представя една прочута сестра, една от най-известните жени в династията на Тюдорите, лейди Джейн Грей — осъдена заради дръзкия и неуспешен заговор на баща си срещу Мери I — предпочела да умре, вместо да се откаже от вярата си. Сестрите ѝ почти не се споменават в основните летописи за периода, но те са застигнати от злочестие заради това, че по-голямата им сестра отхвърля религията на изповядващата католицизма Мери Тюдор, без това да им спечели благоволенieto на нейната протестантска наследница. Историята на Катрин Грей е разказ за жена от семейството на Тюдорите, но лишена от благосклонността на Тюдорите. По-малката ѝ сестра, Мери Грей, е почти неизвестна, но мисля, че представлява голям интерес — малък човек, според сведенията с ръст под четири фута, тя дори не се появява в изготвяните от специалисти трудове по история на малките хора. Била е жена с несломим кураж, проявяваща силен инстинкт за оцеляване там, където сестрите ѝ не са демонстрирали такъв, и макар че този роман разказва живота ѝ като художествена измислица, бракът ѝ и датите на местата на нейното затворничество са исторически точни, както и оцеляването ѝ, и дръзката ѝ червена фуста!

Названията, давани на религиозните реформатори, варират по време на този период и сега носят много различни значения, затова съм споменавала всички с по-късното общо название „протестанти“ и „реформатори“, за улеснение на обикновения читател — надявам се, че теолозите ще ми простят. Цитатите на оригиналните писма и стихотворения са показани в курсив.

Другият елемент в тази книга, който ми напомня за „Другата Болейн“ е мотивът за сестрите. Изглежда, че съм писала за сестри в много от книгите си — тази връзка е от голямо значение за жените, които се раждат с малобройни естествени съюзници в един суров свят, и е убедителна концепция за една феминистка: всички трябва да бъдем сестри. По тази причина това е книгата, която посвещавам на собствената си сестра, с обич.

БИБЛИОГРАФИЯ

Аблън, Джоан. *Little People in America: The Social Dimensions of Dwarfism.* New York: Praeger, 1984.

Айвс, Ерик. *Lady Jane Gray: A Tudor Mystery.* Chichester, UK: Wiley — Blackwell, 2009.

Амт, Емили, съст. *Women's lives in Medieval Europe: A Sourcebook.* New York and London: Routledge, 1993.

Болдуин, Дейвид. *Henry VIII's Last Love: The Extraordinary Life of Katherine Willoughby, Lady-in-Waiting to the Tudors.* Stroud, UK: Amberley, 2015.

Борман, Трейси. *Elizabeth's Women: The Hidden Story of the Virgin Queen.* London: Jonathan Cape, 2009.

Гай, Джон. *My Heart is My Own: The Life of Mary Queen of Scots.* London: Fourth Estate, 2004.

Голдринг, Елизабет, Фейт Фейлс, Елизабет Кларк, и Джейн Елизабет Артър, съст. *John Nichol's The Progress and Public Processions of Queen Elizabeth I; A New Edition of the Early Modern Sources. Vol 1, 1533 to 1571.* Oxford University Press, 2014. First published 1823.

де Лайл, Леанда. *The Sisters Who Would Be Queen: The Tragedy of Mary, Katherine, and Lady Jane Gray.* London: Harper Press, 1999.

Дорън, Сюън. *Elizabeth I and Her Circle.* Oxford, UK: Oxford University Press, 2015.

Коул, Мери Хил. *The Portable Queen; Elizabeth I and the Politics of Ceremony.* Amherst: University of Massachusetts Press, 1999.

Маки, Дж. Д. *The Earlier Tudors: 1485-1558.* Oxford: Clarendon, 1952.

Маршал, Розалинд К. *Mary I.* London: Her Majesty's Stationery Office, 1993.

Плаудън, Алисън. *Lady Jane Gray and the House of Suffolk.* London: Sidgwick & Jackson, 1985.

Плаудън, Алисън. *Lady Jane Grey: Nine Days Queen*. Stroud, UK: Sutton, 2004.

Саутърт, Джон. *Fools and Jesters at the English Court*. Stroud, UK: History Press, 1998.

Стрейтбъргър, У. Р. *The Masters of the Revels and Elizabeth I's Court Theatre*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016.

Стрикланд, Агнес. *Lives of the Tudor and Stuart Princesses*. London: George Bell & sons, 1888.

Съмърсет, Ан. *Elizabeth I*. New ed. London: Fontana, 1992.

Уайтлок, Ана. *Elizabeth's Bedfellows: An Intimate History of the queen's Court*. London: Bloomsbery, 2013.

Уиър, Алисън. *Children of England: The Heirs of King Henry VIII, 1547-1558*. London: Jonathan Cape, 1996.

Уиър, Алисън. *Elizabeth the Queen*. 1998. Reprint, London: Vintage, 2009.

Уиър, Алисън. *The Last Tudor Princess: A Life of Margaret Douglas, Countess of Lennox*. 2015. Reprint, London, Vintage, 2016.

Уорник, Рета М. *Mary, Queen of Scots*. Abingdon, UK: Routledge, 2006.

Хобгуд, Алисън П., и Дейвид Хюстън Уд, съст. *Recovering Disability in Early Modern England*. Columbus: Ohio state University Press, 2013.

ОНЛАЙН

Calendar of State Papers Foreign: Elizabeth, vols. 1–23. BHO: British History Online <http://www.british-history.ac.uk/search/series.cal-state-papers-foreign>

Lady Jane Grey Reference Guide <http://www.ladyjanegrey.info/>

The Oxford Dictionary of National Biography <http://www.oxforddnb.com>.

ДРУГИ

Мъртън, Ч. И. „Women Who Served Queen Mary and Queen Elizabeth: Ladies. Gentlewomen and Maids of the Privy Chamber, 1553-1603“. Unpublished doctoral thesis, 1992.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.